

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

DOKTORA
TEZİ

XVI. YÜZYILDA DULKADIRLI
TÜRKMENLERİ

ARİF SARI

TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ BİLİM DALI

TEMMUZ 2015

XVI. YÜZYILDA DULKADIRLI TÜRKMENLERİ

Arif SARI

**DOKTORA TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2015

XVI. YÜZYILDA DULKADIRLI TÜRKMENLERİ

Arif SARI

**DOKTORA TEZİ
TARİH ANABİLİM DALI
YENİÇAĞ TARİHİ BİLİM DALI**

**GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

TEMMUZ 2015

Arif SARI tarafından hazırlanan “XV. YÜZYILDA DULKADIRLI TÜRKMENLERİ” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından OY BİRLİĞİ / ~~OY ÇOKLUĞU~~ ile Gazi Üniversitesi Tarih Anabilim/ Yeniçağ Tarihi Bilim Dalında DOKTORA TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Doç. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ

Tarih Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

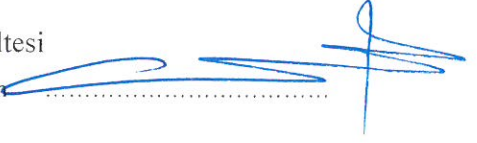
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Başkan : Prof. Dr. Üçler BULDUK

Tarih Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Prof. Dr. Ahmet GÜNEŞ

Tarih Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

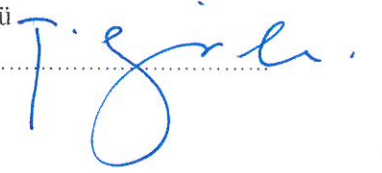
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Prof. Dr. Tufan GÜNDÜZ

Tarih Anabilim Dalı, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

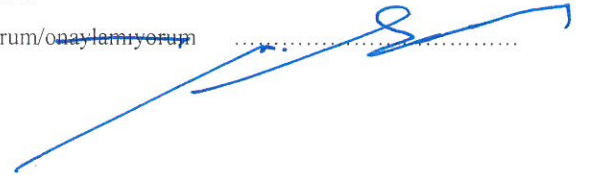
Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Üye : Doç. Dr. Mustafa ALKAN

Tarih Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi Edebiyat Fakültesi

Bu tezin, kapsam ve kalite olarak Doktora Tezi olduğunu onaylıyorum/onaylamıyorum

Tez Savunma Tarihi: **02/07/2015**

Jüri tarafından kabul edilen bu tezin Doktora Tezi olması için gerekli şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Doç. Dr. Nihat YAZILITAŞ

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdür Vekili

ETİK BEYAN

Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tez Yazım Kurallarına uygun olarak hazırladığım bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu, bildirir, aksi bir durumda aleyhime doğabilecek tüm hak kayıplarını kabullendiğimi beyan ederim.

Arif SARI

02 / 07 / 2015

XVI. YÜZYILDA DULKADIRLI TÜRKMENLERİ

(Doktora Tezi)

Arif SARI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

Temmuz 2015

ÖZET

Anadolu'yu yurt edinen konargöçerler, yerleşik Türk unsurla birlikte, Türkistan'dan Balkanlara kadar yayılan Oğuz Türk gruplarının parçaları olup, Anadolu'daki müstakil beyliklerin de asli unsurunu oluşturmuşlardır. XIII. yüzyılda Maraş merkezli olarak kurulmuş olan Dulkadir Beyliği de Oğuz boylarınca tesis edilmiştir. Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı hâkimiyetine girmesinden sonra onun bakiyesi olan ve büyük kısmını konargöçerlerin teşkil ettiği ahali de, beyliğe izâfeten Dulkadirli Türkmenleri ismiyle anılmıştır.

Bu çalışma Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı idaresine girmesinden sonra, beyliğin insan unsurunu oluşturan konargöçer Dulkadirli Türkmenlerini bir bütün olarak ele almayı amaçlamaktadır. Genel olarak Dulkadirli Türkmenlerini oluşturan boy ve aşiretlerin dağıldıkları sahalarla birlikte tespitinin amaçlandığı bu araştırmada, özel olarak Dulkadirli aşiretlerinin Osmanlı idaresi altındaki idari, iktisâdî ve içtimai durumları hakkında, XVI. yüzyıl Anadolu'sunda bulunan diğer konargöçer teşekküllerle ilgi kurulmak suretiyle bütüncül bir değerlendirme sunulması hedeflemektedir. Türkmenlerin, Dulkadir Beyliği idaresindeyken ve Osmanlı tebaası olduktan sonraki statüleri hakkında elde edilecek sonuçlar, bu misalden hareketle diğer konargöçer teşekküllere de şâmil yeni yargılara ulaşılmasını sağlayacaktır. Dulkadirli Türkmenlerinin konfederasyon yapısı, boyları ve bunların parçaları olan aşiret ve cemaatler ile onların yaylak ve kışlak mahalleriyle yurt edindikleri sahaların imkân dâhilinde tespit edilmesi, Anadolu'da Oğuz Türkmen yerleşmeleri hakkında tarihi bir mehzaz oluştururken, bugüne kadar gelen etnik-kültürel-dinsel yapı hakkında da bağlantı sağlanabilecektir.

Bilim Kodu : 1175

Anahtar Kelimeler : Dulkadir Türkmenleri, Oğuz, Konargöçerlik, Kabile.

Sayfa Adedi : 605

Tez Danışmanı : Doç. Dr. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ

DULKADIR TURKOMANS IN THE XVIth CENTURY

(Ph. D. Thesis)

Arif SARI

GAZİ UNIVERSITY

INSTITUTE OF SOCIAL SCIENCES

Temmuz 2015

ABSTRACT

Nomadic people in Anatolia, along with settled Turkish groups, were the parts of Oguz Turks that spread from Turkistan to Balkans and formed the primary component of autonomous Beylics. Dulkadir Principality, which was founded around Maraş in the 13th century, was also established by Oguz Tribes. After Dulkadir principality came under the domination of Ottoman Empire, the community which was the rest of this principality and mostly composed of nomadic tribes, was referred as Dulkadir Turkomans.

This study aims to deal with nomadic Dulkadir Turkomans, which formed the human source of Dulkadir principality, as a whole after the principality came under the domination of Ottomans. Generally, the main objective of this research is to determine tribes and clans that formed Dulkadir Turkomans, as well as the areas over which they spread. Also, it aims to provide an evaluation about the economic, administrative and social conditions of these Turkomans under the domination of Ottomans and to supply a general review, by referring to the other nomadic tribes in the 16th century Anatolia. The results as regards the status of Turkomans both when they were under the administration of Dulkadir Principality and after they became the subjects of Ottoman Empire, will help to make new conclusions about other nomadic tribes in Anatolia. As a result of this research, it will be possible to determine the confederation structures of Dulkadir Turkomans, their tribes, clans and communities, as well as their summer pastures and winter quarters. The study will also become a historical reference about the settlements of Oguz Turkomans and it will allow to form a connection concerning with the ethnic-cultural –religious structure that has survived up to the present time.

Science Code : 1175

Key Words : Dulkadir Turkomans, Oguz, Nomadism, Tribe.

Page Number : 605

Supervisor : Assoc.Prof. Emine ERDOĞAN ÖZÜNLÜ

TEŞEKKÜR

Konargöçer aşiretlerin sahip oldukları dinamik yapı onların tarihi vesikalardan takip edilmesini son derece zorlaştırmaktadır. Dulkadirli Türkmenlerinde sıklıkla görüldüğü üzere aşiretlerin isim ve yer değiştirmesi, bir aşiretin hatta bir boyun ortadan kalkıp yerine bir başkasının oluşması, siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel değişimlerin aşiretleri de farklı bir şekle büründürmesi, bu zorluğu daha da artırmaktadır. İtiraf etmem gerekir ki Sayın Prof. Dr. Tufan Gündüz'ün yardımları olmasaydı araştırma boyunca karşılaştığım bu problemlerin birçoğunu çözemezdim. Kendisine, sahip olduğu bilgiyi cömertçe paylaştığı, derlediği dokümanları sınırsızca istifademe sunduğu ve Farsça kaynaklardan yaralanmamı sağladığı için de ayrıca müteşekkirim. Sayın Doç. Dr. Emine Erdoğan Özünlü'nün yapıcı değerlendirmeleri ve yönlendirmeleri de bu çalışmanın tamamlanmasını kolaylaştırdı. Bu vesileyle kendisine teşekkür ediyorum.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET	i
ABSTRACT.....	ii
TEŞEKKÜR.....	iii
İÇİNDEKİLER	iv
KISALTMALAR.....	ix
KAYNAKLARA VE ARAŞTIRMALARA DÂİR.....	x
Arşiv Belgeleri	x
Yayınlanmış Vesikalar	xiv
Araştırmalar.....	xv
GİRİŞ.....	1
1.BÖLÜM	
DULKADİRLİ TÜRKMENLERİ	13
1.1. Dulkadir Adı Hakkında	13
1.2. Dulkadirli Türkmenlerinin Boy Teşkilatı.....	16
1.2.1. Boybeyi	22
1.2.2. Kethüdâ	26
1.3. Dulkadirli Türkmenlerinin Anadolu'da Yayıldığı Sahalar	28
1.4. İran'a Giden Dulkadirli Boyları	36
2. BÖLÜM	
DULKADİRLİ TÜRKMENLERİNİN İKTİSÂDİ VE MÂLİ YAPISI	41
2.1. Üretim.....	41
2.1.1. Koyunculuk	43
2.1.2. Devecilik	47
2.1.3. Atçılık.....	50
2.1.4. Arıcılık.....	51
2.2. Dulkadirli Türkmenlerinin Vergi Mükellefiyetleri	53
2.2.1. Salgun vergisi	58
2.2.2. Ağnâm vergisi	61
2.2.3. Yaylak vergisi.....	62

	Sayfa
2.2.4. Kışlak, yatak ve otlak vergileri.....	65
2.2.5. Bâc-ı râh vergisi	67
2.2.6. Avcılık vergisi	68
2.2.7. Âdet-i abdiyye (ubûdiyye) vergisi.....	68
2.2.8. Âdet-i tirkeş baha vergisi.....	69
2.2.9. Çift vergisi	69
2.2.10. Bâd-ı hevâ vergileri	71
2.3. Vergi Muâfiyetleri ve Muâflar	74
2.3.1. Askerî vazifeliler	75
2.3.1.1. Beyler	75
2.3.1.2. Nökerler.....	77
2.3.1.3. Sipahiler	79
2.3.1.4. Müsellemler.....	82
2.3.1.5. Eşkinciler.....	83
2.3.2. Dinî ve ilmî vazifeliler	84
2.3.2.1. Müderrisler ve muhassıllar.....	85
2.3.2.2. İmam, hatip ve müezzinler	88
2.3.2.3. Dervişler	89
2.3.2.4. Duâcılar	94
2.3.2.5. Vakıf hizmetlileri	95
2.3.3. Hizmet Karşılığı Muâfiyetler	96
2.3.3.1. Sayyâdân	96
2.3.3.2. Harp aleti üretenler.....	101
2.3.3.3. İmar ve tamir görevlileri	102
2.3.3.4. Derbentçiler.....	102
2.3.3.5. Koyuncuyân	103
2.3.3.6. Kürekçiler.....	104
2.3.3.7. Madenciler.....	104
2.3.4. Malûliyeteye Bağlı Muâfiyetler	105
3. BÖLÜM	
NÜFUS VE YERLEŞME	107
3.1. Nüfus	107

3.2. Yaylak Kışlak Hayatı ve Yerleşme	111
---	-----

4. BÖLÜM

DULKADİRLİ TÜRKMENLERİNİ OLUŞTURAN TÂİFELER	121
4.1. Ağca Koyunlu Tâifesi	121
4.2. Ağcalı Tâifesi	124
4.3. Alcı/Elci Tâifesi	126
4.4. Anamaslı (Karacalı) Tâifesi	127
4.5. Avcı/Evci Tâifesi.....	130
4.6. Bertiz Tâifesi	131
4.7. Bostancıyân Tâifesi	132
4.8. Cerid Tâifesi.....	133
4.9. Çağırganlı Tâifesi.....	135
4.10. Çiçekli Tâifesi	137
4.11. Çimeli Tâifesi.....	138
4.12. Deli Alili Tâifesi.....	139
4.13. Demircili Tâifesi	140
4.14. Demrek Tâifesi.....	142
4.15. Dışarıcıyân Tâifesi	143
4.16. Dokuz (Bişanlı) Tâifesi	143
4.17. Döngелеli Tâifesi	145
4.18. Eymir Tâifesi.....	147
4.19. Gurbet Tâifesi.....	148
4.20. Gündeşli ve Değşirli/Dikşerli Tâifesi.....	149
4.21. Hisar Beyli Tâifesi	151
4.22. Karalı Tâifesi.....	152
4.23. Karamanlı Tâifesi.....	152
4.24. Kara Yuvalı Tâifesi	153
4.25. Kars-1 Maraş Cemaatleri	154
4.26. Kavurgalı Tâifesi.....	155
4.27. Kızılkocalı Tâifesi	158
4.28. Kızıllı ve Ali Beyli Tâifesi	160

	Sayfa
4.29. Küreciyân Tâifesi	161
4.30. Küşne Tâifesi.....	162
4.31. Maraş Varsakı Tâifesi	163
4.32. Mesudlu Tâifesi.....	163
4.33. Osmanlı Tâifesi	164
4.34. Peçenek Tâifesi	165
4.35. Selmanlı Tâifesi.....	166
4.36. Süleymanlı Tâifesi.....	167
4.37. Söklen Tâifesi.....	168
4.38. Şam Bayadı Tâifesi	169
4.39. Tacirli/Tecerli Tâifesi.....	170
4.40. Tahirli Tâifesi.....	171
4.41. Zâkirli Tâifesi.....	172

5. BÖLÜM

DULKADİRLİ TÜRKMENLERİNİ OLUŞTURAN AŞİRETLER	175
5.1. A- Abdallı- A'zazlı.....	175
5.2. B- Balcılı- Büyüklü	217
5.3. C- Camuscu- Cüllahlı.....	249
5.4. Ç- Çabukculu- Çurçurlu	254
5.5. D- Dadurhânlı- Düandarlı	273
5.6. E- Ebenli-Eyüblü.....	298
5.7. F- Fakihli-Firuzlu	311
5.8. G- Gamganlı- Güney Fakihli.....	315
5.9. H- Hacendili- Hüsneli	326
5.10. İ- İbişli- İvaz Hacı	350
5.11. K- Kabaklı-Kütüklü.....	361
5.12. L- Lalalı.....	434
5.13. M- Ma'ruflu- Müslim Hacı	434
5.14. N- Nacak- Nezaret Baş	452
5.15. O- Obalı- Ozanlı.....	456
5.16. Ö- Ökle-Ömerli	468
5.17. P- Palas Arşunî- Poladlı	470

	Sayfa
5.18. R- Ramazan Hacı -Resullü.....	475
5.19. S- Saçlı Hacı-Sürtülü.....	476
5.20. Ş- Şabtalı-Şuayibli.....	505
5.21. T- Tabanlı-Tüylü	517
5.22. U- Uç Beyli-Uzunlu	539
5.23. Ü- Ümran- Üstadoğlu.....	545
5.24. Y- Yabaltınlı- Yüreğir.....	546
5.25. Z- Zağl Oğlanları- Zeynebli	562
SONUÇ	569
KAYNAKLAR	571
ÖZGEÇMİŞ	583

KISALTMALAR

Bu çalışmada kullanılmış kısaltmalar, açıklamaları ile birlikte aşağıda sunulmuştur.

Kısaltmalar	Açıklamalar
AÜ.	Ankara Üniversitesi
Bk.	Bakınız
BOA	Başbakanlık Osmanlı Arşivi
c.	cilt
Çev.	Çeviren
DİA	Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi
DTCFD	Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi
Haz.	Hazırlayan
İÜ.	İstanbul Üniversitesi
Kanunnâmeler	Akgündüz, A. (1990-1996). <i>Osmanlı Kânunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri</i> , c.I-IX. İstanbul: FEY Vakfı Yayınları.
KKA	Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi
MAD	Maliyeden Müdevver Defterler
MD	Mühimme Defterleri
nr.	Numara
OTAM	Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi Dergisi
s.	sayfa
TD.	Tahrîr Defteri
Yay.	Yayımlayan

KAYNAKLARA VE ARAŞTIRMALARA DÂİR

Arşiv Belgeleri

Dulkadirli Türkmenlerinin XVI. yüzyıldaki durumları hakkında en kapsamlı kayıtlar, Maraş ve Bozok başta olmak üzere, Dulkadirli aşiretlerinin dağıldığı birçok sancağa ait tahrîr defterlerinde yer almaktadır. Bunlar içerisinde hem Dulkadir Beyliği'nin merkezi olması hem de Dulkadirli Türkmenlerinin asıl kütesini barındırması hasebiyle Maraş Sancağına ait olan defterler aslî kaynak mahiyetindedir.

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunu oluşturan aşiretler hakkında en eski bilgileri ihtiva eden mufassal tahrîr defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 402 numarada kayıtlıdır. Defter, özellikle Dulkadir Beyliği'nin son döneminde, aşiretlerin idarî ve iktisâdî vaziyetleriyle nüfus ve iskânları hakkında önemli bilgiler içermektedir. Dulkadirli Türkmenlerinden olmakla birlikte, tahrîr esnasında Diyarbekir ya da Yeni İl sahasında bulunan ve daha sonra Bozulus veya Yeni İl Türkmenlerine katılan aşiretlere de yer verilmesi, defterin ehemmiyetini daha da artırmaktadır. Defterin tanzim tarihine dâir bilgi bulunmamakla birlikte Adana, Sis, Halep, Üzeyir sancaklarını da kapsayan ve 1525–1526 yıllarında tamamlanan büyük tahrîr sırasında Maraş Sancağının ilk tahrîrinin de yapılmış olabileceği akla uygun gelmektedir.

Osmanlı idaresine girmesiyle Dulkadir Beyliği'ndeki usule ve aşiretlerin yayıldıkları sahalara göre tek merkezde toplanan Maraş bölgesi, XVI. yüzyılın ikinci yarısında Maraş ve Kars-ı Maraş olmak üzere iki sancağa taksim edilmiş, bu sancaklar 1563 yılında tamamlanan yeni bir tahrîre tâbî tutulmuştur. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadîme Arşivi'nde iki cilt halinde bulunan 101 ve 108 numaralı defterler¹ Maraş Sancağının, 168 numaralı defter² ise Kars-ı Maraş Sancağının anılan tahrîr neticelerini hâvîdir. Bunlardan özellikle Kars-ı Maraş defteri şekil bakımından Yörük defterleri usulünde tertip edilmiş

---

¹ Maraş Sancağına ait olan defterler Refet Yinanç ve Mesut Elibüyük tarafından iki cilt halinde yayınlanmıştır. bk. Yinanç, R., Elibüyük, M. (1988). *Maraş Tahrîr Defteri (1563) I/II*. Ankara: AÜ. OTAM Yay.

² Kars-ı Maraş Sancağının (Kadirli) ilk müstakil mufassal tahrîr defteri Yılmaz Kurt tarafından başında geniş bir değerlendirmeye birlikte yayınlanmıştır. bk. Kurt, Y. (2011). *Çukurova Tarihinin Kaynakları V, 1563 Tarihli Kars-ı Mar'aş Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri*. Ankara: TTK Yay.

olup, bölgedeki aşiretlerin boy ve cemaat yapılarının izah edilmesi bakımından kıymet taşımaktadır.

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunu oluşturan aşiretler hakkında XVI. yüzyılın sonunda tertip edilen son defter ise, yine aynı arşivde 116 numarada kayıtlı bulunan Yörük defteridir. Fihristinin başında dikkat çekmeyecek şekilde yer alan “sene H.988” (M.1580–1581) ibâresinin, önceki tahrîr defterlerindeki veriler, özellikle vergi mükelleflerinin karşılaştırılması neticesinde, defterin tanzim tarihine işaret ettiği anlaşılmaktadır. Faruk Sümer³ ve Yusuf Halaçoğlu⁴ tarafından defterin tarihinin 1563 olarak kabul edilmesi, tarihe dâir bu ibarenin dikkatten kaçmasıyla ilgili olmalıdır. Anılan bu defter, Maraş bölgesindeki Dulkadirli aşiretlerinin XVI. yüzyıl sonundaki durumu hakkında bilgi veren son tafsilatlı defterdir.

Dulkadirli Türkmenleri ile ilgili bir diğer tahrîr defteri grubu Bozok Sancağına ait olanlardır. Bozok Sancağı, Moğol bakiyesi Tatar kavimleri istisna edilirse, ekseriyeti Dulkadirlilerden olan Türkmenler tarafından yurt edinilmiştir. Bu Türkmen obaları büyük ölçüde Dulkadirli bölüklerinden olmakla birlikte, XVI. yüzyıl itibariyle Maraş bölgesindeki ana kütle ile irtibatlarını büyük ölçüde kaybetmiş aşiretlerden oluşmaktadır.

XVI. yüzyıl başında Bozok Sancağı, Dulkadir Eyaletine bağlı olarak idare edilmiştir. Bozok Sancağının, Maraş'ta olduğu gibi beyliğin ortadan kalkmasından hemen sonra tahrîr edilmesi ve 1525–1526 yılında bu tahrîrin tamamlanması beklenirken, sancağın ilk tahrîr defteri H.936/M.1529 tarihlidir. Esasen Bozok'un tahrîrinin de Maraş Sancağıyla aynı anda başladığı ancak Söklenoğlu Musa, Atmaca, Zunnûn ve Kalender Çelebi isyanları nedeniyle tahrîrin tamamlanmasının geciktiği anlaşılmaktadır. Nitekim Bozok'ta ilk olarak 1525–1526 yılında ayaklanan Söklenoğlu'nun isyan gerekçelerinden biri de tahrîrde kendisine ait ekinliğe fazla vergi yazılmasıdır⁵. Bozok Sancağının Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde

---

³ Sümer, F. (1999). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.

⁴ Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453–1650)*, I/VI. Ankara: TTK Yay.

⁵ Sümer, F. (1974). Bozok tarihine dâir araştırmalar, *Cumhuriyetin 50. Yıldönümüne Armağan Kitabı*. AÜ Yay., 317.

bulunan 155 numaralı bu ilk mufassal tahrîr defteri, şekil bakımından Maraş'ın ilk tahrîr defterinde olduğu gibi tâife ve cemaat esasına göre düzenlenmiştir.

Bozok'un ikinci tahrîr defteri yine aynı arşivde yer alan 218 numaralı ve H.949/M.1542 tarihli defterdir. Defter, Bozok Sancağının tamamını kapsamayıp sancağın Gedik, Karataş, Çubuk, Akdağ, Boğazlıyan ve Sorgun nâhiyelerini içine alan kısmının tahrîridir. Ancak bölgede bulunan aşiretler hakkında verdiği detaylı bilgiler bakımından kıymetli taşımaktadır.

Sancağın en sağlıklı sayım sonucunu içeren defter H.963/M.1555 tarihli ve yine Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 315 numarayla kayıtlı olan tahrîr defteridir. Defter, özellikle aşiretler tarafından tasarruf edilen mezraların köye dönüşmesi ve onların iskânlarını aydınlatıcı bilgiler sunmaktadır. Sancağın son tafsilatlı tahrîr neticeleri ise Kuyûd-ı Kadime Arşivi'nde 30 ve 31 numaralarla iki cilt halinde bulunan H.983/M.1575 tarihli defterlerde yer almaktadır. Bu defterler, XVI. yüzyıl sonu itibariyle büyük ölçüde yerleşik hale gelen aşiretlerin kurdukları köylerin tespitini kolaylaştırmaktadır.

Dulkadirli Türkmenleri hakkında mühim bilgiler ihtiva eden bir diğer defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi tahrîr defterleri tasnifinde 998 numara ile kayıtlıdır⁶. Defter, Arap, Diyarbekir ve Dulkadirli Eyaletlerine tâbî sancak, kazâ ve nâhiyelere dâir olup, anılan yerlere dağılmış olan aşiretleri de kapsamaktadır. Defterin Dulkadirli Eyaletine mahsus kısmı Maraş ve Bozok sancaklarının ilk tahrîr defterlerinin icmalidir ve Dulkadirli Türkmenleriyle ilgili kayıtlar 402 ve 155 numaralı mufassal defterlerdeki sıralamaya uygun şekilde mücmel olarak aktarılmıştır. Bu özellik yıpranmış olan mufassal defterlerde okunamayan aşiret isimlerinin tespitini tam olarak sağlamaktadır. Defterin tanzim tarihi 1530 olmakla beraber Dulkadirli Türkmenleriyle ilgili kısımlar Maraş'ın 1525 ve Bozok'un 1529 tarihlerinde sonuçlanan tahrîrlerini aynıyla yansıttığından araştırmamızda defterin tanzim tarihi yerine mufassal defterlerin tarihi temel alınmıştır. Bu itibarla 998 numaralı

---

⁶ Bu defter, Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı tarafından “998 Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyâr-i Bekr ve ‘Arab ve Zü'l-Kâdiriyye Defteri (937/1530), I-II” adıyla yayınlanmıştır.

deftere istinaden Maraş havalisindeki Dulkadirli aşiretleri hakkında malumat verilirken 1525, Bozok havalisindeki aşiretler söz konusu olduğunda 1529 tarihi esas alınmıştır.

Bunların yanında Başbakanlık Osmanlı Arşivinde bulunan 448 numaralı tahrîr defteri de Dulkadirli Türkmenlerine mahsustur. Tarihine ve hangi sancağa ait olduğuna dâir bilgi bulunmayan defterin, Dulkadirli aşiretlerinin ana kütlede ayrılarak Diyarbakir havalisine gitmiş olanlarının tespit edilmesi için tanzim edildiği anlaşılmaktadır. Defterdeki kayıtlar 1525 tarihli Maraş ve 1540 tarihli Bozulus tahrîr defterlerindekiyle süreklilik göstermektedir. Kethüdâların ve vergi mükelleflerinin isim karşılaştırmaları neticesinde defterin 1525 tarihli Maraş defterinden sonraya ve 1540 tarihli Bozulus defterinden önceye ait olduğu anlaşılmaktadır. Defterin baştan eksik olması, Dulkadirli Türkmenlerinden Bozulus'a katılan aşiretlerin tam olarak tespitine mani olsa da bu boşluğu Bozulus Türkmenlerinin 1540 tarihli ilk müstakil tahrîr defteri büyük ölçüde gidermektedir. Anılan defterin 967–1006 numaralı sahifelerinde Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmiş olan Dulkadirli Türkmenleri kayıtlıdır. Bozulus defteri, Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 200 numarada bulunmaktadır.

Dulkadirli aşiretleriyle ilgili Yeni İl'e ait tahrîr defterlerinde de mühim bilgiler bulunmaktadır. Yeni İl, Dulkadir Beyliği zamanında aynı isimle beyliğe ait topraklar arasında yer almakta ve XVI. yüzyılda teşkil edilen Yeni İl Türkmenleri, Halep Türkmenlerinden bir kısım aşiretlerle birlikte, büyük oranda Dulkadirli Türkmenlerinden oluşmaktaydı. Yeni İl'in müstakil bir kazâ haline getirilmesinden sonra bölgenin ilk yazımı 1548 yılında tamamlanmış olup, bu kayıtları içeren defter Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde 262 numarada bulunmaktadır. Defterde kayıtlı olan Dulkadir aşiretleriyle ilgili bilgiler yine Maraş Sancağının ilk tahrîr defterindeki bilgilerle süreklilik göstermektedir. Ayrıca yine Yeni İl Türkmenlerine ait olan 1583 tarihli defter de XVI. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadir ilinden koparak Yeni İl'e katılan ya da Yeni İl'den tekrar eski tâifelerinin arasına dönen aşiretlerin tespit edilmesi hususunda önem arz etmektedir. Sözü edilen defter Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü, Kuyûd-ı Kadime Arşivi'nde 604 numarayla kayıtlıdır.

Dulkadirli Türkmenleri hakkında önemli kayıtlar içeren bir diğer tahrîr defteri grubuysa Adana ve Sis sancaklarına ait olanlardır. Her ne kadar bu sancaklarda bulunan konargöçer aşiretler bölgenin Osmanlı öncesinde Ramazanoğlu Beyliği hâkimiyetinde

bulunması hasebiyle Ramazanlı ulusu adıyla anılıyorsa da, bunların büyük oranda Dulkadirli Türkmenleriyle irtibatlı oldukları görülmektedir. Özellikle konargöçerlerin kışlak ve ziraat sahalarının bulunduğu Sis Sancağı ile Adana Sancağının Yüreğir, Sarıçam, Karaisalı, Berendi, Ayas ve Kınık nâhiyelerinde Dulkadirli aşiretleri yoğunluktadır. Başbakanlık Osmanlı Arşivi'nde bulunan Adana ve Sis Sancaklarının birlikte yazıldığı 1525 tarihli defter 450 numarayla tasnif edilmiştir. Kuyûd-ı Kadîme Arşivi'nde bulunan ve 150 numarayla kayıtlı olan defter Sis Sancağının, 114 numaralı olan ise Adana Sancağının⁷1572 tarihli mufassal tahrîr defterleridir. Bunların yanında Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadîme Arşivi'nde olan 136 numaralı Kayseri tahrîr defteriyle yine aynı arşivde bulunan 135 numaralı Niğde tahrîr defterinden istifade etmek suretiyle Dulkadirli aşiretlerinin Kayseri, Niğde ve Nevşehir bölgesine dağılmış olanlarının tespiti de mümkün olmaktadır.

Ahkâm defterleri içerisinde özellikle Maliyeden Müdevver Defterler (MAD) arasında bulunan 8458 numaralı defter XVII. ve XVIII. yüzyıllarda aşiretlerin iskânı hususunda son derece kıymetli kayıtlar ihtiva etmektedir. Yine aynı katalog içerisinde bulunan 701 ve 9956 numaralı defterler de bahsedilen defterin devamı niteliğindedir. Bunun yanında Dulkadirli aşiretleriyle ilgili Divan-ı Hümayun Mühimme Defterleri (MD) serisinde bulunan farklı defterler içerisinde müteferrik kayıtlar yer almaktadır. Çalışmada bu kaynaklardan büyük ölçüde istifade edilmiştir.

Yayınlanmış Vesikalar

Arşiv vesikalarında Türkmen aşiretleri hakkındaki hükümlerin derlenmesiyle vücuda getirilmiş olan Ahmed Refik'in *Anadolu'da Türk Aşiretleri* (İstanbul 1989) ve Kamil Su'nun *Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler* (İstanbul 1938) adlı eserlerinde Dulkadirli aşiretleriyle ilgili kayıtlara da yer verilmiştir.

Dulkadir Beyliği döneminde aşiretlerin nizamını aksettirmesi bakımından önem taşıyan Alâüddeve Bey ve Bozok Kanunnâmeleri, ilk defa Ömer L. Barkan tarafından, XV.

---

⁷ Bu iki defter Yılmaz Kurt tarafından yayınlanmıştır. bk. Kurt, Y. (2004). *Çukurova Tarihinin Kaynakları I, 1525 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri*. Ankara: TTK Yay.; Kurt, Y. (2005). *Çukurova Tarihinin Kaynakları III, 1572 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri*. Ankara: TTK Yay.

ve XVI. Asırda Osmanlı İmparatorluğunda Zirâî Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları, I. Kanunlar (İstanbul 1943) adlı eserinde yayınlanmıştır. Ahmet Akgündüz'ün yayınladığı *Osmanlı Kânunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, c.I-IX* (İstanbul 1990–1996) adlı eserde ise daha önce Barkan tarafından yayınlanmış olan Alâüddeve Bey Kânunnâmesi'nden başka Maraş ve Bozok Sancaklarının XVI. yüzyıla ait diğer kânunnâmeleri de bazı değerlendirmelerle birlikte derlenmiştir.

Araştırmalar

Dulkadirli Türkmenleri hakkında, tamamına hasredilmiş olmamakla birlikte, müteferrik araştırmalar bulunmaktadır. Burada öncelikle Refet Yinanç'ın *Dulkadir Beyliği* adlı eserini anmak gerekmektedir. Her ne kadar aşiret düzeni hakkında bilgilere yer verilmemişse de anılan eser, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk ve tek beyliği hakkında ilk geniş çalışmadır⁸. İbrahim Solak, “XVI. Yüzyılda Maraş ve Çevresinde Dulkadirli Türkmenleri” adlı makalesinde Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunu oluşturan aşiretleri, XVI. yüzyıl tahrîr defterlerinden istifade ederek liste halinde yayınlamakla yetinmiştir⁹. Tufan Gündüz ise “Dulkadirli Türkmenleri” adlı çalışmasında Dulkadir ilini oluşturan aşiretler, bunların konargöçerlik ettikleri sahalar ile onların iktisâdî ve içtimai yapıları hakkında genel bir çerçeve çizmiştir¹⁰.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunu oluşturan aşiretler hakkında Faruk Sümer'in, *Bozok Tarihine Dair Araştırmalar*” (Ankara 1974) adlı makalesi ve Yunus Koç'un, *XVI. Yüzyılda Bir Osmanlı Sancağının İskân ve Nüfus Yapısı* (Ankara 1989) adlı eseri önemli araştırmalardandır. Bozok Türkmenleri hakkında yapılan en yeni çalışma, Sadullah Gülten'e ait olup eserde Bozok Sancağını yurt tutmuş olan aşiretlerin XVI yüzyıldaki durumları arşiv kayıtlara dayanılarak ortaya konulmuştur¹¹.

⁸ Yinanç, R. (1989). *Dulkadir Beyliği*. Ankara.; TTK Yay.

⁹ Solak, İ. (2002). XVI. yüzyılda Maraş ve çevresinde Dulkadirli Türkmenleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, (12),109–154.

¹⁰ Gündüz, T. (2009). *Bozkırın Efendileri, Türkmenler Üzerine Makaleler*, İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 87–96.

¹¹ Gülten, S.(2013). *XVI. Yüzyılda Bozok Türkmenleri*: Ordu.

Dulkadirli Türkmenlerinin ekseriyetini oluşturduğu büyük konargöçer teşekkülü olan Yeni İl Türkmenleri hakkında en kapsamlı araştırma ise İlhan Şahin'in, *Yeni İl Kazâsı ve Yeni İl Türkmenleri (1548–1653)* adlı eseridir. Burada Yeni İl Türkmenlerini meydana getiren aşiretler, onların hukuki nizamları, iktisâdî ve içtimai durumları hakkında mühim değerlendirmeler yapılmış ancak aşiretlerin Dulkadirli Türkmenleriyle rabitası ortaya konulmamıştır¹².

Faruk Sümer'in "Bozulus Hakkında" adlı makalesinde Bozulus içindeki Dulkadir aşiretlerinden ilk defa söz edilmiştir¹³. Tufan Gündüz ise Bozulus içindeki Dulkadir aşiretlerinin cemaat yapıları ile iktisâdî durumları hakkında daha geniş bilgilere yer vermiştir¹⁴. Ayrıca Niğde ve Kayseri havalisinde yaylayıp daha sonra burayı yurt tutmuş olan Dulkadirli aşiretlerinin dâhil edildikleri bir diğer teşekkül olan Danişmendli Türkmenleri hakkında müstakil bir telif eser yine Tufan Gündüz'e aittir. Araştırmada Danişmendli kazâsının idari ve mali yapısı etraflıca ele alındıktan sonra teşekkülü oluşturan cemaatlere, Dulkadirli'lilerden olanlara da işaret edilerek, yer verilmiştir¹⁵.

Dulkadirli Türkmenleriyle irtibatlı olan bir diğer teşekkül ise Halep Türkmenleridir. Bu konuda İlhan Şahin'in "XVI. Yüzyılda Halep Türkmenleri" adlı makalesi¹⁶ ile Enver Çakar'ın Halep Sancağı üzerine yaptığı iki çalışma¹⁷ Dulkadirli Türkmenleri ile Halep Türkmenleri arasındaki ilişkiyi izah etmek bakımından önem taşımaktadır. Bunun yanında Tarsus, Silifke ve Taş İli'nde yaşayan Varsakları konu edinen Ali Sinan Bilgili'nin çalışması, Dulkadirli Türkmenleri arasında görülen Varsakları izah etmekte kolaylık sağlamaktadır¹⁸.

¹² Şahin, İ. (1980). *Yeni-İl Kazâsı ve Yeni-İl Türkmenleri (1548–1653)*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, İstanbul.

¹³ Sümer, F. (1949). Bozulus hakkında. *AÜ. DTCF Dergisi*, VII (2).

¹⁴ Gündüz, T. (2007). *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri "Bozulus Türkmenleri 1540–1640*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

¹⁵ Gündüz, T. (2005). *XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Danişmendli Türkmenleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.

¹⁶ Şahin, İ. (2006). *Osmanlı Döneminde Konar-göçerler*, İstanbul: Eren Yayınevi, 129–154.

¹⁷ Çakar, E. (2003). *XVI. Yüzyılda Halep Sancağı (1516–1566)*. Elazığ: Fırat Ü. Orta-Doğu Araştırmaları Merkezi Yay.; Çakar, E. (2006). *17. Yüzyılda Halep Eyaleti ve Türkmenleri*. Elazığ: Fırat Ü. Orta-Doğu Araştırmaları Merkezi Yay.

¹⁸ Bilgili, A. S. (2001). *Osmanlı Döneminde Tarsus Sancağı ve Tarsus Türkmenleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

Dulkadirli aşiretlerinin yoğun olarak buldukları sahalardan bir diğeri günümüzde Adana'nın Kozan ilçesini içine alan Sis bölgesidir. XVI. yüzyılda müstakil bir sancak olan Sis hakkında ilk çalışma Yusuf Halaçoğlu tarafından yapılmıştır. Halaçoğlu, makalesinde anılan yüzyılın başında Sis Sancağında bulunan aşiretlerin durumunu da aktarmıştır¹⁹. Yılmaz Kurt'un, sancağın XVI. yüzyılın ikinci yarısına ait tahrîr defterlerine dayanılarak hazırladığı çalışmasında da bölgeye dağılmış aşiretler hakkında değerlendirmelere yer verilmiştir²⁰.

Cengiz Orhonlu²¹ ve Yusuf Halaçoğlu'nun²² aşiretlerin iskânlarını konu alan eserlerinden de Dulkadirli Türkmenlerinin, Bozulus ve Yeni İl Türkmenleri arasına ve farklı sancaklara dağılmış olanlarından iskâna tâbî tutulanlarını takip etmek mümkün olmaktadır. Yusuf Halaçoğlu'nun envanter mahiyetindeki *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453–1650)*²³ isimli eseri de yine aşiretlerin dağıldıkları sahaları tespit etmek açısından önem arz taşımaktadır.

---

¹⁹ Halaçoğlu, Y. (1979). Tapu-tahrîr defterlerine göre XVI. yüzyılın ilk yarısında Sis (=Kozan) Sancağı. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, (32), İstanbul, 819–892.

²⁰ Kurt, Y. (1990). Sis (Kozan) sancağı mufassal tahrîr defteri tanıtımı ve değerlendirmesi I", *AÜ. OTAM Dergisi*, (1), 271–298.; Kurt, Y. (1991). Sis sancağı (Feke-Kozan) mufassal tahrîr defteri tanıtımı ve değerlendirmesi II: ekonomik yapı. *AÜ. OTAM Dergisi*,(2),151–200.

²¹ Orhonlu, C. (1987).*Osmanlı İmparatorluğu'nda Aşiretlerin İskânı*. İstanbul: Eren Yay.

²² Halaçoğlu, Y. (1997). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyâseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*. (3.b). Ankara: TTK Yay.

²³ Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da Aşiretler, Cemaatler, Oymaklar (1453–1650)*, c. I-VI. Ankara: TTK Yay.

GİRİŞ

Selçuklu Devleti'nin kuruluşu ve bunu takip eden gelişmeler, Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru yeni bir göç dalgasını başlatmıştı. Selçuklular, Horasan ve Azerbaycan'ı, arkası kesilmeyen göçlerle kısa sürede dolduran Türkmenlerin nüfus baskısını, Anadolu'da yurt açmaya müsait sahaların varlığı keşfedildikten sonra, onları Batı yönüne sevk ederek azaltmaya çalıştılar¹. Böylece Bizans sınırında büyük bir konargöçer Türk nüfusu toplanmaya başlamış, Türkler Anadolu'nun iç bölgelerine kadar ulaşan akınlarla Bizans'ı tehdit eder hale gelmişlerdi. Malazgirt zaferi sonrasında Selçukluların öncülüğünde daha düzenli ve güçlü hale gelen bu akınlara mukavemet edemeyen Bizans ahalisinin batıya göç etmesiyle boşalan Anadolu'nun doğusundaki topraklar, derhâl Türkler tarafından dolduruldu. Batı yönündeki bu ilk göçler, XI. yüzyılın sonunda, Anadolu'da Selçukluların güçlü bir şubesinin kurulmasıyla neticelendi.

Türkleri, Türkistan, Horasan ve Azerbaycan'dan sürüp atacak derecede güçlü bir Moğol saldırısının başlaması, daha öncekiyle kıyaslanmayacak büyüklükte ikinci bir göç dalgasını başlattı. Türkler, “*çekirgeler gibi*” büyük kitleler halinde², mâli varlıkları ve ana yurttan yaşattıkları kültürleriyle Anadolu coğrafyasını doğudan batıya doldurdular. Onların, Ege sahillerine kadar uzanan yeni yurtlarında hâkimiyeti ele almaları, bölgenin eski ahalisini ya göç etmeye ya da belli şehir veya kasabalarda toplanmaya mecbur etti³. Kastamonu, Bursa bölgesinden Menteşe yöresine kadar uzanan kuzey-güney yönlü bir hat üzerinde yerleşen Türklerin nüfusları o dereceye ulaşmıştı ki, Menderes havzası Türkmen çadırlarından görünmez olmuştu⁴. Bizans kaynaklarının aktardığı bu bilgiyi Arap coğrafyacı İbn-i Sâid, Türkmenlerin nüfuslarını yüzbinlerle ifade ederek teyit etmektedir⁵. Her ne kadar nüfusla ilgili rakamların abartılı olabileceği yolunda birtakım kuşkular bulunsa da, bu bilgiler XII.

---

¹ Turan, O. (2008). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslâm Medeniyeti*. İstanbul: Ötüken Neşriyat, 277–278.; Sümer, (1999a), 130.

² Turan, (2008), 279.

³ Turan, O. (1971). *Selçuklular Zamanında Türkiye*, İstanbul: Turan Neşriyat, 505.

⁴ Emecen, F. (2001). *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*, İstanbul: Kitabevi Yay., 176.; Wittek, P. (1986). *Menteşe Beyliği*. (Çev. Gökyay, O.Ş.), Ankara: TTK Yay., 16–17.; Turan, (2008), 300.

⁵ Gündüz, (2007), 21.

yüzyıl sonlarında Batı Anadolu'nun kesif bir Türk nüfusu barındırdığı gerçeğini değiştirmemektedir⁶. Batı Anadolu'yu dolduran bu büyük Türk nüfus, Moğol tazyikinin azalmasından hemen sonra içlerinde Osmanlıların da bulunduğu müstakil beyliklerin kurucuları ve ahalisi olmuşlardır.

Öte yandan Moğol istilasında, XI. yüzyıldan itibaren Sivas, Tokat, Amasya, Çorum, Kayseri, Bozok, Kırşehir, Çankırı ve Eskişehir'i içine alan Orta Anadolu bozkırlarını yurt edinmiş olan Türkler de yerlerini terk etmek mecburiyetinde kalmışlardı. Moğol baskısının yoğun olarak görüldüğü XIII. yüzyılın başında, anılan bölgedeki Türkler, evvela Batı yönünde hareket ettilerse de Selçuklular tarafından himaye edilmediler. İhtimâlen merkezi hükümete muhalif ve özellikle Babaî İsyanının destekçileri olarak düşünülen Türkmenler⁷ hükümet tarafından tehdit olarak algılanmıştı. Selçukluların engeliyle Batı yönünde hareket edemeyen Türkmenler, Memlûklere ait olan Anadolu'nun güneyine ve Kuzey Suriye'ye yığıldılar. Bayad, Bozcalı, Beğdili, Köpekli, İnallı, Harbendeli, Avşar, Döğer, Gündüzlü, Kut Beyli, Bozoklu ve Üçoklu gibi isimler taşıyan bu Türkmen aşiretleri, Memlûkler tarafından Gazze'den itibaren Antakya'dan Sis hudutlarına kadar uzanan Akdeniz sahili boyunca yerleştirildiler⁸. Böylece Türkmenler yeni bir yurt sahibi, Memlûkler de kuzey sınırlarını Moğol saldırılarına karşı muhkem kılmış oluyorlardı. Kısa sürede Antep, Halep ve Trablus'u da kapsayacak şekilde geniş bir alana yayılan Türkmenlerden⁹ bir bölük ise Erzurum-Bingöl-Kars yaylaları ile Diyarbekir-Mardin-Urfa-Halep bölgesindeki kışlak alanlarını ele geçirdiler¹⁰.

Memlûk sahasında bulunan ve XIII. yüzyıldan itibaren buldukları bölgeye istinaden artık Şam Türkmenleri olarak isimlendirilmeye başlanan bu teşekkül¹¹, XV. yüzyılda

---

⁶ Emecen, (2001), 176.; Gündüz, (2007), 21.; İnalçık, H.(1986). The Yürüks: Their origins, expansion and economic role, *Oriental Carpet and Textile Studies, I*, (Haz. R.Pinner, W. Denny), London, s.45.

⁷ Ocak, A.Y. (2009). *Babaîler İsyanı*. İstanbul: Dergâh Yay.,41 vd.

⁸ Çetin, A. (2009). Memlûkler devrinde Oğuzlar/Türkmenlere bir bakış. *Osmanlı Araştırmaları*. XXXIII, 25.; Gündüz, (2009), 87.

⁹ Gündüz, (2009), 87.

¹⁰ Gündüz, T. (2002). Konargöçer. *DİA*. XXVI, 161–163.; Gündüz, (2009), 87.

¹¹ Nitekim Dulkadirîler ve onu oluşturan cemaatler hakkında bazı eserlerde ve Osmanlı kaynaklarında Atrâk-i Şam tâbirinin kullanılması onların Şam Türkmenlerinin bir parçası olmasıyla ilgilidir. bk. Sümer, F. (1962). Ağaç-Eriler, *Belleten*, XXVI(103), 525.; Çetin, (2009), 25.

180.000 atlı asker çıkarabilecek nüfusa mâlik olacaktır¹². Türkmenlerin sahip oldukları bu dinamik askeri gücü mahirane bir şekilde organize ve sevk eden Memlûkler, Ermeni Krallığı'nın hâkimiyetinde olan Çukurova Bölgesi ile İlhanlı idaresindeki Anadolu'nun iç kesimlerine yönelik saldırılarında onlardan etkin şekilde yararlandılar. Türkmen beyleri de Memlûk valilerine tâbi olmadan kendi güçleriyle yaptıkları akınlarla yeni topraklar fethettiler. Bu akınlar sırasında Türkmen aşiretlerinin bir bölümü daha çok Çukurova yönünde topraklar ele geçirirken¹³, Dulkadir Beyliği'nin kurucusu Karaca Bey'in idaresinde bulunan bir diğer bölük İlhanlı hâkimiyetindeki Maraş-Elbistan tarafına saldırmaktaydı. Neticede 1335'te İlhanlı Hükümdarı Ebu Said Bahadır Han'ın ölümüyle ortaya çıkan karışıklıklardan yararlanan Karaca Bey, Antep'ten Elbistan'a kadar uzanan bölgeye hâkim oldu¹⁴.

Karaca Bey'in, Kilikya Ermenileri üzerine yaptığı akınlarda gösterdiği başarı ve elde ettiği ganimet ona, Türkmenler arasında ve Memlûk Sultanı nezdinde şöhret sağladı. Türkmen aşiretlerinin büyük kısmını kendisine bağlayan Karaca Bey, Memlûklerin Şam Valisi Tengiz'in dostluğunu kazanarak siyasi bir destekçi de bulmuş oldu. Memlûk Sultanı Nasır, Şam valisinin de tavsiyesi ile 1337 yılında Karaca Bey'e, Memlûklere tâbî olacağına dâir taahhüdünü de aldıktan sonra, "*Türkmen Emiri*" olarak menşur verdi¹⁵. Anılan tarih, Karaca Bey tarafından Dulkadir Beyliği'nin kuruluş tarihi olarak da kabul edilmektedir.

Karaca Bey, Anadolu'da Moğol etkisinin çözülmesini müteakip eski gücünü koruyamayan Eretnalılara ait bölgelere doğru kuzey yönünde akınlarını sürdürdü¹⁶. Büyük başarılar elde eden Karaca Bey'in müstakil hareket etmesi üzerine Mısır hükümetiyle yaşamaya başladığı anlaşmazlık, onun Memlûk sultanının emriyle 1353 yılında idam

¹² Çetin, (2009), 25.

¹³ Kanat, C. (1999). Memlûklerin Baybars zamanındaki (1260–1277) Suriye-Çukurova siyaseti ve bu siyasetin Çukurova'nın Türkleşmesindeki rolü. *III. Uluslararası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildiriler*.(428–432). Adana.; Sümer, F. (1963). Çukurova tarihine dair araştırmalar (Fetihten XVI. Yüzyılın İkinci Yarısına Kadar). *AÜ. DTCF., Tarih Araştırmaları Dergisi (1)*, 8.; Sümer, F. (1970). Anadolu'da Moğollar. *Selçuklu Araştırmaları Dergisi*. (1), 77.

¹⁴ Koprıman, K.Y. (2002). Osmanlı-Memlûk ilişkileri. *Türkler*, IX, Ankara: Yeni Türkiye Yay., 471.

¹⁵ Yinanç, (1989),10.

¹⁶ Yinanç, (1989), 11.

edilmesiyle sonuçlandı¹⁷. Karaca Bey'in öldürülmesinden sonra Memlûk hükümdarı Türkmen emirliğini Üçok kolundan Ramazan Bey'e verdiği gibi Karaca Bey'e ait olan toprakların idaresini de yeni emire devretti. Ancak daha önce Karaca Bey'e tâbî olan Türkmenler Ramazan Bey'e itaat etmedi, hattâ bu itaatsizlik isyan ve kargaşaya dönüştü¹⁸. Memlûk hükümdarı bir yıl süren bu kargaşaya, Türkmen emirliğine Karaca Bey'in oğlu Halil Bey'i getirerek çözüm bulabildi¹⁹. Karaca Bey ve Ramazan Bey arasında önceden beri süren Türkmen emirliği hususundaki rekabetin nihayetinde fiili mücadeleye dönüşmesi, bu beylere bağlı olan aşiretlerin de ayrışarak Dulkadir ve Ramazanoğlu adlarıyla iki ayrı beyliğin tesisiyle sonuçlandı.

Esasen, XIII. ve XIV. yüzyılda Anadolu topraklarının büyük bir kısmı, içlerinde Dulkadirlilerin ve Ramazanoğullarının da bulunduğu, müstakil beylikler arasında bölüşülmüş durumdaydı. Şüphesiz ki ahalisini konargöçerlerin, kurucularını da aşiret reislerinin oluşturduğu bu beylikler, Orta Asya Türklüğünün Anadolu'daki uzantıları olarak, geleneksel idari ve iktisâdî yaşam özelliklerini yeni yurtlarına da taşımış durumdaydılar²⁰. Zira Anadolu'da ne eski çağlarda ne de Bizans döneminde Türkmenlerin yaptığı usulde hayvancılığa bağlı mevsimsel göçe benzeyen bir yaşam biçimi yoktu. Bizans'ta hayvancılık vadi boylarındaki yerleşik köylüler tarafından yapılıyor, şehirlilerin sürüleri de yine köylülerden kiralanmış çobanlar tarafından otlatılıyordu²¹. Türkler, Orta Asya bozkırlarının coğrafi özelliklerini büyük ölçüde yeni yurtlarında bularak, geleneksel iktisadî faaliyetlerini burada da sürdürdüler. Onlar, Anadolu'nun yüksek ve geniş otlaklarla kaplı alanlarını yaylamak, alçak kısımları ve kıyı şeridi boyunca uzanan çöküntü ovalarını da kışlamak için kullandılar²².

Osmanlı Beyliği de tarihî ananeye göre önceleri yaylak-kışlak hayatı yaşayan ancak yerleşik hayata daha yakın siyasi bir teşekkül olarak Anadolu'daki diğer Türk beylikleriyle

---

¹⁷ Yinanç, (1989), 18.

¹⁸ Çetin, (2009), 30.

¹⁹ Çetin, (2009), 30.; Yinanç, (1989), 19.

²⁰ Gündüz, (2002), 161–163.

²¹ X. de Plonhal. (1959). Geography, politics and nomadism in Anatolia, *International Social Science Journal*, XI (4), 525.

²² Plonhal, (1959), 525.

aynı dönemde ortaya çıktı. Fakat Osmanlılar, buldukları bölgedeki kadim şehir, kasaba ve köyleri şenlendirip, sosyal ve idari ihtiyaçlara münhasır yeni yapılar inşa ederek, kuruluş evresinden itibaren yerleşikliği tanıyan ve destekleyen bir mahiyete kavuşmuş durumdaydı²³. Bu durum Osmanlı hükümetinin erken dönemlerden itibaren yerleşikliği bir siyaset olarak benimsemesiyle ilgili olabilir²⁴ ancak, Osmanlı Beyliği'nin, Güney ve Doğu Anadolu topraklarında bulunan diğer Türk beylikleriyle mukayese edildiğinde, merkezîleşmeyi ve yerleşikliği kolaylaştıracak birçok avantaja sahip olduğu da ortadadır. Öncelikle Osmanlılar, Bizans'tan aldıkları topraklar sayesinde genişleyebilecekleri ve dinamik konargöçer aşiretlerin enerjisini boşaltabilecekleri fetih alanlarına sahipti. Fetihlerle genişleyen Osmanlı ülkesinde, hem konargöçer hem yerleşik Türk gruplarından başka farklı etnik ve dini grupların da hâkimiyet altına alınması, bunları ahenk içinde yaşatacak bir yüksek idari kuvveti, tabiatıyla devletin kurumsallaşmasını ve merkezîleşmesini zorunlu kıldı²⁵.

Osmanlıların Batı Anadolu'nun rakip beyliklerini hâkimiyet altına almaları, bunların askeri ve siyasi güçlerini oluşturan göçebe unsurları yeni fetih bölgelerine, özellikle de Rumeli'ye iskân etmeleri, konargöçerler arasındaki güçlü boy asabiyesinin yıkılmasını sağladı. Böylece konargöçerler, ordunun kaynağı olmaktan uzaklaşarak kırsal üretimin bir parçası haline geldi. Sahip oldukları mümbit topraklarla doğrudan ilişkili olarak Osmanlıların tarımsal faaliyetleri önceleyen iktisâdî anlayışı, konargöçer aşiretlerin yaşam biçimlerinde de değişimleri beraberinde getirdi. Ancak bu, onların hayvancılıktan ve otlak ihtiyacı için yaylak ve kışlaklar arasında mevsimsel göçler yapmaktan tamamıyla vaz geçtikleri anlamını taşımamaktadır. Konargöçerler, Batı Anadolu'nun coğrafi şartları sayesinde kışlaklarına yakın olan otlaklar arasında göçlerine devam ettiler; fakat yaylak ve kışlakları arasındaki yakınlık, artık genel olarak Yörük adını alan konargöçerlerin yerleşik hale gelmesinde kolaylaştırıcı âmil oldu. Bunun yanında Batı Anadolu'nun Osmanlı

---

²³ Emecen, F.(2011). *Osmanlı Klasik Çağında Hânedan, Devlet, Toplum*. İstanbul: Timaş Yay., 270.

²⁴ Osman Gazi'nin konargöçer bir aşiret reisinden, devletli bir beye dönüşmesi hususunda, Kara Hisar'ın alınmasından sonra pazar vergisini ihdas etmesi ve memurlar görevlendirmesi örnek olarak verilmektedir. bk. Aşıkpaşaoğlu, (1947). *Tevârih-i Âl-i Osman*. (Haz. Atsız, N.). *Osmanlı Tarihleri I*. İstanbul: Türkiye Yay., 102–103.

²⁵ Bu konuda bkz. Saydam, A. (2009). Sultanın özel statüye sahip tebaası: konar-göçerler. *SDÜ, FEF. Dergisi*, (20), 11.

hâkimiyetinin erken dönemi olan XIV. yüzyıl ortalarından itibaren siyasi istikrara kavuşmuş olması da konargöçerlerin yerleşikliği benimsemesini kolaylaştırdı.

Öte yandan, aynı dönemde Ramazanlı ve Dulkadir beyliklerinde idarenin tamamen boy esasına göre örgütlendiği bir yapı hâkimdi. Merkezîlikten son derece uzak olan bu yapının varlığını Türkmenlerin iç dinamiklerinin yanında dış etmenler de zorunlu kılmaktaydı. Bu dış nedenler içerisinde Dulkadir Beyliğini doğrudan ilgilendiren siyasal gelişmeleri ilk sıraya oturtmak icap eder. Beyliğin hâkim olduğu sahanın sürekli Memlûk, Osmanlı, Akkoyunlu ve Safevîlerin nüfuz ve mücadele alanı durumunda olması bölgenin siyasî istikrardan yoksun bulunmasına neden olmaktaydı²⁶. Bu büyük güçlerin mücadelelerinde Dulkadir beyleri, varlıklarını sürdürülebilmek adına, kendilerine bir taraf belirlemek zorunda kaldılar ve yaptıkları siyasi manevralarda daima pazarlık masasında aşiretlere dayalı askerî güçlerini kullandılar. Türkmenlerin askerî gücü, genç nüfusça sürekli desteklenmekte olduğundan idari güç askerî dinamizmi muhafaza etmek durumundaydı²⁷. Bu itibarla Dulkadir Beyliği'nin dinamik bir askerî güce sahip olmasını icap ettiren siyasal durum tabiatıyla konargöçer yaşamı ve boy esasına dayanan yönetimin devamını beraberinde getirdi. İdari anlamda da Dulkadir Beyliği boylar konfederasyonu şeklinde örgütlenmiş durumdaydı. Sayılan bu siyasi ve idari sâiklerin yanında, Anadolu'nun güneyinin sahip olduğu coğrafi şartların da bölgedeki Türkmenlerin, en azından bir kısmının, yerleşmesini geciktirdiği ortadadır. Çukurova'nın bataklıklarla kaplı olması özellikle insan ve hayvan sağlığını tehdit eden hastalıkları salgın hale getiriyor ve yaz ayları yüksek yaylalar kurtuluş alanları oluyordu. Tarım alanlarının Batı Anadolu'ya göre dar olması hayvancılığı temel iktisâdî uğraş haline getirmekte bu ise büyük hayvan sürülerine sahip olan aşiretlerin verimli otlaklara ulaşmak için büyük mesafeler kat etmelerini gerekli kılmaktaydı. Halep-Şam bölgesiyle İç Anadolu platoları ya da Diyarbakir ile Erzurum-Bingöl yaylaları arasında konargöçerlik eden Türkmenlerin kışlak ve yaylakları arasındaki uzak mesafeler onların yerleşmesini geciktiren bir diğer husustu. Anılan siyasi ve coğrafi

²⁶ Alaüddeve Bey'in Osmanlılara karşı Dulkadir Beyliği'nin varlığını sürdürmek amacıyla yürüttüğü siyaset hakkında bkz. Tekindağ, Ş. (1967). II. Bayezid devrinde Çukurova'da nüfuz mücadelesi. *Belleten*, XXXI,347–350.; Celâl-zâde Mustafa. (1990). *Selim-nâme*. (Haz. Uğur, A., Çuhadar, M.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 164–168.

²⁷ Wittek, P. (1963). Osmanlı İmparatorluğu'nda Türk aşiretlerinin rolü. (Çev.E. Kuran). *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, XIII (17–18), 263.

şartlar nedeniyle XVI. yüzyıl başında Dulkadir Beyliği'nin insan unsuru, Güney ve Doğu Anadolu'da hâkim olan diğer Türk devlet ve beyliklerinde olduğu gibi konargöçer yaşam biçimini büyük ölçüde sürdüren aşiretlerden oluşmaktaydı.

II. Mehmed'in, Akkoyunlulardan Doğu Anadolu'yu alması, ardından da I. Selim'in, Memlûk Devleti ile Ramazanlı ve Dulkadir beyliklerine son vermesiyle, onların bakiyesi olan bu büyük konargöçer nüfus Osmanlı tebaası haline geldi. Osmanlı hükümeti özellikle Kanuni döneminde Türkmen teşekküllerini buldukları bölgelere göre Halep, Dulkadirli, Yeni İl, Bozulus ve Tarsus Türkmenleri gibi adlarla idare edilebilir federasyonlara ayırdı. Bu aşamada Türkmen teşekkülleri, idari statüsüne göre sancakbeyi ya da kadı tarafından yönetilen ancak idarî merkezi olmayan birimler haline dönüştürülürken, aşiretin kendi içinden çıkan beyler padişahın yüksek hâkimiyetini tanıyan, hiyerarşi bakımından bey ve kadıların üstünlüğünü kabul eden birer memur durumuna getirildiler²⁸. Konargöçer ahali, Osmanlı hükümeti tarafından yaşam tarzlarına uygun olarak konulan nizam sayesinde toplumun aslî unsuru oldular. Sosyal ve ekonomik alanda yerleşik yapının tamamlayıcısı olan aşiretler, sahip oldukları dini ve kültürel özellikleriyle dağıldıkları Anadolu coğrafyasının günümüze kadar süregelen tüm özelliklerini de şekillendirdiler²⁹.

Anadolu'yu yurt edinen konargöçerler, yerleşik Türk unsurla birlikte, Türkistan'dan Balkanlara kadar yayılan Oğuz Türk gruplarının parçalarıdır. Bunlar içerisinde Batı Anadolu Yörükleri XVI. yüzyıla gelindiğinde boy asabiyesini büyük ölçüde yitirmiş durumda iken, Türkmenlerin kadim Oğuz boy yapısını canlı şekilde yaşatmaya hattâ bazı aşiretlerin Oğuz boy isimlerini de muhafaza etmeye devam ettikleri görülmektedir. Reşidüddin'in Oğuznâmesi, destan olmaktan çok güvenilir bir tarihi kaynak olarak kabul edilirse, onun aktardığı usulde Oğuzların Bozok ve Üçok kollarını oluşturan boyların tamamı Anadolu'da konargöçerler arasında temsil edilmektedir.

XVI. ve XVII. yüzyıla ait kayıtlar esas alınarak Oğuz boy isimlerinden Anadolu coğrafyasına dağılmış olan aşiretlerin taşıdıkları, Üçok ve Bozok esasına göre tasnif edilmesi

---

²⁸ Gündüz, (2002), 162.; Şahin, (2006), 134.

²⁹ İncılık, (1986), 44.

ve Anadolu'da Oğuz boylarının dağılım haritasının çıkarılması bazı ilmi çalışmalarda yöntem olarak uygulanmaktadır. Ancak ifade etmek gerekir ki, Anadolu'daki Türk varlığı Oğuzların kadim Üçok ve Bozok isimlerinden hareketle ayırlamayacak derecede hemhâl olmuş boylar ve aşiretlerden oluşmaktadır. Oğuz boylarının birbirine karışması ya Ön Asya'ya yapılan göçler esnasında veya Moğol istilasası sırasında yaşanan büyük kargaşa neticesinde olmuş, Türklerin Anadolu'da kurdukları devlet ve beyliklerin halkını da iç içe girmiş olan bu Oğuz boyları oluşturmuştur.

Dulkadirli Türkmenlerini oluşturan aşiretlerin tetkiki de Oğuzların birbirine karışmış hallerini açık şekilde ortaya koymaktadır. Bu hususta en sarih örnek Dulkadirli ve Ramazanlı beyliklerinin bakiyesi olan aşiretlerin birbirlerinin bölüklerinden ibaret olduklarının müşahede edilmesidir. Oysaki Üçokların Çukurova'ya yayıldıkları ve Ramazanlı Beyliği'ni onların kurduğu, Bozokların ise Dulkadirliilerin kurucuları oldukları kabul edilmişti. Bu görüş Oğuz boy ve aşiretlerinin birbirinden kesin çizgilerle ayrılmış oldukları zannını ortaya çıkarmıştı. Aynı şekilde XVI. yüzyılda Anadolu'da bulunan ve farklı isimler taşıyan büyük konargöçer teşekküller de evvela birbiriyle bağlantısı bulunmayan müstakil yapılar oldukları intibai uyandırmaktaydı. Fakat bu federasyonların da aynı kökten ayrılmış aşiretlerce oluşturulduğu tespit olunmaktadır. Bu itibarla Dulkadirli Türkmenlerine dâhil olan bir aşiretin kollarının aynı anda Ramazanlı, Halep, Yeni İl ve Bozulus Türkmenleri arasında da bulunması son derece tabidir. Zira bu teşekküller kendi doğal seyri içerisinde boy asabiyesine göre ayrışarak meydana gelmemiş, Osmanlı hükümetinin müdahalesiyle şekillenmiştir.

XVI. yüzyılda Osmanlı hâkimiyetinde bulunan en kalabalık konargöçer teşekkül olmasına ve Anadolu coğrafyasının büyük kısmına dağılmış bulunmasına rağmen, Dulkadirli Türkmenlerini bütünüyle ele alan müstakil bir araştırma yoktur. Ancak Dulkadirli Türkmenlerini meydana getiren aşiretlerin Maraş ve Bozok Sancaklarında bulunan kollarını ayrı ayrı ele alan araştırmaların yanında farklı konargöçer teşekküller arasında bulunan Dulkadirliilerden tali olarak bahseden çalışmalar bulunmaktadır.

Bu cümleden olarak merhum Faruk Sümer, Oğuzlar adlı eserinde, boy isimlerinden hareketle Anadolu'ya dağılmış Oğuz boylarının tespitini yaparken Dulkadirliiler arasındaki

Oğuz boyları hakkında da değerlendirmede bulunmuştur³⁰. Ancak bu değerlendirme Dulkadirli Türkmenleri arasında yirmi dört Oğuz boyunun ismini taşıyan aşiretlerle sınırlı olup bunların sayısı da son derece azdır. Tufan Gündüz'ün "Dulkadirli Türkmenleri" adlı makalesi de Dulkadirli Türkmenleri hakkında genel değerlendirme mahiyetindeki araştırmalardandır. Araştırmada Dulkadirli Türkmenlerin yaylak kışlak sahaları, iktisadî ve içtimai yapılarıyla Anadolu'da dağıldıkları bölgeler hakkında genel bir çerçeve çizilmiş, özellikle Dulkadirli Türkmenlerin Safevîlerle olan münasebeti tafsilatlı olarak değerlendirilmiştir³¹.

İbrahim Solak'ın, Maraş Sancağının XVI. yüzyıla ait tahrîr defterlerinden istifadeyle Dulkadirli aşiretlerinin bağlı buldukları boylara göre listesini ve nüfus yekûnlarını verdiği makalesi, Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolu üzerine ilk müstakil araştırmadır. "XVI. Yüzyılda Maraş ve Çevresinde Dulkadirli Türkmenleri" adlı bu çalışmada Dulkadirli aşiretlerinin iktisadî ve içtimai yapılarına dâir yüzeysel bilgiler verilmekle iktifa edilmiştir. Ayrıca İbrahim Solak'ın, XVI. yüzyılda Maraş Sancağını oluşturan kazâlar hakkındaki çalışmalarında kısmen de olsa Dulkadirli Türkmenleri hakkında malumat bulunmaktadır³².

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunu oluşturan aşiretler hakkında ilk mühim çalışma merhum Faruk Sümer'e aittir. Bozok havalisinde bulunan aşiretlerin Dulkadirli Türkmenlerden olduğunu ortaya koyan Sümer, Bozok bölgesini yurt tutan aşiretlerin dağıldıkları sahaların tespiti ve iskânları hakkında "Bozok Tarihine Dair Araştırmalar" adlı makalesinde ilk derli toplu bilgileri veren müellif olmuştur³³. Bölgenin XVI. yüzyıl sonundaki sosyal yapısı ve özellikle iskânı hususunda Yunus Koç tarafından yapılmış olan araştırmada, 1575–1576 tarihli tahrîr defterine göre Yozgat bölgesinde aşiretlerin yerleşmesi ve kurdukları köylerin tespiti yapılmış, yine aynı kaynaktan istifadeyle bölgenin sosyal yapısı hakkında da değerlendirmelerde bulunulmuştur³⁴. Bozok bölgesini yurt tutmuş olan

³⁰ Sümer, F. (1999a). *Oğuzlar (Türkmenler) Tarihleri-Boy Teşkilatı-Destanları*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

³¹ Gündüz, (2009), 87–96. Makale ilk olarak şurada yayımlanmıştır. Gündüz, T. (2005). Dulkadirli Türkmenleri. *I. Kahramanmaraş Sempozyumu Bildirileri*, (Cilt I), İstanbul, 451–455.

³² Solak, İ. (2009). *XVI. Asırda Maraş Kazâsı (1526–1563)*. Ankara: Akçağ Yay.; Solak, İ. (2007). *XVI. Yüzyılda Zamantu Kazâsı'nın Sosyal ve İktisadî Yapısı*. Konya: Tablet Yay.

³³ Sümer, F. (1974). Bozok tarihine dâir araştırmalar. *Cumhuriyetin 50. Yıldönümü Anma Kitabı*. Ankara: AÜDTCF Yay.

³⁴ Koç, Y. (1989). *XVI. Yüzyılda Bir Osmanlı Sancağının İskân ve Nüfus Yapısı*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

aşiretler hakkında en kapsamlı araştırma ise Sadullah Gülten tarafından yapılmıştır. Gülten, eserinde Bozok Türkmenlerini, XVI. yüzyıl tahrir defterlerinde kayıtlı olduğu biçimiyle, mensup oldukları tâifelere göre tasnif etmiş, bunların yaylak kışlak hayatları, nüfus ve iskânları hakkında tafsilatlı bilgiler sunmuştur. Araştırma Bozok Türkmenleri olarak sınırlandırıldığından bunların Dulkadirliilerin Maraş kolundaki aşiretlerle olan ilişkisi geniş olarak işlenmemiştir³⁵.

Bu çalışma ise Dulkadir Beyliği'nin Osmanlı idaresine girmesinden sonra, beyliğin insan unsurunu oluşturan konargöçer Dulkadirli Türkmenlerini bir bütün olarak ele almayı amaçlamaktadır. Genel olarak Dulkadirli Türkmenlerini oluşturan boy ve aşiretlerin dağıldıkları sahalarla birlikte tespitinin amaçlandığı bu çalışmada, özel olarak Dulkadirli aşiretlerinin Osmanlı idaresi altındaki idari, iktisâdî ve içtimai durumları hakkında, XVI. yüzyıl Anadolu'sunda bulunan diğer konargöçer teşekküllerle ilgi kurulmak suretiyle bütüncül bir değerlendirme sunulması hedeflemektedir. Türkmenlerin, Dulkadir Beyliği idaresindeyken ve Osmanlı tebaası olduktan sonraki statüleri hakkında elde edilecek sonuçlar, bu misalden hareketle diğer konargöçer teşekküllere de şâmil yeni yargılara ulaşılmasını sağlayacaktır. Dulkadirli Türkmenlerinin konfederasyon yapısı, boyları ve bunların parçaları olan aşiret ve cemaatler ile onların yaylak ve kışlak mahalleriyle yurt edindikleri sahaların imkân dâhilinde tespit edilmesi, Anadolu'da Oğuz Türkmen yerleşmeleri hakkında tarihi bir mehzaz oluştururken, bugüne kadar gelen etnik-kültürel-dinsel yapı hakkında da bağlantı sağlanabilecektir. Bu amaçlar araştırmanın beklenen temel faydaları arasında yer almaktadır.

Araştırmada, XIII ve XIV. yüzyıllarda Oğuz boy asabiyesinin artık tamamen ortadan kalkmış olduğundan Üçoklu ve Bozoklu namıyla aşiretlerin taksim edilmesinin mümkün olmadığı, cemaatler olmasa bile boylarının belirlenmesinde iktisâdî ve idari kaygıların amil olduğu ve hükümetler marifetiyle kuruldukları savunulmaktadır. Bu sav ile günümüz araştırmalarında benimsenen Türkmen aşiretlerinin, kadim Oğuz boy listelere göre sınıflandırılması usulünün ve buna göre şecere çıkarmanın, istisnalar bulunmakla birlikte,

---

³⁵ Gülten, S.(2013). *XVI. yüzyılda Bozok Türkmenleri*. Ordu.

mümkün olmadığı ortaya konulmaya çalışılacaktır. İleri sürülen bu görüşü desteklemek adına hem Dulkadirli boylarının kendi içerisinde hem de diğer Türkmen teşekkülleriyle irtibatlarının ortaya konulması amaçlanmıştır. Aşiretlerin boya göre tasnif edilmesi bu bütünlüğün teminine mani olacağından tasnif, aşiretlerin isimlerine göre yapılmıştır. Bu usulün benimsenmesinin nedeni Dulkadirli Türkmenlerinde bir boy altında yazılan aşiretin kollarının yine Dulkadir Türkmenlerinin bir veya birkaç boyunda, ya da başka konargöçer teşekküller içerisinde veya farklı coğrafyalara dağılmış halde bulunmasıdır. Her bir boyda bulunan aynı aşiretin defaten mevzu edilmesi yerine aşiret temel alınarak onunla ilgili bilgiler tek kalemde toplanılmak istenmiştir. Bu usulün Halep, Şam, Ramazanlı, Tarsus, Danişmendli, Bozulus, Dulkadirli ve Yeni İl Türkmenleri adlarıyla tefrik edilen Türkmen teşekküllerinin aynı kökten geldiklerinin ve bunların Bozok ve Üçok olarak ayırmanın mümkün olmayacağını ortaya konulması bakımından fayda sağlayacağını ummaktayız.

İfade etmek gerekir ki Türkmen teşekküllerinin yayıldığı sahaların bir bütün olarak konu edinmek bir araştırmacının kuvvetini aşmaktadır. Bu anlamda araştırma zaman ve mekân sınırları dâhilinde ele alınmıştır. Konu edinilen asıl bölge Dulkadirli Türkmenlerinin esas kütesinin bulunduğu ve Dulkadir Beyliği'nden Osmanlı Devleti'ne geçen, Maraş ve Bozok sancaklarıdır. Ancak Dulkadirli Türkmenlerinin bütünü hakkında bir veri sağlamak adına Kozan, Adana, Halep, Sivas, Diyarbekir, Kayseri, Niğde, Nevşehir, Ankara havalilerine dağılmış aşiretler hakkında da elde edilen neticeler aktarılmıştır. Araştırma temel olarak tahrîr defterlerine dayanmakta olup bunlar 1525 ile 1580 tarihleri arasına aittir. Asli kaynaklar bakımından araştırmanın sınırlarını bu tarihler belirlemekle birlikte tâlî kaynaklar bu sınırın sıklıkla aşılmasına sebep olmuştur.

1. BÖLÜM

DULKADİRLİ TÜRKMENLERİ

1.1. Dulkadir Adı Hakkında

Dulkadir Beyliği'nin ve beyliğin bakiyesi olan konargöçer aşiretlerin üst ismi olarak kullanılan Dulkadir adının menşei ve anlamı hakkında şimdiye kadar pek çok görüş ileri sürülmüş olsa da, bunlar meseleyi tam olarak açıklığa kavuşturmadan uzak kalmıştır. Mesele hakkında ilk tetkiki yapan Ârifî Paşa, Arapça olarak kaleme alınmış olan İbn-i Şihne ve Karamânî tarihlerinde kelimenin Dulkadir şeklinde yazılmasından hareketle, “*bu kelime aslında Zulkadir olsa idi Arap tarihçileri kendi dillerine uygun olan bu terkihi sahih manasını da bildiklerinden değişikliğe uğratmadan aynen yazarlardı*”, diyerek ismin Arapça olmadığını savunmaktadır¹. Besim Atalay, kaynak belirtmese de Ârifî'nin görüşünü aynen kabul ve tekrar eder². Her ikisine göre de kelime aslında Türkçe olan Dulkadir'dir, sonradan makam-ı tazrifte Zulkadir şekline dönüşmüştür³. Faruk Sümer ise Arapça veya farklı bir dilden gelen, örneğin Abdülkadir gibi bir ismin Türkmen ağzında değişikliğe uğrayarak Dulkadir şekline dönüşmüş olabileceği, bu manada kelimenin kökeninin Türkçe olmadığı kanaatindedir⁴. İsmail Hakkı Uzunçarşılı da Zulkadir kelimesi yerine Dulkadir'in Türkçe için daha uygun olduğunu söyleyerek⁵ bir bakıma ismin başka bir dilden geçmiş olduğunu kabul eder. Refet Yinanç, bu ismin Arapça, Farsça ve Türkçe kaynaklarda Dulgadır, Dulkadir, Zulgadir, Zulkadir ve Tolgadır gibi farklı biçimlerde geçtiğini ve bu farklılıkların adın etimolojik kaynağını tespiti için başlıca müşkülât

¹ Arifî Paşa. (1915). Maraş ve Elbistan'da Dulkadiroğulları hükümeti. *TOEM*. İstanbul, V (30), 359–360.

² Atalay, B. (2008). *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*, (Haz. Gökhan, İ.; Karataş, M.), Kahramanmaraş: Ukde Yay., 75.

³ Arifî Paşa, (1915), 359–360.

⁴ Sümer, F. (2007). Ceridler bir Türk oymağının tarihi. *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I*. (Haz. Alparslan, Y. vd). Kahramanmaraş: Ukde Yay., 202.; Sümer, F. (2008). Dulkadir elini meydana getiren oymaklar. *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları II*. Kahramanmaraş: Ukde Yay., 14–15.

⁵ Uzunçarşılı, İ.H. (2011). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*, Ankara: TTK Yay., 169.

olduğunu ifade etmektedir⁶. Bununla birlikte o, Arapça kaynaklarda Dulkadir isminin çeşitli imlâlarla yazıldığına fakat Farsça eserlerde bu ismin kâmilten Zulkadir şeklinde geçtiğine dikkat çekerek kelimenin aslının bu dilde aranması gerektiğine işaret etmiştir⁷.

1432–1433 yıllarında Anadolu’dan geçen ve Antalya, Adana, Tarsus, Ereğli yoluyla Karaman’a ulaşan Fransız seyyah Broquiére, güzergâhı boyunca karşılaştığı Türkmenlerden ve Dulkadir Beyliği’nden söz ederken beyliğin ismini seyahatnamesinin iki farklı yerinde Zulkadiroğlu kelimesine karşılık olmak üzere, Fransızca telaffuzuna uygun olarak, “*Surgadirogly*” şeklinde yazmıştır. Seyahatnameyi 1892 yılında Paris’te tam metin olarak ve bazı açıklamalarla yayınlayan Ch. Schefer metne Broquiére’ın kullandığı “*Surgadirogly*” imlasının yanlış olduğunu, doğrusunun Dulkadiroğlu olması gerektiğini belirten bir not eklemiştir⁸. Buna karşın seyahatnamenin Türkçe neşrinde Semâvi Eyice, seyyahın kullandığı imlanın yanlışlık eseri olmadığını, onun ismi duyduğu biçimiyle yazıya geçirdiğini, bu nedenle beyliğin adının kati surette Zulkadir olacağını ifade eder⁹. Öte yandan Dulkadirli hânedanı tarafından da isim Zulkadir şekliyle kullanılmıştır. Dulkadirli Süleyman Bey’in kızı ve II. Mehmed’in hanımı olan Sitti Hatun’un¹⁰ H.871/M.1466–67 tarihli mezar taşında ve bu mezarın hemen yanı başında yaptırılan Sultan Camii’nin H.887/M.1482 tarihli kitabesinde¹¹, Süleyman Bey’in Zamantı Kalesi yakınında inşa ettirdiği caminin H.842/ M.1438/1439 tarihli vakfiyesinde¹², Alaüddevle Bey’in Maraş’ta yaptırdığı büyük camiinin kitabesinde Zulkadir imlasının kullanılması kelimenin aslına ve Dulkadirli hânedanı tarafından da kabul edilen şekline işaret etmektedir. Görülüyor ki, kelimenin ilk hali Zulkadir olup zamanla Dulkadir biçimine dönüşmüş ve yerleşmiştir.

---

⁶ Yinanç, (1989), 6–7.

⁷ Yinanç, (1989), 6–7

⁸ De la Broquiére, B. (2000). *Bertrandon De La Broquiére’nin Denizaşırı Seyahati*. (Haz. Ch. Schefer, Sunuş Semâvi Eyice, Çev. İlhan Arda). İstanbul: Eren Yay., 178.

⁹ Eyice, S.(1975). Bertrandon de la Broquiére ve Seyahatnamesi (1432–1433), İÜ. Edebiyat Fakültesi, *İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, VI (1–2), 88–126. Bu makale, seyahatnâmenin Türkçe neşrinde de sunuş bölümü olarak aynen yer almıştır.

¹⁰ Yinanç, (1989), 55.

¹¹ Arifi Paşa, (1915), 359–360.

¹² Uzunçarşılı, (2011), 169.

Öte yandan Dulkadir adının şahıs ismi olup olmadığı hususu da bir diğer tartışma konusudur. Her ne kadar Faruk Sümer, Dulkadir'in Karaca Bey'in babası olabileceğini ileri sürmüştü¹³ de bu isimle bir beyin varlığını ispat edecek delillerden mahrum bulunmaktayız. Hatta böyle bir beyin bulunmadığını daha kolay savunabiliriz. Şöyle ki, büyük tâifeler halinde örgütlenmiş olan Dulkadirli aşiretlerinde idareci olan hânedan mensupları, boylara ve aşiretlere kendi isimlerini vermişlerdir. Dulkadirli Türkmenleri arasında beyliğin ilk idarecisi olan Zeynüddin Karaca Bey'in ismine izafeten Karacalı, Nasırüddin Bey'e izafeten Nasırüddinli, Süleyman Bey'den dolayı Süleymanlı gibi hânedan mensuplarının isimlerini taşıyan aşiret veya boylar bulunurken ne Dulkadirli beyliğinin eski hâkimiyet sahasında ne de geriye kalan Anadolu coğrafyasında Dulkadir ismini taşıyan herhangi bir aşiret yoktur. Dulkadirli ismi tâifelerin tamamı için kullanılan bir üst isim olarak kalmıştır. O takdir de ya Dulkadir, tâifelere ismini vermeyen müstesna bir beydir yahut bu isimle herhangi bir Dulkadir beyi hiç olmamıştır. Nitekim Dulkadir isimli bir beyin var olup olmadığı sorusuna cevap arayan Refet Yinanç, bu iddianın sadece Arifi Paşa tarafından dile getirildiğini, ancak onun naklettiği bilgilerin¹⁴ hiçbir tarihi kaynakla doğrulanamadığını aktarmaktadır. Yine Yinanç, Şikarî'nin, Dulkadir adlı bir beyden bahsetmesine nazaran, onun tarihi meselelerde sağlıklı kronoloji kuramadığı ve kaynaklarının da güvenilir olmadığını savunarak, bu isimle bir beyin var olduğu iddiasına, "ciddi bir kaynakla doğrulanamayan bu bilgiye elbette inanılmaz" diye karşı çıkmaktadır¹⁵. Kezâ, Uzunçarşılı, Mükrimin Halil Yinanç ve İlhan Şahin gibi araştırmacılar da Dulkadir beyle ilgili güvenilir verilere ulaşamadıklarından, beyliğin tarihini Zeynüddin Karaca Bey ile başlatmaktadırlar.

Bütün bunlara nazaran Zulkadir ismini bir bey adından çok beye mahsus bir sıfatın sonradan isimleşmesi şeklinde ele almak daha doğru olacaktır. Osmanlı inşâ mecmualarında "*Zü'l-kadr*" sıfatının yüksek rütbeli memurlar için şeref ve haysiyet sahibi manasında kullanıldığı görülmektedir. Osmanlı bürokrasinin münferiden gelişmediği, diğer İslam devletlerinden de büyük oranda izler taşıdığı dikkate alındığında, bu sıfatın daha önce Memlûkler tarafından kullanılmış olması mümkün görünmektedir. Bu itibarla Memlûk

---

¹³ Sümer, (2007), 202.

¹⁴ Arifi Paşa, (1915), 361.

¹⁵ Yinanç, (1989), 8-9

Sultanı Nâsır'ın Zeynüddin Karaca Bey'i 1337 yılında "Türkmen Emiri" olarak atadığı sırada ona Zulkadir sıfatını vermiş olması kuvvetli bir ihtimâl olarak görünmektedir¹⁶.

Netice olarak Dulkadir ismi Zeynüddin Karaca Bey tarafından şeref ve güç sahibi manasında kullanılan Arapça Zü'l-kadr unvanının Türkmen ağzında form değiştirmiş hali olmalıdır. Bu nedenle beyliğin resmi adı Zulkadir olmakla birlikte, Türkçenin tesiriyle yaygın kullanımını Dulkadir olmuş ve günümüze kadar da böyle gelmiştir.

1.2. Dulkadirli Türkmenlerinin Boy Teşkilatı

Dulkadirli Türkmenleriyle ilgili XVI. yüzyıla ait vergi kayıtlarından bu ilin, Oğuzların hem Bozok hem de Üçok koluna mensup aşiretlerinin müşterek kurdukları bir konfederasyon olduğu görülmektedir. Esasen Türkmenler Anadolu'yu yurt tutmaya başladıklarında artık zayıflamış olan Üçoklu ve Bozoklu ayrımı –ki bu Oğuznâmelerin etkisiyle oluşan efsanevî bir ayırmadan çok tarihi bir gerçeklik olarak kabul edilirse- onların Moğol baskısı ile Kuzey Suriye'de toplandıklarında birbirleri arasına karışmaları neticesinde, belki de daha önceleri geçerliliğini yitirmiş durumdaydı. Oğuz boylarının aldıkları bu yeni hâl Kuzey Suriye'den Çukurova ve Maraş taraflarına iki kol şeklinde yayıldıkları, burada Ramazanoğulları ve Dulkadirli Beyliklerini kurduklarında da varlığını sürdürdü. Nitekim XVI. yüzyıl tahrîr kayıtlarında, aynı aşiretin şubelerinin hem Dulkadirli Türkmenleri ve hem de Ramazanlı ulusu arasında yer alması bununla ilgilidir¹⁷.

Dulkadirli ulusu içinde Oğuzların Bozok kolunu oluşturan Bayad, Yazır, Dodurga, Avşar, Kızık, Beğdili, Karkın isimlerini taşıyan aşiret ve boyların yanında, Üçoklara mensup Eymir, Bayındır, Peçenek, Çepni, Salur, Yüreğir, Yıva isimli boyların da bulunması bu görüşü kanıtlar niteliktedir. Hatta Dulkadirli ilk tahrîrine göre yalnızca Oğuz boy isimleri taşıyan aşiretlerin sahip oldukları vergi nüfuslarına nazaran Üçoklu boyların çok

¹⁶ Kezâ, Ahmet Akgündüz'de benzer bir görüşü daha kesin ifadelerle dile getirmektedir. bk. Akgündüz, A. (2005). Zül-kadriye kânunnâmeleri ve şer'i tahlilleri. *I.Kahramanmaraş Sempozyumu*, İstanbul: Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 473

¹⁷ BOA TD, nr.402.; BOA TD, nr.155.; BOA TD, nr.450.

daha kalabalık oldukları tespit olunmaktadır¹⁸. Bu itibarla tarihi kaynaklarda Dulkadir Beyliği'nin Bozoklardan¹⁹, Ramazanoğulları Beyliği'nin Üçoklardan²⁰ olduğuna dâir verilen bilgilerde kastın yalnızca kurucu hânedan aileleri olduğu anlaşılmaktadır. Dulkadir Beyliği'nin bugünkü Yozgat yöresine hâkim olduktan sonra bölgenin Selçuklu idaresinden beri Danişmendiye olan isminin Bozok'a tahvil edilmesi de bölgeye gelen aşiretlerin tamamının veya ekserinin Oğuzların Bozok koluna mensup olmalarından çok Dulkadirli beylerinin aşiretler üzerindeki nüfuzundan kaynaklanmış olmalıdır. Zira yine tahrîr defterlerine yansıyan aşiret isimleri üzerinden yapılan tetkikte, Bozok bölgesini yurt edinen aşiretler arasında Üçoklu olanların nüfusunun Bozoklu boy isimlerini taşıyanlarla kıyaslandığında daha yüksek miktarlarda olduğu görülmektedir.

Öte yandan Dulkadirli hânedanının Bozokların hangi boyuna mensup olduklarına dâir elimizde kati bilgiler bulunmamaktadır. Merhum Faruk Sümer'in, Dulkadirliyi oluşturan aşiretlerin genellikle Bayad, Avşar ve Beğdili boylarına mensup oldukları ve bunlardan Bayadların en büyük aşiret olması hasebiyle Dulkadirli hânedanını çıkarmış olabilecekleri²¹ yolundaki düşüncesini destekleyebilecek mahiyette verilere de sahip değiliz. Sümer, boyların akraba aşiretler tarafından meydana getirildiği düşüncesinden hareketle Bozok ve Sivas havalisinde kendisine bağlı cemaatleriyle mühim bir nüfusa sahip olan Şam Bayadı tâifesinin Dulkadirli arasında hâkim unsur olduklarına hükmetmiş olmalıdır. Ancak Maraş havalisinde Bayad aşireti Şam Bayadı adıyla kaydedilen küçük bir cemaatten ibarettir. Beyliğin merkezinin Maraş-Elbistan yöresi olduğu dikkate alındığında, eğer Dulkadirli hânedanı Bayad boyundan gelmekte ise bölgede Bayadların varlığının bu denli sınırlı olması izaha muhtaçtır. Bununla birlikte Bozok havalisine yayılan aşiretler arasında büyük bir Şam Bayadı tâifesi bulunsa da boyu oluşturan aşiretlerin kollarının Maraş bölgesinde başka tâifeler arasında yer alması onların tamamıyla Bayadlara mensup olduğunu iddia etmemize mânidir. Bu tespiti ek olarak, Dulkadirli Türkmenlerinde tâifeleri oluşturan aşiretlerin tamamının boya isim veren asıl aşiretle akraba cemaatlerden oluşmadığını da ifade edelim.

---

¹⁸ *BOA TD*, nr.402.; *BOA TD*, nr.155.

¹⁹ Yinanç, (1994), 553.

²⁰ Sümer, (1962), 525.; Gündüz, (2009), 87–88.

²¹ Sümer, (2008), 15.; Solak, (2002), 111.

Boyların oluşturulmasında temel amil aşiretlerin iktisâdî ve siyasi olarak idare edilebilir teşekküller halinde bir arada tutulmasını hedefleyen hükümettir.

Osmanlı idaresi altında bulunan konargöçer teşekküller, geleneksel boy teşkilâtına uygun olarak kabile, aşiret veya cemaat, oymak, oba yahut mahalle adı verilen bölükler halinde hiyerarşik bir sırayla örgütlenmişti²². Osmanlı idaresinin bölgede sağladığı siyasi istikrar, tarım alanlarının verimli olması, yaylak kışlak arası mesafenin kısalığı gibi birçok etken sayesinde yerleşikliği daha erken benimseyen Batı Anadolu Yörükleri arasında boy asabiyesi, XVI. yüzyıla gelindiğinde büyük oranda varlığını kaybetmişti. Aynı dönemde genel olarak Kızılırmak'ın doğusunda bulunan Yeni İl, Halep, Varsak, Bozulus ve Dulkadirli Türkmenlerinde ise kabile teşkilâtı varlığını muhafaza etmekteydi²³. Dulkadirli Türkmenleri söz konusu olduğunda, aşiretler arasında güçlü bir boy yapısının varlığını muhafaza ediyor olması, Dulkadir Beyliği'nin idari organizasyonun XVI. yüzyıl başında hala canlılığını korumasıyla ilgilidir. Zira Dulkadir Beyliği eski Türk devlet telakkisinin devamı olarak boylar birliği şeklinde örgütlenmiş ve tam olarak Osmanlı hâkimiyetine girdiği XVI. yüzyıl başına kadar da aşiretler bu idari yapı içerisinde mühim bir yer işgal etmiştir²⁴.

Dulkadir Beyliği'nde ve Osmanlı idaresi altında Dulkadirli Türkmenleri, tâife veya kabile adı verilen boylar ve onların bölükleri olan cemaatler şeklinde örgütlenmişti²⁵. Maraş havalisinde aşiret üst yapısı için kullanılan tâife kavramı ile Bozok'taki aşiretlerin birlikteliği

²² Halaçoğlu, (1997), 16-17.: Esasen boylar ve onlara bağlı oymaklar Oğuz yapısına uygun bir idare biçimidir. Bu usulde boyların ehemmiyeti azalıp artarken, idareci zümre el değiştirirse de onun yerine gelen ikmal edip boy idaresini sürdürmekteydi. Nitekim Kaşgarlı, Oğuzların listesini verirken de o dönemdeki güç ve etkinliklerine göre sıralamıştır. bk. Kaşgarlı Mahmud. (2014). *Dîvânü Lugâti't-Türk*, (Haz. Ercilasun, Akkoyunlu, Z.) Ankara: TDK Yay., 26–27.

²³Sümer, F. (1952). XVI. asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta yaşayan Türk aşiretlerine umumî bir bakış. *İÜ. İktisad Fakültesi Dergisi*, IX(1-4), 511, 515.; Gündüz, (2002), 161-163.; Akis, M.(2004) Tahrir defterlerine göre 16. yüzyılda Kilis Sancağındaki aşiretlerin idareleri ve yaşam tarzları. *AÜ.DTCF. Tarih Araştırmaları Dergisi*. 22 (35), 10–11.

²⁴ İdarenin hânedan ailesi arasında bölüşülmesi yalnızca Dulkadir Beyliği'ne mahsus özellik olmayıp, federasyon şeklinde örgütlenmiş diğer siyasi yapılarda da görülmektedir. Bu konuda geniş bir değerlendirme ve Akkoyunlu örneği için bkz. Woods, J.E. (1999). *The Aqquyunlu, Clan, Confederation, Empire*. University of Utah Press, 12–16.

²⁵ Tâife tabiri esasen Arapça olup Türkçede boy kelimesine mukabil olmak üzere geleneksel hayat tarzını sürdüren büyük göçebe gruplardaki idari, sosyal ve siyasi yapılanma manasına gelir. bk. Egawa, H., Şahin, İ.(2007). *Bir Yörük Gurubu ve Hayat Tarzı, Yağcı Bedir Yörükleri*. İstanbul: Eren Yay., 41.

için kullanılan kabile kavramları boy kelimesiyle eş anlamlıdır²⁶. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrlerinde hem Maraş hem de Bozok kollarında bulunan aşiretler ve onların bölüklerine işaret etmek için ise daimi surette cemaat kavramı kullanılmıştır. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Bozok tahrîr defterlerine mahsus olmak üzere asıl aşiretten ayrılan bölükler için nadiren de olsa mahalle tabirinin kullanıldığı da görülmektedir.

Dulkadirli Türkmenleri, bazıları birkaç hânedan müteşekkil olacak kadar küçük, bazılarıysa yüzlerce ailenin oluşturduğu ve kendi içerisinde bölüklere ayrılan büyük aşiretlerden oluşmaktaydı. Orçanlı ve Musa Hacı cemaatleri farklı adlar taşıyan bölüklerden meydana gelen büyük aşiretlere verilebilecek örneklerdendir. Bunlar diğer tâifelere yakın nüfus ve vergi yekûnlarına ulaşmakla birlikte başlarında bir boybeyi olmadığından veya bağlı oldukları boyun vergi ünitesinin korunması amacıyla müstakil boylar haline getirilmemişti. Cemaatler arasında birkaç hânedan müteşekkil olanlar ise ihtimâlen bir vergi ünitesi oluşturulabilmek amacıyla bir araya getirilerek tahrîr edilmişti. Bu birleştirmede esas cemaatlerin ortak yaylak kışlaklar arasında konargöçerlik etmeleriydi²⁷. Bu durumda yeni oluşturulan cemaat aralarında daha fazla nüfusu bulunan bölüğün ismiyle anılmaktaydı.

Dulkadirli aşiretleri boybeylerinden, kethüdâlarından, cemaat içerisinde etkin role sahip olan ailenin reisinden, yaylak kışlak mahallerinin adlarından, belirgin olarak yaptıkları iktisâdî faaliyetlerden veya belli bir zümreyi barındırmalarından dolayı da isim alabilmekteydi²⁸. Aşiretlerin isimlerinin belirlenmesinde amil olan durumların değişmesi cemaatlerinin isimlerinin değiştirmesine de neden olmaktadır. Bu husus tarih araştırmalarında aşiretlerin takibini zorlaştırmış olsa da Maraş ve Bozok Sancaklarının ilk tahrîrinde isimlerini tespit ettiğimiz aşiretlerin birçoğunu yine aynı coğrafyada, bazen Bozok ve Maraş arasında yer değiştirmiş olarak, bazen Maraş'a komşu sancaklarda ya da yeni tesis edilen Bozulus ve Yeni İl teşekkülleri içerisinde bulmak mümkün olmaktadır. Bu devamlılık

---

²⁶ bk. *BOA TD*, nr.402.; *BOA TD*, nr.155.

²⁷ *BOA TD*, nr.402, s.415–419.

²⁸ Aşiretlerin isim almaları hakkında bkz. Şahin, İ. (2006). *Osmanlı Döneminde Konar-göçerler*. İstanbul: Eren Yay., 127.

aşiretlerin özellikle ziraata açtıkları arazilere ve kurdukları köylere de kendi isimlerini vermiş olmalarından hareketle onların iskânlarını değerlendirmek bakımından kıymet taşımaktadır.

Öte yandan isimlerini müteakip tahrîr defterlerinde bulamadığımız veya ilk tahrîrde olmadığı halde sonraki tahrîrlerde karşımıza çıkan cemaatler de bulunmaktadır. Tahrîr kayıtlarında izini kaybettiğimiz cemaatler çoğunlukla bir veya birkaç aileden müteşekkil küçük bölüklerdir. Bu durum cemaatin bütünüyle ortadan kalkmasından ziyade vergilerin sağlıklı toplanması amacıyla beraber yaylayıp kışladıkları cemaatlere dâhil edilmelerinden veya daha az olmak üzere, yerleşik olmalarından kaynaklanmaktadır. Müteakip tahrîrlerde yeni ortaya çıkan cemaatlerin ise büyük bir aşiretten kopan akraba ailelerden oluştuğu görülmektedir.

1525 yılında Dulkadirlilerin Maraş kolu Ağca Koyunlu, Alcı/Elci, Anamaslı (Karacalı), Avcı, Bertiz, Bostancıyân, Varsak, Cerid, Çağırğan, Çimeli, Demrek, Dışarıcıyân, Dokuz (Bişanlı), Döngelili, Eymir, Gurbet, Gündeşli, Karacalı, Kavurgalı, Kızıllı ve Ali Beyli, Koyuncuyân, Küreciyân, Küşne, Osmanlı, Peçenek, Tahirli olmak üzere yirmi yedi ayrı boy altında toplanmıştı. Bu boylara bağlı olan cemaatler, bölükleriyle birlikte yaklaşık 1060 kadardı. Bahsedilen tahrîrin icmalinde ise aynı cemaatler kollarıyla birlikte yazıldığından toplam 757 aşiret olarak kaydedilmiştir²⁹. Aynı tarihte Dulkadirli Türkmenlerinin Kars-ı Maraş'ta bulunan kolu ise on bir ayrı tâife veya büyük aşiret altında 350 cemaatten oluşmaktaydı³⁰. Bunlar içerisinde, başlarında birer boybeyi bulunmadığından ayrı tâife olarak yazılmadıklarını düşündüğümüz Çobanlı, Hataplı, Karı Kışlalı, Mesudlu, Keçelik ve Kemalli aşiretleri kendilerine bağlı olan cemaatleriyle esasen bir tâife mahiyetindeydi.

---

²⁹ *BOA TD*, nr.998, s.461.

³⁰ Dulkadirli aşiretlerinin Kars-ı Maraş'ta Demircili, Karamanlı, Kavurgalı, Selmanlı, Zâkirli tâifeleri ve Çobanlı, Hatablı, Karı Kışlalı, Mesudlu, Keçelik ve Kemalli cemaatleri altında toplanmışlardı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.488-510.

Maraş Eyâleti, XVI. yüzyılın ikinci yarısında Maraş ve Kars-ı Maraş olmak üzere iki sancağa ayrılmış ve bu sancaklar 1563 yılında tamamlanan yeni bir tahrîre tabi tutulmuştur. Maraş Sancağına ait olan tahrîr defterleri, Yörük defterleri şeklinde olmadığından mukayyed aşiretleri bağlı buldukları tâifelere göre tasnif etmek mümkün değildir³¹. Ancak aynı tarihte Kars-ı Maraş'ta bulunan aşiretler, Kars ve Andırın Yörükleri adı altında tâbi oldukları tâifelere göre kaydedilmişlerdir. Kars-ı Maraş tahrîrine göre bölgede bulunan aşiretler Karamanlı, Zâkirli, Demircili, Kavurgalı, Varsak, Şeyh Lenk, Veledânı Seyyid Köse, Göksunlu, Döngelili, Eymirli ve Osmanlı taifeleri altında toplanmıştır. Ayrıca aşiretlerden kuşçuluk, madencilik, çeltikçilik ve geçitlerin korunması görevlerini üstlenenler de gruplandırılarak vazifelerine göre Sayyadân, Küreciyân, Kürekçiyân, Kanciyân ve Derbendciyân adıyla tesis edilen tâifelere dâhil edilmiş, müteferrik cemaatlerden de ayrı bir kabile oluşturulmuştur. 1563 yılında Kars-ı Maraş Sancağında bulunan bu taifelere bağlı olan yaklaşık 730 cemaat tespit olunmaktadır³².

Dulkadirli Türkmenlerin 1580 tarihli son tahrîrinde Maraş ve Kars-ı Maraş'ta bulunan aşiretlerin tek defterde toplamış olduğu görülmektedir. Bu tahrîre göre anılan tarihte Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolu; Ağca Koyunlu, Anamaslı, Avcı/ Evcı, Avşar, Cerid, Çağıranlı, Çimeli, Dokuz, Döngelili, Eşkinciyan, Eymir, Gurbetân, Gündeşli, Kara Yuvalı, Kızıllı, Koyuncuyân, Küreciyân ve Küşne taifeleri altında yaklaşık 600 cemaat halinde bulunmaktaydı. Bunların yanında müteferrik cemaatler de bir taife teşkil edecek kadar kalabalık nüfusa mâlikti. Çimeli ve Avşar boyları ise hem bünyelerindeki aşiret sayısı hem de sahip oldukları nüfus miktarı bakımından bir taife oluşturamayacak kadar az nüfusa sahipti. Bu durum adı geçen iki taifeye mensup aşiretlerin daha önce büyük ölçüde Yeni İl Türkmenlerine dahil edilmesinden kaynaklanmaktadır. Maraş defterinde mukayyed olan Avşar ve Çimeli aşiretleri ise ya Yeni İl Türkmenlerine dahil edilmeyen veya Yeni İl'den tekrar Maraş havalisine gelmiş olan aşiretlerden müteşekkildir³³.

³¹ *KKA TD*, nr.101.; *KKA TD*, nr.108.

³² *KKA TD*, nr.168.

³³ 1580 tarihli tahrir kayıtlarında Çimeli ve Avşar aşiretleri için gayr-ı ez Yeni İl tabiri kullanılmıştır. Bunlardan Avşarlara tabi olan aşiretler Avşar, Sadaka Demircili, İmanlı Avşarı, Köse Hacı, Avşar Kabağı adlarındaki cemaatlerden oluşmakta olup, anılan tarihte toplam 309 nefer nüfusa sahip oldukları görülmektedir. Bk. *KKA*

Dulkadirliilerin Bozok koluysa 1529 yılında Ağca Koyunlu, Ağcalı, Ali Beyli, Çiçekli, Deli Alili, Demircili, Hisar Beyli, Karalı, Karamanlı, Kavurgalı, Kızılkocalı, Mesudlu, Sekili, Selmanlı, Söklen, Süleymanlı, Şam Bayadı, Tecirli, Zâkirli olmak üzere on yedi ayrı tâife ve bunlara bağılı olarak kaydedilen yaklaşık 504 ayrı cemaatten oluşmaktaydı. Bu sayıya sipahiler ve dervişler gibi cemaat olarak kaydedilen bölükler de eklendiğinde cemaat sayısı 550'yi bulmaktaydı³⁴.

Bozok Sancağının 1555 ve 1575 tarihli tahrîrlerinde de yörük defteri usulü terkedilmiş olduğundan bu sayımlardan aşiretlerin bağılı oldukları kabileleri kesin olarak tespit etmek mümkün değildir. 1555'te 280 cemaatten 138'i, 1575'te 260 cemaatten 139'u bağılı olduğu kabilesi bildirilerek yazılmıştır. Her iki tahrîrde de bağılı bulunduğu taifeye işaret edilen cemaatlerin daha çok Ağca Koyunlu, Ağcalı, Çiçekli, Kızılkocalı, Selmanlı, Süleymanlı, Sekili, Söklen, Zâkirli, Şam Bayad ve Taf kabilelerine mensup oldukları görülmektedir³⁵.

1.2.1. Boybeyi

Alaüddevele Bey Kanunnâmesi'nden anlaşıldığına göre, Osmanlıların bölgeye hâkim olmasından önce, Dulkadirli Türkmenlerinin boybeyleri çoğunlukla hânedanla irsî bağılı bulunanlar arasından ve doğrudan Dulkadirli beyi tarafından atanmaktaydı. Nitekim Dulkadirli hânedanına mensup Selman, Seveli, Karaca, Abdurrezzâk, Osman, Sadaka, Ali beylerin isimlerini taşıyan boy veya aşiretler XVI. yüzyıl sonunda dahi Dulkadirli Türkmenleri arasında varlığını korumaktaydı. Bu husus izah edildiği üzere XVI. yüzyıla gelindiğinde bile Dulkadirliilerin eski Türklerdeki boy geleneğini devam ettirdiğini göstermektedir. Dulkadir Beyliği, Osmanlı hâkimiyetine girdikten sonra Dulkadirli Türkmenleriyle ilgili idari atamalar merkezi hükümetin eline geçse de bu yeni durum boy yapısını bir anda değiştirmemiştir.

TD, nr. 116, s.197/b-199/a. Aynı tarihte Çimeli boyu ise Çimeli ve Katranbaş adlarında iki cemaatten müteşekkil olup toplam 122 nefer nüfusu bulunmaktaydı. Bk. *KKA TD*, nr. 166, s.200/b-201/a.

³⁴ *BOA TD*, nr.155.

³⁵ *BOA TD*, nr.315.; *KKA TD*, nr. 30.; *KKA TD*, nr.31.

Osmanlı idaresinde bulunan konargöçer teşekküllerde boybeyleri merkez ile başında buldukları tâife arasındaki irtibatı sağlamak, boyu bir arada tutmak, vergileri toplamak, buldukları bölgenin asayişini temin etmek, icap ettiğinde sefere katılmak gibi görevleri ifa etmekteydiler³⁶. Bu vazifelerin Dulkadir Beyliği'nde yine boybeyleri tarafından yürütüldüğüne şüphe yoktur. Ancak Dulkadir Beyliği'nin taşra birimlerinde, Osmanlı Devleti'nde var olan usule karşılık olmak üzere, askeri idarecilere tesadüf edilmemesi, sancak, kazâ ve nâhiyelerin de boybeyleri tarafından yönetildiğine delalettir. Nitekim tâifelerin, kışladıkları nâhiyeler esas alınarak oluşturulması boybeyinin aynı zamanda o nâhiyenin idarecisi olmasındandır. Bu bağlamda Bozok'ta Süleyman Bey idaresinde bulunmaları hasebiyle Süleymanlı tâifesi adı altında toplanmış olan aşiretlerin yayıldıkları bölgenin de Süleymanlı nâhiyesi adını alması aynı keyfiyetle ilgilidir. Benzer şekilde Ağca Bey'in idaresinde bulunan Ağcalı aşiretlerinin yayıldıkları Karadere nâhiyesi aynı zamanda bu beyin idaresinde bulunmuş olmalıdır³⁷. Yine Andırın'da Döngelili ve Eymirli tâifelerinin beyleri kendilerine tâbî olan aşiretlerinin yurt tuttuğu yörenin de idarecileridir.

Dulkadir Beyliği zamanında boybeyleri kendi aşiretleri içerisinde kaydedilmiş olan sipahiler, eşkinciler, müsellemler ve nökerleriyle sefer ya da muhafazaya katılmaktaydı. Dulkadirlilere ait ilk tahrîr defterlerinde bazı büyük cemaatler ve kabileler üzerine adet-i çeri adı altında yazılan neferler de ihtimâlen boybeyinin uhdesinde bulunan ve sefere beraberinde getirmek durumunda olduğu vazifelileri ifade etmekteydi. Bu husus boybeylerini, Dulkadir Beyliği'nin askeri gücü içerisinde mühim bir mevkie oturtmaktaydı. Askeri ve idari mekanizmanın temelinde yer alan Dulkadirli boybeyleri kapı halkından nökerleri, köleleri, kendi nesillerinden gelen sipahileri, mali varlıkları ve tasarruf ettikleri büyük gelirleriyle Dulkadir beyi üzerinde dahi etkisi bulunan güçlü kimselerdi³⁸. Bu itibarla boybeylerinin

³⁶ Şahin, (2006), 181.; Orhonlu, (1987), 14.; Gündüz, (2007), 48–50.

³⁷ 1542 yılında Ağcalı tâifesinin boybeyi olan Ağca Bey'in oğlu Halil Bey, yine Bozok'ta Karadere havalisindeki aşiretlerin başında bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.218, s.44–46.

³⁸ *BOA TD*, nr.998, s.606.; Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde vedele-yi boybeyi ya da salgun-ı boybeyi adıyla alınan vergiler doğrudan boybeylerinin tasarruf ettikleri gelirleri oluşturmaktaydı. Boybeyinin Dulkadirli hânedanından olması kendisine salgun gelirin ek olarak selamlık ve bayramlık gibi ek gelirler de sağlamaktaydılar. Dulkadirli boybeylerinin gelirleri arasında ceza muhakemesinden elde edilen gelirler de yer almaktaydı. Aynı dönemde Anadolu'da mer'i olan Osmanlı kanunlarıyla kıyaslandığında Dulkadirli kanunlarında tazmin veya ceza bedellerinin hayli yüksek olduğu görülmektedir. Bu farka dikkat çeken Uriel Heyd, Dulkadir Beyliği'nin ortadan kalkmasıyla, bölgede Osmanlı kanunlarının cari olması üzerine gelirleri

Osmanlı idaresinde sancakbeylerine mukabil bir görevi icra ettikleri ve yine bu makamlara benzer hak ve imtiyazlara sahip oldukları anlaşılmalı birlikte, onlara göre salâhiyetlerinin daha geniş olduğu görülmektedir. Bununla birlikte Osmanlı idare usulünde sancak ve eyalet beyleri bir şehir merkezinde ikâmet edip, kendi mülki sınırları içerisinde yetkilerini kullanırlarken Dulkadir boybeyleri, Dulkadir beyi dâhil olmak üzere, yaylak ve kışlak hayatı sürmekteydiler. Kendilerine tâbî aşiretleriyle yaylayan beyler aşiretleri kışladıkları mahaller dağıldıktan sonra kışı Maraş, Kars-ı Maraş veya Elbistan şehirlerinde maiyeti ve sipahileriyle geçirmekteydiler. Maraş'ta bulunan birçok mahallenin Dulkadirli Türkmenlerini oluşturan kabile veya önemli aşiretlerin ismini taşıması, bu mahallelerde irtibatlı oldukları beye işaret edilerek kaydedilen önemli miktarda sipahi ve muâf nüfusunun bulunması da aynı nedenle ilgilidir. Öte yandan Bozok havalisinde bulunan Dulkadirli beyleri de kendi aşiretleriyle yaylarken sancakta şehir ve kasaba gibi büyük yerleşim yerleri bulunmadığından kışı ya Çandır gibi bazı köylerde ya da Kırşehir'de geçirmekteydiler.

Dulkadirli Türkmenlerinde beylik irsî vasıtaıyla devam ettiğinden bey ailesinin yanı sıra bir torun grubunun da mevcudiyeti görülmekte olup bunlar konargöçer teşekküllerin idarecileriyle birlikte aristokratik sınıfı teşkil ediyorlardı³⁹. Boybeyinin, kethüdâların boylara atanması⁴⁰ ve kendilerine tâbî sipahiler gibi görevlileri istihdam edebilmeleri aşiretlere kadar aristokrasiyi yaymaktaydı. Dulkadir Beyliği'nin ortadan kalmasını müteakip Osmanlı hükümeti, Dulkadirli Türkmenlerinde hüküm süren güçlü boy asabiyesini ortadan kaldırmak ve merkezîleştirmek yoluna gitti. Bu amaçla ilk olarak 1515'te Alaüddevle Bey ile birlikte yetmiş kadar boybeyi ortadan kaldırıldı; ardından 1522'de son Dulkadirli beyi olan Şehsuvaroğlu Ali Bey de Dulkadirli beyi olmaya namzet oğullarıyla birlikte katledildi⁴¹. Ali Bey'in oğullarından sağ kurtulanlarsa Osmanlı padişahına sadık sayılanlar

---

azalan beylerin Elbistan ve Bozok yörelerinde çıkan isyanlar da etkili olduklarını iddia etmektedir. bk. Heyd, U. (1973). *Studies in Old Ottoman Criminal Law*. (V. Ménage, Ed.) London: Oxford University Press, 48–49, 52–53.

³⁹ Bu husus yalnız Dulkadirli'lere mahsus olmayıp boy asabiyesi güçlü bulunan tüm konargöçer teşekküllere şâmidir. Bu hususta bkz: Orhonlu, (1987), 15.

⁴⁰ Barkan, Ö. L. (1943). *XV ve XVI ıncı Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirâî Eekonominin Hukukî ve Malî Esasları, I, Kanunlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 123.

⁴¹ Sümer, (1952), 513.

ve tehlikesiz olarak görülenlerdi. Ama yine de kendilerine Dulkadirli Türkmenlerinin etkin olduğu sahalardan son derece uzak bölgelerdeki sancaklarda görevlendirilmişlerdi.

Osmanlı hükümetinin, Dulkadirli boybeylerinden vazifelerine devam etmesine müsaade ettikleri de sadakatine itimat edilen kimseler olmalıdır. Ancak, Dulkadir Beyliği döneminden beri boybeyi olanlar da dâhil olmak üzere aşiret yöneticilerinin, artık hükümet tarafından atanıp azledilmesi, Türkmenler üzerindeki Osmanlı denetiminin artırılmak istenmesinin sonucudur. Böylece beyler devlete karşı sorumluluklarını kabul etmekle birlikte artık yürürlükte olan yasaların hem uygulayıcısı hem de muhatabı durumuna gelmişlerdir. Bu itibarla yasaların kendilerine verdiği yetki ve salahiyetlerle hükümet alanları daraltılan beyler birer memur olarak görev yapmaya başlamışlardır⁴².

Dulkadirli beylerinin ortadan kaldırılması Türkmenlerin direncini kırmış olsa da özellikle boybeyleri neslinden gelenler veya onlar tarafından kendilerine sipahilik, müsellemlik ve eşkıncilik vazifesi verilenler vasıtasıyla boy asabiyesi varlığını sürdürmeye devam etti. Osmanlı hükümeti, aşiretler arasında askeriler eliyle hânedan oluşturulmasını istemediği için ve özellikle aşiret reislerine yeterince güvenilmediğinden konargöçerlerden sipahi yazılmasını uygun görmemiş⁴³ netice olarak Dulkadirli sipahilerinin tımarlarını ellerinden almıştır.

Sipahilerin aşiretler üzerindeki etkisinin kırılması anlamını taşıyan bu uygulama, aynı zamanda Osmanlı hükümetinin Dulkadirli Türkmenlerini merkezîleştirmek yolunda attığı ikinci adımdı. Hükümet tepkinin yalnızca sipahilerle sınırlı kalacağını hesap etmiş olacak ki, aldığı tedbirler onların başını çektiği isyanlar karşısında yetersiz kaldı. Söklenoğlu, Atmaca ve nihayetinde Kalenderoğlu isyanları, beylerin ya da güçlü ailelerin neslinden gelen sipahilerin aşiretler üzerindeki etkileri sayesinde, büyük ayaklanmalara dönüştü. Osmanlı hükümeti sipahilere tımarlarının iadesiyle isyanı bastırarak sonraki aşama da merkezîleşmeyi tedricen gerçekleştirme yoluna gitti.

---

⁴² Gündüz, (2002), 161–163.; Akis, (2004), 11–12.

⁴³ Saydam, A. (2009). Sultanın özel statüye sahip tebaası: konar-göçerler. *SDÜ. FEF. Sosyal Bilimler Dergisi*, (20), 22.

XVII. yüzyılın başında artık Dulkadirli hânedanı ve emirlerinin aşiretler arasındaki etkinliği kırılmış, Dulkadirli Türkmenlerinin liderliği daha önce birer küçük cemaat olan Pehlivanlı ve Mamalı gibi aşiretlere geçmişti⁴⁴.

1.2.2. Kethüdâ

Konargöçer aşiretlerin başında bulunan kethüdâlar⁴⁵ bir veya birden fazla aşiretin idaresinden mesul yöneticilerdi⁴⁶. Aşiretlerin sayyâdân, çeltikçiyân, derbendciyân gibi bazı vazifeleri yerine getiren bölükleri de yine kethüdâlar tarafından idare olunmaktaydı⁴⁷. Kethüdâlar, idaresini ele aldıkları cemaat içinde seçkin bir aileden gelmekte ve bu vazife babadan oğula intikal etmekteydi⁴⁸. Aşiretler boyları meydana getirdiğinden kethüdâlar da doğrudan boybeyinin emri altında görevlerini icra ederlerdi⁴⁹.

Osmanlı idaresindeki aşiretlerde kethüdâlar, boybeyi ile kadının arzı ve padişah beratıyla bazen teker teker bazen toplu halde atanmakta⁵⁰, görevleriyle ilgili usulsüzlük durumunda yine hükümet tarafından azledilmekteydiler⁵¹. Alaüddevle Bey Kâunnâmesi'nde kethüdâların boybeyleri tarafından görevlendirileceği hükmü yer alsa da Dulkadirliilerin ilk tahrîr kayıtlarından onların doğrudan Dulkadir beyi tarafından da atandıkları görülmektedir⁵².

Mesul oldukları aşiretle ilgili hükümet nazarında sorumluluğu kabul eden kethüdâların, uhdelerinde bulunan cemaate mensup kişilerle ilgili davalarda sanıkları

---

⁴⁴ Evliya Çelebi, Dulkadirli aşiretleri hakkında verdiği malumatta Pehlivanlı'nın Maraş civarında bulunan tüm aşiretlerin başı olduğunu aktarmaktadır. bk. Evliya Çelebi. (1999). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, III*. (Haz. Kahraman, S., Dağlı, Y.) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yay., 101.

⁴⁵ Gündüz, (2002), 161–163.; Osmanlı arşiv kayıtlarında nadiren de olsa "oymakbaşı" unvanlı kişilere rastlanmakla beraber bunların kethüdâlarla aynı görevi yerine getirdikleri söylenebilir.

⁴⁶ Şahin, (2006), 179.; Gündüz, (2007), 50–53.

⁴⁷ *KKA TD*, nr.168, s.264/b.; *KKA TD*, nr.101, s.5/b.

⁴⁸ Şahin,(2006), 175.

⁴⁹ *BOA MD*, nr.101, s.47.

⁵⁰ *MAD*, nr.3472, s.16, 22.; bk. Şahin, (2006), 176

⁵¹ *MAD*, nr.3472, s.2, 16.; Blocqueville, H. (1986). *Türkmenler Arasında*. (Çev. Akdemir, R.). Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., 54.; Şahin,(2006), 177.; Akis, (2004), 12.

⁵² *BOA TD*, nr.402, s.153, 300, 379, 403.

yakalayıp mahkeme karşısına çıkarmak, herhangi bir adli kovuşturma veya vergi meselesi için cemaate gelen idarecilere yardımcı olmak⁵³, aşiretler sefere çağırıldığında kendilerinden istenen süvari ve askerle sefere iştirak etmek⁵⁴, gerekli mali işleri yürütmek gibi sorumlulukları bulunmaktaydı. Kethüdâlar, vazifeleri karşılığında kardeşleri ve oğullarıyla birlikte vergi muâfiyetlerine sahip olmaktadır⁵⁵. Ancak bu muâfiyetlerin tüm kethüdâlar için aynı mahiyet ve miktarda olmadığı görülmektedir. Bazıları tüm avâız vergilerine ek olarak ağnâm vergisinden⁵⁶ bazılarıysa yalnızca ağnâm vergisinin bütününden veyahut Bozulus Türkmenlerinde olduğu gibi sahip oldukları koyunların belli bir miktarına isabet eden ağnâm vergisinden muâf tutulabilirdi⁵⁷. Bunun yanında muâfiyetlerinin karşılığında sefer eşen kethüdâlar da vardı⁵⁸.

Vergi muâfiyetlerinin yanında, ihtimâlen Dulkadir Beyliği'ndeki uygulamanın devamı olarak, bazı kethüdâların tımar kabilinden gelirler tasarruf ettikleri de anlaşılmaktadır. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde aşiretlerin vergi hâsılları arasında vedele-yi kethüdâ⁵⁹, adet-i kethüdâ, resm-i kethüdâ gibi adlarla salgun, ağnâm, arûsâne⁶⁰, bâd-ı hevâ vergileriyle ziraatla uğraşan cemaatler söz konusu olduğunda gallât⁶¹ gelirlerinden teşkil edilen ve kethüdâlara tahsis edilmiş gelir kalemleri bulunmaktadır⁶². Ancak bu şekilde kendisine gelir yazılan kethüdâların sayısı, bizim tespitlerimize göre, son derece az olup bu gelirleri tasarruf eden kethüdâların da Dulkadirli hânedanı ile irsî bağları bulunduğu görülmektedir. Dulkadirli sahasında Osmanlı hukukunun cari olmasıyla kethüdâlara bu nevi bir gelirin verilmesinden vaz geçildiği anlaşılmaktadır.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş kolunu oluşturan toplam 757 aşiretin - bölükleriyle birlikte 1060 cemaatin- sadece 91'ine 95 adet kethüdâ kaydedilmişti. Bunların

---

⁵³ *BOA MD*, nr.3, s.42.

⁵⁴ *BOA MD*, nr.101, s.2-4.

⁵⁵ *KKA TD*, nr.116, s.182/b, 235/b.

⁵⁶ *KKA TD*, nr.116, s.33/b, 218/a, 229/b, 235/a.; *MAD*, nr.6415, s.175.

⁵⁷ Sümer, (1949), 40.

⁵⁸ *BOA TD*, nr.998, s.496.

⁵⁹ *BOA TD*, nr.402, s.195.

⁶⁰ *BOA TD*, nr.998, s.493.

⁶¹ *BOA TD*, nr.998, s.530.

⁶² *BOA TD*, nr.998, s.493.

içinde 4 cemaatte aynı anda iki kethüdâ görev yapmaktaydı⁶³. 1580 tahririne göre Dulkadirli aşiretleri içerisinde toplam 87 kethüdâ bulunmaktaydı. Bununla birlikte Dulkadirliilerin ilk tahririnde bazı aşiretlerde kethüdâ oldukları tasrih olmayan ancak cemaatlere isim vermiş bulunan şahıslara da rastlanmaktadır. Aşiret içerisinde önemli bir ailenin mensubu oldukları anlaşılan bu kimselerin aşiret idaresinde de bazı görevler üstlenmiş oldukları akla gelmektedir⁶⁴. Örneğin Buldukoğlu Hamza'nın kethüdâlığını yaptığı Dedeşli cemaati aynı zamanda onun adına izafeten Bulduklu adıyla da anılmaktaydı⁶⁵. Aynı şekilde, Başoğlu Cafer'in yer aldığı Süleymanlı cemaatinin diğer adı Başlı⁶⁶, İskenderoğlu Kılıççı'nın yer aldığı cemaat Kılıççılar⁶⁷ ve Sakaoğlu İsa'nın yer aldığı cemaat ise Sakaoğlu adlarını taşımaktaydı⁶⁸. İlgili kayıtlarda bu şahısların kethüdâ olduklarının belirtilmemesi ya sehven yazılmadıklarını ya da anılan cemaatlerin bir kethüdâ tarafından yönetilmediklerini göstermektedir.

1.3. Dulkadirli Türkmenlerinin Anadolu'da Yayıldığı Sahalar

Dulkadir Beyliği, Maraş ve Elbistan merkez olmak üzere kurulmuş, zamanla beyliğin sınırları doğuda Harput, batıda Kırşehir, kuzeyde Sivas'ın güneyinde Gürün ve Gemerek, güneyde ise Hatay'a bağlı Hassa havalisine kadar genişlemiştir⁶⁹. XVI. yüzyılda Osmanlı hâkimiyetine giren bölge Dulkadir Beyliği'ne izafeten Dulkadir veya merkezi olan Maraş'tan dolayı Maraş Vilâyeti adıyla eyalet haline getirildi⁷⁰. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrir defterine göre Dulkadirli Eyâleti, Maraş ve Bozok olmak üzere iki sancaktan mürekkepti. Maraş Sancağı merkez Maraş kazâsından başka Elbistan, Kars-ı Maraş (Kadirli) ve Zamantı kazâlarından; Bozok Sancağı ise merkez Bozok ve Kırşehir kazâlarından oluşuyordu⁷¹.

⁶³ BOA TD, nr.402, s.85, 166, 379, 517.

⁶⁴ BOA TD, nr.155, s.153–154.

⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.92

⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.99

⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.165–166.

⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.263.

⁶⁹ Yinanç, R. (1994). Dulkadiroğulları, *DİA*, IX, 553–557.

⁷⁰ Şahin, İ. (1994). Dulkadir Eyaleti. *DİA*, IX, 552–553. Dulkadirli Eyaleti'nin kuruluş tarihi ve kapsadığı saha hakkında farklı görüşler hakkında bkz. Altınöz, İ. (2009). *Dulkadir Eyaleti'nin Kuruluşu ve Gelişimi*. Kahramanmaraş: Ukde Yay.

⁷¹ BOA TD, nr.155.

Bununla birlikte coğrafi bakımdan birbirine uzak olan Maraş ve Bozok sancaklarının aynı eyalete dâhil olmaları, idari sınır belirlenirken Dulkadirli aşiretlerinin yayıldıkları sahaların dikkate alındığını göstermektedir⁷². Ancak ifade etmek gerekir ki, Dulkadirli Türkmenlerinin yayıldıkları coğrafya, anılan eyaletin sınırlarını fazlasıyla aşmaktadır.

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunu oluşturan aşiretlerinin dağıldıkları sahayı Çukurova bölgesini de içine alacak şekilde değerlendirmek gerekmektedir. Çünkü, Maraş ve Kars-ı Maraş bölgesinde yaylayan aşiretlerin büyük kısmının kışlakları, Adana Sancağının Kınık, Berendi, Yüreğir ve Ayas nâhiyelerinde bulunmaktaydı. Seyhan ile Ceyhan nehirleri arasındaki bölgeyi kapsayan Yüreğir nâhiyesi, güneyde Akdeniz sahiline kadar uzanmakta⁷³ ve XVII. yüzyıl sonunda İfraz-ı Zülkadriye aşiretlerinin yerleştirilmek istendiği Misis kasabası da bu nâhiyede yer almaktaydı. Özellikle Adana'nın Karaisalı, Hacılı, Sarıçam, Dünderli ve Bulgarlı gibi dağlık nâhiyelerinde toplanmış olan Türkmenler içerisinde Dulkadirli aşiretleri yoğun olarak bulunduğu gibi, Sarıçam nâhiyesinde de birçok mezra bunlar tarafından ekilmekteydi⁷⁴. Ayrıca XVI. yüzyılda Sis adıyla müstakil bir sancak olan Adana'nın Kozan ilçesi de büyük ölçüde Dulkadirli tarafından şenlendirilmişti. Haçin (Saim Beyli) ve Mağara (Tufanbeyli) Kars-ı Maraş Sancağına bağlı⁷⁵ olup Dulkadirli aşiretlerinin yaylak sahasıydı. Bu itibarla Çukurova bölgesinde bulunan ve İskenderun'dan Alanya'ya kadar uzanmış olan Ramazanlı ulusu da müstakil bir konargöçer bölüğü olmaktan çok gerçekte Dulkadirli Türkmenlerini de oluşturan büyük bir Türkmen teşekkülünün parçalarından ibaretti.

Uzun süre Dulkadir Beyliği hâkimiyetinde kalmış olan Bozok Sancağını yurt tutmuş olan aşiretler de bu büyük Türkmen teşekkülünden kopmuşlardı. Esasen Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretlerin de Dulkadir Türkmenlerinden oldukları bilinmekle beraber bu güne kadar onların Bozok bölgesine Yeni İl havalisinden girdikleri kabul edilmekteydi. Buna göre Maraş çevresinde ve Kuzey Suriye'de kışlayan aşiretler yaylamak için Yeni İl bölgesine

---

⁷² Koç, Y. (2000). Dulkadirli'den Osmanlı'ya Bozok. *Osmanlı İmparatorluğu ve Bozok Sancağı*. Yozgat, 489.; *BOA MD*, nr.3, s.373, 465.

⁷³ Kurt, (2005), XLVI.

⁷⁴ Kurt, (2005), XLVI.

⁷⁵ Kurt, (2005), XLV.

gelmişler ardından Bozok'un bu İl'e komşu olan doğu sınırlarından girerek sancağın bütününe yayılmışlardı. Bu görüş ancak Bozok'un, Sivas taraflarına bakan Akdağmadeni, Çayıralan ve kısmen Sorgun bölgesine yayılmış olan aşiretler için doğru bir tespittir. Anılan yerler zaten Yeni İl kazâsının dâhilinde bulunan Gemerek, Gürün, Sivas üçgeninin batı sınırında yer almakta; bu saha Bozok sancağını yurt tutmuş tüm aşiretlerin değil; yalnızca Şam Bayadı tâifesi aşiretlerinin yaylak sahaları arasında bulunmaktaydı. Bu aşiretler, Şam-Halep-Kilis-Antep arasında kışlayıp buradan kuzeybatı yönünde Göksu çayını takip ederek sırasıyla Pınarbaşı, Şarkışla ve nihayetinde Akdağ'a yaylamaya gelmekteydiler. Şam Bayadı aşiretlerinin yayladıkları ve zamanla burada iskân olmaya başladıkları sahaların büyük kısmı Yeni İl'in ayrı bir kazâ olmasıyla bu idari birimin sınırlarına dâhil edilmişti. Bu itibarla daha ilk tahrîrinden itibaren Yeni İl Türkmenleri arasında görülen Dulkadirli aşiretleri daha çok Şam Bayadı kollarındandır.

Bozok Sancağının Baltı kazâsı⁷⁶ ile Kanak-ı Bâlâ (Şefaati) ve Kanak-ı Zîr (Yerköy) nâhiyelerini yurt tutmuş olan aşiretlerin ise büyük bölümünün Kars-ı Maraş'tan çok azının ise Adana'dan geldikleri tespit olunmaktadır. Bu aşiretlerin dağıldıkları sahalar dikkate alındığında onların Şam Bayadı aşiretlerinin izlediği yoldan farklı bir güzergâhla Bozok'a geldikleri anlaşılmaktadır. Buna göre, Adana-Osmaniye-Maraş hattı arasından hareket eden Dulkadirli aşiretleri, Kayseri ile Nevşehir arasında kalan bölgeyi kat ederek Kırşehir-Bozok arasındaki alana dağılmışlar; bunlardan bazı bölükler ise Keskin yönüne doğru ilerlemişlerdir. Bu tespit Bozok Sancağına dağılan aşiretlerin kışlak, yaylak, ziraat ve iskân mahalleriyle ilgili kayıtlardan ve özellikle kendi adlarıyla kurdukları köylerden kolaylıkla tespit edilebilmektedir. Ayrıca Bozok Sancağının anılan kazâlarına yayılan Dulkadirli boylarının ve bunları oluşturan cemaatlerinin Kars-ı Maraş'ta bulunan kollarıyla aynı isimleri taşımaları bu tespiti daha da kolaylaştırmaktadır.

Öte yandan Bozok'ta bulunan aşiretlerin, XVI. yüzyıl başında Adana ve Kars-ı Maraş'taki bölükleriyle irtibatlarının kesilmiş olduğunu da ifade edelim. İhtimâlen Bozok'a yayıldıkları ilk dönemde sancağı yaylamak için kullanan bu aşiretler, kışları tekrar Kars-ı

---

⁷⁶ Baltı kazâsı, günümüzdeki Yozgat il merkezi ve çevre köylerinin bulunduğu sahayı kapsamaktaydı.

Maraş ve Adana havalisine dönmekteydiler. XVI. yüzyıl başında ise bu aşiretlerin, kış aylarında kendileri ve hayvanları için korunaklı mevzi ve kışlalar kurarak artık bölgeden ayrılmadıkları ve Bozok Sancağı dâhilinde konargöçerlik ettikleri görülmektedir. Yakın mesafeli yaylak kışlak hayatının tâbî olarak onların yerleşik hale gelmesinde etkili olduğu da açıktır. Bozok'ta bulunan aşiretler içerisinde Kars-ı Maraş bölgesindeki akraba cemaatleriyle irtibatlarını uzun süre devam ettirdikleri tespit olunan, Mamalı aşireti gibi çok nadir örnekler de bulunmaktaydı. XVII. yüzyılda Bozok ve çevresinde bulunan Türkmenlerin temsilcisi durumundaki Mamalı aşiretinin bir kolu Kars-ı Maraş'ta bulunmakta olup, 1649 yılında Kars-ı Maraş'ı dolaşan Evliya Çelebi "*Bunların çoğu Mamalı Türkmenidir*" diyerek aslında Bozok ve Kars-ı Maraş'taki aşiretlerin birbirleriyle bağını en açık şekilde ifade etmiştir⁷⁷.

Dulkadirli aşiretlerinin Orta Anadolu'da yayıldıkları diğer sahalar Kayseri, Niğde ve Nevşehir arasında bulunan bölgeydi. Kayseri'yi ilk olarak 1411 yılında Karamanoğullarından alan Dulkadirli Nasırüddin Bey, bölgenin idaresini oğlu Hüsami Hasan'a vermiş, o da Kızılkocalı Türkmenlerinin desteği ile Karamanoğullarına ait olan Develi, Ortaköy ve Ürgüp'ü ele geçirip, Niğde ve Aksaray'a kadar ulaşmıştı. Kayseri havalisi zaman zaman kesintiye uğrasa da, 1435 yılına kadar Dulkadir Beyliği hâkimiyetinde kalmıştı⁷⁸. Dulkadirli aşiretlerinin bölgeye gelişi ve buradan da Kırşehir ve Yozgat çevresine yayılmaları da ihtimâlen aynı döneme rastlamaktadır.

XVI. yüzyılda Kayseri Sancağı genel hatlarıyla Koramaz, Cebel-i Âli, Cebel-i Erciyes, Köstere nâhiyesinden ibaret olup buralar Dulkadirli Türkmenlerinin yayladığı sahalar arasındaydı⁷⁹. XVI. yüzyılda Dulkadirli Eyaleti'ne tâbî olan Zamantı kazâsı ise Dulkadirli Türkmenlerinin Kayseri çevresinde en yoğun buldukları yerdi⁸⁰. Ayrıca aynı yüzyıl sonu

---

⁷⁷ Evliya Çelebi. (1999), 102.

⁷⁸ Çayırdağ, M. (2012). Fatih devrinde Kayseri'de Osmanlı-Dulkadirli Sınırı. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu. I*, s.255–264. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yay., s.256–257.

⁷⁹ XVI. yüzyılın sonunda Kayseri Sancağının kazâ ve nâhiyeleri hakkında bkz. Yinanç, R., Elibüyük, M. (2009). *Kayseri İli Tahrîr Defterleri, I*. Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yay., LXIII, LXIV.

⁸⁰ *KKA TD*, nr.108, s.433.

itibariyle Develi-Karahisar bölgesi de Dulkadirli aşiretleri tarafından hızla meskûn hale getirilmeye başlanmıştı⁸¹.

Kayseri havalisinde bulunan bir diğer konargöçer teşekkül olan Danişmendli Türkmenleri arasında da mühim miktarda Dulkadirli aşireti yer almaktaydı. XVI. yüzyılın sonlarında Orta Anadolu'da konar-göçerlik eden Gündeşli, Herikli, Ceceli, Cerid, Çöplü Avşarı, Çomdan, Davud Hacı, Karahacılı, Kızılkocalı, Kulfallı, Küşne, Sarsallı, Selmanlı, Yeğen Alili gibi Dulkadir Türkmenlerine mensup bazı cemaatlerin de aralarında bulunduğu aşiretlerden Danişmendli adıyla yeni bir kazâ oluşturulmuş, anılan aşiretler bundan sonra Danişmendli Türkmeni diye isimlendirilmiştir⁸². Alaaddinli, Alemlı, Beşirli, Boynu Yoğunlu, Deliler, Davud Hacı, Gökkazlı, Karalı, Kaşıkçı, Maraşlı, Müminli, Saraycıklı, Sarsal, Tacirli, Tur Ali Hacı aşiretleri büyük ihtimâlle Dulkadirli'den ayrılarak Danişmendlilere katılmışlardı. Zira Maraş tahrirlerinden, anılan aşiretlerin yaylaklarının büyük oranda Niğde ve Kayseri arasında bulunduğu tespit olunmaktadır. Bu aşiretlerin bir kısmının yaylak sahaları ise Bozok'un Akdağ kazâsı ile Keskin havalisinde bulunmaktaydı. XVI. yüzyılda Niğde'ye bağlı olan Ürgüp çevresinde kurulan birçok köyün Dulkadirli cemaatlerince iskân edilmiş olması yine aynı gerekçeyle ilgilidir.

Yeni İl de Dulkadirli aşiretlerinin Orta Anadolu'da yoğun olarak bulunduğu sahalardandı. Kuzey Suriye'de kışlayan Dulkadirli Türkmenlerinden büyük bir kütle ile Halep Türkmenlerinden bazı aşiretlerin yaylağı olan Yeni İl, Sivas'ın Kangal ilçesi merkez olmak üzere doğuda Divriği kazâsının batı kısmı, batıda Şarkışla ve Kangal arasındaki bölge ile Bozok Sancağının Gedik ve Emlâk nâhiyelerinin bir kısmını⁸³, kuzeyde Tecer Dağı'na kadarki havaliyi, güneyde ise bugünkü Mancılık köyüne kadar olan alanı kapsamaktaydı. Bölgedeki Türkmenlere de Yeni İl Türkmenleri ya da Üsküdar'daki Mihrimah Sultan daha sonra da Atik Valide Sultan evkâfına gelir olarak yazıldıklarından, Üsküdar Türkmeni denilmekteydi⁸⁴.

---

⁸¹ Anılan dönemde kurulan köylere dâir bkz. Yinanç, R., Elibüyük, M. (2009).

⁸² *KKA TD*, nr.136, s.230-246.; Ayrıca bkz. Gündüz, T. (2009). 93.

⁸³ *BOA TD*, nr.155, s.232-233.

⁸⁴ Şahin, (1980), 10-15.

Yeni İl adının Konya ovasını yurt tutan Atçeken Türkmenlerine ait idari birimlerden biri olan Eski-İl'e nispeten verilmiş olabileceği yönünde görüşler⁸⁵ bulunmaktadır. Oysaki Maraş'ın 1525 tarihli tahrîrinde birçok Dulkadirli aşiretinin Yeni İl'de bulduklarına işaret edilmesi bölgenin isimlendirilmesinin Osmanlı hâkimiyetinden önceye ait olduğunu ispat etmektedir. Yeni İl ismi, ihtimâlen Dulkadir Beyliği tarafından yeni yurt açılmasına işaret etmek amacıyla verilmiştir. Nitekim Ersin Gülsoy tarafından Darende'nin 1519 tarihli tahrîr defterinden tespit edilen kayıtlara göre, bu isim tamamıyla Dulkadirliyle ilgili olup⁸⁶, Yeni İl bölgesi büyük ölçüde Dulkadirli aşiretlerince yurt edinilmişti. Yeni İl'in ilk sayımına göre bu ili meydana getiren 68 oymağın 55'i; 1583'te ise 190 oymağın 149'u Dulkadirli aşiretlerindendi⁸⁷. Abdallı, Adem Fakihli, Avşar, Ağalı, Ağca Ahmedli, Ağca Koyunlu, Ağcalı, Anamaslı, Araplı, Ayrı Damlı, İmanlı ve Bidil Avşarı, Barak, Bazlamaçlı, Boynu Yoğunlu, Cerid, Çağıranlı, Çakal Demircili, Çandarlı, Ceceli, Çiğdemli, Çimeli, Çöplü Avşarı, Çungar, Danişmendli, Dokuz, Davud Hacılı, Eymir, Gündeşli, Kavurgalı ve Musa Hacılı aşiretleri Dulkadirli Türkmenlerinden ayrılarak Yeni İl'e katılan aşiretlerin bazılarıydı.

Yeni İl Türkmenleri yazın Arapkir, Canik, Divriği, Bozok, Çorum, Amasya ve Sivas sancaklarında yaylayıp, kışı Antakya ile Şam arasındaki bölgede geçirmekteydi⁸⁸. Halep Türkmenlerinden bazı bölüklerin Dulkadir iline dâhil olması bu ilin müstakil olmasından çok daha önce, Dulkadir aşiretleriyle birlikte Yeni İl'e yaylamaya gelmeleriyle olmuştur. Halep Türkmenlerinden Dulkadir iline katılımlar yalnızca Yeni İl yaylaklarına gelen aşiretlerle de sınırlı değildir. XVI. yüzyıl başına ait kayıtlardan Maraş yaylaklarına gelen Halep Türkmenlerinden bazı bölüklerin de eski kışlaklarına dönmeyerek Maraş havalisinde kaldığı, daha sonra Dulkadirli İline dâhil edilmiş oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim Peçenek tâifesini oluşturan aşiretlerin çoğu bu kabildendir. Yine Bozok havalisinde görülen, Halep Türkmenlerine mensup cemaatler de, önceden beri Dulkadirli Türkmenleriyle birlikte

---

⁸⁵ Şahin, (2006), 156–157.

⁸⁶ Gülsoy, E. (2009). *Malatya, Divriği ve Darende Sancaklarının İlk Tahriri (1519)*. Erzurum: Fenomen Yay., 59–60.

⁸⁷ Gündüz, (2009), 92–93.

⁸⁸ Şahin, (1980), 155.; Halaçoğlu, (1997), 25.

yaylayan bölüklerden olmalıdır. Ancak Bozok bölgesinde iskân olunan köyler içerisinde Halep Türkmenlerine mensup aşiretler tarafından kurulanların son derece az olduğunu, bu itibarla Bozok'ta yerleşik hale gelenlerin daha çok ziraat alanları açan Dulkadirli aşiretleri olduğunu da belirtmek gerekir. Faruk Sümer de benzer bir tespitle Yeni İl Türkmenleri içinde Dulkadirlielerin ziraatçı, Yabaneri bölüklerinin ise hayvancılıkla meşgul olduklarını aktarmaktadır⁸⁹.

Dulkadirli aşiretlerinden önemli katılımın olduğu bir diğer konargöçer teşekkül ise Bozulus Türkmenleriydi. Bozulus İl'i, Urfa-Diyarbakir ve Mardin üçgeninde bulunan Berriye'de kışlamakta, yazları ise Bingöl, Erzurum ve Kars platolarına dağılmaktaydı⁹⁰. Bozulus'un esasını Akkoyunlu bakiyesi aşiretler oluşturmakla birlikte içlerinde büyük bir Dulkadirli kolu da vardı. Dulkadirli Türkmenleri bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesi üzerine Akkoyunlu bakiyesi olan diğer Türkmen unsurlarla birlikte Bozulus adı altında yeni bir teşekkül oluşturdular⁹¹.

Dulkadirli aşiretlerinin bölgede Akkoyunlular zamanından beri var oldukları görülmektedir⁹². Nitekim Uzun Hasan'ın gücünün zirvesine eriştiği dönemde Akkoyunlu hizmetine giren birçok Türkmen reisi arasında Dulkadirli tebaasından olan Kara Bey, Bayad boyu beylerinden Abdi ve Hüseyin Beyler de bulunmaktaydı⁹³. Bu beyler, Otlukbeli Savaşı'nda Akkoyunlu ordusunun sol tarafında Arslan Bey idaresinde görev almışlardı⁹⁴. Dulkadirli beylerinin kendilerine bağlı olan aşiretleriyle Akkoyunlu konfederasyonuna katılmış oldukları kati olmakla birlikte Dulkadirli Türkmenlerden hangilerinin Akkoyunluların hizmetine girdiği tam olarak tespit edilememektedir. Ancak Akkoyunluların yıkılış sürecinde hükümetle anlaşamadıkları için yeniden Dulkadir iline dönen Avşar,

---

⁸⁹ Sümer, (1952), 513.

⁹⁰ Gündüz, (2007), 77–80.

⁹¹ Gündüz, (2009), 89.; Sümer, (1949), 39.

⁹² Gündüz, (2009), 88–89.

⁹³ Yinanç, (1989), 58.

⁹⁴ Hasan-ı Rumlu. (2006). *Ahsen'üt-Tevârih*. (Çev. Öztürk, M.). Ankara: TTK Yay., 516.

Çağıranlı, Cerid, Karaca Araplı, Gündeşli, Çimeli, Dodurga, Mihmadlı gibi kırk kadar cemaatten oluşan bir topluluğun varlığından haberdarız⁹⁵.

Bozulus Türkmenlerinin, Dulkadirli kolundan olarak kaydedilen aşiretleri esasen uzun zamandır Diyarbakir Türkmenleriyle birlikte konargörçerlik etmekte, hattâ bunların içlerinden bazıları çok daha önce Akkoyunlu sahasında bulunmaktaydı. Osmanlıların, Diyarbakir'i almalarından sonra dağılan bu aşiretler, Dulkadir Beyliği sahasına gelerek Dulkadirli aşiretleriyle konup göçmüşlerdi. Dulkadir Vilâyeti tahrîri için il yazıcıları buraya geldiklerinde, sipahiler bu aşiretleri, “bizim tâifemizdir” diyerek yazdırmışlardı. Aynı zamanda bu aşiretler diğer Akkoyunlu bakiyesi bölüklerle birlikte padişah hasları içerisinde de bulunmaktaydı. Böylece hem Dulkadirli sipahileri hem de padişah haslarına vergi vermek zorunda kalan aşiretler, tamamen Dulkadir Vilâyeti'nden ayrılıp yalnızca has reâyâsı olarak tek taraflı vergi ödemek için hükümete başvurular. Böylece 1540 tahrîrinde iki tarafa vergi vermelerinin önüne geçilip, bütünüyle Bozulus olarak kayda geçirildiler⁹⁶. Anılan tarihte yapılan ilk tahrîre göre 7325 vergi hânesinden oluşan Bozulus'un, yaklaşık 1/3'ünü oluşturan, 2757 hânesi Dulkadirli Türkmenlerindendi⁹⁷.

Dulkadirli Türkmenlerinden ifraz edilerek Bozulus'a dâhil edilen aşiretleri Maraş tahrîrinden tespit edebilmekteyiz. Defterde, Diyarbakir'de oldukları bildirilen aşiretleri, Bozulus'un ilk tahrîrinde de büyük ölçüde takip etmek mümkündür. Ancak bazı küçük cemaatler ya daha büyük aşiretlere dâhil edildiğinden ya da doğrudan bağlı oldukları boyun ismiyle aktarıldığından aşiretleri kesin olarak eşleştirmek mümkün değildir. 1525 tarihli Maraş defterine göre Diyarbakir'de bulunan aşiretler, 35 kadar olup bunlar; Ali Görenli, Ali Fakihli, Anamaslı, Avşar, Bektaşlı, Beyceğizli, Burnazlı, Ceceli, Çağıranlı, Çimeli, Çirkin, Demrek, Dodurga, Elmacalı (Elma Hacı), Emir Kala, Eymir, Eymir Şallı, Fakihli, Hacı, Harun, Hüseyin Hacı, Kınışlı, Kızıl Beyli, Ökle, Ömerli, Sarı Ömerli, Sultan Hacı, Şuayibli, Terzili, Tur Ali Hacı, Tuş, Tacirli/Tecerli, Yabaltınlı aşiretleridir⁹⁸.

⁹⁵ Gündüz, (2009), 89

⁹⁶ Barkan, (1943), 143.; Geniş bilgi için bk. Gündüz, (2007).

⁹⁷ Gündüz, (2009), 89.

⁹⁸ *BOA TD*, nr.402, s.12, 99, 505, 610, 369, 717, 552, 460, 611, 607, 278, 163, 613, 376, 250, 522, 490, 625, 108, 344, 678, 689, 361, 715, 274.

Öte yandan Dulkadirten ayrılarak Bozulus'a dâhil edilen aşiretlerin tespit edilmesi için tutulan bir başka kayıt bu aşiretlere yeni bazılarını da eklemektedir. Buna göre; Ahurcuklu, Alagözlü, Anamaslı, Araplı, Avcı, Karkın, Karaca Alili, Kara Tahtalı, Kızılkocalı, Köse Bekirli, Köçekli, Kütüklü, Küşne, Musacalı, Şam Bayad, Okçu Hacı, Türkmen Alili, Ulubeyli ve Yazır cemaatleri de Bozulus'a dâhil edilmiş olan Dulkadirli aşiretlerindendir⁹⁹.

Sivas'ın batı kuzey ve doğu taraflarında yaşayan, Ankara'dan Samsun'a kadar yayılan¹⁰⁰ ve bir bölümü Kırşehir'e kadar yayılmış olan Ulu Yörük içerisinde de Dulkadirli Türkmenlerine mensup cemaatler bulunmaktaydı. Öte yandan XVI. yüzyıldan itibaren Dulkadirli Türkmenlerinden ayrılan bazı grupların, Orta Anadolu'da Ankara Yörüklerinden özellikle Haymâne tâifesi aşiretleri arasına karıştıkları, hattâ Batı Anadolu Yörüklerine katılanların da bulunduğu görülmektedir. Bu anlamda Aydın, Balıkesir, Isparta, Kütahya bölgesinde hatırı sayılır miktarda Dulkadirli aşireti bulunduğunu da ifade etmek gerekir¹⁰¹.

Dulkadirli Türkmenlerinin erken dönemlerden itibaren yerleşik hayata geçmeye başladıkları, Maraş başta olmak üzere Çukurova, Bozok, Kırşehir, Nevşehir, Aksaray, Keskin, Aydın, Balıkesir, Afyon ve İzmir'e kadar olan geniş bir sahada yerleşim yerleri meydana getirdikleri görülmektedir.

1.4. İran'a Giden Dulkadirli Boyları

Safevî Devleti'nin kurulmasında ve güçlenmesinde büyük katkılar sağlayan Dulkadir Türkmenleri, bu devletin yıkılışına kadar da Safevîler içerisinde önemli görevler sürdürmüşlerdir. Safevî kaynakları Dulkadirlilerden, önemli Kızılbaş boylarından biri ve Safevî şeyhlerinin sadık müritleri olarak övgüyle bahseder¹⁰². Safevî Devleti'nin

⁹⁹ BOA TD, nr.448, s.1-31.

¹⁰⁰ Halaçoğlu, (1997), 26.; Orhonlu, (1987), 17.

¹⁰¹ Maraş ve Bozok havalisinde bulunan Dulkadirli Türkmenleriyle aynı isimleri taşıyan ve toplu olarak Batı Anadolu Yörükleri arasında yer alan aşiretler hakkında bk. Sarı, S.(2008). *XV-XVI. Yüzyıllarda Menteşe, Hamid ve Teke Sancağı Yörükleri*. Isparta: SDÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

¹⁰² İskender Bey-i Münşi-Türkmen. (1377/1999). *Tarih-i Âlem-ârâ-yı Abbâsî, III. (Haz. M. Rızvânî) Tahrân.1085.; Kızılbaşlar Tarihi, (2015), (Çev. Gündüz, T.), İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 81-84.*

kuruluşundan itibaren askeri ve idari alanlarda pek çok Dulkadirli ileri geleni önemli mevkilerde bulunmuşlardır. Oruç Bey Bayat, Safevî hizmetinde bulunan Dulkadirli hakkında onların savaşçı, oldukça yiğit ve dindar insanlar olduklarını söyledikten başka Safevî Devleti içerisinde Dulkadirlilerin hiyerarşi bakımından İspanya'daki düklere denk olduğunu ifade etmektedir¹⁰³.

Dulkadirli aşiretlerinin hangi surette ve ne zaman Safevîlere bağlandıklarını kesin olarak ortaya koymak şimdilik mümkün değilse de, Şeyh Safiyüddin döneminden itibaren Safevîye tarikatının konargöçer aşiretler arasında tanınmaya başlandığı bilinmektedir. Şeyh Safiyüddin zamanından beri, Erdebil'de kesif bir Türk nüfusunun bulunması ve Safevî şeyhlerinin Anadolu'yu darü'l-harb görerek tarikat içerisinde rüştünü ispat etmiş olan dervişleri Anadolu'ya göndermesi Safevî tarikatının Türkmenler içerisinde yayılmasında etkili olmuştur¹⁰⁴. Safevî halifelerinin, özellikle daha önce tarikata intisap etmiş olan aşiret mensuplarından olması¹⁰⁵, konargöçerler arasında Safevî etkisini hızlandıran âmildi. Şeyh Safiyüddin'in torunu Hoca Ali'nin Anadolu'da özellikle de Teke, Hamit ve Karamanoğulları gibi Türk beyliklerinde birçok müridinin bulunması¹⁰⁶, Şeyh Cüneyd'den itibaren Şii karakter gösteren Safevîye tarikatının siyasi emelleri için mühim insan kaynağını sağlamıştır¹⁰⁷. Cüneyd'in, Osmanlı Anadolu'sundan Karaman Bölgesine, oradan da Çukurova-İçil hattında yer alan Varsak, Halep ve Dulkadirli Türkmenleriyle irtibat halinde olabilmek için onların kışlak mahalli olan Halep taraflarına, daha sonra da Canik bölgesindeki Çepniler arasına gidip Akkoyunlu ülkesine döndüğü yolculuğu sırasında gördüğü ilgi ona kurmayı arzu ettiği devlet konusunda cesaret sağlamış olmalıdır¹⁰⁸. Dulkadirli Türkmenlerinden Safevîlere ilk katılımın da Cüneyd'in Anadolu'daki bu

¹⁰³ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan. (2014). *İlişkiler, Bir Şii/Katolik*. (Çev. Gündüz, T.) İstanbul: Yeditepe, 33.

¹⁰⁴ Gündüz, T. (2010). Safevî Şeyhleri ve Anadolu Türkmenleri. *XV. Türk Tarih Kongresi Bildirileri 11-15 Eylül 2006. Cilt IV/ Kısım II Ayrı Basım*, Ankara: TTK Yayınları. s.1-3.

¹⁰⁵ Savaş, S.(2013). *XVI. asırda Anadolu'da Alevilik*. Ankara: TTK Yay., 99.

¹⁰⁶ Hinz, W. (1948). *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd, XVI. Yüzyılda İran'ın Milli Bir Devlet Haline Yükselişi*. (T. Bıyıklıoğlu, Çev.) Ankara: TTK Yay., 9.; Söylemez, F. (2004/2). Anadolu'da sahte Şah İsmail isyanı. *Erciyes Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17), 73.; Gündüz, T. (2010). *Son Kızılbaş Şah İsmail*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi, 23.; Sümer, F. (1999b). *Safevi Devleti'nin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü*. Ankara: TTK Yay., 6-7.; Öngören, R. (2008). Safeviyye. *DİA*, XXXV, 460-462.

¹⁰⁷ Gündüz, (2010), 24.; Celâl-zâde Mustafa, (1990), 48-51, 129.

¹⁰⁸ Aşıkpaşaoğlu. (1947), 249-250.; Gündüz, (2010), 25.; Sümer, (1999b), 10-11.

faaliyetleriyle olduğu yönünde görüşler bulunmaktadır. Buna göre Dulkadirliilerin Diyarbakir’de bulunan kolundan bazı aşiretler Şeyh Cüneyd’in İran’a dönüşünde (H.864/M.1459–1460) onunla birlikte gelmişler, onun siyasi faaliyetlerine de destek olmuşlardır¹⁰⁹.

Cüneyd ve Haydar’ın tesis etmeye çalıştıkları devlet¹¹⁰, Haydar’ın oğlu Şah İsmail tarafından kurulduğunda Safevî Devleti’nin idari ve askeri gücü büyük ölçüde Türkmenler tarafından oluşturulmuştu. Şeyh Cüneyd zamanında İran’a giden ve geri dönmeyen Dulkadirli aşiretlerinin beyleri¹¹¹, Şah İsmail’i, çocukluğundan beri korudular ve onu, Safevî Şahı olması için daima desteklediler. İsmail’in şahlığını ilan edip müritlerini yanına çağırdığında Erzincan yaylasında toplanan Türkmenler arasında Ustaclı, Şamlı, Avşar, Tekeli, Varsak, Kaçar, Karacadağ aşiretlerinden başka mühim miktarda Dulkadirli Türkmeni de vardı¹¹². Kaynaklar bu ilk aşamada Şah İsmail’in Türkmen kuvvetlerine katılan Dulkadirliilerin nüfusunu 5000 kişi olarak aktarmaktadır¹¹³. Dulkadirli Türkmenlerinden Söklen, Ağcalı, Hacılı, Ağca Koyunlu, Şam Bayadı, Eymir, Çiçekli, Camuslu, Şâdi Beyli, Kavurgalı, Şemseddinli, Şamlı, Sarı Şeyhli¹¹⁴ kabileleri ve bunlara bağlı aşiretler Safevî konfederasyonuna katılanlar arasındaydı¹¹⁵. Safevîlere, Maraş ve Adana havalisinden de bazı aşiretlerin katıldıkları görülmekle birlikte Dulkadirliilerin en fazla Bozok bölgesine yayılmış olan aşiretlerinin İran’a gitmiş olduğu anlaşılmaktadır. Özellikle Çiçekli, Hacılar, Ağcalı, Ağca Koyunlu, Şam Bayadı, Kavurgalı aşiretlerinin yayıldıkları sahalarda bulunan

¹⁰⁹ Javanshir, B. (2007). *İran'daki Türk Boyları ve Boy Mensubu Kişiler (Safevî Dönemi-I.Şah Tahmasb Hâkimiyetinin Sonuna Kadar/1576)*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi,499.

¹¹⁰ Safeviyye'nin Şeyh Haydar'dan Şah İsmail'e kadar, tarîkattan devlete geçiş süreci hakkında bkz. Allouche, A. (2001). *Osmanlı-Safevî İlişkileri Kökenleri ve Gelişimi*. (Çev. Dağ, A.) İstanbul: Anka Yay., 57–73.

¹¹¹ Javanshir, (2007), 499.

¹¹² İbn Kemâl. (1997). *Tevârih-i Âl-i Osman VIII. Defter*. (Haz. Uğur, A.) Ankara: TTK Yay., 277 vd.; Rumlu Hasan, (2004), *Şah İsmail Tarihi (Ahsenü't Tevârih)*. (Çev.Cesan, C.) Ankara: Ardıç Yay., 51.

¹¹³ Gündüz, (2010), 50.; Sümer, (1999b), 18.; Safevi Devleti'nin kuruluşundan itibaren Anadolu'dan İran'a giden aşiretler bulunduğu gibi tekrar Osmanlı topraklarına dönenler de bulunmaktaydı. *BOA MD*, nr.34, s.238–239.; Ayrıca bkz. İdris-i Bidlîsî. (2001). *Selim şah-nâme*. (Haz. Kırlangıç, H.) Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.,121.

¹¹⁴ Sümer, (1999b), 187, 180, 181, 186, 187.

¹¹⁵ Rumlu Hasan, (2004), 135.; Sümer, (1999b), 181.

Yusuf Abdal,¹¹⁶ Can Abdal¹¹⁷ ve Kılıç Abdal¹¹⁸ gibi zaviyelerin bu tür bir bağlantının kurulmasında etkili olduğunu düşündürmektedir.

Safevî hizmetinde yer alan Dulkadirli Türkmenleri, sarayın en önemli vazifesi sayılan Korçubaşılık görevini neredeyse tekellerine almışlardı. Bu husus şahın/shahların onlara duyduğu derin güvenden kaynaklanıyordu. Öte yandan Şiraz Bölgesi'nin idaresi de uzun yıllar Dulkadirlielerin elinde kalmış; Sultan Halil, Ali Sultan, Murad Sultan, Hamza Sultan, Kadı Han, İbrahim Han, Ali Sultan, Tali Oğlu, Şah Veli Sultan, Berhurdar Sultan, Muhammed Can Sultan, Veli Sultan gibi Dulkadirli beyleri burada valilik görevinde bulunmuşlardır¹¹⁹. Safevî Devleti'nin kuruluşunda yer alan Keçel Bey lakabıyla bilinen İlyas Bey¹²⁰ ve yine Dulkadirlielerin Şeyhli aşiretine mensup olan Sultan Halil unvanıyla Sarı Ümmet Bey, Safevîlerde Fars valiliği görevlerini yapmışlardı. Halil Bey, Çaldıran Savaşı'nda Avşar, Şamlı ve Musullu Türkmenleri ile Safevî ordusunun sağ kanadını oluşturan Dulkadir Türkmenlerinin başında bulunmaktaydı¹²¹. Halil Bey'den sonra Fars valiliğine getirilen ve Dulkadirli birliklerinin başına geçirilen Ali Sultan unvanlı İzzettin Bey de Çiçekli aşiretindendi¹²². Şah İsmail'in Şirvanşahlar üzerine yaptığı seferde ordusunun merkezinde yer alan Dulkadirli birliklerinin başında yine bir Dulkadirli beyi olan Selman Bey bulunmaktaydı¹²³.

Dulkadirlielerden Muhammed Can Sultan, Camuslu cemaatinden Hamza Sultan, Gazi Han, Hacılar obasından Keçel Bey'in oğlu İbrahim Sultan ve Tatioğlu Ali Sultan Safevîlerin Şiraz valiliğinde bulunmuşlardı¹²⁴. Alaüddeve Bey'in torunu ve Şahruh'un oğlu Muhammed

¹¹⁶ *BOA TD*, nr.155, s.43.; *BOA TD*, nr.315, s.38.;

¹¹⁷ *BOA TD*, nr.155, s.180–181.; *BOA TD*, nr.218, s.34.

¹¹⁸ *BOA TD*, nr.218, s.56- 66, 110.

¹¹⁹ *Kızılbaşlar Tarihi*, (2015), 81–84.

¹²⁰ Şah İsmail, 1503 yılında Şiraz'ı aldıktan sonra buranın idaresini İlyas Bey'e vermiş, bundan sonra Dulkadirlielerin merkezi Şiraz olmuştur. bk. Javanshir, (2007), 520.

¹²¹ Sümer, (1999b), 48, 49.; Gündüz, (2010), 77, 81,144.; Gündüz, (2009), 90–91.; Rumlu Hasan, (2004), 169, 179–180.; İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), I. 42.

¹²² Rumlu Hasan, (2004), 187.

¹²³ Gündüz, (2010), 63.

¹²⁴ *Kızılbaşlar Tarihi*, (2015), 81-84.; Gündüz, (2009), 90–91.; Sümer, (1999b), 94.; Şah Tahmasb-ı Safevî. (2001). *Tezkire*. (Çev. Kurlangıç, H.) İstanbul: Anka Yay., 21, 25, 39, 49, 64.

Han da Safevî Devleti'nin hizmetine girmişti¹²⁵. Alaüddevle Bey'in Memlûklere yakın politika izlemesi üzerine II. Bayezid, Şah Budak Bey'i Dulkadir Beyliği'ni ele geçirmek için görevlendirdiğinde, Şahbudak Bey, Alaüddevle'nin Kırşehir'deki oğlu Şahruh Bey'i yakalayıp gözüne mil çektirmişti¹²⁶, belki de bu sırada onun oğulları İran'a gitmiş olabilirler. Şahruh'un oğlu Muhammed Han, Şah'ın hizmetine girmiş ve Esterabad valiliği görevini üstlenmişti¹²⁷. 1534 yılında Sultan Süleyman, İran üzerine gelince Sultanîye'de onun ordusuna katıldı ve onun tarafından Erzurum padişahlığına getirildi¹²⁸. Bununla birlikte, Muhammed Han'ın bu tavrı Dulkadirli Türkmenlerinin Safevî Devleti içindeki gücünü hiçbir zaman kırmadı, onlar adı geçen devlette meydana gelen pek çok hadisede etkin roller oynamaya devam ettiler¹²⁹.

Şah Tahmasb zamanında Kavurgalı obasından Şah Kulu Halife ve yine Kavurgalı'dan Mahmud Bey mühürdarlık görevlerini yapmışlardı. Şahruh Bey Dulkadir, yine Tahmasb zamanında Sofracıbaşı idi¹³⁰. Tahmasb'ın elçisi olarak Irakeyn Seferinden önce elçilik heyeti ile İstanbul'a gelen Yol Aldı Ağa, Dulkadirli Hacılar, yine aynı sefer sırasında Söklen aşiretinden Şahverdi Halife korçuluk yapıyordu. 1534–35 yılında ise koruculuk görevi Eymir obasından Şir Hüseyin'e verilmişti¹³¹.

Abbas dönemine kadar Fars bölgesinde toplu halde yaşayan Dulkadir oymakları emirlerinin görevleri nedeniyle dağılmışlar, Kavurgalıların bir kısmı Serahs'ta, Söklenler Kirman'da, Şemseddinli ve Eymirli Karabağ'da, Hacılar Esterâbâd bölgesinde yaşamaya başlamışlardı. Şemseddinli Selim Han, eskiden Karabağ emirlerinden olup Ahıska hâkimiydi. Söklenli Rüstem Sultan'ın oğlu Mühürdar Emir Han, Kirman hâkimiydi Kavurgalı İbrahim Sultan Horasan'da Serahs hâkimiydi¹³².

¹²⁵ İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), I. 54.; *Kızılbaşlar Tarihi*, (2015), 81.; Gündüz, (2009), 91–92.; Sümer, (1999b), 49.

¹²⁶ Yinanç, (1989), 85.

¹²⁷ *Kızılbaşlar Tarihi*, (2015), 81.

¹²⁸ Sümer, (1999b), 95.

¹²⁹ Gündüz, (2009), 91–92.

¹³⁰ İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), I., 223.

¹³¹ Sümer, (1999b), 94–95.; İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), I. 223.;

¹³² İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), III., 1806–1810.; Sümer, (1999b), 178, 180–181.

2. BÖLÜM

DULKADİRLİ TÜRKMENLERİNİN İKTİSÂDİ VE MÂLİ YAPISI

2.1. Üretim

Konargöçerler, taşımacılık, tarım ve ticaret gibi iktisâdî alanlarda da faaliyet göstermiş olmakla beraber onların temel üretim biçimleri hayvancılıktı. Onlar tarafından üretilen et, yağ, yoğurt, peynir gibi hayvansal yiyecekler ile yün, ip, halı, kilim, çadır gibi ürünlerin en önemli alıcıları yerleşik ahali ve sefer halindeki orduydı. Ürettiklerini hafta pazarlarında takas eden veya satan konargöçerler, buldukları bölgenin iktisadi hayatını da canlandırmaktaydılar¹. Evliya Çelebi'nin, "*haftada bir gün azim pazar olup yirmi otuz bin Türk ve Türkmen ve çoban ve pir ve civan cem' olup azim bey'ü şira' olur*"² diyerek aktardığı Kınık kazâsında kurulan hafta pazarı, konargöçerlerin çevre ekonomisinin canlanmasındaki rolünü göstermek bakımından önemli bir örnektir. Öte yandan konargöçerlerin ürünlerini satışa çıkardıkları yegâne yerler yalnızca şehir ve kasaba pazarları da değildi. Aynı zamanda yaylaklarda da pazarlar kurulmaktaydı³. Nitekim Bozok Sancağının Gedik nâhiyesindeki Şam Bayadı aşiretlerine ait Büyüklü yaylağında⁴; keza Akdağ kazâsındaki Kızılova yaylağında⁵ bu tür pazarlar kurulmaktaydı. Bu tür pazar yerlerinin yerleşik mahallerde kurulan pazarlardan pek farkı bulunmuyor ve merkezî hükümet aynen yerleşik pazarlar gibi yaylak pazarlarına da ticaret hacmine göre vergilendirme uyguluyordu⁶.

¹ KKA TD, nr.30, s.63.; Wittek, (1963), 263.; Erdoğan, E. (2005). Ankara Yörükleri (1463, 1523/30 ve 1571 Tahrirlerine Göre). AÜ. OTAM (18), 126.; Dernschwam, H. (1992). *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü*. (Çev. Önen, Y.). Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 247.; Halaçoğlu, (1997), 18-19.

² Evliya Çelebi. (2005). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, IX*. (Haz. Dağlı, Y., Kahraman, S., Dankoff, R.) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yay., 168.

³ BOA TD, nr.998, s.435.; Orhonlu, (1987), 23.

⁴ BOA TD, nr.998, s.623.

⁵ KKA TD, nr.30, s.64/a.

⁶ Örneğin Büyüklü yaylağında kurulan pazarın bac vergisi ortalama 2000 akçe idi.

Konargöçerler hayvancılıkla bağlantılı olarak, dokumacılık ve keçe üretimi alanının hem ham madde sağlayıcıları hem de üreticileriydiler⁷. Özellikle keçe üretimi, çadırın iç ve dış donanımı bakımından ayrıca önem arz etmekteydi⁸.Yünün elde edilmesi, eğilmesi, ipliklerin boyanması ve dokunmasına kadarki safhalarda bütün işler Türkmenler tarafından yapılmaktaydı⁹. Türkmen ve Yörükler arasında özellikle halı ve kilim dokumacılığı müstesna yer işgal etmekteydi. Aşiretler dokudukları halı, kilim ve seccadeleri ya doğrudan ya da araçlar vasıtasıyla pazarlıyorlar ya da örneğin ordunun ihtiyacı üzerine özel olarak üretiyorlardı¹⁰. Konargöçerlerin dokumacılık konusunda maharetleri yabancı seyyahların da dikkatini çekmişti. Hans Dernschwam, Ankara havalisindeki Türkmenlerin keçi yününden dokudukları sof ve diğer ince kumaşlardan övgüyle bahsederken¹¹, Bloqueville, Türkmenlerin koyun ve deve yününden dokudukları sağlam ve gayet zarif olan kumaşların İranlılar tarafından çok beğenildiğini aktarır¹². Halı dokumacılığı ile ünlü olan Konya, Lâdik, Gördes, Kırşehir, Uşak, Kula, Bergama, Demirci, Yahyalı gibi şehir ve kasabalar Yörük ve Türkmenler tarafından iskân edilmiş olan yerlerdi ve özellikle Yağcı Bedir Yörükleri halıcılık konusunda büyük üne sahipti¹³.

Konargöçerlerin dokumalarında kullandıkları ipleri kendi imkân ve usulleriyle boyadıkları bilinmekle beraber onların yoğun olarak yaşadıkları sahalarda boyahânelere de sıklıkla rastlanması, iktisadi bakımdan yerleşik hayatın bütünleyicisi olduklarının başka bir göstergesidir. Dulkadirlielerin yayıldıkları sahalarda Göksun'da¹⁴, Kars-ı Maraş'ta¹⁵, Elbistan'ın Orta Niyabet nâhiyesindeki Yarpuz köyünde¹⁶, Bozok Sancağının Akdağ

⁷ Konargöçerlerin yoğun olarak buldukları bölgelerdeki şehir ve kasabaların da, iktisadi faaliyetlerinde etkili olmaktadır. Nitekim, 1572'de Sis şehrinde 400 adet gibi büyük miktarda dokuma tezgâhının bulunması bu durumla ilgilidir. bk. Kurt, Y. (1990). Sis (Kozan) sancağı mufassal tahrîr defteri tanıtımı ve değerlendirmesi I. *AÜ. OTAM Dergisi* (1), 276.

⁸ Güngör, K.(1941). *Cenubi Anadolu Yörüklerinin Etno-Antropolojik Tetkiki*. Ankara: İdeal Yay., 49.; Orhonlu, (1987), 13.

⁹ Blocqueville, (1986), 60.; Dernschwam, (1992), 243.

¹⁰ Saydam, A. (XLIII/ 2005). Tanzimat ilkelerinin aşiretlere uygulanmasına bir örnek: Boynuinclü aşireti. *Türk Kültürü, Mart-Nisan 2005*(503-504), 80.

¹¹ Dernschwam, (1992), 241.

¹² Blocqueville, (1986), 82.

¹³ Egawa, H., Şahin,İ. (2007), 80.; İnalçık, (1986), 54-55.

¹⁴ *BOA TD*, nr.998, s.530.

¹⁵ *BOA TD*, nr.998, s.487.

¹⁶ *KKA TD*, nr.108, s.409.

nâhiyesinin Karıderesi (Ebeciközü) köyünde¹⁷ ve Sis'te merkez, Feke Kalesi, Tumlu Kalesi ve Boyralı mezralarında bulunan boyahâneler¹⁸ büyük ihtimâl konargöçer aşiretler tarafından da kullanılmaktaydı.

Konargöçer teşekküllerin yoğun olduğu bölgelerde gelişen sanayi kollarından bir diğeri de dericilikti. Deri, ayakkabı ve kıyafetten başka koşum takımları yapımından ciltçiliğe kadar geniş alanda kullanılmaktaydı. Bu üretim kolunda ham madde kaynağı olan deri ile onun işlenmesinde gerekli olan meşe palamudu Türkmenler tarafından sağlandığından büyük göçer grupların yaşadığı bölgelerdeki şehirlerde debbağhâneler ve dericilikle ilgili üretim yapan dükkânlar fazlalaşmıştı¹⁹. Bu anlamda XVI. yüzyılda Maraş'ta debbağhânelerin sayıca fazlalığı²⁰, Kayseri'de de dericiliğin gelişmiş olması, bölgedeki yoğun konargöçer nüfusla ilgiliydi²¹.

Bunun yanında konargöçerler arıcılık, çeltikçilik, madencilik, tarım ve özellikle taşımacılık gibi iktisâdî kollarında mal ve hizmet üreterek Osmanlı ekonomisi içerisinde mühim bir yer işgal etmişlerdir.

2.1.1. Koyunculuk

Büyük koyun ve keçi sürülerine sahip olan konargöçer Türkmenler, şehirlerin et ihtiyacının karşılanmasında temel üretici konumundaydılar. Özellikle, XVI. yüzyılda Avrupa ve Orta Doğu'nun en büyük şehri olan İstanbul'un, tabiatıyla saray ve yeniçeri ortalarının et ihtiyacı da birinci derece de konargöçerlerden karşılanmaktaydı²². Hükümetin ucuz et sağlama isteği, şehirde canlı hayvan pazarlanmasını zorlaştırdığından, celeplerin²³ veya doğrudan konargöçerlerin İstanbul'a koyun sevk etmeleri hususunda cebren

¹⁷ *KKA TD*, nr.302, s.340.

¹⁸ Kurt, (1990), 276.; Kurt, (1991), 181.

¹⁹ *KKA TD*, nr.101, s.24/a.

²⁰ Solak, (2009). 184.

²¹ Evliya Çelebi, (1999), 108.

²² *BOA MD*, nr.10, s.271.

²³ Sahillioğlu, H. (1985). 1524–1525 Osmanlı Bütçesi. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 41 (1-4), 426.; Altınay, A. (2000). *Onuncu Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı*. (Haz. Uysal, A.). Ankara: Kültür Bakanlığı, 139, 144.

görevlendirilmeleri sık sık başvurulan yöntemlerdendi²⁴. Osmanlı ordusunun sefer sırasında et ihtiyacı da yine büyük oranda Türkmenlerden temin edilmekteydi²⁵. Ancak devletin koyun için belirlediği rayiç bedelin düşüklüğü koyun satışına gönüllü olmayan Türkmenlerin, çavuş ve kadırlardan koyunlarını gizlemelerine, çoğu zaman da durumdan şikâyet etmelerine neden olmaktadır²⁶.

Dulkadirli Türkmenlerin sahip oldukları koyun miktarına gelince; tahrîr defterlerinde cemaatlerin sahip oldukları koyun sayıları açıkça yazılmadığından bu konunun halli yolunda adet-i ağnâm için yazılan vergi miktarına bakmak gerekmektedir. Çünkü Osmanlı idaresinde konargöçerler genel olarak iki koyuna bir akçe olmak üzere ağnâm vergisi ödemekteydiler. Bu cümleden 1540 tarihinde Bozulus Türkmenlerinin ödemesi gereken vergi miktarı 1 milyon akçe olarak belirlenmişti ve yaklaşık olarak 2 milyon koyuna baliğ oluyordu²⁷. Kezâ 1596 yılında Halep Türkmenlerinin 2 milyondan biraz fazla koyuna sahip oldukları vergi miktarlarından anlaşılmaktadır²⁸. Bununla birlikte kanun ve adet gereği sadece kuzulu koyunlar vergiye tabiydi ve kuzular için ayrıca vergi talep edilmemekteydi.

Buna karşın, ilk tahrîrlerden hareketle Dulkadirli Türkmenlerinin sahip oldukları koyun miktarını hesaplamak için vergi yekûnlarına bakmak yetersiz kalmaktadır. Öncelikle Maraş havalisinde bulunan Dulkadirli teşekkülünün büyüklüğü dikkate alındığında toplam ağnâm vergisinin son derece az olduğu dikkati çekmektedir. Ayrıca bazı tâifeler ve cemaatler için ağnâm resminin hiç yazılmaması da izaha muhtaçtır. Mesela; Peçenek tâifesini oluşturan aşiretlerin hiçbirinde ağnâm resmi bulunmadığı gibi toplam 25 cemaatten müteşekkil Ağca Koyunlu tâifesinde yalnızca Musacalı, Hamidli, Mahmud Kethüdâ,

²⁴ *BOA MD*, nr.3, s.467.; Şahin, (1980), 157.; Altınay, A.R. (1989). Anadolu'da Türk Aşiretleri (966–1200). İstanbul, Enderun Kitabevi, 32.

²⁵ XVI. yüzyılda özellikle İran seferleri için konargöçerlerden talep edilen koyun miktarlarının büyük miktarlarda olduğuna dâir Mühimme defterlerinde birçok kayda rastlanmaktadır. Örneğin III. Murad'ın veziri Osman Paşa'nın İran seferi için, Yeni İl Türkmenlerinden 20.000, Bozulus Türkmenlerinden 10.000, Bozok bölgesinden 5.000, Birecik'ten 5.000, Samsat'tan 5.000, Malatya bölgesinden 5.000, Türkmen vilâyetinden 5.000 adet olmak üzere toplam 83.000 koyun ve 53.000 batman yağ istenmiş olup bu, seferde ihtiyaç duyulan miktarın bir kısmını oluşturmaktaydı. bk. *BOA MD*, nr.59, s.19, ayrıca *MAD*, nr.7275, s.4. s.2.; *BOA MD*, nr.59, s.17.; *BOA MD*, nr.9, s.49, 51.

²⁶ *BOA MD*, nr.9, s.51.; *BOA MD*, nr.3, s.89.; *BOA MD*, nr.6, s.69.; *BOA MD*, nr.59, s.39.

²⁷ Sümer, (1949), 40

²⁸ Özdeğer, H.(1988), Halep Bölgesi Türkmenleri, *İÜ. Türk İktisat Tarihi Yıllığı (1)*, 178.

Ramazan Hacılı ve Kozanlı aşiretlerine dâir ağnâm kaydı vardır. Yine Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 81 cemaatten oluşan Cerid tâifesinde de ağnâm vergisi yazılan aşiret sayısı 41 olup toplam ağnâm vergisi 57.343 (=114.484 koyun) akçeden ibarettir²⁹. Aynı tarihte Anamaslı tâifesine tâbî olan 110 cemaatten yarısında³⁰, Dokuz tâifesinin 127 cemaatinden 60'ında³¹, Döngelili tâifesine tâbî 42 cemaatten yalnızca 8'inde ağnâm vergisi yazılmıştır³². Yekûn olarak ifade etmek gerekirse ilk sayım neticelerine göre Dulkadirliilerin Maraş kolunu oluşturan 757 aşiretin yalnızca 335'inde ağnâm vergisi bulunmaktadır. Buna göre toplamda 446.000 akçe vergi tayin edilmesine bakarak yaklaşık 800.000 koyuna sahip oldukları görülmektedir. Cemaat sayısının fazlalığına ve yaylak alanlarının genişliğine nazaran bu sayının az olduğu derhâl göze çarpmaktadır. Çünkü Dulkadir Türkmenlerinin sadece 1/5 büyüklüğüne sahip olan (153 cemaat) Bozulus'un sahip olduğu koyun miktarı neredeyse iki katından fazladır. Hâlbuki 1401 yılında Timur'a bağlı kuvvetler Tedmür yakınlarında kışlayan Dulkadirliilere saldırdıklarında bir defada iki yüz bine yakın koyunlarını gasp ettiklerine dâir kayıtlar aslında onların da büyük sürülere sahip olduklarına dâir bir örnektir³³. Dulkadirliilerin koyun sayısının az olması onların tarıma geçişiyle ilgili olabileceği akla gelse de esasen durum tamamıyla ilk tahrîrin yapılırken benimsenen usulden kaynaklanmaktadır.

1525 yılına ait olan bu ilk tahrîr kayıtlarında üzerlerine ağnâm resmi yazılmayan aşiretlerin ziraat ya da başka iktisâdî faaliyetlerle meşgul oldukları intibâ uyanıyorsa da bu durum tamamıyla onların yurt edindikleri yerlerde vergilendirilmeleriyle ilgilidir. Dulkadirli aşiretlerinden olmakla birlikte Yeni İl veya Diyarbekir havalisini yurt tutan ve büyük ölçüde Maraş bölgesindeki ana kütle ile irtibatlarını kaybetmiş olan aşiretler, buldukları yerlerin vergi dairesine dâhil edilmişlerdir. Bu aşiretlerin Maraş tahrîrinde yer alması ise onların raiyyete dâir resimlerinin Maraş tarafından tasarruf edilmesiyle ilgilidir. Nitekim Ağca Koyunlu'ya tâbî olup üzerlerinde ağnâm vergisi bulunmayan cemaatlerden Ağalı, Ağca

---

²⁹ *BOA TD*, nr.402, s.339–378.

³⁰ *BOA TD*, nr.402, s.153–190.

³¹ *BOA TD*, nr.402, s.199–279.

³² *BOA TD*, nr.402, s.432–460.

³³ Yinanç, (1989), 34.

Koyunlu, Kasım Kethüdâ, Musacalı, Pir Ömer Kethüdâ, Turgay Adilli ve Hamidli aşiretleri Yeni İl Türkmenlerine; Köpekli aşiretiyle Musacalı aşiretinin bir kolu da Bozulus Türkmenlerine dâhil edildikleri tespit olunmaktadır³⁴. Aynı tâifenin üzerlerine ağnâm vergisi yazılmış olan aşiretleri, Dulkadirli Türkmenlerinin 1563 ve 1580 yıllarında yapılan tahrîrlerinde Maraş havalisinde bulunurken diğer cemaatlerin isimlerine rastlanmaması da bu cemaatlerin bütünüyle Bozulus veya Yeni İl Türkmenlerine katılmalarıyla ilgilidir.

İlk tahrîrde, Yeni İl ve Diyarbekir'de olmalarına rağmen Maraş defterinde kayıtlı olan tüm aşiretlere mahsus ağnâm vergisi yekûnuna göre Dulkadirli Türkmenlerinin toplam 892.000 koyunu bulunmakta olup, vergi hânesi başına düşen koyun miktarı yaklaşık 36'dır. Bununla birlikte üzerlerine koyun vergisi yazılan aşiretlerdeki hânelerin ortalama 78 koyuna sahip olduklarını da belirtmek gerekmektedir. Her hâlükârda bu hesaplamada Yeni İl ve Diyarbekir'de bulunup ağnâm resimlerini buldukları vergi dairesine ödeyen aşiretler hesaba dâhil edilmemektedir. Hâlbuki Bozulus ve Yeni İl Türkmenleri arasında bulunan Dulkadirli Türkmenlerinin daha büyük sürülere sahip oldukları görülmektedir. Nitekim 1540 yılında Bozulus'un sahip olduğu 2 milyon koyunun yaklaşık 950.000'i Dulkadirli'lere ait olup³⁵, Bozulus'un Dulkadirli kolunda hâne ve mücerredler dâhil olmak üzere aile başına 310 koyun düşerken Diyarbekir Türkmenlerinde bu sayı 130 civarında kalmaktaydı³⁶. Aradaki farkın ciddi boyutlara ulaşması Dulkadirli'lilerin daha çok tımar reâyâsı, sipahi ve sipahizâde yazılmış olmalarıyla ilgili olabileceği akla gelmektedir.

Maraş Sancağının 1563 ve 1580 yılı tahrîrlerinde Bozulus ve Yeni İl Türkmenlerine katılan Dulkadirli aşiretleri yer almadığından, bu sayımlardan hareketle aşiretlerin sahip oldukları koyun miktarı hakkında daha sağlıklı verilere ulaşılabilmektedir. Buna göre 1563'te Maraş ve Kars-ı Maraş Sancaklarında toplam 307.880 baş koyun bulunmakta ve hâsıl olan ağnâm resminin 87.552 akçesi Maraş, 66.388 akçesi Kars-ı Maraş Sancaklarından alınmaktaydı³⁷. Bu rakamlar arasında az da olsa yerleşik ahalinin sahip olduğu koyunlar da

---

³⁴ *BOA TD*, nr.402, s.551–586.

³⁵ Sümer, (1949), 40

³⁶ *BOA TD*, nr.200, s.1007.

³⁷ Yinanç, R., Elibüyük, M. (1988), I, XL.; *KKA TD*, nr.168, s.27/b–337/b.

bulunmaktadır. Ancak 1580 tahrîrindeki veriler yalnızca aşiretlere mahsus olup eşkinci, sayyâd ve hususi vergilendirme biçimine sahip olan Koyuncuyân tâifesi haricinde tüm aşiretlerin toplam 804.700 koyunu bulunmakta ve hâne başına 38 koyun düşmekteydi³⁸.

Öte yandan Dulkadirîlilerin Bozok Sancağında bulunan aşiretlerinin ağnâm vergileri ve sahip oldukları koyunlarının miktarını kesin olarak tespit etmek de Bozok'un ilk tahrîrinden hareketle mümkün görünmemektedir. Burada da Yeni İl'de yaylayan aşiretlere ağnâm resmi yazılmadığından ve ayrıca sancağın ilk mufassal defterinin yıpranmış olmasından yaklaşık rakamlar verilebilmektedir. Tespit edilebildiği kadarıyla 1529 yılında Bozok'ta yaklaşık 700.000 kadar vergiye tâbî koyun bulunmaktaydı³⁹. Sancağın müteakip tahrîrlerinden elde edilen rakamlar ise daha sağlıklıdır. Buna göre 1555 yılında Bozok Sancağında aşiretler 697.136 baş koyuna sahip olup, vergi hânesi başına düşen koyun miktarı yaklaşık 50 adettir⁴⁰. 1575 yılında ise tam yerleşik olmayan 95 cemaatte 61.730 koyun bulunmaktadır⁴¹. Kıyaslama imkânı için 1572 yılında Adana'da 134.360 baş koyun ve 166.694 baş keçi⁴², Sis Sancağında 52.960 baş koyun ve 4310 keçinin vergilendirildiğini de burada ifade etmek gerekir⁴³.

2.1.2. Devecilik

Büyük miktarda deveye sahip olan konargöçerler, bunları şahsi işlerinin dışında taşımacılıkta da kullanıyorlardı. Bu yönüyle Anadolu'daki ticari transit taşımacılık âdeti onların tekelindeydi. Aşiretler arasında devecilikle meşgul olanlar Deveci, Deveciler veya Buhurcu diye adlandırılmakta, hattâ Deveci adıyla aşiretler bile bulunmaktaydı⁴⁴. Üstelik bazı oymaklarda koyun yerine deve yetiştirmek daha revaçta olup, Ağca Koyunlular

³⁸ *KKA TD*, nr.116.

³⁹ *BOA TD*, nr.155.

⁴⁰ *BOA TD*, nr.315, s.10–601.

⁴¹ *KKA TD*, nr.30–31.

⁴² Kurt, (2005), III, XCIV.

⁴³ Kurt, (1991), 179.

⁴⁴ Devecilikle ilgili adlar aynı zamanda yerleşim yerlerine de isim olmuştur. Yozgat ilin de Beserek ve Lök isimli köylerin bulunması bu köyleri iskân eden aşiretlerin devecilikle tanıdıklarını akla getirmektedir. Zira Türkmenler, Beserek, Lök, Arvana, Tülü gibi birçok deve ırkına sahiplerdi. Ayrıca Yörüklerin devecilikleri hususunda bkz. Eröz, M. (1991). *Yörükler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay., 144–159.

özellikle devecilikle şöhret bulmuşlardı⁴⁵. Türkmenler, Arap develerinden farklı olarak 400–500 kilogram yük taşıyabilen ve Türkmen devesi⁴⁶ adı verilen bir deve ırkına da sahiplerdi.

Konargöçerler açısından deve, yaylak kışlak arasındaki göçler için hayati önemi haizdi. Çadırlar dâhil olmak üzere tüm ihtiyaç maddelerinin yaylaya taşınması, yaylaklarda mamul hayvansal ürünlerin kışlaklar ve çevre pazarlara götürülmesi develerle yapılmaktaydı. Bu itibarla göç mevsimi sırasında devlet hizmeti için develerin Türkmen aşiretlerinden zorla alınması yaylacılığı kesintiye uğrattıyor; hükûmet rızaları olmadan ve cebren göçerlerin develerinin alınmasını yasaklayan emirnameler yayınlıyordu⁴⁷. Yaylak veya kışlak alanlarına ulaşılmamasından sonra develere olan ihtiyaçları büyük ölçüde azalan konargöçerler, bunları taşımacılıkta alanında kiralityorlardı⁴⁸. Ticaret kervanları için develerini kiraya vermek isteyen aşiret mensupları daha çok kervanların oluşturulduğu hanların etraflarında bulunurlar, kiraya verdikleri develerin başında deve sürücüsü namıyla kendileri de kervana katılırlardı⁴⁹. Türkmenler deve kirası olarak tüccardan nakdi bir bedel alabildikleri gibi bazen de boyacı ya da dericilerin kervanlarına katıldıklarında, ücretlerini ihtiyaç duyulan yerlerdeki kimselere daha yüksek fiyatla satmak için şap olarak da alırlardı⁵⁰. Hac yolculuğu için gerekli olan develer de ya Türkmenler tarafından kendi rızalarıyla kiralanıp satılıyor, ya da hükümet tarafından Türkmenlerin pazara getirdikleri develerin öncelikle hacı adaylarına satılması temin ediliyordu⁵¹. Hac için kullanılacak develer tabiatıyla en çok Halep ve Şam bölgesindeki Türkmenler tarafından sağlanmaktaydı⁵².

Devlet adına yapılan taşımacılık için gerekli olan develer de yine büyük ölçüde konargöçer aşiretlerden temin edilmekteydi⁵³. Kerestelerin tersanelere, madenlerin

---

⁴⁵ Orhonlu, (1987), 21–22.

⁴⁶ Tavernier, J.B. (2006). *Tavernier Seyahatnamesi*. (Haz. Yerasimos, S., Çev. Tunçdoğan, T). İstanbul: Kitap Yayınevi, 143–146, 154.; Faroqhi, S.(1982). Camels, wagon, and the Ottoman State in the sixteenth and seventeenth centuries. *International Journal Middle East Study* (14), 525.; Orhonlu, (1987), 22.

⁴⁷ *BOA MD*, nr.39, s.76,78.

⁴⁸ Şahin, (2006), 203–205. Tavernier, Türkmenlerin taşımacılık konusundaki becerileri ve oluşturdukları profesyonel kuralları tafsilatlı olarak aktarmaktadır. bk. Tavernier, (2006), 146.

⁴⁹ Faroqhi, (1982), 525–526.

⁵⁰ Faroqhi, (1982), 527.

⁵¹ *BOA MD*, nr.9, s.44.

⁵² *BOA MD*, nr.9, s.44, hk.116, hk.117.; Broquiére, 1432 yılında Şam'da karşılaştığı, Mekke'den dönen hac kafilesinde 3.000 kadar devenin bulunduğunu aktarmaktadır. bk. De la Broquiére, (2000), 143.

⁵³ Orhonlu, (1987), 21.

dökümhânelere⁵⁴, zahirenin şehirlere⁵⁵ ve limanlara⁵⁶, resmî ya da vakıflar için bina yapımında gerekli inşa malzemelerin icap eden mahallere⁵⁷ ve özellikle sefer sırasında askerî malzemelerin gidilecek menzile⁵⁸ taşınması hususunda Türkmenlerden kiralama usulüyle deve temin edilmekteydi⁵⁹. Kira develerinin bedelleri bazen nakdi olarak hazineden ödenmekte bazen ise bedel, aşiretlerin vermekle yükümlü oldukları avârız, sürsat ve nüzul gibi vergilere mahsup edilmekteydi⁶⁰. Her iki durumda da kira bedelinin hükümet tarafından belirlenmesi aşiretlerin durumdan hoşnut olmamalarına neden olmaktadır⁶¹.

Öte yandan devlet hizmetleri, özellikle de askeri görevler için devlet elinde bulunan mirî develerin⁶² barış dönemlerinde bakımı da konargöçerler tarafından yapılmaktaydı. Anadolu'daki çayırılık bölgelere dağıtılıp kışladıkları yerlerde arpa ve saman bedelleri devlet tarafından karşılanmak üzere Türkmenler tarafından beslenen mirî develer⁶³, ihtiyaç halinde tekrar ordu ve devlet hizmetine sunulmaktaydı⁶⁴.

Tüm konargöçer teşekküllerde olduğu gibi Dulkadirli Türkmenlerinin de büyük sayılarda devesi olduğuna şüphe yoktur. 1417'de Memlûk Sultanı Şeyh, Nasırüddin Bey'i yenip Dulkadirlielerin elindeki Elbistan'ı işgal ettiğinde, onların 700 devesini gasp etmesi de bu yargıyı doğrular niteliktedir⁶⁵. Dulkadirli beylerinin de deve sürülerine sahip oldukları hattâ zaman zaman deve satın almak amacıyla “*deve salgunu*” adıyla bir vergi topladıkları görülmektedir. XVI. yüzyıla ait tahrîr kayıtlarından hareketle Dulkadirlielerin, hem Maraş ve hem de Bozok kollarını oluşturan aşiretlerinin sahip oldukları deve sayılarını tespit etmek

⁵⁴ Şahin, (1980), 157.

⁵⁵ Altınay, (1989), 24.

⁵⁶ Altınay, (1989), 77.; Su, K. (1938). *Balıkesir ve Civarında Yürük ve Türkmenler*. İstanbul: Balıkesir Halkevi, 63.

⁵⁷ BOA MD, nr.134, s.290.

⁵⁸ Gündüz, (2002), 161–163.; Busbecg, O. (1985). *Türkiye'yi Böyle Gördüm*. (Çev. Kurutluoğlu, A.). İstanbul: Tercüman Yay., 102.

⁵⁹ BOA MD, nr.32, s.314, 316.; Şahin, (2006), 207.

⁶⁰ Polat, S.(2011). *IV. Murad'ın Revan Seferi Organizasyonu ve Stratejisi*, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi, Ankara,105–107.

⁶¹ BOA MD, nr.34, s.215.; Altınay, (1989), 24.

⁶² Revan Seferi için sadece Kapıkulu askerinin kullandığı mirî deve sayısı 10.000 civarındaydı ve bu develerin büyük bir bölümü Türkmenlerden vergi karşılığında ya da satın alınma yoluyla temin edilip orduya dâhil edilmişti. bk. Polat, (2011), 109.

⁶³ 1570 tarihli hükme göre sefer için alınan ve Anadolu'da muhtelif çayırılıklara dağıtılan deve 500 katar yani 3.000 adet kadardı. bk. BOA MD, nr.12, s.28.

⁶⁴ BOA MD, nr.51, s.92.

⁶⁵ Yinanç, (1989), 43.

mümkün olmasa da diğer bazı maliye kayıtlarından birtakım ipuçlarına ulaşılabilmektedir. Bu çerçevede anılan yüzyılın sonunda Bozok'ta sakin olup Mamalı'ya tâbî olan Kâfir Kıran, Dalgıç, Yahyalı, Arefe Gazili, Karaca, Ali Beyli cemaatlerinde hâne başına ortalama iki deve⁶⁶, Dedeşli ve Selmanlı aşiretlerinin 1641–1642 yılında, hemen her hânedede bir, bazı hânelerde iki veya üç deve bulunduğu⁶⁷ tespit olunmaktadır. Ayrıca 1585'te İran Seferi için Bozulus'tan 1.500 deve talep edildiğine⁶⁸ ve 1642 yılında Bozulus'un 5.109 deveye sahip olduğuna dâir kayıtlar⁶⁹, Bozulus'un bir kolunun Dulkadirli Türkmenlerinden olduğu nazarı dikkate alındığında Dulkadirlilerin de mühim miktarda deveye sahip olduklarına delalettir.

2.1.3. Atçılık

Türlere ait kaynak ve buluntular, eski çağlardan itibaren onların iktisadî faaliyetleri içinde atın birinci sırada yer aldığını göstermektedir⁷⁰. Ancak, at yetiştiriciliği doğurganlığın az, üretiminin yavaş ve meşakkatli olması sebebiyle yerini koyun yetiştiriciliğine bırakarak iktisadî anlamda giderek ehemmiyetini kaybetmiş⁷¹ ancak taşımacılık ve özellikle binit olarak daima önemini muhafaza etmiştir⁷². Nitekim Anadolu'da at yetiştiriciliği konusunda konargöçerlerden özellikle Atçeken Yörükleri hatırı sayılır bir üne sahiptir⁷³. Bozulus Türkmenlerinin ellerinde iyi cins atların bulunduğu ve bunları İran taraflarına yüksek meblağlarla sattıkları⁷⁴ yine diğer konargöçerlerin de mühim miktarda at ve katır sürülerine sahip olduklarına⁷⁵ dâir kayıtlar bulunmaktadır.

---

⁶⁶ MAD, nr.679, s.24–26.

⁶⁷ MAD, nr.679, s.23.

⁶⁸ BOA MD, nr.59, s.48.

⁶⁹ MAD, nr.6415, s.153.

⁷⁰ Kafesoğlu, İ. (1987). *Türk Bozkır Kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yay.,105.

⁷¹ Gündüz, (2002), 161–163.

⁷² Bu konuda geniş bilgi için bkz. Sümer, F. (1983). *Türklerde Atçılık ve Binicilik*, Ankara: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yay.

⁷³ Halaçoğlu, (1997), 18.; Orhonlu, (1987), 22.; Atçeken yörükleri için at yetiştiriciliği önemli geçim kollarından olup bu alanda elde ettikleri gelirlerinden dolayı “*resm-i esb*” adıyla bir vergi de ödemekteydiler. Atçeken Yörükleri hakkında geniş bilgi için bkz. Lindner, R. (2000). *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar*. (Çev. Günay, M.) Ankara: İmge Kitabevi, 137.

⁷⁴ Sümer, (1949), 41.

⁷⁵ Şahin, (2006), 203–205.

Dulkadirlielerin de at yetiştiriciliğinde mahir oldukları, özellikle aşiretler tarafından beyler için iyi cins atların yetiştirildiği anlaşılmaktadır. Zeynüddin Karaca Bey'in Memlûklerin Şam valisi Tengiz'in dostluğunu kazanmak için ona gönderdiği hediyeler arasındaki yüz adet iyi cins at da bulunmaktaydı⁷⁶. Dulkadirli beyleri iyi cins atların yetiştirilmesi hususunda bazı aileleri görevlendirmişler, özellikle Alaüddeve ve Ali Bey, Binboğa Dağı çevresinde bulunan yirmi sekiz yaylağı hassa kısraklarının yetiştirilmesi için ayırmışlardı⁷⁷. Bu yaylaklarda 57 hassa kısra ve 1 aygır damızlık olarak bulunmakta, her yıl hâsıl olan 1 yaşına gelmiş üç tay ve altı kısra beyin ahırına teslim edilmekteydi⁷⁸. Dulkadirli topraklarının Osmanlı hâkimiyetine geçmesinden sonra da bu yaylakların statüsü korundu ve bölgede mirahur ağanın adamlarından biri görevlendirilerek bu kez Osmanlı sarayı için iyi cins atların yetiştirilmesine devam edildi. Yaylaklarda sürekli denetim üzere olan bu görevlinin yetişmiş olan tayları mirahur ağanın adamına teslim etmekten başka yaylaklara dışardan gelebilecek aygırların engellenmesi, dolayısıyla kıymetli at cinsinin korunması da görevleri arasındaydı⁷⁹. Besim Atalay'ın Maraş tarihi hakkında verdiği malumatta bahsettiği, yazın Kozan yaylalarında kışın Çukurova'nın Payansız çayırıklarında beslenen ve "Çukurova Kolu Kısası" adı verilen pek güzel ve çevik Yörük atları belki de Dulkadirli ve Osmanlı döneminde Maraş yaylaklarında Türkmenler tarafından yetiştirilen bu iyi cins atların devamıydı⁸⁰.

2.1.4. Arıcılık

Arıcılık, konargöçer hayata uygun bir üretim kolu olduğundan aşiretler arasında yaygın iştilgal sahalarındandı. Öyle ki, arı kovanlarını aşırı sıcaklar ve soğuklardan koruma ihtiyacı kendiliğinden yaylak ve kışlak ihtiyacını doğuruyordu. Bazı aşiretler mühim miktarda kovana sahiplerdi. Dokuz tâifesine bağlı olan Çakaloğlu cemaatinin 625 kovani

⁷⁶ Yinanç, (1989), 10.

⁷⁷ 1525 yılında Binboğa yaylakları arasında hassa kısrakları için ayrılanlardan bazıları şöyleydi.; Dikili, Eymenlice, Ağrı Çukuru, Sulu Deresi, Mescidli, Ağca Su, Serkeş, Yalnızın, Dikçayır, Avunduklu, Halid Alanı, Ali Gören, Kalecik Boynu, Taht Yurd, Boşviran. bk. *BOA TD*, nr.402, s.75.

⁷⁸ *BOA TD*, nr.998, s.421.; *BOA TD*, nr.402, s.75.

⁷⁹ *BOA TD*, nr.402, s.75.

⁸⁰ Atalay, (2008), 104.

bulunması bu konuda ihtisas sahibi olduklarına işaret etmektedir⁸¹. Yine Bozok Sancağında Kızılkocalı, Alışarlı, Müminli, Kuşçu, Zâkirli gibi birçok cemaat de arıcılık yapmaktaydı⁸².

Türkmen oymaklarının ürettikleri balın müşterileri arasında şehir ve kasaba halkı, imaretler ve Osmanlı ordusu bulunmaktaydı. Aşiretler, zaviye ve imaret gibi kurumların bal ihtiyacını temin etmeleri halinde bazı vergilerden muâf olmaktadır. Nitekim Alaüddeve Bey'in Maraş'ta bulunan zaviyesi için bal veren Melikli aşiretinden yedi hâne bu anlamda muâf tutulmuş, kendilerine Balyıcân denilmiştir⁸³. Avrupalı seyyahların balın Türkler arasında çok sevildiğine ve şekerle kıyaslandığında daha ucuz olduğuna dâir gözlemleri balın üretim miktarının büyüklüğü ve pazarlama kolaylığı bakımından bilgi sunmaktadır⁸⁴. Nitekim 1584'de Tebriz Seferi için Anadolu sancaklarından sağlanan 31.500 batman balın⁸⁵ büyük kısmı konargöçerlerden alınmış olmalıdır.

Osmanlı kanunlarına göre ahali sahip oldukları her bir kovan için iki akçe resm-i kuvvâre (resm-i kovan) ödemekteydi. Yerleşik veya konargöçer olmak vergi miktarını değiştirmemekle birlikte, Maraş Kânunnâmesi'ne göre aşiretler kovanları için bu bedelin yarısını yaylaklarına çıktıklarında o bölgeyi tasarruf eden sipahiye, yarısını ise kendi cemaatinin vergilerini alan tımar sahibine ödemekteydiler⁸⁶. Bu uygulamanın gerekçesi Aydın Livâsı Kânunnâmesi'nde tafsilatlı olarak izah edilmektedir. Buna göre yine bir kovana iki akçe vergi bağlanmış, bir kimse hangi sipahiye raiyyet yazıldıysa kovan vergisi de o sipahiye verilmişti. Ancak kovanlarını başka bir sipahinin arazisine taşır ve orada bal elde ederse burada dört kovana bir akçe vergisini öder, asıl sipahisine vergi vermezdi. Bu yüzden ahali bal kesim zamanında kovanlarının yerini değiştirmeyi ve kendi sipahisi vergi talep edince "senin toprağında bal eylemez, nesne vermem" diyerek vergiden kurtulmayı âdet edinmişlerdi. Sipahilerin şikâyeti üzerine hükümet verginin sahib-i arz ve sahib-i

⁸¹ *BOA TD*, nr.402, s.263.

⁸² *BOA TD*, nr.315, s.10-601.

⁸³ *BOA TD*, nr.402, s.436.; *BOA TD*, nr.998, s, 454.

⁸⁴ Dernschwam, (1992), 71.

⁸⁵ *BOA MD*, nr.59, s.19.; 1 batman=7,694 kg. bk. İncılık, H. (2000), Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1300-1600, I, (Çev. Berktaş, H.), İstanbul: Eren Yay., 441.

⁸⁶ Kanunnâmeler, VII, s.174.; *KKA TD*, nr.101, s.3/a.

raiyyet arasında eşit paylaşılması yasalaştırmıştı⁸⁷. Yaylak ve kasaba pazarlarında satılmaya gelen bal ise kapanlarda ayrıca vergilendirilmekteydi⁸⁸.

Maraş Sancağının ilk tahririnde Maraş kazâsından toplam 7.885 akçe kovan resmi alındığı tespit olunmaktadır⁸⁹. Bu da yaklaşık olarak 3.942 adet kovana tekabül etmektedir. 1563 yılında ise Maraş Sancağı dâhilinde toplam 17.251 kovan aynı tarihte Kars-ı Maraş'ta 1.431 kovan bulunmaktaydı⁹⁰. Dulkadirli aşiretlerinin yoğun olduğu Sis Sancağında 1572 yılında bulunan toplam 1542 kovanın 730 adedi Türkmen aşiretlerine, geri kalanı ise mezralar üzerine yazılmıştı⁹¹. Aynı tarihte Adana Sancağında 7.770'ten fazla olan kovanın büyük kısmı Türkmen kışlağı olan Berendi'de bulunmaktaydı⁹². 1563'te Maraş Sancağının her nâhiyesinde arıcılık yapıldığı en çok kovanın ise konargöçerlerin yoğun olarak buldukları Hısn-ı Mansur'da Çörmüşek, Maraş, Pınarbaşı ve Hurman nâhiyelerinde bulunduğu görülmektedir. Güvercinlik, Tekak ve Karguluk'ta toplam 1563'te 1.063 kovan arı bulunmaktaydı⁹³. Kars-ı Maraş'ta ise Karamanlı Yakası, Hârûniye ve Köstere arıcılığın fazlaca yapıldığı nâhiyelerdi.

Dulkadirli Bozok sancağına dağılmış olan aşiretlerinde ise 1555 yılında toplam 1813 arı kovanı bulunmaktaydı⁹⁴. Öte yandan Menteşe yöresindeki Yörüklerin bazılarında 1.000 kadar kovan bulunması⁹⁵ burada Dulkadirliyle kıyaslandığında arıcılığın daha yaygın olduğunu kanıtlamaktadır.

2.2. Dulkadirli Türkmenlerinin Vergi Mükellefiyetleri

Osmanlı idaresinde reâyâdan alınan vergiler iktisâdî faaliyetlere göre çeşitlilik arz etmiş olsa da vergilendirmede temel, yerleşik veya göçebe ayrımı gözetilmeksizin üretici

⁸⁷ Barkan, (1943),11.

⁸⁸ *KKA TD*, nr.101, s.3/a

⁸⁹ Solak, (2009), 158.

⁹⁰ Yinanç, R., Elibüyük, M. (1988),1, XL.; Kurt, (2011), V, LXXX.

⁹¹ Kurt, (1991), 181.

⁹² Kurt, (2005), III, XCV.

⁹³ Solak, İ. (2005). XVI. yüzyılda Güvercinlik kazâsı. *AÜ. OTAM Dergisi* (18), 371.

⁹⁴ *BOA TD*, nr.315, s.10–601.

⁹⁵ Sarı, (2008), 153.

emek birimi olarak hânenin teşekkülü üzerine kurulmuştu. Bu ünite içerisinde bekâr olup iş ve kazanç üretecek yeterlilikteki erkekler genel olarak altı akçe resm-i mücerred, evli olanlar bennâk namıyla on iki akçe resm-i bennâk ödemekteydiler. Evli kimsenin, verimliliğine göre değişen büyüklüklerde arazi işleme veya yetiştirdiği koyun miktarının 24 adetten fazla olması durumunda vergi mükellefiyetinde statüsü değişir, hâne vergisi ödemesi gerekirdi. Raiyyete müteallik bu vergilerin Dulkadirli Türkmenlerinden alınış biçimi Dulkadirli sahasının Osmanlı idaresine ilk olarak geçtiği XVI. yüzyıl başı ile bölgede Osmanlı hukukunun mer'î olduğu aynı asrın ortasında farklılık arz ettiği gibi, XVI. yüzyıl başındaki uygulama da kendi içerisinde tutarlı değildir. Dulkadirli aşiretlerinden önceden beri Dulkadir Beyliği'ne tâbî olanların Alaüddeve Bey Kanunlarına, Ramazanoğulları ve Memlûk topraklarında kışlayıp Dulkadirli topraklarında yaylayan ve daha sonra Dulkadirli aşiretlerine dâhil olanların Kayıtbay Kanunlarına göre vergilendirilmesi vergi uygulamasındaki bu farklılığının temel sebebidir.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde genel olarak aşiretlerden hâne, bennâk ve mücerred adıyla vergi alınmadığı, hâne vergisi ödeyen sınırlı sayıdaki aşiretin de büyük oranda Dulkadir İl'ine sonradan katıldığı tespit olunmaktadır. Bu cümleden olarak Bozok'ta bulunan Dulkadirli Türkmenlerinin Şam Bayadı koluna mensup olan ve Kuzey Suriye havalisinde kışlayıp Bozok taraflarında yayladıkları kaydedilen bazı aşiretler⁹⁶ ile Gurbetân tâifesinden olan İsfehâni ve Şeyhli Tatar cemaatlerinin hâne başına Ellişer akçe ödemeleri⁹⁷ daha önce Kayıtbay kanunlarına tâbî olmalarıyla ilgilidir⁹⁸. Çukurova bölgesinin 1519 yılında tamamlanan ilk tahrîrinde Kayıtbay kanunlarına göre düzenlenmiş olan vergi nizamını aynıyla muhafaza eden Adana Sancağında⁹⁹ resm-i hâne 140 Halebî (=56 Osmanî akçesi) iken halkın verginin tahfif edilmesini talep etmesi üzerine 1525 yılında resmi hâne 125 Halebî (=50 Osmanî akçesi)'ne indirilmişti. Memlûklerdeki uygulama esas alınarak verginin yarısı Nevruz-ı Sultanî'de (Mart) yarısı son güz ayında (Kasım'da) alınmasına

⁹⁶ BOA TD, nr.155, s.230.

⁹⁷ KKA TD, nr.30, s.197/b-198/a.

⁹⁸ Gurbetân aşireti, Halep Türkmenlerinin 1663 tarihli defterinde Kilis oturağına tâbî olarak kaydedilmiş Kilis, Tesbihli ve Yılankoz'da meskûn oldukları bildirilmişti. bk. Çakar, (2006), 220.

⁹⁹ Kurt, (2005), III, LXIX.

devam edilmişti. Üzeyir ve Sis Sancaklarında da cârî olan bu usule göre bekârlar vergiden muâftı¹⁰⁰.

Öte yandan Bozok Sancağında yine Şam Bayadı tâifesinden Kesmezli¹⁰¹ ve Diklen aşiretinin ise on ikişer akçe hâne vergisi ödemeleri bildirilmiştir. Onların şark tarafından geldikleri yolundaki kayda nazaran, ödedikleri hâne vergisinin farklılığı ihtimâlen Akkoyunlu bakiyesi iken sonradan bölgeye gelmiş olmalarından kaynaklanmaktadır¹⁰².

1525 yılında yapılan tahrîrde Maraş havalisinde bulunan Dulkadirli Türkmenlerinde hâne vergisi tayin edilen aşiret sayısı tıpkı Bozok Sancağındaki gibi az sayıdadır. Nitekim Kavurgalı tâifesine bağlı olup Halep Türkmenlerinden koparak Dulkadirlilerin içine karışmış olan Yakası Kızıl, Koçar, Güne Küsen, Kara Hasanlı, Gurbet tâifesinden Kara Yağmurlu ve Mevdud ile Küşne tâifesine bağlı olarak Kıbruzî aşiretlerinin resm-i hâne vergisi olarak dokuzar akçe belirlenmiş, ayrıca mücerred resmi olarak vergi kaydedilmemiştir¹⁰³. Öte yandan önceden beri Dulkadirli Türkmenleri arasında yer alan Küreciyân tâifesi için her bir hânedan senelik on ikişer akçe hâne vergisinin alınacağı kaydedilmişse de¹⁰⁴ hem mufassal hem de icmal defterde vergi hâsıllarından hâne resmi tespit olunamamaktadır.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde vergi üniteleri sadece hâne ve mücerred olarak yazılmış olup, bennâk kaydı yoktur. Buna karşın 1580 tahrîrinde hâne vergisi yerine bütünüyle bennâk yazımına dönülmüştür. Bennâk statüsünde kaydedilmeleri onların sahip oldukları koyun miktarının vergi hânesini oluşturacak asgari koyun sayısından, yani 24'ten az olmasıyla izah edilebilir. Bununla birlikte, Dulkadir Türkmenlerini meydana getiren ailelerin tamamının bennâk yazılmış olması dikkat çekici bir durumdur. Bahsedilen dönemde Dulkadirli Türkmenlerinin mali ünitelerinde aşırı bir değişme olduğuna dâir herhangi bir veriye sahip değiliz. Üstelik onların merkezî yönetimden vergi indirimi

---

¹⁰⁰ Kurt, (2005), III, LXX.; Kurt, (1991), 153.

¹⁰¹ BOA TD, nr.155, s.238.

¹⁰² KKA TD, nr.30, s.176/b.

¹⁰³ BOA TD, nr.998, s.453-454.

¹⁰⁴ BOA TD, nr.402, s.312.

yapılması yönünde talebi de bulunmamaktadır. Kezâ, konargöçer ailelerin mali üniteyi ortaklaşa kullanımı ve bu yüzden aile reisinin dışında kalan çocukların bennâk yazılmış olma ihtimâli de hiçbir hâne kaydının düşülmemesi yüzünden zayıf bir ihtimâl olarak durmaktadır. Bütün bunlar göz önüne alınarak, meselenin bennâk vergisinin standart olması ve düşük gelir grubunu meydana getirmiş olması sebebiyle, Dulkadirliilerin kısa bir süre de olsa mali baskılardan uzak tutulmak istenmesiyle ilgili olabileceği akla gelmektedir. Onların çoklukla tımar reâyâsı olması da bu görüşümüzü doğrular niteliktedir. Öte yandan koyuncuyân, sayyâdân, eşkinciyan tâifeleri içerisinde yer alan ve vergi muâfiyetleri bulunan aşiretlerde vergi üniteleri bütünüyle hâne veya mücerred olarak kaydedilmesi de vergi mükellefiyetleriyle değil medeni halleriyle ilgili olmalıdır¹⁰⁵. Çünkü bahsi geçen gruplar için ayrıca hâsıl kaydı yazılmamıştır.

Mücerredlerin vergi mükellefiyetleri bölgelere göre değişkenlik göstermektedir. Bunlar bazı bölgelerde mücerred olarak kaydedilmekle beraber tamamıyla vergiden muâf tutulmuşlardır. Mesela Adana, Üzeyir, Yeni İl'de vergiden muâf iken¹⁰⁶, Sis'te 3, 4 ve 6 akçe olarak farklı miktarlarda¹⁰⁷, Antep'te ise 6'şar akçe resm-i mücerred alınmıştır. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde vergi mükellefiyetleri olmayan mücerredlerin 1580 tahrîrine göre 6 akçe vergi ödedikleri görülmektedir.

Konargöçerler aynen yerleşikler gibi gelir sağladıkları tüm üretim araçları bakımından vergi mükellefi olmakla birlikte, onların muhatap oldukları aslî vergiler, iktisâdî faaliyetleriyle ilişkili olarak ağnâm, yaylak ve kışlak vergileriydi¹⁰⁸. Bu vergiler daha çok küçükbaş hayvancılıkla ilgili olsa da, onlar yetiştirdikleri camus ve taşımacılık için kullandıkları takdirde develer için de vergi ödemekteydiler¹⁰⁹. Bu uygulama yerleşik veya göçebe ayrımı gözetmeksizin tüm ahaliye şamildi. Bu nedenle konargöçerlerin vergi yükümlülüklerin çiftçilerden daha hafif olduğu ve bu mânâda hükümet tarafından

---

¹⁰⁵ *KKA TD*, nr.116, s.25/b-28/a.

¹⁰⁶ Şahin, (1980), 312-313.

¹⁰⁷ Kurt, (1991), 155

¹⁰⁸ Halaçoğlu, (1997), 22-23.

¹⁰⁹ Gündüz, (2002), 161-163.

korundukları¹¹⁰ yolundaki görüşleri doğrulamak mümkün görünmemektedir. Bununla birlikte padişah haslarına dâhil olmaları hasebiyle bazı aşiretlerin kısmî bir korumaya sahip olmaları¹¹¹ onların yaylak kışlak güzergâhı boyunca veya oralarda tekraren vergilendirilip zarar görmelerine mani olmak içindir. Nitekim arşiv kayıtlarında haksız vergi alınması nedeniyle bazı aşiretlerin dağıldıkları veya bazılarının eski yurtlarını terk ettiklerine dâir birçok örnek bulunmaktadır. Kezâ konargöçer aşiretlerin bütünüyle padişah haslarına dâhil olmadığı, şehzade, beylerbeyi, sancakbeyi haslarından başka vakıf reâyâsı oldukları¹¹² da bilinmektedir. Bu cümleden Dulkadirli Türkmenlerinin hem Bozok hem de Maraş kollarını oluşturan aşiretlerin gelirlerinin büyük oranda sipahilere tumar olarak verildiği görülmektedir. Bunlar içerisinde has reâyâsı olanlar yalnızca toplu halde büyük gelir oluşturan aşiretlerdir. Nitekim 1529 yılında Bozok'ta yalnızca Ağca Koyunlu kabilesinden Ağca Koyunlu, Beğmiş ve Mihmadlı cemaatleriyle Sekili kabilesinden sekiz cemaat toplam 40.000 akçelik vergi gelirinden dolayı padişah haslarına dâhil edilmişti¹¹³. Bozok Sancağının kendisine bağlı aşiretleriyle en büyük tâifesi olan Şam Bayadı'nda padişah haslarına dâhil olan hiçbir cemaat bulunmamaktaydı¹¹⁴. Bozok Sancağının ilk tahrîrinde 530 cemaatin bulunduğu göz önüne alındığında padişah haslarına dâhil edilenlerin sayısının çok sınırlı olduğu, geriye kalan aşiretlerin tamamıyla tumar reâyâsı oldukları görülmektedir. Dulkadirliilerin Maraş kolu için de durum aynıdır. Burada da ya tâifeler tamamıyla ya da aşiret halinde tımara verilmiş¹¹⁵ ya da bunların vergi kalemlerinin ancak bazıları has olarak yazılmıştır. Dulkadirliilerin son tahrîrinde de aşiret gelirlerinin tamamının değil yalnızca ağnâm resimlerinin padişah haslarına dâhil edildiği görülmektedir¹¹⁶.

---

¹¹⁰ Böyle bir görüş için bk. Kasaba, R. (2012). *Bir Konargöçer İmparatorluk, Osmanlıda Göçebeler, Göçmenler ve Sığınmacılar*. İstanbul: Kitap Yayınevi, 35.; Aksine olmak üzere, Osmanlı vergi sisteminin konargöçerleri yerleşikliğe geçirmek için son derece ağır müeyyideler içerdiğini iddia eden araştırmacılar da bulunmaktadır. bk. Lindner, (2000), 97–119.

¹¹¹ Altınay, (1989), 65.; *BOA MD*, nr.39, s.75, 76.

¹¹² Yörük, D. (2005). *16. Yüzyılda Aksaray Sancağı (1500 – 1584)*. Konya: Tablet Yay., 81.

¹¹³ *BOA TD*, nr.998, s.592.

¹¹⁴ Padişah haslarına yazılan, Ağca Koyunlu tâifesine bağlı bu üç cemaatin toplam 300 hâne ve 24 mücerred vergi nüfusu bulunurken, Sekili kabilesine bağlı sekiz cemaatin 268 hâne 28 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.592.

¹¹⁵ *BOA TD*, nr.402, s.403.

¹¹⁶ Örneğin, 1580 tahrîrine göre Anamaslı'ya bağlı olan aşiretlerin tamamının ağnâm vergisi padişah hasları içerisindeydi. bk. *KKA TD*, nr.116, s.29/b–69/a.

XVI. yüzyıl başında Dulkadirli Türkmenlerinin ödemekle yükümlü oldukları vergiler salgun, deve salgunu¹¹⁷, ağnâm, yaylak, kışlak, otlak, divanbeylik, nayibcelik, bulasılık¹¹⁸, bayramlık¹¹⁹, selamlık¹²⁰, kaşak, adet-i tirkeş baha, adet-i ibâdiyye, resm-i mirahuriyye, küre¹²¹, av resmi gibi birçok kalemden oluşmaktaydı. Dulkadir Beyliği döneminde alınan ve Osmanlı idaresinin tesisiyle bir kısmı “bid’at”¹²² sayılarak kaldırılan veya yeni şekle bürünerek tahsiline devam edilmiş olan bu vergilerle ilgili Maraş ve Bozok kânunnâmelerinde verilen cüzi bilgiler aydınlatıcı mahiyette değildir. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadirli sahasında tam olarak Osmanlı kanunlarının mer’i olmasını müteakip vergi düzeninin daha sade ve belirgin kurallara sahip olduğu görülmektedir.

2.2.1. Salgun vergisi

Dulkadir Beyliği’nde yerleşikler ve konargöçerlerden salgun, salgun-ı sultanî ve salgun-ı boybeyi adlarıyla tahsil edilen bir vergi kalemi bulunmaktaydı. Resm-i salgun, Bozok Kânunnâmesi’nde develeri helak olan Dulkadirli beylerinin yeniden deve almak için halktan beşer onar akçe aldıkları, daha sonra bu usulün deve salgunu adıyla salgun-ı sultanînin yarısı mukabilinde alınan bir vergi haline dönüştüğü¹²³ şeklinde tarif edilmiştir. Kayıtlardan salgunun ikta manasında kullanıldığı veya zamanla ikta haline dönüştüğü anlaşılmakta ve tasarruf biçimine göre salgun-ı sultanî, salgun-ı boybeyi ve yalnızca salgun adlarını taşıdığı görülmektedir. Bir aşiretten salgun-ı sultanî, salgun-ı boybeyi, vedele-yi

¹¹⁷ Bozok Kânunnâmesi’nde deve salgunu ile ilgili bahiste, Dulkadirli beylerinin bir zamanda develerinin helak olması üzerine yeniden deve almak için halktan hallerine göre beşer onar akçe deve salgunu adında para aldıkları, daha sonrada bunun salgun-ı sultanînin yarısı şeklinde alınmaya devam edildiği izah edilmektedir. bk. *Kanunnâmeler*, IV, (1993), 231.

¹¹⁸ Dulkadir Beyliği döneminde alınan ve birbiriyle alakalı olan divanbeylik, nayibcelik ve bulasılık, suçu sabit olan bir kimsenin cürmüne karşılık verdiği bedellerden hariç alınan kısımdı. 1555 tarihli Bozok Kânunnâmesi’ne göre bir râiyyetten cerime alındıktan sonra, bunun %10 kadar nâyibcelik, %5’i kadar da ayrı ayrı dîvanbeylik ve bulasılık adı altında bedel alınmaktaydı. bk. *Kânunnâmeler*, VI, (1993), 230.

¹¹⁹ Dulkadir Beyliği zamanında, her bayram her sürüden bayramlık adıyla bir koyun alınmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.155, s.9.

¹²⁰ Dulkadir hânedanından bir beyin nâhiye idaresine atanması, dolayısıyla boybeyi olması durumunda her sürüden bir koyun selamlık adıyla alınmaktaydı. bk. *Kânunnâmeler*, VI, (1993), 231.

¹²¹ Küreciyân tâifesine bağlı bazı aşiretler işlettikleri gümüş madenine karşılık resm-i küre adında vergi ödemekteydiler. 1525 yılında bu verginin toplamı yıllık 250 akçeydi. *BOA TD*, nr.402, s.312.

¹²² “Fî ref’î'l-bida...” , bk. *Kanunnâmeler*, VI, (1993), 230–231.

¹²³ *BOA TD*, nr.155, s.10.

boybeyi vergilerini aynı anda alınabilirdi¹²⁴. Salgun-ı kibâr adıyla da anılan salgun-ı sultanî doğrudan Dulkadir beyinin, salgun-ı sigar adını da taşıyan salgun-ı boybeyi ise tâife beylerinin tasarrufundaki gelirler olmalıdır¹²⁵. Yalnızca salgun namıyla yazılan ise sipahi tarafından tasarruf edilen tımara tekabül etmektedir. Salgun-ı sultanî vergilerinin fazla yazıldığı cemaatlerde sipahi sayılarının düşük olması ya da bulunmaması bu vergilerin sipahilere tımar olarak verilmediği için salgun-ı sultanî olarak yazıldığına işaret etmektedir¹²⁶.

Salgun, niyâbet vergilerinden¹²⁷, bâd-ı hevâdan¹²⁸ ağnâm vergisinin yarısından¹²⁹, her yüz koyundan¹³⁰, yatak vergisinden¹³¹, ziraat eden cemaatlerin çiftleri üzerinden¹³², cemaatin bütününden¹³³ veya her hâneye bölüştürülerek¹³⁴ alınabilirdi. Nadir de olsa değirmen gelirleri¹³⁵ ve bazı mezra gelirleri de salgun-ı sultanî içerisine dâhil edilebilirdi. Ancak salgun-ı sultanî gelirleri arasında mezra gelirlerinin oranı son derece azdı. Nitekim 1529'da Bozok kazâsında tahsil edilen salgun-ı sultanî gelirlerinin yalnızca %10'u mezralara tahsis edilmiş durumdaydı. Gerekçesi belirtilmemiş olsa da bazı aşiret ve bölgeler salgundan muâf tutulmuşlardı¹³⁶. Elci tâifesine bağlı olan cemaatlerin hiçbirinde salgun resminin bulunmaması bu tâifenin de bütünüyle salgundan muâf olduklarını akla getirmektedir. Öte yandan sayyâdlar gibi kendilerine mahsus görevleri îfâ eden aşiretler de salgundan

¹²⁴ BOA TD, nr.402, s.168.

¹²⁵ Anamashî tâifesi için, "Salgun-ı kibâr ki salgun-ı sultanî dîrler". bk. BOA TD, nr.402, s.159. "salgun-ı kibâr ki salgun-ı sultanî dîrler ve âdet-i salgun-ı boybeyi vere...", bk. BOA TD, nr.402, s.160.; "selamlık vireler, iki (yarı) ganem vereler." bk. BOA TD, nr.402, s.159.

¹²⁶ BOA TD, nr.998, s.419.

¹²⁷ Niyâbet vergilerinden alınan salgun, niyâbet-i salgun-ı sultanî veya niyâbet-i mâl-ı sultanî olarak ikiye ayrılmakta ve tüm cemaatlerden 25 akçe olarak alınmaktaydı. Karacalı, Karaca Hasanlı, At Güdenli, Karamanlı (Çanakçılı), Taşlar ve Kara Hacı Oğlanları cemaatlerinin niyâbet gelirleri salguna verilmişti. bk. BOA TD, nr.402, s.929-931, 953, 962.

¹²⁸ BOA TD, nr.998, s.468.

¹²⁹ BOA TD, nr.402, s.256, 250, 212.

¹³⁰ BOA TD, nr.402, s.219.

¹³¹ BOA TD, nr.402, s.606.

¹³² BOA TD, nr.402, s.224.

¹³³ BOA TD, nr.402, s.618.

¹³⁴ BOA TD, nr.402, s.416, 707, 268, 168, 702.

¹³⁵ BOA TD, nr.998, s.632.; "Resm-i asiyağhâ-i gayr-ı ez Akdağ ve nâhiye-i Gedik ve tâife-i Süleymanlı ve resm-i asiyağhâ-i sipahiyan, hâsıl 2000 akçe" kaydı salguna tahsis edilen değirmen gelirlerinin farklı kalemlerle de birleştirilebileceğine dâir örneklerdendir. bk. BOA TD, nr.998, s.634.

¹³⁶ Örneğin Dulkadirliilerin ilk tahrîr defterinde "Maras'ın Kemer nâhiyesinde köy ve mezrardan salgun alınması kanun değildir" hükmü bulunmaktadır. bk. BOA TD, nr.998, s.427.

muâflardı¹³⁷. Genel olarak yılda bir kez, aşiretler kışlaktayken tahsil edilmekte olan salgunun¹³⁸, kış ve bahar ödenmek üzere ikiye taksim edilerek alındığına dâir örnekler de bulunmaktadır¹³⁹. Salgun resmi genel itibariyle maktu vergiler sınıfından olmakla birlikte bazen, Kesmezli aşireti misalinde olduğu gibi her sürüden bir koyun vermek suretiyle, aynı de ödenebilmekteydi. Bu durumda aşiretten tekraren nakdî olarak salgun talep edilmezdi¹⁴⁰.

Bozok tahrîrinde aşiretler üzerine yazılan salgun toplam olarak kaydedilmiş olmakla birlikte Maraş tahrîrinde her bir aşiret için ayrı ayrı ve muayyen olmayan miktarlarda yazılmıştır. Bu çerçevede 1529'dan biraz önce Bozok kazâsında bulunan aşiretlerin tamamı için yazılan salgun-ı sultanînin miktarı 150.000 akçeye ulaşmaktaydı. Ne var ki, Söklen, Atmaca ve Kalender Çelebi isyanlarından dolayı Türkmen fetreti olarak adlandırılan dönemde bu vergi tahsil edilememişti. Bu husus muhtemelen aşiretlerin dağılması ve vergiye esas olan miktarın bölgede kalan aşiretlere tahmil edilmesiyle ilgiliydi. Nitekim 1529 yılında Türkmen beyleri, hükümete başvurarak vergide indirim istemişler, bunun üzerine salgun 122.500 akçeye çekilmişti. Hatta bununla kalınmayarak salgundan tımar tasarruf eden sipahilerin aşiretlerden fazla vergi talep etmemeleri yolunda da hükümler çıkarılmış, salgunun Türkmenler kışlaya geldikten sonra, yani Kânûn-ı Sâni'de tahsil edileceği, cemaatler söz konusu olduğunda ağnâm vergisi üzerinden, ziraatla ilgili durumda ise çift hâsılından alınacağı bildirilmişti. Yalnız müsellemlerin ağnâm ve çift mahsulâtı salgundan muâf tutulmuştu¹⁴¹.

Bozok Sancağının 1555 tarihli kâunnâmesinde yer alan, *“salgun-ı sultanî deyü herkesin kudreti yettiği emlâkinden ve devesinden ve sâir davarından birer miktar akçe alınıp cümle 124.000 akçe sal-be-sal salgun-ı sultanî deyü alınıb ve sâ'ir rüsûmları ve cerâ'imleri mukâbelesinde aldıkları mebâliğ-i mübâlağaları haliyâ takdir buyurulup*

¹³⁷ BOA TD, nr.402, s.25.

¹³⁸ BOA TD, nr.402, s.152, 254, 256, 618

¹³⁹ BOA TD, nr.998, s.493.

¹⁴⁰ BOA TD, nr.155, s.238.

¹⁴¹ BOA TD, nr.998, s.632, 634.; Kanunâmeler, IV,(1993), 232.

*kânunnâmeleri tahrîr olduğu mahalde mezkûrdur*¹⁴² ifadesi salgunun daha sonra da, bir miktar artışla birlikte, alınmaya devam edildiğini göstermektedir.

Dulkadir Beyliği'nde salgundan başka boybeyleri tarafından tasarruf edilen bir diğer gelir kalemi, “*vedele-yi boybeyi*”ydi. Tahrîr kayıtlarından bu resmin, selamlık ile aynı anlamda olduğu anlaşılmaktadır¹⁴³. Selamlık, “*Dulkadir oğullarından bir kişinin bir bölgeye bey olarak tayin edilmesinden sonra o kişinin her sürüden bir koyun almasına*” denirdi¹⁴⁴. Vedele-yi boybeyi veya selamlık her hânedan birer akçe olarak tahsil edilmekte olup¹⁴⁵, diğer birçok vergiden muâf olan imâmlar da selamlık ödemekteydiler¹⁴⁶. Bostancıyân tâifesine mahsus olmak üzere “*vedele-yi kethüdâ-yı Bostancıyân*” adıyla yazılan 200 akçelik vergi kalemi kethüdâların da benzer gelirler tasarruf edebildiklerine dâir müstesna bir örnektir¹⁴⁷.

2.2.2. Ağnâm vergisi

Konargöçerlerin temel iktisâdî faaliyetlerine bağlı olarak ödemek zorunda oldukları vergi kalemleri içerisinde en mühimi ağnâm resmiydi. Keçi ve develer için alınan vergiler de esasen ağnâm adı altında toplanmakta olup 1 deve 30 koyuna eşitlenmekteydi. Dulkadirli Türkmenlerinde müstakil keçi sürüleri bulunmadığından keçiler için alınan maz'u resmi ayrıca yazılmamış, ya doğrudan ağnâm içerisinde nadiren de ağnâm ve maz'u şeklinde beraber yazılmıştır. Çukurova'da bulunan ve daha çok keçi yetiştiren aşiretlerde ise bu verginin müstakil yazıldığı da görülmektedir¹⁴⁸.

Dulkadir Beyliği ve Osmanlı uygulamalarında ağnâm resminin hesaplanmasında kuzulu koyun kuzusuyla beraber, oğlaklı keçi oğlağıyla beraber sayılmış, İçel, Halep, Sis,

¹⁴² BOA TD, nr.315, s.2-3.

¹⁴³ BOA TD, nr.402, s.163.

¹⁴⁴ “Bir nâhiyeye Dulkadirli oğlunun birisi bey olarak nasb olursa her devletli kişinin sürüsünden selamlık deyü bir koyun alınmış ref' olundu.” Bozok Kânunnâmesi. bk. BOA TD, nr.155, s.9.

¹⁴⁵ BOA TD, nr.998, s.453-454. BOA TD, nr.402, s.88, 89, 137, 196, 255, 220, 312, 607, 608.

¹⁴⁶ BOA TD, nr.402, s.707, 403.; BOA TD, nr.998, s.438.

¹⁴⁷ BOA TD, nr.402, s.192-197.

¹⁴⁸ Çağatay, N. (1947). Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler. Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, V (5), 486.

Bozok, Kars-ı Maraş, Maraş, Bozulus ve Yeni İl'de iki koyuna bir akçe olarak alınmıştı¹⁴⁹. Ağnâm resminin tahsili genel itibariyle Mart ayı sonu ile Nisan ayının başlarında yapılmakla birlikte, Bozok Sancağında Mayıs'ta koyun kuzulayıp tamam olduktan sonra alınmaktaydı¹⁵⁰. Ağnâm vergisinin mutlak surette nakdî olarak tahsil edilmesi yolunda bir hüküm bulunmuyordu. Bu yüzden bazı aşiret mensupları canlı koyun, peynir, yağ, yün gibi ürünler vererek vergilerini ödeme yolunu seçebiliyorlardı¹⁵¹.

Aşiretler zaman zaman ağnâm resmini daha az ödemek için koyunlarını, sipahi koyunlarına veya başka tâifelerin sürülerine katmak gibi usullerle sakladıkları olurdu. Bu durum, ağnâm vergisinin bağlandığı has, tımar ya da vakfın gelir kaybına uğramasına neden olmaktaydı¹⁵². Dulkadir Beyliği zamanında sayım sırasında koyunlarını gizleyenlerden ağnâm vergisinin iki misli alınması cezaî bir müeyyide olarak uygulanmaktaydı¹⁵³.

2.2.3. Yaylak vergisi

Sürülerini mirî yaylaklarda veya tımar sahibinin arazisinde otlatan konargöçerler resm-i yaylak adıyla vergi ödemekteydiler¹⁵⁴. Dulkadirli sahasında bu vergi sancağa dışardan gelen Halep ve Dulkadirli Türkmenlerinden olan aşiretlerden farklı miktarlarda alınırdı. Halep Türkmenleri daha çok Sarsab nâhiyesinde¹⁵⁵ bulunan yaylakları için hâne başına 20 para (=40 Osmanlı akçesi) ödemekteydiler¹⁵⁶. İstisna olmak üzere Koçanlı

¹⁴⁹ BOA TD, nr.155, s.11.; Emecen, F.(1988). Ağnam Resmi, *DİA, I*, 478.

¹⁵⁰ BOA TD, nr.155, s.11.

¹⁵¹ Köşgerli'den Yay Oğlu Cemaati ağnâm vergilerine karşılık olmak üzere 5 kıt'a keçe ve 5 tulum peynir vermişler, bunların bedeli 250'şer akçe olarak hesaplanmıştı. bk. BOA TD, nr.402, s.88.; Bozok'ta Şam Bayadı tâifesine bağlı olan Diklen aşireti için ağnâm resmi için her yüz koyundan bir koyun, ayrıca resm-i sürü olarak da her bir sürüden bir koyun alınmaktaydı. bk. KKA TD, nr.30, s.176/b.

¹⁵² 1596 yılında Valide Sultan paşamırlığına verilen Yeni İl Türkmenlerinin sayım sırasında koyunlarını Maraş ve Karaman civarındaki Türkmen aşiretlerinin sürülerine katmaları üzerine Valide Sultan paşamırlığının azalmasına neden olduğundan koyunların ayrılması yoluna gidilmişti. bk. Altınay, (1989), 58.

¹⁵³ Barkan, (1943),122.

¹⁵⁴ Çağatay, (1947), 510.

¹⁵⁵ KKA TD, nr.108, s.356.

¹⁵⁶ Burada para, Memlûk sikkesini temsil etmektedir. 1572 tarihli Sis Sancağı Kânunnâmesi'nde para'nın Osmanlı akçesi ile karşılığı açık olarak verilmiştir. "...her müzevecden on dört para ki yirmi sekiz Osmanî olur ve mücerredlerinden ikişer para ki dörder Osmanî olur, resm alına ..." bk. KKA TD, nr.150, s.8/b.; Osmanlı klasik döneminde, Memlûk parasının genel olarak 3 Osmanlı akçesine denk olduğu ifade edilmektedir. bk. Sahillioğlu, H. (1989). Akçe. *DİA, II*, s.224–227.

cemaatinden hâne başına 24 akçe alınmaktaydı¹⁵⁷. Bu aşiretler Şarklılar¹⁵⁸ adıyla kaydedilmekte olup Çerçili, Çepni, Gördülü¹⁵⁹, Kızkapanlı¹⁶⁰, Bayad, İnallı¹⁶¹, Pehlivanlı¹⁶², Mehdiler, Yüreğir, Bahadır¹⁶³, Kızık ve Karkın¹⁶⁴ aşiretlerinden oluşuyorlardı. Andırın yaylaklarında ise dışardan gelen aşiretler hâne başına üçer, Dulkadirli aşiretlerinden yaylayanlar ise birer para yaylak resmi ödemekteydiler¹⁶⁵.

Öte yandan Dulkadirli aşiretlerinden yaylamak için Yeni İl'e gidenler burada hâne başına üçer akçe öderlerken, yine aynı yerde yaylayan Halep Türkmeni aşiretleri otuz üçer akçe yaylak resmi vermek zorundaydılar. Yeni İl'de tahsil edilen bu vergi Üsküdar vakıflarının gelirleri arasında yer almaktaydı¹⁶⁶. Yaylak vergisi arasındaki bu derin farkın aşiretlerin birbirlerinin yaylalarına müdahalesini engellemek amacını taşıdığı ortadadır. Öte yandan vergi tutarsızlıkları bölgede tatbik olan Osmanlı, Dulkadir ve Memlûk dönemi kanunlarının birbirleriyle çelişmesinin neticesi olmalıdır. Bu meselenin zaman içinde çözüldüğünü ve tek tip vergilendirmeye geçildiğini belirtmek gerekir.

Ağnâm resminde olduğu gibi yaylak resmi de ürün olarak tahsil edilebilmekteydi. Bozok havalisinde Keykavus yaylası için Kızılkocalı aşiretleri¹⁶⁷, Yaylacık yaylası için Karamanlı-yı Dinek aşiretleri¹⁶⁸, Budak Özü nâhiyesinde Aygar yaylağı için Şam Bayadı aşiretleri hâne başına 200 dirhem sâde yağ vermekteydiler¹⁶⁹. Ağca Koyunlu aşiretinden de

---

¹⁵⁷ Halep Türkmenlerinden olmakla birlikte Dulkadir sahasında yaylayan aşiretler.; Koçanlı, Şarklılar, Çerçili, Çepni, Gördülü, Kızkapanlı, Bayad, İnallı, Pehlivanlı, Mehdiler, Yüreğir ve Bahadır cemaatleriydi. bk. *KKA TD*, nr.108, s.356.;

¹⁵⁸ Şarklılar, Halep Türkmenleri aşiretlerindendi. bk. Çakar, (2006), 206.

¹⁵⁹ Halep Türkmenlerinden Gündüzlü Avşarlarından olan Gördülü aşireti ismini XV. yüzyılın aşiretin başında bulunan Gördü Bey'den almaktaydı. 1415'te Memlûkların Halep Valisinin Gündüzlü Türkmenleri üzerine yaptığı saldırıda Gördü Bey ölmüştü. bk. Yinanç, (1989), 42.

¹⁶⁰ Kızkapanlı, Halep Türkmenlerinin Bayad boyuna mensup aşiretlerindendi. bk. Çakar, (2003), 183.

¹⁶¹ Çakar, (2003),194.

¹⁶² Pehlivanlı aşireti, Halep Türkmenlerinin Bayad boyuna mensup en büyük aşiretiydi. bk. Çakar, (2003), 184.

¹⁶³ Halep Türkmenleri içerisinde Bahadır isimli bir aşiret bulunmaktaydı. bk. Çakar, (2006), 200.

¹⁶⁴ *KKA TD*, nr.108, s.374.

¹⁶⁵ *BOA TD*, nr.998, s.438.

¹⁶⁶ *BOA TD*, nr.262, s.45, 44, 48, 47, 49, 50, 51, 52, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 59.

¹⁶⁷ *BOA TD*, nr.998, s.595.

¹⁶⁸ *BOA TD*, nr.998, s.617.

¹⁶⁹ *BOA TD*, nr.155, s.240.; *BOA TD*, nr.998, s.621.

Gedik nâhiyesinde kendilerine tahsis edilen Taşlı Öyük yaylağı için her yıl on iki adet koyun yanında bir tulum peynir alınmaktaydı¹⁷⁰.

Yaylak resminin revgân-ı sâde, peynir, koyun veya şişek gibi aynî olarak tahsil edilmesi, tahsildar ile mükellef arasında ayrı bir kavga sebebi olmaktadır. Merkezi hükümet, yaylak resimlerinin mükellefin tahammülüne göre nakit olarak alınmasıyla probleme çözüm bulabildi¹⁷¹. Bozok'ta Baltı nâhiyesinde Kozca Pınar, Hüseyin Bey Meşhedi, Tayyib Mağarası Başı, Kavak Deresi, Bağçecik, Bayraklı, Kozluca, Çallılı Çukuru, Ali Pınarı ve Kara Sucu yaylaklarını tasarruf eden Boğaz Kışla, Halil Bey Kışlası, Aktaş ve Tubacı köylerinin ahalileri için resm-i yaylak olarak her hânedan iki yüz dirhem yağ karşılığında bedelinin verilmesi istenmişti¹⁷². Zamantı'ya gelen Yörüklerden resm-i revgân adıyla yaylak resmine bedel olmak üzere 4000 akçe vergi nakit olarak tahsil edilmişti¹⁷³.

Yaylaklar bazı cemaatlere tapu karşılığında tahsis edilmekte olup, bunlar yıllık olarak yine resm-i yaylak ödemekteydiler¹⁷⁴. Zamantı'da Ağıd yaylası Kırgıl cemaatine, Aygördü yaylağı Gördülü cemaatine, Kızıl Çukur yaylağı ise Neccarlı cemaatine tahsis edilmişti. Zamantı'da Koramaz yakınlarından Sarı Çiçek yaylağını Danişmendli, Çoban Öldüren yaylağını Çiçekli cemaatleri yaylamaktaydı¹⁷⁵. Bozok Sancağında Öküm Kavağı, Kapsacı Beli, Koz İn ve Ağca Taş yaylakları Karalı cemaatlerine; Taşlık, Sarıklı ve Eski Bel yaylakları Söklen cemaatlerine aitti¹⁷⁶. Aşiretlerin yayladıkları bölgelerde güçlü aileler veya sipahiler tarafından nakdî bedel ile tasarruf edilen yaylaklar da bulunmaktaydı¹⁷⁷.

---

¹⁷⁰ BOA TD, nr.998, s.623.

¹⁷¹ BOA MD, nr.34, s.18.

¹⁷² KKA TD, nr.31, s.14/b.; BOA TD, nr.315, s.21.

¹⁷³ KKA TD, nr.108, s.445.

¹⁷⁴ BOA TD, nr.315, s.346.

¹⁷⁵ KKA TD, nr.108, s.444, 500-501.

¹⁷⁶ BOA TD, nr.315, s.346.

¹⁷⁷ KKA TD, nr.108, s.374, 324/b, 428, 431.; KKA TD, nr.101, s.25/a.

2.2.4. Kışlak, yatak ve otlak vergileri

Bir sancağa hariçten gelerek kışlayan Yörük tâifesinden resm-i kışlak, resm-i yatak, resm-i otlak veya resm-i ağıl gibi adlarla konaklama vergisi alınmaktaydı. Buna bazen resm-i sürü¹⁷⁸ denildiği de oluyordu. Kışlak vergisi, XVI. yüzyılda genellikle hâne başına altı akçeydi¹⁷⁹. Bu bedel Bozok Sancağında hâne başına 5 ila 6 akçe, Maraş'ta ise ikişer Halebî akçe karşılığı olarak 5 Osmanlı akçesi alınmaktaydı¹⁸⁰.

Kışlak resminin Sis, Adana¹⁸¹, Kilis¹⁸² ve Yeni İl'de¹⁸³ her iyi sürüden bir koyun şeklinde alındığı da görülmektedir. Nitekim Adana havalisinde kışlayan Dulkadirli aşiretlerinden resm-i otlak ve yatak, 300 koyuna bir koyun olarak alınır, sürünün az veya çok olması durumunda bu hesaba göre uyarlanırdı¹⁸⁴. Bozok Sancağında yatak ve kışlak resminin en fazla Akdağ¹⁸⁵, Gedik¹⁸⁶, Dinek¹⁸⁷ ve Sorgun¹⁸⁸ nâhiyeleri idi. Bozok'ta Ağca Koyunlu için resm-i yatak olarak 1.500 akçe kaydedilmişti¹⁸⁹.

Maraş Sancağının ilk tahrîrinde aşiretlerden resm-i kaşak adıyla alınan bir vergi daha görülmektedir. Anılan verginin mahiyetiyle ilgili olarak tek kayıt, Bozok Kânunnâmesi'nde bulunmakta olan, Dulkadir beylerinin, aşiretlerin sahip olduğu her bir sürüden "kaşak kuzusu" nâmıyla bir kuzu aldıkları ancak bunun bid'at olduğundan kaldırıldığına dâir ibaredir¹⁹⁰. Kaşak, günümüz koyun yetiştiriciliğinde kuzuların ana sütü ve yoğun yemin yanı

¹⁷⁸ BOA TD, nr.315, s.572, 363, 556, 559, 216, 446, 507, 548, 558.

¹⁷⁹ İnalçık, H. (1959). Osmanlılarda raiyyet rüsumu. *Belleten*, XXIII, 593–594. Ayrıca bk. Adana Sancağı Kânunnâmesi, KKA TD, nr.114, s.14/b.

¹⁸⁰ Karguluk ve Göynük nâhiyesinde resm-i kışlak, bu nâhiyeye dışardan gelen aşiretlerden her hânedan ikişer Halebî akçe hesabıyla alınmaktaydı. bk. BOA TD, nr.402, s.925.; BOA TD, nr.998, s.435

¹⁸¹ Kurt, (1991),180.

¹⁸² Mustafa Öztürk, M. (2004). *16. yüzyılda Kilis Urfa Adıyaman ve çevresinde cemaatler-oymaklar*. Elazığ: Fırat Üniv. Orta-Doğru Araştırmaları Merkezi Yay. 19.

¹⁸³ Şahin, (1980), 297, 311.

¹⁸⁴ KKA TD, nr.114, s.14/b.; Kurt, (2005), III, s.XCVI-XCVII.

¹⁸⁵ BOA TD, nr.998, s.630.

¹⁸⁶ BOA TD, nr.998, s.623, 601.

¹⁸⁷ BOA TD, nr.998, s.616.

¹⁸⁸ BOA TD, nr.998, s.630.

¹⁸⁹ BOA TD, nr.998, s.613.

¹⁹⁰ BOA TD, nr.155, s.9.

sıra meradan da faydalanması esasına dayanan bir besi sistemi olarak tarif olunmaktadır. Kaşak beside kuzu altı ayını doldurduktan sonra kesime uygun olabilmektedir¹⁹¹. Bu anlamda kaşak vergisi her sürüden kesime uygun olan bir kuzunun alınmasını ifade ediyor olmalıdır. Kaşak resmine Karahisar-ı Sahip Sancağında da rastlanmaktadır. Buna göre sancakta yaylaya çıkan Yörük sürülerinin her bir kuzu ağılından “*resm-i kaşak*” adıyla on yedişer akça alındığı bu miktarının aynı sancaktaki kışlak ve otlak resimleriyle aynı olduğu görülmektedir¹⁹². Dulkadirli aşiretlerinden kaşak resmi de, yatak-kışlak resmine denk gelmektedir. Ancak diğer sancaklardaki uygulamalardan farklı olarak her 200 koyunluk sürüden 1 kuzu¹⁹³ veya onun bedeli olmak üzere iki para¹⁹⁴ ya da on akçe miktarınca alınmıştır¹⁹⁵.

Kışlak vergisinden başka nadir olarak güzle vergisine de rastlanmaktadır. Yörüklerin yayla soğumaya başlayınca daha düşük rakımlı olan ve yaklaşık bir ay kadar kaldıkları mevkilere güzle denilmektedir¹⁹⁶. Bozok Sancağında yurtluk ve mevzi olarak kaydedilen yerler genelde hangi köye bağlıysa oranın ahalilerinin eskiden beri yurtluğu olarak kullanılan, mezralardan daha küçük ve tapu bedeliyle yanındaki bir mezraya kaydedilmiş arazilerdi. Bu mevziler özellikle Şam Yörüklerinin güzlekleri durumundaydı¹⁹⁷. Otlaklar yerleşikler ve konargöçerlere muayyen sınırlar dâhilinde tahsis edilen mezralardır¹⁹⁸. Bu mezralar ziraat dışında kullanıldığında otlak namını almakta tasarruf edenlerden otlak, mer’â veya çayır resmi adıyla vergi alınmaktaydı. Ekinlik olarak kullanılması halinde ise ziraatla

¹⁹¹ Kaymakçı, M.(2002). *Koyun yetiştiriciliği el kitabı*. İzmir, 27.

¹⁹² Bulduk, Ü. (2013). *XVI. Asırda Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar) Sancağı*. Ankara: TTK Yay., 205.

¹⁹³ *BOA TD*, nr.402, s.694.

¹⁹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.218, 243, 213, 256, 204, 250, 245

¹⁹⁵ *BOA TD*, nr.402, s.255, 241, 220, 205, 641–653.; *BOA TD*, nr.998, s.453–454, 417.

¹⁹⁶ Seyirci, M. (1996). Batı Akdenizde Yörükler. *I. Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri 25–26 Nisan 1994 Antalya*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay., 191-202.

¹⁹⁷ Akdeniz sahilleriyle Bozok yaylakları arasında konargöçerlik eden Şam Bayadı yörüklerinden Şeyhli cemaati, güzle zamanında bazı mevzilerde konaklamaları karşılığında resm-i güzle vermekteydi. Mevzii Bey Pınarı, Kuştemurlu Arğı, Cacık Viranı, Sarı Seydi Viranı ve mezraa-ı Kanlı Tarla bu güzlelerdendi. bk. *KKA TD*, nr.30, s.176/b.

¹⁹⁸ İnalçık, H. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi Üzerinde Arşiv Çalışmaları, İncelemeler*. İstanbul: Eren Yay., 12.

ilgili vergilere tabiydi¹⁹⁹. Dulkadirliiler döneminde kabul edilen bu esas²⁰⁰ Osmanlı uygulamalarında da devam etmiştir²⁰¹. Dulkadirli aşiretlerinden alınan mer'a²⁰² ve çayır resmi de²⁰³ aynı mahiyette olmalıdır.

2.2.5. Bâc-ı râh vergisi

Bâc-ı râh, konargöçerlerin yaylak-kışlakları arasındaki göçleri sırasında kullandıkları geçitler ve köprüler için alınan vergiydi. Bu vergi hem hâne başına hem de köprüden geçen sürüde bulunan koç ve koyun miktarına göre ayrı ayrı alınırdı. Esasen bu vergi tüccar ve celebkeşândan da alınmaktaydı. Celepler, on koyuna bir para, bir sığırdan iki para, at, katır ve beygir için bir para olmak üzere geçit vergisi öderlerken, tüccarlar deve yükü için ikişer, at yükü için birer para ödemekteydiler²⁰⁴. Dulkadirli aşiretlerinden Ağca Han geçidinden geçenler, hâne başına on bir para, her bir sürüden bir koyun vermekteydiler. Buradan kul, cariye ve esir geçirenler de her biri için on para ödemekteydiler. Dulkadir Beyliği döneminde (1525 yılında) Ağca Han geçidinden yıllık 5.000 akçe²⁰⁵, Andırın'da Yoğun geçidinden 700 ve Sây geçidinden senelik 5.250 akçe gelir sağlanmaktaydı²⁰⁶. Dulkadirli aşiretleri Ceyhan nehri üzerinde bulunan köprüden geçerken ikinci kez bâc-ı râh-ı cîsr adıyla vergi ödemek zorunda kalıyorlardı. Köprü için belirlenen yıllık bedel ise 15.000 akçeye ulaşmaktaydı²⁰⁷.

1563 yılında aşiretlerin yaylaklarına çıkmalarına mani olan bu usul, Osmanlı hükümeti tarafından kaldırılmış, tüccar ve celeplerin geçişlerinde ise alınmaya devam edilmiştir²⁰⁸.

---

¹⁹⁹ Karadere nâhiyesinde Mukaddemli köyü tarafından ziraat edilen bazı mezzaların Hacılı, Kara Fakihli, Tabanlı aşiretleri tarafından ziraat edilmesine mani olunup hayvanlarına otlatmaları üzerine, otundan ve suyundan yararlananların bunun karşılığında otlak vergisi verecekleri kaydedilmiştir. bk. *BOA TD*, nr.315, s.93, 92, 181, 178.

²⁰⁰ *BOA TD*, nr.155, s.45.

²⁰¹ *KKA TD*, nr.31, s.32/a.

²⁰² *BOA TD*, nr.402, s.929.

²⁰³ *KKA TD*, nr.108, s.430.

²⁰⁴ *KKA TD*, nr.101, s.3/a.

²⁰⁵ *BOA TD*, nr.998, s.442.

²⁰⁶ *BOA TD*, nr.998, s.438.

²⁰⁷ *KKA TD*, nr.101, s.24/b, 3/a.

²⁰⁸ *KKA TD*, nr.101, s.24/b.

Yasaklamalara rağmen askerîlerin fırsat buldukça aşiretlerden geçit vergileri aldıkları ve bunun şikâyet konusu olmaya devam ettiği de görülür²⁰⁹.

2.2.6. Avcılık vergisi

Bozok Sancağında Avcılar cemaati, geçimlerini avcılık ile sürdürmekte, avladıkları hayvanların et ve kürklerini satarak kazanç elde etmekteydiler. Zira sahip oldukları vergiye tâbî koyun miktarı ancak 100 kadardı ve üzerlerine yazılmış herhangi bir mezraları da bulunmamaktaydı. Bu cemaat resm-i avcıyân adı altında her hânedan 37'şer akçe olmak üzere toplam 1.332 akçe vergi ödemekteydiler²¹⁰. Benzer şekilde Maraş havalisinde Kavurgalı tâifesinin avladıkları kaplan ve vaşakların postlarına karşılık 200 akçelik bir vergi ödedikleri de tespit olunmaktadır²¹¹.

2.2.7. Âdet-i abdiyye (ubûdiyye) vergisi

Bu vergi, yalnızca Osmanlı tâifesine bağlı Saçma Rub' ve Edhemli cemaatlerinde görülmekte, bunların dışında Maraş havalisinde bulunan hiçbir cemaatte rastlanmamaktadır. Maraş ve Bozok kânunnâmelerinde ise anılan vergiyle ilgili açıklama bulunmamakla birlikte verginin ismi bunun, kullukla alakalı olduğunu düşündürmektedir²¹². Her iki cemaatten de 25'er akçe alınan bu vergi yine bu cemaatlerden alınan selamlık vergisi miktarıyla aynı tutulmuştur²¹³.

---

²⁰⁹ Bozulus'un yaylak kışlak göçleri sırasında da bazı beyler köprü geçiş vergisi almaktaydı. Nitekim Malazgirt Sancakbeyi, Fırat nehri üzerindeki köprüden geçen ulus tâifesinin her hânesinden altı akçe ve her sürüden koyun kuzu almış ve bunu gelir olarak kendi hassına dâhil etmişti. Ancak Osmanlı hükümeti, Bozulus'un köprü vergisi ödemesi usulüne son vermiştir. bk. *BOA MD*, nr.10, s.190.; *BOA MD*, nr.39, s.76.

²¹⁰ *BOA TD*, nr.155, s.307.; Halaçoğlu, (2009), I, 172.

²¹¹ "Mahsûlât-ı post-ı vaşak ve kaplan ki cemâ'at-i mezbure şikâr eder." bk. *BOA TD*, nr.998,s.493.

²¹² Fatih Kanunnâmesinde, reâyanın ihtiyaç halinde sipahi için üç gün süre ile şahsi hizmette bulunması, aksi durumda bunun karşılığı olarak nakdî bedel ödemesi hükme bağlanmıştı. Sonraki dönemlerde bu hizmet yerine bedel alınması usulü benimsenmişti. Bk. İnalçık, (1959), 600-601.

²¹³ *BOA TD*, nr.402, s.962, 964.

2.2.8. Âdet-i tirkeş baha vergisi

Dulkadir Beyliği döneminde alındığı anlaşılan bu itibarla Osmanlı kanunnamelerinden mahiyeti hakkında bilgi edinilemeyen bu vergi, yalnızca Osmanlı tâifesine bağlı Andırın Eymirlişi içerisinde Saçma Rub', Hasanlı ve Edhemli cemaatlerinde görülmektedir. Bu üç cemaatin ikisinden 65'er akçe Hasanlı'dan 68 akçe alınmaktaydı²¹⁴.

2.2.9. Çift vergisi

Dulkadir Beyliği'nde konargöçer aşiretler diğer vergilerinin yanında ettikleri mezralarına karşılık çift resmi de ödemekteydiler. Aslında Osmanlı raiyyet hukuku içinde konargöçer gruplardan yerleşik reâyâ gibi çift resmi tahsil edilmesi, eşine ender rastlanır bir durumdur. Çünkü Osmanlı hukukunda konargöçer ve yerleşik ayrımı çok net bir şekilde belirlenmiş ve onların vergilendirilme usulleri de mali üniteyi oluşturan hayvan veya toprak esas alınarak yapılmıştır. Bir konargöçer grubun yerleşik hayata geçmesi halinde ise hukuki durumu değiştiğinden vergi usulünde de değişikliğe gidilmekte ve yerleşik reâyânın ödediği vergileri ödemesi gerekmektedir²¹⁵. Nitekim Bozok Sancağının 1529 tarihli kânunnâmesinde Dulkadirli dönemine atfen, daha önce Yörük tâifesinden alınan çift vergisinin Osmanlı hukukuna aykırı olması nedeniyle kaldırıldığı bildirilmektedir²¹⁶. Konargöçerlerden tamamıyla yerleşik olanların daha önce has reâyâsı olmaları durumunda statülerinde değişiklik yapılmayarak çift vergileri, has olarak tahsil edilmeye devam ederdi²¹⁷. Bozok'un 1575 tarihli kânunnâmesinde sipahi, sipahizâde, reâyâ ile birlikte Yörüklerin de çift resmi vereceklerine dâir hükümde kastedilen yine aşiretin yerleşik

²¹⁴ BOA TD, nr.402, s.962, 960, 964.

²¹⁵ "...yörük yörük olduğu haysiyetden mâdam ki, yörüklükten ferâgat edüp temekkün ihtiyâr etmeye, bu makûle rûsûm-ı ra'îyyetden ârî ve berî olmak örf-i ma'rûf olmağın..." Yeni İl Kanunnâmesi, bk. Barkan, (1943), 80.

²¹⁶ BOA TD, nr.155, s.10.; Barkan, (1943), 128.

²¹⁷ "Muhâsebey-i vilâyet serîr-i alâya arz olundukda tâ'ife-i Dulkadriyyenin toprak tasarruf idenlerine resm-i çift takdîr olunmak fermân olundukda tâ'ife-i yörükânın dahi toprak tasarruf idenlerine sâ'ir reâyâyı resm-i çift virmek fermân olunmağın müceddid raiyyedde ve toprakda elleri olanları tahrîr idüb fermân-ı şerîf mucibince resm-i çift takdîr olunmuşdur ve kadîmden tumara tasarruf olunmağın girü tumâra virülüb sâ'ir rusumları hass-ı hümayuna kabz idilmeğın resm-i çiftleri dahi hass-ı hümayuna kabz olunmak için tumâra virülmeyip hassa kayd olunmuşdur. Bi'l-cümle yörük mütemekkin olan köyler bu minvâl üzeredir. Resm-i çift hass için kabz ola." BOA TD, nr.315, s.169, 166, 165, 161.

olmasıyla ilgili olmalıdır²¹⁸. Nitekim Kırşehir Sancağında Yörüklerin kışladıkları köylere yerleşip diğer reâyâ gibi toprak tasarruf etmeleri halinde çift resmi alınacağına²¹⁹ dâir hüküm de aynı gerekçeyle ilgilidir. Bütün bunlara rağmen çift resmi meselesinin kayda geçirilmesi ise son derece geniş bir alana yayılmış olan Dulkadirli Türkmenlerinin bazılarının yerleşik hayata geçtiği halde hukuki durumunun değişmemesiyle, aşiretlerin büyük bölümünün mezralarla ilintili olmalarıyla ilgili olabileceği de akla gelmektedir.

Öte yandan Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde çift vergisi yazılan aşiret sayısının çok az olduğu ve vergi miktarlarının da muayyen olmadığı görülmektedir. Dokuz tâifesine bağlı olan Demrek, Karalı ve Sarı Bekirli cemaatleri her çift başına güz mevsiminde 50 ve baharda 25 olmak üzere 75 akçe çift vergisi öderken²²⁰, yine Dokuz tâifesinden Kara Azeb Oğlu cemaati ziraat ederlerse çift başına güz mevsiminde 20 ve yaz mevsiminde 10 akçe²²¹, Karguluk cemaati çift başına 25'ini güz mevsiminde ve 15'ini yaz mevsiminde olmak üzere 40 akçe²²² Menkuse ve Şeyhli cemaatleri her çift başına güz mevsiminde 25 ve baharda 10 akça çift vergisi vermekteydiler²²³. Dulkadirli döneminde aşiretlerden alınan çift vergisinin mahiyeti hususunda Bozok ve Maraş kânunnâmelerinde izahat bulunmamaktadır. Öte yandan yalnızca Anamaslı tâifesine bağlı olan Ulaşlı aşiretine mahsus olmak üzere bu cemaatten bir kimsenin ziraat etmesi durumunda boybeyine dört kile galle vermekle mükellef olması²²⁴ Tarsus, Adana ve Sis Sancak kanunlarıyla izah edilebilmektedir. 1525 yılından önce bölgede geçerli olan Kayıtbay Kanununa göre “âdet-i mirahuriyye” namıyla çift tasarruf edenlerden her yıl 10, nîm çift tasarruf edenlerden 6 kile²²⁵, 1519'da Tarsus kânunnâmesinde Kuştemirli'ye bağlı olan bazı cemaatler tam çiftten altı ve yarım çiftten üç kile arpa alınması, Ulaşlı aşiretinin bu kanunlara göre vergilendirildiğine delâlettir²²⁶.

---

²¹⁸ *KKA TD*, nr.31, s.2/a.

²¹⁹ *KKA TD*, nr.305, s.17.

²²⁰ *BOA TD*, nr.402, s.224, 209, 223.

²²¹ *BOA TD*, nr.402, s.208.

²²² *BOA TD*, nr.402, s.224, 273, 274.

²²³ *BOA TD*, nr.402, s.207.

²²⁴ *BOA TD*, nr.402, s.134.

²²⁵ Kurt, (1991), 152.

²²⁶ Barkan, (1943), 200–201.

Konargöçerler tımar sahibinin toprağında kendi baltalarıyla yeni açtıkları yerden bütün çifte 12 akça ve yarım çifte 6 akça vergi ödemektedirler²²⁷. Bu usulde ziraata açılan yerlere *hopur* ve alınan resme de “*hopur resmi*” denilmektedir. Kavurgalı tâifesinin Andırın ve Kars-ı Maraş’ta Hûdi Dağı, Kaya Kesme, Kene Deresi ve Çolak’ta ettikleri yerler için, *mahsûl-ı hopur* adı altında ödedikleri 21.000 akçe verginin yanında *mahsûl-ı hopur-ı bahâ-i galle* adıyla verdikleri 3.072 akçe yine ziraata müteallik vergiler arasındaydı.

Öte yandan konargöçerlerin ziraatla ilgili hâsıllarından asıl ödemekle yükümlü oldukları vergi öşürdü. Aşiret, Dulkadirli Sancağı dışında bazı mezraları ziraat ederse öşür vergisini ziraat ettikleri yeri tasarruf eden sipahiye, diğer vergilerini Dulkadir tarafına ödemektedir. Eymir tâifesinden Halep vilâyetinde Eymirli, Şakircik, Erikli köylerinde²²⁸, Eymirşallı aşireti Diyarbakır’da²²⁹, Eymir tâifesinden Eymirli Hasan cemaati Hısn-ı Mansur’da ziraat ettiklerinden²³⁰ öşürlerini buraya vermekteydiler.

2.2.10. Bâd-ı hevâ vergileri

Bâd-ı hevâ vergi kalemlerinden olan arûs resmi, kanunnâmelerde; kız veya dul kadın evlenirken kadıya verilen nikâh resminden başka tımar sahibi veya sancakbeyi tarafından alınan, kendi kızları evlenirken tımar sahibinin de vermekle mükellef olduğu vergiyi ifade etmekteydi. Arûs vergisinin oranı evlenenin kız, dul, Müslüman veya zımmî olmasına göre değişirdi²³¹.

Osmanlı uygulamasında arûs resmi genel olarak kız için 60, dul kadın için 30 akçe olarak tayin edilmişti. Dulkadirli uygulamasına göre bir kimsenin kızı yine kendi boyundan biriyle evlendirildiğinde nikâh akdinden sonra sipahisi 100 akçe arûs resmi alırdı. Eğer kız kendi boyundan başka bir boya verilirse bu kez sipahiye 200 akçe ödenirdi. Seyyibeler ise bu bedelin yarısını vermekteydiler. Müsellemeler de diğer raiyyet gibi arûs resmini, yazıldığı

²²⁷ Halaçoğlu, (1997), 24-25.

²²⁸ BOA TD, nr.402, s.620.

²²⁹ BOA TD, nr.402, s.618.

²³⁰ BOA TD, nr.402, s.606.

²³¹ Çağatay, (1947), 506-507.

sipahiye aynı şekilde öderlerdi²³². Bu husus kan bağı ile birbirine bağlı toplulukların iç evlenmelerini teşvik ediyor gibi görünse de aslında geleneksel olarak başka bir boy veya aşiretten gelin alınmasının şeref ve ağırlığı arûs resminin yüksekliğiyle de ölçülüyor olabilir. Ayrıca bu tür bir kayıt aşiret taassubunun olmadığını anlamak bakımından da önem arz etmektedir.

Dulkadir Beyliği döneminde yüksek bir bedele tekabül eden arûs resminin Osmanlı hâkimiyetiyle hafifletildiği görülmektedir. 1563 tarihli Maraş Kânunnâmesi'nde, resm-i arûsun daha önce dörder beşer altın gibi ziyâde miktarlarda alınması usulünün kaldırılarak, yerine bakireden altmış; seyyibeden ise otuz akçe alınmasına başlandığı, evliğin boy içerisinde olmasının veya hariç boya kız verilmesinin vergi miktarında değişikliğe neden olmayacağı hükme bağlanmıştı²³³. Benzer şekilde, 1555 tarihli Bozok Kânunnâmesi'nde daha önce bir kimsenin kızı kendi sipahisinin reâyâsından birine verildiğinde 120 akçe, başka bir sipahinin reâyâsından olan birine verildiğinde 240 akçe arûs ödendiği, bu usulün kaldırılıp her kime verirse bakireden altmış ve seyyibeden otuz akçe alınmasının geçerli kılındığı aktarılmaktadır²³⁴. Sancağın 1575 tarihli kânunnâmesine göre arûs vergisinin miktarında değişiklik olamamış, ancak kız için alınan vergi toprağı tasarruf edenin; seyyibenin vergisi ise hangi toprakta nikâh olursa oranın sahibinin sayılmıştı²³⁵. Aynı şekilde bu vergi, Maraş'ta hem mirlivâ haslarına²³⁶ dâhil edilmiş, hem de bazı kethüdâların arûs resmini tahsil etmesine izin verilmişti. Nitekim, Kars Kavurgalı boyunda bir kimse kızını kendi aşiretinden biriyle nikâhlarsa 12, aşiret dışından biriyle evlendirirse 25 akçelik arûs resmini kendi kethüdâsına ödemek durumundaydı²³⁷.

Bâd-1 Hevâ vergileri içerisinde yer alan yava ve kaçgun resimleri ise herhangi bir tımar arazisinde kaybolmuş sahipsiz yük ve binek hayvanları ile kaçan kölelerin sahiplerinden

²³² Bozok ve Alaüddeve Bey Kanunnâmelerinde geçen ilgili hükümler için bk. Barkan, (1943), 129, 123. Bu hükümlere göre her nikâhtan kazasker için de sekiz akçe alınmaktaydı.

²³³ *KKA TD*, nr.101, s.3/a.

²³⁴ *BOA TD*, nr.315, s.3-4. Bu yeni usulün 1548 yılından itibaren aynen Yen İl Türkmenleri için de uygulandığı görülmektedir. bk. Şahin, (1980), 299.

²³⁵ *KKA TD*, nr.31, s.3/a.; Sahillioğlu, H. (1991a). Arûs Resmi. *DİA*, III, 422-423.

²³⁶ *BOA TD*, nr.402, s.586.

²³⁷ *BOA TD*, nr.998, s.493.

alınan vergidir. Kaybolan hayvan eğer ekili ürünlere zarar vermişse bu zarar ayrıca ödettirilirdi. Kanunnâmelere göre hayvan sahibi belirlenen dayak ve para cezasına da çarptırılırdı. Kaybolan hayvan veya herhangi buluntunun bir süre sahibi çıkmazsa bunun satışından sağlanan gelir devlet hazinesine aktarılır, buna da “*mahsûl-ı beytü’l-mâl*” denilirdi. Sefere çıkan veya malını emanete koyup gurbete giden kimseden belli süre haber alınmaz ve bu kimsenin yasal mirasçıları da bulunmazsa terekesi kadı marifetiyle tespit edildikten sonra satılır ve elde edilen paraya *mâl-ı mefkûd ve mâl-ı gâib* adı verilirdi²³⁸.

Bâd-ı hevâ vergisi özellikle cemaat karyelerinde yava, kaçgun, beytü’l-mâl ve mâl-ı mefkûd şeklinde açıklanmıştır²³⁹. Alaüddevele Bey Kânunnâmesi’nden anlaşıldığına göre Dulkadir Beyliği’nde kul, at, katır, deve yavasısı Dulkadir beylerine, yani boybeylerine aitti²⁴⁰. Osmanlı idaresinden sonra bu gelirlerin mirlivâ haslarına dâhil edildiği görülmektedir. Bozok Kanunnâmesi’nde bâd-ı hevâ vergilerinin serbest tımarlar dışında 50.000 akçe şeklinde hesaplanarak Bozok Sancakbeyine tahsis edildiği belirtilmiştir²⁴¹. 1529 yılında Bozok’ta Süleymanlı ve Akdağ nâhiyeleri dışında beytü’l mâl, mâl-ı gâib, mâl-ı mefkûd, yava, avâbık resimlerinden oluşan toplam miktar 5.000 akçe²⁴², Ağcalı cemaatleri için bu kalemlerde yazılan miktar 1.000 akçe olarak görülmektedir²⁴³.

Niyâbet vergisi ise bazen ayrı bazen de bâd-ı hevâ içerisinde yazılan vergi kalemlerinden biriydi²⁴⁴. Niyâbet-i salgun-ı sultanî veya niyâbet-i mâl-ı sultanî adıyla yazılan bu vergi, üzerlerine yazılan cemaatlerdeki miktarı 25’şer akçe olarak muayyendi. Meselâ, Karacalı tâifesi içerisinde Çanakcılı, At Güdenli, Kara Hasanlı ve Kara Hacı Oğlanları cemaatlerinde toplam 100 akçe kaydedilmişti²⁴⁵. Ayrıca Bozok’ta mahsulât-ı niyâbet-i kışla olarak kaydedilen ve Ağca Koyunlu kabilesinden tahsil edilen 1.500 akçelik

²³⁸ Kurt, (1991), 184.

²³⁹ BOA TD, nr.315, s.363, 548, 556, 558, 559

²⁴⁰ Barkan, (1943), 123.

²⁴¹ BOA TD, nr.315, s.7

²⁴² BOA TD, nr.998, s.606.

²⁴³ BOA TD, nr.998, s.606.

²⁴⁴ BOA TD, nr.402, s.953, 962.

²⁴⁵ BOA TD, nr.402, s.929, 930, 931.

bir gelir kalemi daha görülmektedir²⁴⁶. Bu vergi, kışlak mahallerinde bulunan aşiretlerin niyâbet vergilerinden oluşuyor olmalıdır.

Bozok Kânunnamesi'ne göre bölgede Osmanlı kanûnları mer'i olmadan önce cürmün farklı kalemlerle yüksek miktarlarda alındığı tespit olunmaktadır. Bir suçta istinaden 500 akçe cerime alınsa bundan başka %10 (50 akçe) nayıbcelik, %5 (25 akçe) divanbeylik ve %5 (25 akçe) bulasılık diye de ek vergilerin alınması bu vergilerin yüksek bedellere ulaşmasına neden olmaktadır. Osmanlı hükümeti tarafından bid'at addedilerek kaldırılan Dulkadir Beyliği uygulamaları arasında anılan vergiler de bulunmaktaydı²⁴⁷.

2.3. Vergi Muâfiyetleri ve Muâflar

Osmanlı Devleti'nde idareci, asker ve ulemâdan oluşan askerî sınıf mensuplarıyla bunların yakın akrabaları ve çocukları, toplumun bütün vergilerden muâf zümresini oluşturmaktaydı. Halk ise genel olarak raiyyet rüsümü adı verilen ve kendi durumlarına göre miktarı değişken olan vergileri ödemekle yükümlüydü. Bunların yanında askerî olmadıkları halde birtakım vergilerden muâf olan üçüncü bir zümre daha bulunmaktaydı²⁴⁸. Bu zümre için vergi muâfiyetleri avârizdan, raiyyet rüsûmundan ve son olarak da şer'î vergilerden olmak üzere üç kademde uygulanabilmekteydi. Vergi muâfiyetlerinin yaygın olanı, en alt seviyedeki avâriz-ı divâniyye olmakla birlikte kişilere sınırlı şekilde raiyyet rüsûmundan ve fevkalâde hallerde de şer'î vergilerden muâfiyetler tanınabilmekteydi²⁴⁹.

Konargöçer aşiretler içerisinde kendilerine vergi muâfiyeti tanınanları idareciler, dinî veya ilmî zümre mensupları, devlet yararına mal veya hizmet üretenler ile bedeni özürllüler olarak gruplara ayırmak mümkündür. Tahrîr kayıtlarında Dulkadirli aşiretleri içerisinde muâfiyet gerekçeleri tespit edilemediğinden bu gruplandırmaya dâhil edemediğimiz kimselere de rastlanmaktadır. Bunlarla ilgili malumat, muâfiyetlerin kendilerine Alaüddevle

²⁴⁶ BOA TD, nr.998, s.613.

²⁴⁷ BOA TD, nr.155, s.9.

²⁴⁸ Askerî ve reâya ayrımı hususunda bkz. Sahillioğlu, H. (1991), "Askerî", *DİA*, III, s.448-449.

²⁴⁹ İnalçık, (1959), 595-596.

ve Şehsuvaroğlu Ali Bey zamanında tanındığının bildirilmesinden ibaret olup, muâfiyetleri genel itibariyle avâriz vergileriyle sınırlıdır²⁵⁰. Ayrıca padişah varidatını korumak, tahrîre ve idarecilere yardımcı olmak gibi gerekçelerle “yarar kimse” tarifıyla muâf kaydedilenler de vardır²⁵¹. Bu kimselere tanınan muâfiyetler avâriz vergisine ek olarak ödemekle yükümlü oldukları ağnâm vergisinin tamamı veya bir kısmının affedilmesi şeklinde uygulanmıştır²⁵².

2.3.1. Askerî vazifeliler

2.3.1.1. Beyler

Dulkadir Beyliği'nin son bulmasıyla nüfuzları kırılmış olsa da beyliğin idari kadrosunu oluşturan aristokratik bey grubu varlığını bir müddet daha sürdürmüştür. Dulkadirli hânedanı ile akrabalık bağı olan idareciler, beylik döneminde önemli vazifelerde bulunmuş olan ümera sınıfı, boybeyleri ve bunların akrabaları Dulkadirli aşiretleri arasındaki aristokratik zümreyi oluşturmaktaydı. Osmanlı hükümeti, Dulkadirli beylerinin devlete bağlı olması şartıyla beylik döneminde sahip oldukları imtiyazlarının devamını benimsedi. Bunlardan Dulkadir hânedanıyla ırsî bağları bulunanlar durumlarına işaret edilerek ya “*nesl-i Dulkadir*” genel adı altında ya da doğrudan hangi bey ile irtibatlı oldukları belirtilerek kaydedildiler. Dulkadir Beyliği'nin merkez idaresinde mehterbaşılık, divan beylik veya bayraktarlık gibi görevleri ifa etmiş olan kimseler de vergi muâfiyetlerinden yararlanan idareci zümresindendi.

Dulkadirli Türkmenlerinin büyük tâifelerinin idarecileri olan boybeyleri de Dulkadirli aristokrasisinin konargöçerler arasındaki temsilcileriydi. Zira boybeyleri ya hânedan mensubu ya da beyin güvenini kazanmış kimselerdi. Boybeyleri, bağlı tâifeleri ile mühim

²⁵⁰ BOA TD, nr.998, s.488.

²⁵¹ “Nitekim Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine tâbî olan Sultan Ahmetli cemâ'ati içinde bazılarının tımâr tasarruf ettikleri bazılarının ise sipahizâdeler olduklarından tavâif-i Türkmenin ehli vukûfları olmağın daima Türkmen eminleri ile mal-ı padişahî cem'inde görev yapıp ağnâmların sayılıp vergilerin düzgün şekilde toplanması mukabilinde mu'âf olmaları...” bk. Özdeğer, (1988), 190.

²⁵² Vergi muâfiyetleri şahsi olmakla birlikte nadiren de olsa muâfiyetin tüm cemaate tanınabildiği de görülmektedir. Nitekim Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesinden Bozlu aşiretinin “yarar kimse olduklarından” 1.000 koyunları muâf olarak kaydedilmişti. bk. Özdeğer, (1988), 190.

bir insan gücüne, tabiatıyla büyük bir mali ve askeri güce hükmetmekteydiler. Ayrıca boybeylerinin tâifelerinin kışladıkları alanların mülki idarecileri de olmaları onların nüfuzunu daha da artırmaktaydı. Ağca, Bişan, Karaca, Selman, Osman, Zâkir, Çiçek ve Kızılkoca gibi Dulkadirli boylarına isim veren beyler, Dulkadir Beyliği'nin askeri ve siyasi faaliyetlerinde de mühim roller üstlenmişlerdi. Beylik babadan oğula intikal ettiğinden, XVI. yüzyılda Dulkadirli boylarının ya da mühim aşiretlerin başında bu beylerin torunları bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde evlâd-ı Bişan, evlâd-ı Ağca, evlâd-ı Kızılkoca gibi kayıtlarla veya “*re'âyâ makûlesi değillerdir*”, “*nesl-i ümerâ-yı Zü'lkadiriyye*” gibi sıfatlarla tespit olunan kimseler bu beylerin aşiretler arasındaki akrabalarından ibarettir. XVI. yüzyılın sonundaki tahrîrler de bu nevî kayıtlar azalmış olsa da yine de Dulkadir beylerinin aşiretler üzerindeki nüfuzlarının uzun süre devam ettiği anlaşılmaktadır. Hatta günümüzde Dulkadirli aşiretlerince iskân olunan bazı köy ve kasabalarda hâlen bey ünvanlı kişi ve ailelerin bulunması da bu hususla ilgili olmalıdır. Dulkadirli aşiretleri içerisinde yine beylerin varlığıyla ilgili olarak tesadüf edilen bir diğer muâf grubu azatlı köle olan mutaklar ve mutakzâdelerdi. Hepsinin baba adlarının Abdullah olması bunların gayrimüslim kökenli olduklarını göstermektedir. Daha çok beylerin yerleştikleri mahalleler ile büyük aşiretler içerisinde²⁵³ bulunan mutaklar ve mutakzâdeler de avârizdan muâflardı²⁵⁴.

Kadılar ve naipler de konargöçer aşiretler arasında bulunan idarecilerdendi. Dulkadir Türkmenlerinde, Yeni İl ve Danişmendli Türkmenlerinde olduğu gibi müstakil kadılık bulunmamakla birlikte aşiretler arasında nadiren nâ'ib-i kuzât²⁵⁵ ve nâ'ibü'ş-şer²⁵⁶ unvanı taşıyan ve evlatlarıyla birlikte muâf olan kimselere rastlanılmaktadır. Bu durum aşiretlerin hukuki işlerinin onlarla birlikte yaylak-kışlak hayatı yaşayan naipler vasıtasıyla yürütülmüş olabileceğini akla getirmektedir.

²⁵³ BOA TD, nr.155, s.224.

²⁵⁴ Dulkadirli Türkmenlerinin 1580 tarihli tahrîrinde yalnızca Turhamunlu cemaati içerisinde bir mutak kaydı bulunmaktadır. bk. KKA TD, nr.116, s.231/b

²⁵⁵ Dulkadirli aşiretleri arasında yalnızca bir nâ'ib-i kuzât kaydı bulunmaktadır. Döngelili tâifesi içerisinde nâib olan Kara Yusuf ile oğlu, Veledân-ı Kara Yusuf adıyla ayrı bir cemaat olarak yazılmıştır. Kendisiyle ilgili hiçbir vergi kaydı da bulunmayan nâibin Alaüddeve Bey zamanından beri vergi muâfiyetlerinin bulunduğu görülmektedir. bk. BOA TD, nr.402, s.438.

²⁵⁶ KKA TD, nr.116, s.140/b.

2.3.1.2. Nökerler

Moğol İmparatorluğu'nda maiyet muhafızlarıyla, han ve kabile reislerine hizmet eden ve onları efendi tanıyan bağımsız savaşçılara nöker denilmekteydi²⁵⁷. Türkçeye de Moğolların etkisiyle girdiği anlaşılan nöker kelimesi, daimi surette silahlı halde beylerinin yanında bulunan kapı halkını tarif etmektedir²⁵⁸. Nökerlerin sayısı Akkoyunlu ve Karakoyunlu gibi Türkmen devletlerinde binleri bulmakta iken küçük beyliklerde otuz kırk kadardı²⁵⁹.

Beylik döneminde Dulkadir beyinin, şehzadelerin ve boybeylerinin nökerleri vardı. Osmanlı idaresinin tesisiyle nökerler asli vazifelerini yürütemediler ancak kimseye raiyyet yazılamayan sipahiler ve eşkinciler gibi askeri bir zümre olarak varlıklarını sürdürdüler. Ancak tahrîrlerde nökerlerin çocuklarına mahsus kayıt bulunmaması onlara tanınan ayrıcalıkların oğul ve torunlara aktarılmadığını göstermektedir.

Nökerler genel olarak avârız-ı divâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf olarak kaydedilmişlerdi. Ancak toprak işlemleri halinde öşürlerini vermek durumundaydılar²⁶⁰. Bunun yanında sefer eşmek, yolculara hizmet etmek, geçitleri korunmak gibi görevleri ifa etmeleri karşılığında muâf olan nökerler de vardı.

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde nökerlerin daha çok şehir merkezlerinde ve beylerin isimlerini taşıyan mahallelerde ikâmet ettikleri görülmektedir. 1525 yılında Maraş şehrinde tespit olunan toplam 36 nefer nöker Divanlı, Hazinesdarlı, Divâne Alili, Gündüzlü ve Çiçekli Mahallelerine dağılmış durumdaydı²⁶¹. Bununla birlikte aşiretler arasında da nökerler vardı. Bu kayıtlar Dulkadir Beyliği zamanında aşiret idaresinin mahiyeti ve idarecileri hakkında da

²⁵⁷ Günal, Z. (2007). Nöker. *DİA*, XXXIII, s.215–216.

²⁵⁸ Bazen de nöker kelimesi beyin en yakın yoldaşı olan kimseye denilmekteydi. Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'in nökeri Karakoyunlu Muhammed isminde biriydi. Hasan-ı Rumlu. (2006), 270.

²⁵⁹ Günal, (2007), 215–216.; Kadı Burhâneddin'in yanında bulunan nökerleri her an silahlı olup sayıları kırktan fazlaydı. bk. Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî. (2014). *Bezm u Rezm*. (Çev.Öztürk, M.). Ankara: TTK Yay., 233, 276.

²⁶⁰ Koç, (1989), s.67.

²⁶¹ *BOA TD*, nr.998, s.418–419.

bazı bilgiler sunmaktadır. Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesinde Zâkir Bey'in oğlu Sarım Bey'in²⁶², Selmanlı tâifesi içerisinde Alaüddevle Bey'in oğlu Arslan Bey'in²⁶³, Osmanlı tâifesi içerisinde Dulkadirli Halil Bey'in kardeşi Osman Bey'in oğullarının²⁶⁴, Eymirli tâifesinde Alaüddevle Bey'in kardeşi Abdurrezzâk Bey'in nökerlerine de tesadüf edilmektedir²⁶⁵. Bertiz tâifesi içerisinde Bişan oğlu Mustafa isimli birinin nökerlerinin olduğuna dâir kayıt ise bu kişinin Dokuz boyunun beyi Bişan'ın oğlu olabileceğini akla getirmektedir²⁶⁶.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dokuz tâifesi içerisinde üç, Bertiz tâifesi içerisinde kırk²⁶⁷, Kars-ı Maraş'ta Selmanlı ve Zâkirli tâifeleri ile Keçelik cemaatleri içerisinde 26, Kars-ı Maraş nefsinde 5 nefer nöker bulunmaktaydı²⁶⁸. Tüm yerleşim birimleri ve aşiretlerle birlikte Maraş Sancağında 1525 yılında bulunan nökerlerin toplam sayısı 171 neferden ibaretti²⁶⁹.

Bozok Sancağının ilk tahrîrinde Ağcalı, Kızılkocalı ve Zâkirli boybeylerinin nökerleri tespit olunmaktadır. 1529 yılında Ağcalı tâifesinin boybeyi olan Ağca oğlu Halil Bey'in nökerleri 17²⁷⁰, Zâkir bey oğullarının 18 nökeri bulunmaktaydı. Kızılkocalı tâifesi içerisinde de ihtimâlen boybeyi olan Musa Bey'in 12 nökeri bulunmaktaydı²⁷¹ ve bunlar daha sonra Baltı nâhiyesinde Anbarlı köyüne yerleşmişlerdi²⁷². Alpavud Bey'in nökerleri Yozgat mezrasına yerleşmişler, burada yolculara hizmet etmek karşılığında muâf yazılmışlardı.

²⁶² *BOA TD*, nr.998, s.488. Sarım Bey, Kars-ı Maraş ile Sis arasına yayılmış olan aşiretlerin boybeyi olmalıdır. Nitekim anılan bölgede Sarım Beyli tâifesi bulunmaktadır.

²⁶³ *BOA TD*, nr.998, s.503.

²⁶⁴ *BOA TD*, nr.402, s.966.; Osman Bey'in oğullarının nökerlerinin 1563 yılında eşkınciler arasında buldukları görülmektedir. *KKA TD*, nr.168, s.45/a. Osman Bey'in aşiretlerden oluşan bir askeri gücün başında olduğu ve ağabeyi Halil Bey tarafından Eretna hânedanını yıkmak için Kadı Burhâneddin'e gönderilen Dulkadirli birliğinin başında bulunduğu bilinmektedir. bk. Yinanç, (1989), 25.

²⁶⁵ *BOA TD*, nr.402, s.326.

²⁶⁶ *BOA TD*, nr.402, s.330.

²⁶⁷ *BOA TD*, nr.998, s.449,451.; Ayrıca Kara Hayıt nâhiyesinde 7, Güvercinlik'te 18, Andırın'da 6, Bayındır'da 63 nefer nöker bulunmaktaydı. Böylece Maraş Livâsında bulunan nöker sayısı 171'i bulmaktaydı.

²⁶⁸ *BOA TD*, nr.998, s.487, 542.

²⁶⁹ *BOA TD*, nr.998, s.579.

²⁷⁰ *BOA TD*, nr.998, s.468.

²⁷¹ *BOA TD*, nr.998, s.597.

²⁷² *KKA TD*, nr.31, s.17/b.

Böylece Yozgat bir yerleşim birimi olarak kurulmuştur²⁷³. Kırşehir Sancakbeyi olan Çerkes Bey'in nökerleri Akdağ nâhiyesinde Çayırşeyhi köyüne²⁷⁴, Bozok mirlivâsı Memiş ve İsa beylerin nökerleri de Emlâk nâhiyesindeki Çepni köyüne yerleşmişlerdi²⁷⁵.

XVI. yüzyılın sonuna ait tahrîr kayıtlarında yerleşik ahali arasında nökerlere rastlanmakla birlikte artık aşiretler arasında nökerler bulunmamaktadır. Bu husus aşiretler arasında Dulkadirli Bey aristokrasisinin ortadan kalkmasıyla ilgili olduğu kadar gibi, gerektiğinde sefere katılmak durumunda olan nökerlerin eşkinciyan içerisinde yazılmasıyla da ilgili olabilir.

2.3.1.3. Sipahiler

Dulkadir Beyliği, bulunduğu bölgenin stratejik özelliklerinden dolayı güçlü bir askeri varlığa sahip olmak zorundaydı. Beyliğin ortadan kalkmasından sonra yapılan ilk tahrîre göre Maraş Sancağında tespit olunan toplam 3.447 sipahi ve sipahizâde bu askeri gücün bakiyesidir²⁷⁶. Dulkadir Beyliği'nde sipahiler salgundan tımar tasarruf etmekle birlikte arûs ve bâd-ı hevâ gelirlerini de alabilmekteydi²⁷⁷. Sipahilerin oğulları da kendilerine tımar tahsis edilmesi durumunda sipahi olarak, tımar tasarruf etmeyen oğulları ise sipahizâde olarak kaydediliyorlar, Dulkadirli kanunlarına göre ağnâm ve salgundan muâf tutuluyorlardı²⁷⁸. Ancak ziraatla meşgul olmaları halinde bunlar da oşürlerini vermek zorundaydılar. Sipahiler, onların evlat ve torunları bazen de kardeşleriyle birlikte vergiden muâflardı.

²⁷³ *KKA TD*, nr.31, s.32/b.

²⁷⁴ Çayırşeyhi köyünde Çerkes Bey'in çiftliği de bulunmaktaydı. Çayırşeyhi köyü, bugün Yozgat'ın Çayıralan ilçesidir. *KKA TD*, nr.30, s.57/b.

²⁷⁵ Çepni Köyünde Memiş Bey'in çiftliğinin bulunduğu, nökerlerin yanında burada kölelerinin de olduğu tespit olunmaktadır. *KKA TD*, nr.30, s.108/a.

²⁷⁶ Maraş, Kars-ı Maraş Bozok, Kırşehir kazâ ve nâhiyeleri dâhil olmak üzere vilâyetin tamamındaki sipahi sayısı verilmiştir. *BOA TD*, nr.998, 408.

²⁷⁷ Dulkadirliilerin Bozok Kânunnâmesi'ne göre sipahiye verilen bâd-ı hevâ-yı hurde, Osmanlı kanunları mucibince siyaset lazım olmayan örneğin basit adi suçlar için alınan bedeli ifade etmekteydi. bk. Barkan, (1943), 129.

²⁷⁸ Barkan, (1943), 129.

Maraş Sancağında sipahilerin daha yoğun olarak buldukları yerler beylerin de kışladıkları Maraş, Kars-ı Maraş, Kara Hayıt, Bayındır, Zamantı, Andırın ve Güvercinlik merkezleriydi²⁷⁹. Maraş şehir merkezinde bazı mahallelerin yalnızca sipahi hânelerinden oluştuğu, 836 nefer toplam sipahi nüfusunun özellikle Çiçekli, Bişanlı ve Divanlı mahallelerinde yoğunlaştığı görülmektedir²⁸⁰. Yekûn olarak 1525 yılında Maraş, Kars-ı Maraş, Elbistan ve Zamantı kazâlarının merkez ve köylerinde 1786 sipahi ve sipahizâde yerleşik halde bulunmaktaydı. Konargöçer aşiretler arasında olanların sayısı ise Kars-ı Maraş'ta 117, Maraş'ta ise 179 neferdi²⁸¹. 1563 tahrîrine göre, Kars-ı Maraş Sancağında 1.693²⁸², Maraş Sancağında 3.238²⁸³ sipahi ve sipahizâde bulunmaktaydı. 1580 tarihinde yalnızca konargöçer aşiretler arasında hemen hepsi Selmanlı ve Tatar Halilli cemaatleriyle sayyâdân aşiretleri arasında bulunan 182 sipahi ve sipahizâde vardı²⁸⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretleri arasında da mühim miktarda sipahi kaydı bulunmaktadır. 1529 yılında Bozok kazâsında bulunan sipahi ve sipahizâdeler 1.008, Kırşehir kazâsında 600 neferdi²⁸⁵. Bozok'ta Ağcalı tâifesinde 218, Süleymanlı tâifesinde 176, Şam Bayadı tâifesinde 248 ve Selmanlı tâifesinde 52 sipahi bulunmakta, geriye kalanlar da diğer aşiretler arasında dağılmış durumdaydı²⁸⁶. Maraş ve Kars-ı Maraş'ta bulunan sipahiler şehir merkezlerinde yerleşmişlerken Bozok'takilerin bütünüyle aşiretler arasında kaydedildiklerini de ifade etmek gerekir. Bu durum bölgede XVI. yüzyılda şehir yerleşmelerinin olmamasıyla alakalıdır.

²⁷⁹ Maraş kazâsında 39, Kars-ı Maraş kazâsında 201, Güvercinlik nâhiyesinde 193, Bayındır nâhiyesinde 362, Zamantı kazâsında 122, Andırın nâhiyesinde 58 nefer sipahi bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, 429–578.

²⁸⁰ *BOA TD*, nr.998, s.418–419.

²⁸¹ *BOA TD*, nr. 998. Bunlardan Bertiz tâifesi içerisinde bulunanlar da 141 neferdi. *BOA TD*, nr.998, s.451.

²⁸² Kurt, (2011), XLI.

²⁸³ Yinanç, R., Elibüyük, .M. (1988). I, XXXVIII.

²⁸⁴ Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde sipahi ve sipahizâde olarak kaydedilenlerin Dişerci, Alagözlü, Dikeç, Tüylü, Neccarlı, Orçanlı ve Mihmadlı gibi aşiretlerin sayyâd olarak yazılan bölükleri arasında buldukları tespit olunmaktadır. bk. *KKA TD*, nr.116, s.34, 92, 180, 156, 190, 221, 224, 148, 210.

²⁸⁵ *BOA TD*, nr.998, s.639.

²⁸⁶ Diğer tâifelerdeki sipahilerin dağılımı şu şekildedir; Ağca Koyunlu 21, Sekili 2, Kızılkocalı 57, Çiçekli 64, Zâkirlı 10, Mesudlu 14, Kavurgalı 5, Demircili 24, Karamanlı-yı Dinek 96, Ali Beyli 11, Tacirli 1, Deli Alili 3 olmak üzere toplam 1.008 adetti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.592–638.

Dulkadirli sipahilerinin birçoğu evlâd-ı Ağca, evlâd-ı Selman, evlâd-ı Çiçek gibi boybeyleriyle ırsî bağları bulunduğunu gösteren sıfatlar taşımaktaydılar. Beylerle akraba olma vasfı Dulkadirli sipahilerini birer askerden çok beyin aşiretler arasındaki temsilcisi haline getirmiş olmalıdır. Alaüddevle Bey Kânunnamesi'nde sipahi ile raiyyet arasındaki ilişki düzenlenirken öncelikle raiyyetin sipahinin otoritesini tam olarak kabul etmesi ardından da sipahinin halkı gözetmesinin istenmesi²⁸⁷ sipahilerin bu özellikleriyle ilgilidir. Bu anlamda Dulkadirli Türkmenleri içerisindeki sipahiler, tamamıyla tasarruf ettikleri tımarlara bağımlı olan ve tımarlarının alınmasıyla bütünüyle güçlerini kaybedecek kimseler değillerdi. Onlar, aşiretler içerisinde güçlü ailelerin mensubu olarak aşiretlerince sağlanan ayrıca bir nüfuza da sahiplerdi. Osmanlı hükümeti tarafından Dulkadirli sipahilerinin tımarlarının alınması üzerine sipahilerin gösterdiği tepkinin konargöçer aşiretlerin de katıldığı bir ayaklanmaya dönüşmesini aşiret mensubiyetinde aramak da mümkündür. Anlaşılan o ki; hükümet sipahilerin aşiretler üzerindeki nüfuzunu göz ardı etmiş, neticede tımarları geri dağıtmak mecburiyetinde kalmıştı. Bundan sonra Dulkadirli sipahilerinin tasfiyesini geniş zamana yayan hükümet, aşiretler arasında yeni sipahilere müsaade etmediği gibi sipahilerin oğullarına da mümkün olduğunca tımar vermemiştir. Bu nedenle XVI. yüzyıl ortasında aşiretler arasında sipahi yerine sipahizâde ve onların çocuklarına daha fazla rastlanılmaktadır²⁸⁸.

Osmanlı hükümeti, bir taraftan sipahilerin etkinliğine son vermek için uğraş verirken diğer taraftan vergi muâfiyetlerinden yararlanmak maksadıyla sipahilik iddiasında bulunanlarla da uğraşmak zorunda kalmıştır. 1555 yılında Bozok tahrîri sırasında sipahilik iddiasıyla müracaat edenlerin fazlalığı tahrîr emini Çorum Beyi Hasan Bey'in de dikkatini çekmişti. Tahrîr emini önceki tahrîrlerde sipahi olarak kaydedilenlerin evlâdını sipahi veya sipahizâde olarak yazdı; ancak babası sipahi olmadığı halde tımar alan ya da yeni tahrîrle kendisine tımar verilenlerin sipahiliğine inanmadığından hükümetten durumun araştırılmasını, bunların sipahi olmadıkları ortaya çıkarsa raiyyet olarak yazılmalarını aksi

---

²⁸⁷ Barkan, (1943), 122.

²⁸⁸ Küreciyân tâifesinin Sarı Danişmendli cemaati içerisinde bir muâf kaydı için "atası sipahizâde" denilmektedir. bk. *KKA TD*, nr.168, s.152/b.

halde beratlarının yenilenmesini istedi²⁸⁹. 1555 tahrîrinde sipahi 204 ve sipahizâde 24 kişi iken durumu şüpheli olanların sayısı 122 kişiydi. Yapılan tahkikat sonrasında sipahiliği şüpheli olanların bazılarının tımarları alınınca bunlar hükümete müracaatla beratlarını gösterdiler. Bu kez de beratların sahteliğinden şüphe edilmesi üzerine daha önce Bozok tahrîrini yapan Amasya Beyi Mahmud Bey'e görev verildi²⁹⁰. Bu tedbirin de meseleyi kesin olarak çözemediği anlaşılmaktadır. Zira 1575'te Bozok'ta sipahi ve sipahizâde olarak kaydedilmiş olanların sayısı büyük artışla 627'ye ulaşmış, bunların bazıları öncekinde olduğu gibi sipahilik iddiasıyla birer berat göstermişlerdi. Durumdan şüphe eden tahrîr emininin isteğiyle yapılan araştırmada sipahi olmadıkları anlaşılan 154 kişi tekrar raiyyet olarak kaydedilmişti²⁹¹.

2.3.1.4. Müsellemeler

Müsellemeler sefer sırasında ordu hizmetinde bulunmak karşılığında bazı vergilerden muâf olan askerlerdi. Bozok tahrîr defterindeki kayıtlardan Dulkadirli Türkmenleri arasındaki müsellemelerin vergi muâfiyetlerinin ağnâm, salgın ve resm-i çift olmak üzere üç kalemden oluştuğu anlaşılmaktadır²⁹². Dulkadir Beyliği uygulamasının devamı olan bu geniş muâfiyetlerin Osmanlı uygulamasında büyük ölçüde avâız vergileriyle sınırlandırıldığı görülmektedir²⁹³. Alaüddeve Bey Kânunnâmesi'ne göre müsellemelerin muâfiyetleri sefere katılmaları halinde geçerli olup sefere katılmayan müsellem, padişah haslarına katılmak üzere 250 akçe bedel ödemek zorunda kalırdı. Müsellem ölümü halinde sefere gidebilecek yaştaki oğlu orduya katılır, aksi durumda müsellemlik kaldırılarak diğer reâyânın tâbî olduğu tüm vergilere muhatap olunurdu²⁹⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin müsellem kayıtları yalnızca Bozok havalisinde bulunan aşiretler arasında görülmektedir. Bozok Sancağının 1529 yılı tahrîrinde 122 cemaat arasında

²⁸⁹ BOA TD, nr.315, s.7.

²⁹⁰ BOA MD, nr.3, s.482.

²⁹¹ KKA TD, nr.31, s.3/b.

²⁹² BOA TD, nr.155, s.69, 136.

²⁹³ Osmanlı Devleti'nde yaya ve müsellem teşkilatı hakkında bkz. Emecen, F. (2013). Yaya ve müsellem. *DİA*, XLIII, 354–356.

²⁹⁴ Barkan, (1943), 129. (Bozok).

toplam 398 nefer müsellemler bulunmaktaydı²⁹⁵. XVI. yüzyılda Osmanlı Devleti'nde yaya ve müsellemler teşkilatının giderek önemini kaybetmeye başlaması üzerine, müsellemlerin ellerindeki çiftliklerin tımara verilmesi yahut doğrudan hazine gelirlerine katılması yolu benimsenmiştir²⁹⁶. Nitekim 1555'te Bozok'ta müsellemlik tamamen kaldırılmış²⁹⁷, bu sırada var olan 155 müsellemler de diğer reâyâ gibi kaydedilmiştir²⁹⁸.

2.3.1.5. Eşkinciler

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda bulunan aşiretler arasında seferlere katılmaları karşılığında vergi muâfiyetlerine sahip olan eşkinciler yaygın olarak bulunmaktaydı. Eşkinciler cemaatler içerisinde bir veya birkaç nefer halinde bulunabildikleri gibi bazı cemaatlerin tamamı eşkincilerden oluşmaktaydı. Bunlar daha çok veledân-ı Zâkir, veledân-ı Kavurgalı, veledân-ı Selman gibi isimler taşıyan cemaatler arasında, ihtimâlen boybeyleriyle akraba olan kimselerdi. Bazı cemaatler ordu bütünüyle eşkinci olarak yazılabilmekte²⁹⁹, bazı cemaatlerin içerisinde eşkinci hâneleri bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Şemseddinli³⁰⁰, Muhsinli³⁰¹, Bostancı³⁰² ve Artuklu³⁰³ cemaatleri bunlara örnek teşkil etmektedir.

²⁹⁵ BOA TD, nr.998, s.593–631.

²⁹⁶ Emecen, (2013), 354–356.

²⁹⁷ Muâfiyetleri kaldırılan her müsellemler için “müsellemlerin ref”, cümle mahsûlü mirî için kabz olunması *fermân olunmuştur*” ibaresi bulunmaktadır. bk. BOA TD, nr.315, s.29, 35, 41, 188 vd.

²⁹⁸ “kendi çifti hâsıluna, ağnâm resmine ve sâ'ir rusûmâtına müsellemler olup seferi hümâyûn vâki oldukça eşüb yoklamada bulunanların mirî için beşer bin filorileri alınır. Haliyâ fermân-ı şerîf birle ref” olunub müsellemlere mutasarrıf oldukları toprakların öşürleri ve resm-i çiftileri, ağnâmları, arûsaneleri, bağ, bostan ve sâ'ir rusûmları külliyyen mirî için kabz olunmak *fermân olunmuştur*. Ve müsellemlere mutasarrıf oldukları yerlerden evlâdından ve akrabasından her kimin elinde olursa öşürleri mirî için alınmak *ferman olunmuştur ki defteri mufassalda mezkûrdur ve müstakil defter olunub hazine-yi âmireye teslim olunmuştur*.” bk. BOA TD, nr.315, s.6.

²⁹⁹ Mesela Kars'ta veledân-ı Zâkir adıyla 117 neferden oluşan bir topluluk bulunmakta olup, vergilerine karşılık sefere 30 askerle iştirak etmekteydiler. Bunlar için “sâ'ir raiyyet gibi değildir” denilmesi onların hukukî durumlarına da işaret etmektedir. bk. BOA TD, nr.998, s.488–490.

³⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.485.

³⁰¹ BOA TD, nr.402, s.956.

³⁰² BOA TD, nr.402, s.192.

³⁰³ BOA TD, nr.402, s.417.

Dulkadirli Türkmenlerinin 1563 tarihli tahrîrinde cemaatler arasına dağılmış olan eşkinciler Eşkinciyan tâifesi adı altında ayrıca yazılmışlardı. Ondört ayrı cemaatten oluşan tâife 185 nefer eşkinciden müteşekkildi³⁰⁴. Yine aynı tarihte müteferrik cemaatlerden on üçü de eşkinci olarak kaydedilmiş olup, bunların da toplam 275 nefer eşkincisi bulunmaktaydı³⁰⁵. Dulkadirli Türkmenlerinin 1580 tarihli son tahrîrinde Artuklu, Ayrıdamlı, Bostancıyan, Dede Karkın, Demir Hacı (Demircili), Eşikli, Eşrefli, Haydarlı, İdrisli, Kara Hamzalı, Karaburunlu, Karaca Ahmedli, Karacalı, Neccarlı, Sarı Hasanlı, Sülü Şeyhli, Sürtülü, Tohmerikli, Turhamunlu ve Veledân-ı İsmail cemaatleri eşkinciyan tâifesini oluşturan aşiretlerdi. Bu tâifenin 737 toplam nefer nüfusunun, 336'sı bennâk ve 365'si mücerreden oluşmaktaydı³⁰⁶.

2.3.2. Dinî ve ilmî vazifeliler

Osmanlı toplumunda yerleşiklerde olduğu gibi konargöçer aşiretler arasında da müderris, müderriszâde, muhassıl, ehl-i ilm, ehl-i sülûk, ehl-i kisve, nâibü's-şer', kadızâde, imâm, hatip, müezzin, duâcı, derviş, şeyh, ehl-i zaviye gibi dini ve ilmi sıfatlar taşıdıklarından yahut bu görevlerle memur olduklarından vergi muâfiyetlerine sahip kimseler bulunmaktaydı. Bu kişilere tanınan muâfiyetler vazifelerin niteliklerine göre farklı olup; özellikle dervişler ve zaviye mensuplarının vergi muâfiyetlerinin çok değişken olduğu görülmektedir. Ancak muâfiyetler daha çok avârız vergileriyle sınırlı olmakla birlikte zaman zaman daha geniş muâfiyetler tanındığı da görülmektedir.

---

³⁰⁴ Hasanlı, Muhsinli, Arefe Gazili, Başı Büyüklü, Saçma Rub', Kara Hamzalı, Karacalı-yı Hârûniye, Sarı Hasanlı, Sedirli, Eymirli, Tur Ali Hacı, Kúpelli, Okurcalı ve nökeran-ı veledân-ı Osman cemaatlerinden yazılan 185 nefer eşkinciden 68'i bennâk, 102 nefer ise mücerred olarak kaydedilmişti. bk. *KKA TD*, nr.168, s.43/a-45/b.

³⁰⁵ 1563 tahrîrinde eşkinci yazılanlar; Kethüdâli (Ali Nayibli), Toyculu, Halil Şeyhli, Ayrıdamlı (Çomaklı), Nebi Fakihli, Yerköylü, Çomran, Çomarlı (Kılıçiler), İneceli, Şarklı, Affânlı (Mahmud) , Abdallı, Boyacılı ve İslamlı (Köşgerli) cemaatleriydi. bk. *KKA TD*, nr.168, s.40/a-42/b.

³⁰⁶ *KKA TD*, nr.116, s.228/b-235/b.

2.3.2.1. Müderrisler ve muhassıllar

Konargöçer aşiretler arasında müderris, ehl-i ilm, muhassıl gibi ilmiye sınıfına mensup kimselere sıklıkla rastlanmaktadır. Türkmenler arasında ilmi bir çevrenin oluşmasında, onlar arasında son derece etkin olan tarikat ehli şeyh ve dervişler ile zaviyelerin büyük etkisi olmuştur. Nitekim içlerinde ilmiye mensubu kişilerin bulunduğu aşiretlerin daha çok zaviyelerin bulunduğu yerlerde kışladıkları veya bir derviş grubunun bu aşiretler arasında olduğu tespit olunmaktadır. Öte yandan konargöçerler arasında ilmiye mensuplarının bulunması, onların yaşam biçimiyle çelişir gibi görünse de esasen aşiretlerin yerleşikliğe mahsus olarak düşünülen ilim hayatından kopuk olmadıklarının da göstergesidir. Bir başka deyişle bu keyfiyet, konargöçerlerin de toplumunun diğer kademelerinde olduğu gibi ulema sınıfı içerisinde kendilerine rahatlıkla yer bulabildiklerine delâlettir. Paul Wittek'in, "*bir göçebe gencinin ilk eğitimini bulunduğu bölgede tamamladıktan sonra Osmanlı başkentinde ilme devam ederek meşhur bir müderris haline gelmesi hiç de şaşırtıcı olamayacaktır.*"³⁰⁷ şeklindeki tespitinin doğruluğu da aşiretler içerisindeki ilmiye mensupları sayesinde bir kez daha anlaşılmaktadır.

Dulkadirli Türkmenleri arasında müderris³⁰⁸, müderris-i buk'a ve müderris-i hasbî olmak üzere üç farklı biçimde müderris kaydı bulunmaktadır. İhtimâlen müderris-i hasbî unvanı gönüllü olarak talebe yetiştiren müderrisler için kullanılmıştır. *Buk'a*, zaviye anlamına da gelmekle birlikte daha çok medrese ile sıbyan mektebi arasındaki bir eğitim kurumunu tarif etmekteydi³⁰⁹. Alaüddevle Bey tarafından yaptırılan Ashâb-ı Kehf vakfi dairesinde³¹⁰ ve Zamantı kazâsında Osmanlılara da intikal etmiş olan birer *buk'a* bulunduğu bilinmektedir³¹¹. Müderris-i buk'a unvanı da zaviyelerde görev yapan müderrisler için kullanılmıştır.

³⁰⁷ Wittek, (1963), 267.

³⁰⁸ *KKA TD*, nr.116, s.172/a, 79/a, 174/a.

³⁰⁹ "Osmanlı Devleti'nin güney eyaletlerinde Bikâ'-ı Üzeyr ve Bikâ'-ı Kelb gibi yer isimlerine rastlanmaktadır." bk. İpşirli, M. (1992). *Buk'a*. *DİA*, VI, 386–387.

³¹⁰ *KKA TD*, nr.108, s.407.

³¹¹ Solak, (2007), 95.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş havalisinde bulunan aşiretler arasında yalnızca iki müderris kaydına rastlanırken³¹² 1563'te müderris sayısının hızla arttığı, Maraş sancağındaki aşiretler içerisinde iki³¹³, Kars-ı Maraş'ta bulunan aşiretler arasında ise yirmi bir müderris bulunduğu tespit olunmaktadır. Kars-ı Maraş'taki kayıtlar *müderris*³¹⁴, *müderris-i hasbî*³¹⁵ ve *müderris-i buk'a*³¹⁶ olarak ayrı ayrı yazılmışlardır. Dulkadirliilerin 1580 tarihli tahrîrinde aşiretler içerisinde toplam 21 müderris kaydı tespit olunmaktadır³¹⁷.

Öte yandan Dulkadirliilerin Bozok Sancağında bulunan aşiretleri arasında müderris kaydına sancağın ilk iki tahrîrinde rastlanmamaktadır. 1575 tarihinde ise yalnızca Bozok Sancakbeyi Memiş Bey'in kapı halkının meskûn olduğu Çepni köyünde bir müderris bulunmaktadır³¹⁸. Sancağın daha önceki tahrîrlerinde aşiretler arasında görülen *ehl-i ilm* ve *ehl-i kisve*³¹⁹ ünvanlı kimseler galip ihtimâl müderrislerin üstlendiği görevleri yürütmekteydiler. Bozok sancağının 1529 tarihli ilk tahrîrinde aşiretler içerisinde 6 nefer ehl-i ilm kaydı bulunurken³²⁰ 1555'te 3³²¹, 1575'te ise 1 kayıt vardır³²². İlk tahrîrde ehl-i kisve ünvanlı olarak muâf kaydedilen 4 nefer bulunmaktaydı³²³. Maraş havalisinde bulunan

³¹² Bu müderrisler, Anamalı tâifesine bağlı Orçanlı cemaatinin Ceridler oymağında ve Küşne tâifesinin Kayırlı cemaati içerisinde yer almaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.139, 471.

³¹³ Mecidli ve Evcî cemaatlerinde birer müderris bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.101, s.42, 104.

³¹⁴ 1563 yılında Kars-ı Maraş Sancağındaki aşiretler arasında 16 müderris şu cemaatlerde bulunmaktaydı.; Karamanlı tâifesi içerisinde Cankara, Hacı Fakihli, Sarı Hamzalı ve Atlıhanlı cemaatlerinde, Zâkirli tâifesinin Aışarlı ve Ağcalı cemaatlerinde, Demircili tâifesinin Yevlü ve Başıkaranlı cemaatlerinde, Döngelili tâifesinin İlyaslı cemaatinde, Eymirli tâifesinde Karacalı cemaatinde, Gökşunlu tâifesinin Kara Fakihli (Hasan Çelebi) ve müteferrik cemaatlerden Dişçikaranlı, Dîvâne Halilli ve Koç Hasanlı cemaatlerinde bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.168, s.53/b, 65/b, 68/b, 91/a, 98/b, 116/a, 117/b, 134/a, 150/a, 164/b, 271/b, 288/a, 298/a, 303/b.

³¹⁵ 1563 tahrîrinde Kars-ı Maraş'ta müderris-i hasbî olarak kaydedilen iki kişi bulunmaktadır. Bunlar, Demircili tâifesinin Sarıçalı cemaati ile müteferrik cemaatlerden Halil Şeyhli cemaatlerinde bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.168, s.41/b, 109/b.

³¹⁶ 1563 tahrîrinde müderris-i buk'a olarak kaydedilenlerin sayısı dört idi. Bunlar, Kavurgalı tâifesinden Kara Halilli, Zâkirli tâifesinden Feyyazlı, Demircili tâifesinden İsa Fakihli ile Orçanlı cemaatlerinde müderris-i buk'a bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.168, s.82/b, 105/a, 167/a, 190/a.

³¹⁷ *KKA TD*, nr.116, s.56/b, 225/b, 306/b, 288/b, 250/b, 249/b, 221/b, 174/a, 151/b, 98/a, 73/a, 65/b, 45/b, 277/a, 27/a, 172/a, 231/a.

³¹⁸ *KKA TD*, nr.30, s.108/a.

³¹⁹ *BOA TD*, nr.998, s.631.

³²⁰ *BOA TD*, nr.155, s.49, 54, 199, 212.

³²¹ *BOA TD*, nr.315, s.35, 46, 213.

³²² Bu kimse, Baltı nâhiyesinde Kızılkocalı tâifesi içerisinde Yassı Kışla köyünde kaydedilmiştir. bk. *KKA TD*, nr.31, s.28/b.

³²³ *BOA TD*, nr.155, s.31, 68, 105, 240.

Dulkadirli aşiretleri arasında 1580 tarihinde ehli ilm olarak kayıtlı bulunanların sayısı ise yediydi³²⁴.

Muhassıllar da ilmiye sınıfıyla bağlantılı olan bir diğer muâf grubu teşkil etmekteydi. Vergi tahsildarı³²⁵ ve talebe³²⁶ olmak üzere iki farklı anlama gelen muhassıl kelimesi, Dulkadirli Türkmenleri söz konusu olduğunda yalnızca öğrenci anlamıyla kullanılmıştır³²⁷. Muhassılların bazen tâlib-i ilm olarak kaydedilmeleri, babalarının çoğunlukla fakih unvanı taşınması, tamamının bekâr olması, ilmiye mensuplarının buldukları aşiretlerde veya zaviye çevrelerinde yoğunlaşmaları, cemaat muhasebesinde diğer ilmiye mensuplarıyla birlikte yazılmaları onların öğrenci olduklarını kanıtlamaktadır³²⁸.

Dulkadirli Türkmenlerinin 1525 tarihinde Maraş ve Kars-ı Maraş'ta bulunan aşiretleri içerisinde 16³²⁹, son tahrîrinde ise toplam 58 muhassıl kaydı bulunmaktaydı. Bozok Sancağında bulunan Dulkadirli aşiretleri arasında 1529'da 12³³⁰, 1555 tarihinde 15 muhassıl bulunurken, 1575'te bu sayının 61'e yükseldiği tespit olunmaktadır³³¹. Her iki sancakta da muhassıl sayısının XVI. yüzyılın sonunda artış göstermesi aşiretlerin yerleşik hale gelmesiyle ilişkili olmalıdır.

³²⁴ BOA TD, nr.155, s.49.; KKA TD, nr.116, s.230/a, 231/a, 25/b, 78/a, 172/a, 232/a.

³²⁵ Muhassılların devlete ait vergi ve resimleri toplayan görevliler oldukları hakkında bk.Özkaya, Y., Akyıldız, A. (2006), Muhassıl, *DİA*, XXXI, 20-2.; Benzer bir görüş için bkz. Koç, (1989), 63.

³²⁶ Mete, Z. (2006). Muhassıl, *DİA*, XXXI, 20–21.

³²⁷ Muhassılların hukuki statüleri hakkında bk. Sevim, S.(2000). Tahrîr Defterlerinde Muhassıl Deyimi Üzerine Bazı Bilgiler. *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi (7–9 Nisan 1999), Tebliğleri*, (219–226). Konya.

³²⁸ BOA TD, nr.998, s.444, 618.; BOA TD, nr.402, s.88.; KKA TD, nr.30, s.27/a, 80/a, 81/b, 83/b, 141/a.; KKA TD, nr.31, s.15/b, 16/b, 22/b, 28/a, 28/b, 41/b, 42/b.; KKA TD, nr.168, s.266/b.; KKA TD, nr.116, s.59/a, 29b-69/b.; 1563'te Maraş şehrinin Beğtudlu mahallesi bu anlamda müstesna bir örnektir. Kırk altı neferin kaydedildiği mahallede on altı kişinin müderris, kadı, muhassıl, müderris-zâde, ehl-i ilm, müftizâde, müderris fakih unvanlarını taşıdıkları tespit olunmaktadır. bk. KKA TD, nr.101, s.14/a-b.

³²⁹ BOA TD, nr.998, s.444–510.

³³⁰ BOA TD, nr.998, s.610–631

³³¹ KKA TD, nr.30, s.27/a, 80/a, 81/b, 83/b.; KKA TD, nr.31, s.15/b,16/b,28/a vd.

2.3.2.2. İmam, hatip ve müezzinler

Dulkadirli Türkmenleri arasındaki imâm, hatip ve müezzinler mensup oldukları aşiretle birlikte yaylak-kışlak hayatı süren ve koyunculuk yapan aşiret mensuplarıydı. İhtimâlen imâmlar, aşiretlerin yaylak ve kışlaklarında ibadet için ayrılmış çadırlarda görevlerini ifa etmekteydiler. Bazı aşiretlerin ise kışlaklarında inşa ettikleri ve bakımını da yine kendilerinin yürüttüğü cami veya mescitleri vardı³³².

İmam, hatip ve müezzinler beratla göreve gelmekteydiler³³³ ve kendilerine tanınan şahsi muâfiyetler görevleri süresiyle sınırlıydı. Ancak onların imâmzâde ve hatipzâde unvanlarıyla kaydedilen çocuklarına ve mütekâid imâmlara³³⁴ da vergi muâfiyetleri tanındığına dâir nadir örnekler de bulunmaktadır³³⁵. Dulkadirli Türkmenlerinde imâm, hatip ve müezzinler genel olarak avâız ve salgundan muâf olmakla birlikte Maraş tahrîrlerinden anlaşıldığına göre selamlık vergisi ödemekle yükümlüydüler.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Maraş havalisinde bulunan 757 cemaat içerisinde 185³³⁶, Kars-ı Maraş'ta bulunan 350 cemaat içerisinde 70³³⁷ imâm, hatip ve müezzin bulunmaktaydı. 1580'de Maraş havalisinde konargöçerlik eden Dulkadirli aşiretleri içerisinde 82 imâm, 2 hatip vardı. Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağında bulunan 550 cemaatinde 1529 yılında 377 imâm tespit olunmaktadır³³⁸. Ancak 1555'te Bozok'ta 14

³³² 1525 yılında Maraş'ın Karguluk nâhiyesinde Gümüşin mevkiinde kışlayan Küreciyân tâifesinden Miskimli cemaati burada bir camii inşa etmişti. Bu camide imâm, müezzin ve ferrâş görevli olarak bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.302.

³³³ Tahrîr kayıtlarında beratlı oldukları belirtilen imâmların son derece az olduğu görülmektedir. Bazı örnekler için bkz. *BOA TD*, nr.402, s.386,308.; *KKA TD*, nr.168, s.26/a.; *KKA TD*, nr.116, s.143/b.

³³⁴ Ali Beyli cemaati içerisinde bir kişi "imâm-ı 'an 'utekâ" sıfatıyla kaydedilmişti. *KKA TD*, nr.168, s.244/b.

³³⁵ İmamzâdelerin muâf olması hususunda tek örnek Kars-ı Maraş'ta müteferrik yörükler arasında bulunan İslamlı (Köşgerli) cemaatinde görülmektedir. bk. *KKA TD*, nr.168, s.138/b.; Hatipzâdelerin muâf oldukları hususunda müstesna bir örnek ise Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesinin Fakihli aşireti içerisinde bir hatipzâde kaydından anlaşılmaktadır. bk. *KKA TD*, nr.168, s.68/b.

³³⁶ *BOA TD*, nr.998, s.444-461. İcmal defterin yekûn kısmında imâm sayısı 176 olarak verilmiştir.

³³⁷ *BOA TD*, nr.998, s.488-510.

³³⁸ *BOA TD*, nr.998, s.593-631.

imâm ve 1 hatip³³⁹, 1575'te ise 42 imâm kayıtlıdır³⁴⁰. 1529 yılındaki ilk tahrîre göre yaşanan bu büyük düşüşün gerçek rakamları vermekten uzak olduğu da anlaşılmaktadır.

2.3.2.3. Dervişler

Harezm, Horasan ve öteki memleketlerin gelişmiş kültür çevrelerinde yetişen şeyhler ve dervişler de Türk kütleleriyle birlikte Anadolu topraklarına göç etmişlerdi. Anadolu coğrafyasının tamamına dağılan dervişler hem yerleşik hem de konargöçer ahalesinin dini karakterini şekillendirdiler³⁴¹. Hükümetlerin derviş gruplarına gösterdiği hoşgörü ve tanıdığı haklar, tarikatların hızla yayılmasında kolaylaştırıcı amil oldu. Tarikat mensupları yerleşikler ve konargöçerler arasında dağınık halde ya da müstakil bir cemaat veya mahalle oluşturacak kadar kalabalık aileler halinde bulunmaktaydı. Türkmen aşiretleri arasındaki dervişler diğer cemaatlerle birlikte yaylak kışlak hayatı yaşıyor, koyun yetiştirip, kışlakların da tarımla uğraşıyorlardı. Bununla birlikte bazı geçitlerin korunması derviş cemaatlerine verilebildiği gibi dervişler ıssız bölgelerin ya iskân edilmesinde ya da buradan gelip geçenlerin korunmasında önemli roller üstleniyorlardı. Tarikat mensuplarının üstlendikleri bu görevlerin yanında dini bir payelerinin de olması şeyh ve dervişleri toplumun sözü dinlenen kişileri haline getirmekteydi. Hükümetlerin, şeyh ve dervişlerin sahip oldukları bu nüfuzdan yararlanmak istedikleri ve onlara bazen çok geniş imtiyazlar tanıdıkları bir vakıadır. Ancak bunun tüm tarikatlara şamil olmadığı, zaman zaman şüphe duyulan veya mezhepsel farklılıkları bulunanların müstesna olduklarını da eklemek gerekir.

Tarikat mensubu şeyhler, şeyhzâdeler, dervişler, abdallar³⁴², zaviye ehli kimseler ve halife unvanı taşıyanlar ile onların evlatlarına, hem Dulkadir Beyliği hem de Osmanlı döneminde çeşitli vergi muâfiyetleri tanınmıştı³⁴³. Tarikat mensuplarına tanınan vergi muâfiyeti evvela avârizdı. Ancak bunun kesin kuralları bulunmamakta olup, mahsul-ı çift,

---

³³⁹ *BOA TD*, nr.315.

³⁴⁰ *KKA TD*, nr.30 ve 31.

³⁴¹ Bu konuda geniş bilgi için bkz. Ocak, (2009), 63vd.

³⁴² Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda 1580 tarihli tahrîr defterine göre tek abdal kaydı Dokuz'a tâbî Neccarlı aşireti içerisindeydi. bk. *KKA TD*, nr.116, s.93/a.

³⁴³ *KKA TD*, nr.116, s.231/a.

ağnâm, salgun ve nüzul gibi vergilerden de hali olabilmekteydiler. Derbent muhafazası, ormandan tarla açmaları, iskâna yardımcı olmaları, yolculara yiyecek ve barınma sağlamaları gibi durumlarda muâfiyetleri de genişlemekteydi. Bununla birlikte, bey ve sultanların saygı duyduğu, kerametinin zahir ve duasının makbul olduğuna halkın şahadet ettiği³⁴⁴, dua ile meşgul bulunduğu³⁴⁵, sâlih³⁴⁶ hacı³⁴⁷ veya mütedeyyin olduğu³⁴⁸ bildirilerek muâfiyet tanınan şeyh ve dervişler de vardı.

Tahrîr defterlerinde şeyh ve dervişlerin hangi tarîkatla irtibatlı olduklarına dâir ibarelerden Dulkadirli Türkmenleri arasında yayılmış olan tarîkatlar hakkında bazı bilgilere ulaşmak mümkün olmaktadır. Dulkadir Beyliği döneminden itibaren Maraş ve Kars-ı Maraş havalisindeki aşiretler arasında Halvetîyye ve onun kolları olan Rûşenîyye, Sünbülüyye ve Gülşenîyye tarîkatlarının yaygın olduğu görülmektedir.

Halvetîyye tarîkatı Azerbaycan'da kurulmuş daha sonra halifeler sayesinde Anadolu, Balkanlar, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, Habeşistan ve Güney Asya'ya kadar yayılmıştı. Tarikat Anadolu'ya Sadreddin Hiyavî'nin halifelerinden Amasyalı Pir İlyas tarafından getirilmişti. Halvetîyye'nin Bakü'de bulunan pir-i sânisî Yahyâ-yı Şîrvânî'ye intisap eden Dede Ömer Rûşeni de Anadolu'ya dönerek irşatta bulunmuş ve temsil ettiği yola Rûşenîyye adı verilmişti. Ömer Rûşeni özellikle Akkoyunlu Uzun Hasan ve oğulları tarafından büyük saygıyla karşılanmış ve kendisi burada uzun süre bulunmuştur³⁴⁹.

³⁴⁴ Nitekim Gündeşli tâifesi içerisinde Ahmed Dede cemaati ağnâm, salgun, bâc, avâriz-ı divâniyye ve tekâlîf-i örfiyyeden bütünüyle muâf tutulmuşlardı. Cemaate isim veren Ahmed Dede, ashâb-ı kerâmet ve velâyetten olup, defalarca kerametlerine şahit olduğundan hizmetkârlarıyla birlikte muâf olarak kaydedilmişti. Yine aynı kayda göre Dulkadirli döneminde kimse Ahmed Dede cemaatinden vergi talep etmemiş, yine aynı şekilde Osmanlı idaresinde de muâfiyetleri devam etmişti. bk. *BOA TD*, nr.402, s.117.

³⁴⁵ *KKA TD*, nr.116, s.25/b-28/a.

³⁴⁶ Üzeyir'de Kırankapı derbendine yakın yerde kışlayan Şeyh Selaf halifeleri 7 neferlik bir gruptu. Ulema ve sülehadan dervişler ve duâcılar olan bu grup avâriz-ı divâniyye, tekâlîf-i örfiyye, rûsum-ı sâ'ireden ve âdet-i ağnâmdan muâf kaydedilmişlerdi. İçlerinde Şeyh Selaf'ın 20 nefer dervişi, 2 duâcı, 1 muhassıl ve 1 talib-i ilm bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.168, s.266/b.

³⁴⁷ *BOA TD*, nr.998, s.615.

³⁴⁸ Bozok Sancağında Ağcalı tâifesinin Hamzalı cemaati içerisinde bir kişi "*salih ve mütedeyyin kimesne*" olarak muâf yazılmıştı. bk. *BOA TD*, nr.315, s.69.; "*Ehl-i ilm ve müteka'id ve mütedeyyin*" sıfatlarıyla yazılmış olan bir diğer muâf kaydı için bkz. *BOA TD*, nr.315, s.35.

³⁴⁹ Halvetîyye'nin Rûşenîyye kolunun kurucusu Dede Ömer Ruşeniydi (öl.1487). Halvetîyye tarîkatı Azerbaycan'da kurulmuş, gelişmiş, buradan Anadolu, Balkanlar, Suriye, Mısır, Kuzey Afrika, Sudan, Habeşistan ve Güney Asya'ya yayılmıştır. Halvetîyye tarîkatını Anadolu'ya Sadreddin Hiyavî'nin

Dulkadirli aşiretlerinin de ya Akkoyunlu topraklarında ya da Dulkadir sahasına gönderilmiş olan halifeler sayesinde bu tarîkate dâhil oldukları akla gelmektedir. Rûşenîyye koluna mensup dervişlere Dokuz ve Peçenek tâifesi aşiretleri arasında tesadüf edilmektedir. Bunlardan Dokuz tâifesi içerisinde bulunan ve 1525'te 6 hânedan oluşan Şeyh Ömer Rûşenî'nin dervişleri, Dulkadir Beyliği zamanından beri salgun ve çeri vermekten muâf kılınmışlardı. Ancak bunlar sahip oldukları koyunlar için ağnâm vergisinin yanında mutad yava, arûs ve sâir bâd-ı hevâ vergilerini ödemekle yükümlüydüler³⁵⁰. Dulkadirli aşiretleri arasında yaygın olarak görülen Şeyh Muslihiddin dervişleri de Rûşenîyye tarikatına mensuplardı. Zira Şeyh Muslihiddin, Ömer Rûşenî'nin halifelerinden biriydi. Şeyh Muslihiddin ve onun yakın akrabalarından olan 5 hânedan müteşekkil bir derviş grubu Peçenek tâifesi içerisinde bulunan diğer cemaatlerle birlikte yaylak kışlak hayatı yaşamaktaydılar ve avâriz vergisinden affedilmişlerdi³⁵¹.

Dulkadirli aşiretleri arasında görülen Şeyh İbrahim dervişleri de ihtimâlen hem Akkoyunlu hem de Dulkadir hânedanı tarafından kendisine hürmet gösterilen Şeyh İbrahim Gülşenî'ye intisap etmiş olan dervişlerdir³⁵². Küreciyân tâifesinin Soysalı cemaati içerisinde Soysalı dervişleri olarak da bilinen 4 neferlik derviş grubu daha bulunmaktaydı. Bu dervişlerin başında bulunan Şeyh Aydın, Şeyh İbrahim'in müritlerindendi. Bunlara meşâyih ettikleri için Alaüddeve ve ardından da Ali Bey zamanında avâriz-ı divâniyye ve tekâlifi

---

halifelerinden Amasyalı Pir İlyas tarafından getirilmiştir. Halvetîyye'nin Bakü'de bulunan pir-i sânisî Yahyâ-yı Şîrvânî'ye intisap eden Rûşenî tekrar Anadolu'ya dönerek irşatta bulunmuştur. Onun önemli halifelerinden Ömer Ruşeni ve ağabeyi Alaaddin Ali'dir. bk. Uludağ, S.(1997). Halvetîyye. *DİA*, XV, 393–394.; Rûşenîyye daha çok Azerbaycan çevresiyle Tebriz ve civarında yayılmıştır. Sünnî çerçevede bir mezheptir. bk. Öngören, R. (2008). Rûşenîyye, *DİA*, XXXV, 271–272.; Uzun, M. (1994). Dede Ömer Rûşenî. *DİA*, IX, 82–83.; Ömer Rûşenî özellikle Akkoyunlu Uzun Hasan ve oğulları tarafından büyük saygıyla karşılanmış ve kendisi burada uzun süre bulunmuştur. Dulkadirli aşiretleri de burada onun tarikatının etkisine girmiş olmalıdır.

³⁵⁰ *BOA TD*, nr.998, s.447

³⁵¹ *BOA TD*, nr.402, s.397.

³⁵² Şeyh İbrahim, ihtimâlen Halvetî tarikatının Gülşenî kolu kurucusuydu. Şeyh İbrahim'in müridi Şeyh Ömer Rûşenîdir. İbrahim Gülşenî, Mısır'da yaşamıştı. bk. Kara, M. (1996). Gülşenîyye, *DİA*, XIV, 256–259.; Akkoyunlu Uzun Hasan tarafından kendisine hürmet gösterilen İbrahim Gülşenî, Uzun Hasan'ın oğlu Yakub'a da hocalık yapmış, onun saltanatında da saygı görmüştür. Akkoyunluların taht mücadelesi sırasında Elvend Bey'in yanında bulunana Şeyh İbrahim, Şah İsmail'in Elvend'i yenerek Tebriz'i almasından sonra Diyarbakır'a gelmiş, Safevîlerin burayı da ele geçirmesi üzerine Alaüddeve Bey'in davetine icâbet ederek Maraş'a gitmiştir. Burada bir müddet kaldıktan sonra Mısır'a giden Şeyh İbrahim, Kahire'de yerleşmişti. bk. Azamat, N. (2000). İbrâhim Gülşenî. *DİA*, XXI, 301–304.

örfiyye ile hâne vergisinden muâfiyet tanınmıştı³⁵³. Dulkadirliilerin son tahrîrinde de aynı derviş grubunun varlığını sürdürdüğü vergi muâfiyetlerini de korudukları görülmektedir³⁵⁴.

Dulkadirli aşiretleri arasında görülen bir diğer tarîkat olan Sünbülüyye de Halvetiyye'nin bir koluydu. Tarîkata isim veren Şeyh Sünbül Efendi, Halvetî şeyhlerinden Çelebi Efendi'nin talebelerindendi. Sünbül Sinan Efendi, tarîkatın Cemâliyye kolunun piri Cemâl-i Halvetî'ye intisap etmiş, mürşidinin ölümünden sonra İstanbul'da Koca Sinan Paşa Dergâhı'nın postnişini olmuş, Sultan Selim tarafından da kendisine hürmet gösterilmişti³⁵⁵. Dulkadirli aşiretleri arasında Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesi içerisinde görülen Yakup Halifenin oğlu Osman Halifeye bağlı dervişler de Şeyh Sünbül Halifenin dervişlerindendi. On yedi hânelik bu derviş grubu, tarımla meşgul olup ve Kavurgalı hopuru diye anılan mevkide ormandan açtıkları arazilerde ziraat etmekteydiler. Tarım yaptıkları bu araziden elde ettikleri gelirlere karşılık Alaüddevle ve Ali Bey zamanından beri on iki müd galle vermekle mükelleftiler³⁵⁶. 1563 tarihli kayıtlarda Abdalân-ı Osman Halife olarak kaydedilen 6 neferlik derviş grubu da bunlar olmalıdır³⁵⁷.

Yine Halvetî tarîkatı şeyhi Çelebi halifenin müritlerinden olan Sülmen Halifeye bağlı olan bir diğer derviş grubu da Göksun'da Kanlı Kavak köyüne yerleşmişlerdi. Şehsuvaroğlu Ali Bey tarafından bu köyde bir zaviye imar ettirilerek kendilerine verilmiş³⁵⁸, özellikle kış aylarında Göksun'da Kanlı Kavak köyünden başka ahali bulunan köy olmadığından, bu dervişlere, gelip geçenlere hizmet etmeleri karşılığında avâızdan muâfiyet tanınmıştı. Osmanlıların bölgeye hâkim olmasından sonra da Sultan Selim tarafından muâfiyetlerin devamı hususunda kendilerine temessük verildi³⁵⁹. 1563'te aynı köyde buldukları tespit

³⁵³ Şeyh İbrahim'in halifeleri olan 11 nefer, duâcı olarak yazılmışlar ve resm-i hânedan muâf tutulmuşlardı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.288.; *BOA TD*, nr.998,s.454.

³⁵⁴ *KKA TD*, nr.116, s.159/b.

³⁵⁵ Halvetiyye tarîkatının Cemâliyye kolunun pîri Cemâl-i Halvetî'ye intisab etmiş, mürşidinin ölümünden sonra Koca Sinan Paşa Dergâhı'nın postnişini olmuştur. Sultan Selim kendisine hürmet göstermiş, 1529'da ölmüştür. bk. Yücer, H.M. (2010a). Sünbül Sinan. *DİA*, XXXVIII, 135–136.; Yücer, H.M. (2010b). Sünbülüyye. *DİA*, XXXVIII, 136–140.

³⁵⁶ *BOA TD*, nr.998, s.454.

³⁵⁷ *KKA TD*, nr.168, s.307/a.

³⁵⁸ *BOA TD*, nr.998, s.539.

³⁵⁹ 1525'te Bu köyde 65 hâne ve 12 bekâr bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.527,539.

olunan Sülmen Halife cemaati içerisinde 33 derviş bulunmaktaydı. Çift resimlerini sipahilerine veren dervişler diğer vergilerini hass-ı hümayun eminlerine vermekteler, yine avâriz vergisi ödememekteydiler³⁶⁰.

Dulkadirli aşiretleri arasında yer alan ve hangi tarîkate mensup oldukları tespit olunamayan dervişler de bulunmaktadır. Peçenek tâifesi içerisinde Kara Köse dervişleri³⁶¹, Kars-ı Maraş'ta Şeyh Pirli dervişleri³⁶², Dokuz tâifesi içerisinde Şeyh Aydoğmuş dervişleri³⁶³ ile yine Artuklu, Soysalı, Denizli, Seydiler ve Ahmed Hacılı cemaatlerinde bulunan 11 dervişin³⁶⁴ hangi tarîkate mensup olduklarına dâir hiçbir bilgi yoktur.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunda da zaviyelerin niteliklerinden burada etkin olan tarîkatlar hakkında bilgi sahibi olabilmekteyiz. Bozok havalisinde sünnî mezheplerin yanında Kalenderîlik ve Bektaşilik gibi gayrı sünnî mezhepler de bulunmaktaydı. Nitekim Bozok'ta XIII. yüzyıldan beri faaliyet gösteren Emirci Sultan Zaviyesi³⁶⁵, Hacı Bektaş Tekkesi'nin akidelerine bağlıydı³⁶⁶. XVI. yüzyılda faal olan Batı nâhiyesinde Yusuf Abdal köyündeki Yusuf Abdal Zaviyesi³⁶⁷, Akdağ nâhiyesindeki Kılınc Abdal Zaviyesi³⁶⁸,

³⁶⁰ Bunlar 7 bennâk, 11 nim çift, 14 mücerred ve 1 muâf şeklinde kaydedilmişlerdir. *KKA TD*, nr.168, s.232/a.

³⁶¹ 1525 yılında sekiz hâne olarak kaydedilen Kara Köse dervişlerinin vergi yükümlülüklerine bakıldığında bunların her hangi bir muâfiyetlerinin bulunmadığı anlaşılmaktadır. bk. *BOA TD*, nr.402, s.397.

³⁶² *KKA TD*, nr.168, s.306/b.

³⁶³ Dokuz tâifesine bağlı olan Şeyhli cemaati içerisinde Evlâd-ı Şeyh Aydoğmuş olarak kaydedilen 7 neferlik bir grup bulunmaktaydı. "*Evlâd-ı Şeyh Aydoğmuş du'âcılar olarak kaydedilmiş sevâbık-ı eyyâmdan avâriz-ı divâniyye ve tekâlîf-i örfiyyeden mu'âf olmak için ellerinde ümerâ-i hakâniyye-i Dulkadriyye'den ve Alaüddeve ve Ali Bey merhumdan mektupları olub mucebleri ile kayd edilmişler*" ibaresi onların tamamıyla muâf olduklarını göstermektedir. Bu tarihte Şeyh Aydoğmuş ve biraderi Abdi'nin hayatta oldukları tespit olunmaktadır. bk. *BOA TD*, nr.402, s.207.

³⁶⁴ *KKA TD*, nr.116, s.43/b, 15/a, 164/b, 171/a, 232/a, 307/a.

³⁶⁵ Türkiye Selçukluları zamanında yaşamış olan Emirci Sultan, Yesevi Türkmen şeyhlerindendi. bk. Ocak, (1995), 153–154.

³⁶⁶ Ocak, A.Y. (1995). Emirci Sultan. *DİA*, XI, 153–155.

³⁶⁷ Kızılköcalı tâifesinin Dervişân-ı Yusuf cemaatine adını veren Yusuf Abdal, bölgenin İslamlaşmasında rol oynayan heteradoks bir Türkmen babası olmalıdır. 1529 tarihinde İbrahim Sekisi mezrasında yaşayan cemaatin bu sırada on hâne ve bir mücerred nüfusa sahip olduğu tespit olunmaktadır. Anılan mezranın tüm gelirleriyle Zemheri Kışlası, Pervazlık ve Fakihler mezralarının da mâlikâne gelirleri Yusuf Abdal Zaviyesi'ne tahsis edilmişti. 1555 tarihinden itibaren cemaatin Baltı nâhiyesinde bulunan Yusuf Abdal köyüne yerleştiği veya köyün, adı geçen zaviye etrafında kurulmuş olduğu anlaşılmaktadır. XVI. yüzyıl sonunda Yusuf Abdal köyünün mâlikâne gelirlerinin zaviyeye ait olduğu ve yine İbrahim Sekisi mezrasın da cemaat tarafından ekilmeye devam edildiği görülmektedir. bk. *BOA TD*, nr.998, s.636.; *BOA TD*, nr.155, s.43.; *BOA TD*, nr.315, s.38.; *KKA TD*, nr.30.s.24/b

³⁶⁸ *KKA TD*, nr.30, s.51/b

Boğazlıyan nâhiyesinin Belpınar köyündeki Yolukulu Zaviyesi, Emlâk'a tâbî Alınpınar köyündeki Can Abdal Zaviyesi³⁶⁹ve Abdal Ata Zaviyesi³⁷⁰muhtemelen aynı çizgide, yani gayri sünnî nitelikli zaviyelerdi. Bunların yanında bölgede dolaşan ve kendilerine "hizmetkarân-ı Hacı Bektaş" denilen dervişler de vardı.

Öte yandan Bozok'ta ki Şahrüh Bey ve Sırçalı Zaviyeleri ise sünnî inanca sahip zaviyelerdi³⁷¹. Bozok'ta kaydedilen zaviyelerden biri de Âşık Paşa Zaviyesiydi. Zâkirli'ye bağlı olan Koz Viran cemaatinin ziraat ettikleri mezralardan biri olan Deve Kıran mezrasının mâlikânesinin yarısı bu zaviyeye diğer yarısı ise Âşık Paşa'nın oğlu olan Balı Çelebi'ye ait vakfa aitti³⁷². Çiçekli tâifesine bağlı olan aşiretlerden bazılarının ziraat ettiği yerlerden biri olan Yassı Pınar mezrasının tüm mâlikâne gelirleri Derviş Mehmed Zaviyesi'ne tahsis edilmişti³⁷³.

2.3.2.4. Duâcılar

Konargöçerler arasında padişahın sağlığı ve hükümetinin devamı için daima dua ile meşgul olduklarından muâf kaydedilen kimseler de bulunmaktaydı. Duâcı denilen bu kişilerden bazıları aynı zamanda müderris, sülehâ ve vaiz sıfatlarını da taşımaktaydılar³⁷⁴. Dulkadirli aşiretleri arasında bulunan duâcılar ve evlatlarına ziraat ettikleri zeminlerin vergilerine ek olarak, avâriz-ı divâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muâfiyet tanınmıştı³⁷⁵. Dulkadirli beylerinin tanıdığı bu muâfiyetleri Osmanlı padişahları da devam ettirmişlerdir.

Dulkadirli Türkmenlerinin 1580 tarihli tahririnde Boğa Halifeli, Kara Hamzalı, Haydarlı, Bostancıyân, Tacirli ve Avretli Yayıncısı cemaatleri arasına dağılmış durumda 25 duâcı bulunmaktaydı³⁷⁶. Dokuz tâifesi içerisinde Evlâd-ı Şeyh Aydoğmuş adıyla bir cemaat

³⁶⁹ *KKA TD*, nr.30. s.128/b.

³⁷⁰ Bozok'ta Demircili tâifesine bağlı Kanak-ı Bâlâ ve Kanak-ı Zirîn cemaatlerinin ziraat ettikleri Yassı Öyük mezrasının mâlikânesi Abdal Ata Zaviyesi'ne tahsis edilmişti. bk. *BOA TD*, nr.155, s.183.

³⁷¹ Koç, (1989), 24.

³⁷² *BOA TD*, nr.998, s.611.

³⁷³ *BOA TD*, nr.155, s.153.

³⁷⁴ *KKA TD*, nr.116, s.235/b.148/a.

³⁷⁵ *KKA TD*, nr.30, s.53/b.

³⁷⁶ *KKA TD*, nr.116, s.68/a, 230/a, 148/a, 235/b, 228/b, 257/b, 261/b.; *KKA TD*, nr.30, s.53/b.

olarak müstakil kaydedilen duâcılar aynı zamanda bir derviş grubuydu³⁷⁷. Dulkadirli Türkmenleri arasında duâcılardan başka Hz. Peygamber³⁷⁸ ve Dulkadir beylerinin ruhlarına Kur'an okumaları karşılığında muâf kaydedilen cüzhanlar da vardı. Bunların muâfiyetleri Dulkadirli beyleri tarafından verilmiş, hattâ onlara bazı araziler de bağışlanmıştı³⁷⁹.

2.3.2.5. Vakıf hizmetlileri

Dulkadirli Türkmenlerinden bazı aşiretler Dulkadir Beyliği döneminde hattâ daha önce yapılmış vakıflara hizmet etmekteydiler. Afşin yakınlarında Binboğa Dağı'nın eteklerinde bulunan Ashâb-ı Kehf, Selçuklular döneminde cami, ribat ve han binalarının da bulunduğu bir külliye haline getirilmiş buna akar sağlayan vakıflar tesis edilmişti. Dulkadirli de imar ve ilave vakıflarla burayı ihya etmiş, Dulkadirli Süleyman Bey bir takım köylerle bazı aşiret gelirlerini Ashab-ı Kehf'e vakfetmiştir³⁸⁰. Alaüddeve Bey zamanında Ashâb-ı Kehf vakfında bir medrese binası olduğu da tespit olunmaktadır³⁸¹. Ashâb-ı Kehf'te bulunan buk'a ve camiye bazı cemaatlerin gelirlerinden başka yine aşiretler tarafından kurulmuş olan çevre köy ve mezraların gelirleri tahsis edilmişti³⁸². Vakıfta bir müderris, bir hatip, bir müezzin ve bir nâzır-ı evkâf vardı. Buk'a müderrislerinin maaşları Efsus (Yarpuz) köyü gelirlerinden sağlanmaktaydı³⁸³. Ayrıca bu köyde bulunanlar meremmetçi olarak vakfın tamiri karşılığında çeri, bâc, adet-i ağnâm ve avâriz vergilerinden muâf tutulmuşlar bu uygulama Osmanlı idaresi altında da sürmüştü³⁸⁴. Ayrıca, Ashab-ı Kehf vakfi için her yıl dönüşümlü olarak Cerid cemaatinden 42, Boyunu Yoğunlu'dan 6, Döngелеli tâifesine bağlı olan Sarubaş cemaatinden 5 ve Ağca Koyunlu'dan 15 kişi evleriyle birlikte hizmet ederdi. Bu ailelerin görevi kendi aşiretleri tarafından vakfa verilen kırk keçi

³⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.207.

³⁷⁸ KKA TD, nr.108, s.428

³⁷⁹ Alaüddeve Bey, babası Süleyman Bey'in ruhuna iki cüz Kur'an okuması karşılığında Mevlana Ahmed isimli bir kişiye Hurman nâhiyesinde Havuzlu Alan adlı mezrayı vermiş, buranın evlatlık vakıf haline getirilmesine de müsaade etmişti. bk. KKA TD, nr.108, s.427-428.

³⁸⁰ Eyicil, A. (2005), Afşin Ashab-ı Kehf, I. Kahramanmaraş Sempozyumu Bildirileri (6-8 Mayıs 2004), c.I, İstanbul: Maraşder Yay., 271,276.

³⁸¹ KKA TD, nr.108, s.408.

³⁸² Nişanid ve Efsus (Yarpuz) köylerinin gelirleri Ashâb-ı Kehf Vakfına tahsisi edilmişti. bk. KKA TD, nr.108, s.407.

³⁸³ BOA TD, nr.998, s.480.

³⁸⁴ BOA TD, nr.998, s.478-479.; KKA TD, nr.108, s.409-410.

ile on koyunun sağılması, vakfın ihtiyacı olan yağ, peynir gibi ürünlerin yapılmasıydı. Hayvanların sütten kesilmesiyle bu ailelerin görevleri sona ermekte, bunlar getirdikleri hayvanlarını teslim alarak aşiretlerine dönmekteydiler³⁸⁵. 1563'te Cerid, Ağca Koyunlu, Saribaş ve Boynu Yoğunlu aşiretlerinden toplam 117 nefer hizmetkâr olarak görevlendirilmişti³⁸⁶. Alaüddevele Bey tarafından Maraş şehrinde yaptırılan Kadı Medresesi'nin hizmeti de Balganlı aşiretinin uhdesindeydi. Bu aşiretin 5500 akçelik ağnâm resimleri ve diğer vergileri medreseye tahsis edilmiş olup, hizmetleri karşılığında salgundan ve nüzûlden muâf tutulmuşlardı³⁸⁷. Yine Orta Niyabet nâhiyesinde Ashâb-ı Kehf zaviyesi yakınında bulunan Deve Baba Zaviyesi'nin hizmetinde Cerid aşiretlerinden Kabaklı cemaati³⁸⁸ bulunmaktaydı. Bunların tüm resimleri de anılan zaviyeye hasredilmişti³⁸⁹.

2.3.3. Hizmet Karşılığı Muâfiyetler

2.3.3.1. Sayyâdân

Konargöçerler içerisinde bazı aşiret veya aileler, buldukları bölgenin şartlarına göre şahin, atmaca, doğan, baz, zağanos, seyfi, esper adlarıyla çeşitli alıcı kuşların yuvalarının korunması, gözetilmesi, yakalanması, bakım ve eğitimi işleriyle görevliydi. Genel olarak bu vazifeyi yerine getirenlere sayyâd denilmekteydi³⁹⁰. Sayyâd avcı manasında vaşak, kaplan gibi hayvanları avlayan veya yakalayanlar için de kullanılmakla birlikte özellikle yırtıcı kuşları yetiştiren ve onlarla avlananları tarif etmekteydi.

Türklerin ana yurtlarından getirdikleri yırtıcı kuşlarla avlanma usulü özellikle Anadolu'nun nüfuzlu beyleri arasında yaygın bir adetti³⁹¹. 1600 yılında kaleme alınmış ve

³⁸⁵ *BOA TD*, nr.402, s.1187–1188.; *BOA TD*, nr.998, s.478.

³⁸⁶ *KKA TD*, nr.108, s.412–413.

³⁸⁷ *BOA TD*, nr.402, s.1191.

³⁸⁸ Kabaklı cemaatinin Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine tâbî olduğu görülmektedir. bk. Çakar, (2006), 232.

³⁸⁹ *KKA TD*, nr.108, s.414/b–415/a.

³⁹⁰ *KKA TD*, nr.168, s.16a/b.

³⁹¹ Karahanlı ve Selçuklu devletlerinde de özellikle kuşlarla yapılan av merasimlerine büyük önem verildiği ve avcılıkla ilgili olarak gelişmiş bir teşkilatlar kurmuş oldukları bilinmektedir. Bu teşkilatın başında bulunan Emîr-i şikâri-i memâlik mansıblı beylerin daha sonra baş vezirliğe kadar gelebildikleri müşahede edilmektedir.

müellifi belli olmayan bir bâznâmenin kaynakları arasında Alaüddeve Bey Bâznâmesi'nden de söz edilmesi Dulkadir beylerinin bu alandaki meraklarını göstermektedir³⁹². Nitekim beylikler döneminde Çukurova bölgesinde bulunan Fransız seyyah Broquiére, Ayas civarında şahinleri terbiye ederken karşılaştığı bir Türkmen beyinden emrinde avcılardan iki bin kişinin bulunduğunu öğrenmişti³⁹³. Dulkadirli tahrîrinde tespit olunan sayyâd miktarı da bu rakamın abartılı olmadığını göstermektedir³⁹⁴. Özellikle Dulkadirlilerin Maraş havalisinde âşiyâne denilen kuş yuvalarının fazlalığı, dolayısıyla bunlardan sorumlu mühim miktarda aile bulunmasını sağlamıştır.

Beyliğin Osmanlı idaresine girmesiyle Dulkadirli beyleri için hizmet eden sayyâdlar Osmanlı sarayı için kuş temin etmeyi ve yetiştirmeyi sürdürdüler. Osmanlı hükümeti eski usule uygun olarak âşiyâneleri, hâsıllarını ve görevli olan aşiretleri kayıt altına alıp doğancı sistemine dâhil etti³⁹⁵. Böylece sayyâdlar, doğancı başının taşradaki elemanları haline geldiler. Sayyâdlar avârız-ı divâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden³⁹⁶ bazen mahsûl-ı çiftten muâf olup arûs ve ağnâm ile diğer vergilerini de mir-i şikâr ağanın o bölgedeki doğancı başına ödemekle yükümlüydüler³⁹⁷. Doğancılık uzmanlık işi olması hem de tanınan geniş muâfiyetler nedeniyle babadan oğula geçen bir meslek durumundaydı. Sonradan bu sınıfa dâhil olmak ancak padişah beratıyla mümkündü³⁹⁸. Yenilenen tahrîr sırasında sayyâdlar kimseye raiyyet yazılamazlar, eğer yanlışlıkla veya daha sonradan bey kararıyla raiyyet yazılırlarsa yeniden sayyâdlığa geçirilirlerdi³⁹⁹. Bir vesile ile kendilerini doğancılar sınıfına yazdıranlar tespit edildiğinde yeniden raiyyet olarak yazılırlar ve daha önce ödemedikleri

---

Nitekim I.Alâeddin Keykubâd zamanında Sadeddin Köpek, III. Gıyaseddin Keyhusrev zamanında Kılavuzoğlu, emir-i şikâr idi. bk. Turan, O. (1958), 27–32.

³⁹² Bilge, R. (1945). İstanbul kütüphânelerinde bulunan bâznâmeler. *İÜ. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Türkiyat Mecmuası, VIII*, 179–180.

³⁹³ De la Broquiére, (2000), 171.

³⁹⁴ 1580 tarihinde Dulkadirli aşiretleri arasında sayyâd olarak kaydedilenler 746 hâne ve 270 mücerred nüfusa sahipti. *KKA TD*, nr.116, s.7/b–17/a.

³⁹⁵ *KKA TD*, nr.168, s.16/a.; *KKA TD*, nr.116, s.7/b.

³⁹⁶ *KKA TD*, nr.116, 14/a–17/a.; *BOA MD*, nr.55, s.184.

³⁹⁷ Zamantı nâhiyesinde Saru Mehmedli cemaatinden sayyâd olarak kaydedilen 56 kişi diğer muâfiyetlerinin yanında Yenice ve Yeni Pınar mezarlarında ziraat ettikleri yerlerin resmi çiftinden de muâf tutulmuşlardı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.420.; *KKA TD*, nr.116, 14/a–17/a.

³⁹⁸ *MAD*, nr.6415, s.128.

³⁹⁹ *KKA TD*, nr.30, s.185/b.

raiyyet vergilerini vermek durumunda kalırlardı. Sayyâd kethüdâları⁴⁰⁰ ihtimâlen aşiretler arasındaki avcı sınıfının sorumlularıydı.

Sayyâdlar kendi uhdelerine verilen kömelerden aldıkları kuşları doğancı başının bölgede bulunan adamına teslim ederdi. Teslimat sırasında sayyâd, doğancı başından kuşların miktarını, cinsini, ne zaman yakalandığını, hangi kömde yakalandığını ve teslim tarihini içeren mühürlü bir tezkire alırdı. Bu tezkireyi saklayan sayyâd daha sonra âşiyânelerle ilgili muhasebe görülürken ibraz ederdi. Bu kayıtların hilafi olarak sayyâdın bakımı için kendisine verilen kuşu saklayıp getirmediği açığa çıkarsa 1000 akçe bedel ödemesi gerekir ayrıca muhkem tedip edilir dahası doğancılık hizmetinden de çıkarılırdı. Bu durumda muâf olduğu yılın tüm vergileri de geriye dönük olarak tahsil edilir ve padişah haslarına katılırdı. Kendi uhdelerine verilen yuvalardan kuş alamayan sayyâdlar muâfiyetlerini kaybetmemek için mensup oldukları cemaat ve köy ahalişi içerisinde güvenilir kişilerle kadı huzuruna gelip durumu sicile kaydettirdikten sonra suretlerini alırlar yine muhasebe sırasında ibraz ederlerdi⁴⁰¹. Bunun yanında doğancılar dışında, reâyâdan, sipahiden diğer avcılardan kim padişah hassı olan yuvadan kuş alırsa her bir kuş için bedel olarak 500 akçe ödemek zorunda kalırdı⁴⁰².

Yuvalardan sorumlu olanlardan başka sayyâdlar, tülekçiler, didebanlar ve kayacılar olmak üzere dört görev daha bulunmaktaydı. Tülekçiler kendilerine verilen kuşların tünemesi işinden, didebanlar kuş yuvalarının gözlenmesinden ve kayacılar⁴⁰³ da zamanı geldiğinde yuvalarda bulunan yumurta veya yavruların alınmasından sorumluydu. Didebanlar, âşiyânelerden topladıkları kuşları uçmalarına fırsat vermeden getirir, sayyâd ve tüleyicilere teslim ederlerdi. Sayyâd ve tüleyiciler kuşlara bakar ve eğitimini yürütürler⁴⁰⁴,

---

⁴⁰⁰ *BOA TD*, nr.998, s.570.

⁴⁰¹ Su, (1938), 17.

⁴⁰² *BOA TD*, nr.998, s.570–571.; *BOA TD*, nr.402, s.32.; *KKA TD*, nr.116, 14/a.

⁴⁰³ Kayacılar sarp kayalıklar üzerine çıkarak bellerine bağladıkları urganlar ile yuvalara iniyorlar buralardan yumurta, dişi veya erkek kuş yavrularını doğancıbaşına iletmek için gönderirler, yuvalardan bir şey bulamamaları durumunda muâfiyetlerini kaybetme tehdidi ile karşılaşılırdı. Bu durumda cemaat üyeleri yuvalara inmek için büyük emek harcadıklarını, ancak bir şey bulamadıklarını bölgenin güvenliğini kazanmış ahalişlerinin şahadetinde kadı huzurunda ikrar ederler, kayda geçirirlerdi. bk. Su, (1938), 17.

⁴⁰⁴ *BOA TD*, nr.998, s.420.

daha sonra doğancı başına teslim ederlerdi. Sayyâdlar içerisinde götürücü⁴⁰⁵ olarak kaydedilenler de ihtimâlen bu teslimatı yapan sorumlulardı. Her âşiyâne de ayrı vazifeler üstlenen beş kişi bulunmaktaydı. Bunlardan biri kömeleri korur, diğeri onun azığını getirir, diğeri ögeyik⁴⁰⁶ bulur, bir diğeri devlengeç⁴⁰⁷ bulur ve sonuncusu kuşu av sahasına getirirdi⁴⁰⁸.

Dulkadirli Türkmenleri yalnızca kendi yakaladıkları kuşların değil aynı zamanda payitahttan gönderilen kuşların da bakım ve yetiştirilmesini de yapmaktaydı. İstanbul ve Maraş arasında avcı kuşların gidiş gelişi, Türkmenlerden başka yol boyundaki bey ve kadıların da vazifelendirildiği mühim bir süreç halinde işliyordu. Kuşların geçeceği kazâların kadılarına önceden emirnameler gönderilir, kuşlar için yeteri kadar eti hazır etmeleri ve bu görevi ihmâl etmemeleri tembih edilirdi⁴⁰⁹. Türkmenlerin yetiştirdiği kuşların İstanbul'a gidişi esnasında da aynı yol izlenirdi.

1525 yılında Maraş dâhilinde toplam 81 âşiyâne bulunmaktaydı. Bu yuvalardan 41'i şahin, 3'ü baz, 14'ü seyfi ve 23'ü ağca kuşlarına ait yuvalar olup, bu yuvalarla ilgili olarak dideban ve kayacıyân olarak 211, sayyâd olarak da 131 nefer kaydedilmişti⁴¹⁰. Aynı tarihte Zamantı'da ise 15 yuva için 56 nefer sayyâd yazılmıştı⁴¹¹. 1563'te Kars-ı Maraş'ta on yedi ayrı yuva bulunmaktaydı. Bu yuvalar için 46 cemaatten 543 nefer görevlendirilmişti⁴¹². 1580 tarihli Yörük defterinde sayyâd ve âşiyânelere hizmet edenlerin sayısı 746 hâne ve 270 mücerreddi. Sayyâdân-ı baz ve atmaca adıyla 451, sayyâdân-ı balaban adıyla 319 nefer

---

⁴⁰⁵ *KKA TD*, nr.168, s.9/b–16/a.

⁴⁰⁶ Üveyik, güvercingillerden eti için avlanan bir kuş türü.

⁴⁰⁷ Çaylak cinsinden bir kuş türü.

⁴⁰⁸ *BOA TD*, nr.998, s.570–571.

⁴⁰⁹ *BOA MD*, nr.6, s.477.

⁴¹⁰ *BOA TD*, nr.998, s.421.

⁴¹¹ Zamantı'da Sarı Pınarı, Viranşehir, Çekerağılı, Doğmuş, Elkendin, Beşdepe, Ağca Geçid, Kuşçu Pınarı, Meyalih, Devan, Kırk Pınar, Doğancı, Kara Selvi, Dokuzin, Akköme, Yarhisar, Kızılcasu, Boğurözü, Beşikdepe ve Yund Dağı'nda Yenice Köme âşiyanelerin bulunduğu yerlerdi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.570–571.; *KKA TD*, nr.116, s.17/a.

⁴¹² Kars-ı Maraş'ta Kırkkuyu, Armud Alanı, Parmaksız, Tikepınar, Elmalı, Uzunkara, Çağırğan, Pötürge, Tahta Deresi, Bademli, Gelin Köyeği, Karı Sisi, Soğanlı, Darı Deresi, Göynücek, Yavı Deresi, Kahenk âşiyaneleri bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.168, s.9/b–16/a.

kaydedilmiş olup bunlar, 18'i şahin, 6'sı atmaca ve 18'i seyfi yuvası olan âşiyânelere hizmet etmekteydiler⁴¹³.

Bozok'ta ise Şam Bayadı tâifesinin ziraat ettiği Kara Taş mezrasında bir âşiyâne-i çakır⁴¹⁴, Budaközü nâhiyesinde Ilgar Dağı'nda bir âşiyâne-i baz⁴¹⁵ bulunmakta ve Çubuk nâhiyesinde Ağca Ağıl ve İkizce köylerinde sayyâdlar ikâmet etmekteydi⁴¹⁶.

Maraş'ta Zeytun köyünde, Yenice Kale'de Tirkeşli ve Filos adlı şahin yuvaları için didebân ve kayacı olarak görevli olan zimmîler de bulunmaktaydı. İkişer kişi halinde nöbetleşe görev yapmak karşılığında cizye ve diğer tüm vergilerden muâf kaydedilmiş olan bu zimmîlerin dışında sayyâdların tamamı Türkmenlerden oluşmaktaydı⁴¹⁷. Dulkadirli aşiretlerinden bazı aileler sayyâd olarak yazılabildiği gibi bir aşiretin bütünüyle bu sınıfa kaydedilmiş olması da mümkündür. Örneğin Hârûniye Yörüklerinden olan Karacalı tâifesinin Düldül Bunsuzu cemaati, yayladıkları Düldül Dağı'ndaki şahin yuvalarından sorumluydu ve cemaatten birer kişi nöbetle yuvaya hizmet etmekteydi⁴¹⁸. Kezâ 283 hâne ve 146 mücerred nüfusuyla büyük aşiretlerden olan Sarı Mehmedli aşireti Zamantı'da bulunan tüm âşiyânelerin sorumlusuydu. Zamantı, Yahya Pınarı, İkizce, Kurdini, Havdegil ve Çaylak köylerinde yerleşik olan bu aşiret, padişah beratı ile toptan doğancı yazılmışlardı⁴¹⁹. Yine Bahalı aşireti, Nurhak Dağı etrafında bulunan yuvalardan sorumlu aşiretti. Karaca Osmanlı⁴²⁰, Kara Donanlı diğer adıyla Balabanlı⁴²¹ Köpekoğlu, Yemlihanlı, Kızıllar cemaatleri de sayyâd olarak kaydedilen aşiretlerdendi⁴²².

Konargöçerler arasında vaşak ve kaplan gibi hayvanları yakalayan veya kürkleri için avlayanlara da sayyâd denilmekteydi. Konargöçer aşiretlerinden bazıları canlı yakaladıkları

⁴¹³ *KKA TD*, nr.116, s.7/b–17/a.

⁴¹⁴ *BOA TD*, nr.998, s.624.

⁴¹⁵ *BOA TD*, nr.998, s.622.

⁴¹⁶ *KKA TD*, nr.30, s.185/b

⁴¹⁷ *KKA TD*, nr.116, s.11/a–12/a.

⁴¹⁸ *BOA TD*, nr.402, s.934.

⁴¹⁹ *BOA TD*, nr.402, s.32

⁴²⁰ Bu cemaat içinde 4 kişi Ağcaciyân ve tülekciyân olarak kaydedilmişti. bk. *BOA TD*, nr.402, s.24.

⁴²¹ *BOA TD*, nr.402, s.24.

⁴²² Kurt, (1990), 295.

yırtıcı hayvanları İstanbul'a göndermek karşılığında vergi muâfiyetine sahipti. Ele geçen bu yabancı hayvanlar İstanbul'da sergilenmekteydi. XVI. ve XVII yüzyılda İstanbul'da bulunan yabancı seyyahlar, birçoğunu ilk defa gördükleri vaşak, yaban kedisi, aslan, kaplan, leopar, panter hattâ zürafa ve fil gibi hayvanlardan uzun uzadıya bahsetmektedirler⁴²³. Göksun nâhiyesinde Yolkud (Keprin) mezrasındaki Yolkudlu cemaati her yıl İstanbul'a iki canlı vaşak gönderiyorlar, karşılığında cemaatin 17 neferi avâriz-ı divâniyye, tekâlif-i örfiyye, adet-i ağnâm ve diğer vergileri ödemiyoarlardı⁴²⁴. Bu görevlerinden dolayı cemaat *sayyâdân-ı vaşak* olarak da bilinmekteydi. Yine Kavurgalı tâifesi de avladıkları kaplan ve vaşak için "*mahsulât-ı post-ı vaşak ve kaplan*" adıyla her yıl 200 akçe vermekteydiler⁴²⁵. Bozok'un Akdağ yaylaklarında vaşak avlanmakta ve buradaki aşiretler de her yıl 1.000 akçe vaşak postu için bedel ödemekteydiler⁴²⁶.

2.3.3.2. Harp aleti üretenler

Ok, yay ve mızrak gibi zamanın hafif harp levazımının yapımı hususunda maharet sahibi olan konargöçerler, kendilerinden istenen miktarda savaş aletini yapıp cephâneye teslim ederek birtakım vergilerden muâf olmaktadır⁴²⁷. Dulkadirli aşiretleri arasında Okçu ve Yayıcı isimlerini taşıyan aşiretlerin bulunması onların bu konuda tanınmalarıyla ilgili olmalıdır. Nitekim Ağca Koyuncu tâifesinden 28 neferlik bir grup her yıl Maraş Kalesi'ne dört kabza yay verdiklerinden Yayıcılar cemaati olarak da anılmaktaydılar⁴²⁸. Yine Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesinden Obalı aşireti, Alaüddevle Bey zamanında Dulkadir ordusu için ok üretmek karşılığında vergi muâfiyetine sahipti. Bu cemaatin kırk hânesi daha sonra da Osmanlı ordusu için yıllık elli kabza ok üretmeye devam etmekte ve cemaat yaptıkları iş nedeniyle *kemankâran* olarak da anılmaktaydı⁴²⁹. Dulkadirliiler arasında *gönder* de denilen mızrakları yapan marangozlar da bulunmaktaydı. Neccar denilen bu ustalar,

⁴²³ Busbecg, (1985), 47.; Dernschwam, (1992), 79.

⁴²⁴ KKA TD, nr.168, s.245/b.

⁴²⁵ BOA TD, nr.998, s.493.

⁴²⁶ KKA TD, nr.30, s.64/a.

⁴²⁷ Orhonlu, (1987), 23.

⁴²⁸ KKA TD, nr.116, s.236/a.

⁴²⁹ BOA TD, nr.998, s.489.

yerleştikleri Maraş mahallesine de isim vermişlerdi⁴³⁰. 1563'te Neccarlı Mahallesinden 27 usta hassa-i hümayun için gönder kestiklerinden nüzûl ve avârizdan muâf olmuşlardı⁴³¹. İran Seferleri için Maraş'tan istenen mızrak toplamı 1578 yılında 15000⁴³², 1584/85 yılında ise 10000 adet gibi büyük miktarlardaydı⁴³³.

2.3.3.3. İmar ve tamir görevlileri

Türkmen aşiretleri arasında kamu hizmetine mahsus binaların imar ve tamiriyle görevlendirilen kimseler bulunmaktaydı. Bunlardan köprülerin yapım, tamir ve korunması işleriyle meşgul olanlara *meremmetçi* veya *köprücü* denilmekteydi. Cemaatler içerisinde bir veya birkaç kişi meremmetçi olabildiği gibi bazen cemaatin tamamı, yerleşikler için ise bütün bir köy ahalisi de köprücü yazılabilmekteydi⁴³⁴. Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesinin Seydi Hacı aşiretinden sekiz bennâk ve yedi mücerreden oluşan bir bölük, Çağşındı köprüsünün bakımıyla görevliydi⁴³⁵. Döğerli aşireti de Yeni İl'de yayladıkları Kalkanlı köyünde bir cami imar etmişler, bu caminin bakımını üstlenmeleri karşılığında ağnâm ve tekâlif-i örfiyyeden muâf olarak kaydedilmişlerdi. Bu hususta aşiretin kışlakları olan Halep'e vardıklarında tekrar vergi talep edilmemesi istenmişti⁴³⁶.

2.3.3.4. Derbentçiler

Derbent adı verilen geçitlerin özellikle eşkiya saldırılarına karşı muhafaza edilmesi, yolun açık bulundurulması ve yolcuların emniyetinin sağlanması derbentçilerin göreviydi. Derbentçiler, geçitlerin civarında evler bina edip bölgeyi ihya eder, bunun karşılığında avâriz-ı divâniyye ve tekâlifi örfiyyeden tamamıyla muâf olarak kaydedildikleri gibi tasarruflarında bulunan çiftliklere de müdahale edilmezdi⁴³⁷. Hükümetin derbentçilere

⁴³⁰ BOA TD, nr.402, s.749.

⁴³¹ KKA TD, nr.101, s.21.

⁴³² BOA MD, nr.34, s.58.

⁴³³ BOA MD, nr.59, s.7.

⁴³⁴ Orhonlu, C. (1973). Köprücülük. VII. Türk Tarih Kongresi, (Ankara 25–29 Eylül 1970), Kongreye Sunulan Bildiriler. II, s.701–708. Ankara: TTK Yay.

⁴³⁵ KKA TD, nr.168, s.94/a.

⁴³⁶ Özdeğer, (1988), 190.

⁴³⁷ BOA TD, nr.450, s.238.

tanıldığı bu imtiyazlar güvenliği kalıcı hale getirmek ve bir bakıma iskânı kolaylaştırmak amaçlarını taşımaktaydı. Derbent tesislerinin iskân vasıtası olarak kullanımını daha çok XVIII. yüzyılda ağırlık kazanmışsa da, XVI. yüzyılda da böyle bir fonksiyona sahip olduğu görülür⁴³⁸. Nitekim, Bozok'un Emlâk nâhiyesinde Akdağ'dan Tokat ve Kayseri taraflarına geçişi sağlayan Benli Başak Derbendi, burayı şenlendirmek ve yerleşmek karşılığında Hacı Bektaş Dervişlerine verilmişti. Dervişler burada zaviye bina edip meskûn oldukları müddetçe öşür, avâriz ve tekâliften muâf kabul edilmişlerdi⁴³⁹.

Derbentlerde bir veya birkaç aşiret veya birçok aşiretten seçilen aileler görev yapmaktaydı. Örneğin Üzeyir Sancağında Bakraz'da bulunan Han-ı Cedid derbendinde büyük çoğunluğu Yazır aşiretinden olmakla birlikte Âşıklı, Muğlisalı, Kazancılar ve Cerid cemaatlerinden toplam 155 nefer görevlendirilmişti⁴⁴⁰. Yine Üzeyir Sancağında bulunan Karanı Kapı geçidi için Dulkadirli aşiretlerinden 18 ayrı cemaatten toplam 215 nefer derbentçi olarak yazılmıştı⁴⁴¹.

2.3.3.5. Koyuncuyân

Anadolu'da Yörükler iktisâdî faaliyetlerine göre yüncü, darıcı, ellici gibi adlar almışlardır⁴⁴². Dulkadirli Türkmenleri arasında görülen Koyuncuyân tâifesinin de iktisadi faaliyetlerinden dolayı bu ismi aldıkları anlaşılmaktadır. Zira Koyuncuyân tâifesi padişah haslarına dâhil olan 1.000 baş koyuna bakmakla ve bunlardan hâsil olan yün ve yapağıyı vermekle yükümlüydüler⁴⁴³. Mükellefiyetlerine göre, bu koyunların kırılması durumunda dahi kendilerinin sahip oldukları koyunlardan bu miktarı ikmal etmek durumundaydılar. Bu vazifeleri karşılığında sahip oldukları kendi koyunlarının ağnâm vergilerinden ve avâriz

⁴³⁸ Erdoğan, (2005), 128.

⁴³⁹ *KKA TD*, nr.30, s.128/a.

⁴⁴⁰ *KKA TD*, nr.168, s.264/b.

⁴⁴¹ Derbentçi olarak.; Turak Hacılı, Hümâyunlu, Düden, Başılı, Kırgıl, Tomalı Hacılı, Çomran, Camuslu, Tahirli, Koç Hasanlı, Ali Kabukculu, Toraman, Koçar, Atgüdenli, Kazancılar, Kurtlu cemaatleri kaydedilmişti. bk. *KKA TD*, nr.168, s.265/b–266/b.

⁴⁴² Halaçoğlu, (1997), 21.

⁴⁴³ Koyundan Mayıs ayında alınan kıymetli yüne yapağı denilmektedir. Yağcı Bedir Yörükleri, Eylül kırkımındaki yün yerine Mayıs kırkımının yününü, daha uzun kalıp halinde ve parlak olduğu için tercih ederlerdi. bk. Egawa, H., Şahin, İ. (2007), 81.

vergilerinden muâf olmakla birlikte yava, bâd-ı hevâ, arûs resmi vermekle yükümlüydüler⁴⁴⁴. Koyuncuyân tâifesi Sadık Hacı, Fakihli, Müslüm Hacı, Pürçekli, Aydın Hacı, Kara İbrahimli ve Koyuncu cemaatlerinden müteşekkildi. Bu cemaatler Zamantı havalisinde Gökçedepe’de yaylamakta ve Gündüzlü, Antakya ve Karguluk nâhiyelerinde kışlamaktaydılar. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 9 cemaat halinde kaydedilen Koyuncuyân tâifesi 171 hâne, 16 mücerred, 4 imâm ve 5 kethüdâ nüfusa sahipti⁴⁴⁵. 1580’ de ise tâife 254 hâne ve 78 mücerred vergi nüfusundan müteşekkildi⁴⁴⁶.

2.3.3.6. Kürekçiler

Dulkadir Türkmenlerin yayıldığı Maraş, Kars-ı Maraş, Güvercinlik ve özellikle Kınık nâhiyesinde Ceyhan suyunun suladığı arazilerde padişah haslarından olan ve nehir adı verilen çeltik tarlaları bulunmaktaydı. Bu nehirlerde, başlarındaki kethüdâlarla idare edilen kürekçiler çalışmaktaydı. 1525 yılında Dulkadirli sahasında 81 çeltik tarlası ve burada 1248 kürekçi tespit edilmektedir⁴⁴⁷. 1563 yılında Kars-ı Maraş Sancağında Savrun, Sunbas ve Kesik gibi isim alan çeltik nehirlerinde 660 kürekçi görevliydi⁴⁴⁸. Bu nehirlerin Kılguç, Karaçoban, Gündüz, Zâkir, Baş Karalı, Avretli, Çağırğan, Dulkadir, Karamanlı⁴⁴⁹ gibi isimler taşıması anılan cemaatler tarafından ekildiklerine işaret ediyor olmalıdır.

2.3.3.7. Madenciler

Konargöçer aşiretler yaylak ve kışlak sahalarındaki madenlerin işletilmesi, eşkıyaya karşı muhafaza edilmesi, istihsal olan madenin nakli gibi görevleri de yürütmekteydi. Madenlerde görevli olan ve kendilerine kancıyân denilen kimseler avârız vergisinden

⁴⁴⁴ BOA TD, nr.402, s.87.; BOA TD, nr.998, s.422.; “Mahsul-ı ‘an baha-i para ve şütür ve yapağı ağnâm-ı mezbure ve adet-i ağnâm cemâ’ati mezbure ber muüceb-i âdet-i kadîme fi sene 12.000”. bk. KKA TD, nr.116, s.28/a.

⁴⁴⁵ BOA TD, nr.998, s.422.

⁴⁴⁶ Tâifede ayrıca 2 imâm, 4 kethüdâ, 10 muhassıl, 1 dîvâne, 2 sipahi, 2 pir, 1 ehl-i ilm, 1 müderris, ve 1 mâ’lül bulunmaktaydı. bk. KKA TD, nr.116, s.28/a

⁴⁴⁷ BOA TD, nr.998, s.421.

⁴⁴⁸ Kurt, y. (2011), LIV.

⁴⁴⁹ BOA TD, nr.402, s.36–68.

muâflardı⁴⁵⁰. Kışlaklarda bulunan madenleri işleyen aşiretlerin yaylaya gittiği aylarda madenlerde üretimin aksadığı da olmaktaydı. Nitekim Dulkadir Vilâyeti'nde işletilen güherçilenin yeterli miktarda olmaması üzerine hükümetin kendisinden izahat istediği Maraş kadısı, Türkmenlerin yayladan dönmeleriyle üretim yapılabileceğini bildirmekteydi⁴⁵¹. Madenlerde çalışanların sayısı bazı durumlarda büyük miktarlarda olabilmekteydi. Nitekim Göksun'da bulunan Gümüş madeninde 174 madenci çalışmakta, bunların başlarında üç kethüdâdan başka üç mu'temed-i 'ab ve içlerinde bir de imâmları da bulunmaktaydı⁴⁵². Yine Kars-ı Maraş'ta Mağara nâhiyesindeki gümüş ve kurşun madeninde Hacı Mustafa, Davudlu, Elbistanlı, Koca İshaklı, İsmaili, İvazlı ve Kutlu Hanlı cemaatlerine mensup olan 350 neferlik bir kanciyân topluluğu çalışmaktaydı⁴⁵³. Memliha denilen tuz madenleri de yine konargöçerler tarafından işletilebilmekteydi. Bozok'ta Gedik nâhiyesinde Elekçili mezzarasındaki tuzlada üretim Şam Bayad aşiretlerince yapılmaktaydı⁴⁵⁴.

2.3.4. Malûliyete Bağlı Muâfiyetler

Bedeni ve aklî özürleri bulunanlarla yaşlılık veya hastalık gibi üretim yapmalarına mani durumları olanlar da vergi vermezlerdi. Ma'lûl⁴⁵⁵, mahzûn⁴⁵⁶, divâne⁴⁵⁷, a'mâ, pîr,⁴⁵⁸ bî-amel⁴⁵⁹, lâl olanlar çoğunlukla tüm vergilerden muâf kaydedilirlerdi.

---

⁴⁵⁰ Orhonlu, (1987), 27.

⁴⁵¹ *BOA MD*, nr.34, s.272.

⁴⁵² *BOA TD*, nr.998, s.422.

⁴⁵³ *KKA TD*, nr.168, s.25/b-27/a.

⁴⁵⁴ *BOA TD*, nr.998, s.622,623.

⁴⁵⁵ *KKA TD*, nr.116, s.52/b, 57/b,96/b.

⁴⁵⁶ *KKA TD*, nr.116, s.98/b.

⁴⁵⁷ *KKA TD*, nr.116, s.66/b.

⁴⁵⁸ *KKA TD*, nr.116, s.135/a-135/b.

⁴⁵⁹ Beratla bî amel olarak kaydedilenler avâriz ve nüzulden de muâf olmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.116, s.254/b, 202/a.

3. BÖLÜM

NÜFUS VE YERLEŞME

3.1. Nüfus

Maraş ve çevresinde bulunan Dulkadirli Türkmenlerini, Maraş ve Kars-ı Maraş aşiretleri olarak ikiye ayırmak mümkündür. Bunlardan Maraş havalisinde bulunan aşiretler Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinin yapıldığı 1525 yılında yirmi ayrı tâife¹ altında toplam 757 cemaat halinde bulunmaktaydı. Bu sayı cemaatlerin alt bölükleriyle birlikte 1.060'a ulaşmaktaydı. Bu ilk tahrîrde Maraş havalisinde bulunan aşiretler 24.595 nefer nüfusu olarak kaydedilmişlerdi. Bunların 21.733'ü hâne, 2.177 mücerred², geriye kalan 685 hânesi ise sipahi, nöker, kethüdâ, imâm gibi vazifeli muâf reâyâ idi. Bu tarihte Dulkadirli Türkmenlerinin Kars-ı Maraş'ta bulunan kolu ise on bir ayrı tâife veya büyük aşiret altında 350 cemaatten oluşmaktaydı. Bunlar 6.118'i hâne, 1.360 mücerred ve 663 hâne muâf olmak üzere toplam 8.141 nefer nüfusundan ibaretiler³.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunda bulunan aşiretlerinin 1529'da tamamlanan tahrîrinde, on yedi ayrı tâife altında 504 cemaatten müteşekkil oldukları tespit olunmaktadır. Bu cemaatlere sipahilerden ve boybeylerinin neslinden gelenlerin oluşturduğu bölükler de eklendiğinde cemaat sayısı 550'ye ulaşmaktaydı. Bozok Sancağının ilk tahrîrinde aşiretlerin toplam 14454 nefer nüfusları olduğu ve bunun 11.659 hâne ve 1.283 mücerred olarak

---

¹ Maraş'ta bulunan tâifeler; Alcı/Elci, Anamaslı (Karacalı), Bertiz, Bostancıyân, Cerid, Çağırğan, Çimeli, Demrek, Dişarcıyân ve Gurbet, Dokuz (Bişanlı), Döngelili, Evcî/Avcı, Eymir, Gündeşli ve Değşirli, Kavurgalı, Kızıllı ve Ali Beyli, Küreciyân, Küşne, Peçenek, Tahirli olmak üzere yirmi adetti. bk. *BOA TD*, 444-461.

² *BOA TD*, nr.998, s.461.; Ahmet Kanlıdere tarafından yapılan çalışmada Maraş havalisinde bulunan Dulkadirli Türkmenlerinin nüfusu 17.376 hâne olarak hesaplamıştır. Bizim elde ettiğimiz rakamlar ile anılan çalışma arasında görülen farklılık, hesaplamada icmal defterine müracaat edilmemesiyle ilgilidir. Tarafımızdan verilen rakamlarda icmal defter esas alınmıştır. bk. Kanlıdere, A. (2012). XVI. Asır Başında Dulkadirli Türkmenleri Hakkında Önemli Bir Kaynak: Maraş'ın İlk Mufassal Tahrîr Defteri. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan-1 Mayıs 2011. I/III*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 89.

³ Dulkadirli aşiretlerinin Kars-ı Maraş'ta Demircili, Karamanlı, Kavurgalı, Selmanlı, Zâkirli tâifeleri ve Çobanlı, Hatablı, Karı Kışlalı, Mesudlu, Keçeşik ve Kemalli cemaatleri altında toplanmışlardı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.488-510.

kaydedilen kısmının vergi mükellefi, geriye kalan yaklaşık iki bin neferin ise çoğu sipahi olmak üzere muâflardan oluştuğu görülmektedir⁴.

Bu durumda Dulkadirli Türkmenleri her üç kolu 1525 ve 1529 tahrîrlerine göre toplam 48 ayrı tâife ve büyük aşiret altında 1.611 cemaatten meydana geliyordu. Bu rakama cemaatlerin alt kollarını meydana getiren mahalle, oymak veya obalar dâhil değildir. Tüm Dulkadirli aşiretlerinin anılan tarihlerde 47.190 nefer nüfusunun 39.677 hâne, 4.903'ü mücerred olarak kaydolunmuştu. Aşiretler içerisinde muâf yazılanların sayısı ise 3.263 neferle toplam neferin yaklaşık %7'sini oluşturmaktaydı.

Bozok ve Kars-ı Maraş kolunda bulunan aşiretler müstesna olmak üzere Maraş'ta kaydedilen Dulkadirli cemaatlerinin tamamının 1525 yılında anılan bölgelerde bulunmadıklarını, bu ilden ayrılarak Yeni İl ve Diyarbekir havalisine gitmiş bulunan aşiretlerin de bu tahrîre dâhil edildiklerini ifade etmek gerekir. Bununla birlikte Maraş Sancağının ilk tahrîrinde yer alan kayıtlara nazaran onların Yeni İl veya Diyarbekir'de buldukları, il yazıcıları tarafından da bilinmekteydi. Dulkadirli sahasının dışında olmalarına rağmen Maraş defterinde yazılmış olan aşiretlerle ilgili bilgiler muhtemelen Dulkadir Beyliği'nin son dönemlerinde tutulan kayıtlardan istifade edilerek aktarılmıştı. İki tarafta da deftere kaydedilen bu gruplar doğal olarak vergi baskısına maruz kaldıklarından, daha sonra Dulkadir muhasebesinden ayrılarak Yeni İl ve Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmişlerdir.

1540 tarihinde yapılan müstakil Bozulus tahrîrinde, Dulkadirli Türkmenlerinin ayrı kaleme yazılmış olmaları, Dulkadir ilinden Bozulus'a katılan aşiretlerin toplam nüfusunu tespit etmemizi mümkün kılmaktadır. Buna göre Bozulus Türkmenlerinin 7.325 hâne ve 688 mücerred olmak üzere sahip oldukları toplam vergi nüfusunun 2.757 hâne ve 262 mücerred

---

⁴ Bozok sancağını yurt tutmuş olan Dulkadirli aşiretleri 1529'da Ağca Koyunlu, Ağcalı, Ali Beyli, Çiçekli, Deli Alili, Demircili, Karamanlı-yı Dinek, Kavurgalı, Kızılkocalı, Mesudlu, Sekili, Selmanlı, Süleymanlı, Şam Bayadı, Tecirli, Zâkirli boylarına tâbî olarak teşkil edilmişti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.592-631.

olmak üzere 3.019 neferlik kısmı Dulkadir Türkmenlerindendi⁵. Bu itibarla Bozulus Türkmenlerinin yaklaşık %27'si Dulkadirli cemaatlerinden oluşmaktaydı.

Öte yandan 1548 tarihli Yeni İl tahrîrine göre Yeni İl Türkmenlerinin büyük kısmının Dulkadirli Türkmenlerinden oluştuğu tespit olunmaktadır. Ancak belirtmek gerekir ki, Yeni İl tahrîrinde aşiretler Dulkadirli veya Yabaneri olmalarına göre tasnif edilmiş olsa da aralarında hangi ile mensup oldukları belirtilmeyen cemaatler de vardır. Bu itibarla Bozulus Türkmenlerinde olduğu şekilde bu ildeki Dulkadirli kolunun kesin oranını ortaya koymak mümkün değildir. Ancak hangi tâifeden oldukları belirtilmeksizin kaydedilen cemaatler arasında Dulkadirli aşiretleriyle ortak isimleri taşıyanların olduğunu hattâ Yabaneri olarak kaydedilen cemaatler içinde de Dulkadirli oldukları kaydedilen kimselerin bulunduğu da görülmektedir.

Yeni İl'in 1548 tarihli tahrîrinde Yeni İl Türkmenlerinin toplam vergi nüfusu 1.828 neferden ibaret olup bunların 1.179 nefer vergi nüfusundan oluşan %65'lik kısmı Dulkadirli aşiretlerine mensuptu⁶. Bununla birlikte, 1.583 yılında yapılan tahrîrde Yeni İl Türkmenlerinin nüfusunun hızla aratarak 18.869 nefer vergi nüfusuna ulaştığı görülmektedir. Bunların 15.302 vergi nüfusu Dulkadirliilerden oluşuyordu ve toplam nüfusun %82'sine baliğ oluyordu⁷. Görülüyor ki gerçekte Yeni İl Türkmenlerini meydana getiren ana kitle, Dulkadir bölgesinden gelen aşiretlerdendi ancak muhasebe kayıtlarından dolayı Yeni İl diye anılmak durumunda kalmışlardı.

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunun ikinci tahrîri 1563 yılında tamamlanmış, bu sayımda Maraş ve Kars-ı Maraş ayrı birer sancak olarak yazılmıştır. Kars-ı Maraş tahrîri Yörük defterleri usulünde tutulmuş ve yine tâife ve cemaat esasına göre tahrîr yapılmıştı. Buna göre Kars-ı Maraş'ta konargöçerler 11.900'ü hâne ve 8.130'u mücerred olmak üzere

⁵ Sümer, (1949), 39

⁶ Şahin, (1980), 286.

⁷ Bu neticeler İlhan Şahin tarafından aktarılan vergi mükellefi hâne, bekâr ve neferen sayılarına göre verilmiştir. İlhan Şahin, Yeni İl Türkmenlerinin tahmini nüfusunu hânenin 5 kişi olarak kabul edilip buna bekârların eklenmesi yöntemiyle hesaplamıştır. Bu hesaba göre Yeni İl Türkmenlerinin 1548'de 6.790 olan nüfusunun 4413'ü (%65), 1583'te 68.838 olan nüfusunun 5.161'i (%82) Dulkadirli aşiretlerden oluşmaktaydı. bk. Şahin, (1980), 291-292.

21.030 nefer nüfusuna sahipti. Bunların arasında 1.018 eşkinci, 543 sayyâd, 660 kürekçi ve 367 kancıyân (madenci) reâyâ da yer alıyordu⁸.

Aynı tarihte yapılan Maraş Sancağı tahrîrinde ise Yörük defterlerini tutma geleneği terk edilerek yerleşik hayatın bir devamı şeklinde kayda geçirilmişlerdi. Bu yüzden aşiretleri bağlı oldukları tâifelere göre tespit etmek mümkün olmadığı gibi, yerleşik ahali ile iç içe kaydedilmeleri de onların yerleşik hayata geçişini de yansıtmaktadır. Bu tarz kayıtlar merkezi hükümetin aşiretlerin yapısal durumlarını değiştirmeye yönelik bir politikasından değil, tamamen tahrîr eminin kendi tasarrufundan kaynaklandığı anlaşılmaktadır. Çünkü aynı tarihlerde yapılan diğer tahrîrlerde Yörüklere mahsus usulün devam ettirildiği görülebilmektedir. Ne var ki tahrîrde konargöçerlerin ayrı birer unsur olarak kaydedilmemiş olmaları, onların nüfusunun tespitini de olabildiğince zorlaştırmaktadır⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Kars-ı Maraş ve Maraş havalisinde bulunan aşiretler tek defter altında yazılmışlardır. Buna göre 1580 tahrîrine göre Dulkadirli Türkmenlerinin toplam 38.242 nefer nüfusu bulunmakta olup bunlardan 21.227'si bennâk ve 14.563'ü ise mücerred statüsünde olan vergi mükelleflerinden oluşmaktaydı. Toplam nüfus içerisinde çeşitli sebeplerle vergi muafiyetlerine sahip olanların sayısı 2.452 neferden ibaret olup bunlar içerisinde 746 hâne ve 270 mücerred nüfusla sayyâd zümresi başta gelmekteydi¹⁰.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretlerinin ilk tahrîrde 13.544 nefer olan nüfusunun 1555'te 25.171 nefere yükseldiği; 1575'te ise 34.823 nefere ulaştığı görülmektedir¹¹.

---

⁸ 1563'te Kars-ı Maraş aşiretleri Sayyâdân, Eymirli, Kürekçiyan, Kancıyân, Varsak, Zâkirli, Karamanlı, Demircili, Müteferrika, Eşkinciyan, Selmanlı, Kavurgalı, Şeyh Lenk, Göksunlu, Küreciyân, Seyyid Köse, Müteferrika-i Yörükân-ı Kars olmak üzere tâifelere ayrılmıştı. *KKA TD*, nr.168.; Ayrıca bk. Yılmaz Kurt, (2010), s.LIX.

⁹ 1563'te Maraş vilâyeti ve ona bağlı kazâ, köy ve mezralarla birlikte cemaatlere ait toplam vergi nüfusu Müslüman 36.088, gayrimüslim 4.047 neferd. Bunların 4.785 i köylerde yaşamaktaydı. bk. Yinaç, R., Elibüyük, M. (1988). I, XXXVII, VIII.

¹⁰ *KKA TD*, nr.116.

¹¹ *BOA TD*, nr.155.; *KKA TD*, nr.30.; *KKA TD*, nr.31.

3.2. Yaylak Kışlak Hayatı ve Yerleşme

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Maraş kazâsında 241, Elbistan'da 161 köy bulunmakta olup, bu iki kazâda toplam 727 mezraa kaydedilmişti¹². 1563'te Maraş Sancağında toplam 869 köy ve 917 mezraa bulunmaktaydı. Bu köylerin 29'u tamamı gayrimüslim 11'i Müslümanlarla birlikte yaşadıkları köylerdi. Geriye kalan köyler ise tamamıyla Türkmenlerce meskûndü¹³. Aynı tarihte Kars-ı Maraş Sancağı, 75 köy ve 896 mezradan oluşmaktaydı¹⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok havalisinde bulunan aşiretleri için belirli bir şehir veya kasabadan başlayan bir iskân sürecinden bahsetmek ise mümkün değildir. Zira XVI. yüzyılın başında Bozok havalisinde şenlendirilmiş bir kasaba veya şehir olmadığı gibi kayıtlı bulunan köy sayısı da yalnızca 6 adetten ibarettir. Bu nedenle bölgenin idarecisi olan Dulkadirli beyleri de Çandır¹⁵ ve ona yakın olan Kozan diğer adıyla Şahruh Bey Kışlası köyünde oturmuşlardır¹⁶. Bu itibarla Bozok'ta imar ve iskân sürecinde beylerin büyük katkısı olduğu da aşikârdır. Nitekim Bozok'ta özellikle Alaüddevle ve oğlu Bozok valisi Şahruh Bey zamanında cami, mescit, zaviye ve diğer imar faaliyetlerine önem verildiği görülmektedir¹⁷. Sarıkaya ilçesine bağlı Ilısu Köyü'nde ve Çubuk nâhiyesine bağlı Gemerek'te Şahruh Bey tarafından mescitler yaptırılmıştır¹⁸.

Dulkadirli Türkmenlerinin ezici çoğunluğunun yerleşik hayat yerine Anadolu'nun geniş topraklarında konargöçerlik etmeleri ziraat hayatına bir tepki değil, geleneksel iktisadî faaliyet biçiminin bir devamıydı. Zira Anadolu'nun yüksek platoları yaylak ve çöküntü ovaları

¹² BOA TD, nr.998.

¹³ Yinanç, R., Elibüyük, M. (1988).I, XXXVII, VIII.

¹⁴ Kurt, (2011), s.XXXVII.

¹⁵ Çandır XVI. Yüzyılda Akdağ nâhiyesine bağlı idi ve Bozok valisi Şahruh Bey burada ikâmet etmekteydi. bk. Özkan, A. R. (2012). Dulkadirliilerin Bozok-Çandır'daki İzleri ve Eserleri. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan-1 Mayıs 2011. I/III*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 134.

¹⁶ BOA TD, nr.218, s.31.

¹⁷ Bu dönemde Bozok'ta yapılmış Dulkadirli eserleri hakkında bkz. Sümer, (1974), 320 vd.

¹⁸ Bozok'taki Dulkadirli eserleri için bkz. Özkan, A. R. (2012), 134-147.; Ayrıca bkz. Gündoğdu, H. (1986). *Dulkadirli Beyliği Mimarisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.,16, 51, 64.

da kışlak olarak konargöçer yaşam biçiminin ihtiyaçlarını karşılayabilecek imkânlar sunmaktadır¹⁹.

Maraş Sancağı coğrafi olarak yüksek dağ silsileleri ve bunların arasında bulunan çöküntü sahalarıyla kısa mesafeli konargöçerliğe uygun bir özelliğe sahiptir. Çöküntü ovaları Maraş nâhiye ve köylerinin kurulduğu, aşiretlerin kışlak ve ziraat sahalarının bulunduğu mevkiilerdi. Berit, Engizek, Kartal Dağı (Sof), Nur (Amanos), Çimen. Nurhak ve Binboğa dağları üzerinde zengin otlaklarıyla geniş yaylaklar bulunmaktaydı²⁰. Maraş havalisinde bulunan Dulkadirli aşiretlerinin büyük bir bölümü Göksun ve Binboğa'da yaylamaktaydılar. Evliya Çelebi, "Göksun yaylası dağı öyle büyük bir dağdır ki on kere yüz bin adam ve yüz kere yüz bin hayvan yaylasa rahatça ve genişçe dolaşır. Konya Eyaleti, Maraş Eyaleti halkı ve nice boy Türkmenler bu yaylada cilvelenir ancak birbirlerinden haberleri olmaz. Burada bulunan otlar başka ülke yaylağında yoktur"²¹ diyerek yaylanın büyüklüğünü izah eder. Kars-ı Maraş'taki aşiretlerin yaylakları ise Mağara çevresindeydi. Bu yaylakların Orta Anadolu uzantısı Köstere nâhiyesinden Erciyes Dağı çevresine kadar ulaşmaktaydı. Nitekim Zamantı kazâsındaki Tahtalı, Soğanlı, Gövdeli ve Koramaz Dağları'ndaki yaylaklar ile Sivas'ın güneyindeki Uzun Yayla'ya kadar Dulkadirli aşiretlerinin yaylak sahaları bulunmaktaydı²². Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretlerinin büyük kısmı da sancak dâhilinde hattâ buldukları nâhiye sınırları içerisinde yaylak kışlak hayatı sürdürmekteydi. Bu durum tâbî olarak Bozok'un coğrafi yapısından kaynaklanmaktadır. Genel itibariyle Bozok Platosu geniş bir yayla özelliği gösterirken, derin vadiler de korunaklı birer kışlak durumundaydı.

---

¹⁹ Plonhal, (1959), 525.

²⁰ Elibüyük, M. (2012). Tarihî Coğrafya Bakımından XVI. Yüzyılda Elbistan Kazası. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan-1 Mayıs 2011. I/III*, s.93-123. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yay., 99.

²¹ Evliya Çelebi, (1999). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, III*, (Haz. Kahraman, Dağlı, Y.) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yay., 102.

²² Maraş Sancağı'nın coğrafi sınırları ve nâhiyeleri hakkındaki veriler 1525 tarihli tahrîr defterindeki taksimat esas alınarak şu kaynaklardan derlenmiştir.; *BOA TD*, nr.998.; Yinanç, R., Elibüyük, M. (1988), *I*, XI.; Kurt,(2011), 5, XXXIII-XXXVII.; Solak, (2007), 18-19.; Şahin, (1994), 552-553.

Dulkadirli aşiretlerinden uzun mesafeli göçerlik edenlerin yaylak ve kışlak güzergâhları birkaç farklı yönde bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Maraş dâhilinde yaylayıp kuzey Suriye’de Berriye bölgesinde kışı geçirmekte olanlardı. Aynı şekilde esasen Halep Türkmenlerinden olan bazı aşiretler de yaylamak üzere Maraş yaylaklarına gelmekteydiler. Bunlardan bir kısmı tekrar kendi aşiretleri arasına dönmeyerek Dulkadirli Türkmenlerine karışmıştı. Nitekim Dulkadirlilerin Peçenek tâifesi içerisinde bulunan aşiretlerin büyük kısmı Halep Türkmenlerinden kopmuşlardı. Maraş havalisindeki Dulkadirli aşiretlerinin Berriye ile birlikte İskenderun körfezinden itibaren Adıyaman- Antep ve Maraş arasındaki bölge de yine kışlak sahasıydı.

Dulkadirli Türkmenlerinden Berriye’de kışlayan bir diğer bölümü ise buradaki Halep Türkmenlerine mensup bazı aşiretlerle birlikte yaylamak üzere Yeni İl havalisine kadar çıkmaktaydılar. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren büyük ölçüde Yeni İl sahasında kalmaya başlayan bu aşiretler, Osmanlı hükümeti tarafından Yeni İl Türkmenleri adıyla yeniden teşkilatlandırıldı.

Dulkadirli Türkmenlerinin Kuzey Suriye’de kışlayan bir diğer bölümü ise Bozok Sancağının Sivas ve Kayseri arasında bulunan Akdağ bölgesinde yazı geçirmekteydi. Bu grup içerisinde de Halep Türkmenlerinden oldukları tespit edilen cemaatler bulunmaktaydı. Bu husus Akdağ yaylaklarına gelen bu aşiretlerin, Yeni İl sahasından bölgeye yayıldıklarını akla getirmektedir.

Dulkadirli Türkmenlerinin bir diğer bölümü ise Diyarbakir havalisinde kışlayıp yazları Erzurum ve Bingöl yaylalarına kadar çıkmaktaydılar. Akraba bölüklerinin Akkoyunlu konfederasyonu içerisinde olduğu görülen bu cemaatlerin daha Akkoyunlular zamanında bölgeye giriş çıkış yaptıkları anlaşılmaktadır. Akkoyunlu-Osmanlı mücadelesinin yoğunlaştığı dönemde yaylaklarına ulaşmayan bu aşiretler, Maraş havalisinde bulunan diğer Dulkadirli aşiretleriyle birlikte bir müddet yaylayıp kışladılar. Ancak bölgenin Osmanlı hâkimiyetine girmesi ve istikrarın sağlanması üzerine bu bölükler yeniden eski güzergâhlarında yaylak kışlak hayatını sürdürdüler. Osmanlı hükümeti bölgedeki Akkoyunlu bakiyesi olan diğer Türkmen aşiretleriyle birlikte Dulkadirliilerin bu bölüklerini Bozulus Türkmenleri adı altında birleştirdi.

Büyük konargöçer aşiretlerin ahenk içinde yaylak kışlak hayatı sürmeleri hususunda kendi aralarında oluşturulan ve beyleri tarafından yürütülen bir nizam bulunmakla birlikte merkezî hükümet düzenleyici ve denetleyici durumundaydı. Konargöçerlerin tasarruf edecekleri yaylakların tespit edilmesi, tapu ya da belli bir bedel karşılığında aşiretlerce kullanılmasına müsaade edilmesi, hükümetin görevleri arasındaydı. Aşiretler kendilerine tahsis edilmiş olan bu yaylak ve kışlak mahalleri dışına çıkamaz, istedikleri bölgeye gidemezdi²³. Bir cemaat ancak farklı bir bölgeye gittiğinde aradan on yıldan fazla bir sürenin geçmiş olması, yazlı kışlı burada bulunması, taş evler, cami ve çeşme bina etmesi durumunda eski vergi biriminden kaydı silinerek yeni vergi ünitesine dâhil edilirdi²⁴.

Aynı zamanda hükümet yaylak kışlak arasında aşiretlerin emniyetinin sağlanmasını da temin etmek zorundaydı. Bu durumu karşılıklı bir mutabakatın parçası olarak düşünmek mümkündür. Zira büyük koyun sürelerine sahip olan aşiretler, yaylaklara ulaşamazlarsa hayvanların telef olması söz konusu olduğu gibi hayvanlarını beslemek isteyen aşiretlerin bölge halkının ekili alanlarına zarar vermesi de sık görülen hadiselerdendi. Bununla birlikte aşiretlerinin dağılması veya vergi ödeyemez duruma düşmeleri de hükümet açısından arzu edilmeyen bir durumdu. Bu itibarla hükümet aşiretlerin yolları üzerindeki idarecilere gönderdikleri hükümlerle göçün belirlenen güzergâhta emniyetle sağlanmasını temin ederlerdi²⁵. Hükümet görevlilerinin aşiretlerin yaylak kışlak arası göçleri sırasında bu göçü aksatacak şekilde müdahale etmeleri kesin emirlerle yasaklanırdı. Bu cümleden göç esnasında eşkıya saldırısına uğrayan aşiretin zararının tazmini de toprağından geçtiği sancakbeyinin sorumluluğundaydı.

Göçü kesintiye uğratacak en büyük müdahale aşiretlerin develerine hükümet işleri bahane edilerek el konulmasıydı. Bu durumda yaylaya göç mümkün olmadığından aşiretler büyük zarara uğramaktaydılar. Merkezi hükümet beylerbeyi, sancakbeyi ve subaşlıların konargöçerlerin develerine el koymamalarını tenbih etmenin yanında bu görevlilerin bâc-ı

²³ Eski kışlak mahallerini terk ederek Kütahya sancağına gelip yerleşen ve yerli ahaliye zarar veren Türkmenlerin tekrar eski kışlak mahallerine döndürülmesi istenmişti. bk. *BOA MD*, nr.80, s.75.

²⁴ Meselâ, Karamanda bir sipahiye yazılmış olan Karkeçili cemaati, Teke'ye gidip 30 yıldan fazladır yazlı kışlı kaldığından Teke defterine yazılması hakkında bkz. *BOA MD*, nr.7, s.521.

²⁵ Altınay, (1989), 2.

râh, usulsüz otlak adı altında onlardan vergi almalarını da yasaklamaktaydı²⁶. Öte yandan yerel idarecilerin aşiretlere tahsis edilmiş olan yaylakları tarıma açarak dirlik olarak dağıtmaları da yasaklar arasındaydı. Bu durumda hükümet yaylakların, tarıma dahi açılmış olsa, geri eski aşiretlere verilmesini sağlamaktaydı. Hükümet bu durumu malî mirîye külli gadr ve zarardır diye niteleyip aşiretlerin haklarını teslim etmeye çalışırdı²⁷.

Konargöçerlerin yaylak kışlak göçleri esnasında yerleşik ahaliyle aralarında meydana gelebilecek anlaşmazlıklarda çözüm mercii hükümetti. Osmanlı Devleti'nde her köyün sürüsü kendi sınırları dâhilindeki mera ve yaylaklarda beslenirdi. Aşiretler, zaman zaman yerleşik ahaliyle yaylakların paylaşımı konusunda anlaşmazlıklar yaşamaktaydı. Bu durumda hükümet, bölgeye memurlar göndererek tahkikat yaptırır, haklı bulunan tarafa yaylanın haklarının devredildiğini bildiren bir temessük verilirdi. Yaylanın kullanım haklarına dâir daha önce düzenlenmiş belgeler ise geçersiz kılınırdı²⁸.

Yaylaklar konargöçerlere tapu karşılığında verilmekteydi ve yaylakların büyüklüğü, otlak ve su rezervi besleyeceği hayvan miktarını belirlemekteydi. Bu itibarla bazı yaylaklar bir tek aşirete mahsus iken bazılarında kalabalık aşiretler yaylamaktaydı. Yaylakların sahipliğini çiğneyerek bir cemaate ait yaylağın başka bir cemaat tarafından kullanılmaya başlanması hükümet tarafından istenmez, eski sahiplerine iade edilmesini temin ederdi²⁹. Bir cemaate verilen yaylağın daha sonra bir başka cemaate de yine hüccet ile verildiği durumlarda cemaatler durumun tashihi için hükümete müracaat edebilirlerdi. Bununla birlikte yaylanın yeni gelen cemaatlerin hayvanları için de yeterli olması halinde, kendi aralarında anlaşıp ödemeleri gereken vergileri hayvan sayılarına göre taksim ederek anlaşmazlıkları ortadan kaldıracabilirlerdi. Böyle bir durumda vergilerin müşterek verildiğini tasdik ettirmek zorundaydılar³⁰.

---

²⁶ Yeni İl Türkmenlerinin yaylağa gidişleri esnasında develerine el konulması hakkında bkz. *BOA MD*, nr.39,s.78, 76.

²⁷ Doğudaki yaylaklarını kaybeden bazı Türkmen aşiretleri İran topraklarına gitmişlerdi. Ancak yaylamak maksadıyla İran'a geçen aşiretlerin burada da zulme uğradığı anlaşılmaktadır. Osmanlı ülkesinde alınan vergilerin bir çeşidini de İran almaktaydı. bk. Altınay, (1989), 7.

²⁸ Altınay, (1989), 3.

²⁹ Altınay, (1989), 66.

³⁰ Su, (1938), 10.

Dulkadir beyleri de aşiretleriyle birlikte yaylak kışlak hayatı yaşadıklarından bazı yaylaklar beylere tahsis edilmişti. Mesela Binboğalardaki yaylakların bir kısmı Dulkadir Beylerinin has ahırları için yetiştirilen atlara ayrılmıştı³¹. Yine Bozok Sancağının Gedik nâhiyesinde Devlet Çayırı ve Viranşehir, Çubuk nâhiyesinde Temür Boğa, Sarı Çiçek, Çubuk, Kurt Kulağı yaylakları Dulkadir beylerinin kondukları yaylaklardandı³². İlk tahrîrde “bundan aşağıya yazılan yaylakların bazısına Dulkadir beyleri konarlar imiş” denilerek bu yaylakların isimleri verildikten sonra konar veya konmaz şerhi düşüldüğü, tıpkı Dulkadirliler döneminde olduğu gibi Osmanlı hâkimiyetinin ilk dönemlerinde de vergiden muâf tutulduğu tespit olunmaktadır.

Öte yandan aşiretlerin yaylakları da vergilendirilme ve meydana gelebilecek anlaşmazlıklara engel olmak maksadıyla kayıt altında bulunmaktaydı. Sarsab nâhiyesinde Halep Türkmenlerinden, Peçeli, Beğlikli, Beğlik Avşarı, Eymir-i Sakalsız, Felekli, Gördülü, Kızkapanlı, Bayad, İnallı, Pehlivanlı, Mehdiler, Yüreğir, Bahadırlı, Çerçili, Çepni, Şarklı ve Kaçanlı cemaatleri yaylamaktaydı³³. Yine Zamantı nâhiyesinin Çörmüşek nâhiyesinde Sarı Çiçek yaylasını Danişmendli, Çoban Öldüren yaylasını Çiçekli cemaati yaylamaktaydı³⁴. Bozok'ta Akdağ nâhiyesinde Bozüyük, Küçük Çay, İnçalı, Kan Yurdu yaylaklarını Alibar Dede cemaati; Öküm Kavağı, Kapsacı Beli, Koz İn yaylaklarını Karalı cemaati ve Taşık, Sarıklı ve Eski Bel yaylaklarını da Söklen cemaati yaylamaktaydı³⁵.

Cemaatler tasarruf ettikleri yaylaklar için yaylak resmi ödemekteydiler. Bu vergi padişah haslarına, vakıf gelirlerine veya tımara³⁶ verilmiş olabilirdi. Yaylak resimleri maktû'

³¹ Binboğa Yaylakları; Büyük ve Küçük Dikenli, Hüda, Ağılıca, Aygır Çukuru, Kaman, Sürsü, Durdur Pınarı, Sağınak, Hunu Deresi, Mescidli, Deve Çukuru, Peynirlik, Yalnız Sel, Dil Çayır, Aval Beyli, Eşek Getir, Halid Alanı, Ali Güran, Kalecik Boynu, Bozkoyun, Hırslı, Ağcesu, Yakacık Dana, Taht Yurd, Serkis, Baş Viran, Galip yaylaklarıydı. Bu yaylakların toplam hâsılı 3.785 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.421.; *KKA TD*, nr.108, s.431.

³² Bozok Sancağının yine Çubuk nâhiyesinde bulunmakla birlikte Tahta Yurd, Karatutuş, Akdere ile Gedik nâhiyesindeki yaylaklarıyla ilgili kayıttta Dulkadir beylerine atfen “konmaz” kaydı düşülmüştür. bk. *BOA TD*, nr.218, s.31.

³³ *KKA TD*, nr.108, s.356.

³⁴ *KKA TD*, nr.108, s.500–501.

³⁵ *BOA TD*, nr.315, s.346.

³⁶ Elbistan kazâsı dâhilinde bulunan Nurhak Dağı'nda Şam Yörüklerinden Kızık ve Karkın cemaatleri gelip yaylamaktaydı. Yine Nurhak Dağı'ndaki Göktepe yaylağı ise bir sipahiye aitti. bk. *KKA TD*, nr.108, s.324/b, 428, 374.

olabileceği gibi aynî bedeller de alınabilmekteydi. Zamantı nâhiyesinde Ağıd Yaylası, Kırgıl cemaatine, Aygördü yaylası Gördülü cemaatine, Kızıl Çukur Yaylası Neccarlı'ya maktu bedel ile verilmişti³⁷. Bozok'ta Taşlı Öyük yaylağını yaylayan Ağca Koyunlu'dan on iki koyun ve bir tulum peynir³⁸ bazı aşiretlerde ise yağ alınmaktaydı³⁹.

Yakın mesafeli göçlerin kendi sürecinde iskânla neticelendiğini Dulkadirli Türkmenlerinin hem Maraş hem de Bozok mıntikasına dağılmış olan aşiretlerinin XVI. yüzyıl başında ve sonunda yapılan tahrîrlerinin mukayesesiyle anlamak mümkündür. Buna göre Maraş dâhilinde kışlaklarına yakın mesafede yaylayan aşiretlerin kurmuş oldukları köyler müteakip tahrîrlerde tespit olunabilmektedir. Ancak yakın mesafeli göçlerin iskânı kolaylaştırıcı etkisi Bozok Sancağında, sancağın tahrîr defterlerinin özellikleriyle de ilgili olarak, daha açık olarak görülmektedir.

Bozok'ta derin vadilerin hemen bitişinden itibaren başlayan geniş otlaklar aşiretler için yakın mesafeli konargöçerliği doğurmuştur. XVI. yüzyılın başına ait tahrîr kayıtlarından Bozok Sancağındaki aşiretlerin bu çöküntü sahalarına yakın mezralarda ziraat etmeye başladıkları aynı yüzyılın ikinci yarısında meskûn köy haline dönüştüğü görülmektedir⁴⁰. Bozok Sancağındaki aşiretlerin yerleşik hayata geçmesi önceleri ağır kış şartlarına karşı korunaklı ve su imkânı bulunan yerlerin seçilmesiyle başladığı anlaşılmaktadır. Bugünkü Yozgat şehrinin bulunduğu sahadan önce ona son derece yakın olan ancak içerisinde küçük bir çayın geçtiği ve etrafının yükseltilerle çevrili olduğu Sarı Hacılı mezrasının köye dönüşmesi bu durumla ilgilidir. Yine Yerköy ile Şefaati ilçeleri arasında Karadere Irmağının aktığı vadi boyunca ilk yerleşmelerin olması da benzer bir durumdur ve bu tür örnekleri çoğaltmak mümkündür. Öte yandan aşiretlerin kışlak sahaları ile yaylakları arasındaki mesafenin 10–15 kilometreden daha uzun olmaması onların tarım hayatına daha kolay eklenmelerine de imkân hazırlamıştır. Bu durum aşiret mensuplarının hepsinin yaylaya gitmesi zaruretini ortadan kaldırdığından yerleşik hayata geçişlerinde önemli bir

---

³⁷ *KKA TD*, nr.108, s.445.

³⁸ *BOA TD*, nr.998, s.623.

³⁹ *BOA TD*, nr.315, s.21.; *KKA TD*, nr.31, s.14/b.

⁴⁰ Sümer, (1949), 29

etken olmuştur. Bununla birlikte bir meskûn köyün yaylak olarak kullandığı yerlerde, o köyün uydusu şeklinde geçici mahallelerin meydana çıktığı ve bunların zamanla yeni köylerin doğmasına sebep olduğu görülmektedir.

Bir kışlada iskân olmuş olan köy ahalisinden bir veya birkaç ailenin yaylaklarına -ki bu yaylaklar asıl köye çok yakındır- inşa ettikleri ahırlar ve evlerle yerleşmeye başlamışlardır. Bu durum asli köyün yaylak ve mezrası olan bölgelerde yeni yerleşim birimlerinin kurulmasını yaylaklarında kurulan köyler aynı köyün parçası olduğundan aşağı ve yukarı sıfatlarını alırlar. Aşağı kışlakta kurulan eski köy iken yukarı yaylaktaki yeni köydür. Durum daima bu şekilde cereyan etmese de yani aşağı ve yukarı tavsif edilmese de daha yüksek yerlerde kurulanların daha yeni köyler olduğu ileri sürülebilir. Köylerin, bâlâ ve zîr, ve diğer, büyük ve küçük gibi sıfatlara sahip olması da bu durumla ilgilidir.

Cemaat içinde bazı hânelerin cemaatten ayrı olarak farklı yerlerde kışladığı da olurdu. Bu durum bazen birkaç aile ile vaki olurken kimi zaman da yalnızca bir aile cemaatten ayrı bir kışlak da bulunabilirdi. Bu hallerde tahrîr defterlerine yalnızca o ailenin kışlağını bildiren bir ibare düşülür, kışlak yeri kaydedilirdi⁴¹. Cemaatler kışlaklarını ziraat için kullanmakla birlikte yaylaklarında da ziraat eden cemaatler de bulunmaktaydı⁴². Tarımsal faaliyetlerin aşiretlerin iskân olmasında önem arz ettiği malumdur. Bu süreç Dulkadirli Türkmenleri içinde aynı şekilde gerçekleşmişti. Bununla birlikte iskân konusunda Dulkadirli beylerinin öncü olduklarına şüphe yoktur. Nitekim Maraş, Kars-ı Maraş ve Elbistan merkezlerinde çoğunlukla Dulkadirli beylerinin adlarıyla kurulmuş olan mahalleler görülmektedir. Bu mahaller öncelikle Dulkadirli beyi ile akraba olan beylerin, emirlerin, boybeylerinin, onların nökerleri ve sipahilerinin yerleştikleri, tabiatıyla cami ve medreselerin yanında sosyal ve iktisâdî yapıların da kurulmasıyla şehirleşmenin yaşandığı yerlerdi⁴³. Bu şehirlerde ve bazı

⁴¹ *KKA TD*, nr.116, s.147/b

⁴² Gündeşli tâifesinden Ordulu cemaati hem Kars-ı Maraş'ta Bodrum adlı kışlaklarında hem de yayladıkları Göksun'da da ziraat yapmaktaydılar. bk. *BOA TD*, nr.402, s.107.

⁴³ İlk tahrîre göre, Kars-ı Maraş merkezinin 18 mahallesi bulunmakta yine Selman, Kara Çoban, Varsak, Çobanlı gibi boybeylerinin isimlerini taşımaktaydı. İlk tahrîre göre, şehir merkezinde Karamanlı ve Demircili cemaatlerinden bazı hânelerin de yerleşmeye başladıkları görülse de mahallelerin ahâlisi daha çok sipahilerden ve Selman ve Kasım Beyler Dulkadirli emirlerinin kapı halklarından oluşmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.487.

köylerde Dulkadirli ileri gelenlerinin inşa ettirdikleri veya destekledikleri zaviyeler de çevresinde yerleşimlerin hızla yaşanmasıyla meskûn mahallelere ve köylere dönüşmeye başladığı görülmektedir. Bu köylerin kurulduğu mahallerin öncelikle aşiretlerin kışladıkları sahalar da oldukları da malumdur.

4. BÖLÜM

DULKADIRLI TÜRKMENLERİNİ OLUŞTURAN TAİFELER

4.1. Ağca Koyunlu Tâifesi

XVI. yüzyılda Ağca Koyunlu aşiretlerinin ana bölükleri Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş ve Bozok sancaklarına dağılmış olmakla birlikte bazı kolları da Yeni İl, Bozulus ve Halep Türkmenleri arasında bulunmaktaydı¹. Ayrıca Bozok Sancağında meydana gelen Zunnûn Oğlu ayaklanmasına katılan Ağca Koyunluların bazı bölükleri de Kaçar obalarıyla birlikte İran'a gitmişti². Rumeli'ye geçmiş olan Ağca Koyunlu aşiretleri de³ Vize Sancağında Sultan Murad Vakfına bağlı olan Aşağı Kurtulmuş, Yukarı Kurtulmuş, Mezdili ve Göktepeler köylerinde yerleşmiş durumdaydı⁴.

Ağca Koyunlu tâifesine bağlı olan aşiretlerin asıl kütlesi Maraş Sancağında bulunmaktaydı. Bunlar, Ağca Koyunluların Bozulus ve Yeni İl Türkmenleriyle ve Bozok Sancağındaki bölüklerinden tefrik edilmek maksadıyla Maraş Yörükleri olarak tavsif edilmişti. Ağca Koyunlu tâifesi içerisinde bulunan aşiretlerin bazı şubeleri de Küşne, Dışarıcıyân, Kavurgalı, Karamanlı ve Bozok'ta Şam Bayadı tâifeleri arasına dağılmış durumdaydı.

XVI. yüzyıl başında Ağca Koyunlu tâifesinin Maraş kolu 1.301 hâne ve 134 mücerred vergi nüfusuna mâlikti. Vergi kayıtlarından tâifenin toplam 30.000 koyuna sahip olduğu,

¹ Çakar, (2006), 185.

² Sümer, (1999b), 186.; Sümer, (2007), 202.

³ Alaüddevle Bey, Fatih döneminde bir müddet Osmanlıların Çirmen Sancakbeyliğini, Alaüddevle Bey'in kardeşi Şahbudak Bey de II. Bayezid devrinde Vize Sancakbeyliğini yürütmüştü. Şehsuvar Bey'in oğlu Ali Bey de Dulkadir Beyliği'nin başına geçmeden önce Yavuz Selim döneminde Çirmen Beyliği yapmıştı. Dulkadirli aşiretlerinin Rumeli'ye geçişleri de ihtimâlen bu dönemler de olmuştur. bk. Yinanç, (1989),78, 84,99.; İbn Kemal. (1991). *Tevârih-i Âl-i Osman VII. Defter* (2 b.). (Haz. Turan, Ş.). Ankara: TTK Yay., 397–399.

⁴ Özdeğer, M. (2007). Vize kazâsı vakıfları-XVI. yüzyıl arşiv kayıtlarına göre. *Maramara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, XII (1), 178.; Altınay, (1989), 19.; *BOA MD*, nr.3, s.399.

ağnâm vergisinin yanında bazı diğer vergi kalemlerinden mürekkep olmak üzere toplam 5.000 akçelik salgun-ı sultanî ödedikleri görülmektedir. Dulkadir Beyliği'ndeki usule göre sefer sırasında tâife, yirmisi süvari, onu piyade ve gerisi kötel olmak üzere toplam kırk asker vermekle yükümlüydü⁵. Bu ilk tahrîre göre Ağca Koyunlu tâifesinin Maraş kolu 15 aşiret ve bunların bölükleriyle birlikte 23 cemaatten oluşmaktaydı. 1580 tarihinde ise tâife 11 ayrı aşiret ve bunların bölükleriyle 21 cemaat halinde bulunmaktaydı. Bu tarihte tâifenin toplam 1.909 nefer olan nüfusunun 916 bennâk ve 932 mücerreden oluşan kısmı vergi mükellefi durumundaydı. 1580 tarihli vergi kayıtlarına göre tâifenin ödemeleri gereken toplam ağnâm vergisi 10.153 akçeydi⁶.

Musacalı, Ağalı, Hamidli, Kasım Kethüdâ ve Ağca Koyunlu cemaatleri nüfusları bakımından tâifenin en büyük aşiretleriydi. Ağca Koyunlu adını taşıyan cemaatler genel olarak Maraş nâhiyesinde, Musacalı aşireti Kara Hayıt nâhiyesinde, diğer cemaatler ise Aladinek ve Güvercinlik nâhiyelerinde kışlamaktaydı. Maraş nâhiyesinde Söğüdüce, Mamalı, Âşık Çayırı, Karaca Viran, Çakal-ı Sagir, Çakal-ı Kebir, İncirlice, Göçgü, Ayaklıca Oluk, Sarı Kaya, Terlikân, Yaylu-yı Sagir ve Yaylu-yı Kebir köyleri; Kara Hayıt nâhiyesinde Yosuncuk, Kırca, Çekil, Belenmiş, Corcuga köyleri; Aladinek nâhiyesinde Harmancık, İkizce Köy, Kara Göl ve Belpınar köyleri; Güvercinlik nâhiyesinde Tud Alanı ve Til Bellut köyleri ile Keferdiz nâhiyesinde Kızıl Ağıl köyü Ağca Koyunlu aşiretlerinin kışlak ve ziraat alanlarıydı⁷. Ağca Koyunlu aşiretlerinin yaylakları ise Nurhak, Engizek, Binboğa, Sof, Ahır Dağlarında ve Elbistan'da bulunmaktaydı⁸. Ağca Koyunlu aşiretlerinin daha sonraki dönemlerde anılan bu kışlak ve yaylak mahallerinde yerleştikleri anlaşılmaktadır. Nitekim Evliya Çelebi, Karaçay Nehri'nin Ceyhun'a karıştığı Kınık Kalesi yakınlarında bulunan yaylakların Ağca Koyunlu, Avşarlı ve Keçeli Uşağı Türkmenlerinin yurtları olduğunu anlatır⁹. Günümüzde de Ağca Koyunluların Çukurova'da ve bilhassa Osmaniye tarafında yerleşmiş oldukları tespit olunmaktadır¹⁰.

⁵ *BOA TD*, nr.402, s.551–586.

⁶ *KKA TD*, nr.116, s.129/b–141/b, 236/a.

⁷ *BOA TD*, nr.998, s.424.; *KKA TD*, nr.101, s.29–52, 103–146, 161, 195, 198, 211.

⁸ *KKA TD*, nr.116, s.135/b, 136/b, 133/b, 136/a, 135/a, 129/b.

⁹ Evliya Çelebi, (2005), 168.

¹⁰ Sümer, (2008), 16.

Öte yandan XVI. yüzyılda Bozok Sancağında bulunan Türkmenler arasında da Ağca Koyunlu tâifesi bulunmaktadır. Bu tâifeyi oluşturan aşiretlerin büyük kısmı Maraş bölgesindeki Ağca Koyunlu tâifesine bağlı aşiretlerle aynı ismi taşımaktadır. Ancak bunlardan Mesudlu, Beğmiş Hacılı, Aydem, İlyas Hacılı ve Mihmadlı cemaatleri Maraş havalisinde, Dulkadirli Türkmenlerinin farklı kollarına bağlı cemaatlere dendi.

Bozok Sancağının 1529 tarihli tahrîrine göre Ağca Koyunlu tâifesi has ve tımar reâyâsı olarak iki bölük olarak kaydedilmişti. Bu tarihte 433 hâne ve 38 mücerred vergi nüfusu bulunan tâifenin büyük kısmı has reâyâsıydı¹¹.

Bozok Sancağında Ağca Koyunlu aşiretlerinin büyük oranda yayıldıkları saha, bugün Yerköy ile Şefaattli ilçeleri arasında kalan Karadere nâhiyesiydi. Burada Tabanlı (Tutluca), Arıklı ve Kara Fakih köyleri tâifenin Ağca Koyunlu adını taşıyan cemaatleri tarafından kurulmuştur. Ağca Koyunlu tâifesinden küçük bir kolu da günümüzde Sivas'ın Şarkışla ilçesi sınırlarında bulunan Gedik nâhiyesinde yurt tutmuştu. İhtimâlen Karadere nâhiyesinde bulunan diğer Ağca Koyunlu aşiretlerinden tefrik edilmek amacıyla bu aşiretlere Gedik Ağca Koyunlusu denilmekteydi. Gedik nâhiyesinde Ulukışla köyü bu aşiret tarafından iskân edilmişti¹².

Gedik nâhiyesinde bulunan Ağca Koyunlu aşiretlerinin daha çok Yeni İl sahasında bulunan Dulkadirli aşiretleriyle irtibatlı oldukları anlaşılmaktadır. Zira önce Bozok'a tâbî olan ancak daha sonra Sivas'a yazılan Derecik Kışla ve Boztepe köylerinin Ağca Koyunlu tâifesinin kışlağı olduğu tespit olunmaktadır¹³. Yeni İl havalisinde bulunan aşiretlerin müstakilen teşkilatlandırılmasıyla burada bulunan Ağca Koyunlu aşiretleri de Dulkadirli vergi dairesinden çıkarılmıştır. XVI. yüzyıl başında Maraş Ağca Koyunluları içerisinde bulunan ve yaylamak üzere Yeni İl'e geldikleri tespit olunan Ağalı, Ağca Koyunlu, Kozanlı,

¹¹ Tâife içerisinde ayrıca 21 sipahi, 5 müselleme ve 3 imâmdan oluşan muâf nüfus bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.592,613.; *BOA TD*, nr.155, s.174–181.

¹² *BOA TD*, nr.155, s.174–176.; *BOA TD*, nr.218, s.16–18.; *BOA TD*, nr.315, s.77, 93, 501, 505.; *KKA TD*, nr.31, s.42/a, 42/b, 143/b.

¹³ *BOA TD*, nr.322, s.6,7.

Musacalı, Hamidli, Hamza Fakihli aşiretleri Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmişler, burada Ağca Koyunlu nâhiyesinde kaydedilmişlerdi.

Öte yandan Bozulus Türkmenleri içerisinde de Ağca Koyunlu aşiretlerinin bulunduğu tespit olunmaktadır. İhtimâlen bu aşiretler, Akkoyunlular zamanından beri Erzurum'da yaylayıp ve Diyarbakir'de kışlayan Dulkadirli bölüklerindendi. Ağca Koyunluların bu bölükleri sonraki dönemler de Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmişlerdir.

4.2. Ağcalı Tâifesi

Tâifeye isim veren Ağca Bey, ihtimâlen Dulkadirli hânedarıyla sıhrî bağı olan ve kendisine Bozok havalisindeki bazı bölgelerin idaresi verilmiş olan bir kimseydi. Kezâ kaynaklar Ağca oğullarının, yine Bozok havalisini yurt tutmuş olan Çiçekli ve Kızılkoca oğullarıyla birlikte daha 1430'larda Karaman iline bir akın yaptıklarını aktarmaktadır. Ayrıca Bozok'ta dört farklı cemaatte evlâd-ı Ağca sıfatıyla kaydedilen 101 neferlik sipahi ve sipahizâdegân grubunun bulunması, bunların beylere mahsus kapı halkı oldukları izlenimi uyandırmaktadır¹⁴.

Ağcalı tâifesine mensup aşiretlerin ana kütlesi Dulkadirliilerin Bozok kolunda bulunmakla birlikte, küçük bir Ağcalı aşireti Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesi içerisinde yer almaktaydı¹⁵. Bunun yanında Ağcalı aşiretlerinin bazı bölükleri de Bozulus¹⁶ ve Yeni İl Türkmenleri¹⁷ arasındaydı. Ağcalı boyunun büyük aşiretlerinden olan Hacılar aşireti de kuruluşundan itibaren Safevî hizmetinde bulunmuştu¹⁸.

Bozok Sancağının 1529 tarihli ilk tahrîrine göre, Ağcalı tâifesi kendisine bağlı 29 ayrı aşiret ve bunların bölükleri dâhil edildiğinde 46 ayrı cemaat halindeydi. Bu tarihte tâifenin

¹⁴ BOA TD, nr.155, s.97–99.

¹⁵ KKA TD, nr.168, s.97/b.

¹⁶ Gündüz, (2007), 48.

¹⁷ Şahin, (1980), 162.

¹⁸ Sümer, (1974), 315–316.; Sümer, (1999b), 187.

toplam 1584 hâne ve 128 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹. Haşır, Yerköylü, Kadılı²⁰, Karaca Alili, Hacılar/Hacılı, Hamzalı ve Çakır Hacılı tâifenin büyük aşiretleriydi. Ağcalı aşiretlerinin büyük kısmı Bozok Sancağında bugünkü Yerköy ile Şefaattli arasında yer alan Karadere ve Aşağı Kanak nâhiyesini yurt tutmuş olmakla birlikte Baltı, Emlâk, Alikı, Gedik, Çubuk, Sorgun, Boğazlıyan, Deliceözü nâhiyelerine dağılmış Ağcalı cemaatleri de bulunmaktaydı²¹. Bu aşiretlerin ilk tahrîrde üzerlerine yazılan mezralara yerleşerek, birçoğu aynı isimle günümüzde de varlığını sürdüren köyler kurdukları tespit olunmaktadır²². Ağcalı aşireti tarafından Karadere nâhiyesinde Sarı Bey, Balyemez, Göynekli, Mehmed Hacı (Eşekli), Çurçurlı-yı Bâlâ, Çurçulu-yı Zîr, Hamzalı-yı Zâkir Hacılı, Nusretli, Odullu, Yensiz, Tur Alili (Pusad), Kuruca Kışla, Gölcük (Yeğencik), Köse Mustafalı, Gölkişla, Beykişla (Mukaddemli), Öyökkışla, Pürnekli/Pöhrenkli²³, Ağcataş (Kubad Beyli), Gerekoğlu, Karakaya (Havayılı), Çaykişla, Kadı (Derekışla), Sarıkaya (Asıl Beğli), Günükişla, Hızır

¹⁹ 1529 yılında tâife de toplam 46 imâm-hatip, 218 sipahi ve sipahizâde, 70 müselleme, 1 muâf, 2 muhassıl ve 3 pir-i fani muâf olan grubu oluşturmaktaydı. Anılan tarihte tâifeye bağlı cemaatlerin vergi hâsılı 170.119 akçe olarak kaydedilmişti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.606.

²⁰ Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine tâbî olan Kadılı/Kazılı adında bir cemaate daha rastlanmaktadır. bk. Çakar, (2003), 176.

²¹ Gülten, (2013), 54–55.

²² Anılan mezralar şöyledir; Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde Acıca (İçiçe), Ağca Beserek, Ahmet Fakih, Apacı, Bacaklı Kışlası, Beğmiş, Barkık Kışlası, Çalluoğlu Kışlası (Çamalak Hanı), Çatal Kışla, Domuzini, Evliya Kışlası, Gökçe Mağara, Hallac Bucağı, Höke Kışlası, İkiz Ağıl, İncirli, Kalaba Kışla, diğer Kamışcık, Karakaya, Köse Kışlası, Kulağı Kızıl, Kulak, Muhyiddin, Mühenna İni, Öyük Kışla, Halacoğlu Kışlası, Sapasıçan, Şehriyaroğlu, Ürküd kışlası, Yeniypar, Çınar Deresi, Döllük Viran, Elvancık, Gökçe, Tur Ali Pınarı, Öyük, Tuzlacık, Yenice Özü, Yerde Kuyu, Zuhuriddin, Toklu Ağıl, Zemheri Kışlası, Çamurlu, Kamışlıca.; Karadere nâhiyesinde Çörüdk, Öyük, Zâkir Hacılı, Ağcataş, Ballı Ağıl, Gölceğiz, Güvenç Viran (Kerpiç), İğde Öyüğü (Ekin Öyüğü), Kayapınar, Koçtaşağı, Kuyucak, Yassı Ağıl, Yazlık Ağıl, Akarca, Kozlu Kuyu, Pervazlık, Alaçorak, Çağşakbaşı, Çaykişla, Çok Ağıl, Dana Kıran, Geyrek Sazı, Halka Çayırı, Kaya Pınar, Kuyucak, Meşhedlice Pınar, Öyük Kışla, Pöhrenkli, Sofu Çardağı, Tuğcu ve Uzun Kuyu.; Bozok nâhiyesinde Gebeş Kışlası, Sarılar, Dikili Taş, Eskice Kışla, Kıyamet Ağıl, Ahi Dünder, Ark-ı Çakır Hacı Oğlu, Beşir Kışla, Tuzluca, Karaca Boğaz, Palamut Çay, Pir Veli Kışlası ve Kuruca Kışla mezraları.; Alikı nâhiyesinde Sorguncuk mezrası.; Emlâk nâhiyesinde Sâdırcık.; Baltı nâhiyesinde Çardaklı, Demirlik Deresi ve Muhsin mezraları.; Sorgun nâhiyesinde Cihanşah İni, Karadepe, Orta öyük, Söğem Çayırı, Ayı Argacı, Boğa Viran Başı, Çardığın, İsmail Viranı, Kalın Harman, Kamışcık, Karakoyun, Kara Mağara, Karapınar, Karasoku, Orta Viran ve Yassı Viran (Başna Viran).; Gedik nâhiyesinde Ağca Ağıl, Bozkuş, Cemal Kışla, Döllük, Gök Öyük, Göllü, Göynük Kışla, Gücük, Hamza Fakih Viranı, Mühenna ve Yassı Pınar.; Çubuk nâhiyesinde Çağıştan, İsa Fakih, Kızılca Kışla, Örtülü Pınar, Şeyh Bahri ve Yenice.; Boğazlıyan nâhiyesinde Göküz Viranı (Gökoğlu mezrası Kanak-ı Bâlâ'da), Bey Argı, Çakal Kışlası, İlisu, Kuruca Ova, Öküzini, Yerkız Viranı.; Deliceözü nâhiyesinde Davulu Kışla, Arslan Taş, Bazlamaç Pınarı, Çırgadan Kışlası, Deli Hızır Ağılı, Haydar Çardağı, Poyraz ve Pulur Beyi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.601–606.

²³ Halep Türkmenleri arasında yer alan bu cemaat Enver Çakar tarafından Porenkli/Porenk olarak okunmuştur. Ancak Bozok Defterinde bu cemaat adı açık bir şekilde Pöhrenkli olarak yazılmıştır. bk. Çakar, (2006), 205.

Hacı Kışlası²⁴, Girce (Zemheri Kışlası), Köşgerli, Karabayır (Pervazlık), Küregen, Köçekli, Yerköy, Firuz Beyli, Kozcakışla, Göçgünlü-yi Bâlâ, Göçgünlü-yi Zîr ve Oynadanlı köylerini kurmuşlardı. Sorgun nâhiyesinde Kara Fatma, Karapınar, Kubad Gazi, Dede Fakih (Hayat Kırmacı), İsmail Viranı ve Alibar Dede köyleri; Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde Çınar Deresi, Göyni, Muhyiddin, İkizağlı (Kılıç Kışlası), Karakaya, Tuzlacık, Kerpiçcik, Yeniceözü, Öyük, Çamurlu, Kamışlıca, Yalnızın ve Zuhreddin köyleri; Çubuk nâhiyesinde Gököyük, Avretlice (Resullü), Gevhertaş ve Seyrekağıl köyleri; Boğazlıyan nâhiyesinde Öküzini (Hamza Kethüdâ) ve Baltı'da Muhsin köyü; Emlâk nâhiyesinde Sadırcık, Döger (Körhâne), Göklücek, Göynekli ve Hızır Bey köyleri; Deliceözü nâhiyesinde İsraili (Ilıca) köyü ve Gedik nâhiyesinde Mühenna köyü Ağcalı aşiretleri tarafından iskân olunmuştu²⁵. Sorgun nâhiyesinde de Çavşak köyü Ağcalı aşiretlerince kurulmuştu²⁶.

4.3. Alcı/Elci Tâifesi

Elci tâifesi, Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda yer alan boylarındandı. Dulkadirlielerin 1525 tarihli tahrîrinde tâife Elci, Esenli, Seydi Ali, Tomalı Hacılı ve Tomalıoğlu adlarında beş ayrı aşiretten müteşekkildi. Anılan tarihte tâifeyi oluşturan aşiretlerin toplam 412 hâne ve 71 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁷. Tâifeye adını veren Elci cemaatinin kışlak ve yaylakları Pazarcık'ta Derbent Ağzı ve Kara Hayıt'ta Yağma köyüydü²⁸. Tomalı Hacılı aşireti ise erken tarihlerde Hısn-ı Mansur'da Çekçek ve Badıkcı köyelerine yerleşmişti²⁹.

XVI. yüzyıl sonunda yapılan tahrîrlere göre, Dulkadirli Türkmenleri arasında Elci tâifesi bulunmamaktadır. Ancak daha önce Elci tâifesine mensup olan cemaatlerin Kozak Hacılı aşiretinin kolları olarak kaydedildikleri tespit olunmaktadır. 1580 tarihinde Hasırcı, Yeğenli, Bayram Hocalı, Yüğürlü, Kumarlı, Keçili Elci ve Koyunlu Elci cemaatleri, Kozak

²⁴ Hızır Hacılı cemaati, Halep Türkmenlerinin Şah Melikli tâifesi aşiretlerindendi. bk. Çakar, (2006), 198.

²⁵ *BOA TD*, nr.315, s.66–135, 154–159, 385, 494, 574.; *KKA TD*, nr.31, s.22/a, 38/a–86/b.; *KKA TD*, nr.30, s.114/a–116/b, 185/a–196/b.

²⁶ *BOA TD*, nr.322, s.185.

²⁷ Ayrıca tâifede 3 imâm ve 1 kethüdâ muâf nüfusu oluşturmaktaydı. *BOA TD*, nr.998, s.454.

²⁸ *BOA TD*, nr.998, s.428, 431.

²⁹ *BOA TD*, nr.402, s.431.

Hacılı aşiretinin bölüklerindendi³⁰. Bu dönemde Elci aşiretlerinin büyük kısmının Üzeyir Sancağında Antakya ile Akdeniz sahilleri arasında, bir kısmının ise Antep havalisinde kışladıkları tespit olunmaktadır. Elci aşiretlerinin genel olarak yaylakları dağınık olmakla birlikte Maraş Sancağı dâhilinde bulunmaktaydı. Bunlar içerisinde yalnızca Hasırcı aşireti yaylamak üzere Kayseri havalisinde çıkarken³¹, Koyunlu Elci aşireti Sivas taraflarında yaylamaktaydı. Nitekim bu aşiret 1583 tahririnde Yeni İl Türkmenleri arasında kaydedilmişti³². Rakkâ iskânına tâbî tutulan aşiretler arasında bulunan Elci aşiretleri de ihtimâlen Dulkadirli cemaatlerindendi³³.

4.4. Anamaslı (Karacalı) Tâifesi

Anamas isminin menşei bilinmemekle birlikte Faruk Sümer, bunun bir yer adı olma ihtimâli üzerinde durmuştur³⁴. Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini kesin olarak ortaya koymak şimdilik mümkün olmasa da Isparta'da Beyşehir Gölü'nün batısında Anamas Dağı ve Anamas yaylasının bulunduğunu, XVI. yüzyılda Hamid Sancağının Eğirdir kazâsına tâbî olan bu bölgenin Anamaslı nâhiyesi olarak anıldığını ve aynı dönemde bölgede birçok Dulkadirli aşiretine tesadüf edildiğini ifade etmek gerekir³⁵. Öte yandan tâifenin diğer ismi olan Karacalı adının ise Dulkadir beylerinden Karaca Bey'den veya bu adda bir boybeyinden alındığı anlaşılmaktadır³⁶.

Anamaslı aşiretlerinin yaylakları Sis Dağı, Binboğa, Gökçe Dağ ve Çukur Hisar başta olmak üzere Maraş havalisinde birçok farklı bölgede bulunmaktaydı. Boya mensup aşiretler Kuzey Suriye, Antep, Üzeyir, Andırın ile Çukurova'nın sahil kısmında kışlamaktaydılar³⁷. Bunlardan yalnızca Ulaşlı cemaatinin kışlaklarının Rafizî (Safevî) toprağında olduğu

³⁰ *KKA TD*, nr.116, s.201/b–203/b.

³¹ *KKA TD*, nr.116, s.201/b–203/a.

³² Şahin, (1980), 189.

³³ *MAD*, nr.8458, s.127.

³⁴ Sümer, (2008), 16.

³⁵ Sarı, (2008), 232 vd.

³⁶ Karacalıların Yazır boyuna mensup olduklarını iddia edebiliriz. Ayrıca bkz. Sümer, (2008), 151.

³⁷ *KKA TD*, nr.116, s.29/b–69/a.

kaydedilmiştir³⁸. Köseli, Beşirli, Fakih Hacı ve Çirkinli aşiretleri Adana Sancağının Yüreğir nâhiyesinde, Uç Beyli ve Âşıklı cemaatleri Kınık'ta ve Bucaklı aşireti Berendi'de, Çakırlı aşireti Adana merkez ve Dünderli nâhiyelerinde kışlamakta ve burada ziraat etmekteydiler³⁹. Maraş Sancağında da Camustil, Güvercinlik, Yenice Kala başta olmak üzere birçok nâhiyede ziraat mahalleri bulunmaktaydı⁴⁰.

Anamaslı aşiretlerinden olup Diyarbekir-Erzurum arasında konargöçerlik eden bazı cemaatlerin de Bozulus Türkmenlerine katılmış oldukları görülmektedir. Dulkadirli Türkmenlerinden Ali Görenli, Anamaslı, Evcı, Ceceli, Hilalli, Hüseyin Hacı, Katırlı Oğulları, Kürd Mihmadlı, Küşne, Kütüklü, Murad Ömerli, Şam Bayadı, Tecirli, Ulu Beyli, Yazır ve Türkmen Alili aşiretleri ya kendi adlarıyla ya da Anamaslı üst adı altında toplam 564 hâne ve 71 mücerred nüfusla Bozulus Türkmenleri arasında bulunmaktaydı⁴¹. Yeni İl Türkmenleri arasında da Ovacık Anamaslısı, Hacı Bozan Anamaslısı, Anamaslı Afşarı ve Koyunlu Anamaslısı adlarını taşıyan cemaatlere rastlanmaktadır⁴². Anamaslı boyunun Töhmerek cemaatinin bir bölümüne de Ankara Sancağında Haymâne tâifesi arasında bulunmaktaydı⁴³.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 102 cemaatten müteşekkil olan Anamaslı boyunun 2.654 hâne ve 418 mücerred vergi nüfusu bulunan tâife, sefer sırasında yirmi

³⁸ *BOA TD*, nr.402, s.142.

³⁹ *BOA TD*, nr.450, s.61, 95–98, 179, 319.; *KKA TD*, nr.114, s.15/a, 18/b, 28/b, 29/b, 32/b, 35/a, 36/a, 43/b, 46/a, 89/a, 103/b, 149/b, 179/b, 181/a.

⁴⁰ Camustil nâhiyesinde; Mazmuni, Kara Çoban, Kızıl Çağıl, Demürlük Adaca, Köşker Oğlu Kışlası, Tuşlak-ı Kebir, Tuşlak-ı Sağır, Homancir, Sarı Sırt, Seyir Deresi ve Bedresi deresi köyleri; Güvercinlik'te Gölbaşı, Kilisecik, Taşlu Öyük, Örtülü, Karaca Erük, Arab Viranı, Gercayın, Emre nd. Gökçe Depe köyleri; Keferdiz'de Kusayın, Keferdiz, Şeyhçuğaz, Tonluca, Kızıl ağıl, Kürd Pınarı ve Gök Seki köyleri; Kemer nâhiyesinde Orta Pınar, Ovacık Pınar, Pehlivan Çınarı, Âşık, Yarukca, Sunkuzor ve Köselik köyleri; Karguluk'ta nefsi Karguluk, Büker, Karaca Ahmed ve Ayn Zeheb köyleri; Bertiz'de Köse Halil Alanı, Sarı Çukur, Kozluca Abad ve Boyalı köyleri Anamaslı aşiretlerinin kışlayıp ziraat ettikleri yerlerdi. bk. *KKA TD*, nr.101, s.32–93, 114,131, 149–228.; Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Güvercinlikte Til Zaman ve Arslanlı köyleri ile Kırçoban, Kırçorun, Arab Viranı, Zordayın mezraları Anamaslı tarafından ziraat edilmekteydi Kemer nâhiyesinde Orta Pınar, Pehlivan Çınarı, Cendirlice, Yılankoz köyleri ile Yaylacık, Aşık, Kara Öyük ve Senir Deresi mezraları Anamaslı tarafından ziraat edilmekteydi. Pazarcık nâhiyesinde Kaya Ağıl köyü ve Maraş kazasında Hasan Depesi köyü yine Anamaslı aşiretleri tarafından ziraat edilmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.432–433, 427, 431, 424.

⁴¹ *BOA TD*, nr.448, s.1, 3, 12–19.

⁴² Şahin, (1980), 164–165.

⁴³ *BOA TD*, nr.117, s.624–625.; *KKA TD*, nr.76, s.103/b.

piyade, yirmi 5 kötel ve seksen fâris olmak üzere toplam 125 çeri vermekteydi⁴⁴. Dulkadirliilerin son tahrîrinde tâifenin 3.350 bennâk ve 2.283 mücerred vergi mükellefi bulunmaktaydı⁴⁵. Anamaslı boyunun en büyük aşiretleri Mihmad (Mihmadoğlu), Eymirballı, Yazır, Ceceli ve Orçanlı aşiretleri olup, bunlardan Orçanlı kendisine bağlı bölükleriyle müstakil bir tâife oluşturabilecek kadar büyük bir aşiretti⁴⁶.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Hârûniye'yi yurt tuttuklarından Hârûniye Yörükleri olarak kaydedilen Karacalı aşiretinin, icmal defterinde tâife şeklinde yazıldığı görülmektedir. Fakat tâifeyi oluşturan aşiretler Anamaslı boyuna mensup olanlardan da farklıdır. Karacalı tâifesi 1525 yılında 529 hâne ve 35 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁷. Tâifenin ismini Dulkadirli Karaca Bey'den aldığı ve Maraş şehrinde Karacalı Mahallesinin de bu beyin akraba ve kapı halkınca kurulduğu akla gelmektedir⁴⁸.

Hârûniye nâhiyesinde Harabe-i Hârûniye köyü ile İskefne ve Neccar mezarı⁴⁹; Pazarcık'ta Gebranî ve Ayas Çayırı köyleri⁵⁰, Aladinek'te Karagöl mezarı⁵¹, Karacalı aşiretleri tarafından ekilmekteydi. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Karacalı tâifesi dağılarak aşiretler müteferrik hale gelmişler genel olarak Adana Sancağının Yüreğir, Berendi ve Kınık nâhiyeleri ile Kars-ı Maraş'ın Andırın bölgesindeki diğer konargöçerler arasına dağılmışlardır. Bu itibarla Bozok Sancağında Kızılkocalı tâifesine bağlı bir cemaat olan

⁴⁴ *BOA TD*, nr.998, s.447.; İlk tahrîrde 15 kethüdâ, 1 müderris, 1 sipahi, 2 reis ve 27 imâm muâf nüfusu oluşturmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.190 vd.

⁴⁵ Tâife içerisinde, 24 imâm, 1 hatip, 22 kethüdâ, 14 muhassıl, 5 divane, 10 sipahizâde, 9 pir, 2 a'mâ, 2 derviş, 8 duâcı, 6 müderris, 1 lâl ve 2 ma'lûl olmak üzere toplam 106 nefer muâf nüfus bulunmaktaydı. 1580 tarihinde 76.296 akçe ağnâm vergisi, 45.388 bennâk vergisi, 13.368 mücerred vergilerinin yanında, yava, arûsane ve bâd-ı hevâ vergilerinin toplamı toplamı olarak 36.780 akçe vergi vermekle mükellefi. Bu tarihte boyun toplam vergi hâsılı 171.830 akçeye ulaşmıştı. bk. *KKA TD*, nr.116, s.29/b-69/b.

⁴⁶ Tâifenin 46 nefer muâf nüfusu ve toplam 86.441 akçe vergi hâsılı bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.119-190.

⁴⁷ İcmâl kayıtlarında 353 hâne olarak kaydedilmiş olan tâifenin anılan tarihte toplam 17.500 akçe olan vergi hâsılının 1.300 akçesi ağnâm resminden oluşmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.929-940.

⁴⁸ İlk tahrîrde anılan mahallede Karacalı veledâmı namıyla kaydedilen 87 nefer muâf nüfusun yaşadığı tespit olunmaktadır. bk. *BOA TD*, nr.998, s.418.

⁴⁹ *BOA TD*, nr.998, s.436.

⁵⁰ *BOA TD*, nr.998, s.431.

⁵¹ *BOA TD*, nr.998, s.429.

Karacalı aşiretinin de Kars-ı Maraş'tan koparak Yozgat havalisine gitmiş olması kuvvetli bir ihtimâldir.

4.5. Avcı/Evci Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kara Halilli, Küre Seveli, Küreli, Kürehan Oğlu ve Gök cemaatlerinden oluşan Evci boyu toplam 412 hâne ve 107 mücerred vergi nüfusuna sahip küçük bir tâifeydi⁵². XVI. yüzyıl sonunda ise Evci tâifesine tâbî olarak kaydedilen aşiretler toplam 542 bennâk ve 361 mücerred vergi nüfusuna ulaşmışlardı⁵³.

Evci aşiretleri, Göksun nâhiyesinde Koca Dağ ve Beydağ'ı civarında yaylarken kışlakları Camusbel, Bayındır, Göksun, Pazarcık, Kars ve Antep havalisinde dağınık halde bulunmaktaydı⁵⁴. Kara Hayıt'ta Hisarcık ve Hasan Bey Kışlası; Pazarcık'ta Tarmık ile Ayn Sincik ve Tekak nâhiyesinin merkez köylerinin Evci aşiretleri ekinlikleri olduğu tespit olunmaktadır⁵⁵.

Öte yandan XVI. yüzyılın ikinci yarısında Dulkadirliilerin Bozok sancağında bulunan aşiretleri arasında da Evci adını taşıyan iki cemaat bulunmaktaydı. Karahisar-ı Behramşah nâhiyesinde kaydedilen Evci cemaatlerinden ilki burada Seveli Alanı, Kavak Alanı ve Baş Alan mezralarında ikincisi Kurbağalıdere mezrasında ziraat etmekteydiler⁵⁶. Tahrîr kayıtlarına göre Evci cemaatlerinin Bozok'ta buldukları mevki dikkate alındığında günümüzde Akdağmadeni ilçesine bağlı olan Evci köyünün de bu aşiret tarafından kurulmuş olduğunu iddia etmek mümkündür.

Yeni İl Türkmenlerinin içerisinde Güvercinlik'in Öyük köyünde kaydedilmiş olan bir Evci cemaatinden⁵⁷ başka 1540 tarihli kayıtlara göre Bozulus Türkmenleri içerisinde de iki

⁵² Ayrıca tâifede 5 imâm ve 1 kethüdâ muâf olarak kaydedilmişti. İlk tahrîrde tâifenin vergi hâsılı ise 8.363 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.461.

⁵³ *KKA TD*, nr.116, s.175/b-180/b.

⁵⁴ *KKA TD*, nr.116, s.175/b-180/b.

⁵⁵ *KKA TD*, nr.101, s.104/a.-105/b, 130/b-136, 217/b.

⁵⁶ *BOA TD*, nr.389, s.109.

⁵⁷ Şahin, (1980), 166.

Evcî cemaati bulunmaktaydı. Yine Safevî Devleti'nin kuruluşuna iştirak eden Türkmen aşiretleri arasında da Evcî cemaatleri vardı⁵⁸.

Öte yandan XVI. yüzyıla ait tahrîr kayıtlarına göre Kayseri'de İslamlı Yörükleri arasında⁵⁹, Niğde Sancağının Sücaaddin nâhiyesinde⁶⁰, Menteşe Sancağının Köyceğiz kazâsındaki Kozviran Yörükleri arasında⁶¹, Adana'da Adana nâhiyesinde⁶², Kırşehir sancağının Hacı Bektaş nâhiyesinde⁶³ de Avcılı/ Evcili adlı aşiretlere tesadüf edilmektedir.

4.6. Bertiz Tâifesi

Türkmen teşekkülleri söz konusu olduğunda tâife, büyük veya küçük cemaatlerden müteşekkil bir boyu temsil eder. Ancak Bertiz tâifesi sahip olduğu özellikler bakımından bu tarifi dışında bulunmaktaydı. Zira tâifeyi oluşturan cemaatlerin ekseri sipahi veya nüfuzlu ailelere mensup bir ve birkaç kişiden müteşekkil idi. Bunların taşıdıkları unvanlar, tımar tasarruf ediyor olmaları ve vergi mükellefiyetlerinin bulunmaması gibi özellikleri dikkate alındığında Dulkadirli emirleriyle irtibatlı oldukları akla gelmektedir. 1525 tarihli ilk tahrîr neticelerine göre 42 ayrı cemaat halinde kaydedilen tâifenin 444 neferden oluşan nüfusunun 141'i sipahi ve sipahizâdegân, 37'si nöker, 10'u imâm ve 2'si kethüdâdan oluşmaktaydı. Tâifenin nüfusunun azlığı dikkate alındığında, sefer sırasında yirmisi süvari ve geriye kalanı piyade olmak üzere 38 nefer gibi diğer tâifelerle kıyaslandığında mühim miktarda çeri verme zorunlulukları onların hukuki durumlarını izah etmektedir. Tâifenin yekûn olarak ödemek zorunda olduğu 14.635 akçelik vergi ise raiyyet olan cemaatlerin gelirlerinden oluşmaktaydı⁶⁴. Bertiz tâifesinin vergi mükellefiyeti olan cemaatleri Yıva, Pirdam, Kara Çakal, Gözdanlı, Fakihli, Başî Büyük cemaatleriydi.

⁵⁸ *BOA TD*, nr.200, s.975.; Tufan Gündüz, Bozulus'un yaylağa çıktığı ve Osmanlı İnan sınırını ihlal ettiği sırada diğer Kızılbaş Türkmen boylarıyla birlikte Şah İsmail'in hizmetine girebileceğini bir ihtimâl olarak ifade etmektedir. bk. Gündüz, (2007), 114–115.

⁵⁹ *BOA TD*, nr.976, s.92.; *KKA TD*, nr.136, s.206/b.

⁶⁰ *KKA TD*, nr.135, s.141/a.

⁶¹ Halaçoğlu, (2009), I, 167–168.

⁶² *BOA TD*, nr.450, s.32.; *KKA TD*, nr.114, s.16/a ve 19/a.

⁶³ *KKA TD*, nr.139, s.89/b.

⁶⁴ *BOA TD*, nr.998, s.450–451.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında tâîfeye de isim veren Bertizli cemaati ile Kemalli cemaatinin, Bertiz nâhiyesinde K r Sinan, Yılankoz, ağılgan, Karadut, Ortaköy, Kanayıt, Kızıldere, Koğalıca ve Kemalli (Saydeli) köylerinde kışlayıp ziraat ettikleri tespit olunmaktadır⁶⁵. Dulkadir Beyliği döneminde sipahi ve nöker olanların Osmanlı idaresine girdikleri ilk dönemde statülerini korudukları ancak onların neslinden gelenlere bu görevlerin verilmedikleri görülmektedir. Bu itibarla Dulkadirlilerin son tahririnde Bertiz adında çoğunlukla askerilerin oluşan böyle bir tâife bulunmayıp, tâifenin önceden beri vergi mükellefi olan cemaatlerinin diğer boylara taksim edildikleri tespit edilmektedir.

4.7. Bostancıyân Tâifesi

Maraş Y r klerinden olan Bostancıyân tâifesinin Dulkadirlilerin ilk tahririnde 11 cemaati, toplam 164 hâne ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Yaklaşık 6.000 koyuna mâlik olan tâifenin toplam vergi hâsılları 4.823 akçeden ibaretti⁶⁶.

Tâife içinde Bostancı aşireti büyük nüfusa sahip olup, Ayas ve Kınık civarında kışlayarak Göksu çevresinde yaylamaktaydı. Tâifenin diğer aşiretleri ise Berendi'de kışlayıp Zamantı taraflarını yaylıyorlardı⁶⁷. Tâifenin bey z mresiyse, ihtimâlen Maraş nefsindeki Bostancıyân Mahallesi'nin kurucularıydı⁶⁸. Aynı tarihte Bostancıyân tâifesi içerisinde bulunmamakla birlikte Dulkadirli Türkmenleri arasında Bostanlı Varsak-ı Maraş adıyla büyük bir aşiret daha vardı. Sallılı, Satılı, Gerkad, Yağıbasdı, Karacalı, Kekceli, Ağlağan cemaatleri Maraş Varsaklarını oluşturan cemaatlerdi⁶⁹.

Dulkadirlilerin son tahririnde Bostancıyân tâifesi dağılmış olduğu ancak Eşkinciy n tâifesi arasında Bostancıyân adını taşıyan büyük bir aşiretin bulunduğu tespit olunmaktadır. Bostancıyân ve Muzafferoğlu (Bostancıyân) adlarını taşıyan iki cemaate ayrılmış olan aşiret

⁶⁵ *KKA TD*, nr.101, s.106–166 Muhtelif sayfalar.

⁶⁶ Tâife içerisinde 2 kethud , 1 imâm, 4 sipahi ve ayrıca 30 muâf nüfus bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.192–197.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

⁶⁷ *BOA TD*, nr.402, s.192.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

⁶⁸ *KKA TD*, nr.101, s.6/a.

⁶⁹ 1525'te bu cemaatlerin 109 hâne ve 18 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.513–517.

Adatepe'de kışlamaktaydı⁷⁰. İlk tahrîrde Bostancıyân tâifesine mensup diğer cemaatler ise 1580'de Küşne boyuna katılmışlar⁷¹, anılan tarihte 112 hâne ve 47 mücerred nüfusla kaydedilmişlerdi⁷².

Öte yandan Bozok'taki Selmanlı kabilesi içinde bulunan Bostanlı ve Bostanlı Kılıççıları⁷³, Sis Sancağında Sarıçam nâhiyesinde Bostanlı⁷⁴, Halep Türkmenlerinin Harbendeli tâifesine tâbî olarak kaydedilmiş olan Bostanlı aşiretleri⁷⁵ Dulkadirli Türkmenlerinin bölükleriyle irtibatlıydı.

4.8. Cerid Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin büyük kabilelerinden olan Cerid tâifesine mensup aşiretler, Maraş Sancağının bütününe yayılmış, bunlardan bir kol da Yeni İl Türkmenlerine katılmıştı. Kuruluşundan itibaren Safevî Devleti'ne destek olan Cerid veya Silsüpür Ceridi aşiretleri de İran'a gitmiş bulunuyorlardı.

Bayır Cerid, Şeyh Mihmadlı, Göce Hacılı, Kara Hasanlı ve Zekeriyalı aşiretleri nüfus bakımından Cerid tâifesinin en büyük aşiretleriydi. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre Cerid tâifesinin boybeyleri Pehlivanlı aşiretindendi⁷⁶. Pehlivanlı aşireti gibi XVII. yüzyılda büyük güce erişerek büyük konargöçerlerin liderliğini yapacak olan Mamalı aşireti de Cerid boyunun küçük cemaatlerindendi⁷⁷.

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Maraş havalisinde bulunan Cerid tâifesi 54 aşiret, bunların bölükleriyle 80 cemaat halindeydi. Tâife 1636 hâne ve 88 mücerred vergi nüfusuna

---

⁷⁰ Bu cemaat 122 bennâk ve 149 mücerred vergi nüfusuna ek olarak 4 muhassıl, 6 imâm, 4 kethüdâ, 1 muâf avârız, 1 a'mâ, 1 pir, 14 duâcudan oluşmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.116, s.228/b, 230/a, 235/b.

⁷¹ *KKA TD*, nr.116. s.248/a.

⁷² Ayrıca cemaat içinde 1 müderris muâf olarak kayıtlıydı. Bu cemaatin vergiye tâbî koyunlarının sayısı 8.000 adetti. bk. *KKA TD*, nr.116, s.306/b.

⁷³ *BOA TD*, nr.155, s.123 ve s.130

⁷⁴ *BOA TD*, nr.450, s.184.; *KKA TD*, nr.114, s.67/b.

⁷⁵ Çakar, (2006), 195.

⁷⁶ *BOA TD*, nr.402, s.367.

⁷⁷ *BOA TD*, nr.402,s.347.; *BOA TD*, nr.998,s.452.

sahip olup sefer sırasında 130 atlı ve piyadeden oluşan asker vermek durumundaydı⁷⁸. XVI. yüzyılın sonunda Cerid tâifesi 42 aşiret ve bunlardan çıkan kollarla 60 cemaatten müteşekkildi. Anılan tarihte tâifenin 1846 bennâk ve 1222 mücerred vergi nüfusu bulunuyordu⁷⁹.

Cerid aşiretlerinin kışlakları Maraş Sancağının muhtelif bölgelerine dağılmış durumdaydı. Aşiretlerin bazıları ise Adana Sancağı dâhilinde Akdeniz sahilinde, Üzeyir, Antep, Berriye havalisinde kışlamaktaydı. Maraş Sancağında dağınık yaylayan Cerid aşiretlerinin ekseri Engizek ve Elbistan taraflarında yaylamakta bazılarıysa yaylamak için Orta Anadolu'ya kadar sokulup yaz aylarını Erciyes Dağı çevresi ve Sivas bölgesinde geçirmekteydiler⁸⁰. XVI. yüzyılın ortalarında Ceridlerden Araplı, Bozatl, Göcek Hacı, Saçlı Ceridi, Tabanlı Ceridi, Gündüz Avşarı, Hüsneli, Karıştıran, Köse Bekirli, Köse Hacı ve Kulak cemaatlerinin Yeni İl Türkmenlerine, Gökkazlı aşiretinin Danişmendli Türkmenlerine dâhil edildikleri tespit olunmaktadır.

Bunların yanında XVI. yüzyıl başında Erzurum-Bingöl yaylaklarına kadar çıkan bir Cerid kolu daha bulunmaktaydı. Nitekim Dulkadirîlerin ilk tahrîrinde Tabanlı, Sultan Hacı, Şeyh Mihmadlı, Dalgıç, Gündüzlü, Hüseyin Hacı aşiretlerinin Bozulus Türkmenlerine katılmış oldukları tespit olunmaktadır. Öte yandan Safevî hizmetinde bulunan Türkmen aşiretleri arasında da örneğin Silsüpür Ceridi adında aşiretlere rastlanmaktadır. Merhum Faruk Sümer, Silsüpür isminin XVI. yüzyılın sonları ile XVII. yüzyılın başlarında yaşamış bir beyden geldiğini Silsüpür Bey'in nesli Silsüpür Oğulları adıyla varlığını günümüze kadar sürdürmüş olduğunu ifade eder⁸¹. Ancak İskender Bey Türkmen, Safevî hizmetinde bulunan Silsüpür Ceridi'nden bahisle, onların yaptıkları yağma

⁷⁸ Tâifede 9 kethüdâ, 5 imâm, 4 sipahi muâf grubunu oluşturmakta tâife âdet-i çeri olarak 130 nefer atlı ve piyade asker vermekteydi. Zikr olan tahrîre göre tâifenin vergi hâsılı 83.220 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.452.

⁷⁹ 1580 tarihinde aşiretin 4 imâm, 18 kethüdâ, 3 muhassıl, 5 pir, 2 a'mâ, 1 ma'lûl olmak üzere 33 nefer muâf nüfusu vardı. bk. *KKA TD*, nr.116, s.8/b-9/b, 101/b-128/b.

⁸⁰ *KKA TD*, nr.116, s.101/b-128/a.

⁸¹ Sümer, (2007), 203

ve çapul nedeniyle bu ismi aldıklarını söyledikten sonra bunların 2.000 hâne ile Safevîlere bağlandıklarını aktarmaktadır⁸².

XVII. yüzyılda Osmanlı topraklarında da bu isimle anılan Cerid aşiretleri bulunmaktadır. Nitekim Rakka'ya ve Kıbrıs'a yerleştirilmek istenen aşiretler arasında da Silsüpür Ceridi cemaatleri bulunmaktaydı⁸³. Bu ilk iskân denemesinde hükümete müracaat eden aşiretin isteğiyle iskân emrinden affedilen Cerid cemaatlerinin tekraren eşkıyalığa devam etmesi üzerine yeniden Rakka'ya iskân edilmeleri istenmişti⁸⁴. İskân mahallerinden kaçan Cerid aşiretleri Batı Anadolu'da Balıkesir⁸⁵ ve Aydın⁸⁶, Orta Anadolu'da Ankara ve Çankırı⁸⁷ taraflarına dağılmışlardı.

4.9. Çağıranlı Tâifesi

Çağıranlı'nın bir bey adı veya unvanı olduğu aşiret içerisinde Veledân-ı Çağıranlı adıyla sipahi olarak kaydedilenlerin de onun neslinden gelmiş oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim ilk tahrîrde sipahiler içinde ilk olarak kaydedilen Ali ve Orkud'un baba adlarının Çağıranlı olduğu, diğer 12 nefer sipahi ve sipahizâdenin de akraba oldukları tespit olunmaktadır⁸⁸.

Asıl kolu Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş şubesi içerisinde bulunan Çağıranlı tâifesinin bazı aşiretlerinin Bozok, Yeni İl ve Bozulus Türkmenleri arasına dağılmış oldukları tespit olunmaktadır. Çağıranlı boyuna adını veren ve aynı zamanda tâifenin en büyük aşireti olan Çağıranlı cemaati Sof dağında yaylamakta, kışları Keferdiz nâhiyesinde Keferdiz, Servi, Mezra'a, Gelbulasın ve Harvâni köyleri ile Şeyhcügez, Dişan ve Cuma Öyüğü mezraları ziraat etmekteydi⁸⁹. Bunun yanında boya mensup bazı bölükler Hısn-ı Mansur, Narlıca, Yassı Viran, köyleri ile Keferdiz de Tumtuma ve Zışan köylerine de küçük

⁸² İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), III., 1806–1810.

⁸³ MAD, nr.701, s.27.; *Cevdet, Dâhiliye*, nr.16856.

⁸⁴ MAD, nr.701, s.9.

⁸⁵ MAD, nr.9517, s.64.

⁸⁶ *Cevdet, Dâhiliye*, nr. 12430.

⁸⁷ *Cevdet, Dâhiliye*, nr.14238.; *BOA MD*, nr.80, s.181.

⁸⁸ *BOA TD*, nr.402, s.709, 713, 715, 718–721.

⁸⁹ *BOA TD*, nr.998, s.427.; *KKA TD*, nr.101, s.86/b, 89/a, 283/a.

gruplar halinde yerleşmeye başlamışlardı. Tâifenin diğer büyük aşiretleri olan Çakırlı, Çankaralı ve Çirkin aşiretleri Behisni, Gündüzlü, Kars, Kilis havalisinde kışlamakta ve Gündüzlü, Bey Dağı, Köstere, Siverek'te yaylamaktaydılar⁹⁰.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 21 cemaatten müteşekkil olan Çağıranlı tâifesinin toplam 489 hâne ve 18 mücerred nüfusu bulunmaktaydı. Bunun yanında 1 imâm ve 14 sipahinin yanında, avâızdan muâf tutulan 15 nefer kaydedilmiş, tâife üzerine adet-i çeri olarak iki nefer yazılmıştı. 1525 yılında toplam 12.888 akçe olan tâifenin vergi hâsılında en büyük pay sahip oldukları 14.000 koyun için ödedikleri ağnâm vergisiydi⁹¹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde 8 farklı cemaatten mürekkep Çağıranlı tâifesinin toplam 605 neferen nüfusunun 471 bennâk ve 146 mücerredi vergi mükellefi, 1 kethüdâ ve pir-i fani ise muâf kaydedilmişti. Tâifenin Balcılar ve Kızlarlı aşiretlerinden 135 hâne ve 16 mücerred, sayyâd olmaları hasebiyle muâf nüfus arasındaydı⁹².

Dulkadirliilerin ilk tahrîrine göre tâifeyi oluşturan aşiret sayısının bu denli azalmasının nedeni Çağıranlı aşiretlerinden bir kısmının diğer konargöçerler arasına katılmasından kaynaklanmaktadır. Nitekim Çağıranlı, Avcı Alili, Çankaralı aşiretleri Yeni İl Türkmenlerine⁹³, Diyarbekir havalisinde bulunan Çirkin ve Çağıranlı aşiretleri Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmişler⁹⁴, Bozulus'a tâbî olanlara Şark Çağıranlısı adı verilmiştir⁹⁵. Bunun yanında Tuş ve Tuşlu adlarındaki cemaatler ise Diyarbekir'den Elbistan'a gelerek Çağıranlı tâifesine katılmışlardır. İhtimâlen bu aşiret Akkoyunlular zamanında Diyarbekir havalisine gitmiş olan Dulkadirli Türkmenlerindedir. Maraş havalisinde Çağıranlı tâifesine bağlı olan Çağıranlı, Firuzlu ve Hisar Beyli aşiretleri de Bozok Sancağını yurt tutan Dulkadirli aşiretleri arasında yer almış, bunlardan Hisar Beyli kendisine bağlı aşiretle

⁹⁰ *BOA TD*, nr.402, s.709–721.

⁹¹ *BOA TD*, nr.998, s.461. Mufassal defterde 538 hâne ve 19 mücerred kayıtlıdır. bk. *BOA TD*, nr.402, s.709–721.

⁹² *KKA TD*, nr.116, s.8/b–9/b, 205/a–208/a.

⁹³ Şahin, (1980), 176–177.

⁹⁴ *BOA TD*, nr.200, s.995, 1000–1001, 1004.

⁹⁵ Gündüz, (2007), 124.

büyük bir tâife haline gelmişti⁹⁶. Şark Çağıranlısı Rakka'da Beliç Nehri havalisine iskân edilmesi istenen aşiretler arasında yer almaktaydı⁹⁷.

4.10. Çiçekli Tâifesi

Tâifenin Dulkadir Beyliği'nin siyasi faaliyetlerinde de ismine tesadüf edilen Çiçek adlı bir beyden isim aldığı anlaşılmaktadır. Kaynaklarda Çiçek Bey'in adı, Dulkadirlilerin Karaman oğlu İbrahim Bey zamanında Karaman seferine katılanlar arasında geçmektedir⁹⁸. Ayrıca 1466–67 yılında Akkoyunlu Uzun Hasan Bey'in Dulkadirli Melik Aslan üzerine yürüyüp Elbistan'a varması üzerine Dulkadirli barış istediğinde Uzun Hasan “*Çiçek oğlu ile Mevlana Yahya'yı bu tarafa gönder*” diye istekte bulunmuş, Dulkadirli heyetinde bu bey de yer almıştı⁹⁹. Çiçek Oğlu hakkında Hasan-ı Rumlu'nun verdiği malumat bununla sınırlı olsa da onun Dulkadir Beyliği'nde mühim bir mevkide olduğuna işaret etmektedir. Nitekim Çiçek Bey'in neslinden gelenler tarafından Maraş'ta bir mahalle kurulmuş olması, 1525 yılında bu mahallede beylere mahsus yedi nökerin bulunması ayrıca aynı mahallede Veledân-ı Çiçek adıyla 95 sipahi ve sipahizâdenin ikâmet ediyor olması Çiçek Bey'in nüfuzlu biri olduğunu göstermektedir¹⁰⁰.

Dulkadir Türkmenlerinin Maraş kolunda yer alan Dermek ve Kızıllı tâifeleri¹⁰¹ ile Bozulus Türkmenleri arasında da temsil olunan Çiçekli aşiretlerinin¹⁰² asıl yurtları Bozok'tu. Daha XV. yüzyılda Bozok'ta buldukları tespit olunan aşiretlerin bir kısmı da Safevî Devleti'nin kuruluşuna katılmıştı. Bozok'ta 1527 yılında meydana gelen Zunnûn Oğlu ayaklanmasından sonra, Çiçekli aşiretlerinden bir bölüğün daha İran'a gitmişti¹⁰³. Çiçekli aşireti Safevî Devleti'nde de önemli Türkmen aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Nitekim

⁹⁶ *KKA TD*, nr.31, s.11/a.

⁹⁷ *MAD*, nr.8458, s.38.

⁹⁸ Sümer, (1974), 315.

⁹⁹ Hasan-ı Rumlu. (2006), 433.

¹⁰⁰ *BOA TD*, nr.998, s.418–419.; *KKA TD*, nr.101, s.12/b.

¹⁰¹ Solak, (2002), 122, 149.

¹⁰² Gündüz, (2007), 64.

¹⁰³ Sümer, (1974), 315

Şah İsmail, Çiçekli İzzettin Bey'i Fars Eyaleti hâkimi olarak tayin etmiş ve ona Ali Sultan lakabını vermişti¹⁰⁴.

Bozok Sancağının Boğazlıyan nâhiyesini yurt tutmuş olan Çiçekli tâifesinin¹⁰⁵, 1529 tarihli ilk tahrîre göre 565 hâne ve 121 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁶. Çiçekli, Taf, Bahaüddinli, Yabaltınlı ve Şeyh İsmail cemaatleri kabilenin nüfus bakımından büyük aşiretleriydi. Sancağın ilk tahrîrinden itibaren Çiçekli aşiretlerinin Boğazlıyan nâhiyesinde birçok mezrada ziraata geçtikleri¹⁰⁷, kısa süre sonra da bu mezraları meskûn köylere dönüştürdükleri tespit olunmaktadır. Bu bağlamda Çubuk nâhiyesinde Sarı Oğlan, Odunluk, Kuloğlu, Dayı, Baca Kavağı, Donuz Deresi; Boğazlıyan nâhiyesinde Kozin ve Çatal Kışla köyleri Çiçekli aşiretleri tarafından iskân olunmuştu¹⁰⁸.

4.11. Çimeli Tâifesi

Maraş yöruklerinden oldukları kaydedilen Çimeli tâifesi, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde on üç aşiretten müteşekkildi. Bunlardan Seydi Kethüdâ, Kızıklı, Cihan Obası, Taciroğlu (Şaş Oğlu), Avretli Yaycısı, Hacı Beyli, Kayalı ve Boynu Yoğunlu nüfusları bakımından büyük aşiretlerdi¹⁰⁹.

Çimeli tâifesini oluşturan cemaatler, XVI. yüzyıl başlarında konargöçerlik ettikleri sahalar bakımından iki kola ayrılmış durumdaydılar. Bunlardan asıl kolu Maraş havalisinde

¹⁰⁴ Sümer, (1999b), 181.; Gündüz, (2009), 91.

¹⁰⁵ Gülten, (2013), 67.

¹⁰⁶ Ayrıca tâife içerisinde 39 imâm hatip ve müezzin olarak, 64 sipahi, 20 müsellemler, 1 pir, 3 muhassıl ve ehl-i kisve ve 1 ehli zaviye bulunmaktaydı. Bu tarihte tâifenin toplam vergi hâsılı 63.736 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.608–610.

¹⁰⁷ Boğazlıyan'da Çiçekli tâifesine bağlı cemaatler tarafından ziraat edilen mezralar şunlardı; Acıca, Boyalı Viran, Çil Viran (Çatal viran), Çokum Ağıl, Darılı Yurd, İğdecik, Karakoç, Kethüdâ Argı, Küçük Arg, Sarnıç Ağıl, Uzun İn, Viran Kadı Viranı, Ağca Viran, Boğaz Ağıl, Çakal Viran, Kaldırım, Tatar Argı ve Yeğenci mezraları; Bozok merkez nâhiyesinde Çerikoğlu, Çin Timur, Gökçe Kaya, Kılıçözü, Kışlak-ı Rum Bey Oğlu, Çardak Öyüğü, Çoban Kaya, Kışlak-ı Ali Kethüdâ, Sağireni, Sorgun ve Seydi Kavağı; Budaközü nâhiyesinde Boğa Alanı, Çubi Çardağı, Emrud Alanı, Kavacık Kışla, Kâfir Deresi, Dikili Taş, Yokuş Yol Başı, Kantar (Kısıra), Olukkaya ve yoğun Pelid mezraları ile Gedik nâhiyesinde Yava Hacı ve Bağçecik mezralarını ziraat etmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.608.

¹⁰⁸ Gülten, (2013), 67–68.

¹⁰⁹ *BOA TD*, nr.402, s.641–654.

kışlayıp Sivas taraflarında yaylayan ve daha sonra da Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilen Boynu Yoğunlu, Çöplü, Çimeli, Maraşlı aşiretleri oluşturmaktaydı¹¹⁰. Yeni İl’de bulunan Boynu Yoğunlu aşiretinden ayrılan bir bölük Bozok’taki diğer Dulkadirli aşiretlerine katılırken, Maraşlı aşiretinden kopan bir kol da Niğde ve Kayseri havalisine yaylamaya devam edip daha sonra Danişmendli Türkmenlerine dâhil edildi. Öte yandan Çimeli tâifesinin diğer kolu yüzyılın başından itibaren Diyarbekir ile Erzurum arasında konargöçerlik etmekteydi. Çimeli, Çöplü ve Şaş Oğlu aşiretlerinden oluşan bu kol tekrar Dulkadir iline dönmeyerek Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmişlerdi.

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Çimeli tâifesi 4 kethüdânın idaresinde on üç cemaatten oluşmakta ve tâifenin toplam 565 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹¹. Dulkadir Beyliği usulüne göre sefer sırasında tâife, 12 süvari, 4 kötel ve 11 piyadeden oluşan 27 neferden müteşekkil askeri kuvvet vermekle yükümlüydü. 1525 yılında tâifenin elinde bulunan vergiye tâbî koyun sayısı 80.600’dü¹¹².

Çimeli tâifesine mensup aşiretler diğer konargöçer teşekküller arasına karışmış olduğundan Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Çimeli tâifesi bulunmamaktadır. Tâifenin Maraş Sancağında kalmaya devam eden aşiretleri ise Dokuz, Karamanlı ve Küşne tâifelerine dağılmışlardır. 1580 tarihinde “*gayr-ı ez Yeni İl*” namıyla kaydedilen Çimeli ve Katrantaş cemaatlerinin Yeni İl Türkmenlerinden koparak tekrar eski aşiretleri arasına döndükleri anlaşılmaktadır¹¹³.

4.12. Deli Alili Tâifesi

Bozok Sancağının Gedik nâhiyesini yurt tutmuş olan Deli Alili tâifesi, sancağın ilk tahrîrinde tamamı tâifeyle aynı ismi taşıyan on cemaatten müteşekkildi. Tâife 1529 yılında

¹¹⁰ Şahin, (1980), 181–182.

¹¹¹ Mufassal deftere göre tâife, 584 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.641–654.

¹¹² *BOA TD*, nr.998, s.458.; *BOA TD*, nr.402, s.641–654.

¹¹³ Çimeli ve Katrantaş cemaatlerinin 1580 tarihinde; 122 nefer toplam nüfusu bulunmakta olup bunlardan 46 bennâk ve 44 mücerred olmak üzere vergi mükellefiydi. bk. *KKA TD*, nr.116, s.200/b–201/a.

179 hâne ve 31 mücerred vergi nüfusuyla Dulkadirli Türkmenlerinin küçük kabilelerindendi. Gedik nâhiyesinde Çardak, Çapa, Kılıç Deresi, Küçük Kışla, Ali Şeyh Kışlası, Yanı Kara, Şâdi Bey Kışlası, Kızılca Kışla, Çınlasın, Pir-Kışla, Ağca Kışla, Bedi Gölü, Söğütlüce, Saruhan ve Ağca Ziyaret mezraları Deli Alili tâifesine bağlı cemaatler tarafından ziraat edilmekteydi¹¹⁴. Müteakip tahrîrlerde anılan mezraların büyük kısmı köy olarak meskûn durumdaydı.

Deli Alili kabilesinin Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolundan hangi kabile ve aşiretle irtibatlı olduğunu kesin olarak ortaya koymak mümkün değilse de bazı yargılar da bulunmak mümkündür. Maraş bölgesinde Deli Alili adında herhangi bir cemaat bulunmasa da Divâne Alili adında bir cemaat vardı. İki isim arasındaki bu yakınlık iki aşiretin irtibatlı olduğunu, deftere kaydedilirken farklı şekilde yazıldıklarını akla getirmektedir. Maraş şehrinde Divâne Alili adında bir mahallenin bulunması, mahalle sakinleri arasında Veledân-ı Divâne Ali adıyla sipahilerin ve beylerin kapı halkı olan sekiz nökerin kayıtlı bulunması Divâne Ali'nin bir bey olduğunu ispat etmektedir¹¹⁵. Ancak Maraş havalisinde bu aşirete tesadüf edilmemesi bütünüyle Bozok'a gitmeleriyle ilgili olmalıdır. Maraş kolunda Küreciyân ve Döngelili tâifesi arasında görülen küçük Divâne Alili cemaatleri ise tâifenin bölgede kalan bakiyeleri olmalıdır¹¹⁶.

4.13. Demircili Tâifesi

Dulkadirliilerin hem Kars-ı Maraş hem de Bozok Sancaklarında Demircili adında birer tâifesi bulunmaktaydı. Demircili tâifesinin Kars-ı Maraş Sancağında bulunan koluna tâbî aşiretler Adana, Ayas, Berendi, Kâfir Pınarı, Kınık, Savrun, Sunbas, Sis havalisinde kışlamakta, çoğunlukla Mağara'da yaylamaktaydılar. Bazı aşiretler ise yaylamak üzere Niğde havalisine çıkmaktaydı. 1563 yılında 73 cemaatten oluşan tâifede Sarıcalı, Güzel Beyli, Turfalı, Sarım Beyli, Dere Ünyeddinli büyük aşiretlerdi. Ayrıca Demircili

¹¹⁴ Tâifede vergi mükelleflerine ek olarak 2 pir, 1 mut'ak, 8 imâm-hatip, 8 nefer sipahi muâf nüfusu oluşturmaktaydı. 1525 tahrîrine göre tâifenin toplam hâsılı 17.066 akçe olarak kaydedilmişti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.619-620.; *BOA TD*, nr.155 s.224-229.

¹¹⁵ *BOA TD*, nr.998, s.418.

¹¹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.297. *BOA TD*, nr.402, s.449.

aşiretlerinden sekizinin kolları eşkınciler içerisinde yer almaktaydı. Bu tarihte eşkınciler dâhil olmak üzere tâifenin 2150 nefer nüfusunun 1092 bennâk ve 1007 mücerred vergi mükellefiydi¹¹⁷.

Bozok'ta bulunan Demircili aşiretlerinin de büyük ölçüde Kars-ı Maraş yöresinden gitmiş oldukları anlaşılmaktadır. Bozok'taki Demircili tâifesinde Hamzalı, Mahal, Tatar, Demircili, Arslan Beyli, Dişli ve Çakal cemaatleri büyük aşiretlerindendi. 1529 tahrîrine göre tâife toplam 342 hâne ve 31 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹¹⁸. Bozok'ta daha çok Boğazlıyan ve Sorgun nâhiyelerini yurt tutan Demircili aşiretlerinin bazı bölükleri Kanak-ı Bâlâ, Alikî, Bozok, Emlâk, Keskin ve Budaközü nâhiyelerine de dağılmıştı. XVI. yüzyılın başında bu nâhiyelerde Demircili aşiretleri tarafından ziraat edilen birçok mezranın¹¹⁹ müteakip tahrîrlerde köy olarak yazıldıkları görülmektedir. Boğazlıyan nâhiyesinde Aşağı Oba, Baba Yağmur, Divâne Seydi Ekinliği, Elsizli, İlsu, Paşa Hacılı, Ulu Kışla, Yılanlı Öyük, Ayrıköğlü Kışlası, Akviran, Demirci Viran, Göynük Viran; Bozok nâhiyesinde Ataoğlu mezrası; Emlâk nâhiyesinde Göynücek-i Hızır Bey ve Keklice mezzaraları; Kanak-ı Bâlâ'da Atlılı Çarşısı, Burun Kışla, Gölcügez, Kaya Pınar, Kuyucak ve Köşeler mezzaraları Demircili aşiretlerinin ekinlikleriydi. Yine Budaközü nâhiyesinde Beş Kışla; Alikî nâhiyesinde Boyalık ve Sorgun Hacısı; Keskin nâhiyesinde Taharet Özü¹²⁰ ve Sorgun'da Kırım köyü¹²¹ aynı tâifenin aşiretlerince ekilmekteydi.

¹¹⁷ *KKA TD*, nr.168, s.38/a-40/b, 106/b-177/b.

¹¹⁸ Bozok'taki Demircili tâifesinde vergi mükelleflerinin haricinde 24 sipahi, 15 imâm, 7 müselleme ve 1 hacı olmak üzere mu'âf nüfus bulunmaktaydı. Dulkadirilerin ilk tahrîr neticelerine göre tâifenin hâsılı 35.999 akçeden ibaretti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.615.

¹¹⁹ Bozok sancağında Demircili tâifesi tarafından ziraat edilen mezzarlar şunlardı: Boğazlıyan'da Aşağı Oba, Baba Yağmur, Dîvâne Seydi Ekinliği, Elsizli, İlsu, Paşa Hacılı, Ulu kışla, Yılanlı Öyük, Ayrıköğlü Kışlası, Akviran, Demirci Viran, Göynük Viran.; Bozok nâhiyesinde Ataoğlu mezzarası.; Emlâk nâhiyesinde Göynücek-i Hızır Bey ve Keklice mezzaraları.; Kanak-ı Bâlâ'da Atlılı Çarşısı, burun Kışla, Gölcügez, Kaya Pınar, Kuyucak ve Köşeler.; Budaközü nâhiyesinde Beş Kışla mezzarası.; Alikî nâhiyesinde Boyalık ve Sorgun Hacısı mezzaraları.; Keskin nâhiyesinde Taharet Özü mezzaraları Demircili tâifesine mensup olan aşiretler tarafından ziraat edilen mezzarlardı. bk. *BOA TD*, nr.155, s.183-193.

¹²⁰ *BOA TD*, nr.998, s.614-615.; *BOA TD*, nr.155, s.183-193.

¹²¹ *BOA TD*, nr.322, s.156.

4.14. Demrek Tâifesi

Dulkadirliilerin ilk tahrîrine göre Demrek tâifesi toplam 42 cemaatten müteşekkildi. Tâifeye de isim veren Demrek ile birlikte Bulanıklı, Gökçe Mağaralı, Eymirli büyük aşiretlerindendi. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde toplam 786 hâne ve 114 mücerred vergi nüfusuna sahip olan tâife, sefere on bir çeriyle iştirak etmekteydi¹²².

XVI. yüzyıl başında Demrek aşiretlerinin kışlaklarının Güvercinlik, Pazarcık, Gündüzlü, Kara Hayıt nâhiyelerinde bulunduğu, genel olarak Elbistan, Engizek, Gökçe Mağara ve Ahur Dağı'nda yayladıkları tespit olunmaktadır. Bununla birlikte tâifenin bazı aşiretleri de Erzurum-Diyarbakir ve Sivas taraflarında konargöçerlik etmekteydiler. Bunlardan tekrar eski aşiretleri arasına dönmeyen Demrek ve Çiçek cemaatleri Bozulus'a¹²³, yine Demrek ve Köşkerli aşiretleri de Yeni İl Türkmenlerine dâhil edildiler¹²⁴. Tâifenin bazı küçük grupları ise Adana, Sis ve Bozok Sancaklarındaki aşiretler arasına karıştılar. Aşiretlerin dağılması üzerine Demrek tâifesi parçalanmış 1580 tahrîrinde göre Maraş havalisinde kalan cemaatleri ise Eymir ve Küşne tâifesine dâhil edilmişlerdir.

Maraş'ta bulunan Demrek aşiretleri, Maraş nâhiyesinde Ayvalı, Dünder Damı, Bulanık, Reb'i ve Örek köyleri; Pazarcık nâhiyesinde Kürdi Kuyusu, Şeyhler, Kenehor, Dilir, Uzun Kuyu ve Kırkışla köyleri, Kara Hayıt nâhiyesinde Gökçe Mağaralı ve Hurmancık köyleri ve Camustil nâhiyesinde Homancir köylerinde ziraat etmekteydi¹²⁵. İhtimâlen anılan köylerin ahalisini de bu aşiretler oluşturmuştu.

---

¹²² Demrek tâifesinde ayrıca 9 imâm, 1 kethüdâ ve 1 pir mu'âf nüfus bulunmaktaydı. Sefere 11 çeri ile katılmak zorunda olan tâifenin, 1525 yılında vergi hâsılı 34.213 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.402, s.460.

¹²³ *BOA TD*, nr.402, s.522.; *BOA TD*, nr.448, s.8-9.

¹²⁴ Şahin, (1980), 187, 211.

¹²⁵ *KKA TD*, nr.101, s.29, 39, 44, 58, 97, 116, 124-127, 134.

4.15. Dışarıcıyân Tâifesi

Dışarıcıyân tâifesi esasen Dulkadirli Türkmenlerine mensup olmayan, dışarıdan bu ile dâhil olmuş aşiretlerden oluşmaktaydı. Nitekim Dışarıcıyân aşiretleri aynı nitelikteki Gurbet ve Maraş Varsakları cemaatleriyle birlikte vergilerini ödemektedirler.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dışarıcıyân tâifesi İbrahim Kethüdâ, Dışarıcıyân, Silahdar veled-i Ali Görenli, Sarı Mehmed Kethüdâ, Mahmud Fakihli, Şehirli ve Deniz Hacı Oğulları adlarında altı cemaatten oluşmaktaydı. Dışarıcıyân aşiretleri Kara Hayıt, Kuru Pınar ve Kınık havalisinde kışlamakta, Ördekli ve Elbistan havalisinde yaylamaktaydı¹²⁶. Tâife iki kethüdânın idaresinde bulunmakta ve toplam 137 hâne ve 37 mücerred vergi nüfusundan oluşmaktaydı. Dışarıcıyân tâifesi aşiretlerinden yalnızca ikisi 700 koyun için ağnâm vergisini Dulkadir tarafına öderken diğer aşiretler ihtimâlen Halep Türkmenleriyle birlikte vergilerini vermekteydiler.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dışarıcıyân tâifesine mensup olarak kaydedilen aynı isimlere sahip cemaatlere sonraki tahrîrlerde Bozok, Bozulus¹²⁷ ve Yeni İl Türkmenleri arasında rastlanmaktadır. XVI. yüzyılın sonunda Dulkadirli Türkmenleri arasında Dışarıcıyân adlı bir tâifesinin bulunmaması da bu keyfiyetle ilgili olmalıdır.

4.16. Dokuz (Bişanlı) Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin Dokuz boyu, beylerinden dolayı Bişanlı adını da almıştı. Bişan'ın ya Dulkadirli emirlerinden veya Dulkadirli hânedanından bir bey olduğu anlaşılmaktadır¹²⁸. Maraş'ta Bişan Mahallesi de bu bey ve maiyeti tarafından kurulmuş olmalıdır. 1525 yılında bu mahalle sakinleri arasında bulunan sipahilerden Bişan oğlu Hacı ile onun oğlu ve biraderlerinin de mahallenin ileri gelenlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Bey

¹²⁶ BOA TD, nr.998, s.459.; BOA TD, nr.402, s.504–507.

¹²⁷ BOA TD, nr.448, s.18.; BOA TD, nr.200, s.992.

¹²⁸ Sümer, (2007), 202.; Sümer, (2008), 17. İcmal defterinde bu tâifenin adı “Keşanlı” olarak yazılıdır. Bunun sehven yazıldığını düşünüyoruz. bk. BOA TD, nr.998, s.447.

isimleriyle anılan mahallerde görüldüğü üzere bu mahallede de 56 nefer sipahi ve sipahizâde kaydedilmiştir¹²⁹.

Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde 112 cemaatten müteşekkil Bişanlı tâifesinin 3236 hâne ve 341 mücerred vergi nüfusu bulunmakta; sefer sırasında tâife 125 asker vermek durumundaydı¹³⁰. XVI. yüzyılın sonunda ise 43 aşiretten müteşekkil olan Dokuz tâifesinin toplam 4525 nefer nüfusunun 2234 bennâk ve 1404 mücerreden oluşan kısmı vergi mükellefiydi¹³¹.

Dokuz tâifesi aşiretlerinin kışlakları Maraş'ta Karguluk ve Güvercinlik nâhiyeleriyle daha güneyde Üzeyir, Antakya, Yüreğir ve Kınık çevresinde bulunmaktaydı. Bazı aşiretler ise Berriye bölgesinde kışı geçirmektedirler. Dokuz aşiretlerinden bir kısmı kışlaklarına yakın yaylalarda bir bölüğü ise yine Maraş dâhilinde Binboğa ve Engizek'i yaylarken büyük kısmı Kayseri'de Erciyes ve Zamantı yaylaklarında bir bölüğü ise Niğde taraflarında yaylamaktaydı¹³².

Dokuz aşiretleri, Camustil nâhiyesinde Kavacık ve Avşar Atlı; Güvercinlik nâhiyesinde Çatal, Çakal (Menkuse), Kara Öyük, Aydul ve İkiz köyleri ile Erken mezarını ziraat etmekteydiler¹³³. Karguluk nâhiyesinde Yumru Depe, Bostan Çukuru ve Katranlık mezarlarıyla Kurupınar, Kızıl Hisar, Yum, Kerler (Gümüşin), Kertik Ağaç, Karguluk, Kara kilise, Boğum Saz, Ağzı Gökçek, Kızılca Hisar, Girler, Boz Öyük köyleri Dokuz tâifesi üzerine yazılmış ziraat alanlarıydı¹³⁴. Kemer nâhiyesinde Kavacık, Çeri Öyüğü, Yılankoz, Kara Öyük, Kemer ve Bertizat köyleri; Maraş nâhiyesinde Kızılca Pınar, Delgirdi, Göçgi ve Üngüd köyleri Dokuz tâifesine bağlı aşiretlerinin ziraat ve kışlak mahalleriydi¹³⁵. Dokuz

¹²⁹ *BOA TD*, nr.402, s.763.; *BOA TD*, nr.998, s.418–419.

¹³⁰ Dokuz tâifesinde ayrıca, 32 imâm, 17 kethüdâ, 9 mu'âf, 3 pir, 1 muhassıl ve 3 nöker olmak üzere toplam 65 nefer muâf bulunmaktaydı. Tâifenin 1525 tahrîrine göre 148.131 akçe olan vergi hâsılının 22.500 akçesi salgun olarak yazılmıştı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.449.; *BOA TD*, nr.402, s.279.

¹³¹ *KKA TD*, nr.116, s.71/a

¹³² *KKA TD*, nr.116, s.70/b–100/b.

¹³³ *BOA TD*, nr.998, s.432–433.

¹³⁴ *BOA TD*, nr.998, s.435.

¹³⁵ *KKA TD*, nr.101, s.21, 28, 29, 33, 63–81, 92, 138, 148, 179, 179–228, 320, 324.

aşiretleri Tekak nâhiyesinde Tekak ve Odul köylerinde meskûn olup bu nâhiyede Kavkurd, Menkuse, Göynücek, Buğsulı, Balı, Kabak Alanı mezralarını ziraat etmekteydiler¹³⁶. Pazarcık nâhiyesinde Karaöyük, Buldacı köyleriyle¹³⁷ Maraş merkez kazâsında Çakal Deresi köyünü yine Dokuz aşiretleri tarafından ziraat edilmekteydi¹³⁸.

4.17. Döngelili Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş Yörüklerinden olarak kaydedilen Döngelili tâifesi, tamamı tımar reâyası olan toplam 31 cemaatten müteşekkildi. XVI. yüzyıl başında tâife 1257 hâne ve 66 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Karaca Araplı, Beyceğizli, Dodurga, Belenli, İlyaslı, Tatar İlyaslı ve Domalanlı tâifenin büyük aşiretleriydi¹³⁹. 1563 tarihli tahrîr kayıtlarında tâife Andırın Dögelelisi olarak yazılmıştı. Bu tarihte Döngelili tâifesinin, 12 cemaati toplam 587 bennâk ve 644 mücerred vergi nüfusuyla Kars-ı Maraş Sancağının en büyük konargöçer teşekkülüydü. Bu tarihte İlyaslı, Çanakcılı ve Adaklı cemaatleri toplam 594 nefer nüfusla tâifenin büyük aşiretlerini oluşturmaktaydı. 1580 tahrîrinde Döngelili tâifesi 18 cemaatten müteşekkildi. Bu tarihte tâifenin 938 nefer toplam nüfusunun 605 bennâk ve 311 mücerredi vergi mükellefiydi¹⁴⁰.

Döngelili aşiretleri Adana'nın Berendi ve Kınık nâhiyeleri ile Kars-ı Maraş'ın Hârûniye nâhiyesi çevresinde ve Harami Sekisi, Gündüzlü, Karguluk, Berriye ve Kara Hayıt bölgelerinde kışlamaktaydı. Aşiretlerin büyük kısmı Yenice Kale, Elbistan, Göksun, Binboğa ve Sof Dağı çevresinde yaylarken bazı aşiretler yazları Kayseri havalisini gidiyorlardı¹⁴¹. Dodurga (Gödekli) cemaati Diyarbekir –Erzurum hattında konargöçerlik eden tek Döngelili aşiretiydi¹⁴². Bu itibarla Bozulus Türkmenleri içerisinde kaydedilmiş

¹³⁶ BOA TD, nr.998, s.434.

¹³⁷ BOA TD, nr.998, s.430.

¹³⁸ BOA TD, nr.998, s.424.

¹³⁹ BOA TD, nr.998, s.455; Mufassal defterde tâifenin 1525 yılında 1.266 hâne ve 72 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Tâifede bulunan 27 nefer muâf reâyâ, 17 imâm, 8 kethüdâ, 1 nâib-i kuzat, 1 muhassıldan oluşmaktaydı. Döngelili tâifesinin tüm vergiler dâhil olmak üzere vergi hâsılı 38.603 akçe yazılmıştı. bk. BOA TD, nr.402, s.432–460.

¹⁴⁰ KKA TD, nr.116, s.182/b–188/b.

¹⁴¹ BOA TD, nr.402, s.432–460.; Kurt, (2011), 5, LIV.

¹⁴² BOA TD, nr.402, s.460.

olan üç farklı Dodurga cemaatinden biri Döngelili tâifesinden ayrılmış olandı. Bozulus içerisinde bulunan diğer Dodurga aşiretleri ise ihtimâlen Dulkadirliyelerden koparak Uzun Hasan Bey zamanında Akkoyunlulara katılmışlardı¹⁴³. Bozulus içinde yazılan Dodurga cemaatine Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra rastlanmamaktadır¹⁴⁴.

Öte yandan Kanuni döneminde Kocaeli Sancağının Kandıra nâhiyesinde Döngelili cemaatine iskân olunan Döngelili köyüne¹⁴⁵ ve Halep Türkmenlerinin Gündüzlü Avşarı içerisinde de bir Döngelli cemaatine rastlanmakla birlikte¹⁴⁶ bu cemaatlerin Dulkadirli Türkmenleriyle olan rabitasına ortaya koymak mümkün gözükmemektedir.

Döngelili tâifesine bağlı aşiretlerin Maraş dâhilinde ziraat ettikleri mahallerin aktarılması aynı zamanda onlar tarafından iskân olunan köyler hakkında da fikir vermiş olacaktır. XVI. yüzyıl başında Döngelili aşiretlerinin ziraat ettikleri mezraların kısıtlı olduğu ancak aynı yüzyılının ikinci yarısında ziraat alanlarının hızla genişlediği, buna bağlı yerleşmelerin olduğu görülmektedir. 1525 yılında Zeytun ve Firlos nâhiyesinde Tekfur Pınarı ve Susu mezralarıyla¹⁴⁷ Kemer nâhiyesinde Sofran köyü ve Söğüdüce mezrasının¹⁴⁸ Döngelili aşiretlerinin ekinlikleri olduğu anlaşılmaktadır. 1563'te Yenice Kale nâhiyesinde Erzekiye Kalası, İki Kilise Arası, Kızıl Ağaç, Narlık Viranı, Hacı Bel, Gök Alan mezraları; Venk, Çokum Söğüt, Seki Oymacık ve Yenice Kale köyleri¹⁴⁹, Zeytun nâhiyesinde Tekfur Pınarı, Yaran Depesi, Kösiran, Susu, Beş Pınar mezraları¹⁵⁰, Maraş merkez kazâsına bağlı Yaylu-yı Sagir ve Göçkü köyleri¹⁵¹, Güvercinlik'te Eyne Öyüklü köyü ve Hacı Bardık mezrası¹⁵², Kemer nâhiyesinde Sofran köyü¹⁵³ Döngelili aşiretlerinin kışlak ve ziraat mahalleri arasında kaydedilmişti.

---

¹⁴³ *BOA TD*, nr.200, s.971, 976.

¹⁴⁴ Gündüz, (2007), 131.

¹⁴⁵ Halaçoğlu, (2009), II, 692.

¹⁴⁶ Halaçoğlu, (2009), II, 691.

¹⁴⁷ *BOA TD*, nr.998, s.441.

¹⁴⁸ *BOA TD*, nr.998, s.427.; *KKA TD*, nr.101, s.84/b.

¹⁴⁹ *KKA TD*, nr.101, s.193/a.

¹⁵⁰ *KKA TD*, nr.101, s.180/a.

¹⁵¹ *KKA TD*, nr.101, s.42/a, 46/a.

¹⁵² *BOA TD*, nr.998, s.432.

¹⁵³ *KKA TD*, nr.101, s.78/a.

4.18. Eymir Tâifesi

Dulkadirli Türkmenleri içinde Eymir, Eymirli ve Andırın Eymirlisi olarak kaydedilen Maraş, Kars-ı Maraş ve Bozok Sancaklarında üç tâife bulunmaktaydı. Birbiriyle akraba olan cemaatlerden oluşan bu Eymirli tâifesinin bir kolu da Halep Türkmenleri içerisinde kendisine bağlı beş cemaatiyle büyük bir aşiret olarak bulunmaktaydı¹⁵⁴. Yine Eymir tâifesinden olan aşiretler, Yeni İl ve Bozulus Türkmenlerinden başka İran'a giden Türkmen boyları arasında da bulunmaktaydı¹⁵⁵.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde göre Maraş Eymirlisi tâifesi kırk cemaatten müteşekkil olup toplam 1.408 hâne ve 83 mücerred vergi nüfusuna mâlikti. Dulkadir Beyliği âdetine göre sefer sırasında tâife 7 nefer asker vermekle mükellefti¹⁵⁶. Aynı tarihte Kars- Maraş'ta bulunan Andırın Eymirlisi on üç aşiretten müteşekkildi. Bunlar içerisinde Sarıca Mesudlu, Muhsinli, Başlı Büyüklü, Dolayanlı, Okurcalı aşiretleri nüfus bakımından en büyük aşiretlerdi. Andırın Eymirlisi tâifesi toplam 320 hâne ve 43 mücerred vergi nüfusuna sahip olup, Andırın Eymirlisi gerektiğinde 33 çeri ile sefere iştirak etmek durumundaydı¹⁵⁷. 1563 tahrîrinde Andırın Eymirlisi yerine yalnızca Eymirli olarak kaydedilen bu tâifenin 246 bennâk ve 143 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁸.

Maraş'ta bulunan Eymirli tâifesinin ise müteakip tahrîrlerde büyük nüfus kaybına uğradığı ve ilk tahrîrde Eymir tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaatlerin büyük kısmının 1580 tahrîrinde bulunmadığı görülmektedir. Bu cemaatler daha ilk tahrîrde Diyarbekir vilâyetinde olduğu bildirilenler olup, Bozulus teşkil edilirken bu teşekküle bağlanmıştı. Ancak Bozulus'a dâhil edilen cemaatlere Dulkadirli içerisinde iken kullandıkları hususi adları verilmemiş onun yerine hepsi dâhil oldukları tâifeye istinaden Eymir adıyla kaydedilmişti. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Bektaş, Elmacalı, Ömerli cemaatleri birer,

¹⁵⁴ Çakar, (2006), 202.

¹⁵⁵ Sümer, (1952), 513.

¹⁵⁶ Tâifede vergi mükelleflerine ek olarak 14 imâm, 7 kethüdâ ve 1 muhassıl muâf nüfus bulunmaktaydı. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde tâifenin vergi hâsılı 47.883 akçe olup bunun içerisinde salgun vergileri dâhildi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.458.

¹⁵⁷ *BOA TD*, nr.402, s.949-958.

¹⁵⁸ *KKA TD*, nr.168, s.285/a-290/a.

Harun ve Eymir Şallı cemaatleri ise ikişer bölükle toplam 7 cemaat halinde Diyarbekir vilâyetinde buldukları bilgisiyle kaydedilmişti. Bu cemaatler 1525 yılında 158 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁹. 1540 tarihli Bozulus tahrîrinde Eymir adıyla kaydedilen cemaatler mukayese edildiğinde bunların da yedi bölük halinde ve 150 hâne ve 17 mücerred nüfusla kaydedilmiş oldukları¹⁶⁰, vergi mükelleflerinin isimlerinin de takip edilebildiği görülmektedir.

XVI. yüzyıl sonunda Maraş ve Kars-ı Maraş'ta Eymir ve Eymirli adlarıyla kaydedilen 31 cemaat bulunmaktadır. Bu tarihte tâifenin toplam 1284 nefer nüfusunun 751 bennâk ve 490 mücerredi vergi mükellefiydi. Tâifenin en büyük aşiretleri Eymir, Eymirli, Demrek, Musa Fakihli, Han Paşalı, Boynu Yoğunlu, Çepni aşiretleriydi¹⁶¹.

4.19. Gurbet Tâifesi

Dulkadirli Türkmenleri arasına sonradan dâhil olmaları hasebiyle tâife, Gurbet veya Gurbetân adını almıştı. Bunların vergi mükellefiyetleri ve isimleri Halep Türkmenleriyle irtibatlı olduklarını ortaya koymaktadır. Zira bu aşiretler, Dulkadir Beyliği usulüne aykırı olarak hâne vergisi ödemekteydiler. Memlûk kanunlarının uygulandığı Halep bölgesinde bulunan aşiretlerin hâne vergisi ödemekle mükellef oldukları dikkate alındığında bu aşiretlerin Halep çevresinden gelmiş olmaları galip ihtimâldir.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde on beş cemaatten oluşan Gurbet tâifesinin Alagözlü ve Kara Mevsiyeli cemaatlerin nüfus bakımından büyük aşiretler oldukları anlaşılmaktadır. 1529'da 15 cemaat halinde kaydedilmiş olan cemaat 481 hâne ve 25 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Vergi hâsılları ise 17.500 akçe kadardı. Bu hâsil içerisinde 370 akçe hâne resmi, 2.500 akçe salgun-ı sultanî ve 1.620 akça vedele-yi boybeyi bulunmaktadır. Resm-i hâne yalnızca Mevdud ve Mevduda bağlı Kara Yağmurlu

¹⁵⁹ BOA TD, nr.402, s.610, 611, 625, 618, 613.

¹⁶⁰ BOA TD, nr.200, s.987-988, 995-996, 998-999, 1006.

¹⁶¹ KKA TD, nr.116, s.174/a-b, 259/b-267/b.

cemaatinden alınmakta olup¹⁶², Mevdud aşiretinin Maraş Varsaklarından oluşu kaydedilmişti.

1580'de Gurbetân tâifesi 7 ayrı aşiretten oluşmaktaydı. Bu tarihte Alagözlü ve Kara Yağmurlu aşiretleri ilk tahrîrde var olan küçük aşiretleri de bünyelerine katarak büyük teşekküller haline gelmişlerdi. Tâifenin bu tarihte 1.027 nefer nüfusundan 837 bennâk ve 187 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Alagözlü aşireti Kara Hayıt'ta kışlamakta iken yaylakları Elbistan havalisinde bulunmakta; tâifenin bir diğer büyük aşireti olan Kara Yağmurlu ise Adana, Sis ve Kars havalisinde kışlayıp müteferrika olarak yaylamaktaydılar. Tâifenin diğer küçük aşiretlerinin kışlakları Maraş nefsi, Kınık, Güvercinlik havalisine dağılmış durumdaydı. Bu aşiretlerin bir kısmı Elbistan'da bir kısmı ise Sultan Korusu'nda yaylamaktaydılar¹⁶³.

4.20. Gündeşli ve Değşirli/Dikşerli Tâifesi

Yörükân-ı Maraş adı altında kaydedilen bu tâife, ihtimâlen adını Gündeş isimli boybeyinden almıştır. Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde Behisni'de Faryacık köyünde veledân-ı Gündeş olarak kaydedilen cemaat içinde sipahi olarak muâf yazılan Gündeş oğlu Şakir de bu beyin soyundan gelmekteydi¹⁶⁴.

İlk tahrîrde 32 cemaatten mürekkep Gündeşli boyunun 947 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu ve 24935 akça vergi hâsılı bulunmaktaydı¹⁶⁵. Tâifenin en büyük aşiretleri Emir Kala, Kâfir Kocalı, İbrahim Hacılı, Selmanlı (Başlı), Dedeşli, Eğlenli, Çakallı, İkiz Oğlu ve Bayram Hocalı aşiretleriydi. Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde Gündeşli tâifesinden olarak kaydedilen aşiretlerin büyük bölümü 1580 tarihli Yörük defterinde bulunmamaktadır. Bu durumun nedeni ilk sayımda Maraş defterine kaydedilmiş olmasına rağmen Diyarbekir'de

¹⁶² BOA TD, nr.402, s.512.

¹⁶³ KKA TD, nr.116, s.167/a, 190/b–196/b.

¹⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.102.

¹⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.97–118. İcmâl defterde Gündeşli tâifesine ait hâsıl bölümünde, tâifenin 883 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusunun yanında 1 kethüdâ ile 6 imâm bulunduğu ve tâifenin 23.826 vergi hâsılına sahip olduğu görülmektedir. bk. BOA TD, nr.998, s.444.

bulunan aşiretlerin daha sonra Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmeleridir. Nüfus bakımından küçülen aşiretler ise Maraş havalisinde kalan Selmanlı ve Dedeşli gibi aşiretlere dâhil edilmişler, bu nedenle ilk tahrîre göre bu aşiretlerin nüfusunda mebzul miktarda artış olmuştur. 1580’de tâifenin toplam 775 neferlik nüfusunun 589 bennâk ve 184 mücerredden oluşan kısmı vergi mükellefidir.

Bozulus Türkmenleri içerisinde 1540’ta 6 farklı cemaat halinde bulunan Gündeşlilerin 234 hâne ve 24 mücerred olan vergi nüfusu, II. Selim döneminde artış göstererek 8 cemaatte toplam 654 hâne ve 141 mücerred nüfusa ulaşmışlardı¹⁶⁶. Dulkadirîlerin ilk tahrîrinde Diyarbakir’de oldukları bildirilen Emir Kala, Köse Bekirli Sarı Ömerli ve Binkurlu cemaatlerinin 168 hâne ve mücerred 35 nüfusla¹⁶⁷ Bozulus’a katıldığı isim ve nüfus karşılaştırmalarıyla tespit edilmektedir¹⁶⁸. Bozulus’un Orta Anadolu’ya gelmesinden sonra yapılan tahrîrde isimleri bulunmayan Gündeşli cemaatlerinin Keskin kazâsına bağlı köylerde kışladıkları görülmektedir¹⁶⁹.

Gündeşli tâifesine tâbî olan cemaatlerin yaylak ve kışlak mahalleri farklı bölgelerde bulunmakla birlikte bunlar daha çok Bayındır¹⁷⁰, Hârûniye¹⁷¹, Kars-ı Maraş¹⁷² civarında kışlayıp Göksun civarında yaylamaktaydılar. Ekizoğlu cemaati Rumkale (Kayseri-Felahiye) bölgesinde¹⁷³, İbrahim Hacılı cemaati ise Sivas yakınlarında yaylamaktaydı¹⁷⁴. Selmanlı aşireti Behisni, Göksu ve Fırat nehrine kadar olan sahada kışlayıp Bey Dağı’nda yaylamakta iken tâifenin diğer büyük aşireti olan Dedeşli, Behisni’de ve Suriye’nin kuzey sahilinde kışlayıp, yaylamak için Sivas taraflarına çıkmaktaydı. Tâifenin aşiretlerinden Araban’da, Siverek yakınlarında ve Göynük nâhiyesinde kışlayanlar da bulunmaktaydı¹⁷⁵. Gündeşli

---

¹⁶⁶ Gündüz, (2007),137.

¹⁶⁷ *BOA TD*, nr.448, s.9–11.

¹⁶⁸ *BOA TD*, nr.402, s.99, 109.; *BOA TD*, nr.200, s.989.

¹⁶⁹ Gündüz, (2007), 137.

¹⁷⁰ *BOA TD*, nr.402, s.111

¹⁷¹ *BOA TD*, nr.402, s.115.

¹⁷² *BOA TD*, nr.402, s.107.

¹⁷³ *BOA TD*, nr.402, s.96.

¹⁷⁴ *BOA TD*, nr.402, s.109.

¹⁷⁵ *KKA TD*, nr.116, s.210/b–214/a.

tâifesinin, erken dönemlerden itibaren Antep, Behisni¹⁷⁶, Malatya ve Hısn-ı Mansur civarında kurdukları köylerde yerleşen aşiretleri de bulunmaktaydı¹⁷⁷.

Danişmendli¹⁷⁸, Halep¹⁷⁹, Yeni İl Türkmenleri¹⁸⁰ ve Varsaklar¹⁸¹ arasında da görülen Gündeşli cemaatlerin Batı Anadolu'da Balıkesir¹⁸², Orta Anadolu Ankara ve Çorum havalisine dağıldıkları, XVII. ve XVIII. yüzyıllarda Dedeşli aşiretinin Çorum bölgesinde yerleşmiş durumda olduğu görülmektedir¹⁸³.

4.21. Hisar Beyli Tâifesi

Tâife ismini Dulkadir hânedanına mensup olduğu anlaşılan Hisar Bey'den almıştı. Hisar Beyli'nin Bozok'taki yurtları Akdağ kazâsına bağlı Alikî ve Boğazlıyan nâhiyeleri idi¹⁸⁴. Dulkadir Türkmenlerinden Çağırğan tâifesine tâbi Hisar Beyli isimli bir cemaat daha bulunmaktaydı.

Hisar Beylilerin yurdu Hasbek ve çevresi olup burası XVI. yüzyılın ikinci yarısında Alikî adıyla ayrı bir idarî yöre teşkil ediyordu. Bozok'ta Hisar Beyli tâifesi Baş Kışla, İnkışla, Ramazanlı, Çağatay Oğlu, Kemal Fakı, Öyük Kışla, Söyler Kilise, Çal Ağıl, Alın Pınar, Kayalı, Yağlıca Göl, Kışlak-ı Topal Abdal, Ala Kilise, Murad Abdal, Döşbudak, Bel Ağcahan, Çanakçı Kışlası, Yenibey Öyüğü, Kürdî, Kamer Özü ve Söğütcük mezraları Alikî nâhiyesinde; Budak Kaya, Kara Öyük, Parmaksız mezraları Akdağ nâhiyesinde; Güzelce Köprü, Bozla, Hunlar Viranı ziraat ettikleri mezralar arasındaydı¹⁸⁵. Bu ekinliklerin bir kısmı köy olarak zamanımıza kadar gelmiştir¹⁸⁶.

¹⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.102

¹⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.103.

¹⁷⁸ Halaçoğlu, (2009), II, 928.; Gündüz, (2005),100.; KKA TD, nr.136, s.242/a.

¹⁷⁹ Halaçoğlu, (2009), I, 311.

¹⁸⁰ Şahin, (1980), 195.

¹⁸¹ Halaçoğlu, (2009), I, 313.

¹⁸² Su, (1938), 63.

¹⁸³ Gündoğdu, A. (1990). Çorum'da bir Türk aşireti: Dedeşli. *AÜ. OTAM* (3), 211–213.

¹⁸⁴ Gülten, (2013), 132.

¹⁸⁵ BOA TD, nr.155, s.275–282.; BOA TD, nr.998, s.626–627.

¹⁸⁶ Sümer, (1974), 317

4.22. Karalı Tâifesi

Karalı tâifesi Bozok'ta Akdağ nâhiyesinde yurt tutmuşlardı¹⁸⁷. Uğru Kızıl, Turdu Han (Ulu Kışla), Avcı Sevindik, Kilisecik, Çoban Hacı, Göynük Kışla, Kotan Ekinliği¹⁸⁸, Akça Kışla, Kuruca Öz, Kaleli Kışla, Ekiz Oğlu Meşhedi, Sarım Bey Kışlası, Duran Hisarı, Bozan deresi, Kavak Alanı, Ovacık mezarları karalı aşiretleri tarafından ziraat edilmekteydi. Bozok'ta Karalı tâifesi yalnızca Karalı aşiretlerinden müteşekkil bir tâifeydi. 1529'da 18 ayrı cemaat halinde bulunan aşiretin içerisinde Karalı sipahizâdeleri evlâdı Kara olarak kaydedilen 9 nefer bulunmaktaydı. 189 nefer, 131 hâne ve 35 mücerred nüfusa sahipti¹⁸⁹.

Ankara Yörükleri arasında bulunan Karalar tâifesi Dulkadirli'den gelerek Ankara'ya dâhil olmuşlardır. Toplam beş cemaatten oluşan Karalar tâifesi 192 neferden müteşekkildi¹⁹⁰.

4.23. Karamanlı Tâifesi

Karamanlı tâifesi Bozok ve Kars-ı Maraş olmak üzere iki kola ayrılmıştı. Tâifenin Bozok'ta bulunan kolu Keskin nâhiyesini yurt tutmuştu. Tâifenin en büyük cemaatlerinden olan Mihmadlı aşiretinin bir kolu Maraş'ta Anamaslı tâifesi içerisinde, Okçulu cemaati ise Dokuz tâifesi arasında bulunmaktaydı. Kara Öyük, Gök Pınar, İğdelice, Koyun Suyu, Diken Burnu, Uzun Kuyu, Kürtler Viranı (Çavış oğlu), Üç Kilise, Eşme, Ali Şeyh, Kavacık, Acı Kuyu, Kışlak-ı Çullu, Elmalı, Eski Kışla, Kavak Alanı, Horuk Kışlası ve Kıvrıl gibi birçok mezra Karamanlı aşiretlerinin Keskin'de bulunan mezarlarıydı. Bozok Sancağının ilk tahrîrine göre Karamanlı tâifesi 20 cemaatten müteşekkil olup, 661 nefer nüfusa mâlikti¹⁹¹.

¹⁸⁷ Akdağ'da Kazan Hisarı, Bozan Hisarı, Yortan, Kavak Alanı, Ovacık, Bayır Viran, Gündoğdu Viranı, Bacak Argı, Vasıllar, Uğru Kızıl ve Durduhan mezarlarını Karalı cemaatleri ziraat etmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.155, s.262–271.; *BOA TD*, nr.998, s.624.

¹⁸⁸ Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesi içerisinde de Kotanlı cemaatine tesadüf edilmektedir. bk. Çakar, (2003),177.

¹⁸⁹ *BOA TD*, nr.155, s.262–271.; *BOA TD*, nr.998, s.624–625.

¹⁹⁰ *BOA TD*, nr.117, s.147vd.

¹⁹¹ *BOA TD*, nr.155, s.194–206.

Ayrıca Kars-ı Maraş'ta bulunan Dulkadirli Türkmenlerinin en büyük tâifesi de Karamanlı tâifesi idi. 1563'te kendisine bağlı 72 cemaat halinde bulunan Karamanlı tâifesinin anılan tarihte 2.538 nefer vergi nüfusunun 813'ü bekârdı. 5 kethüdâ, 24 imâm, 34 sipahi ve sipahizâdeden oluşmaktaydı.

4.24. Kara Yuvalı Tâifesi

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Yıva aşireti Maraş havalisinde Bertiz tâifesi içerisinde yer alan küçük bir cemaat durumundaydı¹⁹². Yıva aşiretinin bir kolu da Küşne boyu cemaatleri arasında bulunmaktaydı. Bozok Sancağının ilk tahrîrinde de Yıvalı aşireti Çiçekli tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti¹⁹³. 1525'te Adana'da Sarıçam nâhiyesinde Yıvalı' ya tâbî olan Ak Başlı ve Seydiler cemaatleri bulunmakta olup, bunlar Sis'te bazı mezraları ziraat etmekteydi¹⁹⁴. 1563 tahrîrinde Yıvalı aşiretinin Maraş'ta Toroscuk (Taş Ağıl), Pazarcık'ta Mazman Dere köyleriyle, Yenice Kale nâhiyesinde Göveç mezralarında ziraat ettikleri bildirilen üç cemaatinin 71 nefer nüfusu vardı¹⁹⁵. Yıvalı aşiretinin bir kolu olan Hüseyinli cemaati, 1584'de Niğde Sancağına tâbî Ürgüp ve Develi nâhiyelerinde Çançuğru ve Gömde köylerinde meskûndü¹⁹⁶. Kayseri Sancağında XV. yüzyılın sonu itibarıyla Yıvalı aşiretinin bulunduğu¹⁹⁷, Karakaya nâhiyesinde Boyalıca ve Kenar Irmak nâhiyesinde Göllüce köyünde yerleştikleri görülmektedir¹⁹⁸.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Küşne tâifesi içerisinde kaydedilen Yıvalı aşiretine bağlı olarak kaydedilen cemaatler, 1580'de Kara Yuvalı adı altında ayrı bir tâife olarak toplanmışlardı. Tâife Yahşi Hanlı, Durmuş Hacılı, Ahsencili, Digaçlı, Kara Yuvalı ve Taceddinli aşiretlerinden müteşekkildi. Bu aşiretlerin büyük kısmı Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Küşne tâifesine tâbî olarak yazılmış aşiretlerdi. Bunlar içerisinde Yahşi Hanlı aşiretinin büyük bir kolu da Adana'da Adana, Kara İsalı ve Dünderli nâhiyelerini yurt

¹⁹² BOA TD, nr.402, s.336.

¹⁹³ BOA TD, nr.155, s.158.; BOA TD, nr.998, s.610.

¹⁹⁴ BOA TD, nr.450, s.169–170.

¹⁹⁵ KKA TD, nr.101, s.48, 142, 190.

¹⁹⁶ KKA TD, nr.135, s.149/b, 189/b, 288/a.

¹⁹⁷ BOA TD, nr.38, s.44–45.

¹⁹⁸ KKA TD, nr.136, s.170/b,177/b.

tutmuşlardı. Dulkadirliilerin içerisinde ilk tahrîrde küçük bir cemaat olan Yahşi Hanlı aşiretinin büyük bir nüfusa sahip olması da ihtimâlen Adana'da kayıtlı olan aşiretlerin Maraş Sancağında tahrîr edilmesiyle ilgiliydi. Bunun yanında Sis Sancağında, Avşarlar içerisinde ve Kayseri havalisinde Danişmendli Türkmenleri arasında da bu büyük aşiretin şubeleri bulunmaktaydı. Kara Yıvalı aşiretleri Gündüzlü, Ceyhan havzası, Antep havalisi ve Malatya, Üzeyir Sancağında Bakraz bölgesinde kışlamaktaydılar. 1580'de Kara Yıvalı tâifesi 597 bennâk ve 672 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁹.

4.25. Kars-ı Maraş Cemaatleri

Dulkadirli Türkmenlerinin Kars-ı Maraş kazâsında bulunan Çobanlı, Hataplı, Karı Kışlalı, Mesudlu, Keçelik ve Kemalli aşiretleri kendilerine bağlı olan cemaatleriyle esasen bir tâife mahiyetindeydi. Başlarında birer boybeyi bulunmadığından ayrı tâife olarak yazılmadıklarını düşündüğümüz bu aşiretlerin bazı kolları da Adana Sancağında bulunan aşiretler içerisinde yer almaktaydı. Bunun yanında Mesudlu ve Karı Kışlalı aşiretlerinden bazı bölükler de Bozok havalisine gitmişler orada Mesudlu ayrı bir tâife olarak teşekkül etmiş, Karı Kışlalı ise diğer aşiretler arasına dağılmıştı.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kemalli aşireti kendine bağlı 25 cemaatle 386 nefer²⁰⁰ Keçelik aşireti 38 cemaatle 832 nefer²⁰¹ Mesudlu aşireti 12 cemaatle 175 nefer²⁰² Hataplı aşireti 3 cemaatle 165 nefer²⁰³ ve son olarak da Çobanlı aşireti 6 cemaatiyle 164 nefer²⁰⁴ nüfusa sahipti. Kars-ı Maraş Sancağının 1563 tarihli tahrîrinde adı geçen aşiretlerin müstakil olarak yazılmadıkları diğer tâifeler arasına dağıldıkları görülmektedir.

---

¹⁹⁹ *KKA TD*, nr.116, s.149/b–156/b.

²⁰⁰ *BOA TD*, nr.998, s.509–510.

²⁰¹ *BOA TD*, nr.998, s.506–508.

²⁰² *BOA TD*, nr.998, s.505.

²⁰³ *BOA TD*, nr.998, s.505.

²⁰⁴ *BOA TD*, nr.998, s.504.

4.26. Kavurgalı Tâifesi

Kavurgalı tâifesi farklı sancaklara dağılmış durumdaydı ve bunlar buldukları sancaklara göre tahrîre tâbî tutulmuşlardı. Maraş Sancağında bulunan Kavurgalı tâifesi Kavurgalı-yı Maraş, Sis'tekiler Kavurgalı-yı Sis, Kars-ı Maraş'takiler Kavurgalı-yı Kars, Bozok'takiler ise yalnızca Kavurgalı adı altında kaydedilmişlerdi. Maraş Kavurgalı 12 cemaat halinde, 659 hâne ve 138 mücerred vergi nüfusuyla yazılmıştı²⁰⁵. Kars Kavurgalı ise 729 hâne ve 147 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁶. Kavurgalı tâifesinin Adana, Bozok, Kozan, Üzeyir, Sivas ve Tarsus'ta bulunan 127 cemaatinin 1056 mücerred vergi nüfusu vardı²⁰⁷

Dulkadir Türkmenlerinin büyük boylarından biri olan Kavurgalıların zamanla Dulkadirli Türkmenlerinden ayrıldıkları anlaşılmaktadır. Zira 1525 tahrîrinde 17 cemaatten oluşan bir boy iken 1580 tahrîrinde Dulkadirli'ye tâbî Kavurgalı cemaatlerine rastlanmamaktadır²⁰⁸. Tâifeden birer kol Yeni-İl Türkmenleri ile Kayseri Yörüklerine dâhil olurken²⁰⁹ bir kol da Bozok'ta Karamanlı-yı Keskin içinde Keskin nâhiyesinde kayıtlı bulunmakta ve 46 hâne ve toplam 60 nefer vergi nüfusu vardı.²¹⁰ Nitekim Keskin'in günümüzde Kavurgalı adlı bir köyü bulunmaktadır²¹¹.

Bozok'ta Kavurgalı, Kavurgalı Dedeli ve Töhmerek isimlerinde üç farklı cemaat bulunmakla birlikte bu Töhmerek cemaati Mesudlu kabilesinden ayrılarak Kavurgalı'nın içine yazılmıştı²¹². Bozok'ta Budak özü nâhiyesinde Kavurgalı²¹³, Sorgun nâhiyesinde de Kavurgalıoğlu adında birer köy bulunmaktaydı²¹⁴. Yine aynı defterde Budaözü nâhiyesinde

²⁰⁵ BOA TD, nr.998, s.454.

²⁰⁶ BOA TD, nr.998, s.494.

²⁰⁷ Halaçoğlu, (2009), I, XXXIII.

²⁰⁸ Solak, (2002),129.

²⁰⁹ Şahin, (1980), 192.; Afyoncu, E. (1998). Kayseri Sancağı'nda Yörükler (1483–1584). II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16–17 Nisan 1998), Kayseri: Erciyes Üniv. Yay., 15.

²¹⁰ BOA TD, nr.155, s.200.

²¹¹ İllerimiz 1968,

²¹² BOA TD, nr.155, s.181.

²¹³ BOA TD, nr.322, s.87. Günümüzde de Yozgat merkez köyleri arasında Kavurgalı köyü bulunmaktadır.

²¹⁴ BOA TD, nr.322, s.199.

yine Töhmerek ve Töhmerekoğlu adı altında iki köy daha kaydedilmiş, ancak nüfus bilgisi verilmemiştir²¹⁵. Kavurgalılarından bir kol da Safevî Devleti'nin kuruluşuna katılmıştı²¹⁶.

Kavurgalı tâifesinin asıl yurtları Kars-ı Maraş livâsıydı. 1563 yılında Kars livâsında toplam 49 ayrı cemaat halinde olan Kavurgalı cemaatleri Mağara nâhiyesini yaylak olarak kullanırlarken Sunbas da kışlamaktaydılar²¹⁷. Bu cemaatler arasında yalnızca Ağca Demircili cemaati Aksaray'ı²¹⁸, İsa Fakihli ise Kayseri havalisinde Develi bölgesini yaylamakta²¹⁹, beraberce Adana'da kışlamaktaydılar. 1563'te bu Kars'ta kayıtlı olan Kavurgalı'ya ait cemaatlerin 639 hâne ve 540 mücerred nüfusları vardı²²⁰.

1529'da Maraş sancağına kayıtlı olan Kavurgalı tâifesi Kavurgalı-yı Maraş olarak 12 farklı cemaat halinde ve tımar reâyâsı olarak kaydedilmişlerdi²²¹. Bazı cemaatleri Güvercinlik ve Bakraz, kışlayıp Humayun'da yaylarlarken²²² bazı cemaatler Adana ve Kınık'ı kışlarken Elbistan ve Humayun'u yaylamaktaydı²²³. Bunlar içerisinde Kesten cemaati Halep yakınlarında ve Şam nâhiyesinde perakende kışlamakta²²⁴ Elbistan civarını yaylamaktaydı. Bu tarihte Maraş sancağında bulunan Kavurgalı'ya ait 12 cemaat bulunmaktaydı ve 659 hâne vergi nüfusuna sahipti²²⁵.

1547/48'de Yeni İl kazâsında İnlice, Hatun Çayırı, Arpalı Öyük, Yapağılı Ilıca Pınar, Avşarcık karyelerinde meskûn olan ve yine aynı kazâda ziraatla uğraşan Kavurgalı cemaatlerinin toplam 104 hâne ve 29 mücerred vergi nüfusu vardı²²⁶. 1583 tarihinde Gündüz cemaatine tâbî olarak kaydedilen Yeni İl sınırında Kara Pınar yakınlarındaki Karaca Ören köyünde sakin olan ve Yeni İl Türkmenleri içinde Çavdar cemaati içinde yer alan bir diğer

²¹⁵ BOA TD, nr.322, s.92, 63.

²¹⁶ Sümer, (1999b), 178.

²¹⁷ KKA TD, nr.168, s.77/b-88/a.

²¹⁸ KKA TD, nr.168, s.87/b

²¹⁹ KKA TD, nr.168, s.77/b.

²²⁰ KKA TD, nr.168, s.77/b-88/a

²²¹ BOA TD, nr.402, s.403-416.

²²² BOA TD, nr.402, s.419.

²²³ BOA TD, nr.402, s.419.

²²⁴ BOA TD, nr.402, s.416.

²²⁵ BOA TD, nr.998, s.454.

²²⁶ BOA TD, nr.262, s.23-36.

cemaatle birlikte toplam 9 hâne ve 3 mücerred nüfuslu bir Kavurgalı cemaati bulunmaktaydı²²⁷.

1529'da Maraş havalisinde bulunan Kavurgalı'ya ait cemaatlerin Dulkadir Beyliği uygulamalarının devamı olarak farklı usullerde vergi verdikleri görülmektedir. Mutad vergiler olan ağnâm, yava, arûs ve bâd-ı hevâya tüm cemaatlere uygulanırken, Koçar ve Güneküsen ve Yakası Kızıl ve Kara Hasanlı cemaatleri için her hânedan 18 akçe verginin yarısı olarak 9 ar akçe vergi alınmaktaydı²²⁸. Yakası Kızıl cemaati *selamlık* adı altında bir vergi ödemekteydi. Toplam vergiye tâbî 4.500 koyunu olan bu cemaat için âdeti selamlık ganem kaydı düşülmüş 400 ve 162 rakamı yazılmış ancak bunun alınacak koyun mu yoksa bedel mi olduğu kaydedilmemiştir²²⁹. Her iki durumda da yüksek bir vergi miktarı olarak görülmektedir. Şarklıyân cemaati için ise resm-i yatak olarak her 200 koyun içi 7 akçe ödemekteydiler ve vergiye tâbî 3000 koyunları bulunmaktaydı²³⁰. Kesten cemaati mutad vergilerine ek olarak salgun adı altında 300 akçe vergi ödemekteydiler. Bu salgun vergisinin yarısı *salgun-ı sultanî* adı altında daha önceki Dulkadirli Beylerinin hissesi olduğu anlaşılıyor. Diğer yarısı ise *hisse-i boybeyi* adı altında kayıtlıdır. Anlaşılan bu da boybeylerinin gelirleri arasında yer almaktaydı. Kesten cemaati için aynı zamanda bir piyade, biri kötel (atlı) olmak üzere üç çeri yazılmıştı²³¹.

1525'deki sayıma göre Maraş'a tâbî olan Kavurgalı tâifesi, 12 cemaat olarak kaydedilmişti. Toplam 659 hâne, 138 mücerred, 4 imâm, 28 derviş, 18 âdeti çeri, hâsılı olarak da 43.252 akçe yazılmıştı²³². 1529'da Bozok'ta Kavurgalı tâifesi 29 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusunun yanında 5 sipahi ve 1 müselleme kayıtlıydı. Vergi hâsılı ise 3.112 akçeydi²³³.

²²⁷ Şahin, (1980), 192.

²²⁸ BOA TD, nr.402, s.403, 408, 410–411, 415.

²²⁹ BOA TD, nr.402, s.403.

²³⁰ BOA TD, nr.402, s.417.

²³¹ BOA TD, nr.402, s.416.

²³² BOA TD, nr.402, s.403–419.; BOA TD, nr.998, s.454.

²³³ BOA TD, nr.998, s.614.

4.27. Kızılkocalı Tâifesi

Kızılkocalı kabilesine ismini veren Kızılkoca'nın, Dulkadir emirlerinden olduğu anlaşılmaktadır. Keza, özellikle Bozok havalisinde bulunan Kızılkocalı aşiretleri içerisinde Kızılkoca'nın neslinden gelmiş olan muâflardan bazılarının da bey unvanına sahip olması bu kanaati kuvvetlendirmektedir.²³⁴

Kızılkocalı aşiretlerinin XV. yüzyılın başından itibaren Orta Anadolu'da var olduklarına ve Akkoyunlu Kara Yülük Bey'in oğlu Habil'in kuvvetleriyle Amasya ve Tokat civarında eşkıyalık hareketlerinde bulduklarına dâir Osmanlı vakayinamelerinde kayıtlar bulunmaktadır.²³⁵ Âşıkpaşazâde, Çorum yöresinden topladıkları kuvvetlerle çevre vilayetlerdeki şehirleri basıp ahalinin mal, can ve namusuna zarar vermeleri üzerine Sultan Murad'ın, Kızılkocalıların tenkili ile Lalası Yörgüç Paşa'yı görevlendirmesini detaylı olarak aktarmaktadır. Buna göre Yörgüç Paşa, Kızılkocalıların başında bulunan dört kardeşi bir ziyafet sırasında öldürüp, onların dört yüz adamını da zindana attırdıktan sonra, başsız kalan Kızılkocalıların Çorumlu yöresine konmuş obalarını basmış ve malları yağmalatmıştı. Bu yağma o dereceye varmıştı ki, Çorum'da bir koyun bir akçaya satılır oldu.²³⁶ Âşıkpaşazâde ve ondan naklettiği anlaşılan Neşrî bu hadiselerin tarihini vermemekle birlikte, Faruk Sümer hadisenin 1426 veya 1427 yılında meydana gelmiş olabileceğini ileri sürmektedir.²³⁷

---

²³⁴ Bozok Sancağının ilk tahririnde *nesl-i Kızılkoca* sıfatıyla kaydedilenler arasında Dulkadir oğlu Kılıç Bey'in bu boy içerisinde mühim bir mevkiye olduğu anlaşılmaktadır. Bunun yanında Şahruh oğlu Yusuf, kardeşi Hüseyin, Üveys Oğlu Şahkulu adlı kimseler Kızılkoca neslinden geldikleri belirtilenlerdendi bk. *BOA TD*, nr.155, s.20, 23.; Kara kuşçu cemaatinde nesl-i Kızılkoca sıfatıyla iki kişinin kayıtlı oldukları ve bunların vergi muâfiyetine sahip oldukları görülmektedir. bk. *BOA TD*, nr.155, s.33.

²³⁵ Mehmed Neşrî. (1995). *Kitâb-ı Cihan-nümâ (Neşrî Tarihi)*, III. 3.b.(Haz. Unat,R., Köymen, M.A.). Ankara: TTK Yay., 593–599.

²³⁶ Aşıkpaşaoğlu. (1947), 168–170.

²³⁷ Sümer, (1949), 314.

Kızılkocalı tâifesinin asıl yurdu Bozok Sancağı olmakla birlikte Bozulus²³⁸ Danişmendli Türkmenleri²³⁹ve Ankara'da Haymâne tâifesi arasında da Kızılkocalı adlı bir aşirete rastlanmaktadır²⁴⁰.

Bozok bölgesinde bulunan teşekküller arasında en kalabalıklarından biri olan Kızılkocalı kabilesi irili ufaklı pek çok cemaatten oluşmaktaydı. Kızılkocalı tâifesinin en mühim aşiretleri Alisharlı, Sekili, Elma Hacılı, Erkekli, İsa Hacılı, Sarı Hacılı, Köşker aşiretleriydi. Kızılkocalı aşiretleri daha çok Yozgat- Şefaati-Yerköy ve Musa Beyli arasındaki sahayı yurt tutmuşlardı. Nitekim Şefaati'nin eski adı Kızılkoca olup günümüzde de bu ilçeye bağlı Kızılkocalı köyü varlığını sürdürmektedir. Bozok'ta Kızılkocalı tâifesi ağırlıklı olarak Baltı nâhiyesini yurt tutmuşlardı. Bunun yanında Sorgun, Çubuk nâhiyelerinde de birçok mezra Kızılkocalı aşiretleri tarafından ekilmekteydi²⁴¹. Günümüzde 1529 tarihli tahrîr defterinde Kızılkocalı aşiretleri tarafından ziraat edildikleri yazılan mezraların birçoğunun sancağın müteakip tahrîrlerinde köy olarak kaydedildikleri²⁴² ve bunların birçoğunun hala köy olarak varlığını sürdürmektedir. Nitekim Baltısaray mezarası merkeze bağlı Baltasarılar köyü, Başına Yayla mezarası aynı adla merkez bağlı, Emir Ahur Kışlası Sorgun'a bağlı olan Mirohor köyü, Gökçe Kıran mezarası günümüzde Gökçe Kışla, Hamza Fakih Kışlası merkeze bağlı Hamzalı köyü, Kal'a kışla merkez Kaleköy, Karaca

²³⁸ Gündüz, (2007),84–85.; Sümer, (1949), 37.

²³⁹ Gündüz,(2005), 111.

²⁴⁰ Sakin, O. (2010). *16.YY. Osmanlı Arşiv Kayıtlarına Göre Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler (Boylar-Kabileler-Cemaatler)* (2 b.). İstanbul: Ekim Yay., 225.; *BOA TD*, nr.117, s.591, 650.

²⁴¹ Kızılkocalı aşiretleri tarafından Bozok sancağında ziraat edilen mezralar 1529 yılı kayıtlarına göre şöyledir: Baltı nâhiyesinde; Ağca Saz, Argaşan, Baltısaray, Başına Yayla, Çatalca Kışla, Elma Hacılı-yı Bâlâ, Elma Hacılı-yı Zirîn, Güdül Baş, Kamışcık, Pir Kulu Kışlası, Pöhrenkli, Seveli Kışla, Tur Hasan Kışlası, Aktaş, Anbarlı, Dere kışla, Emir Ahur Kışlası, Gökçe Kıran, Hamza Fakih Kışlası, İğde Kışla, İsa hacılı, İsmail Hacılı, Kal'a Kışla, Karaca Viran, Karnı Büyüklü, Köpürce, Kızıl Deli Viranı, Kızıl Depe, Kuşçu, Laleli, Panbucak, Sarı Hacılı, Seklik, Timurhan Bey Kışlası, Topaç, Yozgat, Bey Melik, Boğaz Kışla, Boyalıca, Ellibaş (Alabaş), Elmalıca, Emir Ahırlı, Evcı Deresi, Fakı Bey Çiftliği, Güdül İsa, Gül Deresi, Hamzalı Öyüğü, Hasançı, İşleğen, Karaca Viran, Koca Basan, Seveli, Sorguncuk, Yassı Kışla, Yassı Pınar, Yayalı Çukuru ve Yıldız Kışlası; Bozok nâhiyesinde Bögürtlenli, Halil Bey Kışlası, Baş Kışla ve Kuddusin Oğlu mezraları; Çubuk nâhiyesinde İsa Bey Kışlası, Neaceb, Gök Fatma, Ağca Ağıl, Gel Bulasın, İğdelice, İkizce, İnceğiz, Karadere Ağılı, Kara Kilise, Karaca Viran, Karkın, Kavacık, Kurdini, Medresun, Örtülü, Sarı Ağıl, Seydi Ahmed Viranı ve Tatlıcak mezraları; Emlâk nâhiyesinde Ala Kilise, Alp Özü, İnciğin ve İn mezraları; Sorgun nâhiyesinde Alın Pınarı, Dede Bey Viranı, İnce Su, İsmail Hacılı, Ağca İn, Alın Pınar, Avcı Şahruh, Çerçi Ali, Erkekli, Esen Kışla, Hatun Sipahi (Sittî), İslice Viran, Kavak Viranı, Kaynar Pınar, Kemhalı, Sürmeli, Sarı Çiçek, Haydar Viranı, Mihmadlı ve Receb Evcı mezraları; Gedik nâhiyesinde Koyun Ayaklı mezarası. bk. *BOA TD*, nr.998, s.593–597.

²⁴² Gülten, (2013), 22–23.

Viran merkez Karacalar, Köpürce mezrası Sorgun'a bağlı Kepirce, Sarı Hacılı merkezde ve Sorgun'da aynı adları taşıyan köyler, Topaç mezrası bugün merkez ve Yerköy'de köy olarak, Evcı Deresi bugün merkez Evcı Köyü, Fakı Bey Çiftliği mezrası Yozgat merkez Fakı Beyli köyü, Gül Deresi merkezde Güllük köyü ve ayrıca merkez Güllü Oluk köyleri bulunmaktadır. Aktaş, Dere Kışla, Kızıl Depe, Kuşcu, İşleğen bugün Yozgat merkeze bağlı köylerdendir.

Kızılkocalı tâifesinin 1529 yılında 1279 hâne ve 103 mücerred vergi nüfusuna ek olarak 78 imâm- hatip, 57 sipahi, 19 müselleme, 4 muâf, 2 pir, 1 ehli kisve ve 12 nökerân-ı Musa Bey vergi hâsılları ise 121.681 akçeydi²⁴³.

4.28. Kızıllı ve Ali Beyli Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş Yörüklerinden olarak kaydedilen Kızıllı ve Ali Beyli tâifesi, 36 cemaat ve bunların bölükleriyle birlikte toplam 64 cemaati bulunan Kızıllı ve Ali Beyli tâifesi²⁴⁴. Bu tarihte tâifenin, 1.208 hâne, 111 mücerred, 7 kethüdâ, 4 imâm, 6 muâf, 8 çeri nüfusunun yanında 58.918 vergisi hâsılına sahipti²⁴⁵.

1580'de Maraş havalisinde Ali Beyli adının tâife ismi olarak kullanılmadığı aşiretlerin tamamıyla Kızıllı adıyla yazıldığı görülmektedir. Bu tarihte Kızıllı tâifesi 16 ayrı cemaat ve bunların bölükleriyle 19 cemaatten müteşekkildi. Anılan tarihte tâifenin 782 nefer, 506 bennâk ve 220 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁶. Kızıllı ve Ali Beyli tâifesini teşkil eden aşiretler arasında en büyük olanları Avşar aşireti olup bunlar Bedil ve İmanlı Avşarları olarak ikiye ayrılmıştı. Bunlardan başka Kızıllı, Ali Beyli, Bahşayışlı, Çiçekli, Demircili aşiretleri sahip oldukları nüfus miktarları bakımından tâifenin en büyük aşiretleriydi.

²⁴³ BOA TD, nr.998, s.597.

²⁴⁴ BOA TD, nr.402, s.654-692.

²⁴⁵ BOA TD, nr.998, s.459.; Mufassal defterde Kızıllı ve Ali Beyli tâifesi 1.131 hâne ve 150 mücerred vergi nüfusuna sahip olarak kaydedilmişti. bk. BOA TD, nr.402, s.654-692.

²⁴⁶ KKA TD, nr.116, s.142/b-148/a, 174/a.

Kızıllı aşiretleri genel olarak Göksun ve Andırın havalisinde yaylamakta ve Antakya, Adana, Ayas, Üzeyir, Gündüzlü, Kınık ve Andırın çevresinde kışlamaktaydılar. Kışlakları Maraş havalisinde bulunan Kızıllı, Çiçekli, Ali Beyli aşiretleri ise Kara Hayıt nâhiyesinde Çalı Öyüğü, Ağca Taş ve Yorgan Öyüğü; Güvercinlik'te Arpalı Öyük ve Kara Heyik; Pazarcık'ta Girni, Saylıca ve Mizmiz; Keferdiz nâhiyesinde Caba Öyüğü ve Kemer nâhiyesinde Saçlı Burun köylerinde yurt tutmuşlardı²⁴⁷.

Ali Beyli tâifesinin bir diğer kolu da Bozok Sancağında bulunmaktaydı. Sancağın 1529 tarihli ilk tahrîrinde Ali Beyli tâifesinin Bozok'ta kolunun bu sırada var olan toplam 461 nefer nüfusunun 348 hâne ve 93 mücerredi vergi mükelleflerinden oluşmaktaydı. Bunun yanında 4 imâm-hatip, 11 sipahi, 2 müselleme, 2 muhassıl ve ehl-i ilm ve 1 çavuş tâifenin muâflarını oluşturmaktaydı²⁴⁸. Ali Beyli tâifesine bağlı olan aşiretler Bozok'ta ağırlıklı olarak Emlâk nâhiyesini yurt tutmuş olmakla birlikte Gedik nâhiyesinde de bir kısım mezraları ekmekteydiler²⁴⁹. Bozok'ta tâifenin en büyük aşireti Ali beyli olmak üzere Çakal, Çavuşlu, Hızırlı, Yahyalı, Terzili, Külahlıca ve Topaç adlı aşiretlerden müteşekkildi.

4.29. Küreciyân Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin büyük tâifelerinden olan Küreciyân tâifesi, ilk tahrîre göre 32 cemaatten oluşmaktaydı. Bunlar içerisinde bir cemaat için Küre vergisinin yazılması bazı aşiretlerin maden işlemekle meşgul olduklarını, tâifenin isminin de ihtimâlen bundan gelmiş olduğunu göstermektedir²⁵⁰. Küreciyân tâifesi içerisinde en büyük cemaat Miskimli cemaati Kanberli, Cuma Hacılı, Girceli ve Değirmencili adlı bölüklere ayrılmakta ve aynı kethüdâ tarafından idare olunmaktaydı²⁵¹. Bunun yanında Bektaşlı, Seydiler, Sultan Divitdarı,

²⁴⁷ *KKA TD*, nr.101, s.39, 83–86, 107–211 arası muhtelif sayfalar.; *KKA TD*, nr.108, s.474–475, 511.

²⁴⁸ *BOA TD*, nr.998, s.618.; *BOA TD*, nr.155, s.207–215.

²⁴⁹ Emlâk nâhiyesinde Ali Beyli tâifesine bağlı cemaatler tarafından ekilen mezralar şunlardı; Kaplan, Bağçecik, Öyük Kışla, Emrecik, Halil Fakı, Hekim Kışlası, Karaca Viran, Baytarcık, Ağca Kışla, Baş Kışla, İğdiş, Şeker Deresi, Sarı Abdal, Kâfir Viranı, Kapaklı Viran, Akviran, Orta Kışla, Halil Fakı, Alaca Çayır, Karanica Dere, Mescidli, Kaldıravuk Kal'ası, Yakub Kışla ve Öküz Otlığı mezraları; Gedik nâhiyesinde Kalın Arkaç, Kal'acık, Pöhrenglice, Kızılca Mehmed Çardağı, Kavacık, Külahlıca ve Egecik mezralarıydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.617–618.

²⁵⁰ *BOA TD*, nr.402, s.312.

²⁵¹ *BOA TD*, nr.402, s.298, 299, 300, 301, 302.

Sazaklı, Sarı Danişmendli aşiretleri de nüfus bakımından tâifenin büyük aşiretlerindendi. 1525 yılında Küreciyân tâifesi 1.118 hâne, 292 mücerred, 12 imâm, 6 kethüdâ, 5 sipahi, 4 derviş, 4 muhassıl, 1 hatip, 1 müezzin, 1 ferrâş nüfusa sahipti²⁵². 1580’de 22 cemaat halinde kaydedilmiş olan Küreciyân tâifesinin 2.612 nefer nüfusunun 1.354 bennâk ve 1.221 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁵³.

Küreciyân tâifesine tâbî olan aşiretleri Hârûniye, Karguluk, Güvercinlik, Andırın ve Kars havalisinde kışlayıp Berit Dağı’nı yaylamaktaydılar. Ayrıca aşiretlerin Adana Sancağında Yüreğir ve Sarıçam nâhiyeleriyle, Hârûniye, Kars-ı Maraş havalisine dağılmış durumdaydılar. Ali Hacı, Eyne Bey Hacı, Halil Fakihli ve Körpeli aşiretlerinin bölükleri Bozok’ta farklı tâifeler içerisinde yer almaktaydı. Bunun yanında Cum’a Hacı aşiretinin bir bölümü de Halep Türkmenleri arasında bulunmaktaydı.

4.30. Küşne Tâifesi

İlk tahrîre göre Maraş Yörükleri olarak kaydedilen toplam 87 cemaatten oluşan Küşne tâifesinin en büyük aşiretleri Küşne, Tekeli, Kır Aşan, Şemseddinli, Kayırlı, Kaygusuzlu ve Neccarlı aşiretleriydi. Küşne aşiretlerinin kışlakları Maraş ve Adana Sancağının muhtelif nâhiyeleriyle Üzeyir, Antep ve Antakya havalisinde ve Kuzey Suriye topraklarında bulunmaktaydı. Küşne aşiretleri Maraş Sancağı Sancağından başka Sivas, Niğde ve Kayseri bölgelerinin de içerisinde alan çok geniş bir alanda yaylamaktaydılar²⁵⁴. Hatta onlardan kopan Hacı Hamzalı aşireti Ankara havalisine gelmişti.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde toplam 2.677 hâne ve 166 mücerred vergi nüfusuyla Dulkadirliilerin büyük tâifelerinden biri olan Küşne tâifesi sefer sırasında 107 nefer çeri ile vermekle yükümlüydü²⁵⁵. XVI. yüzyılın sonunda Küşne tâifesi 133 cemaat

²⁵² *BOA TD*, nr.998, s.450. Mufassal deftere göre Küreciyân tâifesi 40 cemaat halinde kaydedilmişti. *BOA TD*, nr.402, s.282–302. Bu defterde 1124 hâne ve 345 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı.

²⁵³ *KKA TD*, nr.116, s.158/a–173/a.

²⁵⁴ *KKA TD*, nr.116, s.236/a–307/a.

²⁵⁵ *BOA TD*, nr.998, s.457.; Mufassal defterde 126 cemaat halinde bulunan Küşne tâifesinin 2.577 hâne ve 205 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Bunun yanında 20 imâm, 10 sipahi, 60 muâf, 9 kethüdâ, 1 pir, 1

halinde bulunmaktaydı. Bu tarihte tâife 8.635 nefer nüfusun 4.802 bennâk ve 3.215 mücerredi vergi mükellefiydi.

4.31. Maraş Varsakı Tâifesi

Tarsus Sancağındaki asıl illerinden ayrılarak Dulkadirli Türkmenlerine katılmış oldukları anlaşılan Varsak aşiretleri, Tarsus Türkmenlerinden tefrik edilmek Maraş Varsakları olarak tavsif edilmişlerdi. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Bostanlı aşiretine tâbî olarak kaydedilen sekiz Varsak aşiretinin 109 hâne ve 18 mücerred vergi nüfusunun yanında ikisi kethüdâ olmak üzere 6 muâf nüfusu bulunmaktaydı²⁵⁶. Belirli yaylak ve kışlak mahalleri bulunmayan Maraş Varsaklarının çoğunlukla Ağaçlı Dağ adlı yerde buldukları kaydedilmiştir. Vergi miktarlarına bakıldığında 3.100 koyunları olan Varsakların²⁵⁷ daha çok buldukları bölgelerdeki ormanlık alanları *hopur* adı verilen tarım arazilerine çevirerek işledikleri ve buna mukabil *mahsûl-ı hopur* adı altında 12.500 akçe öşür verdikleri görülmektedir²⁵⁸. Bu husus onların daha büyük ölçüde ziraat geçtikleri anlaşılmaktadır

1563 tarihli Kars-ı Maraş tahrîrinde Varsak tâifesine mensup on cemaat bulunmaktaydı. Bu tarihte 965 nefer, 573 bennâk ve 342 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Adana, Sis, Üzeyir, Antakya havalisinde kışlayan aşiretleri genellikle Meğelgin'de yaylamaktaydı. Bunun yanında Yağbasdı aşireti Develi Dağını yaylamaktaydı²⁵⁹.

4.32. Mesudlu Tâifesi

Mesudlu tâifesi Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolu içerisinde bulunmaktaydı. Maraş ve Kars-ı Maraş havalisindeki Dulkadirli Türkmenleri arasında bu isimde bir tâife

---

muhasıl, 3 neccâr, muâfları oluşturmaktaydı. 1525 yılı kayıtlarına göre tâife sefer sırasında adet-i çeri olarak 107 nefer vermek durumundaydı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.462–495, 529–600.

²⁵⁶ *BOA TD*, nr.402, s.517.; İcmal defterinde bu cemaatler Gurbet ve Dışarıcıyân cemaatleriyle birlikte yazılmıştır. bk. *BOA TD*, nr.998, s.459.

²⁵⁷ *BOA TD*, nr.402, s.516.

²⁵⁸ *BOA TD*, nr.402, s.513–517.; *BOA TD*, nr.998, s.459.

²⁵⁹ *KKA TD*, nr.168, s.27/b–33/b.

yoktur. Ancak Mesudlu boyuna mensup aşiretlerin birçoğu Ramazanlı Türkmenleri arasında yer almaktadır. Bozok'ta bulunan Mesudlu aşiretleri ile Adana çevresinde bulunan aşiretlerinin mukayesesi sonrasında orak aşiretlerin bulunduğu tespit edilmesi bu aşiretlerin Bozok'a Adana'dan geldiklerine işaret etmektedir.

Bozok'ta Mesudlu kabilesi aşiretlerin yurt tuttıkları bölge Gedik nâhiyesi çevresiydi²⁶⁰. Mesudlu kabilesine mensup olan aşiretler büyük ölçüde Bozok merkez nâhiyesinde küçük bir kısmı ise Gedik nâhiyesinde ziraat ediyorlar ve buraları yurt tutmuşlardı²⁶¹. 1529'da Mesudlu kabilesi 199 hâne ve 28 mücerred vergi nüfusundan ibaretti²⁶².

4.33. Osmanlı Tâifesi

Osmanlı tâifesinin adını nereden aldığı kesin olarak ortaya koymak mümkün olmamakla beraber, ismin Dulkadirli Halil Bey'in kardeşi Osman Bey'den almış olması ihtimaldir. Zira Osmanlı boyu aşiretleri arasında “*nökerân-ı veledân-ı Osman*” namıyla bir 6 nefer nöker bulunmaktadır. Ayrıca Osman Bey'in aşiretlerden oluşan bir askeri gücün başında olduğu ve ağabeyi Halil Bey tarafından Eretna Hanedanını yıkmak için Kadı Burhâneddin'e gönderilen Dulkadirli birliğinin başında bulunmuştu²⁶³. Kadı Burhâneddin kuvvetlerine destek olan Osman Bey, Eretna kuvvetleriyle karşılaşılınca askerini alıp kaçmış olsa da yine O'nun yanında itibarını korumaya devam etmişti²⁶⁴.

Dulkadirliilerin ilk mufassal tahririnde Osmanlı boyu ayrı bir tâife olarak kaydedilmişken icmal defterde Osmanlı tâifesini oluşturan aşiretlerin Andırın Eymirli'si'ne

²⁶⁰ Gülten, (2013), 79.

²⁶¹ Bozok nâhiyesinde Mesudlu tâifesinden olan aşiretlerin ziraat ettikleri mezzarlar şunlardı.; Ağayılı, Seydi Öyüğü, Baş Kışla, Kavak Kışla, Avşar-ı Büzürg, Sarnıç, Deli Fakı Oğlu, Alın Pınar, Acıca (İçiçe), Çatal Kışla, Kara Köse, Kabaca Oğlu, Hoca Bey, Kışlak-ı Sarı İshaklı, Kabaca Ağaç, Yarpusan, Sinan Abdal, Eymirli, Kışlak-ı Kırca Süleyman, Uğru Deresi, Kışlak-ı Karaca Süleyman, Darıcı, Toprak Pınar, Künbed, Taşlı Kuyu, Dikili Taş, Kepirayık, Körce Kuyu, Çomaklı.; Gedik nâhiyesinde Til, Hunat Viranı, Elmalı, Kaymak, Sarı, Emir Çardağı ve Söğütlüce mezzarlarıydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.611–613.

²⁶² *BOA TD*, nr.998, s.613.

²⁶³ Yinanç, (1989), 25.

²⁶⁴ Aziz b. Erdeşir-i Esterâbâdi, (2014), 273, 278.

tâbî olarak kaydedildikleri görülmektedir. Bu durum Osmanlı tâifesinin XVI. yüzyıl başları itibariyle boy özelliğini kaybettiğini göstermekte olup, daha sonraki tahrîrlerde de tâifenin ortadan kalkmış olmasının nedenini izah etmektedir.

1525 tahrîrinde Arafe Gazili, Edhemli, Hasanlı, Kara Hamzalı, Senalı, Kara Musalı, Karacalar, Saçma Rub' olmak üzere sekiz cemaatten oluşan tâifenin Hasanlı, Saçma Rub', Edhemli ve Karacalı aşiretleri nüfus bakımından büyük aşiretleriydi. Dulkadirli Türkmenlerinin bu ilk tahrîrinde Osmanlı tâifesi toplam 397 hâne ve 18 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁶⁵. 1563'te 9 cemaat halinde olan tâifenin 468 nefer, 279 bennâk ve 174 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁶⁶. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Osmanlı adında bir tâifesine mensup aşiretler bütünüyle Eymir tâifesine dâhil edilmişlerdi.

4.34. Peçenek Tâifesi

Reşidüddin'in Oğuznâmesi'nde Üçoklara bağlı olarak, "Becene" imlasıyla yazılan Peçenek boyu²⁶⁷ Kaşgarlı'da "Beçenek" olarak şeklinde kaydedilmişti²⁶⁸. Dulkadirli Türkmenleri arasında da tahrîr kayıtlarında "Beçenek" şeklinde yazılmıştır.

Anadolu topraklarına Selçuklu fütuhatıyla gelen Peçenek aşiretlerinin Anadolu'daki ilk Türk iskânına katıldıkları da bilinmektedir²⁶⁹. Ancak XVI. yüzyıl kayıtlarına göre Halep, Dulkadir, Ramazanlı ve At Çeken ulusları arasında bulunan Peçenek aşiretlerin konargöçer oldukları görülmektedir²⁷⁰.

XVI. yüzyıl başında Halep Türkmenleri arasında Peçenek aşiretlerinin büyük bir tâife oluşturdukları görülmektedir²⁷¹. Dulkadirli Türkmenleri arasında bulunan Peçenek

²⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.960–970.

²⁶⁶ KKA TD, nr.168, s.290/b–293/b.

²⁶⁷ Togan, Z. V. (1982). *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznâmesi, Tercüme ve Tahlili* (2 b.). İstanbul: Enderun Kitabevi, 51.

²⁶⁸ Kaşgarlı Mahmud, (2014), 27.

²⁶⁹ Sümer, F. (1953a). Bayındır, Peçenek ve Yüreğirler. *AÜ. DTCTFD, XI*, (2–4), 326.

²⁷⁰ Sümer, (1953a), 327.

²⁷¹ Çakar, (2006), 198.

aşiretlerinin de Halep Türkmenlerinden kopan bir bölük oldukları bu nedenle Halep Türkmenlerindeki asıl bölüklerinden tefrik edilmek için “*yörükân-ı Dulkadriye*” şekliyle kaydedildikleri görülmektedir. Otuz iki küçük cemaatten oluşan Peçenek tâifesi içerisinde hiçbir cemaat Peçenek adını taşımamaktadır²⁷². Peçenek cemaatlerini büyük bölümü birkaç hânedan müteşekkil olup çoğunlukla aile reislerinin isimlerini taşımaktaydılar. Tahrîr kayıtlarında cemaatlere isim veren kimselerin o sırada hayatta olduklarının bazılarının ise oğullarının cemaatlerin başında bulduklarının tespit edilmesi bu cemaatlerin mazisinin çok eski olmadığına işaret etmektedir. Bu itibarla Halep Türkmenleri içerisindeki ana aşiretlerinden belki yaylak ve kışlak farklılıkları nedeniyle bir veya birkaç ailenin münferit hareket etmesi ile oluşan cemaatlerdir.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bayındır nâhiyesinde Safircik, Huni Depesi, Tekfur Burcu, Taşlıca, Kandık ve İnceğizli mezarında ziraat eden Peçenek aşiretlerinin²⁷³ müteferrik yayladıkları ve daha sonra da diğer tâifeler arasına dağılarak boy özelliğini kaybettikleri görülmektedir. Bu itibarla Dulkadirlielerin XVI. yüzyıl sonunda yapılan tahrîrlerinde Peçenek adında bir tâife bulunmamaktadır. Peçenek tâifesine tâbî olan bazı aşiretler Maraş’ın güney batısındaki Düldül Dağı’nın eteğinde bulunan Bayındır kazasında yerleştiği anlaşılıyor. Elbistan’da Büyük Peçenek ve Küçük Peçenek adlı köy bulunmaktaydı²⁷⁴.

4.35. Selmanlı Tâifesi

Kesin delillerle ortaya koymak mümkün olmasa da tâifenin ismini Şahsuvar Bey’in kardeşi Selman’dan almış olduğu akla gelmektedir. XVI. yüzyıl başında Selmanlı tâifesi Kars-ı Maraş ve Bozok bölgelerinde olmak üzere iki kol halinde bulunmaktaydı. Bozok havalisinde bulunan Selmanlı aşiretleri daha çok günümüzde Yozgat’ın batısında bulunan Selmanlı bölgesini yurt tutmuşlardı. Galip ihtimâl bölge Selman Bey’in idaresine

²⁷² BOA TD, nr.402, s.379.; 1525 yılında, 818 hâne ve 29 mücerred vergi nüfusu bulunan tâife içerisinde, 10 imâm, 4 kethüdâ ve 5 derviş muâf reâyâyı oluşturmakta olup anılan tarihte tâifenin 11.132 akça vergi hâsılı bulunmaktaydı. bk. BOA TD, nr.998, s.453.

²⁷³ BOA TD, nr.998, s.442.

²⁷⁴ Sümer, (1953a), 328.

bulunmaktaydı. Osmanlı idaresinin tesisinden sonra dahi Selmanlı nâhiyesinde Selman'ın oğullarından olan ve sipahi ya da sipahizâde olarak kaydedilen birçok bulunmaktaydı²⁷⁵. Bozok'ta Selmanlı kabilesinin 1529'da 813 hâne ve 38 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁷⁶. 1529'da Selmanlı tâifesi Delice Özü, Sorgun ve Budaközü nâhiyelerini ziraat etmekteydi²⁷⁷. Sorgun nâhiyesinde kayıt olan Çalatlı bir köyü²⁷⁸ de ihtimâlen Selmanlı tâifesinin Çalatlı aşireti tarafından kurulmuştu.

Selmanlı tâifesinin Kars kazâsında bulunan kolu Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 22 cemaat halinde bulunmaktaydı. Selman tâifesi Birkanlı, Selmanlı, Saruhanlı, Resullü, Gündüzlü, Kutlu Beyli, Köse Hasanlı, Çalatlı, Kurdyad, Burunkesenli, Köseler, Bâbek, Hızırlı, Dedecikli, Göcek Ahmedli, Kayalı, Tatar, Veledân-ı Selman, Eldaşlı (Eldişanlı 'an veledân-ı Selman) aşiretlerinden oluşmaktaydı²⁷⁹. Anılan tahrîrde tâifenin 270 hâne ve 26 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁸⁰.

4.36. Süleymanlı Tâifesi

Süleymanlı tâifesinin 1529'da Bozok'ta 1683 hâne ve 168 mücerred vergi nüfusu olup vergilerinin hâsılı 138.996 akçeydi²⁸¹. Bozok'ta Süleymanlı kabilesi içerisinde Dulkadir nesli olarak kaydedilmiş sipahizâdegân cemaati bulunmaktaydı. Bunların sayısı 20 kadardı²⁸².

²⁷⁵ Sümer, (1974), 314.

²⁷⁶ Tâife içerisinde 54 müsellemler, 72 sipahi ve 1 ehl-i zâviye sıfatıyla muâf yazılanlar bulunmaktaydı. Anılan tarihte tâifenin toplam vergi hâsılı ise 59.714 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.607.

²⁷⁷ Delice Özü nâhiyesinde Aygırlı, Bostanlı Bey Kavak Kışla, Acelü (Ceceli), Buğurlu, Döl Ağılı, Eski Kışla, Kışlak-ı Göçeri Hacı, Kışlak-ı veled-i İnanlık ve Körpeli mezarları; Sorgun nâhiyesinde Budak Fakih, Gögem, Kal'a Deresi, Karaca Viran, Kaya Pınarı, Koğalca, Yazılı Taş, Kızılca ve Peynir Yemez; Budak Özü nâhiyesinde Kevser Ekinliği, Şeyhi Bey Kışlası, Tatar Ekinliği, Kışlak-ı Zülkadir Kethüdâ, Resullü ve Şeyhler Özü mezarları; Bozok nâhiyesinde Kal'a Beyi, Kalacık Kal'a, Numan Ekinliği ve Mersiceli (Kızılcalı); Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde Şah Murad ve Göllüce mezarları ve Baltı nâhiyesinde Baltı Ayağı mezarını ziraat etmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.606–607.

²⁷⁸ *BOA TD*, nr.322, s.170.

²⁷⁹ *BOA TD*, nr.998, s.502–503.

²⁸⁰ Tâifede vergi mükelleflerinin dışında 1 sipahi, 22 muâf, 5 imâm ve muhassıl, 12 nöker, 1 reis-i nehir olmak muâf nüfus da bulunmaktaydı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.502–503.

²⁸¹ *BOA TD*, nr.998, s.600.

²⁸² *BOA TD*, nr.155, s.81.

Süleymanlı tâifesinin ziraat ettiği yerler çoğunlukla Süleymanlı nâhiyesinde bulunmaktaydı. Süleymanlı nâhiyesinde Belviran, Bozöyük, Ilıcak, İkizce, Kanlıca, Kara Yakuplu, Kelice (Keyice), Kerpiç, Öküzinin, Sökülen Yurd, Yalnız Ağıl, Yassı Geçid Bucağı, Ambar Kuyu, Çatal Öyük, Çitli Meşhed, Dedik Kışlası, Kayalar ve Yengi Öyüğü; Bozok nâhiyesinde Ağca Kışla, Çevlik, Göllüce, Yanık Bey, Kızılca Kışla ve Merkep Öldüren; Çubuk nâhiyesinde Kurdini ve Kızılı Meşhed; Kanak Bâlâ'da Koğalıca; Boğazlıyan'da İkiz İn ve Gedik nâhiyesinde Kuyucak ve Koz Ağıl mezralarını ziraat etmekteydi²⁸³.

4.37. Söklen Tâifesi

Dulkadirlilerin Bozok Sancağında bulunan tâifelerinden Söklen kabilesi adını, Şehsuvar Bey'in emirlerinden olan Söklen Bey'den almaktaydı. İhtimâlen Söklen Bey'in oğlu Musa babasından sonra boybeyliğini üstlenmişti. Bozok'ta Osmanlı idaresinin tesisi sırasında kendisine ait olan araziler üzerine fazla vergi yazılması ve yanında bulunan bir dedeye sakalı kesilerek hakaret edilmesi üzerine Söklen oğlu Musa, Atmaca isimli bir diğer Türkmen beyiyle birleşerek etkili bir isyan başlattı²⁸⁴. Faruk Sümer bu isyan neticesinde Bozok bölgesinden birçok aşiretin İran'a gittiğini ifade etmektedir²⁸⁵.

Bozok Sancağında Söklen aşiretleri daha çok Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde bulunmakla birlikte bazı cemaatler ise Akdağ bölgesini yurt tutmuştu. Piri Bey Kışlası, Emir Bey Kışlası, Sarı Halilli, Yağmur Kışla, Ayrancı, Çok Kuyu, Sarıcalar, Karaca Öyük, Kara Seydi, Çukur Viran, Yallık, Koca Kethüdâ, Bayrak Başı, Bükülü Viran, Göl Oğlu, Selam Kavağı, Şamlı Saray, Ekinözü, Bağçecik, Şehirli Kethüdâ, Veledi Köse, Kara Çerçili, Bayır ve Alem Bey Kışlası Söklen aşiretleri tarafından ziraat edilen mezralardı²⁸⁶. Müteakip tahrîrlerde bu mezraların büyük kısmının köy olarak kaydedildiği ve bunlardan bir kısmının aynı adlarla günümüzde de varlığını sürdürdüğünü ifade etmek gerekir.

²⁸³ Gülten, (2013), 41–42.

²⁸⁴ Sümer, (1974), 317.

²⁸⁵ Sümer, (1999b), 179.

²⁸⁶ *BOA TD*, nr.155, s.283–290.; *BOA TD*, nr.998, s.628.

4.38. Şam Bayadı Tâifesi

Büyük Türkmen boylarından biri olan Bayadlar, XVI. yüzyılda Dulkadir, Halep ve Bozulus Türkmen teşekkülleri arasına dağılmış durumdaydılar²⁸⁷. Bayadlar, daha küçük obalarla Yeni İl Türkmenleri arasında da vardı²⁸⁸. Bunlardan Dulkadirlilerin Maraş kolu içerisinde bulunan Bayadlar, her ne kadar Dulkadirlilerin Bayadlardan olduğuna dâir bazı görüşler bulunsa da, Eymir tâifesine tâbi küçük bir cemaatten ibaretti²⁸⁹. Bayadların Dulkadirli Türkmenleri içerisinde yer alan asıl büyük kolu ise Bozok bölgesinde bulunmaktaydı. Bu Bayad aşiretleri kışları Suriye bölgesinde geçirmelerinden dolayı Şam Bayadı olarak adlandırılmaktaydı²⁹⁰. Bozok Sancağının ilk tahrîrine göre Şam Bayadı tâifesi 2036 hâne ve 363 mücerred vergi nüfusuyla büyük tâifelerdendi²⁹¹. Şam Bayadlarının yurdu önceleri Bozok sancağına dâhil olan daha sonra ise Yeni İl kazâsı sınırlarında kalan Gedik yöresiydi²⁹². Anılan nâhiyede Yüreğir, Küçük Yüreğir, Turna Çukuru, Dırahtın, Işkincık, Darı Kalası, Büyük Viran, Yassı Pınar, Bel Viran, Ağca Viran, Karaca Şehir, Gazi Mağarası ve Elvan Viranı mezraları Şam Bayadı aşiretlerinin ekinlikleri arasında yer almaktaydı²⁹³.

XV. yüzyılın sonlarına doğru Safevî hizmetinde bulunmak üzere Kaçar obalarıyla birlikte İran'a giden aşiretler arasında Şam Bayadının bir kolu da vardı. Bayadlar, Kaçar devletinin tesisinde de yer almışlardı²⁹⁴. Şam Bayadlarının Bozok'ta bulunan bazı kollarının da Safevîlerle irtibat halinde bulunduğu anlaşılmaktadır. Kızılbaşlarca çok sevilen Safevî hükümdarı II. Şah İsmail'in 1575'te ölümü üzerine ortaya çıkan Düzmece İsmaililer'den biri de Bozok'taki Şam Bayadı oymağı arasından çıkmıştı. Hacı Bektaş Tekkesi'ne giderek

---

²⁸⁷ Sümer, (1999a), 178.

²⁸⁸ Şahin, (1980), 228.

²⁸⁹ Solak, (2002), 148.

²⁹⁰ Çakar, (2003), 180.

²⁹¹ Tâifede 233 sipahi, 63 müselleme, 83 muâf, 16 pir, 4 muhassıl ve ehl-i kisve, 13 şeyh-i zaviye ve ehli kisve ve 1 mir âlem- i Alaüddevele muâflar arasındaydı. Tâifenin toplam vergi hâsılı ise 335.907 akçeydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.631.

²⁹² Gülten, (2013), 95. Gedik nahiyesi bugünkü Şarkışla yöresine tekâbül etmektedir.

²⁹³ *BOA TD*, nr.998, s.620.

²⁹⁴ Sümer, (1999b), 187.

orada merasimle kurban kesen Düzmece İsmail etrafına epeyce insan da toplamış²⁹⁵ fakat isyanı hükümet tarafından bastırılmıştı.

4.39. Tacirli/Tecerli Tâifesi

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Tacirli ayrı bir tâife olarak bulunmamakla birlikte Dokuz, Demrek, Eymir, Küşne ve Anamaslı boylarında bu adı taşıyan cemaatler vardı²⁹⁶. Bunlardan bazıları küçük bölükler halinde erken dönemlerden itibaren Behisni ve Behisni'ye tâbî Torbalı ve Kilim adlı köylerde yerleşmiş durumdaydılar²⁹⁷. İlk tahrîrde Anamaslı tâifesi içerisinde yazılan ancak bu sırada Diyarbakir'de bulunduğu bildirilen Tacirli cemaati daha sonra Bozulus'a dâhil edilmişti²⁹⁸.

XVI. yüzyılın sonlarında ise Maraş bölgesinde bulunan Tacirli aşiretleri Bıyıklı ve Dündarlı adlı iki obaya ayrılmış durumdaydı. Her iki obaya mensup aşiretler önceden beri kışladıkları Revan, Gündüzlü, Keferdiz, Göynük, Kilis, Behisni, Araban nâhiyelerinin köylerine yerleşmiş durumdaydılar. 1580 tarihinde Tacirli boyu 846 nefer nüfusa mâlik olup bunlardan 377 bennâk ve 462 mücerred vergi mükellefiydi²⁹⁹.

Dulkadirli Türkmenlerinin bu son tahrîrinde Küşne tâifesi içerisinde de Tacirli aşiretinden bir kol bulunmaktaydı. Yüreğir nâhiyesinde kışladıkları kaydedilen bu cemaatin yaylakları Niğde civarındaydı. Danişmendli Türkmenleri içerisinde de Tacirli aşiretine rastlanılması, Niğde-Kayseri havalisinde yurt tutan birçok Dulkadir aşireti gibi, Tacirli cemaatinin de bu İl'e dâhil edildiğini akla getirmektedir³⁰⁰. İhtimâlen Niğde Sancağının Karahisar nâhiyesinde Yenice Karaca Viran köyünü kurarak yerleşen Bıyıklı cemaati de Tacirli içinde kaydedilen cemaatin koludur³⁰¹.

²⁹⁵ Sümer, Bozok, s.316.; Sümer, (1999a), 230–232.

²⁹⁶ BOA TD, nr.402, s.270–271, 276, 529.

²⁹⁷ BOA TD, nr.402, s.276.; BOA TD, nr.998, s.449.

²⁹⁸ BOA TD, nr.448, s.15.

²⁹⁹ KKA TD, nr.116, s.214/b.

³⁰⁰ KKA TD, nr.116, s.257/b.; Gündüz,(2005), 126.

³⁰¹ KKA TD, nr.135, s.254/a.

Tacirliilerin Bozok Sancağına giden şubesi de burada sancağın ilk tahrîrinden itibaren ile aynı adı taşıyan beş cemaatten oluşan ayrı bir tâife durumundaydı. Önceki boybeylerini tespit etmek mümkün olmasa da 1542’de Tacirli tâifesinin boybeyi Teciroğlu Ali Bey’di³⁰². Tacirli cemaatleri Akdağ’da Çandır; Çubuk’ta Karkın, Kozca Kışla, Orta Kışla ile Emlâk nâhiyesinde de Pınarbaşı mezralarını ekmekteydiler³⁰³. Emlâk nâhiyesinde Pınarbaşı ve İn, Çubuk nâhiyesinin Karkın ve Kozkışla köyleri Tacirli aşiretleriyle meskûndü³⁰⁴.

Tacirli aşiretleri Bozulus’un Orta Anadolu’ya gelişiyle birlikte Keskin bölgesinde dolaşmaya başlamışlardı. Daha sonra bu aşiretlerin de diğer Bozulus aşiretleriyle birlikte Rakka’ya iskân edilmelerine karar verilmişse de Tacirli aşiretleri iskân mahallerini terk ederek bir bölümünün Çıldır ve Erzurum taraflarına³⁰⁵, bir bölümünün ise Bozok ve Kırşehir’e çevresine dağıldıkları tespit olunmaktadır³⁰⁶. Orta Anadolu’da Çankırı kazâsınının Karayük köyüne yerleşmiş³⁰⁷ ve Ruha ile Birecik arasında Çarmelik mevziinde iskân ettirilen³⁰⁸ Tacirli aşiretleri de bulunmaktadır.

4.40. Tahirli Tâifesi

Tahirli tâifesi Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrinde bulunmakta olup, 1580 tahrîrinde daha önce bu boya bağlı olan cemaatlerin Küşne, Eymir ve Gündeşli boylarına dâhil edildikleri görülmektedir. Bunlardan ana aşireti Gündeşli içerisinde bulunan Dedeşli cemaatinin kendi tâifesine, diğer cemaatlerin ise kışladıkları mevkilere göre Küşne veya Eymir tâifelerinde katılmıştır.

³⁰² *BOA TD*, nr.218, s.44–46.

³⁰³ *BOA TD*, nr.155, s.221–225.; Tâifenin 1529 yılında 122 hâne ve 31 mücerred vergi nüfusundan başka 1 sipahi ve 6.570 akçe vergi hâsılları vardı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.619.

³⁰⁴ Gülten, (2013), 131

³⁰⁵ Gündüz, (2007),169–170.

³⁰⁶ *MAD*, nr.701, s.4.

³⁰⁷ *BOA MD*, nr.80, s.181.

³⁰⁸ *MAD*, nr.8458, s.127.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrde en büyüğü Tahirli olmak üzere yedi cemaatten oluşan tâîfede 350 hâne ve 49 mücerred vergi nüfusundan başka 4 de imâm vardı³⁰⁹. Kuzey Suriye’de kışlayan Tahirli aşiretlerinin yaylaklarıysa Elbistan çevresinde bulunmaktaydı.

4.41. Zâkirli Tâîfesi

Zâkirli tâîfesinin adını boybeyleri olan Zâkir’den almış olduğu ve Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrde tâîfe içerisindeki nökerlerle ilgili olarak “*nökerân-ı Sarım Bey veled-i Zâkir*” ibaresinden de Zâkir Bey’den sonra oğlu Sarım Bey’in tâîfeyi idare ettiği anlaşılmaktadır³¹⁰. Yine tâîfe içerisinde nökerlerden başka “*veledân-ı Zâkir*” olarak kaydedilen ve emlaklarına karşılık otuz nefer çerileriyle sefer eştikleri ve sayir raiyyet gibi olmadıkları belirtilen 117 neferlik bir büyük bölüğün bulunması tâîfenin Dulkadir Beyliği zamanında mühim bir yer işgal ettiklerini göstermektedir³¹¹. Kars-ı Maraş’ta Veledân-ı Zâkir Mahallesi’nin de beyle irsî bağı olan kimseler tarafından kurulduğu, 1525 yılında burada oturanların tamamının sipahi ve sipahizâdelerden oluştuğu görülmektedir³¹².

Dulkadirliilerin ilk tahrîrde Zâkirli tâîfesinin Kars Yörükânı olarak kaydedilmesi esasen bu boyu oluşturan cemaatlerin de yayıldıkları sahayı işaret etmektedir. Kars kazâsında kaydedilmiş olan Zâkirli kabilesi Sis, Sarıçam ve Kars-ı Maraş’ta kışı geçirmekte büyük bölümü Meğelgin nâhiyesinde yaylamaktaydı.

1525 yılında Zâkirli boyunun 1353 nefer olan toplam nüfusunun vergi mükellefi olan kısmı 956 hâne ve 156 mücerreddi. Bunun yanında 28 sipahi ve sipahizâdegân, 24 muâf, 10 imâm, 5 kethüdâ, 5 muhassıl, 44 kemankerân, 8 nöker ve veledân-ı Zâkir namıyla kaydedilen 117 nefer eşkinici bulunmaktaydı. Tâîfe sefere 32 çeri vermek durumundaydı³¹³.

³⁰⁹ Tâîfe üzerine yazılan çeri sayısı 11 nefer olup, anılan tarihte tâîfenin vergi hâsılı yalnızca 9.888 akçeden ibaretti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.444.

³¹⁰ *BOA TD*, nr.998, s.488.

³¹¹ *BOA TD*, nr.998, s.489.

³¹² *BOA TD*, nr.998, s.490.; *KKA TD*, nr.168, s.105/a, 181/b.

³¹³ *BOA TD*, nr.998, s.489-490.

Zâkirli tâifesinin asıl kolu Kars-ı Maraş'ta bulunmakla birlikte buradan ayrılan bir bölük de Bozok'a gitmişti. Bozok Sancağının 1529 tarihli tahrîrine göre Yayla Hacı, Ramazanlı, Orhan Hacı, Emîr Gazili gibi obalara ayrılan Zâkirli tâifesini oluşturan cemaatlerin toplam 270 hâne ve 21 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³¹⁴.

Bozok'taki Zâkirli aşiretleri Akdağ çevresinde yaylamakta ve Sorgun bölgesinde ziraat etmekteydiler³¹⁵. Sorgun nâhiyesinde İğdeli Pınar, Karakız Kavağı, Eşek Meydanı, Akbaş, Pıtraklı, Gök Öz Ayağı, Koca Alanı, Üç Kuyu, Ağca Asma, Cum'a, Kara Çerçi, Koz Viran, Söğüt Gediği ve Yund Alanı mezralarıyla Onarlı ve Keliklerli köylerini³¹⁶ Zâkirli aşiretleri ekmekteydi³¹⁷. XVI. yüzyılın ikinci yarısında Sorgun'da Kara Hacı³¹⁸, Ali Beyli, Sarım Beyli, Tozluclu, Öyük, Emir Gazili³¹⁹ Orhan Hacı, Ahmed Fakihli, Halifeli³²⁰ ve Çiçekli köylerinde³²¹ Zâkirli aşiretlerinin meskûn oldukları tespit olunmaktadır. Bu köyler arasında Kozviran köyünün diğerlerinden daha önce iskân olduğu anlaşılmaktadır. Zira Kozviran köyüne Alaüddevle Bey'in babası Süleyman Bey bir konak yaptırmış bu nedenle köyün adı Kozsaray olarak anılmaya başlanmıştı. Alaüddevle Bey de bu köyün mâlikâne gelirlerinin Âşık Paşa Zaviyesine vakfetmişti³²².

---

³¹⁴ Ayrıca 13 imâm, 1 pir, 1 muhassıl, 10 sipahi ve 18 müselleme nüfusu bulunan tâifenin bu sırada 26.575 akçe vergi hâsılı vardı. bk. *BOA TD*, nr.998, s.611.

³¹⁵ Gülten, (2013), 73.

³¹⁶ *BOA TD*, nr.322, s.109, 118.

³¹⁷ Sorgun nâhiyesinde Zâkirli taifesine bağlı olan cemaatlerin ektiği mezralar şunlardı; İğdeli Pınar, Karakız Kavağı, Eşek Meydanı, Akbaş, Pıtraklı, Gök Öz Ayağı, Koca Alanı, Üç Kuyu, Ağca Asma, Cum'a, Kara Çerçi, Koz Viran, Söğüt Gediği ve Yund Alanı. Bozok kazâsında ise Karabayır mezrası Zâkirli tâifesi tarafından ziraat edilmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.998, s.610–611.

³¹⁸ *BOA TD*, nr.322, s.152.

³¹⁹ *BOA TD*, nr.322, s.159, 173, 180, 183.

³²⁰ *BOA TD*, nr.322, s.190, 191.

³²¹ *BOA TD*, nr.322, s.213.

³²² *BOA TD*, nr.322, s.120.

5. BÖLÜM

DULKADİRLİ TÜRKMENLERİNİ OLUŞTURAN AŞİRETLER

5.1. A- Abdallı- A'zazlı

Abdallı

Abdallı aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinin yapıldığı 1525 yılında Eymir ve Peçenek boyları içerisinde birer bölükle temsil edilmekteydi. Aşiretin, Eymir tâifesi içerisinde bulunan şubesi 74 hânelik vergi nüfusuna mâlikken, Peçenek boyuna tâbi olan diğer bölüğü 14 hânedan müteşekkildi. İlk tahrîrde Güvercinlik'te Selli Gedik Ağzı adlı mevkide kışladıkları tespit olunan aşiretin yaylakları ise Maraş Sancağının muhtelif bölgelerine dağılmış durumdaydı¹. XVI. yüzyılın ikinci yarısında aşiretin, yaylamak üzere Sivas taraflarında Gemerek ve Gürün havalisine uzandığı ve bölgedeki konargöçerlerin Yeni İl Türkmenleri adıyla bir teşekkül oluşturmasıyla bu gruba dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Nitekim Maraş Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan Abdallı aşireti, 1583 tarihli kayıtlara göre Yeni İl Türkmenleri arasında bulunmakta ve XVII. yüzyılın ikinci yarısında da bu İl'de varlığını sürdürmekteydi².

Abdurrezzâk Bey Nökerânı ve Obası

Alaüddevle Bey'in kardeşi Abdurrezzâk Bey'in³ kapı halkı olmaları hasebiyle Abdurrezzâk Bey nökerânı adını alan cemaat, 1525 yılında tamamıyla sipahi ve sipahizâdelerden oluşan yedi nefer nüfustan ibaretti. Her ne kadar Bertiz tâifesi içerisinde yazılmış olsa da ilgili kayıta cemaatin Eymirli tâifesinden olduklarının bildirilmesi Abdurrezzâk Bey'in de daha evvel bu boyun beyi olduğunu düşündürmektedir⁴.

¹ BOA TD, nr.402, s.394, 626.

² Şahin, (1980), 158.

³ Abdurrezzâk Bey, 1515'te Dulkadirli Osmanlılara yenilmesi üzerine esir düşen Dulkadir beyleri arasında bulunmaktaydı. bk. Yinanç, (1989), 86, 98.

⁴ BOA TD, nr.402, s.326.

Öte yandan Dulkadirliilerin Bozok kolunu oluşturan aşiretler arasında da Abdurrezzâk Bey Obası adıyla bir cemaate rastlanmaktadır. Ancak anılan cemaatin Dulkadirli hânedarıyla ilgisine dâir herhangi bir bilgi bulunmadığı gibi kendilerine tanınan bir muâfiyet de yoktur. Bu itibarla cemaat, Abdurrezzâk Bey ile akrabalık bağı olmayan ancak onun boybeyliği sırasında kendisine tâbi bulunan cemaatlerden birinin bakiyesi olmalıdır. Bu itibarla aşiretin, her ne kadar Bozok Sancağında Zâkirli tâifesine bağlı olarak kaydedilmişse de, bölgeye sancağın muhtelif nâhiyelerine dağılmış olan Eymirli bölükleriyle göçtüğü akla gelmektedir. Bozok'ta Kara Çerçi, Cum'a ve İsa Bey mezralarını eken cemaat, 1529 tahrîrine göre yalnızca 14 hânelik vergi nüfusuna sahipti⁵. Abdurrezzâk Bey Obası veya Abdurrezzâk Bey Nökerânı bölüklerine, Maraş ve Bozok Sancaklarının daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Abdülhacılı

Abdülhacılı aşireti, Karamanlı boyuna bağlı Çörek aşiretinin küçük cemaatlerinden olup, 1563'te yine Çörek aşiretine tâbî olan Nezzarlı, Yeni Bey Hacılı, Sofculu ve Küçük Musalı bölükleriyle birlikte tahrîr edilmişti. Anılan tarihte Abdülhacılı ve Küçük Musalı cemaatlerinin toplam nüfusları 13 bennâk ve 43 mücerreden ibaret olup, Abdülhacılı cemaatinin eşkinciler içerisinde müstakil olarak kaydedilmiş olan kısmı ise 17 neferd⁶.

Adaklı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Anamaslı boyuna tâbi olarak kaydedilen Adaklı aşiretinin yaylak ve kışlakları Güvercinlik nâhiyesinde Budaklı mevkiydi. 1563 tahrîrine göre aşiret Anamaslı tâifesinden olduklarına işaret edilmekle birlikte Kars-ı Maraş'ı yurt tutmuş olan Döngelili boyu içerisinde yazılmıştı. Ancak bu boya tâbi olan diğer cemaatlerden farklı olarak, Adaklı aşiretinin bir kısmı Bayındır nâhiyesinde bir kısmı ise Hârûniye nâhiyesine bağlı Çokak köyünde kışlamaktaydı. 1525'te 44 hâne ve 18 mücerreden oluşan aşiretin vergi nüfusu hızla artış göstererek 1563'te 113 bennâk ve 34 mücerrede yükselmişti⁷.

⁵ *BOA TD*, nr.155, s.165.; *BOA TD*, nr.218, s.162.

⁶ *KKA TD*, nr.168, s.37/a, 49/a-49/b.

⁷ *BOA TD*, nr.402, s.135.; *BOA TD*, nr.998, s.445.; *KKA TD*, nr.168, s.277/b-278/b.

Âdem Fakihli

Küreciyân tâifesine tâbî olan ve ilk olarak 1580 tahrîrinde görülen cemaat, adını ilim ehli olan Âdem Fakih'ten almıştı. Tahrîrin yapıldığı sırada cemaatin başında bulunan Âdem Fakih'in oğlu Bekir Fakih de bir müderristi. Yine aynı aileden olan bir kişi ehl-i ilm, üç kişi de muhassıl olduklarından muâf kaydedilmişlerdi. Aşiretin toplam 41 neferden müteşekkil olan nüfusundan 19 hâne ve 19 mücerreden oluşan kısmı vergi mükellefiydi⁸. Maraş tahrîrinde yaylak ve kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmayan aşirete 1644'ten itibaren Yeni İl Türkmenleri arasında rastlanılmaktadır. Bu İl'in büyük aşiretlerinden olan Musa Hacılı'ya bağlı olarak kaydedilen cemaat, yalnızca 4 vergi hânesinden oluşmaktaydı⁹.

Adil Hacılı

Adil Hacılı aşireti, Maraş Sancağının 1563 tarihli tahrîrinde hangi boya tâbî oldukları belirtilmeksizin kaydedilmişti. Kemer nâhiyesinde İkiz Kuyu köyünde ziraat eden ve aynı köyü kışlayan aşiret ayrıca Keferdiz nâhiyesindeki Kangallı mezrasını da ekmekteydi. Müteakip tahrîrlerde adına rastlanılmayan cemaat 1563 yılı kayıtlarına göre 42 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰.

Ağalı

Dulkadir Türkmenlerinin büyük aşiretlerinden biri olan Ağalı aşiretinin ilk sayıma göre hem Ağca Koyunlu hem de Anamaslı boyu içerisinde şubeleri bulunmaktaydı. Aynı aşiretin kollarının farklı boylar arasında yer almasının nedeni yaylak kışlak sahalarının farklılığıyla ilgili olmalıdır. Nitekim kışlakları Maraş nâhiyesinde bulunan ve yaylamak üzere Sivas taraflarına kadar uzanan Ağalı cemaati, büyük oranda bu bölgede yaylayan Ağca Koyunlu boyuna dâhil edilmişti. Aşiretin Anamaslı boyuna tâbî kolu ise Maraş Sancağı dâhilinde yaylamakta ve bunlardan bir bölüğü Güvercinlik nâhiyesinde diğeri ise Kilis çevresinde olmak üzere iki şubeye ayrılarak kışlamaktaydı.

⁸ KKA TD, nr.116, s.172/a.

⁹ Şahin, (1980), 158.

¹⁰ KKA TD, nr.101, s.82/b, 94/a.

Ağca Koyunlu tâifesine bağlı olan Ağalı cemaati, 1525 yılında iki oba halindeydi. Bunlardan ilki, idaresi altında buldukları kethüdâlarından dolayı Murad Kethüdâ cemaati adını almışken diğer bölük Ağalı adıyla kaydedilmiştir. Bu tarihte Murad Kethüdâ cemaati 131 hâne vergi nüfusuna sahipken cemaatin Ağalı adındaki diğer şubesinin 65 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹. Ağalı cemaatinin, Ağca Koyunlu koluna bağlı olan bu şubelerine Maraş'ın daha sonraki sayımlarında rastlanmamaktadır. Bu durum Yeni İl'in teşkilinden sonra yapılan ilk düzenlemede, Ağca Koyunlu tâifesine bağlı birçok cemaatle birlikte Ağalı aşiretinin de bu İl'e yazılmasıyla ilgilidir. Ancak Yeni İl'in 1548'de yapılan ilk tahrîrinde de müstakil yazılmış olan Ağalı adında bir cemaatin bulunmaması onların Yeni İl Türkmenleri arasında Ağca Koyunlu üst adıyla kaydedildiğini akla getirmektedir. Nitekim 1583'te yapılan Yeni İl tahrîrinde Ağalı cemaatinin kendisine bağlı birçok bölüğü ve büyük nüfusuyla müstakil yazılmış olduğu ancak yine Ağca Koyunlu boyundan olduklarının bildirildiği görülmektedir. Ağalı cemaatinin XVII. yüzyılda da Yeni İl Türkmenleri içerisinde ve Ağca Koyunlu nâhiyesinde buldukları tespit olunmaktadır¹².

Öte yandan, Anamaslı boyuna tâbî olan Ağalı aşiretinin 1525 yılında üç cemaati bulunmaktaydı. Bunlardan 38 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olanı Kilis merkez, 4 hânedan oluşan küçük bir bölüğü ise Kilis'in Arkçı köyünde yerleşmiş durumdayken aşiretin 27 hânedan müteşekkil olan son bölüğü konargöçerliği sürdürmekteydi¹³. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Ağalı aşiretinin konargöçerliğe devam ettiği, Güvercinlik'te Gölbaşı adlı yer ile Kilis çevresinde kışladığı ve Alma Kuşağı, Yaylacık ve Karatan mezralarında yayladıkları tespit olunmaktadır. İlk tahrîre nispetle nüfusları hayli artmış olan cemaatin, 1580'de 77 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusuna mâlik olduğu görülmektedir¹⁴.

Öte yandan Tarsus Türkmenlerinin Ulaşlı boyuna mensup aşiretler arasında da Ağalı adında bir cemaate rastlanmaktadır¹⁵. Dulkadirli Türkmenleri arasında, Tarsus

---

¹¹ *BOA TD*, nr.402, s.555–556.

¹² Şahin, (1980), 160.

¹³ *BOA TD*, nr.402, s.148–149, 157.; *BOA TD*, nr.998, s.445–446.

¹⁴ *KKA TD*, nr.116, s.39/b, 42/b.

¹⁵ Bilgili, (2001), 315–316.

Türkmenlerden Ulaşlı boyuna mensup başkaca aşiretlerin varlığına istinâden burada görülen Ağalı aşiretinin de Dulkadirli Türkmenleriyle irtibatlı olabileceği akla gelmektedir.

Ağayılı

Ağayılı aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin Mesudlu tâifesine bağlı aşiretlerdendi. Bu tâifenin ana kütlesi Adana Sancağında Yüreğir nâhiyesini¹⁶ ve Kars-ı Maraş'ı yurt tutmuş, tâifeyi oluşturan aşiretlerin bir bölümü ise Bozok bölgesine dağılmıştı. Bozok Sancağında Ağayılı aşiretinin yüzdeciyândan olduklarının bildirilmesi onların sahip oldukları hayvanlar nispetinde vergi ödediklerine delâlet etmekle birlikte, ziraatla da meşgul olduklarını göstermektedir. Bozok'ta kendi adlarıyla anılandan başka, Kale Kışla, Seydi Öyüğü, Başkışla ve Peynirci mezraları Ağayılı aşiretinin ekinlikleriydi. Yalnızca 1529 tarihli tahrîrde ismine rastlanan aşiretin bu sırada 22 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷.

Ağca Asmalı

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağını yurt tutmuş aşiretlerinden olan Ağca Asmalı cemaati, Zâkirli tâifesine bağlıydı. Sorgun nâhiyesinde Ağca Asma, Kara Çorak ve Yılan Kavağı mezralarını ziraat etmekte olan Ağca Asmalı cemaatinin 1529'da 7 hâne ve 1 imâm, 1542'de ise 18 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸. Aşirete, XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Dulkadirli sahasındaki konargöçerler arasında rastlanmamaktadır.

Ağca Demircili

İsmine ilk olarak 1563 yılında rastlanan Ağca Demircili aşireti, Kavurgalı boyunun Kars-ı Maraş kolunu oluşturan aşiretlerindendi. Ancak Kavurgalı boyuna bağlı diğer aşiretlerin aksine bu cemaat Aksaray havalisinde yaylamakta, kışları ise Adana civarına inmekteydi. 1563 yılında 12 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusundan müteşekkil olan bu aşirete¹⁹ Dulkadirli sahasında yapılan sonraki tahrîrlerde rastlanılmamaktadır.

---

¹⁶ BOA TD, nr.450, s.73.; KKA TD, nr.114, s.27/a.

¹⁷ BOA TD, nr.155, s.173-174.

¹⁸ BOA TD, nr.155, s.165.; BOA TD, nr.998, s.611.; BOA TD, nr.218, s.162-163.

¹⁹ KKA TD, nr.168, s.87/b.

Ağca İnlî

Yağlıklı adıyla da bilinen Ağca İnlî aşireti, Dokuz tâifesine tâbiydi. Aşiret yaylak ve kışlak sahaları birbirinden farklı olan iki şubeye ayrılmıştı. Bunlardan ilki Antep civarında kışlayıp ziraat etmekte iken diğeri Pazarcık'ta kışlayıp yine aynı nâhiye dâhilinde yaylamaktaydı. Aşiretin toplam nüfusu 1525'te 41 hâne ve 2 mücerred, 1580'de 12 bennâk ve 5 mücerredden ibaretti²⁰.

Öte yandan Yeni İl Türkmenlerini oluşturan aşiretler arasında da Ağca İnlî adını taşıyan küçük bir cemaate tesadüf edilmektedir. Yeni İl'in yalnızca 1583 tarihli tahrîrinde ismine rastlanan cemaat, ihtimâlen Maraş havalisindeki ana kütle ile akrabadır. Yeni İl nâhiyesinde ana yol güzergâhında yer alan "*Fulkeddin-Hanı*" derbendine hizmet eden bu cemaatin yine aynı derbent yakınlarında da ziraat mahallerinin bulunduğu tespit olunmaktadır²¹.

Ağca Koyunlu

Ağca Koyunlu adını taşıyan aşiretler Dulkadirli sahası içerisinde Maraş, Bozok ve Sivas havalisinde geniş alanlara yayılmış durumdaydılar. Ağca Koyunlu aşiretlerinin Bozok Sancağında bulunan kolları Şam Bayadı tâifesine bağlıyken, Sivas taraflarında bulunan Ağca Koyunlu aşiretleri Yeni İl Türkmenleri arasında yer almaktaydı. Ayrıca Halep Türkmenleri içerisinde de Ağca Koyunlu aşiretinin küçük bir bölüğü bulunmaktaydı²².

Maraş havalisinde bulunan ve bu sancak dâhilinde konargöçerlik ettiklerinden *Maraş Yörükânı* olarak tavsif edilen Ağca Koyunlu bölüğü, aşiretin asıl kütlelerini oluşturmaktaydı. Esasen aynı aşiretin akraba cemaatleri olmakla birlikte Ağca Koyunlu aşiretlerinin bu şekilde tefrik edilmesi vergilendirme usulünün sağlıklı yürütülmesi bakımından hükümet tarafından izlenen bir yöntemin ürünüdür. Böylece bu aşiretlerin dâhil oldukları vergi daireleri de belirlenmiş olmaktadır.

²⁰ *BOA TD*, nr.402, s.221, 263.; *BOA TD*, nr.998, s.448, 449.; *KKA TD*, nr.116, s.77/b.

²¹ Yeni İl Türkmenleri içerisinde bulunan Ağca İnlî cemaati 1583 yılında 7 bennâk ve 1 mücerred nüfusu bulunan küçük bir cemaatti. Bk. Şahin, (1980), 161.

²² Çakar, (2006), 185.

Maraş havalisindeki kışlakları Güvercinlik nâhiyesinde bulunmakta olan Ağca Koyunlu aşireti 1525 yılında 136 hâne ve 68 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne tâifesi içerisinde yer alan ancak konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi bulunmayan Ağca Koyunlu cemaatiyse 4 hânelik nüfusuyla küçük bir bölüktü²⁴. Maraş nâhiyesinde Ayaklıca Oluk, Kutluca, Sarı Kaya, Çakal-ı Kebir²⁵ ve Güvercinlik'te Tut Alanı köyleri Ağca Koyunlu aşiretinin ziraat alanlarındandı²⁶. Aşiretin Orta Niyabet nâhiyesinde bulunan küçük bir bölümü ise Ashâb-ı Kehf Vakfı'na hizmet eden muâflardan oluşmaktaydı²⁷. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Ağca Koyunlu aşiretinin konargöçerliği sürdüren bölüklerinden ilkinin Kâfir Viranı köyünde²⁸, Piri Halifeli adıyla da bilinen ikinci bölümünün ise Düdenli adlı yerde kışladığı tespit olunmaktadır²⁹. Anılan tarihte bu iki bölümün toplam 79 bennâk ve 53 mücerred vergi nüfusu bulunuyordu.

Bozok Sancağında bulunan kolu ise 1529 yılında 117 hâne, 4 mücerred ve 15 sipahiden müteşekkil nüfusuyla sancağın en büyük aşireti durumundaydı. Tabiatıyla büyük bir vergi birimi oluşturan aşiret padişah haslarına dâhil edilmişti³⁰. Ayrıca Ağca Koyunlu aşiretinin Şam Bayadı tâifesi içerisinde yer alan Bozok kolu ise Bayadlı mezrasında ziraat etmekteydi. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren yerleşik hale gelen aşiret, Karadere nâhiyesinde Kebe Hüseyinli, Arklı, Kara Fakih, Tabanlı (Tutluca) köylerini kurmuştu³¹. Öte yandan Bozok'un ilk tahrîrinde şimdiki Sivas-Kayseri arasında yer alan Şarkışla ve etrafını kapsayan Gedik nâhiyesinde buldukları için Gedik Ağca Koyunlusu adıyla kaydedilen bir aşiret daha bulunmaktaydı. Bu aşiretin Elin Pınar, Gödel Kavak, Viran Timur mezralarında ziraat ettikleri daha sonra da kurdukları Ulukışla köyüne yerleşmiş oldukları tespit

²³ *BOA TD*, nr.402, s.580.

²⁴ *BOA TD*, nr.402, s.587.

²⁵ 1563 tahrîrinde anılan köylerde kaydedilen Ağca Koyunlu aşiretlerinin 178 nefer vergi nüfusu vardı. *KKA TD*, nr.101, s.29/b, 32/b, 36/b.

²⁶ *KKA TD*, nr.101, s.198/a.

²⁷ Ashâb-ı Kehf Vakfı'na hizmet eden Ağca Koyunlu bölümü 6 hâne ve 4 mücerredten oluşmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.108, s.413.

²⁸ *KKA TD*, nr.116, s.139/a.

²⁹ *KKA TD*, nr.116, s.140/a.

³⁰ *BOA TD*, nr.155, s.174.; *BOA TD*, nr.998, s.592.

³¹ Bu köylerde 1555'te 160 hâne ve 106 mücerred, 1575'te 359 nefer kayıtlıydı. *BOA TD*, nr.315, s.73, 74, 75, 77.; *KKA TD*, nr.31, s.42/a-b.

olunmaktadır. 1529'da 41 hâne olan bu şubenin nüfusu Ulukışla köyünde 1555'te 59, 1575'de ise 148 neferden oluşmaktaydı³².

Ağca Koyunlu aşiretinin bir kolu da Yeni İl Türkmenleri arasında bulunmakta hattâ Yeni İl kazâsında aynı adla bir de nâhiye yer almaktaydı. XVII. yüzyılın ilk yarısında nüfusu hızla artmış olduğu görülen Yeni İl Ağca Koyunlusunun Avusturya saferine de katıldıkları anlaşılmaktadır³³.

Ağcalı

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş ve Bozok Sancaklarına dağılmış aşiretleri arasında bulunan Ağcalı cemaatinin bazı bölükleri de Bozulus ve Yeni İl Türkmenleri içerisindeydi. Ayrıca Halep Türkmenlerinin Afşar tâifesine tâbî olan Ağcalı Avşarı³⁴ adıyla bir cemaat daha bulunmakla birlikte bunun Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini kesin olarak ortaya koymak mümkün değildir.

Ağcalı aşireti ismini Ağca adlı boybeyinden almıştı. Maraş Sancağının ilk tahririnde Bertiz tâifesi içerisinde Ağca'nın neslinden gelmeleri hasebiyle sipahi zümresinden olarak muâf kaydedilen kimseler bulunmaktaydı. Bunlar Bertiz'de Kesrelik adlı yerde kaydedilen yalnızca iki neferden ibaretti³⁵. Ancak Ağca Bey'in neslinden gelen veya onun sipahileri olanların daha çok Bozok Sancağını yurt tuttukları³⁶ ve Ağcalı aşiretinin Bozok'ta, aynı zamanda kendisine bağlı diğer aşiretlerle birlikte bir tâifeye de isim vermiş olduğu görülmektedir. Ancak Ağcalı cemaati, tâife içerisinde 4 hâne ve 4 mücerreden ibaret olan vergi nüfusuyla küçük bir bölüktü.

---

³² *BOA TD*, nr.155, s.180–181.; *BOA TD*, nr.998, s.613.; *BOA TD*, nr.315, s.501.; *KKA TD*, nr.31, s.143/b.; *KKA TD*, nr.30, s.143/b.

³³ 1548'den itibaren Yeni İl Türkmenleri içerisinde ismine rastlanan Ağca Koyunlu cemaatinin 1583'te 4 nefer, 1641'de 175 nefer nüfusu vardı. bk. Şahin, (1980), 161.

³⁴ Çakar, (2006), 185.

³⁵ *BOA TD*, nr.402, s.327.

³⁶ Bu sancakta Ağca Veledânı adıyla sipahi olarak kaydedilenlerin sayısı 1529 yılında 38 neferdi. Ürküd Kayası, Muhyiddin, Barkık Kışlası ve İkiz Ağıl mezralarını Ağca Veledânı tarafından ekilmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.155, s.104,109.

İlk tahrîr neticelerine göre aşiret, Emlâk nâhiyesinde Sadırcık, Dindarcı, Ilısu, Hamurlu mezralarında ziraat etmekteydi³⁷. 1555'te Emlâk nâhiyesinde Sadırcık ve Çubuk nâhiyesinde Seyrek Ağıl ve Gevhertaş, Ağcalı aşiretlerinin yerleştikleri köylere dönüşmüştü³⁸. Bozok Sancağının XVI. yüzyıl sonunda yapılan son tahrîrinde Ağcalı aşiretlerinin büyük oranda iskân oldukları ve birçok köy kurdukları görülmektedir. Boğazlıyan'da Pirkız Viranı (Ağcalı Fakih), Çubuk'ta Avretlice (Resullü) ve Gevhertaş³⁹, Deliceözü'nde İsraili (Ilıca)⁴⁰, Emlâk'ta Sadırcık⁴¹, Karadere'de Çurçurlu-yı Zîr ve Küragen⁴², Kanak-ı Zirîn'de Üyük köyleri Ağcalı aşiretlerince meskûndü⁴³. Bunlardan Öyük kışla yakınlarında bulunan Küregen köyünün toplam 11 neferden oluşan nüfusunun sekizi Hacı Bektaş halifelerinin neslinden olarak Hacı Bektaş Vakfî'na hizmet etmekteydiler. Köyün mâlikâne gelirleri de yolculara sarf edilmek üzere Hacı Bektaş Vakfî'na tahsis edilmişti⁴⁴. Dulkadirli Türkmenlerinden kopan Ağcalı aşiretinin küçük birer kolu da Yeni İl⁴⁵ ve Bozulus Türkmenlerine katılmıştı⁴⁶.

Ağın Oğulları

İsmine yalnızca 1525 tarihli tahrîrde tesadüf edilen Ağın Oğulları cemaati Küşne boyuna tabiydi. Bayındır nâhiyesinde kışlayıp Göksun taraflarında yaylayan cemaatin bu tarihte vergi nüfusu on hânedan ibaretti⁴⁷.

Ağlağan

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş Varsaklarının Bostancı aşiretine bağlı olarak kaydedilmiş olan Ağlağan cemaati, 16 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁸.

³⁷ *BOA TD*, nr.155, s.92,118.; *BOA TD*, nr.998, s.602, 605.

³⁸ *BOA TD*, nr.315, s.442, 593, 598.

³⁹ *KKA TD*, nr.30, s.82/a, 195/b, 196/b.

⁴⁰ *KKA TD*, nr.31, s.86/b.

⁴¹ *KKA TD*, nr.30, s.110/b.

⁴² *KKA TD*, nr.31, s.38/a, 49/b.

⁴³ *KKA TD*, nr.30, s.75/a.

⁴⁴ *KKA TD*, nr.31, s.38/a.

⁴⁵ 1548 yılında 4 nefer nüfusla görülen aşiretin 1583'te ise 10 bennâk ve 5 mücerred nüfusu vardı. bk. *BOA TD*, nr.262, s.50.; Şahin, (1980), 162.

⁴⁶ *BOA TD*, nr.200, s.1006.

⁴⁷ *BOA TD*, nr.402, s.18.; *BOA TD*, nr.998, s.456.

⁴⁸ *BOA TD*, nr.402, s.514.

Bu ilk sayımda cemaatin konargöçerlik ettikleri saha hakkında bilgi bulunmazken, 1563 tahrîrinden perakende olarak yaylayıp, Kars-ı Maraş'ta kışladıkları ve kışlakları çevresinde yer alan Demircili, Şehir Viranı ve Kırağılı mezralarında ziraat ettikleri öğrenilmektedir. Cemaatin anılan tarihte toplam 48 bennâk ve 30 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁹.

Ağviranlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yer almayan Ağviranlı aşireti, 1563 tarihli tahrîre göre Göksunlu tâifesine bağlı aşiretlerden biriydi. İki bölük halinde bulunan cemaatin asıl kısmı Kınık'ta kışlamakta ve Ağviran köyünde yaylayıp yine bu köyde ziraat etmekteydi. Cemaatin bu bölüğü 74 bennâk ve 48 mücerred vergi nüfusundan oluşmaktaydı⁵⁰. Ağviranlı cemaatinin küçük bir bölüğü ise aynı tarihte Karamanlı Yakası'nda Hındiye köyünü Oruç Hacı, Çörek ve Haselcili aşiretleriyle birlikte kışlamaktaydı. Sayılan cemaatlerin 1563 tarihinde toplam 51 neferden oluşan toplam nüfusları içerisinde 18 neferi Ağviranlı aşiretindendi⁵¹.

Ahmed Hacı

Ahmed Hacı aşiretini oluşturan cemaatler Adana Sancağının Yüreğir ve Sarıçam nâhiyeleriyle, Maraş Sancağının Hârûniye nâhiyesini yurt tutmuşlardı. Maraş'ta Küreciyân tâifesi içerisinde yer alan üç cemaatten biri daha önce Adana defterinde kayıtlı iken ifraz edilerek Maraş'a dâhil edilmişti. Ahmed Hacı cemaatinin bu üç bölüğü de Hâruniye'de Kaya Ağaç adlı yerde kışlayıp aynı yerde ziraat etmekteydiler. Cemaatlerin 1525'te toplam 74 hâne ve 25 mücerred olan vergi nüfusu 1580 tahrîrine göre 40 hâne ve 54 mücerrede gerilemişti⁵².

Aşiretin Adana Sancağında bulunan kolu ise Yüreğir nâhiyesinde Kızıl Hacı (Hanlı), Elvan ve Leyla mezralarıyla Sarıçam nâhiyesinde Akvenk mezrasını kışlayıp ziraat etmekteydiler⁵³.

⁴⁹ *KKA TD*, nr.168, s.32/a.

⁵⁰ *KKA TD*, nr.168, s.146/b.

⁵¹ *KKA TD*, nr.168, s.166/a.

⁵² *BOA TD*, nr.402, s.286,293-294.; *BOA TD*, nr.998, s.449, 450.; *KKA TD*, nr.116, s.164/b.

⁵³ *BOA TD*, nr.450, s.60,178.; *KKA TD*, nr.114, s.34/b,73/b.

Ahsen Gazi

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Peçenek tâifesine bağılı olarak kaydedilen Ahsen Gazi aşireti bu tarihte on hâne vergi nüfusuna sahip küçük bir cemaatti⁵⁴. 1563 tahririne göre Zamantı'da Fakih köyünde yerleşmiş durumda olan cemaatin vergi nüfusunun hızla artarak 42 hâne ve 19 mücerrede ulaştığı tespit olunmaktadır⁵⁵.

Ahsen Gazili aşiretinin bir kolu da Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağına yayılmış cemaatleri arasında bulunmaktaydı. Bozok'ta Delice Özü ve Çubuk nâhiyelerinde iki bölük halinde olan Ahsen Gazili cemaatleri 1529 tahririne göre ziraat ettikleri Aslantaş ve Kozağıl mezralarına yerleşmiş durumdaydılar. Ahsen Gazili cemaatinin 8 nefer sipahiden oluşan bölüğü ise Kozağıl mezrasında kaydedilmişlerdi.

Bozok tahrirlerine göre Ahsen Gazili cemaati 1529 yılında 91 hâne ve 5 mücerred nüfusa sahipti⁵⁶. 1555'te Delice Özü nâhiyesinde Dede Kaçağı köyüne bağılı Kızılca ve Aslan Taş mezrasında⁵⁷, ve Çubuk nâhiyesinde Kavaklıca ve Kozağıl köylerinde yerleşmişlerdi⁵⁸.

Ahsen Gazili aşiretinden küçük bir bölük de Yeni İl Türkmenleri arasında bulunmaktaydı. Bozok Sancağında Ahsen Gazili aşiretinin yayıldığı alan Delice Özü ve Çubuk nâhiyeleri dâhilindeydi. Bu nâhiyeler Bozok'un Sivas tarafına bakan doğu sınırında bulunduğundan Yeni İl Türkmenleri içerisinde yer alan Ahsen Gazili cemaatinin Dulkadirliilerin Bozok kolundan koparak bu İl'e katılmış olduğu anlaşılmaktadır. Yeni İl'de Ak İn yurdunda yaylayan cemaat yine aynı yerde ziraat etmekteydi⁵⁹.

---

⁵⁴ *BOA TD*, nr.402, s.399.

⁵⁵ *KKA TD*, nr.108, s.442.

⁵⁶ *BOA TD*, nr.155, s.248.; *BOA TD*, nr.998, s.622.

⁵⁷ 1555 yılında Aslan Taş mezrasının kendilerine ait olduğunu iddia eden ve burada Ahsen Gazili cemaatinin ziraat etmesine mani olan Baraklı aşiretiyle ilgili şikâyet üzerine hükümet, mezranın eskiden beri Ahsen Gazili cemaati tarafından ekildiğini tasdik etmişti. Baraklı aşireti için ise otundan ve suyundan yaralanmaları halinde resm-i otlak vermeleri istenmişti. Aşiretin nüfusu 40 hâne ve 24 mücerred olarak kaydedilmişti. bk. *BOA TD*, nr.315, s.178.

⁵⁸ *BOA TD*, nr.315, s.585.; *KKA TD*, nr.30, s.190/b.

⁵⁹ 1548'de 5 nefer olan vergi nüfusu 1583 tahririne göre 10 bennâk ve 2 mücerreden oluşmaktaydı. *BOA TD*, nr.262, s.64.; *KKA TD*, nr.604, s.220.

Ahsencili

Dulkadirli Türkmenlerinin 1580'de yapılan tahrîrine göre Kara Yuvalı tâifesi içerisinde yer alan Ahsencili aşireti, Güvercinlik nâhiyesinde Kıtımir, Badem Viranı, Kal'a-ı Kıtımir ve İncirli mezralarında ziraat edip kışlamaktaydı. Aşiretin bir bölümünün kışlak ve ekinlikleri ise Kilis'te Erdeler adlı mevkiydi. Anılan tarihte aşiretin toplam vergi nüfusu 79 bennâk ve 110 mücerred olarak tespit edilmektedir⁶⁰.

Ak Beyli

Ak Beyli aşiretine mensup cemaatlere Dulkadirli Türkmenlerinin hem Maraş hem de Bozok kolunda rastlanmaktadır. Aşiretin Maraş havalisinde Küşne boyuna dâhil olan ve 1525 yılında 25 hânedan oluşan şubesinin konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi bulunmadığı gibi bu bölüğe Maraş Sancağının müteakip tahrîrlerinde de rastlanmamaktadır⁶¹.

Aşiretin Bozok Sancağında bulunan koluysa Hisar Beyli tâifesi içerisinde yer almaktaydı. Sancağın Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde Bağçecik mezrası başta olmak üzere birçok ekinlikleri bulunan cemaatin daha sonra burada Akbeyli (Bağçecik) ve Emlâk nâhiyesinde de Kozin köylerine yerleştikleri tespit olunmaktadır. Cemaatin 1529'da 3 hâne olan vergi nüfusu, 1542'de 8 hâne ve 1555'te kurdukları bu iki köyde 59 neferden oluşmaktaydı⁶².

Ak Fakihli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde ismine rastlanmayan aşiret, 1563 tarihli Maraş tahrîrinde iki bölük halinde kaydedilmişti. Aşiretin 40 nefer vergi nüfusundan oluşan ilk bölümü Zeytun nâhiyesinde Bozbeyi köyünde kışlayıp yine bu köy çevresinde bulunan Ayvacık, Bozdana, Cec Depesi, Küçük Elce Depe, Kapıcak ve Adadepe mezralarını

⁶⁰ *KKA TD*, nr.101, s.215.; *KKA TD*, nr.116, s.150/b.

⁶¹ *BOA TD*, nr.402, s.535.

⁶² Akbeyli aşireti, Kanak-ı Bâlâ'da Bağçecik mezrasından başka Sarı Sûfi, Kuyucak, Göz Ağacı, Çok Kuyu, Döllük Viranı, Baş Kışla, Göllüce, Alpaslan Kethüdâ Kışlası ve Demirci Pınarı mezraları ile Emlâk nâhiyesinde Kerç Viranı, Kurt Alanı ve Yaylak Viranı mezralarını da Ulu Yörük'e bağlı Kulağuzlu cemaatiyle birlikte tasarruf etmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.155, s.279, 286.; *BOA TD*, nr.218, s.146-147.; *BOA TD*, nr.315, s.248, 475, 47.; *KKA TD*, nr.30, s.19/b, 129/b.

ekmekteydi⁶³. Aşiretin Yenice Kala nâhiyesinde kaydedilen 27 neferden mürekkep olan diğer kolu ise Damlalica köyünde kışlamakta ve Beğmiş (Kavkurdlu) mezrasını ziraat etmekteydi⁶⁴.

1580'te Cerid tâifesi içerisinde bulunan aşiretin kışlak mahallerine göre üç cemaate bölündükleri görülmektedir. Bunlardan biri Yenice Kale'de Gökçe Mağara'da yerleşik halde bulunurken yörüklüğü sürdüren bölüklerden ilki Gökçe Mağara'da kışlayıp Zeytun yakınlarında yaylamakta ve burada Savacık mezrasını da ziraat etmekteydi. Aşiretin son bölümü ise Küçük Adadepe mevkiini kışlamakta ve yayladıkları Kılaguz mezrasında aynı zamanda ziraatla de meşgul olmaktadır. Aşiretin bu üç bölümünün XVI. yüzyıl sonundaki toplam vergi nüfusu 75 bennâk ve 71 mücerreden oluşmaktaydı⁶⁵.

Akdağlı

Akdağlı aşireti Dulkadirli Türkmenlerinin Küşne tâifesine bağlı aşiretleri arasında yer almaktaydı. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 76 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin üç hânesi de gerektiğinde hisar, köprü gibi binaların yapımında yeteri miktar marangoz vermeleri şartıyla muâf yazılmış neccarlardan oluşmaktaydı⁶⁶. İlk tahrîr kayıtlarında aşiretin konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi bulunmazken, 1580 tarihli kayıtlardan onların Kınık havalisinde kışladıkları ve bu sırada 54 bennâk ve 141 mücerred vergi nüfusuna sahip oldukları tespit olunmaktadır⁶⁷.

Öte yandan Akdağlı aşiretinin bir kolunun da Sis Sancağında Savcı Hacılı tâifesi içerisinde bulunduğu tespit olunmaktadır. Sis Sancağının 1523–1524 tarihli tahrîrinde Tilan (günümüzde Gökçe Köy) mezrasında ziraat ettikleri kaydedilen cemaat, 1572 yılında da aynı mevrada yazılmıştı⁶⁸.

⁶³ *KKA TD*, nr.101, s.173/a–174/b.

⁶⁴ *KKA TD*, nr.101, s.195/a.

⁶⁵ *KKA TD*, nr.116, s.126/a–127/a.

⁶⁶ *BOA TD*, nr.402, s.543.; Konargöçerler arasında bulunan meremetçiler hakkında bir değerlendirme için bk. Orhonlu, (1973), 701–708.

⁶⁷ *KKA TD*, nr.116, s.295/a.

⁶⁸ Halaçoğlu, (1979), 836.; *KKA TD*, nr.150, s.44/a.

Akıncılı

Dulkadirli Türkmenlerinin daha önceki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan Akıncılı cemaati 1580 tarihli tahrîr defterine göre Anamaslı tâifesine tâbi olan 3 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip küçük cemaatlerdendi. Akıncılı cemaatinin kışlakları Güvercinlik'te Topalağı adlı köydü⁶⁹. Öte yandan İçel Yörükleri içerisinde büyük nüfusa sahip olan İçel Sancağında Gülnar kazâsı ve Silifke nâhiyeleri ile Aksaray ve Konya havalilerine dağılmış durumda Akıncı adında aşiretler bulunmaktaydı⁷⁰. Bu itibarla Dulkadirli Türkmenleri arasında bulunan bu küçük Akıncılı aşiretinin İçel Yörüklerinden koparak Maraş havalisine gelmiş olmaları da ihtimâl dâhilindedir.

Ala Firuzlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bertiz tâifesine bağlı aşiretler arasında yer alan Ala Firuzlu aşireti, 1580 tahrîrinde Küşne boyu aşiretleri arasında bulunmaktaydı. 1525'te 16 hâne, 1580'de ise 7 bennâk ve 21 mücerred vergi nüfusundan oluşan cemaatin, yaylak sahaları hakkında bilgi bulunmazken Berriye'de kışladıkları tespit olunmaktadır⁷¹.

Ala Hacı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 7 hânedan oluşan ve Eymir tâifesine bağlı aşiretler arasında kaydedilen Ala Hacı aşiretine⁷² daha sonra Bozulus Türkmenleri içerisinde rastlanılmaktadır. Ancak Bozulus'un 1540 tarihli tahrîrinde on hâne vergi nüfusuyla yazılmış olan cemaat bu İl'in sonraki tahrîrlerinde bulunmamaktadır. Suruç'a tâbi Zeki köyünde ziraat ile uğraştıkları kaydedilen aşiretin yerleşik olmaları kadar daha büyük bir aşirete ilhak edilmiş olmaları da ihtimâl dâhilindedir⁷³.

---

⁶⁹ *KKA TD*, nr.116, s.58/a.

⁷⁰ Halaçoğlu, (2009),I,79.

⁷¹ *BOA TD*, nr.402, s.336.; *KKA TD*, nr.116, s.276/a.

⁷² *BOA TD*, nr.402, s.635.

⁷³ Gündüz, (2007),111.

Alaaddinli

Maraş Sancağının ilk tahrîrlerinde ismine rastlanmayan Alaaddinli aşiretinin⁷⁴ XVI. yüzyılın başından itibaren Adana Sancağında kaydedilmiş oldukları ve Sarıçam nâhiyesinde Yelbeli (Altın İni) mezrasında ziraat ettikleri tespit olunmaktadır⁷⁵. Dulkadirli Türkmenleri içerisinde 1580 tarihli tahrîrde görülen ve Cerid tâifesine dâhil edilen cemaatin, bölgeye Adana havalisinden koparak geldikleri akla gelmektedir. Anılan tarihte cemaat 31 hâne ve 12 mücerred nüfusa sahipti⁷⁶.

Öte yandan Danişmendli Türkmenleri içerisinde de Alaaddinli ismini taşıyan bir aşirete tesadüf edilmektedir. Bu ilin yalnızca 1584 tarihli tahrîrinde yer alan ve 30 hânedan oluşan cemaatin de Adana veya Maraş havalisinden gelerek Danişmendli Türkmenleri arasına karıştığı ve daha sonra tekrar eski yurtlarına dönmüş olabilecekleri akla gelmektedir⁷⁷.

Alacalı

Bostancıyân tâifesine bağlı olan Alacalı aşireti, ismini 1525 yılında aşiretin başında bulunan Mehmed Kethüdânın babası Alaca'dan almıştı. Kınık yakınlarında kışlayan cemaatin yaylakları ise Geben civarıydı. 1563 tahrîrine göre daha sonra Süleymanlı tâifesine dâhil edilmiş olan aşiretin, büyük kısmı eşkinci olarak yazılmış muâflardan oluşmaktaydı. Bu tarihte Mağara çevresinde yaylayan aşiret, Savrun nâhiyesinde Kara Oğul Köprüsü yakınlarında bulunan Ağtaş mezrasında hem kışlamakta hem ziraat etmekteydi. 1525'te 9 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin 1563'te tamamı eşkincilerden oluşan 4 bennâk ve 8 mücerred nüfusu vardı⁷⁸.

---

⁷⁴ Kesin olarak ortaya koymak mümkün olmamakla birlikte aşiretin ismini Dulkadirli Beyi Nasırüddin Bey'in kardeşlerinden biri olan Alâeddin Ali Bey'den almış olabileceği akla gelmektedir. Alâeddin Ali Bey, bir müddet Memlûkler tarafından hapis tutulduktan sonra yine Mısır hükümdarınca 1402 yılında Antep valiliğine atanmıştı. bk. Yinanç, (1989), 35–37.

⁷⁵ *BOA TD*, nr.450, s.130.; *KKA TD*, nr.114, s.72/a.

⁷⁶ *KKA TD*, nr.116, s.123/a.

⁷⁷ Gündüz, (2005), 86.

⁷⁸ *BOA TD*, nr.402, s.194.; *BOA TD*, nr.998, s.447.; *KKA TD*, nr.168, s.37/a, 178/b.

Alagözlü

Gurbet tâifesine bağlı olan Alagözlü aşireti 1525 tarihinde beş cemaat halinde kaydedilmişti. Bu cemaatlerden üçü Kara Hayıt nâhiyesinde Kara Hayıt Pazarı'nın olduğu yerde kışlarken, geriye kalan iki cemaatin kışlakları Güvercinlik'te bulunmaktaydı. Aşireti meydana getiren cemaatlerin tamamının yaylaklarıysa Elbistan'daydı. İlk tahrîr neticelerine göre Alagözlü aşireti, tüm bölükleriyle birlikte 143 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁹.

Maraş Sancağının 1563 tarihli tahrîr defterinde Alagözlü aşiretinin Demircili tâifesini oluşturan aşiretler arasında yer aldığı görülmektedir. Bu tarihte aşiretin Sunbas'ta kışlayıp Mağara taraflarında yayladığı bu sırada 23 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna mâlik olduğu görülmektedir⁸⁰. XVI. yüzyıl sonunda Maraş'ta Kara Hayıt, Bayındır, Karguluk, Elbistan ve diğer nâhiyelere küçük bölükler halinde dağılmış olan aşiretin bir bölümü de Hassa nâhiyesinin Navlus köyünde iskân olmuş durumdaydı. Bu tarihte aşiretin tamamı Alagözlü ismini taşımakla birlikte bazı bölükleri Çağcılar ve Temirli isimlerini de almışlardı⁸¹. 1580'de aşiretin tüm cemaatleri 351 bennâk ve 77 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Alagözlü aşiretinin tahrîrlerde verilen nüfus miktarları arasındaki dikkat çekici görülen bu farklar aşiretin doğrudan nüfus artışıyla ilgili olmayıp tahrîr usulünden kaynaklanmaktadır. Zira daha önce Alagözlü aşiretinden olmakla birlikte müstakilen yazılan cemaatler bu son tahrîrde aynı isim altında toplanarak kaydedilmişlerdir.

Öte yandan Halep Türkmenlerinin Beydili boyu içerisinde de Alagözlü adını taşıyan bir aşiret bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenleri ile Halep Türkmenleri arasındaki bazı aşiretlerin birbirinin bölükleri olduğu görülmekle birlikte Alagözlü aşiretinin Maraş'takilerle akraba olduklarını kesin olarak söylemek mümkün görünmemektedir⁸².

---

⁷⁹ *BOA TD*, nr.402, s.496, 508.

⁸⁰ *KKA TD*, nr.168, s.115/a.

⁸¹ *KKA TD*, nr.116, s.190/b

⁸² Çakar, (2003),173.

Alem Beyli

XVI. yüzyılın başındaki tahrîr kayıtlarına göre esasen Adana ve Sis Sancaklarını yurt edinmiş olan Alem Beyli aşireti, buradan koparak Dulkadirli Türkmenleri arasına katılmıştır⁸³. Adana'nın Yüreğir nâhiyesinde oldukları kaydedilen aşiretin⁸⁴1572'de veba salgını nedeniyle nüfuslarını büyük ölçüde kaybettikleri kalan iki neferin ise Ağayılı aşiretine dâhil edildikleri kaydedilmişti⁸⁵. Maraş havalisinde ilk olarak 1580 tahrîrinde görülen aşiretin de bu salgından kaçarak Dulkadirli Cerid boyu içerisine katılmış olmaları galip ihtimâldir. Anılan tarihte aşiretin 46 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusuna sahip oldukları tespit olunmaktadır⁸⁶.

Alemli

Aşiret ismini, Dulkadir Beyliği'nde nüfuzlu bir kimse olan Alem'den almış olup Maraş şehrindeki Alem Mahallesi de Alem'in neslinden gelenler tarafından kurulmuştu. 1525'te mahallenin tamamı birbiriyle akraba olan ailelerden oluşmaktaydı. Başlarında yine sipahi olan Alem'in oğlu Ali'nin bulunduğu veledân-ı Alem adını taşıyan bu yerleşik grup 25 sipahi ailesinden oluşmaktaydı⁸⁷. Aşiretin konargöçerlik eden bölümü ise 1525'te Peçenek tâifesi arasında yer almaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yalnızca 6 hânedan oluşan Alemli cemaatinin⁸⁸, Kürdi Oğlu⁸⁹adıyla da anılan ve sadece 2 hânedan oluşan bir diğer bölüğü ise Küşne tâifesi içerisinde yer almaktaydı⁹⁰. XVI. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Peçenek tâifesinin dağılması ve bu boya tâbi aşiretlerin diğer Dulkadirli boyları arasında kaydedilmesi üzerine Alemli cemaatinin de tamamıyla Küşne tâifesine dâhil edildiği ve 1580 yılında 20 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır⁹¹. Öte yandan Danişmendli Türkmenleri arasında da Alemli adını taşıyan bir

⁸³ Sis'te Avşarlara dâhil olan aşiretin 1536–1537 de 6 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunurken 1572'de 3 neferlik küçük bir bölüktü. bk. Halaçoğlu, (1979), 837.; *KKA TD*, nr.150, s.86/a.

⁸⁴ *BOA TD*, nr.450, s.27.

⁸⁵ *KKA TD*, nr.114, s.27/a.

⁸⁶ *KKA TD*, nr.116, s.110/a.

⁸⁷ *BOA TD*, nr.402, s.758.; *BOA TD*, nr.998, s.418.

⁸⁸ *BOA TD*, nr.402, s.395.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

⁸⁹ Halep Türkmenlerinin Bayad boyu içerisinde Kürdili/Kürdiler adıyla bir cemaate rastlanmaktadır. bk. Çakar, (2003), 184.

⁹⁰ *BOA TD*, nr.402, s.545.

⁹¹ *KKA TD*, nr.116, s.272/a.; *KKA TD*, nr.168, s.189/b.

aşiretin bulunduğunu ancak Maraş havalisindeki aşiretlerle ilgisinin kesin olmadığını belirtmek gerekir⁹².

Ali Beyli

Ali Beyli aşiretinin, Dulkadirli Türkmenlerinin Kızıllı ve Peçenek tâifelerinden başka Bozok'ta da bir kolu bulunmaktaydı. Ayrıca Bertiz tâifesi içerisinde de Ali Bey Oğlu cemaati adıyla kaydedilen ve yalnızca bir nefer nüfusu bulunan bir bölük daha bulunmaktaydı⁹³. Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Ali Beyli cemaati iki bölük halinde Keferdiz kışlayıp Kemer nâhiyesini yaylamaktaydı. Bu cemaat içerisinde 2 hânesi ise 1525 yılında Hısn-ı Mansur'da Tuba köyüne yerleşmişler iken aşiretin konargöçerlik eden grubu ise 9 hânedan oluşmaktaydı⁹⁴. Kara Hayıt'ta Kara Ağıl⁹⁵ mezrası ve Güvercinlik'te Ocakçı köyünü de Ali Beyli cemaati tarafından ekilmekteydi⁹⁶. İlk tahrîrde Peçenek tâifesinde ismini Ali Bey adlı aile reisinden alan ve akraba ailelerden oluşan küçük bir cemaat daha bulunmaktaydı⁹⁷.

Kızıllı boyuna bağlı olan Ali Beyli cemaati 1563 tarihinde Köstere'de Gündere köyünde⁹⁸ ve Zamantı'da Kalelice köyünde iki bölük halinde bulunmakta⁹⁹, Hısn-ı Mansur'da, Göksu kenarında ve Antakya'da kışlamaktaydı¹⁰⁰. 1563'te aşiretin toplam 36 nefer nüfusunun 9 bennâk ve 14 mücerredten oluşan kısmı vergi mükellefiyken 1580'de cemaatin 30 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusu olduğu görülmektedir.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağında bulunan kolunda ise Ali Beyli aşireti aynı adı taşıyan altı cemaatten oluşan bir tâife durumundaydı. Bağçecik, Öyük Kışla, İğdecik, Halil Bey Kışlası, Karaca Viran, Hâkim Kışlası, Ağca Kışla, Ekecek, Baş Kışla, Baytarcık, İğdiş, Şakir, Sarı Abdal, Orta Kışla, Halil Fakih, Alaca Çayır, Kara Koca Dere,

⁹² *KKA TD*, nr.136, s.242/a.

⁹³ *BOA TD*, nr.402, s.328.

⁹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.673.

⁹⁵ *BOA TD*, nr.998, s.429.

⁹⁶ *BOA TD*, nr.998, s.433.

⁹⁷ *BOA TD*, nr.402, s.399.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

⁹⁸ *KKA TD*, nr.168, s.244/b.

⁹⁹ *KKA TD*, nr.108, s.444.

¹⁰⁰ *KKA TD*, nr.116, s.147/b.

Mescidli, Kaldırak Kalesi, Öküz Ovunduğu, Kalın Arkaç, Kızılca, Pir Beyli, Akviran mezralarını eken bu 6 cemaatin toplamda 1529 yılında 262 nefer nüfusunun, 198 hâne ve 56 mücerredten oluşan kısmı vergi mükellefiydi¹⁰¹. Ayrıca Süleymanlı tâifesi içerisinde de 18 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olan bir diğer Ali Beyli cemaati bulunmaktaydı¹⁰². Ali Beyli aşiretinin Bozok'taki yaylakları Akdağ nâhiyesinde Alın Yurdu, Sarıkaya, Köşrelilik, Kaldıravuk ve İliş Kayası yaylaklarıydı¹⁰³. Emlâk nâhiyesinde Şükür Deresi (Karacı) köyü¹⁰⁴, Deliceözü'nde Haydarlı ve Sadırlı köyleri¹⁰⁵ Gedik nâhiyesine tâbi Kalecik, Ekecikli ve Kalın Arkaç köyleri Ali Beyli aşiretleri tarafından iskân olunmuştu.

Öte yandan Adana Sancağında iki bölük halinde bulunan Ali Beyli cemaati, Yüreğir'de Küçük Kend (Toprak Öyüğü) mezrasını ziraat etmekteydi¹⁰⁶. Kara İsalı nâhiyesinde Asmacık yaylağında yaylayan ve yakınında Serpene mezrasında ziraat eden Ali Beyli cemaatinin ise İran'a gitmiş oldukları bildirilmiştir¹⁰⁷.

Ali Fakihli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Ali Fakihli aşiretinin 54 hâne vergi nüfusuyla Küşne¹⁰⁸ ve 4 hâne vergi nüfusuyla Dokuz¹⁰⁹ boyları arasında birer şubesi bulunmaktaydı. 1563 tarihli tahrir kayıtlarından Ali Fakihli aşiretinin yaylak kışlak ve ziraat sahaları tespit olunmaktadır. Buna göre Kuru Pınar nâhiyesinde Kavkurtlu¹¹⁰ ve Güllüce köyleri¹¹¹, Elbistan'ın Aynü'l Arûs nâhiyesinde Kolman Hanı köyü¹¹², Ahsen Dere nâhiyesinde Titri, Söğün Öyüğü, Kilise Pınarı, Gökçe Viran mezraları aşiretin ziraat alanlarındandı¹¹³.

¹⁰¹ *BOA TD*, nr.155, s.207–211.; *BOA TD*, nr.998, s.617.

¹⁰² *BOA TD*, nr.155, s.79.; *BOA TD*, nr.998, s.600.

¹⁰³ *BOA TD*, nr.155, s.79.; *BOA TD*, nr.315, s.179, 180, 347, 456, 478, 479.; *KKA TD*, nr.30, s.117/b, 131/b, 132/b.; *KKA TD*, nr.31, s.86/b.

¹⁰⁴ 1555'te anılan köyde 7 nefer kayıtlıydı. *BOA TD*, nr.315, s.456.

¹⁰⁵ 1575'te 105 nefer nüfusu vardı. *KKA TD*, nr.31, s.86/b.

¹⁰⁶ *BOA TD*, nr.450, s.115.; *KKA TD*, nr.114, s.24/b, 42/b.

¹⁰⁷ *BOA TD*, nr.450, s.236.; *KKA TD*, nr.114, s.24/b, 42/b, 132/a.

¹⁰⁸ *BOA TD*, nr.402, s.593, 594.

¹⁰⁹ *BOA TD*, nr.402, s.275.; *BOA TD*, nr.998, s.449.

¹¹⁰ *KKA TD*, nr.101, s.70/a.

¹¹¹ *KKA TD*, nr.101, s.70/b.

¹¹² *KKA TD*, nr.108, s.364/b–365/a.

¹¹³ *KKA TD*, nr.108, s.325/a.

Öte yandan Ali Fakihli aşiretinin bir diğer kolu da Yeni İl Türkmenleri arasında bulunmaktaydı. Bu kol esasen Diyarbakir Türkmenlerinden olup tahrîrin yapıldığı 1583 yılından beş altı yıl önce yaylamak için geldikleri vakıf topraklarında kalmışlardı¹¹⁴. Bu cemaatin ihtimâlen Bozulus Türkmenleri içerisinde II. Selim döneminde görülen Ali Fakihli cemaatiyle irtibatlı bulunmaktaydı¹¹⁵.

Ayrıca Kayseri civarını yaylayıp Arap vilâyetlerinde kışlayan ve Danişmendli Türkmenlerine dâhil edilmiş olan¹¹⁶ ve Karaman'da Eski il kazâsında Atçeken Yörükleri içerisinde¹¹⁷ Ali Fakihli adlı aşiretlere tesadüf edilmektedir.

Ali Görenli

İsmi kethüdâları olan Ali Gören'den alan aşiretin şubeleri Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre Bozok ve Maraş Sancaklarına dağılmış durumdaydı. Bunlardan Maraş'ta bulunanlar, tahrîr esnasında Diyarbakir'de olmakla birlikte vergilerini Maraş kalemine ödediklerinden Dışarıcıyân tâifesi arasında yer almaktaydılar. 1525'te başında önceki kethüdâları Ali Gören'in oğlu Silahdar kethüdânın bulunduğu cemaat¹¹⁸ daha sonra Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmiştir¹¹⁹. Ayrıca Akkoyunlu federasyonu bakiyesi aşiretler arasında da Ali Görenli cemaatinin bir kolu daha bulunmaktaydı. Asıl Bozulus içerisinde yer alan bu bölük Dulkadirli Türkmenlerinden ayrılana göre on hâne ve iki mücerred nüfusuyla çok daha küçük evsiftaydı¹²⁰. Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra Ali Görenli cemaatinin Ankara'daki Bozulus Türkmenleri içerisinde kaldığı ve 1683'te mali sıkıntı nedeniyle vergilerini ödeyemez hale geldikleri tespit olunmaktadır¹²¹.

Bozok havalisinde bulunan Ali Görenli cemaatinin ise 1529'da Gedik nâhiyesinde Ilgaz, Arkad, Susuzca, Sarı Sivri ve Kalecik mezarlarında ziraat eden iki cemaat halinde

¹¹⁴ Şahin, (1980), 163.

¹¹⁵ Halaçoğlu, (2009), I, 110–111.

¹¹⁶ *KKA TD*, nr.136, s.245/a.

¹¹⁷ 1500–1501 yılında Atçekenlerin Boynu Yumru bölümüne bağlı olarak kaydedilen cemaat 16 hâne, 1521-1522'de bağlı oldukları boyu belli olmayan Ali Fakihli cemaati 27 hâne vergi nüfusuna sahipti. bk. Halaçoğlu, (2009), I, 110–111.

¹¹⁸ Aşiret, 1525 yılında 23 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusundan müteşekkildi. bk. *BOA TD*, nr.402, s.505.

¹¹⁹ *BOA TD*, nr.200, s.992.; *BOA TD*, nr.448, s.18.

¹²⁰ Gündüz, (2007), 111.

¹²¹ Gündüz, (2007), 111.; *MAD*, nr.2931, s.63.

toplam 124 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²². 1555 tarihinde Susuzca mezrasının köy olarak yazıldığı ve Ali Görenli köyü adıyla da anıldığı tespit olunmaktadır. 1555'te 55 nefer vergi nüfusuna olan bu köyün 1575'te nüfusu hızla artarak 117 nefere ulaşmıştı¹²³. Ayrıca Yeni İl'de bulunan Ali Gören köyünün de¹²⁴ coğrafi yakınlığı hasebiyle Bozok'un Gedik nâhiyesinden giden cemaat mensuplarınca kurulduğu akla gelmektedir.

Ali Hacı

Ali Hacı aşiretinin bölükleri Demrek ve Küreciyân tâifeleri arasında bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Demrek tâifesine bağlı olan Ali Hacı aşireti, esasen Odullu aşiretinin bölüklerinden biri olarak kaydedilmişti. İlk kayıta aşiretin konargöçerlik ettiği sahalar hakkında bilgi bulunmamakla birlikte onların *Maraş Yörükleri* olarak kaydedilmeleri sancak dâhilinde yaylacılık yaptıklarını göstermektedir. 1580'de müteferrika aşiretler arasında yer alan Odullu aşiretinden olarak kaydedilen Ali Hacı cemaatinin yaylak kışlak mahallerini tespit etmek yine mümkün olamamaktadır. 1525'te 18 hânedan oluşan aşiretin vergi nüfusunun 1580'de 34 bennâk ve 13 mücerrede yükselmiş olduğu görülmektedir¹²⁵.

Ali Hacı aşiretinin Küreciyân tâifesi içerisinde yer alan ve diğer adı Küçük Ali Oğlu olan kolu iki şubeden oluşmaktaydı¹²⁶. Camustil nâhiyesinde Kara Çoban yakınında Zeytin Deresi, Kızıl Çağıl ve Kızıl Çoban köyleri aşiretin kışlak, Ahsen Dere'de Olduran mezrası da yaylaklarıydı. Aşiret hem yaylak hem de kışlaklarında ziraat etmekteydi¹²⁷. XVI. yüzyıl sonunda da iki bölük halinde bulunduğu görülen aşiretin Küçük Fakihli şubesi Karguluk'ta kışlayıp Berit Dağı'nda Kınık Kuru adlı yerde yaylarken, diğer şubesi Hârûniye'ye bağlı Turud köyünde kışlayıp ziraat etmekteydi¹²⁸. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 59 hâne ve 14 mücerred olan aşiretin vergi nüfusu, 1563'te 37 hâne ve 38 mücerred, 1580'de iki şubede toplam 135 hâne ve 90 mücerred olarak kaydedilmişti.

¹²² BOA TD, nr.155, s.298–299.

¹²³ BOA TD, nr.315, s.553.; KKA TD, nr.30, s.174/b.

¹²⁴ Şahin, (1980), 106.

¹²⁵ BOA TD, nr.402, s.697.; KKA TD, nr.116, s.222/a.

¹²⁶ BOA TD, nr.402, s.293, 310.; BOA TD, nr.998, s.450.

¹²⁷ KKA TD, nr.108, s.334.; KKA TD, nr.101, s.61–63.

¹²⁸ KKA TD, nr.116, s.167/a, 170/a.

Dulkadirliilerin Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretleri arasında da Ali Hacılı aşiretine tesadüf edilmekteydi. Ağcalı tâifesine bağlı olan cemaat Karadere nâhiyesinde Ağca Taş mezrasında ziraat etmekteydi. Yalnızca 1529 tarihli sayımda ismine rastlanan aşiretin 26 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁹.

Ayrıca Kayseri havalisine dağılmış olan konargöçerler arasında da Ali Hacılı isminde bir aşiret bulunmaktaydı. Sancağın Karataş nâhiyesinde bulunmaları hasebiyle Karataş Yörükleri adını alan tâife içerisinde bulunan aşiret, aynı nâhiyenin Kuyucak mezrasını ziraat etmekteydi. 1570’de Karataş nâhiyesinde Kuyucak mezrasında 40 nefer olarak kaydedilmiş olan aşiretin¹³⁰, 1584’te köye dönüşmüş olan Kuyucak’ta 53 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³¹.

Alişarlı

Dokuz boyuna bağlı olan Alişarlı aşireti biri Maraş¹³² diğeri Zamantı kazâsında bulunmak üzere iki bölük halindeydi¹³³. Zamantı kazâsındaki Alişarlı cemaati kendi içerisinde Eşrefli, Kemal Oğlu, Yeni Döğenli, Ömer Hacılı, Karacalı, Kara Hızırlı, Çolaklı, Sülmen Oğlu ve Alişarlı bölüklerinden oluşan ve 1525’te 103 hâne ve 1 mücerred nüfusu bulunan büyük bir aşiretti¹³⁴.

Alişarlı aşiretinin bir diğeri şubesi de Kars-ı Maraş’ta Zâkirli tâifesine tâbî olarak 16 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Bu aşiretten ayrılan 3 hânedan müteşekkil bir bölük ise Sis’te yerleşik durumdaydı¹³⁵. 1563’te ise Zâkirli tâifesine bağlı olan Alişarlı aşireti 13 bennâk ve 34 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş ancak yaylak kışlakları hakkında bilgi verilmemiştir¹³⁶. Aynı aşiretin Çörmüşek nâhiyesinde Orta Viran köyünde ziraat eden diğeri bölüğünün bazı yıllar aynı köy çevresinde yaylarken bazı yıllar

¹²⁹ BOA TD, nr.155, s.112.; BOA TD, nr.998, s.604.

¹³⁰ BOA TD, nr.976, s.118.

¹³¹ KKA TD, nr.136, s.193/b.

¹³² BOA TD, nr.998, s.449.; BOA TD, nr.402, s.281.697.

¹³³ BOA TD, nr.998, s.551.

¹³⁴ BOA TD, nr.998, s.550.

¹³⁵ BOA TD, nr.998, s.488.

¹³⁶ KKA TD, nr.168, s.91/a.

Zamantı'da Koramaz taraflarında yayladıkları görülmektedir¹³⁷. Bununla birlikte Elbistan'ın Nergete nâhiyesinde Yalnız Koz köyü ile bu köyün çevresinde bulunan Ballık/Yallık ve Pambucak mezarları da aşiretin yaylak ve ziraat alanlarındandı¹³⁸. Dulkadirlielerin son tahrîrinde konargöçerliği sürdüren Alişarlı aşiretlerininim yalnızca Eymir tâifesi içerisinde yazıldığı tespit olunmaktadır¹³⁹.

Alişarlı aşiretinin Bozok Sancağında Kızılkocalı boyu içerisinde yer alan kolu ise 1529'da 10 farklı cemaat halinde toplam 248 hâne, 18 mücerred, 1 imâm ve 1 pir ve 1 müsellemler nüfusu ile büyük bir aşiretti. Genellikle Baltı nâhiyesine yerleşmiş bulunan cemaatler burada Halil Bey Kışlası, Aktaş, Topaç, Köprüce, Orhan Bey Kışlası, Pambucak, Mihmadlı, Emir Ahır, Yassı Kışla, Avcı Deresi, Boyalıca Viran, Hisbetçi, Bildir Kışlası, Elmalıca Alişarlı (Tudem Obası), Yabalı Çukuru, Hamzalı Öyüğü mezarlarında kayıtlıydılar¹⁴⁰. Müteakip tahrîrlerde bu mezarlardan Pambucak, Timurhan Bey ve Öyük mezarlarının köy olarak kaydedildikleri görülmektedir¹⁴¹. Bunun yanında Sorgun nâhiyesinde Sınır Viran, Danişmendli, Mükremin mezarları yine Alişarlı aşiretinin ekinliklerindendi¹⁴².

Sis'te Savcı Hacılı tâifesine bağlı olarak¹⁴³, Tarsus Türkmenlerinden Kusun tâifesi arasında¹⁴⁴, Ankara Sancağında Ankara Yörükleri içinde Haymâne tâifesine bağlı olarak¹⁴⁵ ve Kırşehir Sancaklarında¹⁴⁶ da Alişarlı aşiretlerine rastlanmaktadır.

Altinoğlu ve Altınlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Anamaslı boyuna bağlı olarak tek cemaat halinde 60 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilen Altinoğlu aşireti¹⁴⁷, 1563 tarihli

¹³⁷ *KKA TD*, nr.108, s.488/a.

¹³⁸ *KKA TD*, nr.108, s.320/b.

¹³⁹ *KKA TD*, nr.116, s.261/b.

¹⁴⁰ *BOA TD*, nr.155, s.35–45.

¹⁴¹ Bu tarihte adı geçen köylerde yerleşik olan 160 neferin 111'i hâne ve 1'i pir-i nâ-tuvan gerisi mücerred olarak kaydedilmişti. bk. *BOA TD*, nr.315, s.37, 43, 67.

¹⁴² *BOA TD*, nr.389, s.89.

¹⁴³ Halaçoğlu, (2009),I, 125.; Halaçoğlu, (1979), 837.; *KKA TD*, nr.150, s.54/a, 84/a.

¹⁴⁴ Bilgili, (2001), 188.

¹⁴⁵ Halaçoğlu, (2009), I, 127–128.

¹⁴⁶ Sakin, (2010), 80.

¹⁴⁷ *BOA TD*, nr.402, s.162.; *BOA TD*, nr.998, s.446.

tahrîre göre üç cemaate ayrılmıştı. Kuru Pınar nâhiyesinde Kebirlice, Kızan Depe (İnce Su) köyleri, Camustil nâhiyesinde Kara Çoban ve Mazmûni köyleri, Elbistan kazâsında Hurman nâhiyesinde Kürtünlü mezrası bu cemaatlerin kışlak ve ziraat mahalleriydi. Bu tarihte Altunoğlu aşiretinin toplam 114 hâne ve 43 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır¹⁴⁸. 1580 tarihli tahrîrde Altınoğlu adında bir cemaat bulunmamakla birlikte daha önceki tahrîrlerde rastlanmayan Altınlı cemaatine tesadüf edilmektedir. Tahrîr defterinde sıklıkla karşılaşıldığı üzere –oğlu- son ekinin zamanla –lı, lu ekine dönüştüğü dikkate alındığında Altınlı olarak kaydedilen cemaatin esasen, Altınoğlu cemaati olduğu akla gelmektedir. Bu son tahrîre göre cemaatin, kışladıkları Antep civarında Çatlak köyüne yerleşmiş oldukları tespit olunmaktadır¹⁴⁹.

Anamaslı

Anamaslı tâifesine de isim veren Anamaslı aşiretine Dulkadirîlilerin Maraş kolundan başka Yeni İl ve Bozulus Türkmenleriyle birlikte Ankara'da Haymâne Yörükleri arasında da rastlanmaktadır.

Maraş'ta Anamaslı aşireti 1525'te Karhavut (Harım) içinde kışlayıp, ziraat eden mukarrer yaylakları bulunmadığı için Göksun'da ve Elbistan'da muhtelif yerlerde yaylayan 4 hâne ve 1 mücerredden mürekkep küçük bir cemaatti¹⁵⁰. Ayrıca Zeytun nâhiyesinde Kürsülü, Köşürge ve Alma Kuşağı mezraları Anamaslı cemaatlerince ziraat edilmekteydi¹⁵¹. 1563'te nüfusu bir miktar artan Anamaslı cemaati Maraş nâhiyesinde Niyaz Deresi, Çakal-ı Sagir ve Çakal-i Kebir, Güvercinlik nâhiyesinde Gölbaşı, Nurhak nâhiyesinde Dereli köylerinde kışlamakta ve ziraat etmekteydiler¹⁵². 1580'de ise Antep'e tâbi Sarı Buğsak köyü ve Erdebil yakınlarında Akmağara adlı yerde kışladığı bildirilen aşiret iki bölük halinde 34 bennâk ve 32 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹⁵³.

¹⁴⁸ *KKA TD*, nr.101, s.71/a, 61/a, 63/b.; *KKA TD*, nr.108, s.428/a.

¹⁴⁹ *KKA TD*, nr.116, s.59/b.

¹⁵⁰ *BOA TD*, nr.402, s.172.; *BOA TD*, nr.998, s.446.

¹⁵¹ *BOA TD*, nr.998, s.441.

¹⁵² *KKA TD*, nr.101, s.32/b, 37/a, 212/a.; *KKA TD*, nr.108, s.373/a.

¹⁵³ *KKA TD*, nr.116, s.63/a, 56/a.

Anamaslı aşiretinin bir kolu da Bozulus'a dâhil edilmişti. Bozulus'a katılan Dulkadirli aşiretlerinin mukayyet olduğu deftere göre bu cemaatin on hâne ve 3 mücerred nüfusu vardı¹⁵⁴. 1540 tarihli tahrîrinde Bozulus içinde dört cemaat halinde toplam 73 hâne ve 5 mücerred nüfusa sahip olan Anamaslı aşiretinden üçü ihtimâlen daha önce Akkoyunlu'ya katılmış, sonuncusu ise sonradan Bozulus'a dâhil olmuştur. II. Selim döneminde nüfus kaybına uğradığı anlaşılan Anamaslı cemaatinin Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra adına tesadüf edilememesi onların tekrar Dulkadirli içine döndüğünü düşündürmektedir¹⁵⁵.

Anamaslı aşiretinin bir kolu da Yeni İl Türkmenlerine katılmış burada XVII. yüzyılda Ovacık Anamaslısı, Hacı Bozan Anamaslısı ve Anamaslı Afşarı adlarıyla bölüklere ayrılmıştı¹⁵⁶.

Ayrıca XVI. yüzyılın ikinci yarısında Ankara Sancağında Haymâne tâifesine tâbî Töhmerek cemaati içinde yer alan bir Anamaslı şubesi bulunmaktaydı¹⁵⁷. Bununla birlikte Hamid Sancağının Eğirdir kazâsına bağlı olan Anamas nâhiyesinden de bahsetmek gerekir ki bu nâhiye ve Eğirdir kazâsında büyük miktarda Dulkadirli'lilerden kopmuş olan cemaatler bulunmaktaydı¹⁵⁸.

Arab

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen Arab aşireti, Kuru Pınar'da Gence Dere Özü'nde kışlayıp Elbistan'da yaylamaktaydı. Aşiretin 47 neferden oluşan toplam nüfusunun 20 neferi sipahi ve sipahizâde, geriye kalan kısmı ise bunların birader veya oğulları olmaları nedeniyle muâf olup mukabilinde gerektiğinde sefer eşerlerdi¹⁵⁹. Ayrıca Maraş şehrinde Arab veledân-ı Dulkadir adıyla var olan mahallenin

---

¹⁵⁴ BOA TD, nr.448, s.12.

¹⁵⁵ Gündüz, (2007),112.

¹⁵⁶ Şahin, (1980), 164–165.

¹⁵⁷ BOA TD, nr.117, s.624–625.; KKA TD, nr.76, s.103/b.

¹⁵⁸ Sarı, (2008), 232 vd.

¹⁵⁹ BOA TD, nr.402, s.599.; BOA TD, nr.998, s.456.

kurucularının bu aşiretten olduğu, mahalle sakinlerinin isimlerinden aşirete isim veren Arap'ın Dulkadirli emirlerinden biri olduğu kanaati uyanmaktadır¹⁶⁰.

Arabanlı

İsmi kışlakları olan Araban'dan alan aşiretin Cerid ve Anamaslı tâifeleri arasında cemaatleri bulunmaktaydı. Cerid boyuna mensup olan cemaat Araban nâhiyesinde Kızıl Burç'ta kışlayıp Olcan'da yaylamaktaydı¹⁶¹. Dulkadirli emirlerin son tahrîrinde Anamaslı boyuna tâbi olarak kaydedilen cemaatin Antakya taraflarında kışlayıp Gökçe Depe'yi yayladığı tespit olunmaktadır. 1525'te 71 hâne olan cemaatin vergi nüfusu, 1580'de 92 bennâk ve 81 mücerrede ulaşmıştı¹⁶².

Arablı

Halep Türkmenlerinden Beğdili tâifesine tâbi aşiretler arasında da yer alan Araplı cemaatinin¹⁶³ Dulkadirli Türkmenleri içinde bulunan kolu Cerid boyuna mensuptu. İlk tahrîre göre Araplı aşireti Fırat kenarında kışlayıp Yeni İl'de Sac Ayak adlı yerde yaylamakta olan 29 hâne vergi nüfusundan müteşekkildi¹⁶⁴. Yeni İl'in teşkilinden sonra Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilen aşiret burada da Cerid tâifesine bağlı olarak 1548'de 37 nefer vergi nüfusuyla bulunmaktaydı. Yeni İl Vakfına dâhil olan Üç Alan'da yaylayan cemaat karşılığında yaylak ve kuru resmini vakfa ödemekteydi¹⁶⁵. 1583 tarihli tahrîre göre Yeni İl Türkmenleri içerisinde varlıklarını sürdüren cemaat bu sırada 36 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁶.

Araplı aşiretinin Bozok'taki kolu ise Şam Bayadı ve Süleymanlı tâifeleri arasında bulunmaktaydı. Şam Bayadı tâifesine bağlı bulunan ve herhangi bir mezrada yazılmamış olan cemaatin 1529 tarihinde 19 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁶⁷.

¹⁶⁰ BOA TD, nr.998, s.419.

¹⁶¹ BOA TD, nr.402, s.342, 352.; BOA TD, nr.998, s.451, 452.; KKA TD, nr.116, s.119/a.

¹⁶² KKA TD, nr.116, s.37/b.

¹⁶³ Çakar, (2003),173.

¹⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.373.; BOA TD, nr.998, s.452.

¹⁶⁵ Şahin, (1980), 165.

¹⁶⁶ KKA TD, nr.604, s.204.

¹⁶⁷ BOA TD, nr.155, s.57.

Arabşah

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Arabşah cemaati Küreciyân tâifesine bağlı Ahmed Hacılı aşiretinin 7 hânedan mürekkep bir kolu olarak kaydedilmişti¹⁶⁸. 1580'de ise cemaat Ahmed Hacılı nam-ı diğer Arabşah şeklinde yazılmıştı. Turud Kilisesi adlı mezrada kışlayıp ziraat eden aşiretin 11 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁹.

Aşiretin bir kolunun da Kayseri havalisine gitmiş olduğu anlaşılmaktadır. 1484'de Karataş nâhiyesinde Depesi Delik ve Küçük İn mezralarında kaydedilmiş olan aşiret¹⁷⁰, Depesi Delik'e yerleşerek burayı köy haline dönüştürmüştü. 1584'te bu köyde Arabşah ve Arabşah yörüklerinden Hacı Hüseyin cemaati meskûn olup toplam 157 nefer nüfusları vardı¹⁷¹.

Arefe Gazili

İlk tahrîrde Osmanlı tâifesi içinde yer alan ve Andırın yörüklerinden oldukları bildirilen Arefe Gazili aşireti 10 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuyla küçük cemaatlere dendi¹⁷². 1563'te yine Osmanlı tâifesi arasında 9 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuyla bulunan Arefe Gazili aşiretinin¹⁷³ bir bölüğü de eşkinciler içerisinde yer almaktaydı. Aynı tarihte bu bölüğün 27 hâne ve 16 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁴. Ayrıca aynı tarihte Andırın'da müteferrik Yörükler içerisinde Arafeli veledânı adıyla bir cemaat daha bulunmaktaydı¹⁷⁵. Arefe Gazili aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Cerid tâifesine dâhil edilmiş olup bu sırada 10 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁶.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesine tâbi Arafeli adında bir aşiret daha bulunmakla birlikte bunun Arefe Gazili aşiretiyle ilgisi tespit olunamamaktadır.

¹⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.287.

¹⁶⁹ KKA TD, nr.116, s.165/b.

¹⁷⁰ BOA TD, nr.38, s.98.

¹⁷¹ KKA TD, nr.136, s.189/b–190/b.

¹⁷² BOA TD, nr.402, s.968

¹⁷³ KKA TD, nr.168, s.293/a-b.

¹⁷⁴ KKA TD, nr.168, s.43/a.

¹⁷⁵ KKA TD, nr.168, s.305/b.

¹⁷⁶ KKA TD, nr.116, s.111/b.

1525'te Andırın'da Ağa mezrasında ziraat ettiği tespit olunan aşiretin 6 hâne vergi nüfusu vardı¹⁷⁷. Yine aynı adı taşıyan bir diğer cemaat de Yeni İl Türkmenleri içerisinde bulunmaktaydı¹⁷⁸.

Argunculu

Andırın Eymirli boyuna tâbî olarak Argunculu, Argun veledânı ve Argunlu adlarıyla kaydedilen üç cemaat bulunmaktaydı. Aynı aşiretin bölükleri oldukları anlaşılan bu şubeler, 1563 tahririnde Argunlu diğer adı Kavurgalı olarak tek cemaat altında toplanmıştı. Argunlu cemaatinin yaylakları Göksun'da bulunmakta ve aynı zamanda yaylaklarında ziraat da yapmaktaydılar. 1525'te aşiretin Argunculu adını alan bölümü 19 hâne, Argun veledânı adıyla anılan diğer bölümü ise 10 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti. 1563'te ise aşiretin 18 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁹.

Arslan Beyli

Aşiretin ismini Dulkadirli Şah Budak Bey'in yeğeni Melik Arslan'ın oğlu Arslan Bey'den almış olabileceği akla gelmektedir. Arslan Bey, Uzun Hasan'ın hizmetine girmiş Otlukbeli Savaşı'nda Osmanlı kuvvetlerine karşı Akkoyunlu ordusunda yer almıştı¹⁸⁰. Dulkadir Eyaleti dâhilinde Arslan Beyli aşiretinin yurt tuttıkları saha Bozok Sancağının Boğazlıyan nâhiyesiydi. Sancağın 1529 tarihli tahririne göre Arslan Beyli aşiretinin nâhiyede birçok ekinliği bulunmaktaydı. Aşiretin 1529'da ziraat ettikleri mezralar, Gölcüğüz, Ulu Kışla, Aşağı Oba, Baba Yağmur, Orta Kışla, Kara Diken, Devletşah, Akviran, Karakuyu, Demirci Viran, Musacık Öyüğü, Arık Oğlu Kışlasıydı. Bunlardan biri olan ve ihtimâlen Arslan Beyli aşiretinin yerleşmiş olduğu Küregen müteakip tahrirlerde köy olarak yazılmıştır. 1529'da 24 hâne ve 2 mücerred, 1542'de 84 hâne ve 6 mücerred olan aşiretin nüfusunun 1555 tarihinde Küregen köyünde 58 nefer olduğu görülmektedir¹⁸¹.

¹⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.622.; BOA TD, nr.998, s.440.

¹⁷⁸ KKA TD, nr.604, s.201.

¹⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.336, 957.; KKA TD, nr.168, s.287/a.

¹⁸⁰ Yinanç, (1989), 72.

¹⁸¹ BOA TD, nr.155, s.187.; BOA TD, nr.218, s.141–144.; BOA TD, nr.315, s.348.; KKA TD, nr.30, s.64/b.

Öte yandan Dulkadirliilerin Sis Sancağına dağılmış olan aşiretleri arasında Arslanlı adında bir cemaate rastlanmaktadır. Sis'in 1523–1524 tarihli defterinde daha önce Dulkadir Sancağına gitmiş olan cemaatin tahrîr evvelinde geri döndükleri bildirilmiştir¹⁸². Sis tahrîrlerinde bir daha ismine rastlanmayan cemaatin tekrar Dulkadir Sancağına gitmiş olmaları ihtimâl dâhilindedir. Bu bağlamda 1525 tarihinde Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi içerisinde tespit olunan ve yalnızca 3 hâne vergi nüfusundan mürekkep Arslanlı cemaati ihtimâlen Sis Sancağından gelmiştir¹⁸³.

Arslan Hacılı

Arslan Hacılı aşireti, Ağcalı tâifesinin Bozok Sancağına yayılmış olan aşiretlerindendi. 1529 tarihli tahrîrde 56 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuna mâlik olan aşiretin Kuruca Ova ve Deli Hızır Ağılı mezralarında ziraat ettikleri kaydedilmiştir¹⁸⁴.

Artuklu

Artuklu beyliği ile isim benzerliği bulunmasına rağmen bu aşiretin, adı geçen beylik ile irsî bir bağının olup olmadığını belirlemek zor görünmektedir. Bununla birlikte aşiretin ilk tahrîrinde görülen Artuk kethüdâdan isim almış olmaları akla daha uygun görünmektedir. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde aşiretin başında Artuk'un oğlu Mustafa, kethüdâ olarak bulunduğundan Mustafa Kethüdâ aşireti adıyla da bilinen aşiret, Maraş Kavurgalı'na tâbiydi. Maraş yörüklerinden olan Artuklu aşiretinin Hurman'da Kara Koca Viranı¹⁸⁵ ve Dağlı Kavak mezraları hem yaylak hem ziraat mahalleriydi¹⁸⁶. Ayrıca Kara Hayıt'ta Meşhed Tepesi köyü de Artuklu aşireti tarafından ziraat edilmekteydi¹⁸⁷. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Küşne cemaatleri arasında yer alan Artuklu aşiretinin bir kolu da eşkinciler arasında bulunuyordu. Aşiretin 1525 tarihinde 46 hâne, 1580 yılında 13 bennâk ve 79 mücerred vergi nüfusu vardı. Bu tarihte Artuklu aşiretinden eşkinciyan olarak kaydedilenler

¹⁸² Halaçoğlu, (1979), 838.

¹⁸³ BOA TD, nr.998, s.495.

¹⁸⁴ BOA TD, nr.155, s.116, 117.

¹⁸⁵ Halep Türkmenleri arasında Beğdili tâifesine tâbi olan Kara Kocalı (Dögerli) aşireti bulunmaktaydı. Çakar, (2006), 216.

¹⁸⁶ KKA TD, nr.108, s.426.; KKA TD, nr.168, s.315/b.

¹⁸⁷ BOA TD, nr.998, s.428.

ise 35 bennâk ve 32 mücerreden mürekkepti¹⁸⁸. Bu son tahrîrde Artuklu aşireti içerisinde ümerâ-yı Dulkadriyye ünvanı taşıyan kimselerin bulunduğu da tespit olunmaktadır.

Âşıklı

Aşiret büyük ihtimâlle ismini Alaüddevle Bey'in amcası Âşık Bey'den¹⁸⁹ almıştı. Halep Türkmenleri içinde de bir bölümü bulunan aşiretin¹⁹⁰, Dulkadirli Türkmenlerine bağlı olan şubesi Anamaslı boyuna tâbî olup bunlar, Hârûniye'de kışlayıp Hûdi Dağını yaylamaktaydı¹⁹¹. İlk tahrîrdeki kayıtlara uygun olarak aşiretin 1563 tarihinde de Camustil nâhiyesinde Hûdi-i Kebir'in yakınlarında Çardak adlı mezrada yayladıkları kaydedilmiştir. Aşiret hem yaylaklarında hem de kışlakları olan Kuru Pınar nâhiyesindeki Şeker Pınar, Altınlı (Eğri Söğüt), Kışlak Kuzu, Delikli Taş, Hacı Deresi (Döngel Alanı), Tutu Viranı, Ovacık ve Yassı Pınar mezrasında ziraat etmekteydi¹⁹². Aynı tarihte cemaatin Üzeyir Sancağındaki Bakraz'da Han-ı Cedid geçidinin derbentçileri olarak kaydedilmiş olan 5 hâne ve iki mücerreden oluşan bir bölümü daha bulunmaktaydı¹⁹³.

1580 tarihli Dulkadirli Yörük defterinde Âşıklı aşireti iki bölük halinde yazılmıştı. Bu bölüklerden biri Hârûniye'de Sarı Deresi'nde Sevindi adlı yerde kışlayıp Halvedî'de yaylamaktayken, aşiretin diğer bölümü yine Kuru Pınar'da bulunmakta ve burada Sakız Çukuru ve Karı Deresi yakınlarında kışlamaktaydı. Bu bölümün mukarrer bir yaylakları olmayıp perakende yaylamaktaydılar. Bu tarihte aşiretin toplam 89 bennâk ve 54 mücerred vergi nüfusuna mâlik olduğu görülmektedir¹⁹⁴.

¹⁸⁸ *BOA TD*, nr.402, s.417–418.; *BOA TD*, nr.998, s.454.; *KKA TD*, nr.116, s.300/a, 231/a.

¹⁸⁹ Alaüddevle Bey, kardeşi Şehsuvar Bey'in öldürülmesinden sonra kendi canından şüphe ederek o sırada Amasya'da vali olan damadı Şehzade II. Bayezid'in yanına giderken yanında amcası Âşık Bey de bulunmaktaydı. bk. Yinanç, (1989), 77.

¹⁹⁰ Çakar, (2006), 200.

¹⁹¹ *BOA TD*, nr.402, s.187.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

¹⁹² *KKA TD*, nr.101, s.78/a, 73/a, 67/b.

¹⁹³ *KKA TD*, nr.168, s.265/a.

¹⁹⁴ *KKA TD*, nr.116, s.58/a–58/b.

Öte yandan Adana'da Kınık nâhiyesinde yazılmış olan¹⁹⁵ ve Halep Türkmenlerinin Bayad tâifesine bağlı bulunan Âşıklı cemaatlerinin Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini kesin olarak ortaya koymak mümkün değildir¹⁹⁶.

At Güdenli

Dulkadirli Türkmenleri arasında görülen At Güdenli cemaati, Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine bağlı büyük At Güdenli aşiretinin şubesidir¹⁹⁷. Zira vergilendirme biçimi bakımından da aşiretin, Halep Türkmenlerinin tâbî olduğu esaslara muhatap olduğu tespit olunmaktadır.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Karacalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen At Güdenli aşiretinin yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi verilmemiştir. 1563'te ise aşiretin Kars-ı Maraş'ta müteferrik cemaatler içerisinde yer aldığı ve Yenice Hârûniye mezarında kışlayıp ziraat ettikleri tespit olunmaktadır¹⁹⁸. Aşiretin 1525 yılında vergi nüfusu 49 hâne ve 1 mücerreden oluşmaktayken, 1563'de 38 hâne ve 18 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Dulkadirliilerin son tahrîrinde ise aşiretin ismine rastlanmamaktadır.

Ata Beyli

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolu içerisinde yer alan Ata Beyli cemaati, Selmanlı tâifesine bağlı aşiretler arasındaydı. Boğazlıyan nâhiyesinin Kayseri Sancağı sınırında yer alan Pınarbaşı ve Kuyucak mezarlarında ziraat eden cemaat, öşür haricindeki vergilerini Dulkadirli tarafına, öşürlerini ise Kayseri tarafına ödemekteydi. 1555 tarihinde aşiretin ziraat ettikleri Pınarbaşı mezarının köy olarak kaydedilmesi onların burada iskân olduklarını göstermektedir. Cemaat, Pınarbaşı köyü yakınlarında bulunan İki Yol, Zikir Öyüğü ve Çok

¹⁹⁵ BOA TD, nr.450, s.370.; KKA TD, nr.114, s.181/a.

¹⁹⁶ 397 Numaralı Halep Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 30.

¹⁹⁷ Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine mensup aşiretlerden olan Boz Koyunlu'nun başında boybeyi olarak 1520'de At Güden Bey, 1526'da At Güden Bey'in oğlu Karaman Bey bulunmaktaydı. bk. Çakar, (2003), 172.

¹⁹⁸ BOA TD, nr.402, s.930.; BOA TD, nr.998, s.436.; KKA TD, nr.168, s.296/a.

Ağıl mezzarlarını da ziraat etmeye devam etmiştir. 1529'da 10 hâne vergi nüfusuna sahip olan aşiretin iskân oldukları köyde 19 nefer nüfuslarının bulunduğu tespit olunmaktadır¹⁹⁹.

Avcı

Dulkadirli Türkmenlerinin Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve Pazarcık nâhiyesinde kışlayıp Sivas taraflarında yaylayan 6 hânelik küçük bir Avcı cemaatine tesadüf edilmektedir²⁰⁰. 1580'de ise Avcı tâifesi içerisinde diğer adı Çöğün olan bir Avcı cemaati bulunmakta ve cemaat Camusbel yakınlarında kışlayıp, dağınık olarak yaylamaktaydı. Aşiretin bu tarihte 29 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰¹.

Öte yandan Dulkadirli Türkmenlerinin 1525'te Çimeli, 1563'te Demircili ve 1580'de Eymirli tâifeleri içerisinde kaydedilmiş olan Avcı Oğlanları adıyla bir cemaati daha vardı. Çimeli ve Demircili tâifelerine tâbi iken yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmayan cemaatin, 1580'de Gündüzlü nâhiyesinde ve bazen de farklı yerlerde kışladıkları yine aynı havalide Sorkun ve Firuzcuk mezzarlarını ziraat ettikleri kaydedilmişti. 1580'de cemaatte mensup bazı hânelerinin de Kars-ı Maraş'ta hassa eşkincileri arasında yer aldığı tespit olunmaktadır. Aşiretin 1525'te 28 hâne, 1563'te 4 hâne ve 8 mücerred, 1580'de ise 26 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰².

Avcı Alili

Avcı Alili aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre biri Çağıranlı diğeri ise Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan iki bölük halinde bulunmaktaydı. Çağıranlı tâifesine bağlı olan ve Maraş yürüklerinden olduğu bildirilen aşiretin 1525 yılında Yeni İl'de Sac Ayak mezzarında oldukları kaydedilmişti²⁰³. Bu tarihte yalnızca 6 hânedan oluşan cemaate Maraş Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmaması onların Yeni İl Türkmenlerine dâhil edildiklerini akla getirmektedir. Yeni İl Türkmenlerine katılan küçük cemaatler daha büyük cemaatlere ilhak edilerek ya da

¹⁹⁹ BOA TD, nr.155, s.131.; BOA TD, nr.998, s.607.; BOA TD, nr.218, s.126.; BOA TD, nr.315, s.413, 415.; KKA TD, nr.30, s.94/b.

²⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.221.; BOA TD, nr.998, s.448.

²⁰¹ KKA TD, nr.116, s.180/b.

²⁰² BOA TD, nr.402, s.644.; KKA TD, nr.168, s.39/b.; KKA TD, nr.116, s.261/a.

²⁰³ BOA TD, nr.402, s.716.

doğrudan bağlı oldukları boyun adıyla kaydedilmişlerdir. Bu itibarla Yeni İl Türkmenleri içerisinde Avcı Alili adıyla bulunmayan cemaatin Çağıranlı aşiretleri arasında yer aldığı düşünülmektedir.

Avcı Alili aşiretinin Kars-1 Maraş'ta bulunan bölümü ise Karamanlı tâifesine bağlıydı. Aşiret burada Fındıklı'yı yaylayıp Mal Deresini kışlamakta, bir bölümü Şıbtacı ve diğer aşiretlerle Karamanlı Yakasında Körküme köyünü ziraat etmekteydi. Aşiret 1525'te 15 hâne ve 2 mücerred²⁰⁴, 1563'te 21 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁵. Aşiretin 1 hâne ve 2 mücerredden oluşan şubesiye Karamanlı tâifesi eşkincileri arasında yer almaktaydı²⁰⁶.

Avcı Viranlı

İsimlerini yaylak ve kışlak mahalleri olan Avcı Viran mezasından alan aşiret, Dulkadirlielerin Döngelili tâifesi cemaatleri arasında yer almaktaydı. Aşiret, Maraş Sancağı dâhilinde konargöçerlik ettiklerinden Maraş Yörükleri olarak tavsif edilmişti. Aşiretin asıl kolu 19 hâne vergi nüfusuna sahipken, bunlardan ayrılan ve yine yaylak kışlak mahallerinin isimlerini alan Gökçe Çam cemaati ise 6 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁰⁷. Aşiretin bu ikinci bölümünün 8.000 akçelik ağnâm vergisi ödemeleri büyük koyun sürülerine sahip olduklarına delâlettir²⁰⁸. Döngelili tâifesi içerisinde salgın ve boybeyi vergileri vermekten başka asker vermekle de yükümlü olan tek cemaatin Gökçe Çam cemaati olması bu zenginlikleri ile ilgili olmalıdır. Ayrıca aşiretin, Avcı Viran cemaatine bağlı olarak Beyceğizli cemaati adıyla kaydedilen 19 hâne vergi nüfuslu bir kolu daha bulunmaktaydı²⁰⁹.

Avcılı

Kars-1 Maraş Sancağınının 1563 tarihli tahririnde Kavurgalı tâifesine tâbi aşiretler arasında bulunan Avcılı cemaati iki bölük halinde konargöçerlik etmekteydi. Cemaatin

²⁰⁴ BOA TD, nr.998, s.498.

²⁰⁵ KKA TD, nr.168, s.50/b.; KKA TD, nr.168, s.161/b.

²⁰⁶ KKA TD, nr.168, s.37/b.

²⁰⁷ BOA TD, nr.402, s.458.; BOA TD, nr.998, s.455.

²⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.458.; BOA TD, nr.998, s.455.

²⁰⁹ BOA TD, nr.402, s.458.

yaylakları Mağara civarında bulunmakta, kışlakları Sunbas'ta yer almaktaydı. Aşiret, 1563'te toplam 10 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusıyla kaydedilmişti²¹⁰.

Aynı aşiretin kolu olmamakla beraber Bozok Sancağında Avcılar adıyla kaydedilmiş olan bir başka cemaat vardı. Geçimlerini avcılıktan temin etmeleri hasebiyle bu ismi alan cemaat hâne başına 37'şer akçe olmak üzere *resm-i avcıyân* adıyla bir vergi ödemekteydi. Anılan tarihte 36 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin verdiği avcıyân vergisinin toplamı yıllık 1.332 akçeydi. Bu aşirete Bozok Sancağının müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır²¹¹.

Avretli Yaycısı

Dulkadirli Türkmenlerinin Çimeli boyu içerisinde bulunan Avretli Yaycısı aşireti Maraş Sancağının ilk tahrîrinde 41 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti²¹². Yaylakları hakkında bilgi bulunmayan aşiretin kışlaklarıysa Kilis çevresiydi. 1580'de Eymirli tâifesine dâhil edilen cemaatin vergi nüfusu 18 bennâk ve 6 mücerredden oluşmaktaydı²¹³. Bunların yanında Kars-ı Maraş'ta Avretli adıyla bir cemaate daha tesadüf edilmektedir. Karamanlı tâifesine bağlı olan aşiretten 9 kişi Hûdi Dağı, Hârûniye ve Bozca Dağı'nda bulunan baz ve atmaca yuvalarının gözcüleri olarak görev yapan sayyâdlardandı²¹⁴. Aşiretin hayvancılıkla uğraşan kısmı ise Kınık ve Karamanlı Yakası'nda kışlayıp ziraat etmekteydi. Cemaatin, 1563'te 30 bennâk ve 24 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁵.

Öte yandan Bozok Sancağında Keskin nâhiyesindeki Keskin Karamanlısı tâifesi içerisinde yer alan Kızıl Avretli adıyla bir aşiret bulunmakla birlikte, Avretli Yaycısı ve Avretli aşiretleri ile ilgisini kesin olarak ortaya koyma şimdilik mümkün gözükmemektedir. Anılan cemaatin 1529'da 12 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁶.

²¹⁰ *KKA TD*, nr.168, s.80/b, 87/a.

²¹¹ *BOA TD*, nr.155, s.307.; *BOA TD*, nr.998, s.634.

²¹² *BOA TD*, nr.402, s.652.

²¹³ *KKA TD*, nr.116, s.261/b.

²¹⁴ *KKA TD*, nr.168, s.16/a.

²¹⁵ *KKA TD*, nr.168, s.173/b.

²¹⁶ *BOA TD*, nr.155, s.205.

Avşar

Kaşgarlı Mahmud'un Oğuz boyları arasında altıncı sırada zikrettiği Avşarlar²¹⁷, Bayadlar ile birlikte Bozokların en büyük ve en kuvvetli kolunu oluşturmakta²¹⁸ ve Dulkadir Beyliği'nin siyasi faaliyetlerinde de etkin olarak yer almaktaydı²¹⁹. Halep Türkmenleri içinde Köpekli Avşarı, Gündüzlü Avşarı ve Beylik Avşarı olmak üzere üç tâifeyi meydana getiren Avşarlar²²⁰, Bozulus,²²¹ Danişmendli²²² ve Yeni-il Türkmenleri²²³ içinde de temsil olunmaktaydı.

Dulkadirli Avşarları ise bu ilin Maraş'ta Kavurgalı, Küşne, Kızıllı, Anamaslı, Eymir ve Bozok'ta Mesudlu boyları arasında müstakil cemaatler halinde yaşamaktaydılar²²⁴.

Kavurgalı-yı Maraş içerisinde Maraş Yörüklerinden olarak kaydedilen Afşar cemaati, Kâfir Bedir cemaati olarak da bilinmekte olup ilk tahrîrde 12 hâne ve 15 çeriden oluşmaktaydı²²⁵. Küşne kabilesine tâbî olan bölük ise Adana Sancağında Yüreğir'de kışlayıp Niğde'de yaylamakta olup 1580'de 12 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁶. Anamaslı boyuna mensup Avşarlı cemaati ise büyük aşiretlerinden biri olan Orçanlı aşiretinin bölükleri arasında yer alan 9 hânedan müteşekkil bir şubeydi²²⁷. Avşar cemaatlerinin büyük kısmının daha sonra Yeni İl Türkmenleriyle birlikte tahrîr edildiği tespit olunmaktadır²²⁸. Bu anlamda Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kızıllı tâifesinden olarak kaydedilen Bedil Avşarı cemaatinin de daha sonra Yeni İl Türkmenlerine katıldığı anlaşılmaktadır. Şam berriyelerini kışlayıp Zamantı nâhiyesinde yaylayan aşiretin²²⁹, Yeni İl Türkmenleri içerisinde XVI. yüzyılın sonunda büyük bir nüfus varlığına sahip olduğu

²¹⁷ Kaşgarlı Mahmud, (2014), 27.

²¹⁸ Sümer, (1999a), 201.

²¹⁹ Yinanç, (1989), 8.

²²⁰ Çakar, (2006), 167.

²²¹ Gündüz, (2007), 54.

²²² Gündüz, (2005), 87.

²²³ Şahin, (1980), 159.

²²⁴ Solak, (2002), 117, 138, 145, 149.

²²⁵ BOA TD, nr.402, s.413.; BOA TD, nr.998, s.453.

²²⁶ KKA TD, nr.116, s.301/a.

²²⁷ BOA TD, nr.402, s.177.; BOA TD, nr.998, s.446.

²²⁸ Şahin, (1980), 159.

²²⁹ 1525'te 140 hâne ve 84 mücerred vergi nüfusuna sahipti. BOA TD, nr.402, s.675.

görülmektedir²³⁰. Avşarların, Yeni İl'in dağılmasından sonra batıya doğru göç ederek Ankara'nın Bâlâ kazâsı dâhilinde bazı yerlere dağıldıkları bir kısmının ise Mogan Gölü yakınında kendi adlarını verdikleri yeri yurt tuttıkları bilinmektedir²³¹. Dulkadirli Türkmenlerinden iki bölük halinde Avşar cemaatinin de Bozulus Türkmenlerine katılmış oldukları tespit olunmaktadır²³². Bozulus Türkmenlerinden Avşarlı Beyli cemaatinin de Dulkadirli Türkmenlerinden kopmuş olmaları da galip ihtimâldir²³³.

Dulkadirlielerin Bozok Sancağında Mesudlu tâifesine bağlı olan Avşarlı aşireti vergi usulü bakımından yüzdeciyân cemaatleri arasında yer almaktaydı. Bozok Avşarları, Avşar-ı Küçük ve Avşar Büzürk, Musa Kala, Sarnıç, Elin Pınar, Deli Fakih Oğlu, mezralarını ekmekteydiler. Budaközü nâhiyesinde Eyüb Abdal Kışlası da Avşar aşireti tarafından iskân olunmuştu²³⁴. Bozok'un ilk tahrîrinde Avşar aşireti, 37 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³⁵.

Öte yandan Dulkadirli Avşarlarından bir kol da İmanlı Avşarı adını taşımaktaydı²³⁶. İskender Bey Türkmen, Şah Abbas zamanında Safevî devletine makam sahibi Avşar beyleri hakkında bilgi verirken Urumiye hâkimi olarak İmanlı Kasım Han oğlu Kelb-i Ali Sultan'ı anmaktadır²³⁷. Ayrıca Halep Türkmenlerinin Bayad boyu içerisinde de İmanlı adında bir cemaat bulunmakta²³⁸ olup bunlarında Avşarlardan olup olmadıkları sarih değildir.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kızıllı tâifesi içinde bulunan ve 83 hâne vergi nüfusuna sahip olan İmanlı Avşarı'nın (Köstereli), Latife'de kışlayıp, Maraş'ta yayladıkları kaydedilmişti²³⁹. İmanlı Avşarı'nın bölüklerinden biri Pazarcık'ta Orta Öyük adlı yerde

²³⁰ *KKA TD*, nr.604, s.163–164,170–171.

²³¹ Şahin, (1980), 171.; Sümer, (1999a), 277.

²³² *BOA TD*, nr.448, s.3,20.

²³³ *BOA TD*, nr.200, s.965.

²³⁴ *BOA TD*, nr.322, s.101.

²³⁵ *BOA TD*, nr.155, s.171.; *BOA TD*, nr.998, s.612.

²³⁶ Çakar, (2006), 231.

²³⁷ İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), III, 1806–1810.

²³⁸ Çakar, (2003), 182.

²³⁹ *BOA TD*, nr.402, s.683.

kışlayıp Sof Dağını yaylarken, diğeri Engizek'i yaylamaktaydı. Bu bölüklerin her biri 5 hânedan oluşan üç şubeydi²⁴⁰.

1563'te Maraş Sancağında Ahsen Dere nâhiyesinde Kızıl Kandil köyünde yalnızca bir İmanlı Avşarı cemaatinin kaldığı²⁴¹ gerisinin büyük oranda Yeni İl Türkmenlerine katıldıkları görülmektedir. Yeni İl'in ilk tahrîrinde 21 nefer vergi nüfusu bulunan İmanlı Avşarı cemaatinin²⁴², 1583'te üç bölük halinde büyük bir nüfusla yazıldıkları görülmektedir. Aşiret burada ihtimâlen Avşarlardan olan Mısırlı cemaatiyle birlikte tahrîr edilmiştir²⁴³. Yeni İl içerisinde İmanlı Avşarı'nın bir kolu diğeri adıyla Kızıl Sultan olarak kaydedilmişti. Bunlar Mancılık'ta Deve Deresi yurdunda yaylacılık etmekteydiler²⁴⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Avşar aşiretleri, gayr-ı ez Yeni İl, şeklinde müstakil olarak yazılmıştır. Bu cemaatlerin küçük bölükler halinde Gündüzlü havalisinde kışladıkları ve Engizek'te yayladıkları görülmektedir. Pazarcık'ta İğde ve Kız Hisar mezrası da Avşar aşiretlerince ziraat edilmekteydi²⁴⁵.

Aydem

İsmi Aydem isimli bir beyden aldığı anlaşılan ve 1525'te Maraş'ta bu beyin soyundan geldikleri için evlâd-ı Aydem adıyla kaydedilen cemaat, 2 hâne ve 2 mücerreden müteşekkil küçük bir bölüktü. XVI. yüzyıl başında bu cemaat, Avretlice mezrasında ziraat etmekteydi²⁴⁶. Aynı tarihte aşiretin 5 hâne ve 1 mücerreden oluşan bir diğeri şubesinin Zamantı kazâsında bulunduğu tespit olunmaktadır²⁴⁷.

1563 tahrîrinden Aydem aşiretinin Andırın Yörükleri arasında yer aldığı ve Hârûniye'de Döş Budak mezrasında kışlayıp, Elbistan yakınlarında hem yayladıkları hem de ziraat ettikleri tespit edilmektedir. Aydem cemaatinin bir diğeri bölüğü ise yine Kars-ı

²⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.687.

²⁴¹ KKA TD, nr.108, s.333.

²⁴² BOA TD, nr.262, s.48.

²⁴³ KKA TD, nr.604, s.36.

²⁴⁴ KKA TD, nr.604, s.52.

²⁴⁵ KKA TD, nr.116, s.199/a, 198/a.; BOA TD, nr.998, s.431.

²⁴⁶ BOA TD, nr.998, s.634.

²⁴⁷ BOA TD, nr.998, s.554.

Maraş Sancağında Şeyh Leng tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. Aşiretin Andırın Yörükleri arasında bulunan bölüğü 1563'te 87 bennâk ve 43 mücerred, Şeyh Leng tâifesine bağlı olan kısmı ise 43 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusundan müteşekkildi²⁴⁸.

Aydem aşiretinin bir diğer şubesi de Bozok Sancağına gitmiş ve burada Ağca Koyunlu tâifesine dâhil olmuştu. 1529 tarihinde 6 hâne nüfusu olan bu küçük aşiretin ne ziraat ettikleri ne de konargöçerlik ettikleri sahalara dâir bilgi bulunmamaktadır²⁴⁹. Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde ismi bulunmayan cemaatin Ağca Koyunlu tâifesinin Sivas taraflarında konargöçerlik eden aşiretleri arasında yer aldığı ve Yeni İl Türkmenlerinin müstakil hale gelmesiyle bu teşekküle dâhil edildikleri akla gelmektedir. Nitekim Yeni İl'de 1548'den itibaren görülen Aydem cemaati daha evvel Bozok'ta kaydedilmiş olan aşiret olmalıdır. Ayrıca Yeni İl kazâsında 1548'den itibaren bulunan Aydem köyü de ihtimâlen bu aşiret tarafından kurulmuştu²⁵⁰.

Aydın Hacılı

Koyuncuyân tâifesine tâbi Aydın Hacılı aşireti, 1525 tarihli tahrîre göre 41 hâne, 1580 tahrîrine göre ise 75 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Her iki tahrîr defterinde de aşiretin yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi verilmemiştir²⁵¹.

Aydınlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Döngeleli tâifesi içerisinde yer alan Aydınlı cemaati Andırın nâhiyesinde kışlayıp Çomaklı'yı yayladığı için Maraş yörüklerinden olarak kaydedilmiş 20 hâne vergi nüfusuna sahip olan küçük cemaatlerden biriydi²⁵². Aşiretin aynı tarihte Kars Kavurgalı tâifesi içerisinde de bir şubesi bulunmakta olup 1525'te 12 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahipti²⁵³. 1563'te üç bölük halinde kaydedilen aşiretin bölüklerinden ilki Andırın'da Heşterin köyünde ziraat edip kışlarken²⁵⁴, ikinci bölüğü ise Sunbas'ta kışlayıp

²⁴⁸ *KKA TD*, nr.168, s.128/a, 278/b–279/b.

²⁴⁹ *BOA TD*, nr.155, s.180.

²⁵⁰ *KKA TD*, nr.604, s.276.; Şahin, (1980), 109.

²⁵¹ *BOA TD*, nr.402, s.87.; *KKA TD*, nr.116, s.27/a.

²⁵² *BOA TD*, nr.402, s.438.; *BOA TD*, nr.998, s.454.

²⁵³ *BOA TD*, nr.998, s.492.

²⁵⁴ *KKA TD*, nr.168, s.313/b.

Mağara'da yaylamaktaydı. Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen diğer bölüğün ziraat mahalleri de yine Sunbas'ta bulunmaktaydı²⁵⁵. Aşiretin nüfusunun bu sırada 62 bennâk ve 33 mücerrede ulaştığı görülmektedir. Aynı tarihte Demircili tâifesi içinde kaydedilen bölük ise Şehir Deresi'ni yaylayıp Ceyhun kenarında kışlamaktaydı²⁵⁶. Maraş havalisinde bulunan Aydınli aşiretinin 1580'de vergi nüfuslarının 54 hâne ve 16 mücerred olduğu tespit olunmaktadır²⁵⁷.

Aydınli aşiretinin bir kolunun da Bozok Sancağındaki Dulkadirli aşiretleri arasında yer aldığı görülmektedir. Sancağın 1555 tarihli tahrîrinden itibaren ismine rastlanan aşiret Taf aşiretleri içerisinde kaydedilmişti. Aydınli cemaati Boğazlıyan'da Kıtırmirce köyüne yerleşmiş olduğu anılan köyün 1555'te 18 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusunun 1575 tahrîrine göre de nüfuslarında belirgin değişiklik olmadığı görülmektedir²⁵⁸.

Aydoğmuş Hacılı

Dulkadirlilerin Dokuz boyuna mensup aşiretlerden olan Aydoğmuş Hacılı aşireti, Tekak nâhiyesinde Yağmur adlı yerde kışlayıp Engizek'te ve Antep taraflarında yaylamakta Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde aşiret, 33 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁵⁹. 1580'de Maraş Sancağında dağınık olarak yaylayan aşiretin Gündüzlü kazâsında kışladığı tespit olunmaktadır. Bu tarihte cemaatin toplam 41 bennâk ve 44 mücerred nüfusu olan aşiret içerisinde İmam Gazali neslinden geldikleri için vergiden muâf tutulmuş olan 9 nefer ve 1 muhassıl da bulunmaktaydı²⁶⁰.

Aydoğmuşlu

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde 39 hâne vergi nüfusuyla Gündeşli tâifesine bağlı olan Aydoğmuşlu cemaatinin²⁶¹ bir bölümü de aynı tarihte Koyuncuyân tâifesi içerisinde yer

²⁵⁵ *KKA TD*, nr.168, s.86/a, 187/a.

²⁵⁶ *KKA TD*, nr.168, s.119/a.

²⁵⁷ *KKA TD*, nr.116, s.186/a.

²⁵⁸ *BOA TD*, nr.315, s.379.; *KKA TD*, nr.30, s.78/a.

²⁵⁹ *BOA TD*, nr.402, s.201.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

²⁶⁰ *KKA TD*, nr.116, s.88/b–89/b.

²⁶¹ *BOA TD*, nr.402, s.110.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

almaktaydı²⁶². Bu bölüğün ise 1525'te 11 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu vardı. 1563'te ise müteferrik aşiretler arasında bulunan Aydoğmuşlu cemaati Kars-ı Maraş'ta kışlamakta ve Çökak'ta yaylamakta olan 2 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusundan ibaretti²⁶³. Ayrıca Sis Sancağında Avşar tâifesine tâbî Aydoğmuşlu ve Aydoğmuş Oğlanları adlarında iki büyük aşiretten başka²⁶⁴ Halep Türkmenlerinin Köpekli Avşarı tâifesine bağlı olarak Aydoğmuş Beyli adıyla bir cemaat daha bulunmaktaydı²⁶⁵.

Ayıcılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Anamaslı boyuna mensup olarak kaydedilen Ayıcılı cemaati Kuru Pınar'ı kışlayıp Hûdî Dağı ve Orta Pınar'ı yaylayan 4 hâne vergi nüfusu bulunan küçük bir cemaatti²⁶⁶. 1563'te Kavurgalı tâifesine bağlandığı görülen aşiret Kars-ı Maraş'ta Mağara nâhiyesinde yaylamakta ve müteferrik yerlerde kışlamakta olup 1563 tarihli tahrîr defterine göre aşiretin 14 bennâk ve bir mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁶⁷. Aşirete, Dulkadirliilerin daha sonraki tahrîrlерinde tesadüf edilmemektedir.

Ayişeli

Aşiretin ismini nereden aldığı tespit olunmamakla birlikte Alaüddevle Bey'in II. Bayezid ile evlendirdiği ve Yavuz Selim'in annesi olan kızının adının Ayşe olduğunu hatırlatmak gerekir²⁶⁸. Dulkadirliiler arasında Ayişeli ve Ayişe Oğlanları adını taşıyan cemaatlere Dokuz, Kızıllı ve Küşne boylarını oluşturan aşiretler arasında rastlanmaktadır. Bunlardan Kızıllı tâifesine bağlı olan Ayişeli cemaati Antakya'da kışlamakta ve yine kışlaklarına yakın yerlerde yaylamaktaydı. 1525'te bu cemaat 38 hâne ve 1 mücerredten müteşekkildi²⁶⁹. Aynı tarihte Küşne boyuna bağlı olarak Ayişe evlâdı adıyla kaydedilmiş olan ve Kuru Pınar'da kışlayıp Orta Pınarı yaylayan iki cemaat bulunmaktaydı. 1525'te

²⁶² BOA TD, nr.402, s.86.

²⁶³ KKA TD, nr.168, s.143/a.

²⁶⁴ KKA TD, nr.150, s.15/b, 16/a.

²⁶⁵ Çakar, (2003), 187.

²⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.178.; BOA TD, nr.998, s.446.

²⁶⁷ KKA TD, nr.168, s.82/a

²⁶⁸ Yinanç, (1989), 77.

²⁶⁹ BOA TD, nr.402, s.657.

cemaatlerin toplam 32 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁷⁰. Dokuz boyuna mensup olan Ayişe evlâdı aşireti ise Kuru Pınar nâhiyesinde Kuru Pınar, Yarımca ve Karacalı Pınar mezralarında ziraat etmekteydi. Aşiretin Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 16 hâne ve 3 mücerred olan nüfusu, 1563'te 3 neferden ibaretti²⁷¹. Aşiretin Kızıllı ve Küşne boyları arasında yazılmış olan cemaatlerine sancağın yalnızca ilk tahrîrinde, Dokuz tâifesi içerisinde bulunan aşirete ise son kez 1563 tarihinde rastlanmaktadır. Bu durum aşiretin yerleşik hale gelmiş olabileceklerini veya başka aşiretlere katılmış olabileceklerini akla getirmektedir. Yeni İl Türkmenleri arasında da bir Aişeli cemaatinin bulunduğunu ancak bununın Yabaneri tâifesine bağlı olduğu da ifade edilmelidir²⁷².

Aynalı

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde ismine sadece 1525 tarihli tahrîrde rastlanan aşiret Döngeleli boyuna tâbi olarak kaydedilmişti. Aşiretin yaylak ve kışlakları hakkında herhangi bilgi bulunmamakla birlikte Maraş yörüklerinden oldukları bildirilmiştir. Bu sırada yalnızca 3 hâne vergi nüfusuna sahip olan cemaat²⁷³ ihtimâlen diğer cemaatlerin içine karışmış yahut yerleşik hale gelmiştir.

Ayrıdamlı

Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve Hârûniye'de kışlayıp Mancılık'ta yaylayan²⁷⁴ Ayrıdamlı aşiretinin küçük bir bölüğü de yine aynı bölgede Zamantı kazâsına bağlı Saray köyünde yerleşik durumdaydı²⁷⁵. Bu iki şubenin 1525 yılında toplam 45 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı.

1563'te Ayrıdamlı cemaatleri Kars-ı Maraş Sancağında Anamaslı, Kavurgalı ve Karamanlı tâifeleri ile müteferrik aşiretler arasında dağılmışlardı. Bunlardan Kavurgalı tâifesine bağlı olan cemaat Andırın'da²⁷⁶, eşkinciler arasında yer alan ve Çomaklı adıyla da

²⁷⁰ BOA TD, nr.402, s.594.; BOA TD, nr.998, s.456.

²⁷¹ BOA TD, nr.402, s.217.; BOA TD, nr.998, s.448.; KKA TD, nr.101, s.71,78.

²⁷² Şahin, (1980), 244.

²⁷³ BOA TD, nr.402, s.453.; BOA TD, nr.998, s.455.

²⁷⁴ BOA TD, nr.402, s.115.; BOA TD, nr.998, s.444.

²⁷⁵ BOA TD, nr.998, s.566.

²⁷⁶ Bu tarihin aşiretin 33 nefer nüfusu vardı. KKA TD, nr.168, s.284/b.

bilinen diğ er kolu ise Şehir Deresi yakınında Osman Pınarı mezarında ve Alıncak'ta kışlamaktaydı. Ayrıdamlı cemaatleri bu sırada diğ er aşiretlerle birlikte Savrun nâhiyesinde Çapraz Öyüğü, Aygır Öyüğü ve Ketengir mezarları ile Sunbas'ta Çakraz, Yanalan Pınarı, Falcı Deresi, Sahrınç, Herik Deresi ve Obaya mezarları, Karamanlı Yakası nâhiyesinde Oruç Bey Viranı, Burun ve Hamamcek-i Sagir mezarlarını de ekmekteydi. 1563'te aşiretin vergi mükellefi olan nüfusu 58 bennâk ve 39 mücerreden oluşmaktaydı²⁷⁷. 1580 tahrîrinde cemaatin Kınık nâhiyesinde kışladığı ve bir bölüğün de eşkinciler arasında, gerisinin ise Küşne tâifesine bağlı olduğu görülmektedir. Aşiretin, Eşkinci olarak kaydedilen bölüğü 10 bennâk ve 5 mücerreden oluşurken Kınık'ta kışlamakta olan bölük 10 bennâk ve 14 mücerred vergi nüfusa sahipti²⁷⁸.

Cemaatin Bozok havalisinde bulunan kolu ise Demircili kabilesine tâbî olup Kuş Kayası ve Kal'a Deresi mezarlarında bulunan 4 hâne ve iki mücerred nüfustan ibaretti²⁷⁹. 1560'da Sorgun nâhiyesinin Ayrıdam köyüne yerleştikleri tespit olunan aşiretin köyün yakınında Ağca Ağıl mezarı da ekinlikleriydi²⁸⁰. Ayrıca Yeni İl'in ilk tahrîrinde Şamlıca yaylağında yaylayan ve Yahya Hisarı adlı mezrada ziraat bir diğ er Ayrıdamlı cemaatine de tesadüf edilmektedir²⁸¹.

Azazlı

Anamaslı boyuna bağlı Azazlı aşiretinin yaylakları hakkında bilgi bulunmamakla birlikte kışları Bayındır nâhiyesinde geçirdikleri tespit olunmaktadır. İlk tahrîrde 10 hâne vergi nüfusuna sahip olan aşiretin²⁸², 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında İskefçe köyünde ziraat edip kışladıkları ve bu sırada 6 hâne vergi nüfusuna sahip oldukları görülmektedir²⁸³. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Laklaksin'de kışladıkları kaydedilen aşiretin 7 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu vardı²⁸⁴.

²⁷⁷ *KKA TD*, nr.168, s.137/a, 173/b, 180/b–181/b, 185/a.

²⁷⁸ *KKA TD*, nr.168, s.40/a.; *KKA TD*, nr.116, s.290/a.

²⁷⁹ *BOA TD*, nr.155, s.191.; *BOA TD*, nr.998, s.615.

²⁸⁰ *BOA TD*, nr.322, s.171.

²⁸¹ *BOA TD*, nr.262, s.62.; Şahin, (1980), 167.

²⁸² *BOA TD*, nr.402, s.191.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

²⁸³ *KKA TD*, nr.168, s.300/b.

²⁸⁴ *KKA TD*, nr.116, s.43/b.

Bozok Sancağında bulunan Azizli cemaati bu cemaatin parçası olmalıdır. Sancağın 1529 tarihli tahrîrine göre Kızılkocalı tâifesi içerisinde yazılan cemaat Sorguncuk mezrasını eken 23 neferlik vergi nüfusundan oluşmaktaydı²⁸⁵. Aşiretin Baltı nâhiyesinde Kavacık Kışla köyünü kurdukları, daha sonraki tahrîre göre köyün Azizli adını aldığı anlaşılmaktadır. 1555'te aşiretin 40 hâne ve 19 mücerred vergi nüfusu bulunurken, 1575 yılında Azizli köyünün 163 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁸⁶.

5.2. B- Balcılı- Büyüklü

Bacılı

Dulkadirlilerin Bozok kolunu oluşturan aşiretler arasında yer alan Bacılı cemaati Selmanlı tâifesine tâbiydi. Bozok Sancağının ilk tahrîrinde 12 hâne vergi nüfusuna sahip olan aşiret, 1555'te Deliceözü nâhiyesinde kurdukları Bacılı köyünde 32 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmişlerdi²⁸⁷.

Bağdadlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş havalisinde Gurbet tâifesi içerisinde yer alan Bağdadlı aşireti, Adana'da Kınık nâhiyesini yurt tutmuştu. 1563 yılında aşiretin Kara Hayıt'ta Kara Musa (Keklik Viranı), İnce Su, Sınırca Öyük ve Candar Öyüğü köylerinde ziraat ettikleri tespit olunmaktadır. 1580 tarihli yörükân defterine göre Bağdadlı aşiretinin hem Gurbetân hem de Küşne tâifesi içerisinde cemaatleri bulunmaktaydı. Aşiretin Gurbetân tâifesi içerisinde yer alan şubesi, Kınık'ta Viranşehir adlı mahalde kışlarken, Küşne tâifesi içerisinde bulunan diğer bölüğü ise Köstere nâhiyesinde Yavaş köyünde kışlamaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 14 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin, 1563'te 60 bennâk ve 37 mücerred, 1580'de ise 33 hâne ve 17 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁸⁸. Bununla birlikte Yeni İl Türkmenleri içerisinde 1644'ten itibaren rastlanılan Bağdat cemaatinin de Bağdadlı aşiretinin parçası olması ihtimâl dâhilindedir²⁸⁹.

²⁸⁵ BOA TD, nr.155, s.41.

²⁸⁶ BOA TD, nr.315, s.32.; KKA TD, nr.31, s.21/a.

²⁸⁷ BOA TD, nr.155, s.130.; BOA TD, nr.315, s.186.

²⁸⁸ KKA TD, nr.101, s.106, 108, 109.; KKA TD, nr.116, s.196/b, 274/a.

²⁸⁹ Şahin, (1980), 167.

Bahâlî

Maraş'ta sayyâdlar arasında büyük nüfusla temsil olunan Bahâlî aşireti seyfi kuşlarının yetiştirilmesinde ustalaşmıştı. Seyfi âşiyânelerinden Sarıkaya, Berit, Savalan, Ördekli, Örtülü, Başkurd, Kadın Kayası, Üçoluk, Sülüklü ve Nurhak Dağı'nda Damlalı yuvaları Bahâlî aşiretinin uhdesinde bulunmaktaydı. 1580 tarihinde 74 hâne ve 32 mücerred nüfusu bulunan aşiretin ziraat mahalleri ve yaylak kışlak sahaları hakkında tahrîr defterinden bilgi edinilememektedir²⁹⁰.

Bahaüddinli

Kars-ı Maraş'ın büyük aşiretlerden olan Kemalli aşiretinin bölüklerinden olarak kaydedilen Bahaüddinli cemaati 1525'te 15 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁹¹. Maraş'ın müteakip tahrîrlerinde ismine rastlanmayan aşiretin, 1529'dan itibaren Bozok'ta görülmesi tamamıyla buraya geldiklerini düşündürmekle birlikte daha sonraki tahrîrlerde kendi aşiretlerinin üst adıyla yazılmış olmaları da ihtimâldir. Bozok'ta Pir Beyli, Taş Pınar ve Yassı Pınar mezralarında ziraat eden cemaat, Kanak-ı Bâlâ nâhiyesindeki Taş Pınar köyüne yerleşmişlerdi. 1529 tarihinde 26 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat anılan köyde 1555 yılında 41 nefer nüfusla kaydedilmişti²⁹².

Bahşayışlı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kızıllı tâifesine tâbi olarak kaydedilen Bahşayışlı cemaati iki şubeye ayrılmış olup toplam 40 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁹³. Aşiretin bir diğer şubesi ise Sis Sancağında Avşarların Aydoğmuşlu koluna bağlıydı. Sis'te Yılanlıca mezrasında ziraat eden cemaatin 1519'da 21 hâne vergi nüfusu olup müteakip tahrîrlere göre nüfusunda belirgin değişiklikler görülmemektedir²⁹⁴.

²⁹⁰ *KKA TD*, nr.116, s.12/b–13/b.

²⁹¹ *BOA TD*, nr.998, s.509.

²⁹² *BOA TD*, nr.155, s.152–153.; *BOA TD*, nr.998, s.609.; *BOA TD*, nr.218, s.147–148.; *BOA TD*, nr.315, s.249–251.; *KKA TD*, nr.30, s.20/b, 21/a.

²⁹³ *BOA TD*, nr.402, s.683.

²⁹⁴ Halaçoğlu, (1979), 840–841.; *KKA TD*, nr.150, s.17/a.

Bakır

İsmine yalnızca 1525 tarihli tahrîr defterinde rastlanan Bakır cemaati, Küreciyân tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Yaylak ve kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmayan cemaat anılan tarihte yirmi hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁹⁵.

Balcılı

Balcılı aşiretinin şubelerine Dulkadirli Türkmenlerinin Çağıranlı, Küreciyân, Peçenek tâifelerinden başka Adana Sancağında Dünderli ve Bulgarlı nâhiyelerinde de rastlanmaktadır. 1525 tarihli tahrîr defterinden Çağıranlı tâifesine tâbi olan Balcılı cemaatinin yaylak kışlak mahalleri kesin olarak tespit edilememekle birlikte aşiretin Alişikar adlı yerde buldukları öğrenilmektedir. 1580’de aşiretin büyük kısmının Behisni’de Balgı köyünde ve Siverek’te yerleşik oldukları bazı hânelerinin ise yörüklüğe devam ettiği anlaşılmaktadır. Çağıranlı boyuna bağlı olan Balcılı aşiretinin 1525’te 16 hâne ve 1 mücerred olan vergi nüfusu 1580’de ise 79 hâne ve 17 mücerredden ibârettir²⁹⁶.

Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilen Balcılı aşireti ise Bayındır nâhiyesinde Hams mezrasında kışlayıp Cenkereli ve Yürek Dağını yaylamakta olan 18 hânedan ibaretti²⁹⁷. 1563’te Güvercinlik nâhiyesinde Ayn Semek karyesinde yerleşik halde kaydedilen cemaatin bu sırada 17 bennâk ve 12 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁹⁸. Ayrıca aynı tarihte aşiretin sayyâd tâifesi içerisinde yer alan ve Göksu kenarında kışlayıp, Siverek’te yaylayan iki bölüğünün toplam 186 hâne ve 5 mücerred nüfusu vardı²⁹⁹.

Küreciyân tâifesine dâhil olan Balcılar aşiretinin Kars-ı Maraş’ta bulunan bölüğü 1525’te 30 hâne ve 6 mücerred³⁰⁰, 1563’te 26 bennâk ve 12 mücerred vergi nüfusuna

---

²⁹⁵ *BOA TD*, nr.402, s.285.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

²⁹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.716.; *KKA TD*, nr.116, s.206/a–207/a

²⁹⁷ *BOA TD*, nr.402, s.392.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

²⁹⁸ *KKA TD*, nr.101, s.207.

²⁹⁹ *KKA TD*, nr.116, s.8/b–9/a.

³⁰⁰ *BOA TD*, nr.402, s.289.; *BOA TD*, nr.998, s.450.

sahipti³⁰¹. Öte yandan Adana Sancağında Uç Eri tâifesi aşiretleri arasında da Balcılı cemaatleri bulunmakta olup bunlar, Dünderlı ve Bulgarlı nâhiyelerini yurt edinmişti³⁰².

Balı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre Berriye'de kışlayıp Mancılık'ı yaylamakta olan Balı aşireti iki cemaat halinde toplam 58 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuna sahipti³⁰³. Aşiretin yaylağı olan Mancılık, Yeni İl sahasında bulunduğundan Balı aşireti de Yeni İl'in müstakil olarak teşekkül etmesi üzerine bu ile dâhil edildi. Yeni İl içerisinde Mühür Kulak mezrasını eken aşiretin yaylakları ise yine bu İl içerisinde Hatun Pınarı'ydı³⁰⁴.

Balı aşiretinin Bozok Sancağında bulunan kolu ise Demircili tâifesine bağlıydı. 1529 tarihinde Emir Sarayı ve Karataş Viranı mezralarında ziraat etmekte olan aşiretin 14 hâne ve 3 mücerred, 1542'de 23 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁰⁵. Bozok Sancağının sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan Balı cemaatinin, Yeni İl Türkmenleri içerisinde yer alan Balı aşiretinin hızla nüfusunun arttığı göz önüne alındığında, bu İl'deki asıl aşiretine katılmış olduğu akla getirmektedir.

Balkanlı

Cemaate ismini veren Balkan ihtimâlen Dulkadir Beyliği'nde nüfuzlu kimselerden biriydi. Maraş Sancağının ilk tahrîrinde hayatta oldukları tespit olunan Balkan'ın iki oğlu Bertiz tâifesi arasında Balkan Veledânı adı altında kaydedilen sipahilerdi³⁰⁶. Balkanlı aşiretinin ise tamamıyla Bozok havalisine gitmiş oldukları tespit olunmaktadır. Bozok Sancağının 1529 tarihli tahrîr defterine göre Balkanlı aşireti, Gazili ve Sarı Sûfli adlarında iki şube ayrılmışlardı. Bunlardan Zamantı nâhiyesinde yerleşmiş olan Gazili bölümü muhtemelen Balkan'ın neslinden gelmeleri hasebiyle Alaüddevle Bey tarafından koyun

³⁰¹ *KKA TD*, nr.168, s.155/a.

³⁰² *BOA TD*, nr.450, s.88.; *KKA TD*, nr.114, s.88/b.

³⁰³ *BOA TD*, nr.402, s.492.

³⁰⁴ Şahin, (1980), 168.

³⁰⁵ *BOA TD*, nr.155, s.191.; *BOA TD*, nr.998, s.615.; *BOA TD*, nr.218, s.163.

³⁰⁶ *BOA TD*, nr.402, s.328.

vergisinden muâf tutulmuşlardı. 1529'da Gazili ve Sarı Sûfli cemaatlerinin toplam vergi nüfusu 10 hâne ve 1 mücerreden ibaretti³⁰⁷.

Baraklı

Baraklı aşireti cemaatlerine Dulkadirli, Ramazanlı ve Yeni İl Türkmenlerinden başka Safevîlere katılan Türkmen aşiretleri arasında da rastlanmaktadır³⁰⁸. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bertiz ve Zâkirli tâifeleri içerisinde küçük birer cemaat halinde bulunan Baraklı aşiretinin bu tarihte toplam 19 hâne vergi nüfusu vardı³⁰⁹. Zâkirli tâifesine tâbî olan ve Kars-ı Maraş'ta Kars Yörükleri arasında bulunan Baraklı aşiretinin ise Yeni İl sahasında Kara Göl'ü yaylayıp kışlamakta oldukları tespit edilmektedir. Bu itibarla cemaatin daha sonra Yeni İl Türkmenlerine katılmış olduğu ve bu İl'de Cerid tâifesine bağlı aşiretler arasında yer aldığı görülmektedir³¹⁰.

Baraklı aşiretinin bir kolu da Sekili tâifesine bağlı olarak Bozok'ta bulunmaktaydı³¹¹. Aşiret, Karadere nâhiyesinde, ekinlikleri olan Sarıkaya mezarına yerleşerek Sarıkaya Dibi köyünü kurmuştur. Ayrıca Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde Söklen tâifesine bağlı Karaca Alili cemaatinin meskûn olduğu Baraklı köyü de ilk olarak bu aşiret tarafından iskâna açılmış olmalıdır. 1529'da 13 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahip olan aşiretin, iskân oldukları köyde 1555 itibariyle 95 nefer nüfusa ulaştıkları görülmektedir³¹². Aşiretin bir diğer kolunun Sis'te bulunan kolu ise Meri Sis (Kar-ı Sis) mezarında³¹³ bir diğer kolunun da Kayseri'de Köstere nâhiyesinde bulunduğu tespit olunmaktadır. Burada Şeyh Barak köyünde yerleşik olan cemaatin, içlerinde bulunan şeyhlerinden dolayı bu ismi aldıkları görülmektedir³¹⁴.

³⁰⁷ *BOA TD*, nr.155, s.80.

³⁰⁸ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan, (2014), 33. Safevîlere katılan Türkmen aşiretleri arasında bulunmakta olup bunların hangi ilden koparak İran gittiklerine dâir Oruç Bey Bayat bilgi vermemektedir.

³⁰⁹ *BOA TD*, nr.402, s.332.; *BOA TD*, nr.998, s.488

³¹⁰ *BOA TD*, nr.262, s.44.; *KKA TD*, nr.604, s.63.

³¹¹ *BOA TD*, nr.998, s.592.

³¹² *BOA TD*, nr.155, s.216–217.; *BOA TD*, nr.315, s.72, 248.; *KKA TD*, nr.30, s.20/a.; *KKA TD*, nr.31, s.41/a.

³¹³ Halaçoğlu, (1979), 841.; *KKA TD*, nr.168, s.35/b.; *KKA TD*, nr.150, s.20/b.

³¹⁴ *BOA TD*, nr.998, s.531.

Rakkâ iskânına tâbî tutulan aşiretler arasında Baraklı cemaatleri de bulunmaktaydı. İskân mahallini terk eden aşiretin tekrar Rakka'ya gönderilmesine uğraşılmış, bu girişimlerle parçalanmış Baraklı cemaatleri Anadolu'nun muhtelif bölgelerine dağılmışlardı.

Bardesünlü

Bozok Sancağında Ahmed ve Damlıca mezralarında ziraat ettikleri kaydedilen cemaat 1529 tarihinde 9 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti³¹⁵.

Barkad/Yarkad

İsmine yalnızca 1525'te tesadüf edilen cemaat, Cerid tâifesi içerisinde 43 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusuyla temsil edilmekteydi³¹⁶.

Başı Büyüklü

Andırın Eymirlisi ve Bertiz tâifeleri içerisinde iki cemaat halinde yaşayan Başı Büyüklü aşireti, Andırın'da Bağçe Yakası ve Bal Ağalığı mezralarını kışlayıp ziraat etmekteydi. 1563'te Bağçe Yakası, aşiret tarafından kurulmuş bir köy haline gelmişti. 1525'te Andırın Eymirlisi içerisinde müstakilen yazılmış olan Başı Büyüklü cemaati 28 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipken, aşiretin Bertiz tâifesi içinde Hacılar cemaatiyle birlikte yazılan bölüğünün 17 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı³¹⁷. 1563'te aşiret Kars-ı Maraş Sancağında 24 hâne ve 18 mücerred vergi nüfusuna ek olarak içlerinden 2 hâne ve 2 mücerred nüfus eşkinci muâflardan oluşmaktaydı³¹⁸. Bu eşkinciler 1580'de Antep'te Küpecik köyüne yerleşmiş olup bu sırada 7 hâne ve 3 mücerred nüfusları bulunmaktaydı³¹⁹.

Yeni İl Türkmenleri arasında³²⁰, Kütahya'da Bozkuş Yörükleri arasında³²¹, Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesi içerisinde³²² de Başı Büyüklü adında aşiretler bulunmaktaydı.

³¹⁵ BOA TD, nr.155, s.248–250.

³¹⁶ BOA TD, nr.402, s.367.; BOA TD, nr.998, s.452.

³¹⁷ BOA TD, nr.998, s.439.; BOA TD, nr.402, s.950, 331.

³¹⁸ KKA TD, nr.168, s.311/b.; KKA TD, nr.168, s.43/b.

³¹⁹ KKA TD, nr.116, s.259/a.

³²⁰ Şahin, (1980), 268.

³²¹ Halaçoğlu, (2009), I, 249.

³²² Çakar, (2003), 173.

Bununla birlikte Bozok Sancağında Başı Büyüklü adını taşıyan bir cemaat olmamakla birlikte günümüzde de varlığını sürdüren Başı Büyüklü isminde bir köy bulunmaktadır.

Başı Karalı

Başı Karalı aşireti biri Maraş diğeri Adana havalisinde kaydedilmiş olan iki cemaat halindeydi. Bunlardan Maraş havalisindeki Başı Karalı aşireti, Küşne boyuna tâbiydi. İsmine yalnızca 1525 tarihli tahrîrde rastlanılan cemaat bu tarihte 13 hâne vergi nüfusuna sahipti³²³. Aşiretin Adana Sancağında bulunan kolu ise Yüreğir nâhiyesini yurt tutmuştu. Burada Karabaş ve Dolak mezraları cemaatin ekinlikleriydi³²⁴.

Başlamışlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunda Zâkirli tâifesine bağlı aşiretler arasında bulunan Başlamışlı aşireti, Akbaş Özü, Arap Deresi, Karcak, Köpek Kaya Deresi, Ağca Saz ve Güz Alanı mezralarını Ferraşlı, Evlâd-ı Zâkir, Karlı ve Emir Gazili cemaatleriyle birlikte ziraat etmekteydi. Bu cemaatlerin 1529'da toplam 18 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. 1542 tarihinde ise Akbaş Özü ile Kuru Öz mezralarını ziraat eden cemaat 39 hâne ve 11 mücerred nüfusa sahipti³²⁵. Bozok Sancağının XVI. yüzyıl sonunda yapılan tahrîrlerinde Başlamışlı aşiretine rastlanmaması onların ya beraber oldukları diğeri aşiretlere karıştıkları ya da iskân olduklarını akla getirmektedir.

Bayındır Veledi

XVI. yüzyılda Halep Türkmenlerinin müstakil cemaatleri arasında yer alan Bayındır cemaati³²⁶, Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Bertiz tâifesine tâbi olup Yazı karyesinde yerleşik bulunan 5 nefer ve bir nökerden ibaretti³²⁷. Bu bölüğe müteakip tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

³²³ BOA TD, nr.402, s.595.

³²⁴ BOA TD, nr.450, s.82, KKA TD, nr.114, s.26/b.

³²⁵ BOA TD, nr.155, s.162.; BOA TD, nr.998, s.611.; BOA TD, nr.218, s.157.

³²⁶ Çakar, (2006), 190.

³²⁷ BOA TD, nr.402, s.333.

Bayır Cerid-Ceridli

Cerid tâifesinin en büyük aşireti olan Bayır Cerid (Cerid-i Bayır) cemaatinin 1525'te iki bölümü bulunmakta olup anılan tarihte toplam 285 hâne ve 41 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bu tarihte yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi verilmeyen aşiretin yayıldığı sahalar hakkında müteakip tahrîrlerde detaylı bilgiler bulunmaktadır. Buna göre Bayır Cerid cemaatleri, Maraş Sancağının hemen tüm nâhiyelerine dağılmış durumdaydı. Bertiz nâhiyesinde İsa Sekisi, Çam Sekisi, Alın Viran, Bozoklu ve Ak Pınar köyleri; Yenice Kale'de Zeytuncuk köyü Bayır Cerid cemaatlerinin kışlayıp ziraat ettikleri yerlerdi. Yine Nergete nâhiyesinde Yallık ve Panbucak mezarları da Dokuz tâifesinden Alişarlı cemaatiyle Bayır Cerid cemaatlerinin müşterek yaylak ve kışlak mahalleriydi³²⁸.

Cerid cemaatlerinden olmakla birlikte Döngelili aşiretleriyle Andırın'da kışlayan bu nedenle de Andırın Yörüklerinden olarak kaydedilen bir diğer Cerid cemaati daha bulunmaktaydı. Cemaat Hârûniye'de Orçan mezrasında kışlayıp ziraat etmekte ve kışlaklarına yakın olan Kabak Depe mevkiinde yaylamaktaydı. Bu cemaatin küçük bir bölümü ise İncirli yakınlarında kışlayıp Ali Şükranı yaylamaktaydı. Anılan aşiretin 1563 yılındaki toplam 318 nefer nüfusunun, 145 hâne ve 125 mücerredten oluşan kısmı vergi mükelleflerinden oluşmaktaydı³²⁹.

XVI. yüzyıl sonunda Cerid aşireti sekiz şube halinde Behisni, Hârûniye, Antakya ve Üzeyir havalisinde ve Ceyhan nehri kenarında kışlayıp, Berendi'de Koç (Koca) Dağ ve Engizek Dağı çevresinde yaylamaktaydı. Ceyhun nehri kenarında Karış mezarı, yayladıkları Koca Dağı'nda Kozçuğaz, Bestir, Çalkaya, Adatepe mezarları Cerid bölükleri tarafından ekilmekteydi. 1580'de sekiz bölük halinde bulunan aşiret 287 bennâk ve 248 mücerred vergi nüfusuna sahipti³³⁰. Aynı tahrîrde Cerid aşiretinden 18 hânelik bir bölümün

³²⁸ BOA TD, nr.402, s.355–358.

³²⁹ KKA TD, nr.101, s.156, 159, 161, 164, 196.; KKA TD, nr.168, s.277/a.-277/b.

³³⁰ KKA TD, nr.116, s.114/a–117/b, 128/b.

Bedirli cemaatiyle birlikte Engizek Dağı³³¹ ve Göksun'da sayyâd³³² olarak kaydedilmiş oldukları tespit olunmaktadır.

Öte yandan Dulkadirli Türkmenleri arasında Ceridli adıyla bir cemaat daha bulunmaktaydı. Cerid boyu içinde iki bölük olarak bulunan Ceridli aşiretlerinden biri Hârûniye'yi kışlayıp Göksun'a tâbi Kömür Deresini yaylamaktayken diğeri Kara Kışla ve Kuzgun mezralarında ziraat etmekteydi. 1525'te bu iki cemaatin toplam 48 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı³³³.

Ceridli cemaatinin bir şubesi de Bozok'ta Ağcalı tâifesiyle birlikte gelmiş ve burada Ağcalıların yayıldığı Karadere nâhiyesinde Sarıbey köyüne yerleşmişlerdi. 1529'da 45 hâne ve 38 mücerred vergi nüfusa sahip olan aşiretin, Sarıbey Köyü'nde 1555'te 77 nefer, 1572'de 216 nefer nüfusunun bulunduğu görülmektedir³³⁴.

Bayram Gazili

Bayram Gazili aşiretinin Dulkadirli Türkmenlerinin Demrek ve Küşne tâifelerinden başka Yeni İl Türkmenleri³³⁵ arasında da cemaatleri bulunmaktaydı. Demrek boyu içerisinde bulunan Bayram Gazili cemaati, Pazarcık'ta kışlamakta ve Elbistan'ın Aynü'l Arûs nâhiyesindeki Ağca Şehir köyünde yaylayıp ziraat etmekteydi. Küşne boyu içerisinde yer alan cemaat ise Amik Abad'da ve müteferrik yerlerde kışlayıp yine Elbistan taraflarında yaylamaktaydı. 1563'te Küşne ve Bayram Gazili cemaati adı altında kaydedilen aşiretin aynı köyde ziraat ettikleri görülmektedir. Aynı tarihte Pazarcık nâhiyesinde Bağlı Kara Öyük köyünde Veledân-ı Bayram Gazi olarak kaydedilen ve ihtimâlen aşirete isim veren Bayram Gazi'nin neslinden gelen 4 neferlik muâf grubu bulunmaktaydı. 1580'de ise Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Gündüzlü'de Büyük Haşimî adlı mevkide kışlamaktaydı. Bu tarihte aşiret Suluca köyünden başka Amik'te ve Araban'a tâbi olan Karaca Viran'da birer hâne olarak yerleşmeye başlamışlardı. 1525'te Demrek ve Küşne içerisinde iki bölük halinde

³³¹ *KKA TD*, nr.116, s.10/b.

³³² Göksun'da Cerid cemaatinden sayyâd olarak kaydedilenlerin nüfusu 6 bennâk ve 5 mücerreden ibaretti. *KKA TD*, nr.116, s.8/b

³³³ *BOA TD*, nr.402, s.369.; *BOA TD*, nr.998, s.451–452.

³³⁴ *BOA TD*, nr.155, s.96.; *BOA TD*, nr.998, s.602.; *BOA TD*, nr.315, s.80.; *KKA TD*, nr.31, s.45/a.

³³⁵ *KKA TD*, nr.604, s.220.

bulunan aşiret toplam 51 hâne ve 5 mücerred, 1563'te Küşne ve Bayram Gazili aşireti 12 hâne ve 4 mücerred, 1580'de ise 27 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti³³⁶.

Bayram Hacılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bertiz tâifesi içerisinde bulunan Bayram Hacılı aşiretinin yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmamakla birlikte onların Maraş yörüklerinden oldukları kaydedilmişti. 1563'te ise aşiretin bir kısmının Sarsab nâhiyesinde Aynü'l Arûs'da meskûn olduğu, diğer kısmının Aynü'l Arûs'u kışlayıp konargöçerliğe devam ettiği tespit olunmaktadır. 1580'da Gündeşli boyuna dâhil edilen aşiretin, Aladinek'te Karagöl adlı yerde kışladıkları öğrenilmektedir. Bayram Hacılı aşiretinin, 1525'te 35 hâne ve 3 mücerred, 1563'te 104 bennâk ve 54 mücerred, 1580'de ise 11 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu görülmektedir³³⁷.

Bayramlı

Bayramlı aşiretinin cemaatleri Adana ve Maraş Sancaklarına dağılmış durumdaydılar. Aşiretin Adana Sancağında bulunan ve Maraş'ta koluna göre daha büyük olan bölüğü, Kara İsalı nâhiyesinde Çelirdi mezrasında ziraat etmekteydi. Bu aşiretin sancağın daha sonraki tahrîrlerinde de aynı mezrada oldukları tespit edilmektedir³³⁸.

Bayramlı aşiretinin Maraş bölüğü ise Dulkadirli Türkmenlerinin Cerid tâifesine tâbiydi. 1525'te 9 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin 6 hânelik kısmı Uzun Kiriş adlı yerde kışlayıp ziraat etmekte yine kışlaklarına yakın yerlerde de yaylamaktaydı. Cemaatin 3 hânelik diğer kısmı ise Elbistan'a bağlı Güllüce köyünde yerleşmiş durumdaydı³³⁹.

Bazlamaçlı

Dokuz tâifesine bağlı olan Bazlamaçlı aşireti, Kemer nâhiyesindeki Çeri Öyüğü'nde ve Güvercinlik'te kışlayıp, Berendi'deki Gökçayır'da yaylamaktaydı. Aşiretin 1525'te 22

³³⁶ BOA TD, nr.402, s.700, 708, 546.; KKA TD, nr.101, s.369/a, 141/a.; KKA TD, nr.116, s.297/b.

³³⁷ BOA TD, nr.402, s.333.; KKA TD, nr.108, s.358, 363.; KKA TD, nr.116, s.214/a.

³³⁸ KKA TD, nr.114, s.136/a.

³³⁹ BOA TD, nr.402, s.362.; BOA TD, nr.998, s.452.

hâne³⁴⁰, 1580'de ise 68 bennâk ve 57 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁴¹. 1630–1631 tarihinden itibaren Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolu içerisinde Reyhanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Bazlamaçlı aşiretinin, Maraş'tan ayrılarak bu İl'e katıldığı anlaşılmaktadır³⁴². Öte yandan Bozok Sancağında Bazlamaçlı aşireti bulunmamakla birlikte bu adı taşıyan mezralar tespit edilmektedir.

Bedikli

Dulkadirli Türkmenleri arasında ismine ilk olarak 1580 tarihli tahrîrde rastlanılan Bedikli aşiretinin, Anamaslı ve Küşne boyları arasında cemaatleri bulunmaktaydı. Aşiretin Küşne boyuna tâbi olan bölüğü tamamıyla Dulkadirli emirlerinin sipahi ve sipahizâdelerinden olan 17 neferden oluşmaktaydı³⁴³. Anamaslı boyuna bağlı olan bölük ise 3 hâne ve bir mücerred vergi nüfusuna sahipti. Tahrîr defterinde yaylakları hakkında bilgi verilmeyen aşiretin kışlakları Gündüzlü havalisindeydi³⁴⁴.

Beğdili

Reşidüddin'in Oğuz-nâmesinde Üçokların hükümdar çıkaran boylarından olarak gösterilen Beğdili boyu³⁴⁵ XVI. yüzyılda en büyüğü Halep Türkmenleri içerisinde olmak üzere Dulkadirli, Yeni İl, Bozulus ve Ramazanlı Türkmenleri arasında aşiret veya boy olarak bulunmaktaydı³⁴⁶. Beğdili boyuna mensup bölüklerden bazılarıysa Safevî hizmetine girmiş olarak İran'a gitmişlerdi³⁴⁷.

Beğdili cemaatleri Dulkadirli Türkmenlerinin hem Maraş hem de Bozok Sancaklarına dağılmış aşiretleri arasında yer almaktaydı. Bozok'ta Kızılkocalı tâifesine bağlı olan Beğdili aşiretinin, İdrisli ve Çevreli mahalleri olmak üzere iki bölüğü bulunmaktaydı. Akdağ

³⁴⁰ *BOA TD*, nr.402, s.201, 272.; *BOA TD*, nr.998, s.447, 449.

³⁴¹ *KKA TD*, nr.116, s.72/a, 84/b.

³⁴² Şahin, (1980), 169.

³⁴³ *KKA TD*, nr.116, s.305/a.

³⁴⁴ *KKA TD*, nr.116, s.42/b.

³⁴⁵ Togan, (1982), 50, 77.

³⁴⁶ Çakar, (2003),171.; Sümer, F. (1953b). Bozoklu Oğuz Boylarına Dâir. *AÜ DTCFD*, XI(1), 78.

³⁴⁷ Sümer, (1953b), 78–79.

kazâsını yurt tutmuş olan aşiretin, XVI. yüzyılın sonunda Kurucura mezrasını ziraat etmekte olan 169 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁴⁸.

Aşiretin Maraş kolu ise 1580’de iki bölük halinde Cerid ve Küşne boylarına bağlı aşiretler arasında yer almaktaydı. Cerid boyuna bağlı olan cemaat, Musa adlı köyde yerleşik durumda 29 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti³⁴⁹. Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen Beğdili cemaati ise diyar-ı şarktan geldikleri için Şarkıyândan olarak kaydedilmişti. Bu bölük bir kısmı sipahilerden geriye kalan kısmıysa tüm vergilerden muâf tutulan 33 neferden oluşmaktaydı³⁵⁰.

Beğişli

Dulkadirli Türkmenlerinin Çağıranlı tâifesine bağlı olan Beğişli aşireti ve bu aşirete bağlı olan Sabancılı cemaati Kemer’de kışlamakta ve Çamurlu’da yaylamaktaydı. 1563’te aşiretin Güvercinlik nâhiyesinde Til Bellut’ta ve Kemer nâhiyesinde Binek köylerinde kışlayıp ziraat ettikleri tespit olunmaktadır. 1580 tarihinde ise aşiretin kışlayıp ziraat ettikleri köyler Gündüzlü’de Sayhalı ve Baldıran, Revan’da Kızılcakend, Vemine, Cesas ve Kürtük’tü. Aşiretin nüfusu, 1525’te 22 hâne, 1563’te 65 nefer ve 1580’de 188 hâne ve 74 mücerred olarak tespit edilmektedir³⁵¹.

Beğmiş Hacılı

Bozok Sancağını yurt tutmuş olan Dulkadirli aşiretleri arasında yer alan Beğmiş Hacılı aşireti, 1529 tarihinde Ağca Koyunlu tâifesine tâbi olarak kaydedilmişti. Bozok Sancağının son iki tahririnde Beğmiş Hacılı adıyla bir aşirete tesadüf edilmemektedir. Ancak Kanak-ı Zîrîn nâhiyesinde Zekeriyalı aşiretinin meskûn olduğu Beğmiş köyünün ilk sakinlerinin Beğmiş Hacılı cemaati olduğu tespit edilmektedir. Beğmiş Hacılı cemaatinin 1529 yılındaki vergi nüfusları 66 hâne ve 7 mücerredten müteşekkildi³⁵².

³⁴⁸ *KKA TD*, nr.30, s.46/a–47/a.

³⁴⁹ *KKA TD*, nr.116, s.123/a.

³⁵⁰ *KKA TD*, nr.116, s.305/b.

³⁵¹ *BOA TD*, nr.402, s.718, 720.; *KKA TD*, nr.101, s.211/b, 83/a.; *KKA TD*, nr.116, s.205/a–207/b.

³⁵² *BOA TD*, nr.155, s.176.; *BOA TD*, nr.315, s.112.; *KKA TD*, nr.31, s.62/b.

Öte yandan Beğmiş Hacılı aşiretiyle bağlantısı tespit edilememekle birlikte, Beymiş isimli bir cemaatin Kayseri Sancağında Kenar-ı Irmak nâhiyesinde kaydedildikleri görülmektedir. Nâhiyenin Baş Viran mezrasını ziraat eden bu cemaatin Sis'ten gelmiş oldukları bildirilmiştir³⁵³. Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesinde³⁵⁴ ve Yeni İl Türkmenleri arasında da Beğmişli adlarını taşıyan cemaatlere tesadüf edilmektedir³⁵⁵.

Bekir Hacılı

Dokuz boyuna bağlı olan Bekir Hacılı cemaati, 1525'te Narlıca (Bekirlice) adlı yerde kışlayan 5 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti³⁵⁶. Müteakip Maraş tahrîrlerinde ismine tesadüf edilmeyen cemaat Bozulus'a dâhil edilmiş olmalıdır³⁵⁷. Bekir Hacılı aşiretinin bir kolunun ise Sis'te Eğlen Oğlu tâifesi içerisinde yer aldığı ve XVI. yüzyılın son çeyreğinde hızla nüfusunun arttığı dikkate alındığında aşiretin Bozulus'tan ayrılarak Sis'e gelmiş olabileceği akla gelmektedir³⁵⁸.

Bekirceli

İsmi kethüdâları Mustafa'nın babası Bekirce'den alan cemaat, Küşne boyuna tâbi aşiretlerdendi. Halep taraflarında Bumuc adlı yerde kışlayan cemaatin 1525'te 31 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁵⁹. Bekirceli cemaatine Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Bekirli

Anamaslı boyuna bağlı olan Bekirli aşireti Sof Dağı'nı kışlayıp müteferrik yerlerde yayılmaktaydı. 1525'te cemaat aynı aileye mensup yalnızca 2 bennâk ve 5 mücerred vergi

³⁵³ *BOA TD*, nr.387, s.214.

³⁵⁴ *397 Numaralı Halep Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I*, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay.,24.

³⁵⁵ Şahin, (1980), 247.

³⁵⁶ *BOA TD*, nr.402, s.259.; *BOA TD*, nr.998, s.449

³⁵⁷ Gündüz, (2007),120.

³⁵⁸ Halaçoğlu, (1979), 841.; *KKA TD*, nr.150, s.58/b.

³⁵⁹ *BOA TD*, nr.402, s.468.

nüfusundan müteşekkildi³⁶⁰. Aşirete Dulkadirli sahasının daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Bekmezli ve Kara Boğalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesi içinde 15 hâne vergi nüfusla, beraber kaydedilen Bekmezli ve Kara Boğalı aşiretlerine³⁶¹, Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır. Ancak Bekmezli aşiretinin 1536 yılında Halep Türkmenlerinin Gündüzlü Avşarı boyuna tâbî olarak yazıldığı, aşiretin bu sırada bir kolunun Halep'in doğusunda, diğerinin Şam'da olmak üzere iki şubeye ayrılmış bulunduğu tespit olunmaktadır³⁶².

Bektaş-Bektaşlı

İsmi Dulkadir oğlu Bektaş'tan alan aşiretin Eymir tâifesine mensup asıl bölüğünden başka Peçenek, Küşne ve Küreciyân tâifeleri içerisinde de kolları bulunmaktaydı. İlk tahrîrde Eymir tâifesi içinde bulunan 22 hânedan mürekkep Bektaşlı bölüğünün Diyarbakir'de buldukları kaydedilmişti³⁶³. Bu cemaat ihtimâlen bölgede bulunan diğer Dulkadirli aşiretleriyle birlikte Bozulus'a dâhil edilmişti. Peçenek tâifesi içerisinde yer alan cemaat ise Adana'da Sis yakınlarında kışlayıp, Kayseri havalisinde Develi yakınlarında yaylamaktaydı. Aynı tarihte Küreciyân tâifesine bağlı olan üç ayrı Bektaşlı cemaati tespit olunmaktadır. Bu cemaatlerden bir kısmı Mele Beyli adlı yerde kışlayıp, Berit Dağı'nda Kınık Depe'yi yaylayıp yine yaylaklarını ziraat etmekte iken, diğer bölüğü Ceyhan nehri kenarında ve Maraş'ta Ada Depe adlı yerde kışlayıp, aynı yerlerdeki ekinliklerinde ziraatla da uğraşmaktaydı. Bu cemaatler Zeytun Kalesi'ne yakın Salkoz adlı yerde yaylamaktaydı. Aşiretin ilk tahrîrinde Eymir içinde 97 hâne, Peçenek tâifesinde 6 hâne, Küreciyân içinde 102 hâne ve 47 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁶⁴. Aynı tarihte Bektaşlı aşiretinin bir kolun da Adana'da bulunduğu görülmektedir³⁶⁵.

³⁶⁰ *KKA TD*, nr.116, s.62/b

³⁶¹ *BOA TD*, nr.998, s.457.

³⁶² Çakar, (2003),190.

³⁶³ *BOA TD*, nr.402, s.610.

³⁶⁴ *BOA TD*, nr.402, s.631, 307, 287, 384.; *BOA TD*, nr.998, s.453, 449, 450.

³⁶⁵ *BOA TD*, nr.450, s.167, 176, 229.

XVI. yüzyılın sonunda Eymir tâifesi içerisinde bulunan Bektaşlı aşireti Ceyhan kenarında Cece Tepe ve Kılavuz mezralarıyla “*Ali Beyi vurduğu yerde*” kışlayıp Berit Dağı’nı yaylamaktaydı. Küşne tâifesine bağlı olan cemaatler ise Hârûniye ve Andırın’da kışlayıp yazları Çukur Hisar’da geçirmekteydiler. Bu tâifeye bağlı olan cemaatlerden Kınık, Berendi, Maraş nefsinde yerleşik olan hâneleri de bulunmaktaydı. 1580’de Bektaşlı aşiretinin hızla nüfusunun arttığı görülmektedir. Bunlardan Eymir içerisinde bulunan aşiretler 179 bennâk ve 278 mücerred³⁶⁶, Küşne içerisindekiler ise 55 bennâk ve 91 mücerred vergi nüfusuna ulaşmıştı³⁶⁷. Ayrıca aynı tarihte diğer cemaatlerle birlikte yaylayıp kışlayan ve Çukur Hisar’daki âşiyânelerin sayyâdları olarak kaydedilen 15 hânelik muâf nüfus bulunmaktaydı³⁶⁸.

Öte yandan aşiretin Bozok havalisine gitmiş olan kolu Boğazlıyan’da Sungur köprüsü mezrasında ziraat etmekteydi. 1529’da 12 hâne ve iki mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, daha sonra köye dönüştürdükleri Sungur Köprüsü köyüne yerleştikleri anlaşılmaktadır³⁶⁹.

Belikli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Döngeleli boyuna mensup olan cemaat Harami Sekisi’nde Belik/Belen adlı yerde kışlayıp Firlos yakınlarında Tekfur Pınarı’nı yaylamaktaydı. Cemaatin içinde 7 nefer Maraş merkezinde Alaüddeve Bey imaretinin balcıları olarak muâf kaydedilmişlerdi. 1525’te bu cemaat 56 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti³⁷⁰. 1563’te Kars-ı Maraş’ın Andırın nâhiyesinde Kabak Alanı köyü yakınında bulunan Tekfur Pınarı’nın Döngeleli tâifesinin ziraat ettiği yazılmış ancak cemaat adı belirtilmemişti³⁷¹. Ayrıca aynı tarihte Yenice Kale nâhiyesinde Adaca köyünde yerleşmiş olan bir bölük bulunmaktaydı³⁷².

³⁶⁶ *KKA TD*, nr.116, s.160/b.

³⁶⁷ *KKA TD*, nr.116, s.287/b.

³⁶⁸ *KKA TD*, nr.116, s.11/a.

³⁶⁹ *BOA TD*, nr.998, s.631.; *BOA TD*, nr.315, s.425.

³⁷⁰ *BOA TD*, nr.402, s.436.; *BOA TD*, nr.998, s.454.; İcmal defterde hâne sehven 52, mücerred 12 yazılmıştır.

³⁷¹ *KKA TD*, nr.168, s.312/b.

³⁷² *KKA TD*, nr.101, s.194.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde ise Hârûniye'de Taşbudak adlı mezrada, Latife'de ve Trablus'ta bölükler halinde kışlayan aşiretin yaylakları, Kayseri'de Pınarbaşı taraflarında bulunmakta olup toplam 71 bennâk ve 28 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁷³. Ayrıca Halep Türkmenlerinin Bayad boyuna mensup olan Belikli/Belenli adında da aşiretlere rastlanılmaktadır³⁷⁴.

Beltekli

Kızıllı tâifesine tâbi olan Beltekli aşireti 1525'te 8 hâne vergi nüfusuna sahipti. Aşiret, Halep'in Derbsâk nâhiyesinde Bulut Burcu köyünde yerleşmiş olduğundan daha sonraki tahrîrlerde ismine rastlanmamaktadır³⁷⁵.

Bennâkyâlî

Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve Bayındır'da kışlayan aşiret 1525'te 15 hâne, 1580'de ise 8 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti³⁷⁶. Ayrıca Sis'te Kavurgalı tâifesine bağlı aşiretler içerisinde Bennâkyâ Hacılı aşireti adında bir cemaat daha bulunmaktaydı. 1519'da 8 ve 1523-24'te 10 nefer vergi nüfusu olan bu bölük daha sonraki tahrîrlerde Kuşçular cemaatiyle birlikte tahrîr edilmişti³⁷⁷. Bennâkyâ Hacılı aşiretinin daha sonra Dulkadirli topraklarına geldikleri anlaşılmaktadır. Karguluk nâhiyesinde Kerler köyünde kışlayıp ziraat eden cemaat Elbistan havalisinde yaylamaktaydı. 1580'de Yeni İl'den geri dönerek Dokuz tâifesi içerisinde katıldığı anlaşılan cemaatin bir kolu ise Yeni İl içerisinde kalmaya devam etmiş ve burada Kayağılı Dokuzu aşiretine bağlı bir cemaat olarak kaydedilmişti. 1563'te 35 hâne ve 21 mücerred, 1580'de ise 50 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin 1583 tarihli deftere göre Yeni İl içerisinde bulunan kolunun 46 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁷⁸.

³⁷³ *KKA TD*, nr.116, s.183/b

³⁷⁴ Çakar, (2003), 181.

³⁷⁵ *BOA TD*, nr.402, s.654.

³⁷⁶ *BOA TD*, nr.402, s.592.; *BOA TD*, nr.998, s.456.; *KKA TD*, nr.116, s.284/a.

³⁷⁷ Halaçoğlu, (1979), 850.

³⁷⁸ *KKA TD*, nr.101, s.228/a.; *KKA TD*, nr.116, s.82/b.; Şahin, (1980), 190.

Bereketli ve Karakeçili

Kavurgalı boyuna bağlı olan Bereketli ve Karakeçili cemaatleri, 1563'te Savrun nâhiyesinde Binboğa köyünde yerleşmiş durumda olup, ziraata geçmişlerdi. Bu tarihte cemaatin 5 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁷⁹. Öte yandan Niğde'de de Şam Ardı nâhiyesinde Gerkendi köyü, yine Bereketli aşiretinin Emin Hacılı cemaati tarafından kurulmuştu³⁸⁰.

Bestanlı

Dokuz boyuna tâbi aşiretler arasında yer alan Bestanlı cemaati, Neccarlı aşiretinden ayrılan akraba ailelerden oluşmaktaydı. 1525'te Amik nâhiyelerinde kışladığı kaydedilen cemaatin 18 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁸¹. Aşiretin daha sonraki tahrîrlerde bulunmaması müstakilen yazılmayarak Neccarlı aşiretiyle birlikte tahrîr edilmiş olduklarını akla getirmektedir.

Beş Bacaklı

Bir kolu Kars-ı Maraş Sancağında bulunan aşiretin diğer kolu ise Bozok Sancağını yurt tutmuştu. Kars-ı Maraş'ta yalnızca 1525 tarihli tahrîrde ismine rastlanan Beş Bacaklı aşireti Karamanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olup 45 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuna sahipti³⁸². Aşiretin Bozok'ta bulunan kolu ise Çiçekli tâifesine tâbiydi. Beş Bacaklı Kışlası mezrasında ziraat eden cemaat, sahip oldukları her yüz koyun üzerinden vergi verdikleri için yüzdeciyândan olarak yazılmıştı. Aşiretin, 1529 yılında yalnızca 2 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁸³. Beş Bacaklı cemaatine Bozok Sancağının yalnızca ilk tahrîrde rastlanılmakla birlikte ilk tahrîrde bulunmayan ancak 1555 sayımında yer alan Bacaklı adında bir başka cemaat daha görülmektedir. İhtimâlen Beş Bacaklı aşiretiyle irtibatlı olan bu aşiret Akdağ kazâsında Bacaklı (Gündoğdu Viranı), Yellice Kışla ve

---

³⁷⁹ *KKA TD*, nr.168, s.179/b.

³⁸⁰ *KKA TD*, nr.135, s.67/a, 87/a.

³⁸¹ *BOA TD*, nr.402, s.218.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

³⁸² *BOA TD*, nr.998, s.495.

³⁸³ *BOA TD*, nr.155, s.158.

Kozluca Kışla köylerinde yerleşmiş durumdaydı. Bu köylerin 1555 yılında 64 nefer ve 1575'te ise 255 nefer nüfusa sahip olduğu tespit olunmaktadır³⁸⁴.

Beşarı

Peçenek tâifesi aşiretlerinden olan Beşarı cemaati, Gökçe dağında yaylamakta ve kendi isimlerini taşıyan mezrada kışlamaktaydı. Bu itibarla aşiret ihtimâlen kışlaklarının ismini almıştı. 1563 tahrîrine göre aşiretin Andırın, Hârûniye ve Bayındır nâhiyesinde müteferrik cemaatler arasına dağılmış oldukları tespit olunmaktadır. Aşiretin ilk tahrîrde 10 hâne olan vergi nüfusu, 1563'te 13 hâne ve 3 mücerred olup ayrıca içlerinde 22 neferden oluşan bir sipahizâde grubu da bulunmaktaydı³⁸⁵.

Beşir Hacı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesine bağlı olan Beşir Hacı cemaati, Peçenek tâifesinin dağılması üzerine 1563'te müteferrik cemaatlerden olarak kaydedilmişti. Kınık ve Bayındır'da kışlayan cemaatin yaylakları Çokak yakınlarındaydı. Aşiretin 1525'te 17 hâne olan vergi nüfusu, 1563'te 13 hâne ve 3 mücerredden ibaretti³⁸⁶.

Beşirli

Beşirli aşiretinin Anamaslı ve Cerid tâifelerine tâbi olan cemaatleri bulunmaktaydı. Anamaslı boyu içindeki aşiretin konargöçerlik ettiği sahalar hakkında bilgi bulunmazken, Cerid tâifesine bağlı olan cemaatin kışlaklarının Amik ve Kızıl Sınır adlı yerde olduğu kaydedilmişti. Aşiretin 1525'te toplam 29 hâne ve 13 mücerred, 1580'de 53 bennâk ve 50 mücerredden oluşan vergi nüfusundan başka 25 hâne ve 22 mücerredden oluşan kısmı Maraş sayyâdanı arasında yer almıştı³⁸⁷. Beşirli aşiretinin bir kolu da Adana'da tahrîr edilmişti. Yüreğir nâhiyesinde Vasıntaş mezrasında ziraat eden aşiretin 1525'te 27 hâne ve 11 mücerred, 1572'de 18 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁸⁸.

³⁸⁴ BOA TD, nr.315, s.316–317.; KKA TD, nr.30, s.42/b, 50/a-b.

³⁸⁵ BOA TD, nr.402, s.391.; BOA TD, nr.998, s.453.; KKA TD, nr.168, s.302/b, 305/a.

³⁸⁶ BOA TD, nr.402, s.393.; BOA TD, nr.998, s.453.; KKA TD, nr.168, s.140/a.

³⁸⁷ BOA TD, nr.402, s.158.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.116, s.120/b, 47/a, 7/b.

³⁸⁸ BOA TD, nr.450, s.95.; KKA TD, nr.114, s.28/b, 43/b.

Öte yandan Danişmendli Türkmenleri içerisinde de Beşirli adını taşıyan bir cemaat bulunmakla birlikte bu aşiretin Dulkadirli Türkmenleriyle ilişkisini kesin olarak ortaya koymak mümkün görünmemektedir³⁸⁹.

Beyceğizli

İsmi Dulkadir Beyliği'nde nüfuzlu bir kimse olduğu anlaşılan Bayceğiz'den alan cemaat, Maraş nefsinde Beyceğizli mahallesinin de kurucularıydı. 1525'te bu mahallede meskûn olan Beyceğiz'in neslinden 6 sipahi ve sipahizâde içerisinde Beyceğiz'in oğlu Hamza da bulunmaktaydı³⁹⁰.

Beyceğizli cemaatinin konargöçer olan kısmı ise Maraş Yörükleri olarak üç şubeye ayrılmaktaydı. Bu cemaatlerden en büyüğü Berriye'de kışlayıp Yenice Abad Dağı'nı yaylarken, diğer bölüklerinden biri Yenice Abad'da Sürün köyünde kışlayıp ziraat ediyor sonuncusu ise Adana adlı köyde kışlayıp Kaya Pınar adlı yeri yaylıyordu. 1525'te aşiret toplam 127 hâne vergi nüfusuna sahipti³⁹¹. Maraş Sancağının diğer tahrîrlerinde ismine rastlanmayan cemaatin Bozulus'a dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Aşiret, Dulkadir İl'inden Bozulus'a dâhil edilmiş olan aşiretlerin tespit edildiği tahrîr defterinde aşiret kethüdâsı Maksud'un idaresinde 61 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti³⁹². Bozulus'un 1540 tarihli tahrîrinde yine aynı kethüdâ idaresinde buldukları tespit olunan aşiretin 68 hâne ve 8 mücerred nüfusu bulunmaktayken³⁹³, II. Selim döneminde 31 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuna gerilemişti. Bozulus'un daha sonraki tahrîrlerinde yer almayan cemaatin³⁹⁴ buradan ayrılarak Yeni İl'e katıldıkları anlaşılmaktadır. 1597'den itibaren Yeni İl Türkmenleri içerisinde 322 nefer gibi hatırı sayılır bir nüfusa ulaştıkları görülen aşiretin yine Yeni İl'in 1644'te yapılan tahrîrinde perakende halde dağıldıkları anlaşılmaktadır³⁹⁵.

³⁸⁹ Gündüz, (2005), 30.

³⁹⁰ BOA TD, nr.402, s.772.

³⁹¹ BOA TD, nr.402, s.455.

³⁹² BOA TD, nr.448, s.25–26.

³⁹³ BOA TD, nr.200, s.984.

³⁹⁴ Gündüz, (2007), 119.

³⁹⁵ Şahin, (1980), 170.

Biçerli (Celladlı)

Halep Türkmenlerinin Bayad tâifesi içerisinde bulunan Biçerli aşiretinin³⁹⁶ küçük bir kolu da Dulkadirli Türkmenleri arasında Demrek tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Biçerli aşiretinin ilk tahrîrde yalnızca 7 nefer vergi nüfusu vardı³⁹⁷. İlk tahrîrde konargöçerlik ettikleri sahalar tespit olunamaya aşiretin, 1563'te Karamanlı-yı Dokuz tâifesi içerisinde bulunduğu ve Karguluk'ta Yumru Depe, Bostan Çukuru, Katranlık mezraları ile Kuru Pınar Köyü'nde ziraat ettikleri tespit olunmaktadır³⁹⁸. XVI. yüzyıl sonunda aşiretin yaylaklarının Elbistan çevresinde bulunduğu, kışlamak için ise Üzeyir sancağına indikleri görülmektedir. 1580 yılında aşiretin, 132 bennâk ve 86 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı³⁹⁹.

Bişanlı

Dokuz tâifesinin boybeyi olan Bişan'ın neslinden gelmeleri nedeniyle Bişan Veledâni adını taşıyan cemaat Bertiz tâifesine tâbi durumdaydı. Karguluk nâhiyesinde bulunan cemaatin nüfusu 1525'te tamamı sipahi ve sipahizâdelerden oluşan 9 neferden ibaretti⁴⁰⁰. 1563'te Camustil nâhiyesinin merkezi olan Camustil köyünde 25, yine aynı nâhiyede İsmail Deresi köyünde 11 ve Karguluk nâhiyesinde de 16 nefer olarak Bişan Veledâni adıyla kaydedilen sipahi ve sipahizâdeler boybeyi Bişan akrabalık bağı bulunan muâflardı⁴⁰¹.

Öte yandan Demrek boyu içinde Bişan Oğlu adında bir aşiret daha bulunmaktaydı. İsmine aşiretin reisi durumunda olan Bişan'dan alan bu cemaatin, Dokuz tâifesi boybeyi olan Bişan ile irsî bağlantısı yoktur. Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan aşiretin 1525'te yedi hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁰².

---

³⁹⁶ Çakar, (2003), 181.

³⁹⁷ BOA TD, nr.402, s.699.

³⁹⁸ KKA TD, nr.101, s.223.

³⁹⁹ KKA TD, nr.116, s.96/b.

⁴⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.327.

⁴⁰¹ KKA TD, nr.101, s.56/a, 66/b, 222/b.

⁴⁰² BOA TD, nr.402, s.699.

Boğa Halifeli

İsmi Boğa Halife isimli bir kimseden alan cemaat akraba ailelerden oluşan toplam 8 nefer nüfusa sahipti. Duacı olarak muâf kaydedildikleri için asıl cemaatlerinden ayrı yazılan bu bölük, Anamaslı'ya bağlı diğer bazı cemaatlerle birlikte kış aylarında sahile kadar inmekte yazları ise Mağara civarında Belpınar adlı yerde yaylamaktaydılar⁴⁰³.

Boğa Viranlı

Bozok Sancağını yurt tutmuş olan Boğa Viranlı aşireti, Sorgun'da İğde Pazarı, Kara Kız Kavağı ve Eşek Meydanı isimli mezralarda ziraat etmekte olup 1529'da 47 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁰⁴. Sancağın 1542 tarihli tahririne göre, Akbaş mezrasında ziraat eden aşiret, Boğa Viranlı ve ziraat ettikleri mezralardan dolayı Hoşmeli-yi Boğa Viranlı ve İsalı-yı Boğa Viranlı adlarını alan üç cemaate ayrılmış durumdaydı. 1555 tarihinde Sorgun nâhiyesine tâbi Hoşmeli (Boğa Viranlı) köyü bu aşiret tarafından iskân edilmişti⁴⁰⁵.

Boğazlıyanlı

Dulkadirliilerin Maraş, Kars-ı Maraş, Sis ve Adana Sancaklarına dağılmış olan aşiretleri arasında yer almayan cemaatin adını yurt tutmuş oldukları Bozok Sancağının Boğazlıyan nâhiyesinden aldıkları anlaşılmaktadır. Aşiret, XVI. yüzyıl başlarında adı geçen nâhiyede Karaca İn, Kızılca Kışla Kirce Öz ve Kuyu Deresi mezarlarında ziraatla uğraşmaktaydı. Sancağın müteakip tahrirlerinde doğrudan aşiretin ismine rastlanılmamakla birlikte Boğazlıyan köyünün varlığı görülmektedir. Bu durum Boğazlıyanlı aşiretinin yerleşik hale geldiklerini akla getirmektedir. Aşiretin 1529 yılında 37 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır⁴⁰⁶.

---

⁴⁰³ *KKA TD*, nr.116, s.68/a.

⁴⁰⁴ *BOA TD*, nr.155, s.159.; *BOA TD*, nr.998, s.610.

⁴⁰⁵ *BOA TD*, nr.155, s.159–160.; *BOA TD*, nr.218, s.157.; *BOA TD*, nr.315, s.149, 150.

⁴⁰⁶ *BOA TD*, nr.155, s.304.; *BOA TD*, nr.218, s.114.; *BOA TD*, nr.315, s.403.; *KKA TD*, nr.30, s.89/b.

Boran

Boran cemaati Dulkadirliilerin Bozok Sancağını yurt tutmuş olan aşiretlerindendi. Bununla birlikte Halep Türkmenlerinin İnallı tâifesine bağlı olarak Boranlı adında bir cemaat daha bulunmaktaydı⁴⁰⁷. Bozok'ta Boran cemaatinin varlığına ilk olarak 1555'te rastlanması cemaatin Halep Türkmenlerinden koparak Dulkadirliiler arasına dâhil olduklarını düşündürmektedir. Anılan tarihte Akdağ nâhiyesinde İsa Beyli ve İsmail Viranı köylerinde yerleşik durumda olan cemaatin ilk tahrîr de farklı bir isimle kaydedilmiş olabileceği de ihtimâller arasındadır. Aşiretin 1555 tahrîrinde 84 nefer, 1575'te aynı köylerde 165 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁰⁸.

Bostancı

Bostancı aşireti Bostancıyân tâifesine de isim veren en büyük aşiretti. Bostancı adı altında kaydedilen cemaatlerden biri de Eksalı adını taşımakta ve Kınık'ı yurt tutmuş bulunmaktaydı⁴⁰⁹. Maraş Yörükleri arasında kaydedilen diğer Bostancıyân tâifesi cemaatleri ise Ayas yakınlarında kışlayıp Göksun'u yaylayan iki grup halinde yazılmışlardı. 1525'te toplam 70 hâne ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretler içerisinde⁴¹⁰ Alaüddevle ve Ali Bey zamanından beri muâfiyetleri mukabilinde sefere 3 asker göndermek zorunda olan 34 hâne nüfus bulunmaktaydı⁴¹¹. XVI. yüzyılın sonunda Bostancıyân tâifesinin dağılması üzerine tüm Bostancı cemaatleri Küşne boyuna dâhil edilmişlerdir. Bu cemaatlerin Kınık, Berendi ve Ayas yakınlarında kışlamakta Göksun ve Zamantı'da yaylamakta olup, toplam 112 bennâk ve 47 mücerred vergi nüfusuna mâlik oldukları tespit olunmaktadır⁴¹².

Bozok Sancağında da Bostanlı adında bir cemaat bulunmaktaydı. 1529 tarihinde Bostanlı Bey Kavak Kışlası isimli mezrada ziraat etmekte olan cemaat, ihtimâlen 1555 tarihinde Gedik nâhiyesinde tespit edilen Bostanlı (Burnu Kara Çardağı) isimli köye

---

⁴⁰⁷ Çakar, (2003), 193.

⁴⁰⁸ *BOA TD*, nr.315, s.338, 345.; *KKA TD*, nr.30, s.57/b, 62/a.

⁴⁰⁹ *BOA TD*, nr.402, s.195.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

⁴¹⁰ *BOA TD*, nr.402, s.193.

⁴¹¹ *BOA TD*, nr.402, s.193.

⁴¹² *KKA TD*, nr.116, s.248/a, 306/b.

yerleşmişlerdi. Aşiretin 1529'da 26 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴¹³. Ayrıca sancağın ilk tahririnde herhangi bir mezrada yazılmayan Bostanlı Kılıççıları adında bir cemaat daha bulunmaktaydı. Bostanlı aşiretiyle muhtemel bir bağlantısı olan 14 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusundan mürekkep olan bu aşiret⁴¹⁴, 1560'da Budak Özü nâhiyesinde Kılıççılar adlı köyde yerleşmiş durumdaydı⁴¹⁵.

Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini kesin olarak ortaya koymak mümkün görünmese de benzer isimler taşıyan aşiretlere geniş bir sahada rastlamak mümkündür. Sis Sancağında Aşağılara bağlı olan Bostancı⁴¹⁶, Menteşe Sancağında Tavas kazâsında Bostancıyân⁴¹⁷, Kayseri'de İslamlı Yörükleri ve Halep Türkmenleri içerisinde yer Bostanlı adında cemaatler bulunmaktaydı.

Boyacılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Peçenek tâifesi cemaatlerinden olarak kaydedilen Boyacılı aşireti, kışı Kınık nâhiyesinde geçirirken, Kireç Pınarı ve Geben Dağı'nı yaylamaktaydı. Cemaatin bir bölümü ise Göksun nâhiyesini yurt tutmuştu. Aşiretin, 1563'te aynı yaylak ve kışlakları arasında konargöçerliğe devam eden iki şubesinden başka, Demircili tâifesine bağlı olarak Adana'da kışlayıp Niğde taraflarında yaylayan bir bölümü daha bulunmaktaydı. 1525'te toplam 23 hâne ve 3 mücerred olan aşiretin vergi nüfusu, 1563'te 31 hâne ve 11 mücerreden oluşmaktaydı⁴¹⁸.

Öte yandan Halep Türkmenleri içerisinde Şah Melikli ve Peçenek tâifelerine bağlı olarak kaydedilen Boyacılı cemaatinin de Dulkadirli Türkmenleri arasında bulunan cemaatle irtibatlı olduğu anlaşılmaktadır. Bununla birlikte Kayseri'de Köstere Yörükleri⁴¹⁹ ve Sis

---

⁴¹³ *BOA TD*, nr.155, s.123.; *BOA TD*, nr.315, s.52.; *KKA TD*, nr.30, s.173/b.; *BOA TD*, nr.315, s.62.; *KKA TD*, nr.31, s.34/b.

⁴¹⁴ *BOA TD*, nr.155, s.130.

⁴¹⁵ *BOA TD*, nr.322, s.82.

⁴¹⁶ Halaçoğlu, (1979), 842.

⁴¹⁷ Halaçoğlu, (2009), I, 366.

⁴¹⁸ *BOA TD*, nr.998, s.527.; *BOA TD*, nr.402, s.385.; *KKA TD*, nr.168, s.42/b, 144/b, 40/a.

⁴¹⁹ *BOA TD*, nr.38, s.42.; *BOA TD*, nr.976, s.100.

Sancağında Savcı Hacılı tâifesine bağlı cemaatler arasında görülen Boyacılı cemaatlerinin de birbiriyle irtibatlı oldukları akla gelmektedir⁴²⁰.

Boynu Yoğunlu

Çimeli boyuna tâbi olan Boynu Yoğunlu aşireti, iki bölük halinde Şam yakınlarında kışlayıp Derbend'in kuzey yamaçlarında bulunan yaylaklarında yaylamaktaydı. 1525'te Maraş havalisindeki cemaatin toplamda 37 hânelik vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴²¹. Aynı tarihlerde aşiretin Bozok'un Sivas'a bakan Sorgun havalisinde bulunan küçük bir kolu da Sekili tâifesine bağlı olarak Halife Çayırı isimli mezrada ziraat etmekteydi. Anılan tarihte aşiretin 4 hâne ve 1 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁴²². Rum Vilâyetinin tahrîri sırasında Boynu Yoğunlu aşiretinin yurtlarının Yeni İl kazâsına katılması üzerine aşiret de Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmiş oldu. 1548'de bu İl içerisinde aşiret, 3 nefer nüfusa sahip olup burada Küçük Dokuzcuk ve Dokuzcuk Boğazı yurtlarında yaylamaktaydı⁴²³. Bozok Sancağından da tasarruf edilen Sorgun havalisindeki bu bölgelerden iki taraflı vergi alınması üzerine aşiret tekrar yapılan tahrîrle Bozok vergi dairesinde dâhil edildi. Aşiretin Sorgun'da daha önce Eşlegenli cemaati tarafından kurulan Eslice Viran köyüne yerleşmiş olduğu tespit olunmaktadır. 1555'te Zâkirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaatin bu köyde 39 nefer nüfusu bulunmaktaydı⁴²⁴. Müteakip tahrîrlerde yine Sorgun nâhiyesinde görülen Boynu Yoğunlu köyü de ihtimâlen aşiretin yerleşmesiyle Eslice Viran Köyünün yeni aldığı ad olmalıdır⁴²⁵.

1580'de yapılan Maraş tahrîrinde ise Maraş havalisinde biri Eymirli diğeri Küşne tâifesine kaydedilmiş olan iki Boynu Yoğunlu cemaati bulunmaktadır. Yeni İl'den tekrar Maraş'a dönmüş oldukları anlaşılan bu bölüklerin daha önce bağlı oldukları Çimeli tâifesi dağılmış olduğundan kışlaklarının bulunduğu bölgeleri yurt tutmuş olan tâifelere dâhil edildikleri görülmektedir. 1580'de Eymirli tâifesine bağlı olarak Boynu Yoğunlu, Bostan

⁴²⁰ Halaçoğlu, (1979), 842.

⁴²¹ *BOA TD*, nr.402, s.654.

⁴²² *BOA TD*, nr.155, s.309.; *BOA TD*, nr.998, s.634.

⁴²³ Şahin, (1980), 172.

⁴²⁴ *BOA TD*, nr.315, s.144

⁴²⁵ *BOA TD*, nr.322, s.203.

Beli, Eğrice Söğüt ve Elik Pınar'da yaylayan aşiretin 42 bennâk ve 32 mücerred⁴²⁶ Küşne içerisinde Derin tevabiinde yaylayan Boynu Yoğunlu bölüğü ise 11 bennâk ve 1 mücerred nüfusa sahipti⁴²⁷.

Öte yandan Maraş havalisinde kalan Boynu Yoğunlu cemaatinden küçük bir bölümü Ashâb-ı Kehf Vakfı'na hizmet etmek karşılığında adet-i çeri, bâc, adet-i ağnâm, avâriz, tekâlif-i örfiye ve sâir vergilerden muâfiyetlere sahipti. Dulkadirli Ali Bey devrinden itibaren geçerli bu muâfiyetler bölgede Osmanlı idaresinin tesisinden sonra da aynıyla uygulanmaya devam etmiştir. Orta Niyabet nâhiyesinde bulunan cemaat 1525'te 6 nefer, 1563'te 17 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahipti⁴²⁸.

Boynu Yoğunlu cemaatinin bir bölümünün Balıkesir havalisine kadar ulaştığı anlaşılmaktadır⁴²⁹. 1663'ten itibaren Halep Türkmenleri arasında Boynu Yoğunlu aşireti bulunmaktaydı⁴³⁰.

Bozatlı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Cerid tâifesine bağlı üç cemaat halinde kaydedilen Bozatlı aşiretinin⁴³¹, 1580'de Rumkale (Halfeti) yakınlarında Bakırhan köyünde kışlayıp ve Bozlu Oluğu'nda yayladığı tespit olunmaktadır⁴³². Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrlerinde 31 hâne vergi nüfusu olan cemaatin 1580'de 37 bennâk ve 37 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Bunun yanında Bozatlı aşiretinin bir kolu da Yeni İl Türkmenlerine katılmıştı. 1583'te yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmayan cemaatin 1644 tahrîrine göre Antep'e tâbi Kara Diken ve Kızıl Hisar mevkilerinde kışladıkları kaydedilmişti⁴³³.

---

⁴²⁶ *KKA TD*, nr.116, s.263/b.

⁴²⁷ *KKA TD*, nr.116, s.272/b.

⁴²⁸ *BOA TD*, nr.402, s.1187.; *KKA TD*, nr.108, s.413.

⁴²⁹ Su, (1938), 22.

⁴³⁰ Çakar, (2006), 197.

⁴³¹ *BOA TD*, nr.402, s.353.; *BOA TD*, nr.998, s.452.

⁴³² *KKA TD*, nr.116, s.121/a.

⁴³³ Şahin, (1980), 173.

Bozcalı

İlk tahrîrde Döngeleli boyu içerisinde Maraş Yörükânından olarak kaydedilen Bozcalı aşireti, Harami Sekisi'nde Heyik adlı yerde kışlayıp Firlos yakınlarında Karadut'u yaylamaktaydı. 1580'da Bozca Oğlu adıyla kaydedilen cemaatin Camustil yakınlarında Sakız Peyker adlı mevkide yaylayıp ziraat ettikleri tespit olunmaktadır. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 11 hâne vergi nüfusu olan cemaatin 1580'de 17 bennâk ve 2 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁴³⁴.

Bozcalı aşiretinden bir kolun Yeni İl Türkmenleri dâhil edildiği ve 1641–1642 tarihinde bu İl içerisinde varlıklarını sürdürmekte oldukları görülmektedir⁴³⁵. Halep Türkmenleri arasında da bir kolu bulunan Bozcalı aşireti bu İl içerisinde Bayad boyuna tabiydi⁴³⁶. Bunun yanında Bozcalı aşiretinden bir şube de Safevî hizmetine girerek İran'a gitmişti⁴³⁷.

Bozekiz

Dulkadirliilerin Gündeşli boyuna tâbi olan Bozekiz aşireti 1525'te 12 hâne vergi nüfusuna sahipti⁴³⁸. Konargöçerlik ettikleri yerler tespit olunamayan aşirete Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Bozlu

Esasen Halep Türkmenleri içerisinde yer alan Bozlu aşireti bu İl'de Beydili tâifesine bağlı büyük bir aşiretti⁴³⁹. Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Anamaslı tâifesine bağlı Bozlu aşiretinin de Halep Türkmenlerinden bazı aşiretlerin de kışlağı olan Azir'de kışlamaları, bu ilden Maraş'a katılmış olduklarını göstermektedir. Anılan aşiret ilk tahrîrde 7 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan küçük bir bölüktü⁴⁴⁰. Ayrıca Halep ve Yeni İl

⁴³⁴ BOA TD, nr.402, s.439.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.116, s.185/a.

⁴³⁵ Şahin, (1980), 268.

⁴³⁶ Çakar, (2006), 202.

⁴³⁷ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan. (2014), 33.

⁴³⁸ BOA TD, nr.402, s.112.; BOA TD, nr.998, s.444.

⁴³⁹ 397 Numaralı Halep Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 24.; Çakar, (2006), 202–204.; Çakar, (2003), 174.

⁴⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.127.; BOA TD, nr.998, s.445.

Türkmenleri içerisindeki Bozlu aşiretlerinden tefrik edilebilmek için Andırın ve Hârûniye yörüklerinden oldukları kaydedilen bir diğer Bozlu bölüğü daha vardı. Bunlar Maraş'ta Yenice Kala nâhiyesinde Kara Tut, İncirlik ve Armut Alanı mezralarını ziraat edip kışlamakta olup 1525 yılında 22 hâne ve 4 mücerredden vergi nüfusuna sahipti⁴⁴¹.

Bozlu aşiretinin, 1580'de Maraş, Azir ve Karatan adlı köyde bölükler halinde kışladığı, bunlardan bir bölümünün Yeni Kale yakınlarında diğer bir bölümünün ise Barka Gediği adlı yerde yaylamakta olduğu tespit olunmaktadır. Anılan tüm bölükleriyle birlikte aşiretin 57 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁴². Azir'de bulunan kısmından ayrılabilmek için Yörükân-ı Maraş olarak kaydedilen diğer bir Bozlu cemaatiyse 22 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁴³. Asıl bölüklerinden ayrı olarak Cerid cemaatleri ile kışlayıp yaylayan 60 nefer vergi nüfuslu bir başka Bozlu cemaati de 1580'de Çukurabad'ı kışlamakta ve Çomran'ı yaylamaktaydı⁴⁴⁴.

Yeni İl içerisinde de kaydedilen Bozlu cemaati bu İl'de Halep Türkmenlerinden ayrılıp dâhil edilen ve Yabaneri olarak isimlendirilen kol içerisinde kaydedilmişti. Yeni İl'in ilk teşkilinden itibaren bu teşekkül içerisinde yer alan Bozlu cemaatinin ilk tahrîrde sahip olduğu 22 neferlik nüfusunun⁴⁴⁵ 1583'te muhtemelen Halep Türkmenlerinden yeni katılımlar neticesinde büyük bir artışla 133 nefere yükseldiği görülmektedir⁴⁴⁶.

Böğrü Büyüklü-Böğürcüklü- Böğürlü

Birbirleriyle ilişkileri kesin olarak ortaya konulmasa da Dulkadirli sahasında Böğrü Büyüklü, Böğürcüklü ve Böğürlü adlarıyla kaydedilen aşiretler bulunmaktaydı. Bunlardan ilk tahrîrde ismine rastlanmayan Böğrü Büyüklü aşireti 1580 tarihli sayımda Eymirli tâifesi içerisinde yer almakta olup, bu tarihte 7 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁴⁷.

⁴⁴¹ BOA TD, nr.402, s.174.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.101, s.192, 194.

⁴⁴² KKA TD, nr.116, s.52/a.

⁴⁴³ KKA TD, nr.116, s.54/b.

⁴⁴⁴ KKA TD, nr.116, s.108/b.

⁴⁴⁵ Şahin, (1980), 249.

⁴⁴⁶ KKA TD, nr.604, s.158–159.

⁴⁴⁷ KKA TD, nr.116, s.266/b.

Dokuz tâifesine tâbi olan Böğürcüklü (Buğurcuklu) aşireti ise ilk tahrîrde Güvercinlik kazâsının Tekak nâhiyesinde kışlayıp Berit Dağı'nda Kayadanı adlı yeri yaylamaktaydı. Yine aynı nâhiyede bulunan Kavkurt köyü ve Avdan mezraları da aşiretin ekinlikleriydi. Maraş Yörüklerinin son tahrîrinde aşiret Berendi, Karguluk, Yağsulu ve Kurbağalı Pınar'da buldukları kaydedilen cemaatlere ayrılmıştı. 1525'te 39 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1580 tarihinde 33 bennâk ve 18 mücerred nüfusu vardı⁴⁴⁸.

Böğürlü aşireti ise Adana'da Yüreğir nâhiyesini yurt tutmuştu. Böğrü mezrasında kaydedilen aşiret, 1572'de ise Yüreğir ve Sarıçam nâhiyelerinde iki bölük halinde bulunmaktaydı⁴⁴⁹. Dokuz tâifesine tâbi olan Böğürlü aşireti ile Adana'da kaydedilmiş olan bu aşiret akraba olmalıdır. İlk tahrîrde Göynük nâhiyesinde Göynük köyüyle, Keferdiz nâhiyesinde Bağlı Kara Öyüğü köyü aşiret tarafından ziraat edilmekteydi⁴⁵⁰. 1580'de Sülük mezrasında oldukları kaydedilen aşiretin bu tarihte üç bennâk ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁵¹.

Bucaklı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Anamashlı boyuna bağlı olarak kaydedilen ve bu sırada 36 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusundan müteşekkil olan Bucaklı aşiretinin⁴⁵² küçük bir kolu da aynı tarihlerde Adana Sancağında Berendi'de bulunmaktaydı⁴⁵³. Ayrıca Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini ortaya koymak mümkün olmamakla birlikte Aksaray Sancağında Bozdoğan Yörükleri içerisinde de büyük bir nüfusa sahip olan Bucaklı aşiretleri vardı⁴⁵⁴.

Budak- Budak Fakihli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Elbistan'ı yayladıkları kaydedilen aşiretin 42 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁵⁵. Budak aşiretine müteakip tahrîrler de

⁴⁴⁸ *BOA TD*, nr.402, s.213.; *BOA TD*, nr.998, s.448.; *KKA TD*, nr.101, s.218/b, 221/a.; *KKA TD*, nr.116, s.85/b.

⁴⁴⁹ *BOA TD*, nr.450, s.74, 177.; *KKA TD*, nr.114, s.35/b,77/b.

⁴⁵⁰ *BOA TD*, nr.998, s.434.; *BOA TD*, nr.998, s.427.

⁴⁵¹ *KKA TD*, nr.116, s.85/a.

⁴⁵² *BOA TD*, nr.402, s.160.; *BOA TD*, nr.998, s.446.

⁴⁵³ *BOA TD*, nr.450, s.319.; *KKA TD*, nr.114, s.149/b.

⁴⁵⁴ Halaçoğlu, (2009), I, 403.

⁴⁵⁵ *BOA TD*, nr.402, s.156.; *BOA TD*, nr.998, s.446.

rastlanmakla birlikte Budak Fakihli adında bir aşiretin varlığı tespit olunmaktadır. Halep Türkmenlerinin Gündüzlü Avşarı tâifesi arasında da bulunan Budak Fakihli aşireti, Dulkadirli Türkmenleri içinde ilk olarak 1580 tarihinde görülmektedir. Gurbetân tâifesine tâbi olarak kaydedilen aşiretin bu tarihte 9 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁵⁶.

Bulanıklı

Bulanıklı aşiretinin Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne ve Demrek tâifeleri arasında cemaatleri bulunmaktaydı. Aşiretin Küşne boyuna tâbi olan kolu Berriye'de kışlayıp Sivas yakınlarında yaylayan ve Güvercinlik'te kışlayan iki bölük halindeydi. Küşne kolunda bulunan aşiretin toplam 25 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁵⁷.

İlk tahrîrde aşiretin büyük kolunun dört ayrı cemaat halinde Demrek tâifesi aşiretleri arasında yer aldığı tespit olunmaktadır. Bunlardan Pazarcık nâhiyesinde Günedir köyünü kışlayıp ziraat eden cemaati, Şikar Kaya yakınlarında Baş Alanı, Üç Oluk ve Yenice Oluk adlı yerleri yaylamaktaydı. Aşiretin bir diğer bölümü yine Pazarcık'ta Gundi kuyusunda; öteki bölümü de Behisni taraflarında kışlamaktaydı. Pazarcık nâhiyesinde Genegöz, Dehliz, Kurdi Kubus, Şeyhli köyleri aşiretin ziraat mahallerindendi⁴⁵⁸. Maraş merkez nâhiyesini kışlayan cemaat ise Engizek ve Ahır dağlarında yaylamaktaydı. Maraş kazâsında Bulanık, Kara Dur ve Akdeğirmen köyleri, Bulanıklı aşireti yörükleri tarafından ziraat edilmekteydi. Aşiretin tüm bölüklerinin Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 130 hâne ve 23 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁵⁹.

1563'te Kara Hayıt nâhiyesinde Sarıkaya, Akdeğirmen ve Hisarcık mezarları, Maraş nâhiyesinde Terlikan, Ayvalı, Dünder Damı, Bulanık köyleri, Pazarcık nâhiyesinde Kürdi Kuyusu, Şeyhler, Kenehor, Dilir köylerinde kışlayan Bulanıklı aşiretinin toplam 250 hâne ve 118 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁶⁰. 1580'de tamamıyla Küşne tâifesine dâhil

⁴⁵⁶ *KKA TD*, nr.116, s.196/b.

⁴⁵⁷ *BOA TD*, nr.402, s.491.; *BOA TD*, nr.998, s.455.

⁴⁵⁸ *BOA TD*, nr.998, s.430.

⁴⁵⁹ *BOA TD*, nr.402, s.701, 702.; *BOA TD*, nr.998, s.424.

⁴⁶⁰ *KKA TD*, nr.101, s.31/a, 44/a, 44/a-45/b, 99/b, 124/a-b, 126/a, 127/b.

edilen cemaat bu tarihte Güvercinlik'te Kilisecik, Kara Hayıt'ta Hisarcık, Maraş nâhiyesinde Ayvalı ile Pazarcık nâhiyesinde İncirli, Hisarcık, Bozdoğan köyleri ile Tutluca, Sadalyu ve Mihriban mezzalarında kışlamaktaydı. Anılan tarihte Bulanıklı aşiretine bağlı cemaatlerin toplam 191 bennâk ve 114 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁶¹.

Bunsuzlu

Bunsuz aşiretinin şubeleri Dulkadirli Türkmenlerinin Kızıllı ve Karacalı tâifeleriyle Yeni İl Türkmenleri ve Sis Sancağına yayılmış olan aşiretler arasında yer almaktaydı. Sis Sancağında Eğlen Oğlu tâifesine tâbî aşirete⁴⁶² sancağın 1523–1524 yılından sonraki tahrirlerde rastlanmaması bu cemaatlerin tamamıyla Dulkadirli ile tahrir edildiklerini düşündürmektedir.

Dulkadirli İl'inin ilk tahririnde Kızıllı boyuna bağlı olan Bunsuzlu aşireti üç cemaat halindeydi. Bunlardan biri Latife'de, diğeri Bertiz nâhiyesinde ve üçüncüsü Berendi'de kışlamakta olup tüm cemaatler Mancılık nâhiyesinde yaylamaktaydı. Aşiretin bu tarihte tüm şubeleri toplamda 46 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna mâlikti⁴⁶³. Aşiretin yayladığı Mancılık, Yeni İl sahasında olduğundan Bunsuz aşiretinden bazı cemaatler de Yeni İl Türkmenlerine dâhil edildiler. Yeni İl'in ilk tahririnde Şamlıca yaylağında yayladıkları ve Yahya Hisar mezzasında ziraat ettikleri bildirilen cemaat Ağca Koyunlu tâifesine bağlanmıştı⁴⁶⁴.

Bunsuz aşiretinin Karacalı tâifesine tâbî olan ve Andırın'da Düldül Dağı'nı yayladıkları için Düldül Bunsuzu adını alan bölüğü anılan dağda bulunan şahin yuvalarının hizmetini de yürütmekteydi. Sayyâd olarak kaydedilen cemaat içinden bir kişi nöbetle âşiyâneye hizmet etmekte olup, aşiret 1525'te 48 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁶⁵. Bunsuz cemaatinin Düldül Dağı'nda bulunan Şah Düldül, Sarıkaya, Diş Çıkaran, Kartal Kayası, Dumanlı adlarındaki âşiyânelere hizmet etmekle mükellef olan sayyâdları beş

⁴⁶¹ *KKA TD*, nr.116, s.275/a, 298/a.

⁴⁶² Halaçoğlu, (1979), 843.

⁴⁶³ *BOA TD*, nr.402, s.690–691.

⁴⁶⁴ Şahin, (1980), 172.

⁴⁶⁵ *BOA TD*, nr.402, s.934.; *BOA TD*, nr.998, s.436.

gruba ayrılmakta olup 1563'te 58 nefer, 23 mücerred nüfusları bulunmaktaydı⁴⁶⁶. Aynı tarihte aşiretin sayyâdân dışındaki bölüğü ise Düldül Dağı ve Ağır mezrasında yaylayıp ziraat eden Kars-ı Maraş Sancağının müteferrik cemaatleri arasında yazılmış olup, bu sırada 92 hâne ve 58 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁴⁶⁷. Aynı tarihte ismini Düldül isimli bir kimseden aldığı anlaşılan Düldüllü adıyla bir cemaate daha rastlanmaktadır. Kınık'ta kışlayıp Göksun'da yaylamakta olan cemaatin bu sırada 9 bennâk ve 12 mücerred vergi nüfusu vardı⁴⁶⁸.

Burçaklı

Esas kolu Anamaslı tâifesi içerisinde bulunan Burçaklı aşiretinin⁴⁶⁹, bir şubesi de Koyuncuyân boyuna tâbi bulunmaktaydı. 1525'te aşiretin Anamaslı boyuna bağlı bölüğü 36 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipken aynı tarihte Koyuncuyâna bağlı olan bölüğü 7 hânedan müteşekkildi⁴⁷⁰. 1580'de yine Koyuncuyân tâifesine tâbi olarak kaydedilen Burçaklı aşireti 22 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilmişti⁴⁷¹. Dulkadirli Türkmenlerinin her iki tahririnde de aşiretin konargöçerlik ettiği ve ziraat ettikleri sahalara hakkında bilgi verilmemiştir.

Burhanlı

Burhanlı aşiretine mensup cemaatler Küşne, Kızıllı ve Döngelili tâifeleri içerisinde dağılmış durumdaydı. İlk tahrirde Maraş Yörükleri olarak kaydedilen cemaatlerden Küşne ve Döngelili içerisinde yer alan her iki cemaat de 26'şar hâne, Kızıllı tâifesine bağlı olan ise aynı tarihte 3 hâne vergi nüfusuna sahipti⁴⁷². 1580'de Burhanlı aşiretinin Döngelili tâifesi içerisinde Garibli⁴⁷³ cemaati ismini de almış olan bölüğü Kilis'e tâbi Til-i Tahir mezrasında,

⁴⁶⁶ *KKA TD*, nr.168, s.15/a–15/b.

⁴⁶⁷ *KKA TD*, nr.168, s.304/a.

⁴⁶⁸ *KKA TD*, nr.168, s.148/b.

⁴⁶⁹ *BOA TD*, nr.402, s.160.

⁴⁷⁰ *BOA TD*, nr.402, s.85.; *BOA TD*, nr.998, s.422.

⁴⁷¹ *KKA TD*, nr.116, s.26/b.

⁴⁷² *BOA TD*, nr.402, s.443, 487, 683.; *BOA TD*, nr.998, s.454- 455.

⁴⁷³ Halep Türkmenleri arasında 1167 tarihli Türkmen Defterinde kaydedilmiş olan aşiret 1691 iskânına tâbi tutulan aşiretlereydi. bk. Çakar, (2006), 220.

ikincisi Kars-ı Maraş'ta ve sonuncusu ise Maraş Sancağında olmak üzere üç cemaat halinde toplam 20 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁷⁴.

Burnazlı

Cerid tâifesine bağlı aşiretlerden olan Burnazlı aşireti, her ne kadar Dulkadirli Türkmenleri içerisinde tahrîr edilmiş olsa da bu sırada Diyarbekir'de bulunmakta olup 1525'te 14 hâne vergi nüfusuna sahipti⁴⁷⁵. Aynı tarihte bir diğer Burnazlı cemaati de Adana'da Yüreğir nâhiyesinde kaydedilmişti⁴⁷⁶. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde yine Cerid tâifesine tâbî olarak kaydedilen ve bu sırada Engizek Dağı'nı yayladıkları bildirilen Burnazlı cemaati, Diyarbekir'de bulunan aşiretin bakiyesi olabileceği gibi Yüreğir de bulunan aşiretin de parçası olabilir. Cerid içerisinde 8 hâne ve 5 mücerred nüfusu olan aşiret Engizek'i yaylamaktaydı⁴⁷⁷.

Büyüklü

Dulkadirli ve Halep Türkmenleri arasında Başî Büyüklü, Böğrü Büyüklü⁴⁷⁸ ve Safevî hizmetinde bulunan aşiretler arasında Gözü Büyüklü⁴⁷⁹ isimlerini taşıyan aşiretler bulunduğu gibi cemaatlerin ekinlikleri hattâ onların kurdukları köyler arasında da benzer adları olanlar tespit olunmaktadır. Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağında bulunan aşiretleri arasında yer alan Büyüklü aşireti de bu cemaatlerle ihtimâlen rabıtalıdır. Bozok Sancağının yalnızca ilk tahrîrinde bu cemaate tesadüf edilmekle birlikte⁴⁸⁰ müteakip tahrîrlerde Baltı nâhiyesinde Başî Büyüklü adıyla bir köyün bulunduğunu eklemek gerekir. 1529 tarihi itibarıyla cemaat 58 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusuna sahipti.

---

⁴⁷⁴ *KKA TD*, nr.116, s.188/b.

⁴⁷⁵ *BOA TD*, nr.402, s.369.; *BOA TD*, nr.998, s.452.

⁴⁷⁶ *BOA TD*, nr.450, s.73.; *KKA TD*, nr.114, s.37/b.

⁴⁷⁷ *KKA TD*, nr.116, s.114/b.

⁴⁷⁸ Solak, (2002),146.

⁴⁷⁹ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan, (2014), 33.

⁴⁸⁰ *BOA TD*, nr.155, s.74.

5.3. C- Camuscu- Cüllahlı

Camuscu

Küşne tâifesine bağlı cemaatler arasında yer alan Camuscu aşireti 1525 yılında Bayındır'da ve müteferrik yerlerde kışlayıp Göksun'u yaylayan iki bölük halinde bulunmaktaydı. Bu cemaatlerden birisi Camuscu diğeri ise Dikşerli adıyla Kara Bayındırlı ve Arslanlı cemaatleriyle birlikte kaydedilmişti. 1580 tarihinde ise aşiretin Berendi'de kışladığı tespit olunmaktadır. Cemaatlerden ilki 18 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipken diğeri Camuscu cemaati (Dikşerli), Karabayındırlı ve Arslanlı cemaatleriyle birlikte 46 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahipti. 1580'de aşiretin 16 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁸¹.

Candanlı

Maraş Kavurgalı boyuna bağlı olan Candanlı aşiretinin belirli kışlakları bulunmamaktaydı. Bazı yıllar Kınık taraflarında kışlayan aşiret, bazen de Adana çevresinde kışı geçirmekteydi. Aşiretin yaylaklarıysa Elbistan ve Zamantı arasında yer almaktaydı. Yusuf Hacılı cemaatiyle birlikte Bademlice köyünde ziraat eden Candanlı aşiretinin, 1525 yılında 26 hâne olan vergi nüfusu, 1563 tahrîrine göre 14 hâne ve 12 mücerredden oluşmaktaydı⁴⁸².

Ceceli

Dulkadirli Türkmenlerinden başka Ramazanlı⁴⁸³, Danişmendli⁴⁸⁴, Yeni İl, Bozulus, Halep⁴⁸⁵ ve Tarsus Türkmenleri⁴⁸⁶ arasında da Ceceli aşiretlerine rastlanmaktadır. Dulkadirliilerin Maraş kolunda Anamaslı boyuna bağlı olan Ceceli aşiretine isim veren Cece, muhtemelen Dulkadir Beyliği'nde görev almış emirlerden veya güçlü aile reislerinden

---

⁴⁸¹ BOA TD, nr.402, s.548.; BOA TD, nr.998, s.456.; KKA TD, nr.116, s.289/b.

⁴⁸² BOA TD, nr.402, s.419.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.101, s.31/b.

⁴⁸³ BOA TD, nr.450, s.215.; KKA TD, nr.114, s.131/a.

⁴⁸⁴ Gündüz, (2005), 93.

⁴⁸⁵ Çakar, (2003), 181.

⁴⁸⁶ Bilgili, (2001), 198.

biriydi. Nitekim Maraş'ta Ceceli Mahallesi'nde tahrîr sırasında hayatta bulunan Cece'nin oğlu Halil ile birlikte yine Cece'nin neslinden gelen 15 nefer sipahi kaydedilmişti⁴⁸⁷.

Ceceli aşireti biri Diyarbakir'de diğeri Arslanlı'da kışlamakta olan iki bölükten oluşmaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde toplam 54 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin⁴⁸⁸, 28 hânelik kısmı Diyarbakir'de bulunmaktaydı. Dulkadirliilerin Bozulus'a dâhil edilen aşiretleri arasında yer alan Ceceli'nin bu bölüğü⁴⁸⁹ aynıyla Bozulus'un ilk tahrîrinde de yer almaktaydı⁴⁹⁰. Bozulus'un daha sonraki tahrîrlerinde bulunmayan cemaatin Yeni İl Türkmenlerine katıldıkları akla gelmektedir⁴⁹¹. Nitekim Yeni İl Türkmenlerinin ilk tahrîrinden itibaren bu teşekkül çerisinde büyük bir Ceceli aşireti görülmektedir⁴⁹². Ayrıca XVI. yüzyıl sonunda Yeni İl'den ayrılarak tekrar Dulkadirli aşiretleri arasına dönen küçük bir bölük de bulunmaktadır. Bunlar, Behisni taraflarına gelmişler, aralarından bir aile de Kilis'te Eskidam köyüne yerleşmişti⁴⁹³. Yine Yeni İl'den ayrıldığını düşündüğümüz bir Ceceli cemaati de Halep Türkmenleri içerisine katılmıştı. Halep'in daha önceki tahrîrlerinde olmayan cemaat 1550'den itibaren Bayad boyuna bağlı olarak kaydedilmişti⁴⁹⁴.

Öte yandan Ceceli aşiretinin bir şubesi de Bozok Sancağını yurt tutmuştu. Selmanlı kabilesine bağlı olan cemaat, Delice Özü nâhiyesinde kendi isimlerini verdikleri mezrayı ekmekteydi. Ceceli cemaatinin 1555'te aynı nâhiyede Çaycalı köyünde yerleşik oldukları görülmekte, 1560 tarihli tahrîr kayıtlarından da Delice Özü nâhiyesinde Ceceli adında bir köy daha bulunduğu tespit edilmektedir. 1529'da cemaat bağlı olarak 34 nefer ve 26 hâne vergi nüfusuna sahipti 1555'te Ceceli Delice özünde Çaycalı köyüne yerleşmiş, 70 nefer nüfusu vardı Budak özünde 1560'da Ceceli adlı bir köy bulunmaktaydı⁴⁹⁵.

⁴⁸⁷ BOA TD, nr.402, s.767.

⁴⁸⁸ BOA TD, nr.402, s.163.

⁴⁸⁹ BOA TD, nr.448, s.12.

⁴⁹⁰ BOA TD, nr.200, s.977, 1000, 1006.

⁴⁹¹ Gündüz, (2007), 121.

⁴⁹² BOA TD, nr.262, s.43–44, 56–57.; KKA TD, nr.604, s.151–154.; MAD, nr.6159, s.171.

⁴⁹³ KKA TD, nr.116, s.62/b.

⁴⁹⁴ 397 Numaralı Halep Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 30.

⁴⁹⁵ BOA TD, nr.155, s.136.; BOA TD, nr.315, s.188.; BOA TD, nr.322, s.15.

1690'da Avusturya Seferine katılmaları istenen cemaatin⁴⁹⁶ ertesi yıl Rakkâ iskânıyla Belic nehri kenarında Akça Kal'a ve Ayn-ı Rîz'den Rakka'ya kadarki arazide yerleştirilmesi istenmiş böylece bölgenin Arap eşkıyalarının saldırılarına karşı korunması hedeflenmişti⁴⁹⁷. İskân mahallerini terk eden Ceceli aşireti için yeniden iskân olmaları için fermanlar çıkarılmıştı⁴⁹⁸.

Celaloğlu

Celaloğlu cemaati, Dulkadirli Türkmenlerinin Kars-ı Maraş'ta bulunan Zâkirli boyu aşiretlerindendi. Meğelgin'de yaylayıp Saylıca'da kışlayan Celaloğlu cemaatinin ilk tahrîrde 19 hâne ve 4 mücerred, 1563'te 12 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁴⁹⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrde ise cemaate rastlanılmamaktadır.

Cendereli

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrde ismine tesadüf edilen Cendereli aşireti, Peçenek boyu içerisinde üç cemaat halinde bulunmaktaydı. Bu cemaatlerden 55 hâne vergi nüfusu ile en büyüğü Kımık nâhiyesinde kışlayıp Göksun'da Güvercinlik ve Lor Öyüğü adlı yerleri yaylamaktaydı. Yine Göksun'da Cendereli aşiretin diğer şubeleriyle beraber yaylayan 16 hânedan müteşekkil ikinci bir bölüğü ise kışları Ayas yakınlarında geçirmekteydi. Yalnızca 3 hânedan müteşekkil olan diğer Cendereli cemaatinin konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında tahrîr kayıtlarında bilgi bulunmamaktadır⁵⁰⁰. Peçenek tâifesinin dağılmasından sonra bu boya tâbi olan cemaatlerin büyük ölçüde yerleşik hale geldikleri ve konargöçerliği sürdürenlerin ise başka tâifeler arasına dâhil edildikleri anlaşılmaktadır. Bu itibarla Cendereli aşiretine Dulkadir Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde rastlanmaması bu iki keyfiyet ile izah edilebilir.

---

⁴⁹⁶ Şahin, (1980), 179.

⁴⁹⁷ Orhonlu, (1987), 59.; *MAD*, nr.8458, s.127.

⁴⁹⁸ Gündüz, (2007), 121.

⁴⁹⁹ *BOA TD*, nr.998, s.488.; *KKA TD*, nr.168, s.99/a.

⁵⁰⁰ *BOA TD*, nr.402, s.388,389.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

Cenirli

Dulkadir Türkmenlerinin 1525 tarihli tahrîrinde Kızılılî tâifesi aşiretleri arasında kaydedilen Cenirli aşireti bu tarihte 15 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip durumdaydı⁵⁰¹. Konargöçerlik ettikleri sahalar ve ziraat mahalleri hakkında bilgi verilmeyen cemaate Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde de rastlanmaktadır.

Cevherünlü

İlk tahrîrde Anamaslı tâifesinin büyük aşiretlerinden Orçanlı aşiretinin bir kolu olarak kaydedilen cemaat, Arslanlı'da kışlayıp burada Ekadü adlı mezrada ziraat etmekte, yine Arslanlı üzerinde olan Gökçe Dağı yaylamaktaydı. 1580'de ise Azir'de kışlayan cemaat Mevdi adlı yerde yaylamaktaydı. 1525'te 47 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat, 1580'de 94 bennâk ve 8 mücerred nüfusa mâlikti⁵⁰².

Cihad

Yaylak ve kışlak mahalleri birbirinden ayrı olduğundan iki bölük halinde yazılan aşiretin bir bölümü Çamlı Bel'de kışlayıp Berit Dağı'nı yaylarken, diğeri Bayındır nâhiyesi dâhilinde yaylayıp kışlamaktaydı. İlk tahrîrde Anamaslı tâifesi içerisindeki bu iki bölümün toplam 14 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı⁵⁰³. Cihad cemaatinin özellikle Bayındır civarında bulunan kolu için yerleşikliği geçtiği bu nedenle cemaatin daha sonraki tahrîrlerde kaydedilmediği anlaşılmaktadır.

Cihan Obası

Çimeli tâifesi içerisinde bulunan cemaat ismini kethüdâsı olan Sultanoğlu Cihan'dan almaktaydı. 1525'te 74 hâne vergi nüfusuna sahip olan aşiretin Şam Vilâyeti'nde kışlayıp Gödeli'yi yaylayan bir diğerk bölümü ise bu tarihte 19 hâne vergi nüfusuna sahipti⁵⁰⁴. İlk tahrîrde aynı boy içinde adını aile reisi Mencik oğlu Seydi'den alan Seydi Kethüdâlı adında bir cemaat daha bulunmaktaydı. Cihan Obasından oldukları bildirilen cemaat 1525'te 86

⁵⁰¹ BOA TD, nr.402, s.662.

⁵⁰² BOA TD, nr.402, s.175.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.116, s.36/a.

⁵⁰³ BOA TD, nr.402, s.153, 171.; BOA TD, nr.998, s.445-446.

⁵⁰⁴ BOA TD, nr.402, s.641, 644.

hâne vergi nüfusuna sahipti⁵⁰⁵. Bu bölüğe de aşiretin bütününde olduğu gibi Dulkadirliilerin son tahririnde rastlanılmamaktadır.

Cuma Hacılı

Küreciyân tâifesi içerisinde yer alan cemaat Güvercinlik'te Tekak adlı yerde kışlayıp aynı yerde yaylamaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde aşiretin 9 hâne ve 5 mücerred, 1580'de ise 5 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁰⁶. Bununla birlikte Halep Türkmenleri arasında Beğdili tâifesi arasında Cumalı aşireti vardı⁵⁰⁷.

Cüllahlı

Cüllahlı aşiretinin Dulkadirliilerin ilk tahririnde Karacalı ve Andırın Eymirliisi tâifeleri içerisinde birer bölüğü bulunmaktaydı. Bunlardan Karacalı tâifesine tâbi olanı Geben'de yaylayıp Hârûniye'de İne Gazi adıyla bilinen yerde kışlarken, Eymirli'ye tâbi olan bölüğün kışlak ve yaylak mahalleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1525'te aşiretin toplam 34 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁰⁸.

1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Demircili tâifesine bağlı olarak kaydedilen Cüllahlar aşireti 9 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁵⁰⁹. Sancakta Öksülü adıyla da anılan bir diğer Cüllahlı cemaatinin aynı tarihte 7 bennâk ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Hârûniye'de Kara Kilise yakınlarındaki İne Gazi köyünü kışlayıp ziraat ettiklerinin bildirilmesi bu bölüğün ilk tahrirde Karacalı tâifesi içinde yazılan cemaat olduğunu göstermektedir⁵¹⁰. Cüllahlı aşiretinin bir diğer kolu da Adana Sancağında yazılmıştı. Berendi'de Boz Öyük mezrasında ziraat eden aşiretin 1525'te 22 hâne ve 7 mücerred⁵¹¹, 1572'de ise 25 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵¹².

⁵⁰⁵ BOA TD, nr.402, s.642.

⁵⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.299.; BOA TD, nr.998, s.450.; KKA TD, nr.116, s.172/b.

⁵⁰⁷ Çakar, (2003), 174.

⁵⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.937, 957.; BOA TD, nr.998, s.436.

⁵⁰⁹ KKA TD, nr.168, s.110/b.

⁵¹⁰ KKA TD, nr.168, s.335/a.

⁵¹¹ BOA TD, nr.450, s.307.

⁵¹² KKA TD, nr.114, s.153/a.

5.4. Ç- Çabukculu- Çurçurlu

Çabukculu/Kabukculu

Dulkadirli Türkmenlerinin önceki tahrîrlerinde ismine rastlanılmayan aşiret 1580’de Kızıllı tâifesi aşiretleri arasında kaydedilmişti. Andırın nâhiyesinde Özüpek Burnu adlı mahalde kışladıkları bildirilen aşiretin anılan tarihte 11 bennâk ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵¹³.

Çağrganlı

Çağrgan boyuna da isim veren aşiret aynı zamanda tâifenin en büyük cemaati durumundaydı. Aşireti oluşturan cemaatlerin büyük çoğunluğu Keferdiz nâhiyesinde kışlayıp ziraat etmekte ve Sof Dağı’nı yaylamaktaydılar. Aşiretin küçük bir bölümü ise Behisni’ye bağlı Balkır adlı yerde kışlarken yine aşiretin diğer bölükleriyle birlikte yaylamaktaydı. Aşiretin ilk tahrîrde büyük oranda konargöçerliği sürdürdüğü ancak Hısn-ı Mansur, Narlıca, Yassı Viran köyleri ile Keferdiz’de Tumtuma ve Zışan karyelerine de küçük gruplar halinde yerleşmeye başladıkları tespit olunmaktadır. Ayrıca aşiretin Çağrgan oğlanları adıyla kaydedilen ve ana aşiretle birlikte Sof Dağı’nı yaylamakta olan bir bölüğü daha bulunmaktaydı. Çağrgan adlı beyin neslinden gelen bu bölük içerisinde, Çağrgan’ın hayatta bulunan Ali ve Orkud adlı iki oğlundan başka yine birbiriyle akraba olan 12 sipahi ve sipahizâde kaydedilmişti. 1525 tarihinde Çağrganlı aşireti tüm bölükleriyle birlikte toplam 193 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuyla büyük bir aşiret durumundaydı⁵¹⁴.

Maraş Sancağının 1563 tarihli tahrîrinde Keferdiz nâhiyesinin Gelbulasın ve Servi köylerinde ve Hısn-ı Mansur’un Yassı Öyük köyünde kaydedilen iki Çağrganlı bölüğü bulunmaktaydı⁵¹⁵. 1580 tarihli kayıtlardan ise Maraş havalisinde kışlayıp Bey Dağı’nı yaylayan, Kilis’te Karaca Viran köyünü kışlayıp ziraat eden, ayrıca ve Revan’da Akçakent köyünü kışlayıp ziraat eden üç bölük halindeki aşiretin 53 hâne ve 16 mücerred nüfusunun olduğu görülmektedir⁵¹⁶. Aşiretin nüfusunun sürekli gerilemesi onların erken dönemlerden

⁵¹³ *KKA TD*, nr.116, s.146/b.

⁵¹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.709, 713, 715, 718–721.

⁵¹⁵ *KKA TD*, nr.101, s.86/b, 89/a, 283/a.

⁵¹⁶ *KKA TD*, nr.116, s.206/a-b.

itibaren yerleşik hale gelmeleriyle ilgili olduğu kadar Bozulus ve Yeni İl Türkmenlerine katılmalarıyla da ilgilidir. Nitekim Yeni İl'in 1548 tarihli ilk tahrîrinde birkaç bölük halinde yazılmış olan aşiretin toplam 57 nefer nüfusu bulunduğu görülmektedir⁵¹⁷. Bozok'ta 1572 tarihinde Baltı nâhiyesinde Çağırğan Baş köyünü kurarak yerleşik oldukları görülen Çağırğan aşireti de Yeni İl'den koparak bu sancağa dâhil olmuşlardır⁵¹⁸.

Diyarbakir havalisine ne zaman gittikleri bilinmemekle birlikte Bozulus'un ilk tahrîrinde bu İl'e dâhil edilmiş olan beş ayrı Çağırğanlı cemaati tespit olunmaktadır. Bozulus'un II. Selim döneminde yapılan tahrîrinde Çağırğanlı aşiretinin nüfusunun hemen hemen iki katına ulaştığı⁵¹⁹ dikkate alındığında Maraş havalisinden bu İl'e katılımların devam etmiş olduğu kanaati uyanmaktadır. Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra eski tâifelerinin içerisinde dağılarak nüfus kaybına uğradığı düşünülen aşiretin bir kolunun da Ankara havalisine gitmiş olduğu, burada diğer Çağırğanlı cemaatleri ile karıştırılmaması için onlara Şark Çağırğanlısı adı verildiği görülmektedir⁵²⁰. Rakkâ iskânına tâbi tutulan cemaatler arasında da bulunan Çağırğanlı cemaati, Beliş nehri kenarındaki iskân alanlarını terk etmişler ve Anadolu'da Pehlivanlı aşiretinin içine dağılmışlardı⁵²¹. Ankara bölgesinde bulunan Çağırğanlı cemaati de öncelikle Rakkâ'ya götürülmeye çalışılmış daha sonra hükümet iskândan vazgeçilmiştir. Bu iki cemaatin anılan tarihte toplam 98 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵²².

Çakal, Çakal Demircili ve Çakallı

Çakal, Çakallı ve Çakal Demircili adlarını taşıyan ve aynı aşiretin şubelerinden ibaret olan cemaatler, Dokuz boyuna mensuptu. Bunlardan Çakal adını taşıyan aşiret Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde Güvercinlik'te Çakal köyünü kışlayıp Gödeli'yi ve Elbistan'ı yaylayandan başka, Bişanlı cemaatiyle birlikte yaylayıp kışlayan iki bölükten müteşekkildi⁵²³. Çakal aşiretinin Bozok Sancağında bulunan şubesi ise burada Ali Beyli

⁵¹⁷ Şahin, (1980), 176–177.

⁵¹⁸ KKA TD, nr.31, s.11/a.

⁵¹⁹ BOA TD, nr.200, s.995, 1000–1001,1004.

⁵²⁰ Gündüz, (2007),124.

⁵²¹ Gündüz, (2007),124.; MAD, nr.701, s.4.; MAD, nr.8458, s.38, 62, 146, 147, 185.

⁵²² Gündüz, (2007),124.;MAD, nr.10187, s.75

⁵²³ BOA TD, nr.402, s.227, 243.; BOA TD, nr.998, s.448.

tâifesine tâbi olarak yazılmıştı. Sancağın ilk tahrîrinde ziraat ettikleri mezralar ve konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi verilmeyen cemaat yalnızca 9 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusundan mürekkepti⁵²⁴.

Çakallı aşireti, Çakal adlı beyden isim almış, yine bu beyin soyundan gelenler Maraş'taki Çakallı mahallesinin de kurucuları olmuşlardır. 1525'te adı geçen mahallede, aralarında Çakal'ın oğlu Yusuf'un da bulunduğu 13sipahi ailesi yaşamaktaydı⁵²⁵. Ayrıca Bertiz tâifesi içerisinde Çakal Veledânı adıyla yazılan bir kişinin de muâf kaydedilmesi bunların akraba olduklarını göstermektedir⁵²⁶. Çakallı aşiretinin konargöçerlik eden kısmı ise Adana ve Yüreğir nâhiyelerinde bulunmaktaydı. Adana nâhiyesinde Döğük, Toprak, Kaba Çam ve Yarımca mezraları aşiretin ekinlikleri arasındaydı⁵²⁷.

Çakallı aşiretinin asıl kolu ise Dokuz tâifesinden olduğu bildirilmekle birlikte Karamanlı boyu içerisinde yazılmıştı. İlk tahrîrde, Tekak nâhiyesini kışlayıp Binboğa'yı yayladığı bildirilen ve bu sırada 80 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiret⁵²⁸, 1580'de tekrar Dokuz aşiretleriyle birlikte tahrîr edilmişti. Bu tarihte Çakallı cemaati Cumhur Dede adlı bir kişinin Göksun ırmağı üzerinde yaptırdığı köprünün tamir edilmesi karşılığında avârız-ı divâniyyeden muâf tutulmuştu. Tekak ve Kınık nâhiyelerinde kışlamakta olan cemaat, Binboğa ve Berendi'de yaylayan aşiretin bu sayımda 61 bennâk ve 44 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵²⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin bu son tahrîrinde Gündeşli boyu aşiretleri arasında da Çakallı aşiretinden küçük bir bölük bulunmaktaydı. Dokuz tâifesi aşiretlerinden ayrı olarak Araban'da Melik adlı köyde kışladıklarından bu cemaatin Gündeşli boyuyla tahrîr edildiği anlaşılmaktadır. Aşiretin 1580'de 18 hâne ve 40 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵³⁰.

Maraş'ta yine Dokuz tâifesi içerisinde Çakal Demircili adını taşıyan bir diğer aşiret tespit edilmektedir. İki şubeye ayrıldığı görülen cemaat Ayas'ta kışlamakta burada Til

⁵²⁴ *BOA TD*, nr.155, s.214.; *BOA TD*, nr.998, s.618.

⁵²⁵ *BOA TD*, nr.402, s.765.

⁵²⁶ *BOA TD*, nr.402, s.328.

⁵²⁷ *BOA TD*, nr.450, s.28, 43.; *KKA TD*, nr.114, s.43/a.

⁵²⁸ *BOA TD*, nr.402, s.205–206.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

⁵²⁹ *KKA TD*, nr.116, s.95/a.

⁵³⁰ *KKA TD*, nr.116, s.213/b.

Kamur köyünde ziraat etmekteydi. Bu cemaat Bozok Sancağında Demircili tâifesi içerisinde bulunan Çakal cemaatiyle akraba olmalıdır. Bozok'ta Boğazlıyan nâhiyesinde Kızılca Kışla, Altıntaş ve Beyinin Viranı mezralarında ziraat eden ve 1529'da 20 bennâk ve 2 mücerred, 1542 tarihinde 45 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahip olan aşirete Bozok Sancağının müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır⁵³¹. Bununla birlikte Boğazlıyan'da Çakal Kışlası adında bir köye tesadüf edilmesi onların yerleşik hale geldiklerini akla getirmekle birlikte esasen aşiretin kışlaklarından Altıntaş mezrasının Yeni İl'e yakınlığı nedeniyle Rum Defterine kaydedilmiş olması⁵³² bu aşiretin de Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmiş olabilecekleri ihtimalini de ortaya çıkarmaktadır. Nitekim nüfusları hakkında bilgi bulunmamakla birlikte Mancılık'ta Eski Ahır yurdunda yaylacılık etmekte olan Çakal Demircili aşireti Yeni İl Türkmenleri arasında bulunmaktaydı⁵³³.

Ayrıca Bozulus Türkmenleri içerisinde yer alan Çakal ve Çakal Dokuzu adlarıyla kaydedilmiş olan aşiretler de Dulkadirli'lilerden koparak bu ile dâhil olmuşlardı⁵³⁴. Öte yandan Halep Türkmenlerinden başka Hamid Sancağında Uluborlu kazâsında da Çakal adlı aşiretlerin varlığı tespit olunmaktadır⁵³⁵.

Çakırlı

Bir bölüğü Halep Türkmenleri içerisinde Beğdili tâifesine tâbî olan Çakırlı aşireti⁵³⁶ Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Anamaslı tâifesine tâbiydi. İlk tahrîrde Güvercinlik'te kışlayıp Gökçe Dağı yaylayan aşiretin 8 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunduğu tespit olunmaktadır⁵³⁷. 1563 tahrîrine göre Keferdiz nâhiyesinde Kusayın, Keferdiz, Şeyhcuğaz, Donluca köylerinde ziraat edip kışladığı bildirilen aşiretin nüfusu büyük artışla dört cemaat halinde toplam 96 hâne ve 88 mücerrede ulaşmıştı⁵³⁸.

⁵³¹ *BOA TD*, nr.155, s.192.

⁵³² *BOA TD*, nr.155, s.192.; *BOA TD*, nr.998, s.615.; *BOA TD*, nr.218, s.170.; *BOA TD*, nr.315, s.388.; *KKA TD*, nr.30, s.82/b.

⁵³³ Şahin, (1980), 177.

⁵³⁴ Halaçoğlu, (2009), II, 488–489.

⁵³⁵ Halaçoğlu, (2009), II, 488–489.

⁵³⁶ Çakar, (2003), 174.

⁵³⁷ *KKA TD*, nr.116, s.42/b.

⁵³⁸ *KKA TD*, nr.101, s.85/b, 90/a, 90/b, 93/a,

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Çağıranlı tâifesi aşiretleri arasında yer alan Çakırlı aşireti ise toplam 104 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuyla tâifenin mühim aşiretlerinden biriydi. Aşiret, tâifeye de isim veren Çağıranlı aşiretiyle birlikte Sof Dağı'nda yayılıyor, Keferdiz'de Sarı köyünde kışlıyordu⁵³⁹. Cihanlı cemaati de Çakırlı'nın bir kolu olarak kaydedilmiş olup bunların yaylaklarının Çakırlı ile olduğu anlaşılma ile birlikte belirli kışlakları olamayan 14 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁴⁰. 1580'de Çağıranlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Çakırlı cemaati bulunmamaktadır.

Ayrıca Dulkadirli aşiretlerinin yayıldıkları sahalar arasında Kayseri⁵⁴¹, Niğde⁵⁴² Adana Sancaklarında⁵⁴³, Tarsus'ta Kuştemirli⁵⁴⁴, Sis'te Savcı Hacı⁵⁴⁵ Yeni İl'de de Yabaneri tâifesi⁵⁴⁶ ve Halep Türkmenleri⁵⁴⁷ arasında da Çakırlı adını taşıyan aşiretler bulunmaktaydı.

Çalabverdili

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolu içerisinde yer alan aşiret Boğazlıyan'ı yurt tutmuştu. Dayılı ve Müderrisli adlarıyla da bilinen aşiret, Maraş'ta Bertiz tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Çalabverdili aşiretiyle bağlantılı olmalıdır. Bozok'un 1529 tarihli tahrîrinde Çalabverdi Kışlası köyünde yerleşmiş oldukları görülen aşiretin bu köyde 56 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁴⁸. Günümüzde de Boğazlıyan ilçesine bağlı aynı isimde bir köy bulunmaktadır.

Çalabverdili aşiretinin Maraş'ta bulunan kolu ise Bertiz nâhiyesinde bulunmaları hasebiyle Bertizli adıyla da bilinmekteydi. Anılan nâhiyede Yılankoz adlı yerde kışlayıp aynı yeri eken aşiret Engizek'te Eymir Ali Alanında yaylamaktaydı. Dulkadirli

⁵³⁹ BOA TD, nr.402, s.710–712.

⁵⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.714.

⁵⁴¹ BOA TD, nr.38, s.46.; KKA TD, nr.136, s.181/b–182/b.; BOA TD, nr.976, s.83, 131.

⁵⁴² KKA TD, nr.135, s.261/a.

⁵⁴³ KKA TD, nr.114, s.15/a, 18/b, 89/a, 103/b.

⁵⁴⁴ Bilgili, A. S.(2000). Tarsus Türkmenleri (Varsaklar). *Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri* (s.9-49). Ankara: Yörtürk Vakfı Yay., 43.

⁵⁴⁵ Halaçoğlu, (1979), 844.

⁵⁴⁶ Şahin, (1980), 250.

⁵⁴⁷ 397 Numaralı Halep Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 24

⁵⁴⁸ KKA TD, nr.30, s.73/a, 192/a.

Türkmenlerinin ilk tahrîrinde iki bölüğe ayrılmış durumda olan aşiretin 120 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁴⁹. 1580’de Küşne tâifesine dâhil edilen Çalabverdili aşireti bu tarihte Kuru Pınar nâhiyesinde Yeni Pınar adlı yerde kışlayıp Ahır Dağı’nda yaylayan 48 bennâk ve 42 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁵⁵⁰.

Çalgılı

Anamashlı tâifesi içerisinde adına yalnızca 1525 tarihinde rastlanan cemaat kendilerine mahsus yaylakları olamadığından müteferrik yaylayan 10 hâne vergi nüfusuna sahip küçük bir cemaatten ibaretti⁵⁵¹. Muhtemelen başka cemaatlere katılmış olduklarından daha sonraki tahrîrlerde isimlerine rastlanmamaktadır.

Çalışlı

Esasen Halep Türkmenleri içerisinde Bayad tâifesine bağlı olan Çalışlı aşiretine⁵⁵² Dulkadirli Türkmenlerinin yayıldığı Maraş, Yeni İl, Bozok, Diyarbekir ve Sis havalisinin XVI. yüzyılın ilk yarısında yapılan sayımlarında rastlanmamaktadır. Aşiret, Dulkadirli Türkmenleri sahasına bu yüzyılın ikinci yarısından itibaren girmiş ve diğer Türkmen teşekkülleri içerisine karışmıştır.

Halep Türkmenleri içerisinde 1520–1536 yıllarında müstakil bir cemaat olarak kaydedilen Çalışlı, 1550’den itibaren Bayad tâifesine tâbi durumdaydı. Çalışlı cemaatleri XVII. yüzyılda Kilis’e tâbi olan Bişânî ve Amik nâhiyesindeki Mirimiran adlı köyde yerleşmiş durumdaydı⁵⁵³. Konargöçer olarak yaşamaya devam edenler ise Şam vilâyetinde kışlarken Yeni İl’de yaylamaktaydı. Yeni İl’de de Yabaneri tâifesine mensup olarak 1583’te Pehlivanlı aşiretine bağlı kaydedilmişlerdi⁵⁵⁴.

Öte yandan Çalışlı’ya bağlı aşiretler 1519 tahrîrinde Sis’te Eğlen Oğlu tâifesinin büyük aşiretlerden biri olan Ayrı Damlı aşiretinin cemaatleri olarak kaydedilmişti. Geviş

⁵⁴⁹ BOA TD, nr.402, s.317, 321–322.

⁵⁵⁰ KKA TD, nr.116, s.302/a.

⁵⁵¹ BOA TD, nr.402, s.153.; BOA TD, nr.998, s.446.

⁵⁵² Çakar, (2006), 200.

⁵⁵³ Çakar, (2006), 201

⁵⁵⁴ Şahin, (1980), 250.

mezrasında ziraat etmekle birlikte koyunculuk yanında camus da yetiştiren aşiret bu gelirlerine mukabil camus vergisi de ödemekteydi⁵⁵⁵.

Çalışlı aşiretinin Maraş bölgesinde ilk olarak 1580’de Ağca Koyunlu tâifesi içerisinde kaydedildiği görülmektedir. Aslında daha önce de Aladinek nâhiyesinde bulunan bazı mezraları ziraat edip buradan elde etikleri mahsul karşılığında vergilerini ödedikten sonra yine kışlamak için Halep taraflarına indikleri belirtilen aşiret daha sonraki dönemde ziraat mahallerini kışlak olarak da kullanmaya başladıkları için Maraş’a dâhil edilmişlerdi. 1580’de iki cemaat halinde toplam 45 bennâk ve 49 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin yarısı Til Bellut köyüne yerleşmiş durumdaydı. İçlerinden müstakil olarak Antep havalisinde kışlayanlar da vardı⁵⁵⁶.

Çalkanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrlerinde ismine rastlanmayan Çalkanlı cemaati 1580’de Küşne tâifesine bağlı aşiretlerden biri olarak kaydedilmişti. Bu tarihte Şehir Deresi’nde yaylayıp, Kınık’ı kışlamakta olan cemaatin 1 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁵⁷.

Çanaklı

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Karacalı ve Döngelili tâifeleri şubeleri yer alan Çanaklı aşiretinin bir kolu da Adana’da Yüreğir nâhiyesinde bulunmaktaydı. Bu aşiretin Karacalı tâifesi içerisinde bulunan cemaati Andırın ve Hârûniye’de kışlamakta iken Döngelili’ye bağlı olan cemaat Döngelili aşiretiyle birlikte kışlayıp yaylayan Maraş Yörüklerindendi. 1563 tarihli defterde bu cemaatin Andırın yörüklerinden olduğu belirtildikten sonra Yenice Kale, Anabad, Mencik, Yarlı, Berendi ve Bayındır’da Eğrek mezrasında kışladıkları aktarılmıştır. Bu kışlakların yanında Andırın’da Gökçayır mezrası da cemaatin ziraat alanları arasındaydı. Çanaklı aşiretinin Adana’da Yüreğir nâhiyesinde bulunan cemaatinin ise Çanakçı (Yassıca) mezrası, ziraat alanlarıydı. Aşiretin Maraş Sancağında bulunan kolunun

⁵⁵⁵ Halaçoğlu, (1979), 844.; *KKA TD*, nr.150, s.53/a.

⁵⁵⁶ *KKA TD*, nr.116, s.137/a, 134/b.

⁵⁵⁷ *KKA TD*, nr.116, s.285/a.

1525'te 63 hâne ve 8 mücerred, 1563'te 131 bennâk ve 116 mücerred vergi nüfusu bulunmakta iken Yüreğir'de bulunan kolu ise 1525'te 14 hâne ve 4 mücerred ve 1572'de 7 hâne vergi nüfusuna sahipti⁵⁵⁸.

Çankaralı

Çağıranlı tâifesine bağlı Çankaralı aşireti, Dulkadirliilerin ilk tahrîrine göre Şam'a tâbi Ravendi nâhiyesinde kışlayıp yaylamaktaydı. Aşiretin 1563'te Şam'daki yaylak ve kışlaklarını terk ederek Kars-ı Maraş'ta Mal Deresi'nde kışlayıp Çokak'ta yaylamaya başladıkları görülmektedir. 1525'te 39 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1563'te hızla nüfusunun arttığı, 113 hâne ve 35 mücerred vergi nüfusuna ulaştığı görülmektedir⁵⁵⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan aşiret 1583'ten itibaren Yeni İl Türkmenleri arasında bulunmaktaydı⁵⁶⁰.

Çatal Kışlalı

Maraş havalisindeki Dulkadirli Türkmenlerine bağlı aşiretler arasında bulunmayan Çatal Kışlalı aşireti, Bozok Sancağında Mesudlu tâifesine bağlı yüzdeci cemaatler içerisinde yer almaktaydı. Gedik nâhiyesinde, ziraat ettikleri Çatal Kışla mezrası daha sonraki tahrîrlerde Çatal Kışla köyü olarak kaydedilmiş ve aşiret burada iskân olmuştur¹ hâne² mücerred. Aşiretin 1529 yılında 11 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁶¹.

Çavuşlu

Anamaslı tâifesi içerisinde bulunan Çavuşlu aşireti 1525'te Karguluk'ta Karataş mevkiinde kışlayıp, Yoğun Ağacı yaylamakta olup bu sırada 16 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁵⁶². Bu aşiret Yeni İl Türkmenleri içerisinde Anamaslı tâifesine bağlı cemaatlerden olarak kaydedilmişti. Bu İl'de 1583'te 9 mücerred ve 29 bennâk nüfusu olan cemaat, 1641-42'de Hüseyin Hacılı ve Kütüklü cemaatleriyle birlikte Bozok nâhiyesine

⁵⁵⁸ BOA TD, nr.402, s.433, 935.; BOA TD, nr.998, s.436, 454.; KKA TD, nr.168, s.273/b–275/a, 295/b–296/a, 298/b.; BOA TD, nr.450, s.46.; KKA TD, nr.116, s.41/b.

⁵⁵⁹ BOA TD, nr.402, s.710,714.; KKA TD, nr.168, s.53/a.

⁵⁶⁰ Şahin, (1980), 178.

⁵⁶¹ BOA TD, nr.155, s.172.; BOA TD, nr.315, s.504.

⁵⁶² BOA TD, nr.402, s.141.

bağlı Yoğun Ağaç yurdunu yaylamaktaydı⁵⁶³. Öte yandan 1580’de Küşne tâifesi içerisinde Çavuş Veledânı adıyla bir cemaat daha kaydedilmişti. Yalnızca 10 nefer nüfusa mâlik olan cemaat için reâyâ makulesi olmadıklarından vergi vermeyecekleri kaydedilmiş ancak bunların hususiyetlerinin ne olduğuna dâir bir açıklama konulmamıştır⁵⁶⁴.

Bozok Sancağında Ali Beyli tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Akdağ nâhiyesinde Evcî Viranı, İğdelice Viranı, Karaağaç Viranı, Kırmaca Viranı Kuyusu ve Dökme Tepe mezarlarıyla Sorgun nâhiyesinde Sarnıç, İki Yüzlü, Haç Pınar, İslî Viran mezarlarında ziraat etmekteydi. Aşiretin 1529’da 2 hâne, 1542’de 13 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁶⁵. Ayrıca Safevî devleti hizmetinde bulunan aşiretler arasında da bu isimli bir cemaat bulunmaktaydı. Oruç Bey Bayat, Çavuşlu aşiretinin Safevî Devleti’ndeki mevkilerini İspanya’daki dükler ve kontlara denk olduğunu kaydetmektedir⁵⁶⁶.

Çehli

Anamaslı tâifesi içerisinde kaydedilen aşiret Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bayındır’da Bademlice, Uğurlu, Boğazkendi ve Kötün mezarlarını ziraat etmekte iken⁵⁶⁷, 1580’de Çamlıbel, Hârûniye’de Sakız, Bakır ve Kızılcaviran köyünde, Bayındır’da Ağca Han ve Hamis köyünde, Çukurviran ve Adana yakınlarında kışlayıp ziraat etmekteydi. Aşiretin bu tarihte toplam 156 bennâk ve 123 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁵⁶⁸.

Çekim/Çekimli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Gurbet ve Cerid tâifeleri içerisinde küçük cemaatler halinde bulunan Çekimli aşiretinin yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1525’te Gurbet tâifesi içinde 6 hâne vergi nüfusuna sahip olan Çekimli

⁵⁶³ Şahin, (1980), 178.

⁵⁶⁴ *KKA TD*, nr.116, s.307/a.

⁵⁶⁵ *BOA TD*, nr.155, s.215.; *BOA TD*, nr.218, s.108, 151.

⁵⁶⁶ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan, (2014), 33.

⁵⁶⁷ *BOA TD*, nr.998, s.442.

⁵⁶⁸ *KKA TD*, nr.116, s.48/b–51/a.

cemaatinin, Cerid tâifesine bağlı olan 3 cemaatinin toplam 13 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁶⁹.

Çimenli/ Çemenli

Çağırğan boyuna bağlı olan cemaatin Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde defterin yıpranmış olması nedeniyle yaylak ve kışlak mahalleri öğrenilememekle birlikte Güvercinlik'te Çimenli adında bir köy tespit olunmaktadır. Aşiret 1563'te ise Hısn-ı Mansur'da Yassı Höyük köyünde kaydedilmiştir. 1525'te 8 hâne vergi nüfusuna sahip olan cemaatin, 1563'te 42 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁷⁰.

Çepni

Kaşgarlı'nın verdiği Oğuz boy listesinde yirmi iki boy içerisinde yirmi birinci sırada yer alan⁵⁷¹ kadim Oğuz boylarından olan Çepni aşiretinin, Dulkadirli Türkmenlerinden başka Halep Türkmenleri arasında da şubeleri bulunmaktaydı⁵⁷².

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde ilk olarak 1580'de Eymir tâifesine bağlı bir cemaat olarak görülen Çepni aşiretinin kışlakları Yenice Kale'de Harami Sekisi yakınlarında bulunmakta olup bu tarihte 18 bennâk ve 16 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁷³. Öte yandan Adana'da hem müstâkilen hem de Mesudlu aşiretine bağlı olarak kaydedilmiş Çepni cemaatleri vardı. Bu cemaatler Sarıçam nâhiyesinde Sakız Viranı ve İri Kendi mezralarını ziraat etmekteydiler⁵⁷⁴. Bozok Sancağında Çepni adını taşıyan aşiret bulunmamasına rağmen burada Çepni isimli bir köy tespit olunmaktadır. Kızılkocalı tâifesinin boybeyi İsa Bey'in de ikâmet ettiği köyün isminin Adana havalisinde Mesudlu aşiretine bağlı Çepni cemaatiyle ilgisi bulunduğunu söylemek yanlış olamayacaktır. Nitekim Mesudlu aşiretine bağlı olan birçok cemaatin Yozgat havalisine gelerek burayı yurt tuttuğunu ve burada Mesudlu adında bir kabile olarak bulunduğu daha önce izah edilmişti.

⁵⁶⁹ BOA TD, nr.402, s.371–372,517.; BOA TD, nr.998, s.452

⁵⁷⁰ BOA TD, nr.998, s.433.; BOA TD, nr.402, s.714.; KKA TD, nr.101, s.283/b.

⁵⁷¹ Kâşgarlı Mahmud, (2014), 27.

⁵⁷² Çakar, (2006), 200.

⁵⁷³ KKA TD, nr.116, s.266/a.

⁵⁷⁴ BOA TD, nr.450, s.51,74, 84.; KKA TD, nr.114, s.51/a, 74/a, 84/a.

Rakkâ iskânına tâbî tutulan aşiretler arasında da yer alan Çepni aşireti, iskân mahallinden firar etmiş⁵⁷⁵ Balıkesir havalisine giden Çepni aşiretinin tekraren iskânına gerek duyulmamış bunlar Balıkesir’de yerleşmişlerdir⁵⁷⁶.

Çermili

Dokuz boyuna bağlı olarak kaydedilen Çermili aşireti üç şubeye ayrılmıştı. Bu cemaatlerden ikisi Camusbel yakınlarında Kavacık adlı yerde kışlayıp ziraat ederken biri kışlak mahallerinin kuzeyinde Kızıl Depe’yi, diğer bölümü ise Kınık yakınlarında Devedar adlı yeri yaylamaktaydı. Cemaatin son bölümü ise Ayas yakınlarında kışlayıp Kızıl Depe’yi yaylamaktaydı^{1 hâne2 mücerred}⁵⁷⁷.

1563’te Maraş Sancağının Kemer ve Camustil nâhiyesinde, Kavacık ve Çeri Öyüğü köyleri ve bunlara bağlı mezralarda ziraat eden cemaatin 2 mücerred bir diğer bölümü de aynı tarihte Güvercinlik nâhiyesinde Çek Pınar ve Arslanlı Ağzı köylerini ekmekteydi⁵⁷⁸. 1580’de ise Camusbel’de Kavacık mezrasından başka Azir’de ve Kınık’a bağlı Bakırlı yakınlarında kışlayan aşiret Binboğa çevresinde yaylamaktaydı. Aşiretin bu tarihte 253 nefer nüfusu bulunmaktaydı⁵⁷⁹.

Çevikli

Adana’da Sarıçam nâhiyesinde kışlayan Çevikli cemaatinin^{1 hâne1 hâne}⁵⁸⁰, Dulkadirli iline buradan koparak katıldıkları anlaşılmaktadır. 1563’te Kavurgalı tâifesine bağlı aşiretler arasında yer almakta olan cemaat Mağara’da kışlayıp Sunbas’ta yaylayan aşiretin⁵⁸¹, bu tarihte 10 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Çevikli aşiretine Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde rastlanılmamaktadır.

⁵⁷⁵ MAD, nr.8458, s.127.

⁵⁷⁶ MAD, nr.9517, s.64.

⁵⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.254, 256. 1525’te toplam üç cemaatte 151 hâne ve 22 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı.

⁵⁷⁸ KKA TD, nr.101, s.65/b, 73/b, 81/a, 205/a, 207/a.

⁵⁷⁹ KKA TD, nr.116, s.75/a–81/b.

⁵⁸⁰ BOA TD, nr.450, s.131.; KKA TD, nr.114, s.64/b.

⁵⁸¹ KKA TD, nr.168, s.77/b.

Çıkrıklı

Bozok Sancağının sadece 1542 tarihli defterinde tespit edilen cemaat, Kuşaklı Öyük mezrasında ziraat etmekte olup 12 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahipti. Mezra geliri Mevlana Muhiddin Zaviyesi'ne yazılmışken onun evlâdının inkırazından sonra Medine-i Münevvere vakfına dâhil edilmişti⁵⁸².

Çınarlı

Peçenek tâifesine bağlı olan ve Maraş Yörükleri arasında yazılan Çınarlı cemaati Orçanlı aşiretinin bir kolu olup 1525'te 28 hâne vergi nüfusuna sahipti⁵⁸³. Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrinde görülen cemaate müteakip tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

Çiçekli

Maraş havalisinde bulunan Dulkadirli Türkmenlerinde Demrek ve Kızıllı tâifesine bağlı birer cemaat olan Çiçekli, büyük oranda Bozok Sancağını yurt tutmuş ve burada kendisine bağlı aşiretlerle birlikte Çiçekli tâifesini oluşturmuştu. İsmi Çiçek isimli boybeyinden aldığı anlaşılan aşirette Çiçek'in soyundan gelen ve sipahi olarak kaydedilenler de bulunmaktaydı.

Maraş'ta Demrek tâifesi içinde yer alan ve yalnızca Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde görülen 6 hânedan müteşekkil Çiçekli şubesinin yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmamaktadır⁵⁸⁴. Aynı tarihte Kızıllı tâifesi içerisinde iki bölük halinde toplam 21 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan Çiçekli cemaatinin, Antep'te Kızıl Oğlan adlı mevkide kışladıkları tespit olunmaktadır⁵⁸⁵. 1563'te Zamantı kazâsının Çörmüşek nâhiyesinde Derikli Viran ve Hanlı köyleri ile Yıldırım Viranı ve Çoban Öldüren Viranı mezraları cemaatin ziraat alanlarıydı. Bu tarihte aşiretin toplam 70 nefer vergi nüfusu tespit olunmaktadır⁵⁸⁶. 1580 tarihli Maraş Yörükân defterinde Maraş dâhilinde Çiçekli aşiretine

⁵⁸² BOA TD, nr.218, s.81.

⁵⁸³ BOA TD, nr.402, s.388.

⁵⁸⁴ BOA TD, nr.402, s.529.

⁵⁸⁵ BOA TD, nr.402, s.656.

⁵⁸⁶ KKA TD, nr.108, s.474/a-475/a-b.; KKA TD, nr.108, s.501/a, 511/a.

rastlanmamaktadır. İhtimâlen bunlar Bozok havalisinde bulunan aşirete dâhil olmuşlardır. Zira Bozok'ta Çiçekli aşiretleri Zamantı taraflarına kadar yayılmışlar, Kayseri'nin Malya nâhiyesindeki Yerköy mezrasına kadar ekinliklerini genişletmişlerdi⁵⁸⁷.

Bozok'ta 1529'da bu tâife içerisinde Çiçekli ismini taşıyan dokuz ayrı cemaat bulunmaktaydı. Boğazlıyan'da Darılı Yurt, Çatal Viran, Yeğencik, Çoğun Ağıl, Sarnıç Ağıl mezraları, Kanak-ı Bâlâ'da Köprüce mezrası, Çubuk nâhiyesinde Sarı Oğlan, Kızılca Kışla, Köprüce, Seyrek Ağıl, Habib Kethüdâ Kışlası ve Tepe Kavağı mezraları ile Bozok nâhiyesinde Donuz Deresi mezralarında ziraat eden aşiretin bu sırada 158 neferden oluşan toplam nüfusunun 74 hâne ve 6 mücerredî vergi mükellefi geriye kalanı ise müselleme ve muâflardan oluşmaktaydı⁵⁸⁸. Bu cemaatlerden ayrı olarak Çiçek isimli boybeyinin soyundan geldikleri için ağnâm vergisinden muâf olan ve evlâd-ı Çiçek olarak kaydedilen sipahi ve sipahizâdegândan oluşan 7 neferlik cemaat de Bahçecik ve Acı Pınar mezrasını ekmekteydiler⁵⁸⁹.

Boğazlıyan nâhiyesinde Çatal Viran ve Gözel⁵⁹⁰, Çubuk nâhiyesinde Sarıoğlan, Odunluk, Dayı, Taçkavağı, Donuz Deresi, Düğün Öyüğü Çiçekli aşiretleri tarafından kurulmuş olan köylerdi⁵⁹¹. Bozulus Türkmenleri⁵⁹² ve Sis Sancağında da aşiretin birer bölüğü bulunmaktaydı⁵⁹³ 1 mücerred.

Çiğdemli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bostancıyân, Dokuz ve Cerid tâifeleri içerisinde birer cemaati bulunan Çiğdemli aşiretinin bu sırada toplam 36 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁹⁴. Bu ilk tahrîrde yaylak ve kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmayan cemaatlerin 1548'den itibaren Yeni İl'de tespit olunmaları onların Sivas havalisinde yayladıklarına delâlettir. Anılan tarihte Yeni İl'de yayladıkları Kandilli yurduna ait

⁵⁸⁷ *KKA TD*, nr.136, s.201/b.

⁵⁸⁸ *BOA TD*, nr.155, s.140–143, 146, 150.

⁵⁸⁹ *BOA TD*, nr.155, s.153.

⁵⁹⁰ *BOA TD*, nr.315, s.359, 396.

⁵⁹¹ *BOA TD*, nr.315, s.591, 592, 593, 594.; *KKA TD*, nr.30, s.69/a, 86/b, 168/a, 192/a–195/b.

⁵⁹² Gündüz, (2007), 127.

⁵⁹³ *KKA TD*, nr.150, s.61/b.

⁵⁹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.197, 274, 374.; *BOA TD*, nr.998, s.447.

vergilerini Üsküdar vakfına vermeleri için kaydedilmiş olan aşiretin nüfus bilgi bulunmamaktadır. 1583'te ise tamamen Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilen aşiretin bu tarihte 53 bennâk ve 33 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁵⁹⁵.

Çimeli

İsmi beylerinden aldıkları anlaşılın cemaat içerisinde Çime'nin iki oğlu Hamza ve Ali 1525 yılında hayatta idi. Çimeli tâifesine de isim veren bu cemaat anılan tarihte 4 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti. Diğer bir Çimeli cemaati Çoban Tepesi yakınlarında Kara Öyük'te kışlayıp Göksun'a yakın Kuruca Abad'ı yaylayan iki hâne vergi nüfusundan oluşmaktaydı⁵⁹⁶.

Yeni İl Türkmenleri içerisinde Yeni İl'in ilk teşkilinden itibaren mühim bir nüfusa erişmiş olan Çimeli aşireti 1548'de iki kol halinde 116 nefer nüfus ile kaydedilmişti. 1583'te ise muhtelif gruplar halinde büyük bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir⁵⁹⁷. XVI. yüzyıl sonunda Yeni İl Türkmenlerinden ayrılarak eski aşiretleri arasına dönmüş olan Çimeli cemaatleri de bulunmaktaydı. Bunlardan bir kısmı Antakya'nın Narlıca köyüne yerleşmiş, geriye kalan kısmı bu köy yakınlarında bulunan Armudlu ve Orhanlı mezralarında kışlayıp Ağca adlı yerde yaylayarak konargöçerliği sürdürmekteydi. Bu tarihte aşiretin adı geçen bu bölüğü 39 bennâk ve 11 mücerred nüfusa sahipti⁵⁹⁸. Yine Yeni İl'den gelen bir diğer bölük ise Kars-ı Maraş'ta ve Yüreğir'de kışlamakta ve Büzürk adlı yerde ziraat edip yaylamakta olan 46 bennâk ve 44 mücerredden mürekkepti⁵⁹⁹.

Çimeli ve Oflazlı cemaati adı altında kaydedilen cemaatler Bozulus Türkmenleri arasında beş cemaat halinde bulunmaktaydı⁶⁰⁰. Her ne kadar Oflazlı cemaati tahrîr sırasında Bozok'ta bulduklarına işaret edilerek kaydedilmiş ise de Bozok Sancağının müstakil tahrîrlerinde adı geçen cemaatlere rastlanmaması bunların da Bozulus'a katılmış

⁵⁹⁵ *KKA TD*, nr.604, s.35–36.; Şahin, (1980), 180.

⁵⁹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.648.

⁵⁹⁷ Şahin, (1980), 181–183.

⁵⁹⁸ *KKA TD*, nr.116, s.201/a.

⁵⁹⁹ *KKA TD*, nr.116, s.200/b.

⁶⁰⁰ *BOA TD*, nr.448. s.2.

olabileceklerini akla getirmektedir⁶⁰¹. Bozulus aşiretlerinin Orta Anadolu'ya dağılması üzerine Çimeli aşiretleri de Maraş ve Yeni İl sahasına dönmüşlerdi.

Çirkin

Çağıranlı boyuna mensup olan Çirkin aşireti iki şubeye ayrılmıştı. Bunlardan ilki için şark canibinde oldukları bildirilirken, diğer şubenin Diyarbakir'de olduğu kaydedilmişti. Bu cemaatten ayrılan bir hâne Hısn-ı Mansur'da yerleşmiş durumda iken Şeyh Ali cemaatinden bir hâne de Çirkin cemaatiyle birlikte konargöçerlik etmekteydi. Bu cemaatin 8 hânelik küçük grubu için Şark caniplerinde olurlar kaydı var iken daha büyük olan 21 hânelik bölümü ise Diyarbakir'de bulunmakla birlikte Dulkadirli Yörüklerinden oldukları bildirilmektedir.⁶⁰²

Anamashlı aşiretleri arasında da Çirkinoğlu ve Çirkinoğlu cemaatine bağlı olan Turfalı adında iki cemaat bulunmakta⁶⁰³ bu iki cemaat Camustil nâhiyesinde Kızıl Çağıl ve Yenice Kale nâhiyesinde Güreşli köyünde kışlayıp ziraat etmekteydi. 1563'te iki cemaat toplamda 30 bennâk ve 14 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶⁰⁴. Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Yalnızca mezrasını ziraat etmekte olan Çirkinli adlı bir cemaat daha bulunmaktaydı⁶⁰⁵.

Çıracılı

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Döngелеli boyu içinde Maraş Yörükânından olarak kaydedilen 6 hâne nüfusa sahip olan cemaat⁶⁰⁶ 1563'te Andırın Yörükleri arasında bulunmaktaydı. Çıracılı cemaati Kars'ta Kazmaca mezrasında kışlayan 4 bennâk ve 4 mücerred nüfusa sahipti⁶⁰⁷.

---

⁶⁰¹ Gündüz, (2007), 126.

⁶⁰² BOA TD, nr.402, s.715, 717.

⁶⁰³ BOA TD, nr.402, s.160, 161.; BOA TD, nr.998, s.446.

⁶⁰⁴ KKA TD, nr.101, s.64/b, 191/a.

⁶⁰⁵ BOA TD, nr.450, s.98.; KKA TD, nr.114, s.32/b.

⁶⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.450.; BOA TD, nr.998, s.455.

⁶⁰⁷ KKA TD, nr.168, s.275/a.

Çoban Beyi

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Bertiz tâifesi içerisinde yer alan ve Çoban Beyi Veledâni adını alan cemaat 6 neferden oluşmaktaydı. Bunlar içerisinde Maksud ve Seydi Ahmed isimli kimselere Alaüddevle ve Ali Bey zamanında Çoban Beyi olmak için temessük verilmiş olup bunlar akrabaları olan diğer 4 hâne ile birlikte sefer olduğunda katılmak şartıyla muâf olarak kaydedilmişlerdi⁶⁰⁸. 1580’de Bertiz tâifesi dağılmış olduğundan Küşne tâifesine dâhil edilen cemaat için “*eskiden Çoban Beyi olduklarından sefer olduğunda eştikleri ve reâyâ makulesi olmadıkları*” kaydedilmiş, muâfiyetleri aynen devam ettirilmişti⁶⁰⁹. Bununla birlikte Halep Türkmenlerinin Köpekli Avşarı tâifesi içerisinde ilk olarak 1550 yılında adına rastlanan Çoban Beyli isimli bir cemaat bulunmaktaydı⁶¹⁰.

Öte yandan Çoban beyli aşiretiyle ilgisi kesin olarak ortaya konulmasa da Kars-ı Maraş’ta Zâkirli aşiretleri içerisinde Çobanlı adıyla bir cemaatin daha bulunduğunu ifade etmek gerekir. 1525 yılında bu cemaat Çobanlı, Seveli Kethüdâ, Huzur Kışlalı ve İkizce bölüklerine ayrılmıştı. Kemer’de kışlayan ve Sis havalisinde yaylayan bu cemaatin ilk tahrirde 24 hâne ve 4 mücerred, 1563’te ise 26 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶¹¹. Çobanlı adını taşıyan iki cemaatten biri Kayseri bir diğeri ise Bozok’ta sakin durumdaydı⁶¹².

Çolaklı

Anamashlı aşiretlerinden olan Çolaklı cemaati 1525 tarihli tahrir defterine göre Zamantı kazâsını yurt tutmuşlardı. 1580’de ise cemaat Karguluk’ta kışlayıp, Kızılca-i Cafer’i yaylamaktaydı. Aşiret, 1525’te 11 hâne, 1580’de 41 bennâk ve 43 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶¹³.

---

⁶⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.328

⁶⁰⁹ KKA TD, nr.116, s.305/a.

⁶¹⁰ Çakar, (2003),187.

⁶¹¹ BOA TD, nr.998, s.488.; KKA TD, nr.168, s.100/a.

⁶¹² BOA TD, nr.998, s.504.

⁶¹³ BOA TD, nr.998, s.550.; KKA TD, nr.116, s.54/b.

Çomaklı

Çomaklı aşiretine mensup şubeler Adana, Maraş ve Bozok Sancaklarına dağılmış durumdaydı. Oruç Bey Bayat tarafından Safevî Devleti'ne bağlı olan Türkmen aşiretleri içerisinde Kara Çomaklı adıyla bir aşiretten bahsedilmekle birlikte bunların hangi ilden gitmiş olduklarına dâir bilgi verilmemektedir⁶¹⁴.

Çomaklı aşiretinin Adana'da bulunan şubesi Hacılı nâhiyesinde kaydedilmişti⁶¹⁵. Aşiretin Maraş'ta bulunan kolu ise Küşne tâifesine bağlıydı. Dulkadirliilerin daha önceki tahrîrlerinde bulunmayan aşiret 1580'de Dulkadirli ümerasının sipahizadegâni olarak kaydedilmiş olan 6 nefer nüfustan ibaret bulunmaktaydı⁶¹⁶. Aşiretin Bozok Sancağında bulunan kolu ise burada Mesudlu kabilesine tabiydi. Mesudlu'ya bağlı olan aşiretlerin büyük oranda Adana'da havalisinde bulunan aşiretlerle irtibatlı olduklarını daha önce izah edilmişti Bozok'ta yüzdeciyân olarak yazılan aşiret; 1529 yılında Boğazlıyan nâhiyesinde Toprak Pınar, Kümbet, Taşlı Kuyu, Dikili Taş, Kıranık ve Gözce Kuyu mezzaralarında ziraat etmekte olup 3 hâne ve 9 mücerred nüfustan ibaretti⁶¹⁷. Sancağın 1542 tarihli tahrîr kayıtlarına göre aşiret İlisu cemaatiyle birlikte yine Boğazlıyan'da Viran Kaz mezzarasında ziraat etmekte olup daha sonra mezra aynı adla köye dönüşmüştü⁶¹⁸.

Çomranlı

İlk tahrîrde Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen Çomran/Çomdan cemaatinin Ceyhan Nehri kenarında Harami Sekisi adlı yerlerde kışlayıp Sof Dağı'nda yaylayan 22 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶¹⁹. Ayrıca Anamaslı tâifesi içerisinde Kara Kethüdâ kavminin bir parçası şeklinde tahrîr edilmiş olan bir diğer Çomranlı cemaati bulunmaktaydı. Bu cemaat de Güvercinlik'te kışlayandan başka Musa Hacılı cemaati ile birlikte yazılmış bulunan iki şubeden müteşekkildi. Bu tarihte toplam 29 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶²⁰. Maraş'ta 1563'te Yenice Kala nâhiyesinde Çevnî köyüne kurmuş olan cemaat

⁶¹⁴ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan. (2014), 33.

⁶¹⁵ BOA TD, nr.450, s.116.; KKA TD, nr.114, s.116/a.

⁶¹⁶ KKA TD, nr.116, s.306/a.

⁶¹⁷ BOA TD, nr.155, s.172.; BOA TD, nr.998, s.612

⁶¹⁸ BOA TD, nr.155, s.172–173.; BOA TD, nr.315, s.404.

⁶¹⁹ BOA TD, nr.402, s.277.; BOA TD, nr.998, s.449.

⁶²⁰ BOA TD, nr.402, s.179.; KKA TD, nr.116, s.39/a

Ceyhan nehri kenarındaki Harami sekisi mezrasını ekmeye devam ediyordu. Zeytun nâhiyesinde Sorkun (Gâvur Sorgunu) ve Kılıçlar Deresi mezraları da cemaatin ekinlikleri arasındaydı⁶²¹.

Çomranlı aşiretinin Kars-ı Maraş Sancağında müteferrika Yörükler içerisinde bulunan iki şubesi daha vardı. Biri Yüreğir'i kışlayan bu bölükler Göksun ve Bey Dağı'nda ayrı ayrı yaylamaktaydı⁶²². Toplam 44 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusu olan cemaat içerisinde eşkinciyan içerisinde 2 neferle temsil edilmekteydi. Dulkadirli Türkmenlerinin XVI. yüzyılda yapılan son tahrîrinde Çomranlı aşiretinin konargöçerlik eden küçük bir bölümünün Dokuz boyu içerisinde kaydedildiği görülmektedir. 1580'te Dokuza tâbi olarak Çomdanlı cemaati 12 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶²³. Bu husus aşiretin iskân olduklarını akla getirmekle birlikte farklı sancaklara dağılmış olabileceklerini de düşündürmektedir. Nitekim Danişmendli Türkmenleri içerisinde 1582'de otuz hânelik Çomdan cemaatinin var olduğunu ve 1696/1697 yılı gibi geç bir zamanda dahi Misis derbentçileri arasında bazı hânelere tesadüf edildiğini de ifade etmek gerekir⁶²⁴.

Çongar

Bozok'ta Akdağ ve Sorgun nâhiyelerinde görülen cemaat, Akdağ nâhiyesinin Ali Fakihli, Toklu Ağılı, Mezitli ve Selimli Kışlası ve Sorgun'da Dedik Kışlası cemaatin kışlağı idi. XVI. Yüzyılın ikinci yarısından itibaren Baltı, Kanak-ı Zîr, Kanak-ı Bâlâ Sorgun ve Süleymanlı nâhiyelerine dağılmış durumdaydı. Baltı nâhiyesinde Tayfur Viranı (Akçe Köy), Kanak-ı Zîr nâhiyesinde Dedik, Sorgun nâhiyesinde Karaca Kısık, Dere Börek (Sarı Güney), Kanak-ı Zîr nâhiyesinde Poyrazlı köylerinde sâkin olan aşiretin Toklu Ağılı, Kaya Pınarı, Alın Pınarı, Eski Kışla, Hoca Ali Meşhedi, Ahi Dünder, Uzun Kuyu ve Boğaz Viranı mezraları ekinlikleri arasındaydı. Tayfur Viranı köyünün geliri Emirci Sultan zaviyesine yazılmıştı⁶²⁵. Bahsedilen köylerde yaşayan cemaat 1555 tarihi itibarıyla 37 nefer nüfusa

⁶²¹ *KKA TD*, nr.101, s.190, 179.

⁶²² *KKA TD*, nr.168, s.41/b,137/a,142/b.

⁶²³ *KKA TD*, nr.116, s.99/b.

⁶²⁴ Gündüz, (2005), 96.

⁶²⁵ *BOA TD*, nr.155, s.90.; *BOA TD*, nr.218, s.140–141, 156.; *BOA TD*, nr.315, s.54, 121, 130, 137, 141, 144, 146, 166, 204, 257.; *KKA TD*, nr.31, s.77/b.

sahipti. Yeni İl Türkmenleri içerisinde de rastlanan Çongar aşireti 1583'te iki bölük halinde bulunmaktaydı. Burada Dulkadirli Türkmenlerine bağlı olarak kaydedilmişti⁶²⁶.

Çöplü

Çimeli tâifesine bağlı olan Maraş Yörükleri oldukları belirtilerek tahrîr edilen Çöplü cemaati Maraş havalisinde yalnızca Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde görülmekte olup Maraş Yörüklerinden olan cemaat 10 hâne vergi nüfusuna sahipti⁶²⁷. Yeni İl'e dâhil edilen ve Avşarlardan oldukları belirtilen cemaat 1548'de Mancılık'a bağlı Kızıl Gedik yurdunda yaylacılık yapan sekiz nefer eşkinciden müteşekkildi Yeni İl Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde aşiretin Çöplü Avşarı adı altında kaydedildikleri anlaşılmaktadır⁶²⁸. Çöplü Avşarı'nın bir kolu da Bozulus Türkmenleri içerisinde bulunmaktaydı⁶²⁹.

Öte yandan Çöplü Avşarı'nın bir kolu da Kayseri havalisini yurt tutmuş bulunmaktaydı. Cebel-i Ali çevresinde Çay köyü ihtimâlen bu cemaat tarafından kurulmuş ve bu köy etrafındaki Mesleme mezrası Çöplü cemaati tarafından ekilmekteydi⁶³⁰. Yine Kayseri'de Karataş nâhiyesinde bazı mezraları şenlendirmişlerdi⁶³¹. 1582'de Danişmendli Türkmenleri arasında görülen küçük bir Çöplü cemaati ise aşiretin konargöçerliğe devam eden şubesinden ibaret olmalıdır⁶³².

Çöte

İlk tahrîrde Kızıllı tâifesi içerisinde kaydedilen Çöte aşireti Sarı Ağaç adlı yerde kışlayıp Göksun'da Kömür Deresini yaylamakta olan 13 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶³³. 1580'de Sarı Ağaç, Ayas ve Kınık'ta üç bölük halinde kışlayan aşiretin tamamının yaylakları Göksun'da bulunmaktaydı. Aşiretin anılan tahrîrde 53 bennâk ve 24 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁶³⁴. Ayrıca aşiretin sayyâd olarak kaydedilen bir bölümü daha vardı.

⁶²⁶ Şahin, (1980), 185.

⁶²⁷ BOA TD, nr.402, s.653.

⁶²⁸ Şahin, (1980), 184

⁶²⁹ Gündüz, (2007), 128.

⁶³⁰ KKA TD, nr.136, s.162/b.

⁶³¹ Gündüz,(2005), 95–96.

⁶³² Gündüz,(2005), 95.

⁶³³ BOA TD, nr.402, s.660.

⁶³⁴ KKA TD, nr.116, s.147/a.

Kars-ı Maraş'ta Çinçin ve Kayıranlı âşiyânesinde nöbetleşe hizmet eden bu grubun yine yaylakları Göksun'da Kômür Deresinde bulunmakta olup nüfuslarının 1563'te 6 bennâk ve 1 mücerred, 1580'de 45 hâne ve 33 mücerred olarak tespit edilmektedir⁶³⁵. Ayrıca Küşne tâifesi içerisinde galip ihtimâl Çöte aşiretiyle akraba olan Çöteler adında bir aşiret daha bulunmaktaydı. Kara Hayıt yakınlarında kışlayan cemaatten büyük kısmı XVI. yüzyıl sonunda Behisni'nin Kilim köyünde yerleşmiş durumdaydı. Dulkadirlilerin son tahrîrinde aşiretin 28 bennâk ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶³⁶.

Çurçurlu

Dulkadirlilerin Maraş kolunda Peçenek tâifesinde bulunan ve Maraş havalisinde kışlayıp Zamantı'da yaylayan Çurçurlu aşiretinin⁶³⁷ asıl yurt tuttıkları yer Bozok Sancağıydı Bozok'ta Kavm-i Eymir ve Ramazan ile Çurçurlu adlarıyla iki bölük halinde bulunan aşiret Karadere nâhiyesinde Uzunkuyu, Can Pınar, Danakıran, Alaçoruk, Aktaşlı, Kayapınar mezralarında ziraat etmekteydi. 1529 tarihinde aşiretin toplam hâne ve 3 mücerredi vergi nüfusu vardı⁶³⁸. Aşiretin nüfusu 3 hânedan ibarettir. Aşiretin bölükleri daha sonra Karadere nâhiyesinde Çurçurlu-yı Bâlâ, Çurçurlu-yı Zirîn, Bal Yemez ve Göynekli/Göynüklü köylerine yerleşmişler, 1555'te bu köylerde 138 nefer nüfusla kaydedilmişlerdi⁶³⁹.

5.5. D- Dadurhânlı- Dünderli

Dadurhânlı

Küreciyân boyu içerisinde yer alan Dadurhânlı aşireti, 1525'te 33 hâne ve 14 mücerred⁶⁴⁰ vergi nüfusuna sahipken, aşiret 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında 72 hâne ve 50 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶⁴¹. Her iki tahrîrde de aşiretin konargöçerlik sahları

⁶³⁵ *KKA TD*, nr.168, s.13/b.; *KKA TD*, nr.116, s.7/b.

⁶³⁶ *KKA TD*, nr.116, s.267/a.

⁶³⁷ *BOA TD*, nr.402, s.398.

⁶³⁸ *BOA TD*, nr.155, s.97.; *BOA TD*, nr.998, s.602.

⁶³⁹ *BOA TD*, nr.315, s.86-87.; *KKA TD*, nr.31, s.46/b.

⁶⁴⁰ *BOA TD*, nr.402, s.282.; *BOA TD*, nr.998, s.449.

⁶⁴¹ *KKA TD*, nr.168, s151/b.

hakkında bilgi verilmemiştir. 1580 tarihinde Dulkadirli Türkmenleri arasında Dadurhânlı cemaatine tesadüf edilmemektedir.

Dalgıç

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Cerid boyu içerisinde bulunan ve Berriye’de kışlayıp, Bey Dağı’nı yaylayan Dalgıç cemaati bu tarihte 17 hâne vergi nüfusuna sahipti⁶⁴². Daha sonra Bozulus Türkmenlerine dâhil edilen Dalgıç cemaati bu teşekkül içerisinde 1540’da 43 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶⁴³. II. Selim döneminde iki cemaat halinde kaydedilen aşiret, 99 hâne ve 55 mücerred vergi nüfusuna ulaşmıştı⁶⁴⁴. Bozulus Türkmenlerinden tekrar ayrılarak eski yurtları ve boyları arasına dönen Dalgıç aşireti 1580’de Hısn-ı Mansur’da Karaca Oruç (Hızırlı) köyünde kışlamakta ve yine ilk tahrîrde kaydedildiği üzere Bey Dağı’nı yaylamaktaydı. Bu tarihte aşiretin 82 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶⁴⁵.

Dallı

Sis Sancağında Eğlenli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Dallı cemaati Dulkadirli Sancağında Boğa Kayağı mezrasını ziraat etmekte olup 1525’te 21 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin 1572’de 31 hâne ve 21 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶⁴⁶. Aşiretin Bozok’ta bulunan kolu Kışlak-ı Dallı mezrasında ziraat etmekte olup 1529’da 12 hâne, 1 mücerred ve 3 sipahi nüfusuna sahipti⁶⁴⁷. Bu aşirete Bozok’un daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Dana Boğazlıyanlı

Anamaslı tâifesine bağlı aşiretlerden olan Dana Boğazlıyanlı cemaatinin ismine yalnızca 1525 tarihli sayımda rastlanmaktadır. Bu tarihte 17 hâne vergi nüfusu olduğu kaydedilen cemaatin Muğlisalı cemaatiyle birlikte yaylayıp kışladıkları ve vergilerini de

---

⁶⁴² BOA TD, nr.402, s.348.; BOA TD, nr.998, s.452.

⁶⁴³ BOA TD, nr.200, s.129.

⁶⁴⁴ Gündüz, (2007), 129.

⁶⁴⁵ KKA TD, nr.116, s.190/a.

⁶⁴⁶ Halaçoğlu, (1979), 846.; KKA TD, nr.150, s.57/a.

⁶⁴⁷ BOA TD, nr.155, s.200.

aynı cemaatle birlikte verdikleri kaydedilmiştir. Bu itibarla Dana Boğazlı aşiretinin daha sonraki tahrîrlerde Muğlisalı cemaatine ilhak edilmiş olacağı akla gelmektedir⁶⁴⁸.

Dana Haliloğlu

Anamaslı boyuna tâbi olan Dana Halilli aşireti ilk tahrîrde Arslanlı Ağzını kışlayan 13 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuyla yazılmıştı⁶⁴⁹. Aşiret, 1563'te büyük oranda Güvercinlik nâhiyesinde Kilisecik köyünde ve bir kısmı ise Kemer nâhiyesinde Ovacık Pınar köyünde iskân olmuş durumdaydı⁶⁵⁰.

Dana Musaoğlu

Dulkadirli Türkmenlerinin daha önceki tahrîrlerinde bulunmayan cemaat 1580'de Anamaslı boyuna bağlı aşiretlerden biri olarak kaydedilmişlerdi. Akraba ailelerden oluşan cemaat 10 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahip olup aşiretin kışlakları, Kızılcakend'te, yaylakları ise Gökçe Dağ'da bulunmaktaydı⁶⁵¹.

Danişmendli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Gündeşli boyu içerisinde yazılan ve yaylak-kışlak sahaları hakkında bilgi verilmeyen Danişmendli aşiretinin, 1563'te Keferdiz nâhiyesinde Böğürtlenli köyünde kışladıkları tespit olunmaktadır. Danişmendli aşireti 1525'te 32 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶⁵². 1563 tarihinde aşiretin nüfusuyla ilgili bilgi verilmemesi, Yeni İl Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dulkadirli kolunda bulunan Danişmendli aşiretinin Maraş'ta kışlayıp Yeni İl havalisinde yaylayan aynı aşiret olduğunu akla getirmektedir. Danişmendli aşiretinin 1583'te de iki grup halinde Yeni İl Türkmenleri içerisinde yer aldığı ve yüzdeci cemaatler arasında yazıldıkları görülmektedir⁶⁵³.

---

⁶⁴⁸ *BOA TD*, nr.402, s.139.; *BOA TD*, nr.998, s.445

⁶⁴⁹ *BOA TD*, nr.402, s.136.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

⁶⁵⁰ *KKA TD*, nr.101, s.79/b, 204/a.

⁶⁵¹ *KKA TD*, nr.116, s.36/b.

⁶⁵² *BOA TD*, nr.998, s.444.; *KKA TD*, nr.101, s.91.

⁶⁵³ Şahin, (1980), 185–186.

Dulkadirliilerin Bozok Sancağındaki kolunda da Danişmendli cemaatleri bulunmaktaydı. Emlâk nâhiyesini yurt tutmuş olan bu cemaatler, ziraat ettikleri Yavşan Çoru ve Tekmen mezralarına zamanla yerleşerek aynı adlarla köyler kurmuşlardır. 1529'da 19 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin, 1555'te adı geçen köylerde 79 nefer nüfusu bulunmaktaydı. 1575'te de aynı köylerde sakin oldukları anlaşılan cemaatin nüfuslarında önemli değişiklikler olmamıştı⁶⁵⁴.

Öte yandan aşiretin Adana Sancağında Yüreğir nâhiyesinde kışlayan bir kolu daha bulunmaktaydı. 1525'te Şarklıyândan oldukları ve defter harici buldukları belirtilen cemaat 1525'te 9 hâne ve 1572'de 3 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan küçük bir bölüktü⁶⁵⁵.

Dardağan

Kavurgalı boyuna bağlı olan Dardağan cemaatine yalnızca 1563 tarihli tahrîrde rastlanmaktadır. Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlayan cemaatin bu tarihte 33 bennâk ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶⁵⁶.

Davud Beyli

Bozok Sancağındaki Dulkadirli aşiretleri arasında yer alan Davud Beyli cemaati 1529'da Baltı Ayağı ve Dedek Ağılı mezralarını eken 10 hâne vergi nüfusuna sahipti. 1555'te Baltı Ayağı 85 neferli bir köye dönüşmüşken Dedek Ağılı mezarası hala aşiretin ekinliği durumundaydı⁶⁵⁷.

Davud Hacı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîr neticelerine göre, Dokuz boyu içinde üç cemaat halinde bulunan Davut Hacı aşiretinin bu şubelerinden bir kısmı Karguluk'ta kışlayıp Bertiz'i yaylarken bir bölümü ise Berriye'yi kışlayıp Kayseri'de Mancılık havalisi ile Erciyes

---

⁶⁵⁴ *BOA TD*, nr.155, s.256.; *BOA TD*, nr.998, s.623–624.; *BOA TD*, nr.315, s.444–445.; *KKA TD*, nr.30, s.111/a–111/b.

⁶⁵⁵ *BOA TD*, nr.450, s.118.; *KKA TD*, nr.114, s.44/b.

⁶⁵⁶ *KKA TD*, nr.168, s.84/b.

⁶⁵⁷ *BOA TD*, nr.155, s.139.; *BOA TD*, nr.315, s.62.; *KKA TD*, nr.31, s.34/b.

Dağı'nda yaylamaktaydı. Son bölümü ise Maraş nâhiyesinde Evsad Öyüğü'nde kışlamakta ve aynı yerde ziraat etmekteydi. 1525'te aşiretin toplam vergi nüfusu 80 hâne ve 15 mücerreden oluşmaktaydı⁶⁵⁸. Aynı tarihte Bertiz tâifesi içerisinde Davud Hacılı-yı Fakihli adıyla kaydedilmiş olan bir cemaat daha bulunmaktaydı. Suruncu Öyüğü'nde sakin 5 hânedan müteşekkil olan bu cemaat de ihtimâlen Davud Hacılı aşiretinin bölüklerindendi⁶⁵⁹.

XVI. yüzyılın sonunda nüfusları bir hayli artmış olan Davud Hacılı cemaatlerinin Adana, Sis, Karguluk, Üzeyir ve Kiroğlu adlı mevkide kışlayıp ve yazları Berendi, Ahsen Dere, Erciyes Dağı ve Malatya havalisine dağıldıkları tespit olunmaktadır⁶⁶⁰. Davud Hacılı cemaatlerinin toplam vergi nüfusu 197 bennâk ve 88 mücerreddi. XVI. yüzyılın sonu itibariyle Yeni İl⁶⁶¹ ve Danişmendli Türkmenleri⁶⁶² içerisinde de Davud Hacılı aşiretine mensup cemaatler bulunmaktaydı. Bu cemaatlerin Davud Hacılı aşiretinin özellikle Kayseri taraflarında yaylayan şubelerinden ibaret olduğu anlaşılmaktadır.

Dayıcılı

İsmine daha önceki tahrîrlerde rastlanmayan Dayıcılı cemaati 1580'de Cerid tâifesi içerisinde kaydedilmişti. Yaylak ve kışlakları hakkında da malumat verilmeyen cemaat anılan tarihte 2 bennâk ve 1 mücerreden oluşan bir aileden müteşekkildi⁶⁶³.

Dayı Hasanlı

Bozok'un Emlâk nâhiyesini yurt tutan cemaat Şam Bayadı aşiretleri arasında bulunmaktaydı. İlk tahrîrde Bacılı ve Virdi Kışlası adlı mezralarda ziraat eden cemaat, Bacılı mezrasına yerleşerek köy halinde getirmişlerdi. 1529'da 4 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahip olan cemaat 1555'te Bacılı köyünde 14, 1575'da ise 28 nefere nüfusa ulaşmıştı⁶⁶⁴.

⁶⁵⁸ BOA TD, nr.402, s.204, 255, 245.

⁶⁵⁹ BOA TD, nr.402, s.331.

⁶⁶⁰ KKA TD, nr.108, s.324.; KKA TD, nr.116, s.78/a.

⁶⁶¹ Şahin, (1980), 186.

⁶⁶² Gündüz, (2005), 97.

⁶⁶³ KKA TD, nr.116, s.113/b.

⁶⁶⁴ BOA TD, nr.155, s.259.; BOA TD, nr.998, s.624.; BOA TD, nr.218, s.54.; BOA TD, nr.315, s.441.; KKA TD, nr.30, s.109/b.

Davudlu

Kars-ı Maraş'ta Zâkirli kabilesine tâbî olan Davudlu aşireti, Meğelgin'de yaylayıp Sis'te yaylamaktaydı. İlk tahrîre göre 25 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin 1563'te 55 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶⁶⁵.

Debbağlı

Anamaslı boyuna mensup olan cemaat, Kemer nâhiyesinde Senturus adlı mevkide yaylayıp, yaylaklarında ve aynı nâhiyenin Gösterelik köyünde de ziraatla meşgul oldukları görülmektedir. Yalnızca ilk tahrîrde ismine rastlanılan cemaat 13 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna ibaretti⁶⁶⁶.

Dedeli

Adana Sancağının Sarıçam nâhiyesinde Mesudlu tâifesine bağlı cemaatlerden biri olarak kaydedilen Dedeli cemaati burada Narlıca, Çetr Güneş, Yarımca ve Edece mezralarında ziraat etmekteydi⁶⁶⁷. İlk olarak 1580'de Dulkadirli Türkmenlerinin Anamaslı boyu içerisinde görülen Dedeli aşireti de bu cemaatle ilişkili olmalıdır. Üzeyir, Ulubat ve Sis'te kışlayıp, Binboğa'yı yaylamakta olan cemaat anılan tarihte 25 bennâk ve 75 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶⁶⁸. Öte yandan bir aşiret olmasa da Bozok Sancağının Karadere nâhiyesinde bugün de varlığını sürdüren Dedeli adında bir köyün bulunduğu görülmektedir.

Dedeşli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen 10 hâne vergi nüfusuna sahip olan Dedeşli cemaatinin⁶⁶⁹ bir şubesi de aynı tarihte yine Gündeşli'den olmakla birlikte Tahirli tâifesi aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Aşiretin bu bölümü daha XVI. yüzyıl başında Behisni'de yerleşmiş durumda olup, 10 hâne nüfusa

⁶⁶⁵ BOA TD, nr.998, s.488.; KKA TD, nr.168, s.96/b.

⁶⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.171.; BOA TD, nr.998, s.446.; BOA TD, nr.998, s.427.

⁶⁶⁷ BOA TD, nr.450, s.51, 79, 83, 84.; KKA TD, nr.114, s.79/a, 83/b, 84/b.

⁶⁶⁸ KKA TD, nr.116, s.87/b.

⁶⁶⁹ BOA TD, nr.402, s.98.

sahipti⁶⁷⁰. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde yalnızca Gündeşli tâifesi içerisinde yer alan aşiret Berriye ve özellikle Behisni çevresinde kışlamakta ve buradaki Beğdili köyünde ziraat etmekteydi. Aşiretin yaylakları ise Sivas taraflarında bulunmaktaydı. İlk tahrîre göre nüfusu mühim miktarda artmış olan aşiretin 1580’de 208 bennâk ve 42 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶⁷¹.

Değirmencili

İlk tahrîrde Küşne boyunun Miskimli aşiretine bağlı bir cemaat olarak görülen Değirmencili aşireti, son tahrîrde müstakil yazılmış aşiretlendendi. Karguluk’ta Artalı adlı yerde kışlayıp Berit Dağı’nda yaylayan aşiretin, 1525’te 17 hâne ve 7 mücerred, 1580’de 23 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁶⁷².

Değşirli/ Dikşerli

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Değşirli aşireti Gündeşli, Tahirli ve Küşne boylarına dağılmış olan cemaatler halinde bulunmaktaydı. Gündeşli tâifesine bağlı olan şube Ocakçı ve Çamurlu köylerinde kışlamakta olup büyük oranda yerleşik hale gelmişlerdi. Tahirli boyuna dâhil olan şube ise Araban nâhiyesinde Baldan adlı yerde kışlayıp yine kışlaklarına yakın yerlerde yaylamaktaydılar. Değşirli aşiretinin Küşne boyu içerisinde bulunan bölüğünün ise ilk tahrîre göre yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmamaktır. Gündeşli boyuna bağlı olan şubenin iskân olmaları ve Tahirli tâifesinin de dağılması üzerine 1580’de Değşirli aşiretinden konargöçerliği sürdüren oymakların bütünüyle Küşne kabilesinde kaydedildiği görülmektedir. Bu tarihte Araban’da Ufakça, Baldırşah ve Dağdancık köyleriyle Behisni’de Bademlice ve Kilim köylerinde ve Sü Vuran mevkiinde kışlayan Değşirli bölüklerinin de kısa süre sonra yerleşik hale geldikleri anlaşılmaktadır. 1525’te 123 hâne ve 3 mücerred olan aşiretin vergi nüfusu, 1580’de 101 bennâk ve 125 mücerred olarak kaydedilmiştir⁶⁷³.

---

⁶⁷⁰ BOA TD, nr.402, s.92.

⁶⁷¹ KKA TD, nr.116, s.209/a.

⁶⁷² BOA TD, nr.402, s.302.; KKA TD, nr.116, s.173/a.

⁶⁷³ BOA TD, nr.402, s.548, 103, 95.; KKA TD, nr.116, s.292/b.

Deli Alili

Bozok Sancağında bulunan Dulkadirli aşiretleri içerisinde ayrı bir tâife oluşturan Deli Alili aşireti kendi adını taşıyan on cemaatten oluşmaktaydı. Gedik nâhiyesini yurt tutan aşiret Kızılca Kışla, Bozkışla, Seydi Köyü, Sarıhan, Çardak, Kılıç Deresi, Küçük Kala, Balı Kara mezralarında kaydedilmişlerdi. 1529 yılında toplam 191 nefer nüfusunun, 115 hâne ve 14 mücerredi vergi mükellefiydi⁶⁷⁴.

Deli Gazili

1580’de Küşne tâifesi içerisinde Veledân-ı Deli Gazili adıyla kaydedilen cemaat on sekiz nefer nüfusa sahipti. Bunların reâyâ makulesi olmayıp vergiden muâf oldukları kaydedilmişti⁶⁷⁵.

Deli Kalaycı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesine bağlı olarak yazılan cemaat bu sırada yalnızca 4 hâne nüfusa sahipti. Pazarcık’ta Kestin köyünde kışlayıp çiftlik eken cemaat, Ahır Dağı’nda Sefer Kayası’nı yaylamaktaydı⁶⁷⁶. Maraş’ın daha sonraki tahrîrlerinde Deli Kalaycı adıyla bir aşiret bulunmamakla birlikte Bozok Sancağında Kalaycılı adında bir cemaat tespit olunmaktadır. Sancağın 1529 tarihli defterinde 3 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu olan bu cemaat Akdağ nâhiyesinde Çanakçı mezrasını ekmekteydi⁶⁷⁷. Öte yandan Yeni İl Türkmenleri içerisinde Hamid aşiretine bağlı olan Kalaycılı aşireti ile Bozok ve Maraş havalisinde bulunan aşiretlerin akraba olduklarını söylemek mümkündür⁶⁷⁸. Ayrıca Sis Sancağında Savcı Hacılı tâifesine bağlı olan Kalaycı Ümmet adıyla kayıtlı bir cemaat daha bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenleri içerisinde benzer adları taşıyan cemaatlerle doğrudan ilişkisini ortaya koymak mümkün olmamakla

⁶⁷⁴ BOA TD, nr.155, s.224–229.; BOA TD, nr.998, s.619–620.

⁶⁷⁵ KKA TD, nr.116, s.306/b.

⁶⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.612.

⁶⁷⁷ BOA TD, nr.155, s.78.; BOA TD, nr.218, s.93.; KKA TD, nr.30, s.156/a.

⁶⁷⁸ Şahin, (1980), 200.

beraber Sis Sancağının Dulkadirli Türkmenlerinin yoğun olarak buldukları sahalar olması nedeniyle akrabalıklarının olabileceği de ihtimâl olarak durmaktadır⁶⁷⁹.

Deli Mehmedli

Dulkadirli Türkmenlerinin daha önceki tahrîrlerinde bulunmayan cemaat 1580'de Küşne boyu aşiretleri arasındaydı. Çavlı köyü yakınlarında Çergini mezrasında kışlayıp yine bu mezraa çevresinde yaylamakta olan cemaatin Behisni'de Birce mezrasında kışlayan bir diğer bölümü daha bulunmaktaydı. Bu tarihte aşiret toplam 16 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁶⁸⁰.

Deliceli

Deliceli aşireti Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde biri Bozok'a gitmiş bulunan diğeri ise Maraş havalisinde konargöçerliğe devam eden iki şube halindeydi. Aşiretin Bozok kolu Süleymanlı tâifesi içinde Köseli cemaatiyle birlikte yazılmıştı⁶⁸¹.

Maraş'ta kalan şube ise Anamaslı tâifesine tâbiydi. Kuzey Suriye'de kışlayan aşiret Maraş dâhilinde Dölek Kaya'da Köseli Dere adlı yerde yaylamaktaydı. Son tahrîrde kışlakları aynı olan aşiretin müteferrik yayladıkları kaydedilmiştir. 1525'te 14 hâne vergi nüfusu olan aşiretin 1580'de 4 hâne ve 13 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁶⁸². 1630'da Yeni İl'e katılmış olarak kaydedilen cemaatin bir bölümü de Şam vilâyetindeydi⁶⁸³.

Deliğli

İsmine yalnızca 1580 sayımında Gurbet tâifesine bağlı cemaatler arasında rastlanan Deliğli cemaati Sis'te kışlayan 11 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip küçük bir bölüktü⁶⁸⁴.

⁶⁷⁹ Halaçoğlu, (1979), 853.

⁶⁸⁰ *KKA TD*, nr.116, s.238/b.

⁶⁸¹ *BOA TD*, nr.155, s.68.

⁶⁸² *BOA TD*, nr.402, s.127.; *BOA TD*, nr.998, s.445.; *KKA TD*, nr.116, s.63/a.

⁶⁸³ Şahin, (1980), 270.; Çakar, (2006), 211.

⁶⁸⁴ *KKA TD*, nr.116, s.196/b.

Deliler

Deliler veya Delili adını taşıyan aşiretlere Maraş, Adana ve Bozok havalisine dağılmış olan Dulkadirli Türkmenlerinden başka Yeni İl, Danişmendli ve Halep Türkmenleri aşiretleri arasında da rastlanmaktaydı⁶⁸⁵.

Maraş'ta bulunan Deliler aşireti, Adana'da Revandi nâhiyesinde kışlamaktaydı. Aşiretin bir kolu Elbistan'da Hurman'ı yaylamaktayken bir kolu ise Erciyes yaylaklarına çıkmaktaydı. Aşiret ilk tahrîrde 25 hâne ve 4 mücerred olan nüfusu büyük bir artış göstererek 1580 tarihinde 174 hâne vergi nüfusuna ulaşmıştı⁶⁸⁶. Aşiretin Adana'da kışladığı dikkate alınrsa Adana tahrîrinde kaydedilmiş Deliler aşiretiyle akraba oldukları düşünülebilir. Adana'da yazılan aşiret yine Dulkadirli aşiretlerinin yoğun olduğu Yüreğir nâhiyesinde bulunmaktaydı⁶⁸⁷.

Bozok Sancağında ise ilk defa 1542 tarihli defterde tespit edilen cemaat, Sorgun nâhiyesinin Ağca Saz, Seyirtelal Hisarı ve Ceviz Alındığı mezralarında ziraat etmekteydi⁶⁸⁸. 1560'da Sorgun'da Deliler köyünden başka⁶⁸⁹ günümüzde Yozgat'ın Şefaattli ilçesine bağlı aynı isimde bir köyün bulunduğu da ifade edilmelidir.

Öte yandan Deliler adıyla Danişmendli Türkmenleri içerisinde de bir cemaat bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenleri içerisinde yer alan Deliler cemaatlerinden Erciyes Dağı taraflarına yaylamak üzere çıkan aşiretler, muhtemelen daha sonra Danişmendli Türkmenlerine dâhil edilmiştir⁶⁹⁰. Danişmendli içerisindeki bu cemaat Gülşehir'e yerleşen aşiretler arasında yer almış ve yine bu kazâ dâhilinde kendi adları ile bir de köy kurmuştur⁶⁹¹.

---

⁶⁸⁵ Halep Türkmenlerinin Köpekli Avşarı boyuna mensup aşiretlerdendi. Çakar, (2003),187.

⁶⁸⁶ *BOA TD*, nr.402, s.341.; *BOA TD*, nr.998, s.451.; *KKA TD*, nr.116, s.106/a.

⁶⁸⁷ *BOA TD*, nr.450, s.84.; *KKA TD*, nr.114, s.34/b.

⁶⁸⁸ *BOA TD*, nr.218, s.159.

⁶⁸⁹ *BOA TD*, nr.322, s.172.

⁶⁹⁰ *KKA TD*, nr.136, s.242/b.

⁶⁹¹ Gündüz, (2005), 98.

Ayrıca Ankara'da Haymâne tâifesi ve Halep Türkmenlerinin Gündüzlü Avşarı boyu içerisinde Deliler, Yeni İl Türkmenlerinin Yabaneri kolu içerisinde de Deliler Avşarı adlarını taşıyan cemaatler bulunmaktaydı⁶⁹².

Demircili

XVI. yüzyılda Halep Türkmenlerinin Hama Döğeri bölükleri arasında yer alan ve XVII. yüzyılda Şam Vilâyetinde buldukları bildirilen Demircili aşiretinin⁶⁹³, Dulkadirli Türkmenlerine tâbî olan kolu Zamantı Yörükleri ve Kavurgalı tâifesi arasındaydı. Zamantı'da bulunan şubesi Kalecik Kale köyü ve Karaca Viran mezrasından başka Hınzırî nâhiyesinde Kaynar Pınar, Sarım Bey Viranı (Ebu'l Hayr Kışlası) köyleri, Sunbas'ta da birçok mezrada kışlamakta ve ziraat etmekteydi. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yalnızca 16 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan Demircili aşiretinin 1563 yılında toplam 188 nefer vergi nüfusuyla kaydedilmiş olması aşiretin diğer bölükleriyle birlikte tahrîr edilmesiyle ilgilidir⁶⁹⁴.

Kavurgalı boyunda Maraş Yörükleri olarak yazılmış olan Demircili cemaati ise Gündüz Köstere Bey aşiretine bağlı olarak onunla konup göçmekteydi. Üzeyir nâhiyelerinde kışlayan aşiretin, yaylakları Bayındır'da Sarıvanlı adlı yerdî⁶⁹⁵. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kızıllı tâifesine tâbi olarak 17 hâne vergi nüfusuyla kaydedilen Demirci Veledânı cemaati de Demircili aşiretinin parçasıydı⁶⁹⁶. Adana'da Kınık'ta kışlayan bu bölüğün yaylakları Niğde taraflarında bulunmakta olup anılan tarihte cemaat 12 bennâk ve 5 mücerred nüfusa sahipti. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Sadık Fakihli cemaati Kars kazâsında Kemalli aşireti içerisinde kaydedilmiş olan Sadık Fakih Oğlu adında tamamı 5 nefer dervişten oluşan bir cemaat bulunmakta olup bu cemaatin Demircili aşiretiyle ilgisi sarîh değildir⁶⁹⁷.

Dulkadirliilerin Bozok Sancağında bulunan kolunda Demircili adında bir tâife bulunmakta olup Demircili aşireti ilk tahrîrde bu tâifeye daha sonra da Süleymanlı tâifesine

⁶⁹² Şahin, (1980), 251.

⁶⁹³ Çakar, (2006), 212.

⁶⁹⁴ BOA TD, nr.998, s.559.; KKA TD, nr.108, s.437-438, 505-507.; KKA TD, nr.168, s.187/a-189/b.

⁶⁹⁵ BOA TD, nr.402, s.415.; BOA TD, nr.998, s.454.

⁶⁹⁶ BOA TD, nr.402, s.664.

⁶⁹⁷ BOA TD, nr.998, s.509.; KKA TD, nr.116, s.234/b.

dâhil edilmişti. Aşiret üzerinde yazıldıkları Paşa Hacı ve Elsizli mezzarlarından başka Yılanlı Öyük, Turdu Hacı, Yassı Öyük, Aktaş mezzarlarında ziraat etmekteydi. 1555 tarihli kayıtlarda ise aşiretin Boğazlıyan nâhiyesinde İğdecik köyüne yerleştiği anlaşılmaktadır. 1529 yılında 14 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1555'te anılan köyde 49 nefer nüfusu bulunmaktaydı⁶⁹⁸.

Öte yandan 1583 tahrîrinde Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolu içerisinde görülen Demirli cemaati de Bozok havalisindeki Demircili cemaatlerinin bir bölümü olmalıdır. Bu tarihte Yeni İl'de yerleşik ziraatçı hale geldiklerinden dönüm resmi ödemeye başladıkları anlaşılmaktadır⁶⁹⁹.

Demrek

Demrek tâifesine de isim veren aşiret Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde on iki ayrı cemaat halinde kaydedilmişti. Bunlardan 22 hânelik bir cemaati, Diyarbakir'de olan aşiretin geriye kalan şubeleri Maraş havalisinde bulunmaktaydı.

Gökçe Mağara, Berriye, Pazarcık nâhiyesinde Uzun Kuyu ve Kıskısa köylerinde Karguluk nâhiyesinde Boğum saz ve Gerger köyünde ve Güvercinlik'te Arpalı Öyük'te kışlayan Demrek cemaatleri Elbistan'da Ahsen Dere, Seferli ve Gök Beli'ni yaylamaktaydı. Aşiretin Derbizak nâhiyesinde Dikceli köyünde ve Çamlıbel'de de bazı hâneleri yerleşmeye başlamış durumdaydı. Aşiretin 1525'te 137 hâne ve 1 mücerred, 1563'te 109 hâne ve 77 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁰⁰.

Yine Demrek tâifesi içinde akraba-yı Demrek adında bir cemaate daha rastlanılmaktadır. 1529'da 3 cemaat halinde olarak kaydedilen aşiretin bir bölümü Güvercinlikte Günce adlı yerde kışlayıp Elbistan'ı yaylarken, diğer bir bölümü Küçük Yağdın karyesinde kışlayıp Şikâr Kayası'nı yaylamaktaydı. Bu üç cemaat 31 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁰¹.

⁶⁹⁸ BOA TD, nr.155, s.183.; BOA TD, nr.998, s.614.; KKA TD, nr.30, s.100/a.

⁶⁹⁹ Şahin, (1980), 186.

⁷⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.522-527.; KKA TD, nr.101, s.125,134. 224/b

⁷⁰¹ BOA TD, nr.402, s.525.

Demrek aşiretinin bazı kolları da ilk tahrîrde Dokuz tâifesine tâbi olarak kaydedilmişti. Karguluk'ta Boğum Sazı kışlayıp Akkaya'yı yaylayan bu bölük 1525'te 10 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Kışlaklarında büyük oranda ziraata geçmiş olan aşirette ziraat edenler çift başına 75 akçe vermekteydiler⁷⁰². İlk tahrîrde Eymir tâifesi aşiretleri arasında da Demrek cemaati bulunmaktaydı. Berriye'yi kışlayıp Sökülü Beli ve Gök Deli'yi yaylayan toplam 23 hânedan müteşekkil aşiretin ikişer hânelik bölükleri Antep'te Gözdepe ve Göksuncuk adlı yerlerde kışlamaktaydı⁷⁰³.

Dulkadirlilerin son tahrîrinde Demrek tâifesi ortadan kalmış olup bu boya tâbi olan aşiretlerin çoğu gibi Demrek aşireti de Eymirli tâifesine dâhil edilmişti. Karguluk nâhiyesinde Gerger köyünde, Gündüzlü nâhiyesinde Gençli köyünde ve Antakya'da Narlıca köylerinde kışlayıp ziraat eden aşiretin bu sırada 112 hâne ve 84 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁰⁴.

Öte yandan Dulkadirlilerin Bozulus'a dâhil edilen aşiretlerinin yazılmış olduğu tahrîr defterinde de iki cemaat halinde toplam 47 hâne vergi nüfusuna sahip olan Demrek aşireti bulunmaktaydı⁷⁰⁵. Bunlar yukarı bahsedildiği üzere Maraş tahrîr defterinde mukayyed olmakla birlikte Diyarbakir'de oldukları bildirilen aşiretlerdir. Demrek aşiretinin bir kolunun da Yeni İl'e dâhil edilmiş olup, 1583'te 88 bennâk ve 61 mücerred 1 imâm ve 1 kethüda nüfusu bulunmakta ve yaylakçı olarak kaydedilmekteydi⁷⁰⁶.

Deniz Hacılı

Karamanlı tâifesine bağlı olan cemaat 1563'te Berendi'de kışlayıp Çokak'ı yaylayan 7 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁰⁷. 1580'de Anamaslı tâifesine bağlı olan Deniz Hacılı aşireti Araban'da Gölgece mezrasında kışlayıp Aladinek'e tâbi İğdecik

---

⁷⁰² BOA TD, nr.402, s.224.

⁷⁰³ BOA TD, nr.402, s.617.

⁷⁰⁴ KKA TD, nr.116, s.265/a-b.

⁷⁰⁵ BOA TD, nr.448, s.8-9.

⁷⁰⁶ KKA TD, nr.604, s.74.; Şahin, (1980), 187.

⁷⁰⁷ KKA TD, nr.168, s.64/a.

mezrasında yaylamaktaydı. Aşiretin bu sırada 18 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁰⁸.

Denizli (Çayırlı)

Bostancıyân tâifesi içerisinde diğer adı Hüsameddin olarak da kaydedilen ve Kilis yakınlarında kışlayıp Çobanargı'nı yaylayan Denizli aşireti, ilk tahrîrde hâne 9 vergi nüfusuna sahipti⁷⁰⁹. Aynı tarihte Orçanlı aşiretine bağlı olarak kaydedilen iki Denizli cemaati daha bulunmaktaydı. Bu bölüklerden biri Keferdiz nâhiyesinde Kızıl Ağıl ve Şikarân'da kışlayıp ziraat etmekte ve Sof Dağı'nı yaylamaktayken diğer cemaat Ağca Kaya'da yaylamaktaydı. Bu cemaatlerin toplam 21 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı⁷¹⁰.

1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Demircili tâifesinde kaydedilen Denizli cemaati, Nureddin Fakih v. Deniz'den ismini almaktaydı. Savrun nâhiyesinde Kırmıt köyünde ve Çağşındı'da kışlayıp Meğelgin'de yaylamakta olan cemaat Keferdiz'de Kızıl Ağıl köyünde ziraat edip kışlamaktaydı. Bu tarihte cemaatin 47 nefer vergi nüfusundan başka eşkinciyan içerisinde 3 nefer muâf nüfusu bulunmaktaydı⁷¹¹.

Dulkadirlilerin son tahrîrinde bir bölümü Kars-ı Maraş Sancağında ve Hârûniye'de kışlayıp Engizek'i yaylayan, diğer bir bölümü Kızıl adlı köyde kışlayan iki Denizli cemaatinden başka diğer adı Deliği Karalı olan üçüncü bir cemaat daha bulunmaktaydı. Bu son cemaat Bayındır'da kışlamakta ve Sis Dağı'nı yaylamaktaydı. Bu tarihte üç cemaatin toplam 89 bennâk ve 120 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷¹².

Adana'da Hacılı nâhiyesinde⁷¹³ ve Ankara'da Kasaba Yörüklerinin Haymâne tâifesi⁷¹⁴ içerisinde de Denizli cemaatleri bulunmaktaydı.

⁷⁰⁸ *KKA TD*, nr.116, s.62/a.

⁷⁰⁹ *BOA TD*, nr.402, s.196.

⁷¹⁰ *BOA TD*, nr.402, s.146.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

⁷¹¹ *KKA TD*, nr.168, s.115/a, 177/b, 39/b.

⁷¹² *KKA TD*, nr.116, s.43/b, 57/a.

⁷¹³ *BOA TD*, nr.450, s.114, 117, 283.; *KKA TD*, nr.114, s.114/b,117/a-b.

⁷¹⁴ *BOA TD*, nr.117,s.671, 137.; *KKA TD*, nr.76, s.37/b.

Devasılı

Bozok'ta Karamanlı tâifesine tâbi olan aşirete yalnızca sancağın 1529 tarihli tahrîrinde tesadüf edilmektedir. Kürtler Viranı ve Çalış Oğlu mezrasında ziraat eden cemaatin anılan tarihte 35 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷¹⁵.

Deve Yıkanlı

Döngeli tâifesi içerisinde Maraş yörüklerinden olarak kaydedilen cemaat Karguluk'ta Donuz Beleni adlı yerde kışlayıp Binboğa'yı yaylamaktaydı. XVI. yüzyıl sonunda da konargöçerlik ettikleri sahalar değişmeyen aşiretin, 1525'te 19 hâne ve 2 mücerred, 1580'de 22 bennâk ve 6 mücerrede vergi nüfusu vardı⁷¹⁶.

Devecili

Bozok'un 1529 tarihli tahrîrinde Ağcalı boyuna bağlı olarak kaydedilen Devecili aşireti Kara Ayvadlı cemaatiyle birlikte yazılmıştı. Palamut adlı mezrayı ettikleri tespit olunan aşiretin, 1529 tarihinde 39 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu vardı⁷¹⁷. Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan cemaate Maraş havalisinde ilk olarak 1580'den itibaren rastlanmaktadır. Bu durum aşiretin Maraş'a Bozok'tan geldiklerini düşündürmektedir. Maraş'ta Anamaslı boyu içerisinde yazılan aşiret anılan tarihte Mustafa Bükü adlı yerde kışlayan ve Üzeyir'de kışlayıp ve Kömür Deresini yaylayan iki bölük halinde toplam 25 bennâk ve 24 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti⁷¹⁸. Ayrıca Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini ortaya koymak mümkün olmamakla birlikte Ankara'da Haymâne kabilesi içinde de Devecili aşiretinin bulunduğu görülmektedir⁷¹⁹.

Öte yandan 1580'de Küşne tâifesi içerisinde kaydedilen Deveciyân cemaatinin de yukarıdaki Devecili aşiretiyle irtibatı sarih değildir. Bu cemaatin anılan tarihte 140 nefer⁷²⁰

⁷¹⁵ BOA TD, nr.155, s.204. BOA TD, nr.998, s.616.

⁷¹⁶ BOA TD, nr.402, s.441.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.116, s.183/b.

⁷¹⁷ BOA TD, nr.155, s.117.

⁷¹⁸ KKA TD, nr.116, s.62/a, 65/b.

⁷¹⁹ KKA TD, nr.76, s.62/a.; BOA TD, nr.117, s.640.

⁷²⁰ KKA TD, nr.116, s.303/a.

gibi mühim bir nüfusa mâlik olmaları da bunların ayrı bir aşiret olduklarını akla getirmektedir.

Devletyâr Oğlanları

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesi içerisinde iki bölük halinde kaydedilmiş olan cemaatin toplam 14 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı. Cemaatin yaylak ve kışlakları Mevsiye Boğazı adlı yerdi⁷²¹. Aşirete Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

Dışarıcıyân

Dışarıcıyân tâifesine de isim veren aşiret Kara Hayıt yakınlarında Çoban Depe tevabiinde Gelincik adlı yerde kışlamakta Çekilik köyünü ziraat etmekteydi. Aşiretin 1525'te 23 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷²².

Di'aceli

Küşne boyuna bağlı olan aşiret ilk tahrîrde Göksun ve Mevdud'u yaylayan 15 hâne vergi nüfusuna sahipti⁷²³. Aşirete Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmaktadır.

Dikeç/Dikeçli

İlk tahrîrde Küşne boyuna tâbi iki cemaat halinde bulunan aşiret⁷²⁴ daha sonra Kara Yıvalı'ya bağlı olarak kaydedilmişti. Aşiret Gündüzlü'de ve Hârûniye'de Narlıca ve Neşet Dere mezralarında, Üzeyir'de Bakraz yakınlarındaki Maraş köyünde ve Harami Sekisinde farklı bölükler halinde kışlamaktaydı. Bunlardan Taceddinli adını da taşıyan bölüğü ise Malatya'da Viranşehir adlı yerde yaylamaktaydı. Aşiretin tüm bölüklerinin 1580'de 186 bennâk ve 136 mücerred nüfusu bulunuyordu⁷²⁵.

⁷²¹ BOA TD, nr.402, s.395, 398.; BOA TD, nr.998, s.453.

⁷²² BOA TD, nr.402, s.504.; BOA TD, nr.998, s.429.

⁷²³ BOA TD, nr.402, s.481.

⁷²⁴ BOA TD, nr.402, s.476

⁷²⁵ KKA TD, nr.116, s.149/b.; KKA TD, nr.116, s.156/a

Diklenli

Bozok'ta Şam Bayadı'nın Kesmezli/Keşmirli aşiretine tâbi yüzdecilerden olan cemaat Bozok'un Gedik nâhiyesinde Yassı Viran'da yaylamakta olup Arabistan'da Berriye'de kışlamaktaydı. Aşiret, 1529 tarihinde 3 hâne, 1542 tarihinde 19 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahipti⁷²⁶. Son tahrîrlerde cemaatin hâlâ konargöçerliğe devam ettiği⁷²⁷ ve XVI. yüzyıl sonunda Yeni İl Türkmenleriyle tahrîr edildiği görülmektedir⁷²⁸.

Dinlemezli

Bozok'un ilk tahrîrinde ekinlikleri hakkında bilgi verilmeyen cemaatin 1542 tahrîrine göre Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde İnceğiz mezrasında ziraat ettiği tespit olunmaktadır. Bozok Sancağının son iki tahrîrde aşiretin aynı nâhiyenin Arpalık (Kürekçiler) köyünde yerleşmiş oldukları görülmektedir. 1529 tarihinde 8 hâne ve 7 mücerred nüfusuna sahip olan cemaatin 1542 tarihinde İnceğiz mezrasında ziraat eden 12 hâne ve 5 mücerred nüfusu vardı. 1555 tarihi itibariyle anılan köyde 44 nefer yaşamaktaydı⁷²⁹.

Diş Çıkaranlı

Anamaslı boyuna mensup olan Diş Çıkaranlı cemaati Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bakraz ve Üzeyir taraflarına dağılmış olan küçük bölüklere ayrılmış durumdaydı. Aşiretin Bakraz'daki bölümü burayı hem kışlak hem de yaylak olarak kullanmaktaydı. Bu bölümün 27 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷³⁰. Halep'e tâbî olan Azir nâhiyesine bulunan şubesi ise erken dönemde Kadene/Lavene köyünde yerleşmişti⁷³¹. Diş Çıkaranlı bölüklerinden diğer ikisi ise Ayas nâhiyesinde yerleşik hale gelmiş olan toplam 14 hâne nüfustan ibaretti⁷³². İçlerinden yerleşik olmadığı için Yörük oldukları belirtilerek

⁷²⁶ *BOA TD*, nr.155, s.239.; *BOA TD*, nr.998, s.621.; *BOA TD*, nr.218, s.22.

⁷²⁷ *BOA TD*, nr.155, s.238.; *BOA TD*, nr.218, s.22.; *BOA TD*, nr.315, s.557.; *KKA TD*, nr.30, s.176/b.

⁷²⁸ Şahin, (1980), 187.

⁷²⁹ *BOA TD*, nr.155, s.250–251.; *BOA TD*, nr.998, s.623.; *BOA TD*, nr.218, s.88.; *BOA TD*, nr.315, s.226.; *KKA TD*, nr.30, s.9/a.

⁷³⁰ *BOA TD*, nr.402, s.126.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

⁷³¹ *BOA TD*, nr.402, s.149.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

⁷³² *BOA TD*, nr.402, s.169, 187.; *BOA TD*, nr.998, s.446, 447.

kaydedilen tek hânesi Ayas kenarında kışlayıp ziraat etmekte ve aynı yeri yaylamaktaydı⁷³³. Aynı tarihte Üzeyir Sancağında da küçük bir Diş Çıkaranlı şubesi vardı⁷³⁴.

Diş Çıkaranlı aşiretinin 1563'te yalnızca bir şubesinin konargöçer olduğu görülmektedir. Kars-ı Maraş Sancağında müteferrika cemaatleri arasında yazılan bu bölük, Hârûniye'de Turud Kilisesi mezrasında kışlamakta ve Düldül yakınlarında yaylamakta olup, 12 bennâk ve 1 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁷³⁵. Dulkadirlilerin son tahrîrinde de Azir'de kışlayıp yine kışlakların yakın yerlerde yaylayan 20 bennâk ve 26 mücerred nüfusa mâlik olan bir Diş Çıkaranlı bölüğü bulunmaktaydı⁷³⁶.

Dişli

Bozok'ta Sorgun nâhiyesini yurt tutmuş olan aşiret sancağın ilk tahrîrinde Yağlı Viran mezrasında ziraatla uğraşmaktaydı. Dişli cemaati mezarlarında yerleşerek Özlü Pınar adıyla da bilinen Yağlı Viran köyünün kurucuları olmuştur. Bozok'ta 1529 tarihinde 22 hâne ve 2 sipahi nüfusa sahip olan Dişli cemaatinin bu köyde sakin olup 59 nefer nüfusu vardı⁷³⁷.

Divan Evlaları

Veledân-ı Divanlı adıyla kaydedilen cemaat Bozok'un Baltı nâhiyesinde Koyunlu Yusuf, Şeyh Musa, Uzunluca, Armudluca Çatak, Karaca Emir, Çatal Dere ve Söklüce Öyük isimli mezralarda ziraat etmekteydi. Bu mezralardan Koyunlu Yusuf ve Şeyh Musa mezralarının mâlikâne gelirleri Emirce Zaviyesi'ne aitti.

1529 tarihinde 8 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat içinde 15 sipahizâde ve bir müselleme de bulunmaktaydı. Aynı zamanda cemaat içerisinde Süleyman Ağa adlı bir kimse *Mehter-i Alem* unvanıyla kaydedilmiş ve kendisine Alaüddevle ve Ali Beyler tarafından tanınan muâfiyetler aynen korunmuştu. Süleyman Ağa'nın hizmetinde iki kölenin de bulunması kendisinin Dulkadir Beyliği'nde mühim bir vazifede bulunduğunu,

⁷³³ BOA TD, nr.402, s.171.; BOA TD, nr.998, s.446.

⁷³⁴ KKA TD, nr.193, s.16.

⁷³⁵ KKA TD, nr.168, s.303/b.

⁷³⁶ KKA TD, nr.116, s.59/b.

⁷³⁷ BOA TD, nr.155, s.191.; BOA TD, nr.998, s.615.; BOA TD, nr.322, s.155.

cemaatin adının da bununla ilgili olduğu göstermektedir⁷³⁸. Ayrıca Bozok'ta aralarındaki ilgi kesin olmasa da Divanlı adında bir cemaat daha bulunmaktaydı. Ziraat ettikleri mezarlarına istinâden Gafirli adını da alan cemaatin diğer ekinlikleri Kışlak-ı Gerekoğlu, Karalı, Uzun Oba ve Gümüşlü mezarlarıydı. 1529 tarihinde cemaat 5 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahipti.⁷³⁹

Divâne Beyli

Döngelili tâifesi aşiretleri arasında yer alan ve Maraş Yörüklerinden oldukları kaydedilen Divâne Beyli cemaati nefis-i Kara Hayıt'ta kışlayıp Elbistan'ı yaylamaktaydı. Dulkadirlilerin yalnızca ilk tahrîrinde yer alan aşiretin 3 hâne nüfusu bulunmaktaydı⁷⁴⁰.

Dodurga (Gödekli)

Oğuzların Bozok kolunu oluşturan on iki boydan biri olan Dodurga⁷⁴¹ teşekküllerine Dulkadirli ulusundan başka Ulu Yörük, Ramazanlı, Bozulus ile Ankara Yörükleri arasında da rastlanmaktadır⁷⁴². Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Döngelili boyu aşiretlerinden olarak kaydedilen 84 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusundan mürekkep Dodurga cemaatinin Diyarbekir'de yaylayıp kışladıkları bildirilmekteydi⁷⁴³. Daha sonra Bozulus'a dâhil edilmiş olan Dodurga aşireti bu teşekkül içerisinde üç cemaat halinde bulunmaktaydı. Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra onlar arasında ismine rastlanmamaktadır⁷⁴⁴.

Doğanlı

Halep Türkmenlerinin Bayad boyuna mensup olan Doğanlı aşiretinin⁷⁴⁵ bir kolu da Dulkadirli Türkmenlerinin Kavurgalı tâifesine tabiydi. Aşiret, 1563'te Mağara'da yaylayıp

⁷³⁸ BOA TD, nr.155, s.309–310.; BOA TD, nr.998, s.634.; BOA TD, nr.315, s.56.; KKA TD, nr.31, s.32/a.

⁷³⁹ BOA TD, nr.155, s.312.

⁷⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.449.; BOA TD, nr.998, s.455.

⁷⁴¹ Kaşgârlı, Dodurga'yı Oğuz listesinde on altıncı boy olarak verilmektedir. bk. Kâşgarlı Mahmud, (2014), 27.

⁷⁴² Sümer, (1953b), 71.

⁷⁴³ BOA TD, nr.402, s.460.; BOA TD, nr.998, s.455.

⁷⁴⁴ BOA TD, nr.200, s.971,976.; Gündüz, (2007), 130–131.

⁷⁴⁵ Çakar, (2003), 182.

Sunbas'ı kışlayan 7 bennâk ve 10 mücerred nüfusa sahipti⁷⁴⁶. Aşirete Dulkadirlilerin son tahrîrinde rastlanmamaktadır.

Doklu / Toklu

Bozok Sancağında 1529 tarihinde 55 hâne ve 6 mücerred nüfusa sahip olan cemaat herhangi bir mezraya yazılmamıştı⁷⁴⁷. Aşiretin, Karamanlı-yı Keskin içerisinde 2 hâne ve 2 mücerredten oluşan küçük bir grubu daha bulunmaktaydı⁷⁴⁸. Bozok Sancağının müteakip tahrîrlerinde konargöçer aşiretler arasında görülmeyen cemaatin ziraat ettikleri mezralara yerleşmiş oldukları akla gelmektedir.

Dokuz

XVI. yüzyılda Dokuz adını taşıyan aşiretlere Dulkadirli Türkmenlerinin yayıldıkları Maraş ve Bozok Sancaklarındaki aşiretlerinden başka Bozulus⁷⁴⁹, Yeni İl⁷⁵⁰, Halep⁷⁵¹ Tarsus⁷⁵² Türkmenleri gibi diğer konargöçer teşekküller arasında da rastlanmaktadır.

Maraş bölgesinde Dokuz aşireti Dokuz tâifesine de isim veren aşiretti. Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Dokuz aşireti Maraş'ta kışladıkları Karguluk, Kemer ve Kuru Pınar nâhiyelerine göre üç şubeye ayrılmış olup bu tarihte 44 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁵³. Maraş'ta Dokuz aşiretine son olarak 1563 tahrîrinde rastlanmaktadır. Bu cemaat Güvercinlik'te Çakal (Menkuse) köyünde ziraat edip kışlayan küçük bir obadan ibaretti⁷⁵⁴.

Dokuz aşiretinin Bozok Sancağındaki kolu ise Kızılkocalı kabilesine tabiydi. 1529 tahrîrinde Bildır Kışla, Mihmadlı, Eşleşen, Karaca Viran, Süli, Koca Basan, Gedik İsa ve Kel Deresi mezralarını ziraat eden aşiretin, 1555'te Baltı nâhiyesinin Yıldız köyünde

⁷⁴⁶ *KKA TD*, nr.168, s.78/b.

⁷⁴⁷ *BOA TD*, nr.155, s.199.; *BOA TD*, nr.998, s.599.

⁷⁴⁸ *BOA TD*, nr.155, s.199.; *BOA TD*, nr.998, s.616.

⁷⁴⁹ *BOA TD*, nr.200, s.1002, 1004, 1006.; Bozulus içinde 1540'da dört cemaat halinde kaydedilmiş olan toplamda 44 hâne nüfusu olan cemaat II. Selim döneminde hızla bir nüfus artışı yaşamış 365 hâne ve 183 mücerred nüfusa sahip olmuştur. Bu durum Dulkadir ilinden göçler aldığını göstermektedir. bk. Gündüz, (2007), 131.

⁷⁵⁰ Şahin, (1980), 187.

⁷⁵¹ Solak, (2002), 123.; Gündüz, (2007),67.; Şahin, (1980),187.; Çakar, (2003),194.

⁷⁵² Bilgili, (2001), 229–230.

⁷⁵³ *BOA TD*, nr.402, s.200, 259, 260.; *BOA TD*, nr.998, s.449.

⁷⁵⁴ *KKA TD*, nr.101, s.208/a.

yerleşmiş oldukları görülmektedir. 1529'da 42 hâne nüfusu bulunan aşiretin 1555'te Yıldız köyünde 67 nefer, 1575'te 140 nefere nüfusu bulunmaktaydı⁷⁵⁵. Günümüzde Yozgat'ın merkez köyleri arasında Yıldız köyü bulunmaktadır.

Dokuz Koyunlu

Dokuz tâifesi aşiretlerinden olan Dokuz Koyunlu aşireti Berriye, Antakya, Uzunsar civarında kışlayıp Engizek'i yaylamaktaydı. Aşiret ilk tahrîrde 114 hâne ve 12 mücerred⁷⁵⁶, 1580 tarihinde 167 bennâk ve 70 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁵⁷.

Dolayanlı

Andırın Eymirlişi tâifesine dâhil olan Dolayanlı aşireti Kars-ı Maraş Sancağında Balgat köyünde kışlayıp ziraat etmekteydi. Aşiretin ilk tahrîrde 23 hâne ve 4 mücerred⁷⁵⁸ 1563'te 22 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁵⁹. 1580 tarihinde 11 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahip olan ve Maraş yöruklerinden olarak kaydedilen aşiret bu tarihte Keferdiz nâhiyesinde kışlamaktaydı⁷⁶⁰.

Domalanlı

Döngelili boyuna mensup olan aşiret Andırın'da kışlayıp Yenice Kale'yi ziraat edip yaylamaktaydı. 1525'te 53 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat 1563'te iki bölük halinde toplam 36 bennâk ve 73 mücerred vergi nüfusu bulunuyordu⁷⁶¹. Aynı tarihte Karakütük'te kışlamakta olan ve Süleyman Tatalı adıyla da bilinen diğer Domalanlı cemaatinin nüfusu aynı tarihte 11 bennâk ve 1 mücerredden ibaretti⁷⁶². Bozok Sancağının Sorgun nâhiyesinde Domalan Kışla köyü⁷⁶³ ihtimâlen Domalanlı aşireti tarafından kurulmuştu.

⁷⁵⁵ BOA TD, nr.155, s.44–45.; BOA TD, nr.998, s.597.; BOA TD, nr.315, s.39.; KKA TD, nr.31, s.25/a.

⁷⁵⁶ BOA TD, nr.402, s.241.

⁷⁵⁷ KKA TD, nr.116, s.90/b.

⁷⁵⁸ BOA TD, nr.402, s.952.

⁷⁵⁹ KKA TD, nr.168, s.287/b.

⁷⁶⁰ KKA TD, nr.116, s.267/a.

⁷⁶¹ BOA TD, nr.402, s.462.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.168, s.276/b–277/a, 273/a–273/b.

⁷⁶² KKA TD, nr.168, s.62/b.

⁷⁶³ BOA TD, nr.322,s.194.

Öte yandan Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesi içerisinde bulunan Tatalı cemaati⁷⁶⁴ ve Rakkâ iskânına tâbî tutulan Bozulus aşiretleri arasında yer alan Tatalı aşiretinin⁷⁶⁵ Dulkadirli Türkmenleri arasında bulunan Süleyman Tatalı cemaatiyle ilgisini şimdilik ortay koymak mümkün değildir.

Donduk

Bozok'ta yurt tutmuş olan aşiret 1529 tarihinde 55 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁶⁶. Bozok Sancağının müteakip tahrîrlerinde aşirete rastlanmamaktadır.

Donuz Döğenli/Toz Döğenli

Bozok Sancağında bulunan aşiretler arasında bulunan cemaat sancağın ilk tahrîrinde 29 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti. 1555 tarihinde Deliceözü nâhiyesinde Bağlıca köyünde sakin olan cemaat, Ağca Ağıl mezrasını da ekmekteydi⁷⁶⁷. Öte yandan Adana Sancağının Yüreğir nâhiyesinde Tozluk Döğen mezrasında ziraat eden ve Tozluk Döğenli adını taşıyan bir cemaat daha tespit olunmaktadır⁷⁶⁸.

Döngeli

Döngeli boyuna da isim veren aşiret Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde iki şubeye ayrılmıştı. Bunlardan ilki Andırın'da kışlayıp Göksun'u yaylarken diğeri Maraş nâhiyesinde Yaylı-yı Sagır ve Göçgi, Zeytun nâhiyesinde Sustu, Tekir Pınarı, Yaran Depesi ve Kösiran mezralarında, Yenice Kale nâhiyesinde Yenice Kale, Hüsameddin ve Denk köylerinde, Kemer nâhiyesinde Söğüdüce ve Safran köylerinde, Göksun'da Bozüyük mezrasında kışlayıp ziraat etmekteydi. Aşiretin ilk tahrîrde 68 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı. 1580'de Döngeli aşiretinin Arslancioğlu adıyla da bilindiği ve bu adı o sırada cemaatin başında bulunan Ümmet oğlu Aslancı'dan almış olduğu anlaşılmaktadır.

⁷⁶⁴ Çakar, (2003),178.

⁷⁶⁵ MAD, nr.8458, s.40, s.127.

⁷⁶⁶ BOA TD, nr.155, s.69.

⁷⁶⁷ BOA TD, nr.155, s.136.; BOA TD, nr.315, s.188.

⁷⁶⁸ BOA TD, nr.450, s.116.; KKA TD, nr.114, s.41/a, 46/a.

Gündüzlü nâhiyesinde Eyicek köyünde kışlayan cemaatin anılan tarihte 31 bennâk ve 16 mücerred vergi nüfusu vardı⁷⁶⁹.

Duâcı

1563'te Kavurgalı tâifesi içinde kaydedilmiş olan Duâcı cemaati Mağara'da yaylayıp, Sunbas'ta kışlamakta olan 14 bennâk ve 23 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁷⁰. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Maraş havalisinde bu cemaate rastlanılmamakla birlikte Niğde Sancağının Şam Ardı nâhiyesinde Duacılar adında bir cemaate tesadüf edilmektedir⁷⁷¹.

Duluğu Yumru

Zamantı Yörükleri arasında yer alan cemaat Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yalnızca 8 hâne vergi nüfusuna sahipti⁷⁷². Duluğu Yumru cemaatine müteakip tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

Durak

Dokuz tâifesine tâbi olan Durak cemaati 1525 yılında Gündüzlü'de kışlayıp yaylamaktayken 1563'te Duraklı (Turaklı) adıyla kaydedilen cemaat Camustil nâhiyesinde Avşar Atlı Sekisi köyünde ziraat edip kışlamaktaydı. Aşiret 1525'te 19 hâne vergi nüfusuna sahipken 1563'te 36 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁷³. XVI. yüzyıl sonunda Dulkadirli aşiretleri arasında adına tesadüf edilemeyen aşiretin Avşar Atlı Sekisi köyüne yerleşmiş olduğu akla gelmektedir.

Durmuş Hacı

Küşne boyu içerisinde Yıvalı aşiretinin bir kolu olarak kaydedilen Durmuş Hacı cemaati, 1525 tahrîrine göre iki oymaktan oluşmaktaydı. Bunlardan ilki Kınık nâhiyesinde

⁷⁶⁹ BOA TD, nr.402, s.448.; BOA TD, nr.998, s.455.; KKA TD, nr.101, s.42, 46, 84, 180, 78, 193, 191.; KKA TD, nr.168, s.240/b.; KKA TD, nr.116, s.188/a.

⁷⁷⁰ KKA TD, nr.168, s.79/a.

⁷⁷¹ KKA TD, nr.135, s.70/a.

⁷⁷² BOA TD, nr.998, s.561.

⁷⁷³ BOA TD, nr.402, s.277.; BOA TD, nr.998, s.449.; KKA TD, nr.101, s.63/a.

yurt tutmuş olup diğerinin yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi verilmemiştir. Aşiretin ilk tahrîrde toplam 49 hâne ve 5 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁷⁷⁴. Yıvalı aşiretinin 1580'de Kara Yıvalı adıyla bir tâife haline gelmesiyle Durmuş Hacılı cemaati de bu tâifeye dâhil edilmiştir. Bu tarihte Antep, Berendi ve Hârûniye'de Tuşbudak mezrasında kışlayan cemaatin, 115 bennâk ve 143 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁷⁵.

Dursun Hacılı

Bozok Sancağının Süleymanlı nâhiyesini yurt tutmuş olan aşiret 1529 tarihinde 13 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁷⁶. Dursun Hacılı aşiretine Bozok Sancağının müteakip tahrîrlerinde rastlanılmamaktadır.

Dursunlu

Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Dursun (Çaltı) mezrasında ziraat eden Dursunlu cemaatinin bir kolu da Dokuz boyu içerisinde bulunmaktaydı. Yüreğir'de 1525'te 14 hâne, 1572'de 19 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilen cemaatin Dokuz tâifesi içerisinde yer alan ve Maraş yöruklerinden olarak kaydedilen bölüğü 1580 yılında 32 bennâk ve 30 mücerred nüfusa sahipti⁷⁷⁷.

Düden

Düden aşireti, Anamashlı tâifesi içerisinde yer almakta olup konargöçerlik sahalarının farklılığı nedeniyle üç oymağa bölünmüş durumdaydı. Bunlardan ilki Antakya kazâsını kışlayıp Mancılık nâhiyesini yaylamaktayken, ikinci bölüğünün Hısn-ı Mansur nâhiyesinde Huruf adlı yerde ve sonuncu şubesinin de Bakraz nâhiyesinde Hüseyini adlı köyde buldukları kaydedilmişti. 1580 tarihinde aşiretin bir bölüğü Ayas yakınlarında kışlayıp Göksun'da Kızılca adlı mezrada ziraat edip yaylarken, başka bir diğer bölüğü Adana'da kışlayıp Niğde'de yaylamaktaydı. Aynı tarihte Üzeyir livâsında Karanı Kapı derbentçileri arasında da Düden aşiretinden 3 nefer derbentçi bulunmaktaydı. Dulkadirliilerin ilk

⁷⁷⁴ BOA TD, nr.402, s.475–476.

⁷⁷⁵ KKA TD, nr.116, s.181/b.

⁷⁷⁶ BOA TD, nr.155, s.60.; BOA TD, nr.998, s.599.

⁷⁷⁷ BOA TD, nr.450, s.46.; KKA TD, nr.114, s.40/b.; KKA TD, nr.116, s.99/a.

tahrîrinde 100 hâne ve 1 mücerred olan aşiretin nüfusu, 1580 yılında 73 bennâk ve 20 mücerredten oluşmaktaydı⁷⁷⁸.

Ayrıca Düden aşiretinin bir kolu da Yeni İl Türkmenlerine katılmıştı. Bu İl içerisinde de Anamaslı boyuna mensup olarak kaydedilmiş olan aşiret Kırk Pınar mezrasında ziraat etmekteydi⁷⁷⁹. Ayrıca Hamid Sancağında da Anamaslı tâifesinden Düden Delisi adıyla bir cemaat vardı⁷⁸⁰.

Dünderli

Dulkadirlilerin ilk tahrîrde Dokuz tâifesine bağlı olan aşiret 1563 tahrîrine göre Şeyh Leng tâifesi içerisinde Ali Beyli adıyla da kaydedilmişti. İlk tahrîrde 13 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin yaylak kışlak sahası hakkında bilgi bulunmamaktadır⁷⁸¹. 1563 te 41 bennâk ve 18 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan aşiret, Kaba Sakız'da kışlayıp Çokak'ı yaylamaktaydı⁷⁸². Maraş'ın son tahrîrinde aşiretin ismine rastlanmamakla birlikte bu aşiretle rabitası olduğunu anlaşılan Dünderli aşiretinin Bozok'ta da bir kolunun bulunduğu görülmektedir. Çolaklı aşiretiyle birlikte kaydedilen aşiret burada Ağcalı tâife aşiretleri arasında bulunmaktaydı. İlk olarak Ilısu mezrasında ziraat ettikleri kaydedilen aşiretin daha sonra Boğazlıyan nâhiyesinde Dünderli ve Çolaklı adlarında iki köy kurarak yerleştikleri tespit olunmaktadır. 1529'da 40 nefer vergi nüfusu olan aşiretin⁷⁸³, 1555'te yerleştikleri bu iki köyde toplam 113 nefer nüfusu bulunmaktaydı⁷⁸⁴.

Öte yandan Halep Türkmenleri içerisinde Eymir tâifesine tâbî olmaları nedeniyle Dünderli Eymiri adıyla kaydedilmiş olan bir aşiret bulunmaktaydı. Aşiret Affanlı, Kara Gözlü, Sincarlı, Yosunlu, Çarıklı, Afşarlı olmak üzere bölüklere ayrılmış durumdaydı⁷⁸⁵.

---

⁷⁷⁸ *BOA TD*, nr.402, s.151, 168, 186.; *BOA TD*, nr.998, s.445–447.; *KKA TD*, nr.168, s.265/b.; *KKA TD*, nr.116, s.41/a.

⁷⁷⁹ Şahin, (1980), 188.

⁷⁸⁰ Halaçoğlu, (2009), II, 711.

⁷⁸¹ *BOA TD*, nr.402, s.229.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

⁷⁸² *KKA TD*, nr.168, s.129/b.

⁷⁸³ *BOA TD*, nr.155, s.118.; *BOA TD*, nr.998, s.605.

⁷⁸⁴ *BOA TD*, nr.315, s.390.

⁷⁸⁵ Çakar, (2006), 218.

5.6. E- Ebenli-Eyüblü

Ebenli

Dulkadirlielerin ilk tahrîrinde bulunmayan aşiret 1580'de Küşne tâifesine tâbî olarak kaydedilmişti. Kınık'ta kışlayıp, Göksun'da yaylayan aşiretin bu tarihte 12 bennâk ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁸⁶.

Eceli

İlk tahrîrde Küşne tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan Eceli cemaati Akdeniz sahillerinde kışlayan ve Göksun'u yaylayan 3 hâne vergi nüfusundan ibaretti⁷⁸⁷. Aşirete Dulkadirlielerin müteakip tahrîrlerinde rastlanılmamaktadır.

Edhemli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Osmanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Edhemli cemaatinde 73 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusundan başka üç de derviş kayıtlıydı⁷⁸⁸. 1563'te iki bölük olarak yazılan cemaatin bir bölümü Arıcık mezrasını kışlayıp ziraat edip Merkeşeh'de yaylarken, diğer bölümü ise Pazarcık nâhiyesinde Camus Pınarı köyünde ziraat etmekteydi. Bu tarihte cemaatin toplam 78 hâne ve 57 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁸⁹.

Eğercili

Bozok Sancağında Emlâk nâhiyesinde ziraat ettikleri Sırt mezrasına yerleşerek aynı adlı köyü kuran Eğercili cemaatinin 1529'da 8 hâne ve 2 mücerred, 1555'te ise Sırt köyünde 49 nefer vergi nüfusu vardı⁷⁹⁰.

⁷⁸⁶ *KKA TD*, nr.116, s.268/a.

⁷⁸⁷ *BOA TD*, nr.402, s.596.

⁷⁸⁸ *BOA TD*, nr.402, s.964.; *BOA TD*, nr.998, s.438.

⁷⁸⁹ *KKA TD*, nr.168, s.291/a.

⁷⁹⁰ *BOA TD*, nr.155, s.256.; *BOA TD*, nr.315, s.443.; *KKA TD*, nr.30, s.110/b.

Eğlenli

Dulkadirli Türkmenlerinin Gündeşli tâifesine bağlı aşiretlerinden olan Eğlenli aşireti Demircili ve Çermik cemaatleriyle birlikte Sunbas'ta Fakih Kızı Meşhedi yakınında Komenat ve Dağdan Kuyusu mezzaralarında ziraat etmekteydi. 1580'de cemaat Göynük nâhiyesinde Turnalı mezzarasıyla Bulgar köyünde ve Behisni havalisinde kışlamaktaydı. Aşiret ilk tahrîrde 12 hâne, 1580'de 38 hâne ve 40 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁷⁹¹. Sis Sancağında Eğlen Oğlu adıyla yazılan aşiret de Eğlenli aşiretinin parçası olmalıdır. 1572'de Sis'te yazılmış olan aşiretin Dulkadirli Sancağında Sinpas adlı nehirde ve Taşlıca mezzarasında ziraat eden iki bölüğünün 45 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁹².

Eğri

Bozok Sancağının yalnızca ilk tahrîrde görülen ve ziraat ettikleri mahaller hakkında bilgi verilmeyen aşiretin anılan tarihte 51 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁷⁹³.

Elbistanlı

Dulkadirliilerin Küşne boyu aşiretlerinden olan Elbistanlı aşireti Karguluk'ta Yalak Burnu mezzarasında kışlayıp Ahsen Dere'de yaylamaktaydı. Anılan tarihte 3 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahip olan aşirete Dulkadirliilerin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır⁷⁹⁴.

Elma

Elma ve Elmalı aşiretinin Dulkadirliilerin Peçenek ve Cerid boyları arasında şubeleri bulunmaktaydı. Cerid'e tâbî Elmalı aşireti Maraş'ta Yemli köyünde kışlayıp Ahır Dağı'nı yaylamaktaydı. Bu cemaat 19 hâne ve 4 mücerred nüfusa sahipken⁷⁹⁵, Peçenek tâifesi

⁷⁹¹ BOA TD, nr.998, s.444.; KKA TD, nr.168, s.186/b.; KKA TD, nr.116, s.213/a.

⁷⁹² KKA TD, nr.150, s.72/b, 57/b.

⁷⁹³ BOA TD, nr.155, s.69.

⁷⁹⁴ KKA TD, nr.116, s.275/a.

⁷⁹⁵ BOA TD, nr.402, s.370.; BOA TD, nr.998, s.452.

arasında bulunan Elma aşireti 7 hâne vergi nüfusuna sahipti⁷⁹⁶. Adı geçen aşiretler Maraş havalisinin müteakip tahrîrlerinde bulunmamaktadır. Ancak Bozok Sancağının Gedik nâhiyesinde Akkaya köyünün Elmalı aşireti tarafından kurulduğuna dâir kayıttan aşiretin Bozok'a gitmiş olabileceği kanaati uyanmaktadır.

Elmacalı- Elma Hacılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Elmacalı imlasıyla Eymir tâifesi içinde yazılan aşiret 12 hâne nüfusuna sahipti. Bu sırada Diyarbekir'de buldukları kaydedilen aşirete⁷⁹⁷ Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmadığı gibi Bozulus içerisinde de bu isimde bir cemaat bulunmamaktaydı. Ancak Bozok havalisindeki Dulkadirli aşiretleri içerisinde Elma Hacılı adıyla yazılan cemaatin Elmacalı aşiretiyle ilişkili olabileceği düşünülebilir. Bozok'ta Elma Hacılı-yı Bâlâ ve Elma Hacılı-yı Zirîn adlarıyla iki bölük halinde bulunan aşiret, Güdülbaşı ve Argaşan mezralarını ziraat etmekteydiler. Aşiret daha sonra Baltı nâhiyesinde Elma Hacılı-yı Bâlâ, Elma Hacılı-yı Zirîn ve Süli (Sevli) köylerini kurarak iskân olmuşlardır. Yine, aynı nâhiyede bulunan Elmalı köyünün kuruluşunda da aşiretin etkisi düşünülebilir⁷⁹⁸. Aşiretin 1529'da 108 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Günümüzde Yerköy'e bağlı Yukarı Elma Hacılı köyü varlığını korumaktadır.

Elsiz Oğlanları

Peçenek tâifesine bağlı Elsiz Oğlanları aşireti Maraş Yörükânından olarak yazılmıştı. İlk tahrîrde yaylak ve kışlakları hakkında bilgi verilmeyen aşiretin 28 hâne nüfusu bulunmaktaydı⁷⁹⁹. 1580 tarihinde Küşne tâifesine bağlı olan aşiret, Bayındır'da kışlamakta ve Göksun'da yaylamakta olup 15 bennâk ve 45 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁰⁰.

Sis'in 1519'da yapılan ilk tahrîrinden itibaren bu sancakta da bulunan Elsiz Oğlanları cemaati Alaca Burç mezrasında ziraat etmekte olup 1572'de iki bölük halinde kaydedilmiş

⁷⁹⁶ BOA TD, nr.402, s.399.

⁷⁹⁷ BOA TD, nr.402, s.611.

⁷⁹⁸ BOA TD, nr.155, s.28-29.; BOA TD, nr.315, s.26, 29, 43, 530.; KKA TD, nr.31, s.18/a, 19/a, 27/a.; KKA TD, nr.30, s.159/b.

⁷⁹⁹ BOA TD, nr.402, s.386.; BOA TD, nr.998, s.453.

⁸⁰⁰ KKA TD, nr.116, s.268/b.

toplam 31 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁰¹. Aşiretin bir diğer kolu da Adana'da Yüreğir nâhiyesinde bulunmaktaydı. Nahiye de Yıldırım mezrasında ziraat eden aşiretin 1525'te 36 nefer, 1572'de 8 hâne nüfusu bulunmaktaydı⁸⁰².

Eminli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yalnızca Küşne tâifesi içerisinde bir bölük halinde bulunan Eminli aşireti, 1580'de Çağıranlı ve Eymirli tâifeleri arasında birer cemaat halinde yazılmıştı. İlk tahrîrde yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmayan cemaatin 1580'de Çağıranlı tâifesi içerisinde bulunan kısmı Gündüzlü bölgesinde kışlayıp yaylamakta iken Eymirli içerisinde bulunan bölümü ise Sultan Korusu'nda yaylayıp Berriye'de kışlamaktaydı. Aşiretin 1525'te yalnızca 29 hâne, 1580'de 53 bennâk ve 72 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁰³.

Bozok Sancağında Emin Beyli olarak kaydedilen cemaat Eminli cemaatiyle irtibatlı olmalıdır. 1529'da Sarıkaya mezrasında ziraat ettikleri kaydedilen ve bu tarihte 13 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunan aşirete Bozok Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır. Ancak cemaatin ziraat ettiği Karadere nâhiyesinde yer alan Sarıkaya köyünün diğer adının Emin Beyli olması aşiretin burada iskân olduklarını düşündürmektedir. Anılan köyün 1555'te 22 nefer nüfusa sahip olduğu tespit olunmaktadır⁸⁰⁴.

Emir Ahırlı

Emir Ahırlı aşiretinin Kızılkocalı ve Ağcalı tâifesine bağlı şubeleri bulunmaktaydı. Kızılkocalı'ya bağlı aşiret erken dönemde yerleşik hayata geçmişti⁸⁰⁵. Ağcalı tâifesine tâbi cemaat ise 1529 tarihinde Sorgun'da Muhsire ve Emir Ahır Kışlası mezarlarında ziraat etmekte olup bu sırada 60 hâne, 2 mücerred ve 1 kethüdâ nüfusa mâlikti⁸⁰⁶. 1542 tarihinde cemaat, Emir Ahır Kışlası'nın yanında Yoncalık Viran, Ayı Alanı, Çayır Alanı, Çarşı,

⁸⁰¹ Halaçoğlu, (1979), 849.; *KKA TD*, nr.150, s.49/b, 77/b.

⁸⁰² *BOA TD*, nr.450, s.57.; *KKA TD*, nr.114, s.36/b.

⁸⁰³ *BOA TD*, nr.402, s.492.; *KKA TD*, nr.116, s.262/a, 207/a.

⁸⁰⁴ *BOA TD*, nr.155, s.217, 221.; *BOA TD*, nr.315, s.104.

⁸⁰⁵ *BOA TD*, nr.155, s.30–31.; *BOA TD*, nr.218, s.170.

⁸⁰⁶ *BOA TD*, nr.155, s.107.

Aybey, Sekikli, Akpınar, Muhak Çayı, Kızıl Elma, Islıca, Boynu Yoğun, Çardak, Taşlık Viran, Yoğun, Halil Fakihli, Karı Çukuru, Gököz, Kalın Arkaç, Balıcak, Kırkpınar, Söğüt Viranı, Boyalık, Ağca Kaya, Dikenli Ekinliği ve Kara Çorak mezzalarında ziraat etmekteydi. Baltı nâhiyesindeki Emir Ahırlı köyü de bu aşiret tarafından kurulmuş olup 1555'te 153 nefer nüfusa sahipti⁸⁰⁷.

Emir Aişeli

Kavurgalı tâifesi aşiretlerinden olan Eymir Aişeli aşireti 1525'te 23 hâne,⁸⁰⁸ 1563'te 21 bennâk ve 7 mücerred nüfusa sahipti. Aşiret, Kars-ı Maraş'ta Avcı Pınar'da yaymakta ve Alıncak'ta kışlamaktaydı⁸⁰⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahririnde ise aşirete rastlanılmamaktadır.

Emir Gazili

Bozok'ta Zâkirli boyuna bağlı olan Emir Gazili aşireti Sorgun'da Üç Kuyu, Akbaş Özü, Arap Deresi, Karcak, Köpek Kaya Deresi, Ağca Saz ve Güz Alanı mezzalarını Ferraşlı, Evlâd-ı Zâkir, Karlı ve Başlamışlı cemaatleriyle birlikte ziraat etmekteydi. Müteakip tahrirlerde aşiretin Sorgun nâhiyesinin Üçkuyu (Kara Piri) köyüne yerleştikleri tespit olunmaktadır. Aşiret, 1529'da 20 hâne ve 2 mücerred, 1542'de 53 hâne ve 14 mücerred nüfusa sahipti⁸¹⁰. Emir Gazili aşiretinin bir kolu da Dulkadirlilerin Kars kazâsında Zâkirli tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. 1563'te yaylak kışlakları hakkında bilgi olmaksızın kaydedilmiş olan aşiretin bu tarihte 11 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸¹¹. Zâkirli'nin ilk sayımında Veled-i Emir adıyla 5 nefer nüfusla yazılmış olan cemaatin de Emir Gazili aşiretiyle irtibatlı olabileceği akla gelmektedir⁸¹².

Emir Gazili isminde bir cemaatin Hamid Sancağında Gölhisar kazâsında kaydedilmiş olduğunu da ifade etmek gerekir⁸¹³. Bölgede Dulkadirli Türkmenlerinden birçok aşirete

⁸⁰⁷ BOA TD, nr.155, s.30–31.; BOA TD, nr.218, s.170–172, 176.; BOA TD, nr.315, s.48.; KKA TD, nr.31, s.29/b.

⁸⁰⁸ BOA TD, nr.998, s.492.

⁸⁰⁹ KKA TD, nr.168, s.86/a.

⁸¹⁰ BOA TD, nr.155, s.163, 164.; BOA TD, nr.218, s.157.; BOA TD, nr.315, s.148.

⁸¹¹ KKA TD, nr.168, s.92/b

⁸¹² BOA TD, nr.998, s.490.

⁸¹³ KKA TD, nr.30, s.7.

tesadüf edilmesi, anılan cemaatinde Maraş bölgesinden gitmiş olabileceğini düşündürmektedir.

Emir Kala

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Gündeşli tâifesine bağlı olan bu aşiret Diyarbakir’de bulunmakta olup 138 hâne vergi nüfusuna sahipti⁸¹⁴. Dulkadirden Bozulus’a katılan aşiretlerin kaydedilmiş olduğu ilk tahrirde Emir Kala aşireti 83 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu ile Karabozcalı aşiretinin kolu olarak yazılmıştır⁸¹⁵. Nitekim 1540 tarihli Bozulus tahririnde cemaatin Gündeşli adıyla Bozulus içerisinde bulunduğu ve bu sırada yine aşiretin başında kethüdâ olarak Emir Kala’nın olduğu tespit olunmaktadır.

Emlâk

Bozok’ta üç şube halinde bulunan aşiret 1529 yılında Emlâk nâhiyesinde Burhan, Denden, Ağca Şehir, Pınar Başı, Ayak, Kuruca Dere, Deli Şeyh Viranı ve Yüreğir mezralarında ziraat etmekteydi. Bozok Sancağının müteakip tahrirlerinde Emlâk aşireti bulunmamakla birlikte daha önce aşiretin ekinlikleri olarak kaydedilen Denden ve Ağca Şehir’in köy olarak görülmesi aşiretin bu köylere yerleştiğini göstermektedir. 1529 yılında 82 hâne ve 8 mücerred olan aşiretin vergi nüfusu, 1542 yılında 88 hâne ve 9 mücerredden müteşekkildi⁸¹⁶.

Enbiya Hacı

1525’te Kızıllı tâifesi içerisinde yer alan ve Fırat kenarında bulunan cemaat⁸¹⁷, 1580’de Adana’da kışlayıp Andırın’da yaylamaktaydı. 1525’te 6 hâne nüfusa sahip olan cemaat 1580’de 12 bennâk ve 12 mücerred nüfusa ulaşmıştı⁸¹⁸. Aşiretin bir kolu da Enbiyalı

---

⁸¹⁴ BOA TD, nr.402, s.99.; BOA TD, nr.998, s.444.

⁸¹⁵ BOA TD, nr.448, s.9.

⁸¹⁶ BOA TD, nr.155, s.254, 255, 259.; BOA TD, nr.218, s.53–54.; BOA TD, nr.315, s.432, 436.

⁸¹⁷ BOA TD, nr.402, s.659.

⁸¹⁸ KKA TD, nr.116, s.146/a.

adıylı Bozok Sancağında bulunmakta olup 1529 tarihinde 15 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti⁸¹⁹. Bozok'un daha sonraki tahrirlerinde ismine rastlanmamaktadır.

Erbey Oğulları

Dulkadirliilerin Bozok kolunda yer alan aşiret, şeyhzâdeler oldukları belirtilen 7 nefer nüfustan oluşmaktaydı. 1529 tarihinde Kargadalı mezrasında ziraat etmekte olan cemaat muhtemelen Alikî nâhiyesinde bulunan Erbey köyünün kurucularıydı. Zirâ bahsedilen mezranın geliri Erbey Zaviyesi'ne ait olup şeyhzade olarak kaydedilenlerin de bu zaviye ile irtibatlı oldukları ortadadır⁸²⁰. Bozok Sancağının müteakip tahrirlerinde Kargadalı mezrasının Erbey adıyla da bilinen bir köye dönüştüğü tespit olunmaktadır⁸²¹.

Erkekli

Bozok Sancağının ilk tahririnde 25 hâne ve 3 mücerred nüfusu bulunan aşiret, Baltı nâhiyesinde Başına Yayla mezrasında ziraat etmekteydi. Aşiret adı geçen mevrada Başına Yayla, Erkekli ve Demir Bey Deresi köylerini kurarak yerleşmişlerdir⁸²².

Esedli

Bozok Sancağının Keskin nâhiyesinde Karamanlı tâifesine bağlı cemaatlerden olarak kaydedilen Esedli cemaati, 1529'da 25 hâne vergi nüfusuna sahipti⁸²³. Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolu içerisinde de 1583'ten itibaren Esedli cemaatine rastlanması Bozok'ta bulunan cemaatin Yeni İl'e dâhil edilmiş olduğunu akla getirmektedir⁸²⁴.

Esenli

Elci tâifesi aşiretlerinden Esenli cemaatinin ilk tahrirde 7 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸²⁵. Bunun yanında Kethüdâ-i Esenlioğlu cemaati adı altında bir

⁸¹⁹ BOA TD, nr.155, s.61.

⁸²⁰ BOA TD, nr.155, s.274.; BOA TD, nr.315, s.271.

⁸²¹ BOA TD, nr.322,s.122–123.

⁸²² BOA TD, nr.155, s.27.; BOA TD, nr.315, s.11, 33, 145.; KKA TD, nr.31, s.9/a, 21/b, 36/a.

⁸²³ BOA TD, nr.155, s.197.; BOA TD, nr.998, s.616.

⁸²⁴ Şahin, (1980), 190.

⁸²⁵ BOA TD, nr.402, s.428.; BOA TD, nr.998, s.454.

bölüğü daha olan aşiretin, bu obasının 2 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu vardı⁸²⁶. Aynı tarihte Küşne içerisinde diğer adı Digaç olan Esencili adında bir cemaat daha tespit olunmaktadır. Yıvalı aşiretinin bölüğü olan cemaat Kuzey Suriye’de kışlayıp Engizek’i yaylamaktaydı. 1525 yılında cemaatin 19 hâne ve 2 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁸²⁷. Esenli ve Esencili aşiretleri Maraş Sancağının müteakip tahrirlerinde bulunmamakla birlikte Bozok’ta Esenli adlı yerleşim yerlerine rastlanmaktadır.

Esri Karalı

1580’de Küşne boyuna tâbî olarak kaydedilen ve Antep’te Karlıca köyünde kışlayıp müteferrika yerlerde yaylamakta olan aşiretin 13 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusu vardı⁸²⁸.

Eşekli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Eşekli cemaati Kuru Pınar’da kışlayıp Engizek’i yaylamaktaydı. Bu cemaat Alaüddeve ve Ali Bey zamanından itibaren tekâlif-i örfiyyeden muâf olup mukabilinde bir neferle sefer eşen toplam 5 hânedan oluşmaktaydı⁸²⁹. 1580’de yine Kızıllı tâifesi içerisinde kaydedilen cemaatin Gündüzlü kazâsında Yosun Viran köyünde yazılmış oldukları ve bu sırada vergi nüfuslarının 25 bennâk ve 7 mücerreden ibaret olduğu görülmektedir⁸³⁰. İlk tahrirde aşiretin müsellemler olarak kaydedilen bölüğü ise bu tarihte eşkinci olarak 5 bennâk ve 13 mücerred nüfusla kaydedilmişlerdi⁸³¹.

Aşiretin Bozok kolu ise biri Karadere nâhiyesinde Bağdadlı Kışlası mezrasında diğer bölüğü ise Şeyhler Özü mezrasında bulunan iki şubeden oluşmaktaydı. 1529’da toplam 30

---

⁸²⁶ BOA TD, nr.402, s.428.

⁸²⁷ BOA TD, nr.402, s.480.

⁸²⁸ KKA TD, nr.116, s.238/b.

⁸²⁹ BOA TD, nr.402, s.670.

⁸³⁰ KKA TD, nr.116, s.174/a.

⁸³¹ KKA TD, nr.116, s.231/b.

hâne ve 3 mücerred vergi nüfusları bulunan aşiretin⁸³² Karadere nâhiyesinde diğeri adı Eşekli olan Hacı Mehmed köyüne yerleştikleri tespit olunmaktadır⁸³³.

Diğeri taraftan Adana Sancağının Yüregir nâhiyesinde Eşekli cemaatinden başka Yenice Köy mezrasını ziraat ettikleri için Eşeklinin Yeniceköylü adını alan cemaati, yine Sadık Hacı aşiretinin kolu olan Eşekli cemaati, Boğa Şeyhli Eşekli ve Koyunlu Eşekli cemaatleri bulunmaktaydı⁸³⁴.

Eşleşen

Sis Sanacağında Eğlenoğlu tâifesinin Ayrıdamlı koluna mensup olarak kaydedilen Eşleşen aşireti, Dulkadirli Sancağında Havas isimli mezrayı ekmekteydi⁸³⁵. Aşiretin bir kolu ise Bozok Sancağında tespit olunmaktadır. 1529'da Sorgun nâhiyesinde İslice Viran ve Elde Viran mezralarında ziraat eden aşiret 10 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti. 1555'te adı geçen mezraların Eşleşen cemaati tarafından terk edilmesi üzerine bu mezralara Boynu Yoğunlu aşiretinin gelip yerleştiği kaydedilmiştir. Ancak Baltı nâhiyesinde bulunan Eşleşen köyü muhtemelen bu aşiret tarafından kurulmuştu⁸³⁶.

Eşrefli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Zamantı kazâsında buldukları kaydedilen Eşrefli cemaatinin 18 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸³⁷. 1580'de eşkinçiyân tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan Eşrefli aşiretinin kışlakları Gündüzlü'de bulunmakta olup bu sırada 9 bennâk ve 5 mücerred nüfusu vardı⁸³⁸. Cemaatin bir kolu ise Yeni İl Türkmenleri içerisinde Ağca Koyunlu'ya tâbi olan aşiretler arasında yer almaktaydı⁸³⁹.

---

⁸³² BOA TD, nr.155, s.132, 311.; BOA TD, nr.998, s.607, 634.

⁸³³ BOA TD, nr.155, s.132.; BOA TD, nr.315, s.78.

⁸³⁴ BOA TD, nr.450, s.44, 68, 69, 107.

⁸³⁵ Halaçoğlu, (1979), 853.

⁸³⁶ BOA TD, nr.155, s.26.; BOA TD, nr.315, s.54, 145.

⁸³⁷ BOA TD, nr.998, s.560.

⁸³⁸ KKA TD, nr.116, s.234/a.

⁸³⁹ Şahin, (1980), 190.

Evcili

Bozok Sancağının ilk tahrîrinde 27 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaate sancağın müteakip tahrîrlerinde rastlanılmamaktadır⁸⁴⁰. Bununla birlikte günümüzde Yozgat merkez kazâsına bağlı olan Evcili köyü bulunmaktadır.

Eymir Ali Fakihli

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda Peçenek tâifesi aşiretleri arasında bulunan Eymir Ali Fakihli cemaati, Maraş yürüklerinden olarak kaydedilmişti. İlk tahrîrde 10 hâne vergi nüfusuyla yazılan aşirete⁸⁴¹ daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

Eymir Ballı

Anamaslı boyuna mensup olan Eymir Ballı aşireti bu tâife içerisinde bulunan dört cemaatiyle 1525'te 256 hâne ve 39 mücerred vergi nüfusuna mâlik büyük bir aşiretti. Aşiretin şubelerinden birinin Antep havalisinde yaylayıp kışladığı bir diğerinin ise Çeşme'de kışlayıp Gökçe Dağı yayladığı bildirilmesine rağmen diğerlerinin yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmamaktadır⁸⁴². Dulkadirliilerin son tahrîrinde Güvercinlik'te Yol Altı mezrası, Aladinek nâhiyesinde Karabük köyü, Bayındır'da Bakırhan köyü, Hârûniye'de Bademli köyleri aşiretin kışlak ve ziraat mahalleriyken, yaylakları yine Gökçe Dağ idi. 1580'de iki bölük halinde bulunan aşiret 99 bennâk ve 47 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti⁸⁴³.

Eymir- Eymirli

Kaşgarlı Mahmud'un listesinde Oğuzlar içerisinde on birinci sırada yer alan Eymir aşireti⁸⁴⁴ Dulkadirli Türkmenleri içerisinde hem bir tâife hem de geniş sahaya yayılmış cemaatler halinde bulunmaktaydı.

⁸⁴⁰ BOA TD, nr.155, s.198.

⁸⁴¹ BOA TD, nr.402, s.386.; BOA TD, nr.998, s.453.

⁸⁴² BOA TD, nr.402, s.131–132, 138, 145.; BOA TD, nr.998, s.445.

⁸⁴³ KKA TD, nr.101, s.149/a, 214/b.; KKA TD, nr.116, s.55/b, 68/b.

⁸⁴⁴ Kâşgarlı Mahmud, (2014), 27.

Dulkadirliilerin Eymir tâifesinde, Eymir adını taşıyan yedi cemaat bulunmaktaydı. Güvercinlik nâhiyesinde Karaca Ark mezarı, Berriye, Maraş'ta Sarecik adlı yer, Kurupınar, Pazarcık'ta Pir Ağıl köyü, Kara Hayıt'ta Geçid Öyüğü mezarında kışlayıp ziraat eden bu cemaatler Sof Dağı, Göksun'da Binboğa ve Aşağı Kuru Abad ile Bertiz'de Kargalı Oluk'u yaylamaktaydılar. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde bu aşiretlerin toplam 72 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁴⁵. Ayrıca aynı tarihte Küşne tâifesi içerisinde Veled-i Eymir adıyla kaydedilen ve bu sırada 41 hâne vergi nüfusu olan bir cemaat daha vardı⁸⁴⁶. 1580'de Maraş'ta 5 bölük halinde kaydedilmiş olan Eymir cemaati Pazarcık'ta Kızılbük ve Ayn-ı Semek, Antep'te Şevceme ve Gündüzlü kazâsında Değincili adlı köylerde kışlamakta olup, 39 bennâk ve 38 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁴⁷.

Eymir tâifesi içinde Eymirli adıyla kaydedilen büyük bir aşiret daha bulunmaktaydı. Önceleri Halep Defterinde kaydedilmiş olan bu aşiretlerin Maraş havalisini yurt tutmaları nedeniyle Dulkadirli ile yazıldıkları anlaşılmaktadır. Eymirli aşiretleri Kara Hayıt nâhiyesinde Kara Öyük, Pazarcık nâhiyesinde Eymirli ve Şakircik, Til Başir nâhiyesine bağlı Erkli köylerinde kışlayıp ziraat etmekte ve büyük oranda da bu köylere yerleşmiş durumdaydı. Bu kışlaklardan Til Başir nâhiyesinde Erkli köyü, Halep Sancağına bağlı olduğundan buradaki cemaat arazilerine müteallik vergilerini Halep vergi dairesi içerisinde sahibi arza verirlerken diğer vergilerini Dulkadirli tarafına ödemekteydiler. Yine Pazarcık nâhiyesinde bulunan bir bölük ise daha önce Halep defterinde yazılmış olduğu halde Dulkadirli yörelerinden olduğu için yeniden Dulkadirli defterine kaydedilmişti. Bu beş cemaatin 1525'te toplam 36 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁴⁸. Ayrıca aşiretin Dokuz boyu içerisinde bulunan ve diğer Eymirli cemaatlerden ayrı olarak Şam nâhiyesinde kışlayıp yaylamakta olan 6 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan bir kolundan başka⁸⁴⁹ Demrek tâifesinde 33 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahip olan bir diğer kolu daha bulunmaktaydı⁸⁵⁰. Aşiretin Sis Sancağında bulunan kolu ise burada Savcı Hacılı tâifesi içerisinde kaydedilmişti. 1523–1524 tahrîrine göre adı geçen sancakta Tilan mevkiinde

⁸⁴⁵ *BOA TD*, nr.402, s.619, 602, 604, 605.; *BOA TD*, nr.998, s.428.

⁸⁴⁶ *BOA TD*, nr.402, s.455.

⁸⁴⁷ *KKA TD*, nr.116, s.174/a–174/b.

⁸⁴⁸ *BOA TD*, nr.402, s.620.

⁸⁴⁹ *BOA TD*, nr.402, s.216.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

⁸⁵⁰ *BOA TD*, nr.402, s.707.

yerleşik ziraatçı oldukları kaydedilen cemaat, 31 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilmiş olmalarına rağmen daha sonraki tahrîrlerde ihtimâlen tekrar Dulkadirli içerisinde yazıldıklarından isimlerine rastlanmamaktadır⁸⁵¹.

Eymirli aşiretinin Andırın'da bulunan kolu 1525'te Andırın Eymirlisi olarak kaydedilmişti. Burada Hoca Argı adlı yerde kışlayan cemaat Geben yakınlarında Babik mezrasında yaylamakta, aşiretin bir kısmı ise kışı Berendi'de geçirmekteydi. 1525'te 7 hânedan oluşan cemaat 1563'te 47 bennâk ve 33 mücerred vergi nüfusuna ek olarak Eymir Veledâni olarak sipahi ve sipahizâde olarak kaydedilen 16 neferle birlikte mühim bir nüfusa sahip olmuştu⁸⁵².

1580 tahrîrine göre Eymirli aşireti sekiz ayrı bölük halinde Gündüzlü'de Seğrencik ve Çakmak, Ravendi'de Öğenli, Amik'te Tilbas, Antep'te Köpecik ve Derbizak, Kara Hayit'ta Kandur Öyüğü ve Karataş, Maraş nâhiyesinde Ağyol'u (İmamlı Kışlası) kışlayıp buralarda ziraat etmekteydi. Bu tarihte aşiretin toplam 130 bennâk ve 65 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁵³. Aynı tarihte Anamaslı tâifesi içerisinde Eymirli aşiretiyse Güvercinlik'te Dut alanı köyünde kışlayan 4 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁵⁴.

Eymirli aşiretlerinden bir kol da Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmiş olup, 1548'de 9 nefer nüfus ile temsil edilen Eymir cemaati, Göremez yurdunda yaylacılık yapmakta ve Ağca mezrasında ziraat etmekteydi. 1583'te yaylaklarına nispeten Göremez adını alan cemaat 1583'te 30 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁵⁵.

Eymirli Hasan

Eymir tâifesi içinde olan Eymirli Hasan aşiretinden 3 hânelik küçük bir cemaat 1525 yılında Hısn-ı Mansur'da Eksen Viranı adlı yerde yerleşik durumdaydı. Bu cemaat ettikleri arazilerin öşrünü verdikten sonra sâir vergilerini Dulkadirli tarafına ödemekteydi. Aşiretin Maraş kazâsında bulunan kolu ise 1525'te 57 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁵⁶.

⁸⁵¹ Halaçoğlu, (1979),850.

⁸⁵² BOA TD, nr.402, s.958.; KKA TD, nr.168, s.285/b.

⁸⁵³ KKA TD, nr.116, s.258/b.

⁸⁵⁴ KKA TD, nr.116, s.57/b.

⁸⁵⁵ Şahin, (1980), 191.

⁸⁵⁶ BOA TD, nr.402, s.606.

İsimlerini kethüdâları Hasan'dan alan cemaat daha sonraki tahrîrlerde Eymir veya Eymirli adlarıyla kaydedilmiştir.

Eymirşallı

Eymir boyuna bağlı olan Eymirşallı aşiretinin, Maraş havalisinde bulunan cemaatlerinden biri Maraş nâhiyesinde Gökçe adlı köyde kışlayıp ziraat edip Çamlıbel yakınlarında Karadut adlı yerde yaylarken bir diğeri Pazarcık nâhiyesinde Kara Durum köyünde kışlamaktaydı. Aşirete mensup iki cemaat ise Diyarbakir'de kışlamakta ve ziraat etmekteydiler. Bu cemaatlerden biri Eymirşallı diğeri ise Şaş Ali adını taşımaktaydı. Diyarbakir'de ekinlikleri bulunan bu cemaatler arazilerinden hâsıl olan vergileri Diyarbakir canibinden sahibi araza verirlerken diğeri vergilerini Dulkadirli tarafına ödemekteydiler. 1525'te aşiretin Maraş havalisinde bulunan cemaatleri 37 hâne ve 3 mücerred, Diyarbakir'de bulunan cemaatleri ise 18 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁵⁷. Diyarbakir'de bulunan bu aşiretler Bozulus'a kaydedilmiş, bu teşekkül içerisinde Şaş Ali ve Eymir adlarını muhafaza etmişlerdir⁸⁵⁸.

Eyne Bey Hacılı

İlk tahrîrde Küreciyân tâifesine tâbî olan cemaat 1525'te 27 hâne, 1580'de 39 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁵⁹. Aynı tarihte Anamaslı boyu içerisinde 3 hâne vergi nüfusu olan bir diğeri şubesiye Kilis'e tâbi olan Til Baba köyünde meskûndü⁸⁶⁰. Aşiretin Adana'da Sarıçam nâhiyesinde Bal Koca mezrasında bir kolu vardı⁸⁶¹.

Eyne Bey Hacılı aşiretinin büyük bölümü ise Bozok havalisinde bulunmaktaydı. 1529'da Süleymanlı nâhiyesinde Öküz İni, İkizce, Zikir Deresi ve Seki Öyük mezralarını

⁸⁵⁷ BOA TD, nr.402, s.607, 618.

⁸⁵⁸ BOA TD, nr.448, s.7.

⁸⁵⁹ BOA TD, nr.402, s.305.; BOA TD, nr.998, s.450.; KKA TD, nr.116, s.168/a.

⁸⁶⁰ KKA TD, nr.116, s.45/b.

⁸⁶¹ BOA TD, nr.450, s.65,83.; KKA TD, nr.114, s.65/b, 83/a.

ziraat eden aşiretin 27 hâne vergi nüfusu bulunmakta olup⁸⁶², 1555'te Dambasan ve Eyne Bey Hacılı (Çakır Hasan) köylerinde yerleştikleri tespit olunmaktadır⁸⁶³.

Eynesili

Şam Baydı tâifesine bağlı olarak Bozok havalisinde bulunan Eynesili aşireti, 1529 tarihinde Bayındır ve Şeyh Hasan Ağılı mezarlarında ziraat eden, 29 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusundan müteşekkildi. Son iki tahrîrde cemaatin Gedik nâhiyesinde kendi isimleriyle anılan köyde sâkin olduğu, ayrıca Kanlı Kuyu mezarını da ziraat ettiği görülmektedir. 1555 tarihinde Eynesili karyesinde 40 nefer yaşamaktaydı⁸⁶⁴.

Eyüblü

Halep Türkmenlerinin Bayad boyu aşiretlerinden olan Eyüblü aşiretinin⁸⁶⁵ bir kolu da Dulkadirli Türkmenleri içerisinde bulunmaktaydı. Andırın Eymirlisi tâifesi içerisinde yer alan ve Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Eyüb Veledâni olarak kaydedilmiş olan cemaat 1563'te Eyüblü olarak yazılmıştı. Kars-ı Maraş'ta Çakal Burnu köyünde kışlayıp ziraat eden cemaatin 1525'te 15 hâne ve 6 mücerred, 1563'te 5 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁶⁶.

5.7. F- Fakihli-Firuzlu

Fakihli

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Anamaslı, Bertiz, Koyuncuyân, Döngeli, Karamanlı, Zâkirli ve Dokuz tâifeleri içerisinde Fakihli adını taşıyan cemaatler bulunmaktaydı. Bununla birlikte aşiretin bir diğer kolu da Adana'da Yüreğir nâhiyesindeydi⁸⁶⁷.

⁸⁶² BOA TD, nr.155, s.47.; BOA TD, nr.998, s.598.

⁸⁶³ KKA TD, nr.31, s.92/a-93/a.

⁸⁶⁴ BOA TD, nr.155, s.234-235.; BOA TD, nr.218, s.25-26.; BOA TD, nr.315, s.506.; KKA TD, nr.30, s.146/a.

⁸⁶⁵ Çakar, (2003), 182.

⁸⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.956.; KKA TD, nr.168, s.289/b.

⁸⁶⁷ BOA TD, nr.450, s.96.; KKA TD, nr.114, s.35/a.

Döngelili tâifesi içerisinde yer alan Fakihli cemaati Beraya'yı kışlayıp Berisi adlı mezrada yaylamaktaydı⁸⁶⁸. 1563'te Andırın Yörüklerinden Döngelili tâifesine bağlı olarak yazılan Fakihli cemaati Mencik'i ziraat edip yaylayıp Andırın'ı kışlamaktaydı⁸⁶⁹. Bu şubenin 1525'te 15 hâne, 1580'de 27 bennâk ve 1 mücerred nüfusu vardı.

Dokuz boyuna bağlı olan Fakihli cemaati iki bölük halinde bulunmaktaydı. Bunlardan 6 hâne ve bir mücerreden oluşan ilk şube Maraş havalisindeyken diğer şubesi Diyarbakir'de bulunmaktaydı⁸⁷⁰. Bertiz tâifesi içinde kaydedilen Fakihli cemaati ise Elbistan yörüklerindendi. Güvercinliği kışlayıp Ahsen Dere'de yaylayan aşiret Hurman nâhiyesinde Karaca Viran mezarını ziraat etmekteydi⁸⁷¹. 1525'te 66 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin 1563'te 57 hâne ve 56 mücerred nüfusu vardı.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Fakihli (Gedikli) cemaati Kınık, Güvercinlik, Berriye ve Tekak'ta kışlarken, Binboğa çevresindeki yaylamaktaydı⁸⁷². Aşiretin 1580'de 355 nefer nüfusu bulunmaktaydı. Aynı tarihte Koyuncuyân tâifesi içerisinde kaydedilen Fakihli cemaati Karguluk nâhiyesi kışlayıp Zamantı'da Gökçedepe adlı yeri yaylamaktaydı⁸⁷³.

Fatma Oğulları

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bostancıyân tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve bu tarihte Yeni İl'de buldukları bildirilen cemaat, Baş Viran'da yaylayıp Berriye'de kışlayan 10 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁸⁷⁴. 1548'den itibaren tamamıyla Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilen aşiret⁸⁷⁵, 1644'te Yeni İl'de Ekinci nâhiyesinde dağınık halde bulunmaktaydı⁸⁷⁶.

⁸⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.150.; BOA TD, nr.998, s.445.; KKA TD, nr.116, s.59/a.

⁸⁶⁹ KKA TD, nr.168, s.275/a-275/b.

⁸⁷⁰ BOA TD, nr.402, s.278.

⁸⁷¹ BOA TD, nr.402, s.333, 445.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.108, s.428.; KKA TD, nr.101, s.335/b.

⁸⁷² KKA TD, nr.116, s.73/a.

⁸⁷³ KKA TD, nr.116, s.26/a.

⁸⁷⁴ BOA TD, nr.402, s.196.; BOA TD, nr.998, s.447.

⁸⁷⁵ BOA TD, nr.262, s.60, 64.; KKA TD, nr.604, s.214.

⁸⁷⁶ Şahin, (1980), 192.

Faydalı

Küşne boyuna mensup aşiretler arasında bulunan Faydalı aşireti, Berriye'yi kışlayıp Kızıl Dölek yakınlarında yaylayan iki bölük halinde kaydedilmişti. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde aşiretin toplam 19 hâne vergi nüfusu vardı⁸⁷⁷. Yeni İl Türkmenleri arasında Faideli Avşarı adıyla kaydedilmiş olan aşiret ihtimâlen Maraş havalisindeki Faydalı aşiretinin koludur. Bu İl'in 1583 tarihli sayımında aşiretin 10 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁷⁸.

Fazıllı

Dokuz tâifesine tâbî olan Fazıllı aşireti Kardepe'de, Karguluk Karamanlısı cemaatiyle birlikte kışlayıp yine kışlaklarına yakın Elmacık adlı mahalde yaylamaktaydı. Esasen Adana'da Kara İsalı nâhiyesinde Duman Deresi'ni ziraat eden cemaatin Dulkadirli sahasında da ziraat etmeleri halinde yaz ve güz aylarında buna müteallik vergileri vermeleri gerekmektedir. 1525'te Dulkadirli içerisinde 7 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin daha sonra Adana'da kaydedilmiş olduğu görülmektedir⁸⁷⁹.

Ferraşlı

Bozok Sancağında Zâkirli tâifesi aşiretleri arasında yer alan Ferraşlı cemaati, Sorgun nâhiyesinde Akbaş Özü, Arap Deresi, Karcak, Köpek Kaya Deresi, Ağca Saz ve Güz Alanı mezralarını Emir Gazili, Evlâd-ı Zâkir, Karlı ve Başlamışlı cemaatleriyle birlikte ziraat etmekteydi. 1529'da 11 hâne nüfusa sahip olan aşiretin 1542 tarihinde sadece Ağca Saz mezrasında ziraat eden 23 hâne ve 1 mücerred nüfusu bulunmaktaydı. Anılan mezranın gelirleri Rum ve Dulkadir eyaletleri arasında paylaşılmaktaydı⁸⁸⁰.

---

⁸⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.547.; BOA TD, nr.998, s.456.

⁸⁷⁸ Şahin, (1980), 191.

⁸⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.274.; BOA TD, nr.450, s.122.; KKA TD, nr.114, s.122/b.

⁸⁸⁰ BOA TD, nr.155, s.160, 163.; BOA TD, nr.998, s.611.; BOA TD, nr.218, s.157.

Firuzlu

Dulkadirliilerin Maraş kolunda Çağıranlı ve Zâkirli, Bozok kolunda ise Demircili ve Ağcalı kabileleri arasında şubeleri bulunan Firuzlu aşiretinin bir kolu da Adana'da Yüreğir nâhiyesinde yazılmıştı. İsmi Dulkadir Beyliği'nde nüfuzlu bir kimse olduğu anlaşılan Firuz Bey'den alan aşiret aynı zamanda Maraş'taki Firuzlu mahallesinin de kurucularıydı⁸⁸¹. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Maraş'ta Çağıranlı tâifesi ve Kars'ta Kemalli aşireti arasında iki şubesi bulunan Firuzlu cemaatinin bir obası da Zamantı havalisindeydi⁸⁸². Bu bölüklerin toplam 37 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Aynı tarihte Kars'ta Zâkirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen asıl bölüğünün⁸⁸³, bir kolu da Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Kirti ve Kamışlı Bükü mezralarında yazılmıştı⁸⁸⁴. Aynı tarihte sayyâd içerisinde Kara Firuzlu adıyla bir cemaate rastlanmaktadır⁸⁸⁵.

Firuzlu aşiretinin Bozok'ta Ağcalı ve Demircili boyları arasında şubeleri bulunmaktaydı. Ağcalı tâifesine tâbî olan aşiret sancağın 1529 tarihli tahrîrinde Taşlık mezrasında ziraat etmekte olan yalnızca 2 hâne nüfusa sahipti⁸⁸⁶. Ayrıca Demircili tâifesi içerisinde Evlâd-ı Firuz Beyli adıyla kaydedilmiş olan ve tamamı sipahilerden müteşekkil bir cemaat daha bulunmaktaydı. Aşirete isim veren Firuz Bey'in soyundan gelenlerin oluşturduğu cemaat Çok Ağıl, Ahi Dünder, Uzun Kuyu ve Sûfî Çardağı mezralarında Evlâd-ı Mukaddem cemaatiyle birlikte ziraat etmekteydi. Cemaatin 7 nefer nüfusu bulunmaktaydı. Son iki tahrîrde Ağcalı kabilesinin yaşadığı belirtilen Karadere nâhiyesindeki Firuz Bey isimli köy, Evlâd-ı Firuz cemaati tarafından kurulmuş olmalıdır⁸⁸⁷.

---

⁸⁸¹ *BOA TD*, nr.998, s.419.; *KKA TD*, nr.101, s.18/b.

⁸⁸² *BOA TD*, nr.402, s.717.; *BOA TD*, nr.998, s.559, 509.

⁸⁸³ Kars-ı Maraş'ta bulunan cemaatin 1525'te 103 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. *bk. BOA TD*, nr.998, s.488.

⁸⁸⁴ *BOA TD*, nr.450, s.47.; *KKA TD*, nr.114, s.39/b.

⁸⁸⁵ *KKA TD*, nr.116, s.8/a.

⁸⁸⁶ *BOA TD*, nr.155, s.193.

⁸⁸⁷ *BOA TD*, nr.155, s.99, 109, 114, 119.; *BOA TD*, nr.315, s.88, 92–94.; *KKA TD*, nr.31, s.50/a, 52/a.

5.8. G- Gamganlı- Güney Fakihli

Gamganlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesi içerisinde yalnızca 4 hâne nüfusla temsil olunan cemaate⁸⁸⁸ daha sonra Bozulus'a dâhil edildiğinden Maraş havalisinde bir daha rastlanmamaktadır. 1540 tarihinde Gamganlı aşireti Bozulus içerisinde 6 hâne vergi nüfusuna sahipti⁸⁸⁹.

Gazi Hacılı

Anamaslı boyuna bağlı olan aşiret ilk tahrîre göre Antep'e tâbi Kaş köyünde yerleşik olmakla birlikte yine de yazları Güvercinlik havalisinde bulunan yaylaklara çıkmaktaydı⁸⁹⁰. Ayrıca Zâkirli tâifesine bağlı olarak Sis Sancağında kışlayıp, Meğelgin'de yaylayan bir diğer Gazi Hacılı aşiretine daha tesadüf edilmektedir. 1563 tarihli sayımda bu aşiretin 13 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁹¹. Yine aynı tahrîrde Şeyh Leng tâifesi tâbî olarak kaydedilmiş olan Gazili diğer adıyla Avcılı cemaati bulunmaktaydı. Bu cemaat Karguluk nâhiyesi nefsinde ziraat edip kışlayan 45 nefer nüfusa sahipti⁸⁹².

Gedik İsalı

Dulkadir sahasındaki konargöçer aşiretler arasında Gedikli, Gedik Hasanlı ve Kara Gedikli isimli cemaatlerden başka Veledân-ı Gedik ismini taşıyan bir bölük de bulunmaktaydı. Ayrıca 1550'den itibaren Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine tâbî Gedikler adında bir cemaate daha tesadüf edilmektedir⁸⁹³. Bu itibarla aşiret ismini idarecileri olduğu anlaşılan Gedik'ten veya onun akrabalarından almış olmalıdır. Nitekim Bozok Sancağında bulunan Kara Gedikli, Gedik Hasanlı ve nihayetinde Gedik İsalı cemaatlerinin birbiriyle irtibatlı olması ihtimâl dâhilindedir.

⁸⁸⁸ BOA TD, nr.402, s.457.

⁸⁸⁹ Gündüz, (2007), 146.

⁸⁹⁰ BOA TD, nr.402, s.182-183.; BOA TD, nr.998, s.446

⁸⁹¹ KKA TD, nr.168, s.99/b.

⁸⁹² KKA TD, nr.101, s.222/a.

⁸⁹³ Çakar, (2003), 175.

Gedik İsalı cemaati, Bozok'ta 1529'da kendi isimlerini taşıyan mezrada ziraat eden 16 hâne vergi nüfusundan oluşmaktaydı. Bozok tahrirlerinde cemaatin ismine bir daha rastlanmasa da Baltı nâhiyesinde Gedik İsa adıyla bulunan köyün aşiretin ekinliği olan mezranın iskân edilmesiyle kurulduğu anlaşılmaktadır⁸⁹⁴. Yine Bozok Sancağındaki aşiretler arasında yer alan Gedik Hasanlı aşireti de Bozok'un ilk tahririne göre iki cemaat halinde toplam 70 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilmişti. Bu aşiret İğde Öyüğü, İşkence Kışla, Cihan Şah İni, Orta Öyük, Gök Kız Viranı, Gökçe Viran mezralarını ekmekteydi⁸⁹⁵. Aynı sancakta Kara Gedikli adıyla kaydedilen cemaat ise 8 hâne ve bir mücerred vergi nüfusundan ibaretti⁸⁹⁶.

Gedik aşireti, 1563'te ise Maraş'ta en büyük bölümü Varsak içerisinde olmak üzere Küşne ve Kara Yuvalı tâifeleri içerisinde de kaydedilen üç şube halinde bulunmaktaydı. Varsak içerisinde yer alan Gedik İsalı; Kars-ı Maraş'ta Akkoca, Geyik Ağılı, Karı Sis, Dört Öküz, Güvercinlik Viranı, Boğa Çatağı, Elirgi, Bin Pınar, Tire mezraları ile Savrun nâhiyesinde Kala-i Vennas'ta Akkoca mezralarında ziraat edip kışlayan ve büyük ölçüde yerleşik hale gedikleri anlaşılan küçük bölüklere ayrılmışlardı. Bunun yanında Sis'te kışlayıp Karga Pazarı'nda ve perakende olarak yaylamaya devam eden Gedikli cemaati de bulunmaktaydı⁸⁹⁷. Aşiretin Adana'da Sarıçam nâhiyesinde kaydedilen kolu ise 1525'te 10 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olup, 1572'de de nüfusunu korumuştur⁸⁹⁸.

Gedikli aşiretinin Küşne tâifesi içerisinde bulunan cemaati ise Adana'da yaylayıp Niğde yakınlarında yaylamakta olan cemaatin 1563'te 13 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁸⁹⁹. Bu tarihte cemaatin bazı hânelerinin Kınık'ta bulduklarına işaret edilmesi onların iskân olmaya başladıklarını düşündürmektedir. Bu itibarla Küşne tâifesi içerisinde 1580 tarihinde adı geçen cemaate rastlanmamaktadır. Fakat bu tarihte Kara

⁸⁹⁴ *BOA TD*, nr.155, s.40.; *BOA TD*, nr.315, s.21.; *KKA TD*, nr.31, s.15/a.

⁸⁹⁵ *BOA TD*, nr.155, s.109, 110, 111.

⁸⁹⁶ *BOA TD*, nr.155, s.319.

⁸⁹⁷ *KKA TD*, nr.168, s.182/a.; Varsaklar içerisinde kaydedilen bu cemaatler 1563'te toplam 200 nefer, 105 bennâk ve 84 mücerred vergi nüfusuna mâlikti. bk. *KKA TD*, nr.168, s.29/b.

⁸⁹⁸ *BOA TD*, nr.450, s.141.; *KKA TD*, nr.114, s.79/b.

⁸⁹⁹ *KKA TD*, nr.168, s.271/a.

Yuvalı tâifesi içerisinde Gedik Veledânı adıyla kaydedilmiş olan bir cemaat bulunmakta olup 13 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusu olduğu görülmektedir⁹⁰⁰.

Gediz

Bozok Sancağının ilk tahrîrinde iki cemaat halinde yaşayan Gediz aşireti toplam 61 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde aşirete rastlanılmasa da Boğazlıyan nâhiyesinde Gediz isimli bir köy bulunduğunu ifade etmek gerekir⁹⁰¹.

Gerkal

Maraş Varsakları içerisinde Bostanlı aşiretine bağlı bir cemaat olarak kaydedilen Gerkal/Gerkad cemaati 1525'te 23 hâne vergi nüfusuna sahipti⁹⁰². Aşiret Dulkadirliilerin müteakip tahrîrlerinde bulunmamaktadır.

Göce Hacılı

Cerid tâifesine bağlı aşiretlerden olan Göce Hacılı cemaati Engizek'te ve Sof Dağı'nda yaylayıp ve yine aynı yerde Venk-i Büzürg, Kaya Pınar ve Sini mezralarını ziraat edip kışlamaktaydı. Aşiretin ilk tahrîrde 81 hâne olan nüfusu büyük bir artış göstererek 1580'de 181 bennâk ve 155 mücerrede yükselmişti. 1563'te Göce Hacılı aşireti Pazarcık nâhiyesinde kışlamakta ve Sevrin'i yaylamakta ayrıca Venk-i Kebir mezrasını da ekmekteydiler⁹⁰³. Aşiretin bir kolu da Saçlı Cerid aşiretine bağlı olarak Yeni İl Türkmenlerine katılmıştı. Bu İl'de 1583 yılında 10 bennâk ve 14 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan aşirete Yeni İl'in daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır⁹⁰⁴.

⁹⁰⁰ *KKA TD*, nr.116, s.156/b.

⁹⁰¹ *BOA TD*, nr.155, s.67, 68.; *BOA TD*, nr.315, s.401.; *KKA TD*, nr.30, s.88/b.

⁹⁰² *BOA TD*, nr.402, s.514.

⁹⁰³ *BOA TD*, nr.402, s.339, 342.; *BOA TD*, nr.998, s.451.; *KKA TD*, nr.101, s.132, 95.; *KKA TD*, nr.116, s.125/a, 111/b.

⁹⁰⁴ Şahin, (1980), 194.

Göce/Küçe Ali Oğlu

Maraş'ta Cerid tâifesi aşiretleri arasında yer alan Göce Ali Oğlu cemaati Hârûniye'de kışlamakta ve Göksun'da yaylamaktaydı. 1525'te yalnızca 6 hâne nüfusla kaydedilmiş olan aşiret müteakip tahrîrlerde Cerid tâifesi içerisinde bulunmamaktadır⁹⁰⁵. Ancak Dulkadirliilerin son tahrîrinde Döngeli boyu içerisinde ihtimâlen Göce Ali Oğlu aşiretinin devamı olan Göcek Alili adında bir cemaat tespit olunmaktadır. Tahrîr kayıtlarında yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi verilmeyen aşiretin 1580'de 9 bennâk ve 1 mücerred nüfusu vardı⁹⁰⁶.

Göcek (Küçük) Hacılı

Cerid tâifesi aşiretlerinden olan Küçük Hacılı aşiretinin iki cemaati Maraş'ta bulunurken bir bölüğü Adana'da Yüreğir nâhiyesindeydi. Maraş'ta bulunan cemaatler Ravendi nâhiyesinde kışı geçirip Elbistan'da Hurman'ı yaylarken, Adana'da bulunan bölüğü Yüreğir nâhiyesinde kışlamaktaydı. Ancak 1580'de aşiretin bir kolunun Adana'da Dünder nâhiyesinde kışladığı ve yazları tekrar Hurman'a geldiği görülmektedir. 1525'te 53 hâne ve 7 mücerred, 1580'de 54 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin Adana'da bulunan bölümünün ise 1572'de 8 neferlik nüfusu vardı⁹⁰⁷.

Öte yandan Yeni İl Türkmenleri arasında Saçlı Ceridi'ne bağlı olarak iki bölük halinde Göcek Hacılı aşireti bulunmaktaydı. Yeni İl'de 1583'te 58 bennâk ve 44 mücerred nüfusla kaydedilmiş olan aşirete bu İl'in daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır⁹⁰⁸.

Göcek Fakihli

Demrek tâifesi aşiretlerinden olan Göcek Fakihli cemaati, Camustil nâhiyesinde Homancir köyü ve bu köyün ekinliği olan Ada mezrasında kışlayıp ziraat etmekteydi. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk sayımına göre 36 hâne nüfusu olan cemaatin, 1563'te 89 nefer

⁹⁰⁵ BOA TD, nr.402, s.371.; BOA TD, nr.998, s.452.

⁹⁰⁶ KKA TD, nr.116, s.185/a.

⁹⁰⁷ BOA TD, nr.402, s.343, 372.; BOA TD, nr.998, s.451-452.; KKA TD, nr.116, s.113/b.; KKA TD, nr.114, s.35/a.

⁹⁰⁸ Şahin, (1980), 212-213.

vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁰⁹. Anılan aşirete Dulkadirlilerin son tahrîrinde rastlanılmamaktadır.

Göç Beyli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne boyuna tâbi cemaatler arasında kaydedilmiş olan Göç Beyli aşireti, Maraş nâhiyesinde Bayır adlı yerde kışlamaktaydı. Bu tarihte 1 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu olan aşirete⁹¹⁰ ihtimâlen diğer aşiretler arasına katıldığından daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

Göçeri Hacılı

Dulkadirlilerin Bozok kolunda Selmanlı tâifesi aşiretlerinden olarak kaydedilen cemaat, Deliceözü nâhiyesinde Kışlak-1 Göçeri Hacılı ve Kızılcalı mezralarını ekmekteydi. Sonraki tahrîrlerde aşiretin Kanak-1 Zirîn nâhiyesinde Güllüce köyüne yerleştikleri tespit olunmaktadır. 1529'da 68 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin yerleştiği köyde 1555 yılında 51 nefer sakindi⁹¹¹.

Göçgün

Ağcalı tâifesi aşiretlerinden olan Göçgün cemaatinin, Bozok Sancağının Baltı nâhiyesinde Çardaklı mezrasını tasarruf ettikleri kaydedilmişti. Aşiret sonraki tarihlerde Karadere nâhiyesine bağlı Göçkünü-yı Bâlâ ve Göçkünü-yı Zir adlı köylerde yerleşmiş oldukları tespit edilmektedir. 1529'da 12 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1555'te anılan köylerde 51 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹¹².

Gödeli

Gödeli aşireti, Bozok Sancağını yurt tutmuş olan Şam Bayadı aşiretlerindendi. Gedik nâhiyesinde Alâeddin Hanı, Kozca ve Selim Viranı meralarını ziraat eden aşiretin 1529'da sayımına göre 16 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Bozok'un müteakip

⁹⁰⁹ BOA TD, nr.402, s.694.; KKA TD, nr.101, s.58.

⁹¹⁰ BOA TD, nr.402, s.481.

⁹¹¹ BOA TD, nr.155, s.131-132.; BOA TD, nr.315, s.129.; KKA TD, nr.31, s.72/b.

⁹¹² BOA TD, nr.155, s.106-107.; BOA TD, nr.315, s.96, 97.; KKA TD, nr.30, s.54/a, 54/b.

tahrîrlerinde aşiretin ismine rastlanmamakla birlikte yine Gedik nâhiyesinde daha önce aşiretin ekinliği olarak yazılmış olan Alâeddin Hanı mezrasının köy olarak varlığını sürdürdüğü görülmektedir⁹¹³.

Gök

Avcı tâifesi aşiretlerinden olan Gök cemaati, Elbistan'da Kocadağ'ı yaylayıp yine burada Zemin mezrasını ziraat etmekteydi. Aşiretin ilk tahrîrde 14 hâne ve 5 mücerred olan vergi nüfusunun, 1580'de 77 bennâk ve 56 mücerrede ulaştığı görülmektedir⁹¹⁴. Dulkadir İl'inden diğer Avcı tâifesine bağlı bazı cemaatlerle birlikte 6 bennâk ve 3 mücerred nüfusla kopan Gök cemaatinin bir bölümü de Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmiştir. Burada Göklü Avcılı adıyla yazılan cemaat Yeni İl'de Karaca Viran'da bulunmaktaydı⁹¹⁵.

Gök Ali Oğlu

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesinin cemaatlerinden biri olarak kaydedilen Gök Ali Oğlu cemaati 19 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipken⁹¹⁶, 1580'de Küşne tâifesi içerisinde Toy Ali cemaati ile birlikte kaydedilmişti. Bu cemaatler Kara Hayıt yakınlarında İncili köyünde kışlamaktaydı. Anılan tarihte Toy Ali ve Gök Ali Oğlu cemaatlerinin toplam 11 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹¹⁷.

Gök Karlı/Gökkazlı

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Maraş'ta Cerid tâifesi içerisinde kaydedilen aşiret yirmi hâne vergi nüfusuna sahipti⁹¹⁸. Aşiretin birçok Cerid aşiretiyle birlikte Yeni İl'e katılmış oldukları görülmektedir⁹¹⁹. Öte yandan Danişmendli Türkmenleri içerisinde de aynı adı

⁹¹³ BOA TD, nr.155, s.236.; BOA TD, nr.218, s.26–27.; BOA TD, nr.315, s.511.; KKA TD, nr.30, s.149/a.

⁹¹⁴ BOA TD, nr.402, s.461.; KKA TD, nr.116, s.178/b.

⁹¹⁵ Şahin, (1980), 194.; KKA TD, nr.604, s.218.

⁹¹⁶ BOA TD, nr.402, s.396.; BOA TD, nr.998, s.453.

⁹¹⁷ KKA TD, nr.116, s.270/b.

⁹¹⁸ BOA TD, nr.402, s.375.

⁹¹⁹ Şahin, (1980), 194.

taşıyan bir aşiretin varlığı bilinmektedir⁹²⁰. Halep Türkmenleri arasında Kazlı adıyla bir cemaat bulunmaktaydı⁹²¹.

Gökçe

Küşne tâifesi aşiretleri arasında yer alan ve Maraş yörelerinden olarak kaydedilen aşiret Gökçe ve Yerköylü adlarıyla iki cemaat halinde bulunmaktaydı. Bunlardan Yerköylü bölüğünün Berriye’de kışladıkları aktarılrken asıl Gökçe bölüğünün yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi verilmemiştir. 1525 yılında 54 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan aşirete sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır⁹²².

Gökçe Mağaralı

Demrek tâifesine mensup olan aşiret Kara Hayıt nâhiyesinde Gökçe Mağara adlı yerde kışlamakta ve Küçük Kırbal’da yaylamaktaydı. 1563’te ziraat ettikleri Gökçe Mağara aşiretin sâkin olduğu bir köy haline dönüşmüştür. 1525’te 36 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaatin 1563’te anılan köyde 133 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı. Aşiret yerleşik hale gelmiş olduklarından daha sonraki tahrîrde konargöçer aşiretler arasında bulunmamaktadır⁹²³.

Gökçeli

Halep Türkmenlerinin Bayad ve Köpekli Avşarı boyları arasında bulunan Gökçeli aşiretinin⁹²⁴ Dulkadirliiler arasında bulunan kolunun Anamaslı tâifesine tâbî olan iki şubesi vardı. Bu iki şubeden biri Çeşme’de kışlayıp Gökçe Dağı yaylarken diğer cemaat ise Hârûniye’de kışlayıp Çukur Hisar’da yaylamaktaydı. Dulkadirli Türkmenleri içerisinde 1525’te 35 hâne ve 22 mücerred nüfusla kaydedilmiş olan cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamakla birlikte⁹²⁵ Sis Sancağında Eğlen Oğlu tâifesinin Ayrıdamlı kolu içerisinde ilk olarak 1536-37’de kaydedilmiş Gökçeli cemaati bulunmaktaydı. Dulkadirli Sancağında

⁹²⁰ Gündüz, (2005), 99.

⁹²¹ Çakar, (2006), 242.

⁹²² BOA TD, nr.402, s.537, 538.

⁹²³ BOA TD, nr.402, s.696.; KKA TD, nr.101, s.97/a.

⁹²⁴ Çakar, (2003),182,187.

⁹²⁵ BOA TD, nr.402, s.186.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.116, s.40/b.

Kesik adlı mezrayı ziraat eden cemaatin anılan tarihte 30 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹²⁶. Bu durum Anamaslı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan cemaatin Sis'e gitmiş olabileceğini akla getirdiği gibi, Yeni İl Türkmenleri arasındaki Gökçeli adında bir aşiretin bulunması aşiretin bu İl'e dâhil olabileceği ihtimâlini de ortaya çıkarmaktadır.

Gurbet

Gurbet tâifesine isim veren aşiret Hısn-ı Mansur nâhiyesinde kışlayıp Alagözlü aşiretiyle birlikte Elbistan'da yaylamaktaydı. 1525'te Yel Divan, Siyah, Akarsal ve Uğruncu köylerine bir-iki hânelik nüfuslarla yerleştikleri görülen aşiretin toplam 27 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu vardı⁹²⁷. Bozok Sancağında Abdal kabilesinden olduğu bildirilip Gurbetân-ı İsfehâni olarak kaydedilen ve şark canibinden geldikleri aktarılan cemaat yazları Bozok'ta Gedik nâhiyesine gelirken kışları Akdeniz sahillerine inmekteydi. Aşiretin, Bozok'un ilk tahrîrinde 35 hâne, 1555'te 21 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹²⁸.

Gurbet Neccarlı

Dokuz boyuna mensup olan aşiret Güvercinlik'te Kilisecik adlı yerde kışlayıp, Kayducak adlı mahalli yaylamaktaydı. Aşiretin 1525'te iki cemaatinin toplam 116 hâne ve 18 mücerred, 1580'de ise 141 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹²⁹. Ayrıca Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Garib Neccarlı adıyla kaydedilmiş bir cemaat daha vardı. Ahsen Dere nâhiyesinde Karaca Viran mezrasını eken cemaatin 1580'de 46 bennâk ve 28 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹³⁰. Öte yandan Yeni İl Türkmenlerinin Hacılı aşireti içerisinde de bir Garip Neccarlı şubesi tespit olunmaktadır⁹³¹.

⁹²⁶ Halaçoğlu, (1979), 851.

⁹²⁷ BOA TD, nr.402, s.497.

⁹²⁸ BOA TD, nr.155, s.313.; BOA TD, nr.998, s.634.; BOA TD, nr.315, s.548.

⁹²⁹ BOA TD, nr.402, s.226, 233.; BOA TD, nr.998, s.448.; KKA TD, nr.116, s.95/b.

⁹³⁰ KKA TD, nr.108, s.325.; KKA TD, nr.116, s.94/b.

⁹³¹ Şahin, (1980), 197.

Gümanlı

Dulkadirliilerin daha önceki tahrîrlerinde bulunmayan aşiret 1580’de Küşne boyu içerisinde yer almaktaydı. Anılan tarihte aşiretin 18 bennâk ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹³².

Günde Hacılı

Dulkadirliilerin Bozok Sancağını yurt tutmuş aşiretleri arasında Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Günde Hacılı aşireti, sancağın ilk tahrîrinde iki bölük halindeydi. Aşiretin daha sonra Süleymanlı nâhiyesinde Ilıcak köyünde yerleşmiş olduğu ve bu köyün Geyiklice mezrasını da ettikleri görülmektedir. İlk tahrîrde 26 hâne ve 1 mücerred bulunan aşiretin yerleşmiş olduğu Ilıcak köyünün 1555 yılında 60 nefer nüfusu bulunmaktaydı⁹³³.

Gündeşli

İsmi Gündeş adındaki boybeyinden alan Gündeşli aşiretine mensup cemaatler Gündeşli, Tahirli, Kavurgalı ve Küşne tâifeleri arasına dağılmıştı. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Gündeşli tâifesi içinde aynı adla kaydedilen cemaat yalnızca 5 hâne vergi nüfusuna sahipti. Aynı zamanda bu tâife içerisinde boybeyi Gündeş ile sıhrî bağı olduğundan Veledân-ı Gündeşli adıyla kaydedilen bir bölük daha bulunmakta bunlar içlerinde Gündeş oğlu Şakir’in de bulunduğu 3 hânelik sipahi ve sipahizâdeden oluşmaktaydı. Gündeşli ve Veledân-ı Gündeş bölüklerinin Behisni’de Faryacık köyünde yerleşmiş durumdayken⁹³⁴, Gündeşli sipahilerinden oluşan bu bölük 1580’de 35 nefer nüfusla Küşne tâifesine dâhil edilmişti⁹³⁵.

İlk tahrîrde Tahirli tâifesi içerisinde Şâdi ismiyle de bilinen bir Gündeşli cemaati daha bulunmaktaydı. Okçu adlı yerde kışlayıp Karaçalı’yı yayladıkları kaydedilen cemaatin 9 hâne vergi nüfusu vardı⁹³⁶. Tahirli tâifesinin dağılması üzerine ona bağlı olan aşiretler Kavurgalı tâifesine dâhil edilince 1563’te Kavurgalı boyu içerisinde yazılan Şâdili cemaati

⁹³² *KKA TD*, nr.116, s.276/b.

⁹³³ *BOA TD*, nr.155, s.48, 50.; *BOA TD*, nr.315, s.196.; *KKA TD*, nr.31, s.91/a.

⁹³⁴ *BOA TD*, nr.402, s.102.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

⁹³⁵ *KKA TD*, nr.116, s.306/a.

⁹³⁶ *BOA TD*, nr.402, s.88.

anılan Gündeşli cemaati olmalıdır. Bu tarihte Mağara'da yaylayıp, Sunbas'ta kışlayan cemaatin 16 bennâk ve 36 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁹³⁷. Maraş'ta Şadi Bey Mahallesi de ihtimâlen bu aşiret tarafından kurulmuştu⁹³⁸.

Gündoğdulu

Kars-1 Maraş aşiretleri içerisinde Zâkirli tâifesine tâbî olan Gündoğdulu aşireti Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde aynı tâifenin Hoca Fakihli aşiretinin bir kolu olarak kaydedilmişti. Daha sonraki tahrîrde müstakil bir cemaat olarak yazılan Hoca Fakihli cemaatinin yaylakları Meğelgin havalisinde bulunmakta, kışlakları Adana'da Sarıçam sırtlarında yer almaktaydı. İlk tahrîrde 32 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1563'te 12 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹³⁹.

Gündüzlü

Gündüzlü aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Cerid, Eymir, Kavurgalı, Demircili tâifeleri içerisinde küçük şubeler halinde bulunmaktaydı. Aynı zamanda Maraş şehrinde yine bu aşiretin ileri gelenleri tarafından kurulduğu anlaşılan Gündüzlü Mahallesi bulunmakta ve 1525'te bu mahalle de 14 nefer sipahi ve sipahizâdeden başka 3 nefer de nöker yaşamaktaydı⁹⁴⁰. Özellikle nökerlerin, beylerin kapı halkı olmaları hasebiyle bu mahallede Gündüzlü aşiretinden bir beyin ikâmet etmiş olduğu anlaşılmaktadır. Avşarların bir kolu olan Gündüzlü aşiretine Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmaması Dulkadirli Avşar aşiretlerinden Yeni İl ve Bozulus teşekküllerine de büyük katılımının olmasından başka cemaatlerin müteakip tahrîrlerde Avşar üst adıyla kaydedilmesiyle de ilgili olmalıdır. Nitekim 1580 tarihinde Avşar adını taşıyan cemaat sayısında ve bu cemaatlerin nüfus miktarlarında mühim bir artış gözlenmektedir.

1525'te Gündüzlü aşiretleri Güvercinlik ve Kara Hayıt'ta kışlamakta ve Sultan Korusu'nu yaylamaktaydı. Güvercinlik'te Altın Tuba mezarası ve Tekak'ta Kurbağalı köyü de aşiretin ekinlikleri arasındaydı. Bu tarihte aşiretin toplam vergi nüfusu 26 hânedan

⁹³⁷ *KKA TD*, nr.168, s.82/b.

⁹³⁸ *KKA TD*, nr.101, s.3/a.

⁹³⁹ *BOA TD*, nr.998, s.448.; *KKA TD*, nr.168, s.93/b.

⁹⁴⁰ *BOA TD*, nr.402, s.770. *BOA TD*, nr.998, s.419.; *KKA TD*, nr.101, s.19/a.

müteşekkildi⁹⁴¹. Yine Kars-ı Maraş'ta Selmanlı tâifesine tâbî olan Gündüzlü aşireti 1525'te 6 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁹⁴².

Maraş Yörükleri içerisinde Kavurgalı-yı Maraş ve Demircili tâifeleri içerisinde birer bölüğü bulunan aşiretin bir kolu Azir'de kışlayıp Bayındır'da Sarvanlı adlı yerde yaylarken bir diğer bölüğü ise Kayseri havalisinde Köstere nâhiyesinde yurt tutmuş durumdaydı. 1525'te toplam 43 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁴³. Aşiretin daha sonra Köstere'de Kızılcâ İn köyünde yerleşmiş oldukları tespit olunmaktadır⁹⁴⁴.

Bozulus içerisinde 1540'da 23 hâne ve 5 mücerred nüfusu olan Gündüzlü cemaatinin II. Selim döneminde 21 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁴⁵. Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra ismine rastlanmayan Gündüzlü'nün Yeni İl Türkmenleri ile karışarak burada Gündüzlü Avşar'ı adıyla kayıtlı olan cemaati oluşturdukları anlaşılmaktadır⁹⁴⁶.

Gözdanlı/ Güzarlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Bertiz tâifesi aşiretleri arasında yazılmış olan aşiret Sarvendi'de kışlayıp Engizek'te yaylamaktaydı. 1580'de Dokuz tâifesine dâhil edildikleri görülen aşiretin bu kayıtlarda yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi verilmemiştir. 1525'te 140 hâne olan aşiretin nüfusu, 1580'de 43 bennâk ve 12 mücerredden oluşmaktaydı⁹⁴⁷.

---

⁹⁴¹ *BOA TD*, nr.402, s.378, 635.; *BOA TD*, nr.998, s.452, 435.

⁹⁴² *BOA TD*, nr.998, s.502.

⁹⁴³ *BOA TD*, nr.402, s.415.

⁹⁴⁴ *KKA TD*, nr.136, s.220/b.

⁹⁴⁵ Gündüz, (2007), 138.

⁹⁴⁶ Gündüz, (2007), 138.

⁹⁴⁷ *BOA TD*, nr.402, s.321.; *KKA TD*, nr.116, s.100/a.

Güne Küsen

Kavurgalı-yı Maraş tâifesinde Maraş Yörüklerinden olarak yazılan aşiret Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde iki bölük halinde toplam 66 hâne ve 31 mücerred nüfusla kaydedilmişti⁹⁴⁸. Aşiret müteakip tahrîrlerde bulunmamaktadır.

Güney Fakihli

Kars kazâsında Zâkirli tâifesi aşiretleri arasında yer alan Güney Fakihli cemaati, Niğde taraflarında yaylayıp Berendi'de kışlamaktaydı. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 31 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiret, 1563'te 4 bennâk ve 3 mücerred nüfusla eşkinciler arasında bulunmaktaydı⁹⁴⁹. Aşirete XVI yüzyıl sonunda Dulkadirli aşiretleri arasında rastlanmamaktadır.

5.9. H- Hacendili- Hüsneli

Hacendili/Hoçendi

Adana'da Hacılı nâhiyesinde Evla Beyli, Kuyucak, Demrud mezralarında kaydedilmiş olan aşiretin⁹⁵⁰ bir kolu da Bozok'a gitmişti. 1529'da 9 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaat 1555 tahrîrine göre Baltı nâhiyesinde Muhsin ile Kanak-ı Zîrin nâhiyesinde Dokuzin ve Kara Kaya köylerine yerleşmiş durumdaydı. Ağca Ağıl mezrasını da eken cemaatin bu tarihte 81 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁵¹.

⁹⁴⁸ BOA TD, nr.402, s.408-409.; BOA TD, nr.998, s.453.

⁹⁴⁹ BOA TD, nr.998, s.489.; KKA TD, nr.168, s.36/a.

⁹⁵⁰ BOA TD, nr.450, s.281.; KKA TD, nr.114, s.111/b.

⁹⁵¹ BOA TD, nr.155, s.104.; BOA TD, nr.315, s.34, 111, 113, 114.; KKA TD, nr.31, s.22/a, 63/b.

Hacı Ahmedli

Yalnızca Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Kızıllı boyuna mensup olarak kaydedilen Hacı Ahmedli cemaati Gündüzlü'yü yurt tutmuştu. Bu tarihte 9 hâne vergi nüfusuna sahipti⁹⁵².

Hacı Beyli

Maraş bölgesinde bulunan Dulkadirli Türkmenleri içerisinde yalnızca 1525 tarihinde bulunan aşiret Çimeli boyuna mensup olup bu tarihte 33 hâne nüfusu vardı⁹⁵³. Bozok Sancağında Karamanlı-yı Keskin ve Söklen kabileleri arasında da Hacı Beyli ve Hoca Beyli imlasıyla kaydedilmiş iki cemaat bulunmaktaydı⁹⁵⁴. Cemaat Boğazlıyan nâhiyesinin Orta Viran (Alibar Dede) ile Emlâk nâhiyesinin Viran Şehir köylerine yerleşmiş olup, Kızık Oluk ise cemaatin yaylağıydı. Aşiretin 1529 tarihinde 6 hâne ve 1 mücerred, 1542'de 8 hâne ve 1555 tarihinde 50 nefer nüfusa sahipti⁹⁵⁵. Bozok'ta Söklen kabilesi arasında da iki şubesi bulunan Hacı Beyli cemaati Üç Kilise, Hureyre, Çanakçı Kışlası, Göynük, Yassı Kışla, Sarı Öküz Alanı, Çivril, Yalıklı, İğdecik ve Eyicek Kışla mezralarında ziraat etmekteydi. Bu aşiretin, 1529 tarihinde toplam 55 hâne ve 1 mücerred, 1542'de 31 hâne ve 2 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁹⁵⁶.

Öte yandan Danişmendli Türkmenleri içerisinde de ismine rastlanan cemaat 1582'de 10 hânelik vergi nüfusuna sahipti⁹⁵⁷. Niğde Sancağında Şam Ardı nâhiyesinde Kendceğiz köyü Bakraz'dan gelerek buraya yerleşen Hacı Bay cemaati tarafından kurulmuştu⁹⁵⁸. Yine aynı defterde Niğde'ye bağlı Develi nâhiyesinde Vadi-i Derziler köyünün Nökerân-ı Hoca Beyli tarafından kurulduğu belirtilmiş ve burada kalabalık bir nüfus kaydedilmişti⁹⁵⁹.

---

⁹⁵² *BOA TD*, nr.402, s.667.

⁹⁵³ *BOA TD*, nr.402, s.645.

⁹⁵⁴ *BOA TD*, nr.155, s.196, 202–203.

⁹⁵⁵ *BOA TD*, nr.155, s.291.; *BOA TD*, nr.218, s.65.; *BOA TD*, nr.315, s.346, 362.; *KKA TD*, nr.30, s.70/b, 126/a.

⁹⁵⁶ *BOA TD*, nr.155, s.196, 202–203.; *BOA TD*, nr.218, s.34.

⁹⁵⁷ Gündüz,(2005), 100.

⁹⁵⁸ *KKA TD*, nr.135, s.86/b.

⁹⁵⁹ *KKA TD*, nr.135, s.306/b.

Hacı Halilli

Anamaslı boyu içerisinde yer alan Hacı Halilli cemaati, Hümâyunlu cemaati ile birlikte yaylayıp kışlamaktaydı. Bu cemaat Güvercinlik nâhiyesinde Taşlı Öyük, Örtülü ve Karaca Erik köyleriyle Yolluca mezralarında ziraat etmekteydi. 1525'te 23 hâne ve 4 mücerred, 1563'te ise 91 nefer vergi nüfusu bulunmakta olan aşirete⁹⁶⁰ Maraş'ın sonraki tahrîrlerinde tesadüf edilememiştir.

Hacı Hasanlı

Hacı Hasanlı aşiretine bağlı cemaatler Anamaslı ve Eymir boyları içerisinde bulunmaktaydı. Bu cemaatlerden biri Hârûniye'de kışlayıp yaylarken, aynı tarihte Eymir tâifesine bağlı olarak kaydedilen bir diğer bölüğü ise Şam Vilâyetinde Numaris Dağ'ında yaylamaktaydı. Bir diğer cemaat ise Zamantı kazâsında yurt tutmuş olup bu üç cemaatin 1525'te 27 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁶¹. Hacı Halilli aşireti Dulkadirliilerin daha sonraki tahrîrlerinde bulunmamakla birlikte Aksaray Sancağında aynı ismi taşıyan bir cemaate tesadüf edilmektedir⁹⁶².

Hacı İbrahim

Bozok'ta Evladı-ı Hacı İbrahim adıyla kaydedilen cemaat, ismini Şeyh İbrahim Zaviyesi şeyhinden almaktaydı. Şam Bayadı ve Karalı tâifeleri arasında küçük şubeler halinde yer alan cemaat, zaviyenin dervişleri ve ekinliklerinin gelirleri anılan zaviyeye tahsis edilmiş olan hânelerden oluşmaktaydı. Karı Deresi, Tutmuş, Anbarlı ve Küpçülü mezralarının gelirleri Şeyh Hacı İbrahim zaviyesine aitti. 1529 tarihli tahrîr defterinde Şam Bayadı'na tâbî olan aşiretin kolunun 11 nefer, Karalı'ya bağlı olan kolunun ise 4 hâne nüfusu bulunmaktaydı. Her iki bölüm içerisinde gelirleri yine anılan zaviyeye tahsis edilmiş olan toplam 34 hâne gayrimüslim de yaşamaktaydı⁹⁶³.

⁹⁶⁰ BOA TD, nr.402, s.155.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.101, s.199/b, 200/a, 209/b, 214/a.

⁹⁶¹ BOA TD, nr.402, s.184, 626.; BOA TD, nr.998, s.447, 550.

⁹⁶² Halaçoğlu, (2009), II, 954.

⁹⁶³ BOA TD, nr.155, s.257, 271.; BOA TD, nr.218, s.77, 83-84.

Hacı Yusuf lu

Bozok Sancağında yalnızca ilk tahrîrde adına rastlanan cemaat 3 hâne vergi nüfusundan ibaretti⁹⁶⁴.

Hacılar

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yalnızca Dokuz tâifesi içerisinde kaydedilen Hacılar aşireti küçük nüfuslu dört obaya bölünmüş durumdaydı. Kışlakları Gündüzlü ve Güvercinlik'te bulunan bu bölüklerin 1525'te toplam 48 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁶⁵. 1563'te Karguluk'ta Bükler ve Pınarbaşı'nda Bağçecik köylerinde ziraat edip kışlayan aşiretin toplam 10 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁶⁶.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Gündüzlü'de Kili köyü ve Antep'te Mevdud köylerinde bulunan cemaat, Karguluk'ta kışlayıp Engizek'i yaylamaktaydı. Bu tarihte Kızıllı boyuna tâbi olan cemaat Ayişe/Abeşe adlı mevrada, Küşne boyuna tâbi olan cemaat ise Antep'te Samça ve Merdemik adlı yerler ile Kilis'te Ride adlı mevrada kışlamaktaydılar. Bu tarihte Dokuz, Kızıllı ve Küşne tâifeleri içerisinde yer alan cemaatlerin vergi nüfusu toplam 152 neferd⁹⁶⁷.

Aşiretin Bozok kolu ile bu sancakta Ağçalı boyuna bağlı aşiretler arasında dört cemaat halinde kaydedilmişti. Burada bulunan Hacılar cemaati Küçük Kışla, Pirde, Mühenna, Göcek Cemal Kışla ve Göynük Kışla mevraları üzerine yazılmışlar aynı zamanda ekinlikleri olan mevralarda bir müddet sonra yerleşik olmuşlardı. 1529'da aşiretin toplam 125 nefer nüfusunun 87 hâne ve 15 mücerredden oluşan kısmı vergi mükellefiydi⁹⁶⁸. 1555'te Gedik nâhiyesinde Mühenna köyünde yerleşik olan cemaat⁹⁶⁹ Gedik nâhiyesinde Hamza Fakih

⁹⁶⁴ BOA TD, nr.155, s.319.; BOA TD, nr.998, s.631

⁹⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.215, 232, 243.; BOA TD, nr.998, s.448.

⁹⁶⁶ KKA TD, nr.101, s.226.; KKA TD, nr.108, s.450.

⁹⁶⁷ KKA TD, nr.116, s.72/a, 85/a, 147/a, 299/b.

⁹⁶⁸ BOA TD, nr.155, s.87–89.

⁹⁶⁹ BOA TD, nr.315, s.494.; KKA TD, nr.30, s.140/a.

Viranı ve Üç Ağıl mezralarıyla Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde Bağırca mezrasında da ziraat etmekteydi⁹⁷⁰.

Kayseri’de Yahyalı kabilesinde⁹⁷¹, Danişmendli ve Yeni İl Türkmenleri arasında da Hacılar cemaatleri vardı⁹⁷². Ayrıca Hacılardan bir kolun Bozok’tan ayrılarak İran’a gittiği bilinmektedir⁹⁷³. Hatta bu aşiretin beyi Keçel Bey diye meşhur olan İlyas Bey’e Şah İsmail, Şiraz bölgesinin hâkimliğini vermişti⁹⁷⁴. Öte yandan Halep Türkmenleri içerisinde Keçe Beyli adıyla bir cemaat bulunmaktaydı⁹⁷⁵.

Hacılı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Döngeleli, Küşne ve Dokuz tâifeleri içerisinde temsil olunan Hacılı aşiretinin aynı tarihte bir kolu da Adana’da Yüreğir nâhiyesinde bulunmaktaydı⁹⁷⁶. İlk tahrîrde Döngeleli içerisinde Maraş Yörüklerinden olarak kaydedilen 23 hânelik cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır⁹⁷⁷. Dokuz boyuna tâbî şube ise 1525’te 7 hâne ve 2 mücerred⁹⁷⁸, 1580’te 7 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna mâlikti⁹⁷⁹.

Küşne boyuna tâbî olan Hacılı cemaati ilk tahrîrde 6 hâne, 1580’de 28 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Camustil nâhiyesinde Demirlik Adaca köyünde,⁹⁸⁰ Antep’te Samça ve Merdemik ile Kilis’te Ride mezralarında kışlayan cemaat aynı yerlerde ziraat de yapmaktaydı⁹⁸¹.

Anamashlı boyu içindeki şubelerden bazısı Diyarbekir’de bazısı Arslanlı’da kışlayan 54 hâne, 1 imâm ve 7 mücerred vergi nüfusundan ibaretti⁹⁸². Dulkadirliilerin son tahrîrinde

⁹⁷⁰ BOA TD, nr.155, s.87-90.; BOA TD, nr.218, s.11-13.; BOA TD, nr.315, s.494-496.; KKA TD, nr.30, s.25/b, 140/a.

⁹⁷¹ BOA TD, nr.976, s.87.

⁹⁷² Şahin, (1980), 196–197.

⁹⁷³ Sümer, (1999b), 180.

⁹⁷⁴ Gündüz, (2009), 90.

⁹⁷⁵ Çakar, (2006), 242.

⁹⁷⁶ BOA TD, nr.450, s.97, 69, 77.; KKA TD, nr.114, s.27/a, 44/a, 69/a, 77/b.

⁹⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.459.; BOA TD, nr.998, s.455.

⁹⁷⁸ BOA TD, nr.402, s.260.; BOA TD, nr.998, s.449.

⁹⁷⁹ KKA TD, nr.116, s.80/b.

⁹⁸⁰ KKA TD, nr.101, s.61.

⁹⁸¹ BOA TD, nr.402, s.592.; KKA TD, nr.116, s.299/b.

⁹⁸² BOA TD, nr.402, s.163.

Anamaslı içerisinde yer alan Hacılı aşiretinin ise 19 bennâk ve 20 mücerred nüfusu bulunmakta olup, bunlar Düden adlı yerde kışlarken Sakız-ı Kebir (Sakar Köprüsü) ziraat edip yaylamaktaydılar⁹⁸³.

Bozok'ta Ağcalı tâifesi içinde 1529'da Küçük Kışla, Mühenna, Pirde, Göcek mezralarında kayıtlı olan aynı zamanda buraları ziraat eden Hacılar cemaati, 87 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu vardı⁹⁸⁴. Ayrıca aşiretin bir diğer kolu ise Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolu arasında yer almaktaydı. Yeni İl de 1548'de nüfusu belli olmayan cemaatin vakıf mülkâhatından Alın Pınarı, Kızıl Gedik, Mescitli ve Kuyuluca yurtlarında yaylakçılık yaptığı, 1583'te Garib Neccarlı ismiyle anılmaya başlandığı görülmektedir. Aşiretin Güvercinlik'te kışladığı ve Kangal-belinde yayladığı tespit olunmaktadır⁹⁸⁵.

Hadiceli

Dulkadirliilerin Anamaslı ve Gurbet tâifeleri içerisinde birer şubesi bulunan Hadiceli aşiretinin ilk tahrîre göre yaylak ve kışlak mahallerini tespit etmek mümkün olmamaktadır. Ancak 1580'da yalnızca Anamaslı tâifesi içerisinde yer alan aşiretin Maraş yörüklerinden olduklarının bildirilmesi, onların sancak dâhilinde konargöçerlik ettiklerini göstermektedir. Aşiret 1525'te 8 hâne, 1580'de ise 2 bennâk ve 1 mücerred nüfusa sahip olan küçük bir cemaatti⁹⁸⁶.

Halalı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Anamaslı boyuna bağlı olan aşiretin defterde yaylak ve kışlakları hakkında bilgi verilmemektedir. İsmi aile reisi olan Hala'dan alan aşiret, Yeni İl'in teşkil edilmesi ile bu teşekküle dâhil edilmiştir. 1525'te 36 hâne nüfusu olan aşiretin 1548 tahrîrine göre Yeni İl'de 13 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁸⁷.

---

⁹⁸³ *KKA TD*, nr.116, s.67/a.

⁹⁸⁴ *BOA TD*, nr.155, s.87-89.

⁹⁸⁵ Şahin, (1980), 196-197.

⁹⁸⁶ *BOA TD*, nr.402, s.144, 535.; *BOA TD*, nr.998, s.445.; *KKA TD*, nr.116, s.67/b.

⁹⁸⁷ *BOA TD*, nr.402, s.164.; *BOA TD*, nr.998, s.446.; *BOA TD*, nr.262, s.58.

Halid Fakihli

Bozok Sancağında Ark ve Yancık Kışla mezralarında ziraat eden cemaat 1529 tarihinde 4 hâne ve 7 sipahi nüfusuna sahipti⁹⁸⁸. Aşirete Bozok'un müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Halifeli

Anamas boyuna mensup olan aşiret perakende yörükler olarak tavsif edilmiş olup bazı yıllar Darende'de bazen ise başka yerlerde kışlamaktaydı. 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Halifeli diğer adıyla Bertizli olarak kaydedilen aşiret iki bölük halinde bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Bayındır'da kışlayıp Gökçe Dağı yaylarken diğer bölümü ise Bertiz'de Köse Halil Alanı adlı mezrada ziraat etmekteydi. Aşiretin küçük bir bölümü ise Çokak'ta yaylayıp Kars'ta kışlamaktaydı. 1525 yılında 10 hâne ve 1 mücerred, 1563'te 19 hâne ve 23 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin, 1580'de iki bölümünün toplam 18 hâne ve 11 mücerred nüfusu vardı⁹⁸⁹.

Aşiretin Bozok kolu ise 1529'da 13 hâne vergi nüfusa sahipti. Bozok'un 1555 ve 1575 tarihli tahrîrlerinde Akdağ nâhiyesinde Şarklıyân cemaatinin sâkin olduğu Halife Kışlası köyü muhtemelen onların eski kışlaklarından biriydi⁹⁹⁰.

Halil Eceli

Bozok'ta Şam Baydı boyuna mensup aşiretler arasında kaydedilen Halil Eceli aşireti Günlar, İğdelice, Ağca Viran, Yenice, Boz İkiz, Göde, Ömer Hacılı ve İççe mezralarını ziraat etmekteydi 1529 iki bölük halinde kaydedilen aşiret toplam 28 nefer nüfusa mâlikti⁹⁹¹.

---

⁹⁸⁸ BOA TD, nr.155, s.317.

⁹⁸⁹ BOA TD, nr.402, s.154.; KKA TD, nr.168, s.136/a, 300/b.; KKA TD, nr.101, s.157/a.; KKA TD, nr.116, s.65/a, 42/b.

⁹⁹⁰ BOA TD, nr.155, s.57.; BOA TD, nr.315, s.326.; KKA TD, nr.30, s.54/b.

⁹⁹¹ BOA TD, nr.155, s.257, 318.; BOA TD, nr.998, s.624, 631.

Halil Evcili

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Andırın Eymirlisi tâifesi aşiretleri içerisinde kaydedilen cemaatin yaylak ve kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1563'te ise aşiretin Hârûniye'de Yeşil köyünde kışlayıp ziraat ettikleri kaydedilmiştir. Aşiretin ilk tahrîrinde 7 hâne ve 1563'te 13 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusu olduğu tespit olunmaktadır⁹⁹².

Halil Fakihli

1542 tarihli tahrîrden itibaren Bozok havalisinde rastlanan ve Sorgun nâhiyesinde Beşkavak mezrasını ziraat eden cemaat bu sırada 20 hâne ve 6 mücerred nüfusa mâlikti. 1555 ve 1575 tarihli tahrîrlerde Emlâk nâhiyesinde Halil Fakihli isimli bir köyün bulunması aşiretin anılan köyde yerleşmiş oldukları kanaatini uyandırmaktadır⁹⁹³. Öte yandan Maraş'ın ilk tahrîrlerinde görülmeyen aşirete 1580'de Küreciyân boyu içerisinde yazılmış olduğu ve anılan tarihte aşiretin 8 bennâk ve 12 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı⁹⁹⁴.

Halil Hüseyinli

Bozok Sancağında Süleymanlı boyuna bağlı olarak kaydedilen aşiret 1529'da 11 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti⁹⁹⁵. Daha sonraki tahrîrlerde aşirete tesadüf edilmemiştir.

Halilli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bostancıyân tâifesine tâbî olan ve Bostancı cemaatiyle kışlayıp yaylamakta olan cemaat 7 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilmişti. 1563'te aşiretin Keferdiz nâhiyesinde Cebel Kala köyünde ziraat edip kışlamakta olan 114 nefer nüfusu vardı⁹⁹⁶. Aynı tarihte Kavurgalı tâifesi içerisinde bulunan

---

⁹⁹² BOA TD, nr.402, s.949.; KKA TD, nr.168, s.290/a.

⁹⁹³ BOA TD, nr.218, s.165.; BOA TD, nr.315, s.463.; KKA TD, nr.30, s.121/b.

⁹⁹⁴ KKA TD, nr.116, s.172/b.

⁹⁹⁵ BOA TD, nr.155, s.59.; BOA TD, nr.998, s.600.

⁹⁹⁶ BOA TD, nr.402, s.195.; BOA TD, nr.998, s.447.; KKA TD, nr.101, s.87/b.

Mağara'da yaylayıp Sunbas'ı kışlamakta olan bölüğünün ise 30 bennâk ve 18 mücerred nüfusu bulunmaktaydı⁹⁹⁷.

Hallâclı

Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine bağlı olan Hallâclı aşiretinin⁹⁹⁸, Dulkadirliilerin ilk tahrîrde Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen kolu Adana civarında kışlayıp Göksun'u yaylamakta olan 33 hâne vergi nüfusundan müteşekkildi⁹⁹⁹. Kars Kavurgalısi içinde bulunan 34 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusundan mürekkep Hallâclı cemaati ise¹⁰⁰⁰ Revan'da kışlayıp Meğelgin'de yaylamaktaydı. 1563 tahrîrine göre aşiretin 27 hâne ve 10 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁰¹. 1580'de bir bölüğü Adana'da diğer bölüğü Andırın'da olduğu kaydedilen aşiretin yaylakları Göksun'da olup bu sırada toplam 55 bennâk ve 51 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁰². Ayrıca Hallâclı aşiretine mensup olan cemaatler Üzeyir Sancağında Caksendi, Kayseri'de Yahyalı kabilesine bağlı olarak Karataş nâhiyesinde Keklice/ Kekcek, Niğde Sancağının Ürgüp nâhiyesinde Aşağı Akşehir, Eyneçik ve Halil kuyusu köylerinde yerleşmiş durumdaydılar¹⁰⁰³.

Hamal/Canal

Anamaslı tâifesi içerisinde kaydedilen cemaat 1580'de Derbizak'ı kışlayan 21 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁰⁴. Aşiretin daha sonra Yeni İl Türkmenlerine katıldığı ve 1630'da bu İl'de 6 nefer nüfusla mukayyet oldukları görülmektedir¹⁰⁰⁵.

Hamidli

Ağca Koyunlu boyunun en büyük aşireti olan Hamidli aşiretinin bölükleri Aladinek nâhiyesinde Harmancık, Karagöl, Belpınar ve Eğrice, Maraş nâhiyesinde Yaylu-yı Sagır ve

⁹⁹⁷ *KKA TD*, nr.168, s.77/b.

⁹⁹⁸ Çakar, (2003), 175.

⁹⁹⁹ *BOA TD*, nr.402, s.658.

¹⁰⁰⁰ *BOA TD*, nr.998, s.492.

¹⁰⁰¹ *KKA TD*, nr.168, s.84/a.

¹⁰⁰² *KKA TD*, nr.116, s.145/b.

¹⁰⁰³ *KKA TD*, nr.193, s.21/b.; *BOA TD*, nr.976, s.86.; *KKA TD*, nr.136, s.195/a.; *KKA TD*, nr.135, s.188/b, 206/a, 313/a.

¹⁰⁰⁴ *KKA TD*, nr.116, s.37/b.

¹⁰⁰⁵ Şahin, (1980), 272.

Kilis'te Sarı Boğsak köylerinde, aşiretin bazı cemaatleri ise müteferrik olarak kışlamaktaydı. Aşiret Nurhak, Engizek ve Sof Dağlarıyla Gökçayır'da hem yaylamakta hem de buralardaki mezraları ziraat etmekteydiler. Aşiretin Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesi içerisinde bulunan küçük bir kolu ise tamamıyla sipahilerden oluşmaktaydı¹⁰⁰⁶. 1525'te iki cemaat halinde bulunan aşireti toplam 152 hâne ve 16 mücerred, 1563'te 200 nefer nüfusu vardı. 1580'de 920 nefer nüfusa sahip olan aşiretin 426 bennâk ve 470 mücerredi vergi mükellefiydi¹⁰⁰⁷.

Yeni İl'de 1583'ten itibaren ismine rastlanan Hamid cemaati de Ağca Koyunlu tâifesine bağlı olan Hamidli aşiretinin bir parçasıydı. Yeni İl'de Timur ilinde kışlamakta olan cemaatin vergi hâsılının birlikte yazıldığı Göbelli, Çıkınlı, Kalaycılı, Yağbasan ve Durdu Yayılcı cemaatleri Dulkadirli Türkmenlerine mensup cemaatlere dendi¹⁰⁰⁸. Tarsus Türkmenlerinin Günerli ve Kusun tâifesinde¹⁰⁰⁹, Aydın Sancağının Yenişehir kazâsında Karaca Koyunlu tâifesinde, Kastamonu'da Boyabad kazâsında, Kara Hisarı Sahib (Afyon) Sancağında Barçınlı kazâsında ve Sarıhan Sancağının Gördes kazâsında da Hamidli adını taşıyan aşiretler bulunmaktaydı¹⁰¹⁰.

Hamurlu

Dulkadirli Türkmenlerinin Anamashlı boyuna mensup olan aşiret 1525'te 80 hâne ve 14 mücerred, 1580'de ise 227 bennâk ve 128 mücerred vergi nüfusundan başka 5 hâne ve 1 mücerred sayyâd olarak kaydedilmişti¹⁰¹¹. Bozok Sancağında yalnızca 1529 yılında Süleymanlı tâifesine bağlı aşiretler arasında kaydedilmiş olan cemaat 13 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti¹⁰¹². Bozok Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanmayan aşiret Dulkadirli Türkmenlerinin yoğun olarak buldukları Kayseri Sancağının Köstere ve Malya nâhiyelerinde rastlanan Hamurlu cemaati olmalıdır. Nitekim 1570'de Malya nâhiyesinde bulunan ve toplam 14 hânedan oluşan Hamurlu aşiretinden 5 hânesi için Dulkadirli'den

¹⁰⁰⁶ *KKA TD*, nr.168, s.88/a.

¹⁰⁰⁷ *BOA TD*, nr.402, s.559.; *KKA TD*, nr.101, s.42/a, 145/a–146/a.; *KKA TD*, nr.116, s.129/b, 136/b, 140/b, 141/b.

¹⁰⁰⁸ Şahin, (1980), 197.

¹⁰⁰⁹ Bilgili, (2001), 203, 245.

¹⁰¹⁰ Halaçoğlu, (2009), III, 987–988.

¹⁰¹¹ *BOA TD*, nr.402, s.167.; *BOA TD*, nr.998, s.446.; *KKA TD*, nr.116, s.29/b.; *KKA TD*, nr.116, s.8/b.

¹⁰¹² *BOA TD*, nr.155, s.58.

geldikleri kaydedilmiştir. Bu sırada Kışla-1 Dikilitaş'ta bulunan aşiret aynı zamanda Köstere nâhiyesine bağlı Karacaviran mezrasını da ziraat etmekteydi. 1584'de köy olarak kaydedilen Dikilitaş'ta yerleşik olan cemaat 9 neferden ibaretti¹⁰¹³.

Hamza Fakihli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş havalisinde Ağca Koyunlu içerisinde yer alan ve 16 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaatin, 1580'de 47 bennâk ve 48 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰¹⁴. Ayrıca Dulkadirliilerin son tahrîrinde Zamantı kazâsındaki Yörükler arasında kaydedilen Karı Kışlalı aşireti, Sarı Kayalı, Kara Kilise ve Koyun Abdallı bölüklerine ayrılmış olup bunların 170 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusu gibi hatırı sayılır bir nüfusu vardı¹⁰¹⁵. Ayrıca Güvercinlik'te Hamza Abdallı adıyla sayyâdlar arasında bulunan 3 hâne ve bir mücerredten müteşekkil bir bölük vardı¹⁰¹⁶. Hamza Fakihli cemaatinin bir kolu ise Bozok havalisine gitmiş burada Taharet Özü ve Şirazi mezrasında ziraat etmekteydi. 1529'da Bozok havalisinde bulunan şube 5 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰¹⁷.

Bozok'ta Gedik nâhiyesinde Ağcalı ve Mesudlu tâifeleri içinde Hamzalı adında cemaatler de bulunmaktaydı. Aşiret, 1529'da 13 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olup, Hamzalı Kışlası, Karaca Viran, Seydi Ahmed (Kara Ağıl) ile Kanak-ı Çubuk yakınında bulunan Alacalar mezralarında ziraat etmekteydi. Ayrıca cemaat Karkın mezrasını Tecirli ve Madrasun cemaatleri ile Öküz Damı mezralarını ise Karı Kışlalı cemaatiyle müştereken tasarruf etmekteydi¹⁰¹⁸. Yeni İl'in ilk tahrîrinde Dulkadirli tâifelerinden olarak kaydedilen Hamzalı cemaatinin¹⁰¹⁹ bir kolu da Kınık nâhiyesinde bulunmaktaydı¹⁰²⁰.

¹⁰¹³ BOA TD, nr.976, s.102 ve 111.; KKA TD, nr.136, s.201/a.

¹⁰¹⁴ BOA TD, nr.402, s.578.; KKA TD, nr.116, s.138/a.

¹⁰¹⁵ BOA TD, nr.998, s.548.

¹⁰¹⁶ KKA TD, nr.116, s.10/b.

¹⁰¹⁷ BOA TD, nr.155, s.318.; BOA TD, nr.998, s.631.

¹⁰¹⁸ BOA TD, nr.155, s.17-18.; BOA TD, nr.218, s.4, 48.

¹⁰¹⁹ BOA TD, nr.262, s.49, 51, 45.

¹⁰²⁰ BOA TD, nr.450, s.179.; KKA TD, nr.114, s.179/a.

Öte yandan, Oruç Bey Bayat, Şah Abbas zamanında Safevî hâkimiyetinde bulunan Türkmen aşiretleri içerisinde de Hamzalı aşiretinin bulunduğunu kaydetmekle birlikte bunların hangi Türkmen grubundan oldukları yolunda açıklama yapmamaktadır¹⁰²¹.

Hamza Hacılı

Dulkadirlielerin Küşne tâifesi aşiretleri arasında yer alan Hamza Hacılı aşireti, Şarkıyâna bağlı olarak kaydedilmişti. Aşiret hakkında bunların Şark'tan geldikleri ancak reâyâ makulesi olmayıp bazılarının sipahi oldukları, bunların avârız-ı divâniyye, tekâlif-i örfiyye ve diğer vergilerden muâf bulduklarına dâir ellerinde hükm-i şerif bulunduğu kaydedilmiştir. Yalnızca 1580 tarihinde yazılan cemaat toplam 84 nefer muâftan oluşmaktaydı¹⁰²².

Hamzacıklı

Kavurgalı tâifesine tâbî olan aşiret Kars-ı Maraş'ta Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlamaktaydı. Yalnızca 1563 tarihli tahrîrde ismine rastlanan aşiretin bu sırada 7 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁰²³.

Han Paşalı

Han Paşalı aşireti Dulkadirlielerin Eymir tâifesine tabiydi. İlk tahrîrde Zamantı kazâsında buldukları bildirilen aşiretin 1580'de Güvercinlik'te Kızıl Sögüt köyünde kışlayıp ziraat ettikleri kaydedilmişti. 1525 yılında 10 hâne vergi nüfusuna sahip olan aşiretin, 1580 yılında 44 bennâk ve 42 mücerred nüfusu vardı¹⁰²⁴.

Hanifi Veledânı

Bertiz tâifesi içinde yer alan ve yalnızca 1525 tarihli defterde ismine rastlanan cemaat Karguluk'ı kışlayan Elbistan'ı yaylayan 4 nefer nökerden ibaretti¹⁰²⁵.

¹⁰²¹ Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan, (2014), 33.

¹⁰²² KKA TD, nr.116, s.304/b.

¹⁰²³ KKA TD, nr.168, s.87/b.

¹⁰²⁴ BOA TD, nr.998, s.561.; KKA TD, nr.116, s.264/a.

¹⁰²⁵ BOA TD, nr.402, s.327.

Harmanlı

Kavurgalı tâifesine bağlı olan aşiret ilk tahrîrde iki şube halinde bulunmaktaydı. Bunlardan Kars-ı Maraş'ta bulunanı Mağara'da yaylayıp, Sunbas'ta kışlarken diğer bölümü Güvercinlik nâhiyesinde Çeki Pınar köyünde ziraat edip kışlamaktaydı. 1563'te bu iki cemaatin toplam 29 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁰²⁶.

Harun

Harun aşiretine mensup cemaatler Dulkadirliilerin Maraş ve Bozok kollarından başka Bozulus ve Yeni İl Türkmenleri arasına dağılmış durumdaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda aşiret iki şube halindeydi. İlk tahrîre göre bu cemaatlerden 15 hânedan oluşanı Bertiz'de kışlayıp Gökçek Başı'nı yaylamaktayken, 62 hâne nüfusuna sahip olan diğer bölümü Diyarbakir'deydi¹⁰²⁷. Harun aşiretinin Diyarbakir'de bulunan şubesi ihtimâlen Bozulus Türkmenlerine karıştığı ve diğer bölümü ise Bozok havalisine gitmiş olduğundan Maraş'ın daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Harun aşireti, Bozok Sancağındaki Çiçekli boyu içerisinde Yabaltınlı aşiretine bağlı olarak iki şube halindeydi. Gedik nâhiyesinde Düğün Öyüğü ve Ağca Kışla mezrasını eken aşiretin bu mezralara yerleşerek köye dönüştürdükleri anlaşılmaktadır. 1529 yılında 16 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin adı geçen köylerde 1555'te 70, 1575'te 28 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁰²⁸. Öte yandan Yeni İl Türkmenlerini Dulkadirli aşiretleri içerisinde de Harun aşireti bulunmaktaydı. Sarı Ömerli aşiretine bağlı olduğu kaydedilen cemaat Mescidli yurdunda yaylakçılık yapmaktaydı¹⁰²⁹.

Hasan Ağalı ve İncek

Küreciyân boyu içerisinde bulunan Hasan Ağalı diğer adıyla İncek cemaatinin 54 hâne nüfusuna sahip olan bölümüne, 5 hâne de Adana defterinden ifraz edilerek dâhil edilmişti¹⁰³⁰.

¹⁰²⁶ *KKA TD*, nr.168, s.87/a.; *KKA TD*, nr.101, s.207.

¹⁰²⁷ *BOA TD*, nr.402, s.613.; *BOA TD*, nr.402, s.615.

¹⁰²⁸ *BOA TD*, nr.155, s.145. *BOA TD*, nr.218, s.11, 20.; *BOA TD*, nr.315, s.542, 543, 546.; *KKA TD*, nr.31, s.168/a, 168/b.

¹⁰²⁹ Şahin, (1980), 197.

¹⁰³⁰ *BOA TD*, nr.402, s.311.; *BOA TD*, nr.998, s.450.

1580'de aşiretin Kars tevabiinde Gühtil adlı köyde 27 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰³¹.

Hasan Demircili

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Döngelili tâifesine bağlı olarak kaydedilen Hasan Demircili aşireti Maraş Yörükleri arasında kaydedilmiş olup Şehire nâhiyesinde Toklucu adlı yerde konargöçerlik eden 22 hânedan oluşmaktaydı¹⁰³². 1580'de Gündüzlü'de Toklu Kuyusu köyünde kışlayıp ziraat eden ve Antakya'da Kavurgalı ile olan iki cemaatin toplam 27 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰³³. Aynı tarihte aşiretin Küşne tâifesi içerisinde bulunan bölüğü ise Sivas taraflarında Bey Dağı'nı yaylamakta olup, bunların toplam 20 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁰³⁴.

Hasan Hacılı

Maraş havalisinde Kars Kavurgalı tâifesi içerisinde ilk tahrîrde 13 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan cemaatin¹⁰³⁵ bir kolu da Bozok'ta bulunmaktaydı. Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde bulunan cemaat 1529'da iki şube halinde 64 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁰³⁶.

Hasan Kethüdâ

Anamaslı boyuna bağlı olan Hasan Kethüdâ cemaati ismini 1525 tahrîrinde cemaatin başında bulunan kethüdâsından almaktaydı. Aşiretin Kemer nâhiyesinde kışlağı olan Pehlivanlı Sazı, 1563'te Pehlivan Çınarı Köyü olarak kaydedilmişti. 1525'te 16 hâne ve 4 mücerred nüfusa mâlik olan cemaat 1563'te Hasan Kethüdâ diğer adıyla Kayalı olarak 9 mücerred ve 7 bennâk nüfusa sahipti¹⁰³⁷. 1580'de Maraş'ta görülmeyen cemaat Kayalı

¹⁰³¹ *KKA TD*, nr.116, s.165/a.

¹⁰³² *BOA TD*, nr.402, s.443.; *BOA TD*, nr.998, s.454.

¹⁰³³ Toklu Kuyusu, Üzeyir Sancağında Derbisak nâhiyesinde bulunmaktaydı. *KKA TD*, nr.193, s.60/b.; *KKA TD*, nr.116, s.187/b.

¹⁰³⁴ *KKA TD*, nr.116, s.255/a.

¹⁰³⁵ *BOA TD*, nr.998, s.491.

¹⁰³⁶ *BOA TD*, nr.155, s.59, 61.

¹⁰³⁷ *BOA TD*, nr.402, s.127.; *BOA TD*, nr.998, s.445.; *KKA TD*, nr.101, s.83/b.

adıyla 1583'te Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolu içerisinde yazılmıştı. Aşiretin 1691'de Humus Sancağında Şimâkiyye köyüne iskân edildikleri anlaşılmaktadır¹⁰³⁸.

Hasançi

Bozok'ta 1529'da Ağcalı, Kızılkocalı, Selmanlı ve Şam Bayad tâifelerine tâbi olarak kaydedilen Hasançi cemaatleri bulunmaktaydı. Ağcalı'ya bağlı olan cemaat Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde Çatak Kışla, Öyük Kışla, Sapasıçan, Apacı mezarlarını ekmekteydi. Bunlardan Çatak Kışla (Seydiyar Kışlası) köye dönüşerek aşiret tarafından iskân olunmuştu¹⁰³⁹. Şam Bayad'a dâhil olan iki cemaat Altın Diken, Delik Diken, Kala Viran, Gümüş Diken, Menteşe Ekinliği mezarları ile Keskin'de Zambak Viranı, Elekli Gölü mezarlarını ekmekteydiler. Kızılkocalı'ya bağlı olan cemaat Baltı nâhiyesiydi. Baltı nâhiyesinde bulunan köy 1555 tarihinde 28 nefer nüfusa sahipken¹⁰⁴⁰ aşiretin Selmanlı içindeki şubesi 6 hânedan müteşekkildi¹⁰⁴¹.

Hasanlı

Anamaslı, Peçenek, Osmanlı, Bertiz, Gündeşli ve Döngelili tâifeleri içerisinde Hasanlı adlı cemaatler bulunmaktaydı. Döngelili içerisinde yer alan cemaat Maraş Yörükleri olarak kaydedilmiş, Şehire nâhiyesinde Eyicek adlı yerde konargöçerlik etmekte olan 18 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁴². Peçenek tâifesi içerisinde Şah Melikli'den olarak kaydedilen Hasanlı cemaati ilk tahrîre göre 32 hâne ve 5 mücerred nüfusa sahipken¹⁰⁴³ Gündeşli tâifesine tâbi olan cemaatin ise aynı tarihte Behisni kazâsında Esferi köyünde 4 ve Çomak köyünde 12 hâne olmak üzere toplam 16 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁴⁴. Ayrıca Bertiz tâifesi içerisinde Hasan Veledânı adıyla bir cemaat daha bulunmaktaydı. Berayaları kışlayıp

¹⁰³⁸ Şahin, (1980), 206.

¹⁰³⁹ *BOA TD*, nr.155, s.98,103–104.; *BOA TD*, nr.315, s.108, 110, 115, 116, 121, 125.; *KKA TD*, nr.31, s.61/b, 64/b, 65/a, 67/b, 70/a.

¹⁰⁴⁰ *BOA TD*, nr.155, s.42.; *BOA TD*, nr.315, s.21.; *KKA TD*, nr.31, s.14/a.

¹⁰⁴¹ *BOA TD*, nr.155, s.103, 130, 233, 234, 240.; *BOA TD*, nr.998, s.603, 607, 621.

¹⁰⁴² *BOA TD*, nr.402, s.442.; *BOA TD*, nr.998, s.454.

¹⁰⁴³ *BOA TD*, nr.402, s.382.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

¹⁰⁴⁴ *BOA TD*, nr.402, s.102.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

Binboğa'da Osman kuyusunu yaylayan 13 neferin içerisinde Hasan Veledâni olarak sipahi ve sipahizâdegan 3 nefer de bulunmaktaydı¹⁰⁴⁵.

Hasanlı adını taşıyan cemaatler içerisinde sahip olduğu nüfus bakımından en büyüğü Osmanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Kars-ı Maraş'ta Özcük Burnu mezrasında kışlayıp Geben yakınlarında kışlayan cemaat 1525'te 114 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁴⁶. 1563'te Tur Alili cemaatiyle birlikte kaydedilmiş olan cemaatin 7 sipahiden başka, 78 bennâk ve 59 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁴⁷. Osmanlı tâifesi içerisinde bulunan Hasanlı cemaatinde sayyâd olarak kaydedilen kısmı 7 bennâk ve 4 mücerred, Andırın'da eşkinciyan olarak kaydedilen kısmı 2 bennâk ve 2 mücerred nüfusa sahipti¹⁰⁴⁸.

Yine 1563'te Şeyh Leng tâifesine bağlı olarak kaydedilen Hasanlı cemaati 43 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmakta olup, Taşlı Öyük'te kışlayıp, Mağara'da yaylamaktaydı. Aşiret içinde ayrıca 6 sipahi ve sipahizâde bulunmaktaydı¹⁰⁴⁹. Ahsen Dere nâhiyesinde Kürdini köyü Hasanlı cemaatinin ziraat mahalleriydi¹⁰⁵⁰.

Hasanlı cemaatin Adana'da Sarıçam nâhiyesinde bulunan kolu ise Sis'te Toynu mezrasını ziraat etmekteydi. Bu 1525'te 84 nefer, 60 hâne ve 15 mücerred, 1572'de 37 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁵¹.

Hasırcıyan

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilen Hasırcıyan cemaatinin Karguluk'ta ziraat eden 6 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁵². Peçenek tâifesinin dağılması üzerine bu boya tâbi olan birçok aşiret gibi Hasırcıyan cemaati de Hasırcılı adıyla Küşne tâifesine dâhil edildi. Maraş Yörükleri olarak kaydedilen cemaat

¹⁰⁴⁵ BOA TD, nr.402, s.330.

¹⁰⁴⁶ BOA TD, nr.402, s.960.

¹⁰⁴⁷ KKA TD, nr.168, s.290/b.

¹⁰⁴⁸ KKA TD, nr.168, s.43/a.

¹⁰⁴⁹ KKA TD, nr.168, s.131/a,185/b.

¹⁰⁵⁰ KKA TD, nr.108, s.324.

¹⁰⁵¹ BOA TD, nr.450, s.137.; KKA TD, nr.114, s.76/a.

¹⁰⁵² BOA TD, nr.402, s.394.; BOA TD, nr.998, s.453.

Yüreğir’de kışlamakta Köstere’de yaylamakta olup 1580’de 32 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁵³.

Öte yandan aşiretin bir diğer kolu da 1525’te Adana’da Kınık nâhiyesinde kaydedilmişti¹⁰⁵⁴. Ayrıca Niğde Sancağında Devecik nâhiyesinin Kuyucak köyüne yerleşmiş olan bir Hasırcı cemaati daha bulunmaktaydı¹⁰⁵⁵.

Haşr

Maraş ve Adana havalisinde ismine rastlanmayan Haşr aşireti, Bozok’ta Ağcalı boyuna mensup büyük bir aşiretti. Haşr aşireti Bozok’ta 1529’da Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde Haşr ve Haşr-ı Kavm-i Seydi isimleriyle iki şube halinde bulunmaktaydı. Acıca, Fakihli, Ağca Saz, Yeni Pınar, Kallı Oğlu Kışlası, Dokuz İli, Hallaçoğlu Kışlası, Bacaklı Kışlası, Sarılı Kışlası, Öyük Kışla, Gök Mağara, Kamışcık, Karadere, Bennâkya Kışlası, Kulak, Şehriyar Ağılı mezarları aşiretin ekinlikleriydi. Aşiretin ettikleri bu mezralardan Ak Burun (Değişir), Bennâkya Kışlası, Güney, Muhyiddin, İkiz Ağıl (Kılıç Kışlası) ve Yalnızın cemaatlerin yerleştiği köyler olmuştur. 1529’da Haşr cemaati 164 hâne ve 4 mücerred, Haşr-ı kavmi Seydi cemaati ise 10 hâne nüfusa sahipken, 1555 tarihinde cemaatin nüfusu 146 nefer, 1575’te aşiretin meskûn olduğu köylerin 267 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁵⁶.

Hatabcıyân

Küşne boyuna mensup cemaatler arasında yalnızca 1525 tahrîrinde ismine rastlanan aşiret Kuru Pınar yakınında müstakilen kışlayıp Maraşlı cemaatiyle yaylamaktaydı. Anılan tarihte 9 hâne nüfustan müteşekkil bu cemaat¹⁰⁵⁷ ihtimâlen adı geçen Maraşlı aşiretine dâhil olmuştur. Ayrıca Kars kazâsında Yörükler olarak kaydedilen Hatablı cemaati Dîvâne

¹⁰⁵³ *KKA TD*, nr.116, s.257/a.

¹⁰⁵⁴ *BOA TD*, nr.450, s.188.; *KKA TD*, nr.114, s.188/b.

¹⁰⁵⁵ *KKA TD*, nr.135, s.318/b.

¹⁰⁵⁶ *BOA TD*, nr.998, s.602–603.; *BOA TD*, nr.155, s.100, 106.; *BOA TD*, nr.315, s.66–69, 125.; *KKA TD*, nr.31, s.38b–39/b, 70/a.

¹⁰⁵⁷ *BOA TD*, nr.402, s.597.; *BOA TD*, nr.998, s.456.

Hasanlı ve Hatablı olmak üzere bölüklere ayrılmış olup, 1525 yılında 113 hâne ve 46 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁵⁸.

Haydar Hacılı

İlk tahrîrde Döngелеli boyuna mensup olan Haydar Hacılı aşireti Andırın nâhiyesinde kışlayıp Fırlos yakınlarında Gevşerge/Kuşerge'yi yaylayıp yine yaylaklarını ekmektedir. Aşiretin bu sırada 27 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁵⁹. 1580'de 39 bennâk ve 38 mücerred vergi nüfusuyla Haydarlı olarak kaydedilen cemaat Yenice Kale'de Hüsameddin mezrasında ziraat etmekteydi¹⁰⁶⁰.

Haydarlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kızıllı ve Cerid tâifeleri içinde 1580'de ise Kızıllı, Döngелеli ve Küşne tâifeleri arasında bulunan Haydarlı aşiretinin bir şubesi de Sis Sancağında Kavurgalı boyu içerisinde yer almaktaydı. 1525'te Cerid tâifesi içerisinde bulunan aşiret üç bölük halindeydi. Bunlardan birisi "*sipahizâdegan-ı nökerân-ı Sungur Bey bin Dulkadir*¹⁰⁶¹ adıyla ve 4 nefer nüfusla kaydedilmiş olup, yaylakları ve kışlakları mukarrer değildi¹⁰⁶². Aşiretin 27 hânedan müteşekkil olan bir diğer bölüğü ise Ahır Dağı'nda yaylamaktaydı¹⁰⁶³.

Kızıllı (Ali Beyli) tâifesine tâbî olan Haydarlı cemaati ise 1525'te Antep nâhiyesinde Pehlivan Çukuru köyünde yerleşik olan bir hâne ve bir mücerred vergi nüfusundan oluşan küçük bir cemaatti¹⁰⁶⁴. Aşiret Aynü'l Arûs nâhiyesinde Öyük mezrası ile Yenice Kala nâhiyesinde Köşerek köyünde ziraat etmekteydi¹⁰⁶⁵. 1580'de Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen aşiret, Haydarlı ve Kamilli olmak üzere iki bölük halinde bulunmaktaydı.

¹⁰⁵⁸ BOA TD, nr.998, s.505.

¹⁰⁵⁹ BOA TD, nr.402, s.437.; BOA TD, nr.998, s.454.

¹⁰⁶⁰ KKA TD, nr.116, s.184/b.

¹⁰⁶¹ Halep Türkmenlerinin yalnızca 1526 tarihli tahrîrinde, Beğdili tâifesine tâbî Sungur Beyli adıyla 7 hânedan müteşekkil bir cemaate rastlanmaktadır. bk. Çakar, (2003), 178.

¹⁰⁶² BOA TD, nr.402, s.377.

¹⁰⁶³ BOA TD, nr.402, s.377- 378.; BOA TD, nr.998, s.452.

¹⁰⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.655.

¹⁰⁶⁵ KKA TD, nr.101, s, s.192.; KKA TD, nr.108, s.362.

Haydarlı cemaati 90 bennâk ve 20 mücerred, Haydar (Kamilli) olarak kaydedilen diğer bölükte ise 2 duâcı ve 4 oğlu bulunmaktaydı¹⁰⁶⁶.

Küşne içerisinde Haydarlı aşireti Kınık'ta kışlayıp Göksun'da, Güvercinlik'te ve Bozüyük adlı mezraları ziraat edip yaylayan diğeri Kınık'ta kışlayıp Göksun'da yaylayan iki bölük halinde toplam 77 bennâk ve 77 mücerred vergi nüfusla kaydedilmişti. Aşiretin eşkinciyan içerisinde yer alan bölüğü ise bu tarihte 25 bennâk ve 40 mücerred nüfusa sahipti¹⁰⁶⁷.

1580'de Döngeleli, Kızıllı, Küşne içerisinde toplam 419 nefer nüfusa mâlik olan Haydarlı aşiretinde 233 hâne ve 176 mücerred vergi mükellefi bulunmaktaydı. Yenice Kale'ye bağlı Hüsameddin mezrası, Kınık, Güvercinlik bölgesinde kışlayan aşiretin yaylakları Göksun'da bulunmaktaydı¹⁰⁶⁸. 1572'de Sis'te Kavurgalı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan aşiret Haydar Oğlu ve Haydarlı olmak üzere iki cemaat halinde 111 nefer, 86 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁶⁹.

Bozok kolundaki Haydarlı cemaati ise 1529 tarihinde kendi isimleriyle anılan mezrada ziraat etmekte olan 18 hâne, 3 mücerred ve 1 müsellemler nüfusuna sahipti. Sonraki tahrîrlerde Deliceözü nâhiyesinde tespit edilen Haydarlı köyü bu aşiret tarafından iskâna açılmış, fakat aşiretin zamanla buradan ayrıldığı ve onların yerine Ali Beyli aşiretinin geldiği anlaşılmaktadır. Yine aynı nâhiyedeki Haydar Çardağı isimli köyün de aşiret tarafından iskâna açıldığı akla gelmektedir¹⁰⁷⁰.

Hızır Hacı

Halep Türkmenlerinin Peçenek ve Şah Melikli tâifesinden başka¹⁰⁷¹ Kayseri¹⁰⁷² ve Niğde¹⁰⁷³ Sancaklarında bulunan konargöçerler arasında da görülen Hızır Hacı

¹⁰⁶⁶ *KKA TD*, nr.116, s.142/b, 148/a.

¹⁰⁶⁷ *KKA TD*, nr.116, s.235/a, 253/b.

¹⁰⁶⁸ *KKA TD*, nr.116, s.142/b, 148/a, 184/b, 235/a, 253/b.

¹⁰⁶⁹ *KKA TD*, nr.150, s.46/b, 63/a.

¹⁰⁷⁰ *BOA TD*, nr.155, s.213.; *BOA TD*, nr.315, s.179.; *KKA TD*, nr.31, s.87/a.

¹⁰⁷¹ Çakar, (2006), 198.

¹⁰⁷² *BOA TD*, nr.976, s.83.; *KKA TD*, nr.136, s.58/b, 221/a.

¹⁰⁷³ *KKA TD*, nr.135, s.314/a, 319/b.

bölüklerinin Dulkadirli Türkmenleri içerisindeki kolu Anamaslı, Peçenek ve Küşne boylarına tabiydi. Anamaslı boyuna mensup olan cemaat Kuru Pınar'da Kazandep'e yi kışlayıp Sof Dağı'nda Akça Adayı yaylamakta iken Peçenek boyuna bağlı olan cemaat ise Bayındır'da kışlayıp Cudi Dağı'nda yaylamaktaydı. Küşne tâifesine bağlı olan cemaatin yaylak ve kışlak mahalleri hakkında ilk tahrîrde bilgi bulunmamaktaydı. 1525'te üç tâife arasında bulunan cemaatlerin toplam 90 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁷⁴. 1563'te Elbistan'da Hurman nâhiyesinde Kara Koca mezrası aşiretin ziraat ettikleri tespit olunan aşiretin 1580'de konargöçerliği sürdüren tek şubesinin Kurupınar yakınlarında İrleti Pınarı adlı yeri kışlamakta olup 13 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁷⁵.

Hızır Şeyhli

Döngeli boyuna mensup olup Maraş Yörüklerinden oldukları bildirilen aşiret ilk tahrîrde iki bölük halinde toplam on hâne vergi nüfusuna sahip olarak kaydedilmişti¹⁰⁷⁶. Aşirete daha sonraki Maraş tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Hızırlı

1525'da Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen Hızırlı cemaati Beraya'da kışlayıp Mancılık nâhiyesini yaylayan 37 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁷⁷. Aynı tarihte Bostancıyân tâifesi içerisinde de 11 hânedan müteşekkil bir Hızırlı cemaatinden başka¹⁰⁷⁸, Bertiz tâifesi içinde Hızır Veleli adıyla Hızır'ın oğullarından oluşan 3 neferlik bir bölük daha bulunmaktaydı¹⁰⁷⁹.

Bozok'ta Şam Bayadı tâifesine bağlı aşiretlerden olan Hızırlı, Gedik nâhiyesinde Yüreğir, Küçük Yüreğir, Turna Çukuru, Derhin, Iskıncık, Darı Kalesi, Büyük Viran, Sandal Sekisi, Yassı Pınar, Bel Viran, Ağca Viran, Karaca Şehir, Gazi Mağarası ve Elvan Viranı

¹⁰⁷⁴ BOA TD, nr.402, s.153.; BOA TD, nr.998, s.445. Peçenek tâifesine tâbî olan bölük için bkz. BOA TD, nr.402, s.379, Küşne tâifesine tâbî olan bölük için bkz. BOA TD, nr.402, s.600.; BOA TD, nr.998, s.456.

¹⁰⁷⁵ KKA TD, nr.108, s.426/a.; KKA TD, nr.116, s.60/a.

¹⁰⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.448.; BOA TD, nr.998, s.455.

¹⁰⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.204.; BOA TD, nr.998, s.447.

¹⁰⁷⁸ BOA TD, nr.402, s.197.; BOA TD, nr.998, s.447.

¹⁰⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.328.

mezralarında beş cemaat halinde toplam 147 nefer nüfusuyla kaydedilmişti¹⁰⁸⁰. Aşiretin müteakip tahrîrlerde Gedik nâhiyesinde Yüreğir-i Kebir ve Yüreğir-i Sagir köylerinde iskân oldukları tespit olunmaktadır¹⁰⁸¹. Son iki tahrîrde cemaatin Gedik nâhiyesinin Büyük ve Küçük Yüreğir köylerinde sakin olduğu görülmektedir. Ayrıca Turna Çukuru mezrasında ziraat eden cemaat 1555 tarihinde 124 nefer nüfusa sahipti¹⁰⁸². Ayrıca son iki tahrîrde Sarılı aşiretiyle birlikte müteferrika olarak kaydedilmiş Hızırlı isimli başka bir aşiret daha tespit olunmaktadır. 1555 tarihinde 13 nefer nüfusa sahip olan cemaatler 1575 tarihinde 32 nefere ulaşmıştır¹⁰⁸³.

Hisar Beyli

Aşiretin adını Dulkadirli hânedarıyla ırsî bağı bulunan Hisar Bey'den aldığı anlaşılmaktadır. Dulkadirlielerin Maraş kolunda küçük bir şubesi bulunan aşiretin asıl yurtları Bozok Sancağının Akdağ kazâsına tâbî Alikî ve Boğazlıyan nâhiyeleri idi. Maraş havalisinde bulunan şube Çağıranlı tâifesi aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Kars-ı Maraş havalisinde kışlayıp Köstere'de yaylayan aşiretin 1563'te 8 hâne ve 7 mücerred, 1580'de ise 2 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁸⁴.

Hisar Beyli aşiretinin Bozok kolu ise kendisine bağlı aşiretlerle büyük bir kabile durumundaydı. Bozok'un 1529 tarihli tahrîrinde Hisar Beyli adını taşıyan on dört ayrı cemaat bulunmaktaydı. Alikî ve Boğazlıyan nâhiyelerinde birçok mezrada ziraat eden aşiretin toplam vergi nüfusu 156 neferdî. Hasbek, Ak Beyli ve Kürklüceli cemaatleri de Hisar Beyli aşiretinden ayrılmış olan kollardı¹⁰⁸⁵. Ayrıca Evlâd-ı Hisar Beyli olarak kaydedilen 7 nefer sipahizâde Alikî mezrasında ziraat etmekteydiler¹⁰⁸⁶. Bozok Sancağının

¹⁰⁸⁰ *BOA TD*, nr.155, s.230-233.; *BOA TD*, nr.998, s.620.

¹⁰⁸¹ *BOA TD*, nr.315, s.514-515.; *KKA TD*, nr.30, s.150/b, 151/b.

¹⁰⁸² *BOA TD*, nr.315, s.514-515.; *KKA TD*, nr.30, s.150a-151/b.

¹⁰⁸³ *BOA TD*, nr.315, s.521.; *KKA TD*, nr.30, s.154/b.

¹⁰⁸⁴ *KKA TD*, nr.168, s.246/b.; *KKA TD*, nr.116, s.207/a.

¹⁰⁸⁵ *BOA TD*, nr.155, s.273-283.

¹⁰⁸⁶ *BOA TD*, nr.155, s.274.

1542 tarihli tahrîrinde Hisar Beyli aşireti 526 hâne ve 41 mücerred gibi oldukça kalabalık bir nüfusa sahip olduğu tespit olunmaktadır¹⁰⁸⁷.

1555'te Hisar Beyli aşireti, Alikî nâhiyesinde Başkışla, Kemal Fakihli (Dere Kemalli), Ağcadam ve Horuk köyleriyle Boğazlıyan nâhiyesinde Güzelce Köprü (Uzunlu) köyünde yerleşmiş durumdaydı¹⁰⁸⁸. Bununla birlikte yerleşik olan bu bölüklerin yazları Akdağ nâhiyesinde Kızılca Ak ve Germeç yaylaklarına çıkmaya devam ettikleri görülmektedir¹⁰⁸⁹.

Hoca Fakihli

Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesi aşiretleri arasında yer alan Hoca Fakihli aşireti Hoca Fakihli ve Gündoğdulu cemaatlerine ayrılmış durumdaydı. Aşirete Kars'ın daha sonraki tahrîrlerinde müstakilen rastlanmamakta olup ihtimâlen 1580 tahrîrinde Dokuz tâifesi içerisinde yazılan Hoca Fakihli aşireti Zâkirli tâifesinden dâhil olmuştur. Öte yandan Maraş havalisinde Gündoğdulu adında bir cemaat bulunmamakla birlikte Bozok'un 1555 tarihli tahrîrinde Akdağ nâhiyesinde Gündoğdu Viranı (Bacaklı) adında bir mezranın bulunması aşiretin bu sancağa gitmiş olabileceği kanaatini uyandırmaktadır. Dulkadirîlerin ilk tahrîrinde Hoca Fakihli aşireti toplam 87 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁹⁰. 1563'te Hoca Fakihli aşiretinin, Meğelgin'de yaylayıp Sis'te kışlamakta olan 89 bennâk ve 59 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁹¹.

¹⁰⁸⁷ 1542 tarihinde Alın Pınarı, diğer Kamer, Alaca Çayır, Düş Budak, Ak Pınar, Sağrı Viran, Kayalı, Benli Abdal, Oylanın Öyüğü, Üveys Bey Arkı, Çardeğın, Bağlıca Göl, Topak Taş, Sarı Kutay, Sobuç, Pir Köprü, Üzer, Kara Çayır, Güzelce Köprü, Göllüce Viran, Böğrüdelik, Çal Ağıllı, Bağlıca, Vuşak Derhin, Körhâne, Kırkpınar, Yancak Kışla, Oluklu Pınar, Kaşağıl, Yılan Öyüğü, İbrahim Kışlası, Ağcasu, Akarca, Enbiya Oğlu Kışlası, İlinca, Canıklı Kışlası, Köse Ağılı, Yuvacılı Kışlası, Uzunlu Musalı, Yamdı Viran, At Alanı, Öküz Damı, Deli Hasan, Enbiya Halaç, Kurtlu, Kaçak Pınarı, Karaca, Hasan Abdal Viranı, Hoca Fakih Kışlası, Tosun Öyüğü, Gündan, Yalak, Sorgun Viranı, Akviran, Pirandı, Fındıcak Viranı, Ağılı Bel, diğer Akviran, Burun Viran, Gündan Kalesi Viranı, Sorgun Kulu, Bozöyük, Kızılcaın, Beşikçi Öyüğü Viranı, Timurlu Öyük, İbrahim Derviş Bahçesi, Orta Viran, Topaktaş, Sakarca Kaya, Bağın Özü, Delikli Taş, Kara Haydar, Elma Viranı, Karamanoğlu Kışlası, Orta Viran, Karaca Viran, Başna Viran, Gedik Pınarı, Zâkiroğlu Pınarı, Okçu Pınarı, Tarak Viranı, Kalın Arkaç, Kiliseli ve Ağcadağ mezralarında da ziraat etmekteydiler. Bunlardan başka Kızılcaak, Üç Oluk, Hak Çukuru, Tılbaz, Aktaş, Kerpiç, Eşek Alanı da cemaatin yaylaklarıydı. bk. *BOA TD*, nr.218, s.67-74, 94-95, 101-111.

¹⁰⁸⁸ *BOA TD*, nr.315, s.262, 282, 288, 420.

¹⁰⁸⁹ *BOA TD*, nr.315, s.262, 263, 282, 288, 346, 420, 421.; *KKA TD*, nr.30, s.27/b, 28/a, 36/a, 98/a.

¹⁰⁹⁰ *BOA TD*, nr.998, s.488.

¹⁰⁹¹ *KKA TD*, nr.168, s.92/b.

Hopaz

Küşne boyuna bağı olarak kaydedilen ve Bayındır nâhiyesinde kışlayıp Göksun'da Karaçay adlı yeri yaylayıp ziraat eden Hopaz aşireti, 1580'de 42 bennâk ve 58 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁰⁹².

Hopurcu

Küşne tâifesine tâbî olan Hopurcu aşireti Kömür deresinde yaylayıp ziraat etmekte Kars'ta Burnuyassı adlı mezrada kışlamaktaydı. 1580'de 44 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusu bulunan aşirete daha önceki tahrîrlerde rastlanılmamaktadır¹⁰⁹³.

Hümâyunlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Anamaslı boyuna mensup aşiretler arasında kaydedilen Hümâyunlu aşireti, Latife'de kışlayıp Karamanlı Yakası ve Elbistan'da yaylanmaktaydı. Aynı tahrîrde Hümâyunlu aşiretinin obası olan Sarı Beyli cemaati Makaracık köyünde kışlayıp ziraat etmekte ve Elbistan'da yaylamaktaydı¹⁰⁹⁴.

1563'te Güvercinlik nâhiyesinde Arab Viranı ve Kemer nâhiyesinde Âşık adlı köylerde kışlayıp ziraat eden Hümâyunlu aşiretine bağlı cemaatlerden birisi de Üzeyir Sancağında Karanı Kapı derbentçileri arasında bulunmaktaydı. Bu tarihte cemaatin 22 nefer derbentçisinden başka iki cemaatte 20 bennâk ve 7 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁰⁹⁵. 1580'de Hümâyunlu aşireti iki bölük halindeydi. Bu cemaatlerden biri Lattakiye'de kışlayıp, Binboğa'yı yaylarken diğer cemaatin yaylak kışlakları hakkında bilgi verilmemiştir. Anılan tarihte aşiretin toplam vergi nüfusu 110 bennâk ve 56 mücerreddi¹⁰⁹⁶.

---

¹⁰⁹² *KKA TD*, nr.116, s.278/a.

¹⁰⁹³ *KKA TD*, nr.116, s.296/b.

¹⁰⁹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.153,170.; *BOA TD*, nr.998, s.446.

¹⁰⁹⁵ *KKA TD*, nr.101, s.209/a.; *KKA TD*, nr.101, s.77/b.; *KKA TD*, nr.168, s.265/b.

¹⁰⁹⁶ *KKA TD*, nr.116, s.65/a, 33/b.

Hüseyin Hacılı

Hüseyin Hacılı aşiretinin Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Koyuncuyân ve Cerid tâifeleri içerisinde şubeleri vardı. Aşiretin Koyuncuyân boyuna tâbî 32 hâne ve 6 mücerredten müteşekkil bölüğünün konargöçerlik ettikleri sahalarda hakkında bilgi bulunmazken¹⁰⁹⁷ Cerid'e tâbî olan 8 hânelik bölüğünün Diyarbekir'de buldukları kaydedilmiştir¹⁰⁹⁸. Dulkadirli aşiretlerinin Bozulus'a dâhil edilenlerinin mukayyet olduğu tahrîr kayıtlarında Hüseyin Hacılı aşireti 24 hâne ve 2 mücerred nüfusla yazılmış¹⁰⁹⁹, Bozulus'un 1540 tarihli müstakil tahrîrinde ise aşiretin nüfusu 66 hâne ve 10 mücerrede ulaşmıştı¹¹⁰⁰.

Maraş havalisinde kalmaya devam eden aşiret ise 1563'te Pınarbaşı nâhiyesinde Koyrın mezrasını ziraat etmekteydi. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Küşne tâifesine dâhil edildikleri görülen aşiretin yalnızca 3 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹⁰¹.

Ayrıca Yeni İl Türkmenleri¹¹⁰², Niğde Sancağı¹¹⁰³ ve Adana Sancağında¹¹⁰⁴ konargöçer aşiretler arasında da aynı isimdeki aşiretlere rastlanılmaktadır.

Hüseyin Fakihli

Anamaslı ve Küşne tâifeleri içerisinde birer cemaati bulunan Hüseyin Fakihli aşiretinin bir kolu da Adana'da Dünderli nâhiyesinde bulunmaktaydı. Anamas boyuna bağlı olan bölüğü 1525'te Beraya'da kışlayıp Zamantı havalisinde, 1580'de ise Güzndüzlü'de kışlayıp Alaca Çayır adlı yerde yaylamaktaydı. Küşne boyu içerisinde kaydedilmiş olan Hüseyin Fakihli cemaatinin yaylak kışlak sahası hakkında bilgi bulunmamaktadır. Küşne tâifesi içerisinde yalnızca ilk tahrîrde bulunan aşiret 34 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Aşiretin, 1525'te 38 hâne ve 1 mücerred, 1580'de üç cemaat halinde, 168 bennâk ve 90

¹⁰⁹⁷ BOA TD, nr.402, s.84.

¹⁰⁹⁸ BOA TD, nr.402, s.376

¹⁰⁹⁹ BOA TD, nr.448, s.19.

¹¹⁰⁰ Gündüz, (2007), 142.

¹¹⁰¹ KKA TD, nr.108, s.467.; KKA TD, nr.116, s.299/b.

¹¹⁰² Şahin, (1980), 198.

¹¹⁰³ Karahisar nâhiyesinde Yenice, Karaca Viran ve Depecik Ağıl (Öbekli Ağıl) köylerini kurmuşlar ve yerleşik hale gelmişlerdi. bk. KKA TD, nr.135, s.254/a, 260/b.

¹¹⁰⁴ BOA TD, nr.450, s.16,41.; KKA TD, nr.114, s.13/a, 16/a.

mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁰⁵. Aşiretin Adana'da bulunan kolu ise 1525'te 45 hâne ve 13 mücerred, 1572'de ise 22 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹¹⁰⁶.

Hüseyinli

1525'te Kars kazâsında Zâkirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Hüseyinli aşiretinin kışlakları Zâkirli Çanağı adlı mevkiydi. İlk tahrîrde 19 hâne ve 7 mücerred nüfusla kaydedilen aşiretin 1563'te 18 bennâk ve 41 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹⁰⁷. Aşiretin bir kolu da Bozok Sancağında Süleymanlı tâifesine bağlı olup 1529 tarihinde 4 hâne ve 2 mücerred nüfusla yazılmıştı¹¹⁰⁸. Ayrıca aşiretin Adana'da Dündarlı ve Bulgarlı nâhiyelerinde Ağca Saz mezrasında ziraat edenden başka¹¹⁰⁹ bir diğer kolu da Kayseri Yörükleri arasında bulunmaktaydı¹¹¹⁰.

Hüsneli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Cerid ve Küşne tâifeleri arasında birer şubesi bulunan cemaat Cerid içinde 3 hâne¹¹¹¹ Küşne içinde 8 hâne nüfusa sahipti. Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde adına rastlanmayan aşiretin Yeni İl Türkmenlerine katıldıkları tespit olunmaktadır.

5.10. İ- İbişli- İvaz Hacı

İbişli

Asıl kolu Anamaslı boyu içerisinde bulunan İbişli aşiretinin Dokuz ve Cerid boyları arasında da cemaatleri bulunmaktaydı. Anamaslı boyuna bağlı olan ve Güvercinlik'te Arslanlı yakınlarında kışlayıp Cudi Dağı'nı yaylayan aşiret aynı zamanda yaylaklarında ziraat etmekteydi. Aynı tarihte yine Anamaslı tâifesine bağlı büyük aşiretlerden biri olan Orçanlı aşiretine tâbî küçük bir İbişli cemaati daha bulunmaktaydı. Dulkadirliilerin bu ilk

¹¹⁰⁵ BOA TD, nr.402, s.143, 463; BOA TD, nr.998, s.445.; KKA TD, nr.116, s.52/a, 32/b, 63/b.

¹¹⁰⁶ BOA TD, nr.450, s.16, 41.; KKA TD, nr.114, s.13/a, 16/a.

¹¹⁰⁷ BOA TD, nr.998, s.448.; KKA TD, nr.168, s.103/b.

¹¹⁰⁸ BOA TD, nr.155, s.54.

¹¹⁰⁹ BOA TD, nr.450, s.87, 89, 90.; KKA TD, nr.114, s.87/b, 89/b, 90/a.

¹¹¹⁰ Afyoncu, (1998), 15.

¹¹¹¹ BOA TD, nr.402, s.361.

tahrîrinde Dokuz tâifesi aşiretleri arasında kaydedilmiş olan İbişli aşireti iki bölük halindeydi. Bu bölüklerden büyük olanı Karguluk nâhiyesinde kışlayıp Engizek'i yaylamaktayken küçük olan bölüğü Dulkadirli yörüklerinden oldukları bildirilmekle birlikte Halep'te Alagöz (Kargan) köyünde mütemekkin durumdaydı. İbişli aşiretinin Cerid tâifesi içinde yer alan bir diğer cemaati de aynı tarihte Amik nâhiyesinde kışlayıp Kabak Depe'yi yaylamaktaydı. 1525 yılında Anamaslı, Cerid ve Dokuz tâifelerine tâbî İbişli aşiretinin beş cemaatinin toplam 170 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹¹².

1563 tarihli tahrîr defterinden aşiretin Güvercinlik, Keferdiz ve Karguluk nâhiyelerinde kurdukları bazı köylerde yerleştikleri ve bu köylerin çevresindeki ekinliklerde de ziraat ettiklerini görülmektedir. Karguluk'ta Yum ve Kerler (Gümüşin), Keferdiz nâhiyesinde Kürd Pınarı ve Gök Seki ve Güvercinlik'te Kilisecik ile Arslanlı Ağzı köyleri aşiretin kaydedildiği köylerdi. Anılan Arslanlı Ağzı köyünde bulunan Arslanlı Hanı'nın meremmetçileri de bu aşiretten olup 12 nefer tamir ve termim karşılığında avârız-ı divâniyeden muâf tutulmuştu¹¹¹³. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Güvercinlik'te Savacık ve Hârûniye'de İskete köylerinde kışlayıp Hu Depe'de yaylayan tek bir İbişli cemaatinin bu tarihte 31 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusuna bulunmaktaydı¹¹¹⁴.

İbrahim Hacı

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda Dokuz ve Gündeşli boylarıyla Bozok'ta Çiçekli tâifesi arasında cemaatleri bulunan İbrahim Hacı aşiretinin bir bölüğü de Yeni İl Türkmenlerine dâhil olmuştu. Aşiretin Maraş'ta Dokuz tâifesine tâbî olan bölüğü Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kınık'ı kışlayıp Geben'i yaylayan 5 hânedan müteşekkil küçük bir cemaatti¹¹¹⁵. Aynı tarihte 50 hâne vergi nüfusuyla Gündeşli tâifesine tâbî olan daha büyük cemaatinin belirli kışlakları bulunmayıp yaylakları Sivas yakınlarında¹¹¹⁶.

¹¹¹² BOA TD, nr.402, s.137, 180, 222, 223, 348.; BOA TD, nr.998, s.445, 452.

¹¹¹³ KKA TD, nr.101, s.93, 226/a, 228/a, 204/a, 205/a.

¹¹¹⁴ KKA TD, nr.116, s.60/b.

¹¹¹⁵ BOA TD, nr.402, s.200.

¹¹¹⁶ BOA TD, nr.402, s.109.; BOA TD, nr.998, s.444.

Bozok'ta Çiçekli tâifesine bağlı olarak kaydedilen İbrahim Hacılı aşireti Çubuk nâhiyesinde Kesik Viran köyünde yerleşmiş durumdaydı. 1529'da 5 hâne ve 1 mücerred, 1555'te 10 hâne vergi nüfusuna sahipti¹¹¹⁷.

Yeni İl'in ilk tahrîrinde Hoca Yakub adlı mezrayı ziraat eden 4 nefer¹¹¹⁸ 1583'te 22 bennâk ve 16 mücerred vergi nüfusuna sahip olan İbrahim Hacılı cemaatinden başka¹¹¹⁹, Niğde Sancağında Şam Ardı nâhiyesinde kaydedilen bir İbrahim Hacılı cemaati daha vardı. Bunun nüfusu 77 neferdi¹¹²⁰.

İbrahim Kethüdâlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dışarıcıyân boyu içerisinde bulunan aşiret, 51 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹¹²¹. 1580 yılında aşiret Ağca Koyunlu tâifesine tâbî durumdaydı. Behisni civarında Bakraz yakınlarında kışlamakta olan aşiretin iki bölüğünün 87 bennâk ve 91 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹¹²².

İdris Hacılı

Sis Sancağında Eğlenoğlu tâifesine bağlı olarak kaydedilen İdris Hacılı cemaati, Dulkadirli Sancağı dâhilinde Hisar Kaya mezrasında ziraat etmekteydi¹¹²³. 1563'te Eğlenoğlu tâifesi aşiretlerinden olan Ayrıdamlı aşiretine bağlı olan İdris Hacılı cemaati, Karamanlı Yakası'nda Hisarkaya (Sarıkaya) mezrasında ziraat etmekteydi¹¹²⁴. 1572'de yine Sis tahrîrinde kaydedilmiş olan cemaat Dulkadirli Sancağında Hisarkaya mezrasında yerleşmiş olup bu sırada 23 hâne ve 7 mücerred nüfusa sahipti¹¹²⁵.

¹¹¹⁷ BOA TD, nr.315, s.591.; KKA TD, nr.30, s.193/b.

¹¹¹⁸ BOA TD, nr.262, s.61.

¹¹¹⁹ Şahin, (1980), 198.

¹¹²⁰ KKA TD, nr.135, s.70/b.

¹¹²¹ BOA TD, nr.402, s.504.

¹¹²² KKA TD, nr.116, s.134/a.; KKA TD, nr.116, s.137/a.

¹¹²³ Halaçoğlu, (1979), 852.

¹¹²⁴ KKA TD, nr.168, s.173/a.

¹¹²⁵ KKA TD, nr.150, s.59/b.

İdrisli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde İdrisli aşiretinin Peçenek ve Küşne tâifesi içerisinde cemaatleri bulunmaktaydı. Bunlardan Peçenek boyuna bağlı olan cemaat esasen Ali Beyli tâifesinin aşiretlerindendi. Cemaat İğdecik adlı yerde kışlayıp ziraat etmekte, Engizek'te Dünderli adlı yeri yaylamaktaydı. Hısn-ı Mansur'da Cankara köyünde meskun olan iki cemaatte toplam 17 hâne ve 5 mücerred nüfus bulunmaktaydı¹¹²⁶.

Aşiretin Küşne tâifesine bağlı olan bölüğü Kara Hayıt'ta İğdecik köyünde ziraat etmekte olup ilk tahrir neticesine göre 59 hâne nüfusa mâlikti¹¹²⁷. 1580'de Küşne içerisinde bulunan Küfçü adıyla da bilinen aşiretin 70 bennâk ve 32 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹²⁸. Aynı tarihte aşiretin eşkinciyan içerisinde bulunan bölüğü ise 14 bennâk ve 9 mücerred nüfusa sahipti¹¹²⁹.

İkiz

1525'te Peçenek tâifesine bağlı olan İkiz cemaati, Hârûniye nâhiyesinde kışlayıp Hûdî Dağı'nı yaylayan 41 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹¹³⁰. Aynı tarihte Küşne tâifesi içerisinde İkiz Fakihli (Ekber Fakihli) adıyla kaydedilen 13 hâne nüfusa sahip olan bir cemaatten¹¹³¹ başka Döngeli boyu içerisinde de İkiz Oğlu adıyla bir cemaat daha bulunmaktaydı. İlk tahrirde iki bölük halinde bulunan cemaatten yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmayan bölüğü 11 hâne, Rumkale'de Hisarcık mezrasında bulunan bölüğü 37 hâne vergi nüfusuna sahipti¹¹³². 1580'de yalnızca İkiz Oğlu cemaati Gündeşli'ye tâbi olarak kaydedilmiş olan iki bölük halinde bulunmaktaydı. Aşiretin Rumkale, Akviran, Araban'da Siverek yakınında kışlayan 37 bennâk ve 17 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹³³.

¹¹²⁶ BOA TD, nr.402, s.400.; BOA TD, nr.998, s.453.

¹¹²⁷ BOA TD, nr.402, s.539.; BOA TD, nr.998, s.428, 456.

¹¹²⁸ KKA TD, nr.116, s.250/b.

¹¹²⁹ KKA TD, nr.116, s.233/a.

¹¹³⁰ BOA TD, nr.402, s.382.; BOA TD, nr.998, s.453.

¹¹³¹ BOA TD, nr.402, s.494.

¹¹³² BOA TD, nr.402, s.96, 112; BOA TD, nr.998, s.444.

¹¹³³ KKA TD, nr.116, s.212/b.

İkiz Hanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrinde ismine rastlanan cemaat Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Anılan tahrîrde yalnızca 10 hâne vergi nüfusu bulunan cemaatin konargöçerlik ettikleri sahalara tespit olunamamaktadır¹¹³⁴.

İl Eminli

Dokuz boyu aşiretlerinden olan İl Eminli aşireti, Fırat kenarında Yahyacık adlı yeri kışlayıp Malatya civarında yaylamaktaydı¹¹³⁵. 1580’te Dokuz tâifesine tâbi olarak iki bölük halinde kaydedilen İl Eminli aşiretinin Kolukaralı aşiretiyle birlikte olan kısmı Kıroğlu adlı yerde kışlayıp bir bölümü Behisni’de bir kısmı Siverek’de yaylamaktaydı¹¹³⁶. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 58 hâne olan cemaatin nüfusunun 1580 yılı itibariyle 50 bennâk ve 24 mücerred olduğu tespit olunmaktadır.

İl Eminli aşiretinin Bozok Sancağında Ağca Koyunlu tâifesine tâbî olan kolu Akça Kaya ve Ali Fakih Kışlası mezralarını ekmekteydi. Aşiretin, 1529’da 29 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹³⁷.

İltaşlı

Küşne tâifesine bağlı olan İltaşlı cemaati Maraş yürüklerinden olarak kaydedilmişti. Behisni’de kışlayıp Ali Şükranı yaylayan cemaatin, 1580’de 29 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹³⁸.

İlbeyli

Adana’da Kara İsalı nâhiyesinde Çurçur mezrasında kaydedilen cemaatin¹¹³⁹ bir bölümü de Bozok’ta bulunmaktaydı. 1575’te Bozok’ta Gedik nâhiyesinde Birecik ve Emlâk

¹¹³⁴ BOA TD, nr.402, s.683.

¹¹³⁵ BOA TD, nr.402, s.225.; BOA TD, nr.998, s.448.

¹¹³⁶ KKA TD, nr.116, s.89//b-90/a.

¹¹³⁷ BOA TD, nr.155, s.179.; BOA TD, nr.998, s.613.

¹¹³⁸ KKA TD, nr.116, s.254/b.

¹¹³⁹ BOA TD, nr.450, s.257.; KKA TD, nr.114, s.141/b.

nâhiyesinde Hazır köylerinde yerleşmiş olan İlbeyli cemaatinin bu köylerde nüfusu toplam 482 neferdî¹¹⁴⁰.

İlhanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Karacalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaatin 10 hâne vergi nüfusu vardı¹¹⁴¹. Aşirete Dulkadirliilerin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanılmamaktadır.

İlyaslı

İsmi kethüdâsından alan aşiret, Maraş yörüklerinden olup Döngelili tâifesine tabiydi. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Döngelili aşiretiyle birlikte yaylayıp kışladıkları kaydedilen aşiret 1563'te Andırın yörüklerinden olarak Andırın'da kışlayıp Yenice Kale'yi yaylamaktaydı. 1525'te 64 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin, 1563'te 145 bennâk ve 87 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁴².

Adana'da Sarıçam, Kınık ve Kara İsalı nâhiyelerinde de üç bölük İlyaslı aşiretinden başka¹¹⁴³, Sis Sancağında Kavurgalı tâifesi içerisinde de İlyaslı aşireti bulunmaktaydı. İlk olarak Sis'te 1572'de görülen aşiret, Ağca Harman mezrasını ekmekte olan 42 hâne ve 8 mücerred nüfusa sahipti¹¹⁴⁴.

Öte yandan Bozok'ta Süleymanlı ve Ağca Koyunlu tâifelerine mensup olan İlyas Hacılı adında birer küçük cemaat bulunmakta olup vergi nüfusu 1529 yılında 11 neferden ibaretti¹¹⁴⁵. Niğde Sancağında Develi nâhiyesinde Köçek köyünde yerleşmiş olan bir bölümü de görülmektedir¹¹⁴⁶.

¹¹⁴⁰ *KKA TD*, nr.30, s.102/b, 153/a.

¹¹⁴¹ *BOA TD*, nr.402, s.939.; *BOA TD*, nr.998, s.436.

¹¹⁴² *BOA TD*, nr.402, s.434.; *BOA TD*, nr.998, s.454.; *KKA TD*, nr.168, s.271/b-273/a.

¹¹⁴³ *BOA TD*, nr.450, s.156, 188, 232.; *KKA TD*, nr.114, s.62/a, 132/b, 188/a.

¹¹⁴⁴ *KKA TD*, nr.150, s.85/b.

¹¹⁴⁵ *BOA TD*, nr.155, s.83,179.

¹¹⁴⁶ *KKA TD*, nr.135, s.305/b.

İmkânlı

İlk tahrîrde Kızıllı tâifesi içerisinde kaydedilen İmkânlı aşireti, Hısn-ı Mansur'da Dere Yeri adlı köyde bulunan iki cemaat halinde 14 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹¹⁴⁷. İmkânlı aşiretine Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

İnal

Kavurgalı tâifesi içinde ilk olarak 1572'de görülen İnal cemaati, Sis Sancağında Kara Hayık mezrasında kaydedilmişlerdi¹¹⁴⁸. 1529'da Bozok'ta İnal mezrasında kaydedilen İnal cemaati 21 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁴⁹. 1575'te Boğazlıyan'da İnal (Eğribucak) ve Mescidli İnal (Boğazbendi) köyünde yerleşik olan İnal aşiretinin bu iki köyde 79 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁵⁰. Niğde'de Şam Ardı nâhiyesinde Betraş köyünde¹¹⁵¹, Halep ve Yeni İl Türkmenleri arasında İnal Ceridi adını¹¹⁵² taşıyan cemaatlere tesadüf edilmektedir.

İnandıktı

İsmi İnandık adında nüfuzlu bir kimseden alan aşiret Bozok'ta Kışlak-ı Veled-i İnandık ve Resullü mezralarında ziraat etmekteydi. 1529'da 70 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiret, 1555'te Deliceözü nâhiyesinde ziraat ettikleri mezralardan Ağca Kümbed'e yerleşmişler, Kabaklı Pınar mezrasını da ziraata devam etmişlerdi¹¹⁵³. 1560'da Budak Özü nâhiyesinde Kayadibi ve Topaç köyleri bu cemaat tarafından kurulmuştu¹¹⁵⁴.

---

¹¹⁴⁷ *BOA TD*, nr.402, s.673.

¹¹⁴⁸ *KKA TD*, nr.150, s.60/b.

¹¹⁴⁹ *BOA TD*, nr.155, s.303.; *BOA TD*, nr.998, s.633.

¹¹⁵⁰ *KKA TD*, nr.30, s.92/b-93/a.

¹¹⁵¹ *KKA TD*, nr.135, s.65/b.

¹¹⁵² Şahin, (1980), 200.

¹¹⁵³ *BOA TD*, nr.155, s.135-136.; *BOA TD*, nr.315, s.191-192.

¹¹⁵⁴ *BOA TD*, nr.322, s.16, 71.

İnceğizli

Dulkadirliilerin 1580 tarihli tahrîr defterinde Küşne tâifesine bağılı olarak kaydedilmiş olan aşiretin 10 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Yaylakları hakkında bilgi verilmeyen aşiretin kışlakları Antep havalisindeydi¹¹⁵⁵.

İncek

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesine bağılı olarak 6 hâne vergi nüfusu ile kaydedilen cemaat¹¹⁵⁶, 1580'de Küreciyân tâifesine dâhil edilerek Hasan Ağalı adıyla kaydedilmişti. Bu tarihte Kars-ı Maraş'ta Gühtil köyünde kışlamakta olan aşiretin, 27 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁵⁷.

İnceli

Dokuz tâifesi aşiretleri arasında kaydedilen cemaat, Karguluk nâhiyesini kışlayan ve 1580'de 2 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan küçük bir cemaatti¹¹⁵⁸. Niğde Sancağının Şam Ardı nâhiyesinde Gidcekir köyüne yerleşmiş olan İnceli adında bir cemaat daha bulunmaktaydı¹¹⁵⁹.

İncili

1525'te Trablus yakınlarında Latife'de kışlayan aşiret 1563'te Maraş'ın Yenice Kala nâhiyesinde Heyik köyü ile Kâfir Viranı, Armud ve Tuncalar mezzalarında kışlayıp ziraat etmekteydi. 1580'de ise Dulkadirli Türkmenleri arasında yaylak kışlakları farklı olması nedeniyle dört cemaat halinde kaydedilmişlerdi. Bu cemaatlerden Kurupınar yakınlarında Akyol ağzında yaylayıp ziraat eden bir bölükten başka Kayseri, Ayas, Besni'de Palanlar köyü, Adana'da Sarı Ağaç mevki, Bakraz çevresi, Çeşme'de Güvcercinlik adlı yer, Latife gibi farklı yerlerde kışlayan cemaatlerin yaylakları Karapınar, Çukur Hisar ve Mağara civarıydı. 1525'te 23 hâne ve 7 mücerred, 1563'te 17 bennâk ve 10 mücerred nüfusa sahip

¹¹⁵⁵ *KKA TD*, nr.116, s.272/b.

¹¹⁵⁶ *BOA TD*, nr.998, s.457.

¹¹⁵⁷ *KKA TD*, nr.116, s.165/a.

¹¹⁵⁸ *KKA TD*, nr.116, s.100/a.

¹¹⁵⁹ *KKA TD*, nr.135, s.75/b.

olan aşiret 1580’de büyük bir nüfus artışıyla 230 bennâk ve 230 mücerred vergi nüfusuna ulaşmıştı¹¹⁶⁰.

1699 yılına ait bir kayıta İfraz-ı Zülkadriye cemaatlerinden olup Balıkesir havalisine giden İncili cemaati hakkında yapılan tahkikata göre cemaatin Ümmi Valide Sultan hasları reâyâlarından oldukları, iskân yerlerini terk ederek Balıkesir havalisinde konup göçtükleri, valide sultanın kethüdâsının başvurusu üzerine hazinede mahfuz baş muhasebe defterine müracaat edildiğinde bu aşiretin Ayas ve Berendi kazâlarında sakinken buraya geldikleri anlaşılmış, has reâyâsı olanların tekrar iskân bölgelerine gönderilmesi istenmişti¹¹⁶¹.

İncirli

Küşne boyuna mensup aşiretlerden olan İncirli cemaati, Musa Fakihli aşiretinin bir kolu olarak Maraş Yörükleri arasında kaydedilmişti. Aşiretin bir bölüğü Gündüzlü’de Güder adlı yerde kışlayıp Malatya’da Viranşehir’i yaylamaktaydı. Kara Hayıt yakınlarında kışlayan bölük ise tamamıyla sipahi ve sipahizâdelerden oluşmaktaydı. 1580 yılında aşiretin, 14 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusunun yanında 15 sipahi ve sipahizâdegândan oluşan muâf bir grubu da vardı¹¹⁶².

İncirlice

Ağca Koyunlu tâifesine bağlı olan aşiret ismini aldıkları Maraş nâhiyesinde İncirlice mezrasında kışlayıp ziraat etmekte Ahır Dağı’nda yaylamaktaydı. 1563’te İncirlice mezrası köye dönüşmüş buradaki cemaat ihtimâlen yerleşip ziraatla uğraşmaya başlamıştır. Bu nedenle daha sonraki tahrîrde müstakilen İncirlice cemaati bulunmamaktadır. 1525’te 18 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1563’te yerleştikleri köyde 45 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁶³. Bununla birlikte yalnız 1580 tahrîrinde Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen İncirli adında bir cemaat tespit olunmaktadır¹¹⁶⁴.

¹¹⁶⁰ BOA TD, nr.402, s.140.; BOA TD, nr.998, s.445.; KKA TD, nr.101, s.191/a, 195/a–196.a.; KKA TD, nr.116, s.31/a, 38/a, 64/b, 67/b.

¹¹⁶¹ Su, (1938), 53.

¹¹⁶² KKA TD, nr.116, s.270/b, 305/b.

¹¹⁶³ BOA TD, nr.402, s.568.; KKA TD, nr.101, s.46/a.

¹¹⁶⁴ KKA TD, nr.116, s.270/b–305/b.

İri Hacılı

Kızıllı tâifesi içinde yer alan İri Hacılı aşiretinin, Bayındır'da Kabalı adlı yerde kışlayıp Üzeyir Dağı'nı yaylayan iki cemaatinin toplam 18 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁶⁵. 1580'de yine Üzeyir'de oldukları kaydedilen aşiretin bu sırada 36 hâne ve 19 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹⁶⁶.

İsa Beyli

Bozok'ta 1542 tarihli defterde tespit edilen cemaat, Kapturğa Viranı, Kara Şeyh, Kör İsmail Viranı ve Toraman kışlası mezralarında ziraat etmekte olup Cemaat 40 hâne ve 8 mücerred nüfusu bulunmaktaydı. Sonraki tahrîrlerde cemaate rastlanılmazken Akdağ nâhiyesinde İsa Beyli ve Çubuk nâhiyesinde ise İsa Bey (Bağlıca) isimli köyler tespit edilmektedir¹¹⁶⁷.

İsa Fakihli

İsa Fakihli adını taşıyan aşiretler Dulkadirîlilerin farklı birçok boyu içerisine dağılmış durumdaydı. Bunlardan Kızıllı tâifesine tâbî olup yalnızca ilk tahrîrde görülen bölüğün Elbistan ve Rumkale taraflarında olduğu tespit edilmekte olup, 1525 yılında 39 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusundan mürekkep olduğu görülmektedir¹¹⁶⁸. İsa Fakihli aşiretinin, Anamashlı boyuna tâbî olan şubesi ise ilk tahrîrde 5 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹¹⁶⁹.

İsa Fakihli aşiretinin Demrek tâifesine bağlı olan bölükleri de bulunmaktaydı. Bunlar içerisinde bazı hâneler erken dönemde Rumkale'ye tâbi Merziban nâhiyesinde Boyca ve Çoban köylerinde yerleşmiş durumdaydı. Aşiretin konargöçerlik eden bölükleri ise Göksun kışlayıp Elbistan'da yaylayan ve Maraş nâhiyesinde kışlayıp Şikar Kayası'nı yaylayan iki

---

¹¹⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.668, 683.

¹¹⁶⁶ KKA TD, nr.116, s.145/a.

¹¹⁶⁷ BOA TD, nr.218, s.90-91.; BOA TD, nr.315, s.338, 560.; KKA TD, nr.30, s.57/b, 178/b.

¹¹⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.698

¹¹⁶⁹ KKA TD, nr.116, s.62/b.

bölüğe ayrılmıştı¹¹⁷⁰. İcmal defterinde aşiretin 159 hâne ve 55 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁷¹.

XVI. yüzyılın ikinci yarısında Kars-ı Maraş Sancağında küçük bölükler halinde kaydedilmiş olan İsa Fakihli cemaatleri bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Sunbas nâhiyesinde Sunbas Kalası, Teknetaş, Kafir Pınarı, Kaladibi ve Eğritaş köylerini yurt tutmuş olan 13 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna mâlik olan bölüktü¹¹⁷². Bir diğer şube ise Kavurgalı tâifesine tâbî olarak Adana'da kışlayıp Develi Dağı'nı yayladığı bildirilen 8 hâne ve 2 mücerredden müteşekkil olanıydı¹¹⁷³. Aynı tarihte İsa Fakihli aşiretinin Maraş Sancağında kaydedilmiş olan şubesi ise Göynük nâhiyesinin Talıç köyünde kışlamakta olan 53 hâne ve 17 mücerred vergi nüfuslu koluydu¹¹⁷⁴.

1580'de yalnızca Anamaslı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan İsa Fakihli cemaatinin bu sırada 5 bennâk ve 13 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁷⁵.

İsa Hacı

Keferdiz nâhiyesinde Dişanid köyünde ziraat edip kışlayan aşiret 1563'te 53 nefer ve 24 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹¹⁷⁶. Aşiretin Adana'da Yüreğir nâhiyesinde sahile yakın olan Kızıl Don adlı yerde bulunan kolu 1525'te 25 hâne ve 12 mücerred, 1572'de 29 hâne ve 8 mücerred nüfusa sahipti¹¹⁷⁷. Öte yandan Bozok'ta Kızılkocalı tâifesine tâbî olarak kaydedilen aşiretin Baltı nâhiyesinde İsa Hacı köyüne yerleştikleri anlaşılmaktadır. 1575'te anılan köyün 135 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁷⁸. Halep Türkmenleri arasında da İsa Hacı aşireti İnallı tâifesine tâbî olarak kaydedilmişti¹¹⁷⁹.

¹¹⁷⁰ BOA TD, nr.402, s.698–699, 705.

¹¹⁷¹ BOA TD, nr.998, s.460.

¹¹⁷² KKA TD, nr.168, s.190/a.

¹¹⁷³ KKA TD, nr.168, s.86/b.

¹¹⁷⁴ KKA TD, nr.101, s.153/a.

¹¹⁷⁵ KKA TD, nr.116, s.62/b.

¹¹⁷⁶ KKA TD, nr.101, s.91.

¹¹⁷⁷ BOA TD, nr.450, s.63.; KKA TD, nr.114, s.89/b.

¹¹⁷⁸ KKA TD, nr.31, s.23/b.

¹¹⁷⁹ Çakar, (2003),194.

İsrafilli

Kars-ı Maraş'ta Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlayan aşiret, Karamanlı Yakası'nda Toprak Depe (Sarıca Kulak) mezrasında ziraat etmekteydi. Aşiretin 1525'te 19 hâne ve 3 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁸⁰. İsrafilli aşiretinin bir kolu da Bozok Sancağını yurt tutmuştu. Süleymanlı nâhiyesinde Kaya Kızıl mezrasında ziraat eden aşiretin, 1529'da 39 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı¹¹⁸¹.

İvaz Hacı

Bozok'ta Süleymanlı nâhiyesinde Yengi Öyüğü, Üç Kuyu, Anbar Kuyu ve Dedik Kışlası (Erikli) mezralarında ziraat eden cemaatin 1529'da 89 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁸². 1555'te Süleymanlı nâhiyesinde İvaz Hacı (Dedik Kışlası), Kara Hamza (Ağca Ağıl), Benek Öyüğü (Yenice), Köroğlu (Kazan İni), Kozcakışla köylerini kuran cemaatin bu köylerde toplam 322 nefer, 1575'da aynı köylerde 436 nefer nüfusu vardı¹¹⁸³. Aşiretin bir kolu da Adana'da Sarıçam nâhiyesinde Tirkeş Pınarı mezrasında yazılmıştı¹¹⁸⁴.

5.11. K- Kabaklı-Kütüklü

Kabaklı

Kavurgalı tâifesine tabi olan Kabaklı aşireti, Sunbas'ta kışlayıp Mağara'da yaylamakta olup 1563'te 19 bennâk ve 39 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹¹⁸⁵. Aşiretin Maraş Karamanlısı boyuna tabi olan bir diğer bölüğü ise aynı tarihte Kınık'a tabi Orta Niyabet nahiyesi ile Güvercinlik'te kışlayıp Binboğa'yı yaylamaktaydı. Bu bölük anılan tarihte 79 bennâk ve 32 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹¹⁸⁶.

¹¹⁸⁰ BOA TD, nr.998, s.491.; KKA TD, nr.168, s.82/a, 162/a.

¹¹⁸¹ BOA TD, nr.155, s.58.; BOA TD, nr.998, s.599.

¹¹⁸² BOA TD, nr.155, s.64.

¹¹⁸³ BOA TD, nr.315, s.202–206.; KKA TD, nr.31, s.94/a–96/a.

¹¹⁸⁴ BOA TD, nr.450, s.51,78.; KKA TD, nr.114, s.51/b, 78/a-b.

¹¹⁸⁵ KKA TD, nr.168, s.78/b.

¹¹⁸⁶ KKA TD, nr.108, s.414.

Kabaklı aşiretinin bir şubesinin de Bozok Sancağını yurt tutmuş olduğu tespit olunmaktadır. Bardakçı adıyla da bilinen aşiret, Süleymanlı tâifesine tabi olarak Süleymanlı nahiyesinde Ilıcak ve Gezence mezralarında ziraat etmekte olup, Bozok Sancağının ilk tahrîrine göre 14 hane ve 1 mücerred vergi nüfusa sahipti¹¹⁸⁷. Sancağın son tahrîrlerinde aynı nahiyede görülen Bardakçı (Bayram Hoca) köyü ihtimâlen bu aşiret tarafından kurulmuştur¹¹⁸⁸. Bununla birlikte Niğde Sancağında Karahisar nahiyesinde Göncü köyünde yerleşmiş olan Kabaklı aşiretinden başka¹¹⁸⁹, Halep Türkmenleri arasında da aynı ismi taşıyan cemaatler görülmektedir¹¹⁹⁰.

Kadılı/ Badılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dokuz tâifesi içerisinde tahrîr edilmiş olan Kadılı aşireti, bu tarihte Güvercinlik'te kışlayıp Kurd Oluğu'nu yaylayan 13 hane vergi nüfusuna sahipti¹¹⁹¹. Aşiretin 1563'te iki bölük halinde bulunduğu görülmektedir. Bunlardan ilki Pınarbaşı nahiyesinde Birdam köyünde ziraat etmekte iken diğer bölüğün müteferrika aşiretler içerisinde yer aldığı ve Kınık ve Berendi'de kışlayarak, Köstere ve Meğelgin'de yayladığı tespit olunmaktadır. Kadılı aşiretinin bu iki şubesinin 23 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmakta olup, aşiretin aynı tarihte Eşkinciyan içerisinde yer alan bölüğü ise 6 neferden ibaretti¹¹⁹².

Kadılı aşireti, Dulkadirliilerin son tahrîrinde hem Dokuz hem de Kızıllı boyları arasında temsil olunmaktaydı. Bunlardan Dokuz boyuna tabi olanın 20 bennâk ve 27 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır¹¹⁹³. Aşiretin Kızıllı tâifesine tabi olan kolu ise 19 bennâk ve 18 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Ayrıca aşiret içerisinde Piri Halife Dervişleri olarak bütünüyle muâf kaydedilen 6 neferlik bir derviş zümresi daha görülmektedir¹¹⁹⁴.

¹¹⁸⁷ BOA TD, nr.155, s.51.; BOA TD, nr.998, s.598.

¹¹⁸⁸ BOA TD, nr. 155, s.51, 52, 53.; BOA TD, nr. 315, s.197; KKA TD, nr. 31, s.91/b.

¹¹⁸⁹ KKA TD, nr.135, s.251/b.

¹¹⁹⁰ Çakar, (2006), 232.

¹¹⁹¹ BOA TD, nr.402, s.261.; BOA TD, nr.998, s.449.

¹¹⁹² KKA TD, nr.168, s.142/a.; KKA TD, nr.108, s.455.

¹¹⁹³ KKA TD, nr.116, s.88/b.

¹¹⁹⁴ KKA TD, nr 116, s.114/b.

Kadılı aşiretinin bir kolu da Bozok Sancağını yurt tutmuştu. Ağcalı boyuna tabi olan aşiret Kanak-1 Zirin nahiyesinde Zuhuriddin, Gökçe, Tur Ali Pınarı, Yenice Özü, Tuzlacık ve Öyük mezralarında ziraat etmekte olup 1529 yılında 69 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuna sahipti. İmam, sipahi ve müsellemlerle birlikte aşiretin toplam 99 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹¹⁹⁵. 1555 tahrîrine göre Kanak-1 Zirin nahiyesinde Tuzlacık, Kerpiçcik ve Yenice Özü köylerinden başka¹¹⁹⁶, Karadere nahiyesinde Tur Alili (Pusad) köyünün de Kadılı aşireti tarafından kurulmuş olduğu görülmektedir¹¹⁹⁷. 1575'te daha önceki köylere ek olarak Kanak-1 Zirin nahiyesinde Zuhuriddin mezrasının da köy olarak yazıldığı tespit olunmaktadır¹¹⁹⁸. Bunların yanında Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine tabi olarak kaydedilen bir Kadılı cemaati daha görülmektedir¹¹⁹⁹.

Kadri Beyli

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrinde Peçenek tâifesine tabi olarak kaydedilen Kadri Beyli aşiretinin 4 hane vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁰⁰. Aşiretin yaylak kışlak sahaları tespit olunamamaktadır.

Kâfir Bayad Oğlu/ Kâfircikler

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Cerid boyuna mensup olarak kaydedilen Kâfir Bayad Oğlu Divane Tahir adıyla kaydedilen cemaat aynı akraba ailelerden oluşan 6 hane vergi nüfusuna sahipti¹²⁰¹. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Kâfirlice ismi ile kaydedilen cemaatin bu sırada 6 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁰².

Bununla birlikte yine Cerid tâifesi içerisinde Kâfircikler adıyla kaydedilmiş aşiretin de Kâfirlice ve Kâfir Bayad Oğlu cemaatleriyle irtibatlı olduğu akla gelmektedir. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Cerid içerisinde iki bölüm halinde yazılan Kâfircikler

¹¹⁹⁵ BOA TD, nr.155, s.109,111.; BOA TD, nr.998, s.604.

¹¹⁹⁶ BOA TD, nr.315, s.134-135.

¹¹⁹⁷ BOA TD, nr.315, s.96.

¹¹⁹⁸ KKA TD, nr.31, s.54/a, 74/a-75/b.

¹¹⁹⁹ Çakar, (2003), 176.

¹²⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.396.

¹²⁰¹ BOA TD, nr.402, s.370

¹²⁰² KKA TD, nr 116, s.128/a.

cemaatinin bir kolunun Diyarbekir havalisinden gelmiş olduğu kaydedilmiştir. Muhtemelen daha önce Akkoyunlu konfederasyonuna mensup olan bu cemaat 4 haneden müteşekkildi. Aşiretin Dulkadirli sahasında bulunan kolu ise Behisni'de Tutuk/Buluk Derbendi'nde kışlayıp Sivas taraflarında Yılanlı'yı yaylayan 13 hane ve 1 kethüda nüfustan mürekkepti¹²⁰³. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde aşiretin Selman Fakihli cemaati ile birlikte aynı sahada kışlayıp yaylayan 47 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olduğu görülmektedir¹²⁰⁴. Bununla birlikte Kâfirli adını taşıyan bir aşiretin Hızır Hacılı adını da taşıyan bölüğünün Kayseri Sancağında Sahra Alacalar (Yalnız Öküz) mezrasına yerleşerek buranın köy olmasını sağlamış olduğu tespit olunmaktadır¹²⁰⁵.

Kâfir Kocalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Gündeşli tâifesine bağlı olan aşiret, bölükler halinde Hısn-ı Mansur ve Güne Giren köylerinde kışlayan toplam 77 hane vergi nüfusuna sahipti¹²⁰⁶. Dulkadirlilerin son tahrîrinde Kâfir Kocalı aşiretine tesadüf edilmemekle birlikte yukarıda da bahsedildiği üzere Kâfircikli ve Kâfirlice adlarıyla kaydedilmiş cemaatler görülmektedir.

Kallılı

Kars-ı Maraş'ı yurt tutmuş olan Zâkirli tâifesine tâbî Kallılı aşireti, Dulkadirlilerin ilk tahrîrde 10 hâne vergi nüfusuna mâlikken, 1563'te 12 bennâk ve 9 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Aşiret, Berendi'de Tuz Kilisesini kışlamaktaydı¹²⁰⁷.

Kamanlı

İlk tahrîrde Küşne boyuna mensup olarak kaydedilen cemaat, Ceyhun nehri kenarında Karma Pınar adlı mevkide kışlayan ve yine aynı yerde ziraat eden 25 hane vergi nüfusundan

¹²⁰³ BOA TD, nr.402, s.345,346; BOA TD, nr.998, s.451.

¹²⁰⁴ KKA TD, nr 116, s.124/a.

¹²⁰⁵ KKA TD, nr.136, s.58/b.

¹²⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.103; BOA TD, nr.998, s.444.

¹²⁰⁷ BOA TD, nr.998, s.490.; KKA TD, nr.168, s.102/a.

müteşekkildi¹²⁰⁸. Maraş Sancağının son tahrîrinde de aynı mevkide buldukları görülen aşiretin bu tahrîre göre 12 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁰⁹.

Kanberli

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Küreciyân boyuna bağlı olarak kaydedilen cemaat, bu sırada 56 hane ve 26 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²¹⁰. Aşiretin son tahrîrde Küşne tâifesine dâhil edildiği görülmektedir. Bu tarihte 8 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna mâlik olan aşiretin yaylak kışlak sahaları tespit olunamamaktadır¹²¹¹.

Öte yandan Kanberli aşiretinin bir şubesinin de Bozok Sancağını yurt tutmuş olduğu tespit olunmaktadır. Sancağın ilk tahrîrinde Demircili kabilesine tâbi olarak kaydedilen cemaat, 5 haneden müteşekkil küçük bir bölük olarak görülmektedir¹²¹². İlk tahrîrde ziraat ettikleri mahaller hakkında bilgi verilmeyen aşirete sancağın müteakip tahrîrlerinde rastlanmamakla birlikte 1555 tarihli kayıtlarda Sorgun nahiyesindeki Kanber Pınarı adıyla görülen köyün adı geçen cemaat tarafından kurulmuş olabileceği akla gelmektedir¹²¹³.

Kantara Oğlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Cerid tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat, ismini bu sırada aile reisi olan Kantar'dan almıştır. Kantara Oğlu cemaatinin 1525'te Sof Dağı'nı kışlayıp yaylayan 6 hane vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır¹²¹⁴. Son tahrîrde aşiretin Kantarlı adıyla kaydedilmiş olduğu bu tarihte 3 nefer vergi nüfusunun bulunduğu tespit olunmaktadır¹²¹⁵.

¹²⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.595; BOA TD, nr.998, s.456.

¹²⁰⁹ KKA TD, nr.116, s.300/b.

¹²¹⁰ BOA TD, nr.402, s.300; BOA TD, nr.998, s.450.

¹²¹¹ KKA TD, nr 116, s.276/b.

¹²¹² BOA TD, nr.155, s.192; BOA TD, nr.998, s.615.

¹²¹³ BOA TD, nr. 155, s.192; BOA TD, nr. 315, s.146.

¹²¹⁴ BOA TD, nr.402, s.361.

¹²¹⁵ KKA TD, nr 116, s.113/a.

Kaplanlı

Döngeli tâifesine tâbi olarak ilk tahrîrde Kışlaklı imlasıyla yazılan cemaat, Gündüzlü'de kışlayıp Elbistan'da yaylayan 26 hane ve 1 mücerred vergi nüfusa sahipti¹²¹⁶. 1563 tarihli tahrîrde daha açık şekliyle Kaplanlı olarak yazılan cemaatin bu sırada 8 hane ve 29 mücerred vergi nüfusu vardı. Aşiretten bir hanesi de aynı tarihte Kınık'ta Ortaköy'de yerleşmiş durumdaydı¹²¹⁷. Bunların yanında Kaplanlı aşiretinden bir kolun Yeni İl Türkmenlerine katılmış olduğu¹²¹⁸, ayrıca çok daha kalabalık olan bir diğer kolun da Adana Sancağında bulunduğu tespit olunmaktadır¹²¹⁹.

Kara Ağılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrde ismine rastlanmayan cemaat, 1580'de Eymir tâifesine tâbi olarak Güvercinlik'te Karaağıl köyünde kışlayan 17 bennâk ve 6 mücerred vergi nüfusuna kaydedilmiştir¹²²⁰.

Kara Avcılı

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrde ismine rastlanan cemaat, Dokuz tâifesine tâbiydi. 1525 yılında 11 hane vergi nüfusundan müteşekkil olan cemaatin Güvercinlik'te Erkedi adlı yerde kışlayıp Akdağ yayladığı kaydedilmiştir¹²²¹.

Kara Azeb Oğlu

İlk tahrîrde Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen aşiretin yaylak ve kışlak sahalılarının muayyen olmadığı bildirilmiştir. 1525'te 15 hane ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat için, ziraatla meşgul olmaları halinde her çift başına güz mevsiminde 20 akçe ve yaz mevsiminde 10 akçe çift vergisi ödemeleri istenmişti¹²²². Bu usulün Dulkadirli aşiretlerinde uygulanmadığı dikkate alındığında anılan aşiretin sonradan Dulkadirli sahasına

¹²¹⁶ BOA TD, nr.402, s.441; BOA TD, nr.998, s.454.

¹²¹⁷ KKA TD, nr.168, s.271/b.

¹²¹⁸ Şahin, (1980), 202.

¹²¹⁹ BOA TD, nr.450, s.54,148; KKA TD, nr.114, s.51/b,54/a.

¹²²⁰ KKA TD, nr.116, s.260/b.

¹²²¹ BOA TD, nr.402, s.262; BOA TD, nr.998, s.449.

¹²²² BOA TD, nr.402, s.208; BOA TD, nr.998, s.447.

dâhil olduğu ve eskiden tabi oldukları vergi nizamına göre çift vergisi ödemeye devam ettikleri anlaşılmaktadır. Nitekim Adana'nın Kınık nahiyesinde Azab Oğlu adıyla bir aşiretin bulunduğu görülmektedir¹²²³.

Kara Burunlu

Küşne boyuna tabi olan Kara Burunlu aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 56 hane, 1580'de 7 bennâk ve 13 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Aşiretin, Berendi'de Adadepe mevkiinde kışladıkları tespit olunmaktadır¹²²⁴. Aşiretin aynı tarihte Eşkinciyan içerisinde buluna bölüğü ise 4 nefer nüfustan ibaretti¹²²⁵. Bunun yanında Bertiz tâifesi içerisinde, Kara Burun veledânı adıyla sipahi ve sipahizâde olarak kaydedilen 10 neferlik bir gurunun daha bulunduğu ve ilk tahrîrde bu sipahiler içerisinde Kara Burun'un oğlu Nazır'ın yer aldığı görülmektedir¹²²⁶.

Kara Çakal

Bertiz tâifesine tabi olan Kara Çakal cemaati, Bertiz'de kışlayıp Engizek'te Gebran adlı yeri yaylayan 58 hane ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²²⁷. Aşiretin aynı tarihte Bertiz'de kışlayıp Engizek'i yaylayan ve sefere 10 neferle iştirak eden bir diğer bölüğü daha bulunmaktaydı¹²²⁸. Kara Çakal aşiretine Maraş'ın müteakip tahrîrlerinde rastlanılmamakla birlikte Bozok havalisinde bulunan Dulkadirli aşiretleri arasında Kara Çakal cemaati görülmektedir. Kara Çakal aşiretinin Bozok kolu 1529 yılında Süleymanlı nahiyesinde iki bölük halinde toplam 27 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiştir. Sancağın son tahrîrlerinde Süleymanlı nahiyesinde görülen Kara Çakal isimli bir köyün anılan aşiret tarafından kurulmuş olduğu anlaşılmaktadır¹²²⁹.

¹²²³ BOA TD, nr.450, s.180; KKA TD, nr.114, s.180/b.

¹²²⁴ BOA TD, nr.402, s.541.; KKA TD, nr.116, s.267/b.

¹²²⁵ KKA TD, nr.116, s.235/b.

¹²²⁶ BOA TD, nr.402, s.326.

¹²²⁷ BOA TD, nr.402, s.319.

¹²²⁸ BOA TD, nr.402, s.331.

¹²²⁹ BOA TD, nr.155, s.51.; BOA TD, nr. 315, s.210.; KKA TD, nr. 31, s.98/b.

Kara Develi

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde iki bölük halinde bulunan Kara Develi aşireti toplam 29 hane vergi nüfusuna sahipti¹²³⁰. Dulkadirli sahasında müteakip tahrîrlerde ismine rastlanmayan aşiretin Yeni İl Türkmenlerine dâhil edildikleri anlaşılmaktadır. Bu İl'in ilk tahrîrinde 39 nefer ve 2 sipahi nüfusla kaydedilen aşiretin¹²³¹, 1583'te Yeni İl'de Anamashlı'ya tabi olarak yazıldığı ve bu sırada Mancılık'a bağlı Kızıl Çukur yurdunu yaylamakta olan 79 bennâk ve 63 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır¹²³².

Kara Fakih Veledânı

Kara Fakihli aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş, Bozok ve Adana sancaklarına dağılmış olan konargöçerler arasında temsil olunmaktaydı. 1525'te Peçenek tâifesi içerisinde Kara Fakih veledânı olarak kaydedilen cemaat, Maraş'ta Pazarcık nahiyesinde Kızılyük adlı yerde kaydedilmiş olan 5 hane vergi nüfusuna sahip olan küçük bir bölüktü¹²³³. Kara Fakihli aşiretinin büyük kolu ise Bozok sancağında Süleymanlı ve Ağcalı tâifesi içerisinde yer almaktaydı. Süleymanlı tâifesine tabi olan bölük Süleymanlı nahiyesinde, Ağcalı'ya tabi olan bölük ise Meşhedlice Pınar mezrasında bulunmaktaydı. 1529 tahrîrine göre, Bozok'ta bulunan bu cemaatlerin toplam 52 nefer, 40 hane ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²³⁴. Sancağın son tahrîrinde Mukaddemli cemaatiyle birlikte Bey Kışla (Mukaddemli) köyünde sakin oldukları görülen aşiretin Karadere nahiyesinde Ağca Koyunlu cemaatinin sâkin olduğu köyün ismi de Kara Fakih adını taşımakta olup burası da muhtemelen ilk olarak Kara Fakihli tarafından iskâna açılmıştı¹²³⁵.

Kara Gönçlü/ Güncili

Dulkadir Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dokuz boyuna tabi olarak kaydedilen Kara Gönçlü aşireti iki bölük halindeydi. Bunlardan ilki Tekak'ı kışlayıp Berit Dağı çevresinde

¹²³⁰ BOA TD, nr.402, s.662, 664.

¹²³¹ BOA TD, nr.262, s.48.

¹²³² Şahin, (1980), 202.

¹²³³ BOA TD, nr.402, s.399.

¹²³⁴ BOA TD, nr.155, s.62,66,98; BOA TD, nr.998, s.599,602.

¹²³⁵ BOA TD, nr. 155, s.98-99; BOA TD, nr. 315, s.75, 93; KKA TD, nr. 31, s.42/b, 52/b.

Çavdar'ı yaylayan 12 hane ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipken¹²³⁶, diğeri Hısn-ı Mansur nahiyesinde Narlıca adlı köyde bulunan 3 hane nüfusa mâlikti¹²³⁷. Aşiret, 1563'te Yenice Kala nahiyesinde Eyibükü köyünde ziraat eden¹²³⁸ ve Zeytun nahiyesinde Kozcuğaz (Yoğun Oluk) ve Kaya Altı mezrasını ziraat eden iki bölük halinde tespit olunmaktadır¹²³⁹. Dulkadirliilerin son tahrîrinde Gügercinlik'te kışlayıp, Berriye'yi yaylayan, Zamantı'da kışlayıp Amik'i yaylayan ve Antep'te Zeheb köyünde kışlayan bölükler halinde bulunan Kara Gönçlü aşireti toplam 102 bennâk ve 118 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²⁴⁰.

Kara Hacı Oğlanları

İlk tahrîrde Karacalı tâifesine tabi olarak iki cemaat halinde kaydedilen aşiret toplam 59 hane, 9 mücerred, 2 imam ve 5 sipahizâde nüfusa sahipti¹²⁴¹. 1563'te Kara Hacı Oğlanları cemaati, Andırın'da Cibal mezrasında kışlamakta olup bu tarihte 20 bennâk ve 30 mücerred vergi nüfusa sahipti¹²⁴². Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Dokuz tâifesine tabi olarak kaydedilen Kara Hacı aşiretinin 7 bennâk ve 6 mücerred vergi nüfusuna mâlik olduğu tespit olunmaktadır¹²⁴³.

Bununla birlikte Bozok Sancağında Süleymanlı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan Kara Hacı cemaati sancağın ilk tahrîrinde 5 hane vergi nüfusuna sahipti¹²⁴⁴. Ayrıca Adana'da Yüreğir nahiyesinde¹²⁴⁵ ve Sis Sancağında Ayrıdamlı tâifesi içerisinde de Kara Hacı cemaatleri görülmektedir¹²⁴⁶.

Kara Halilli

Kara Halilli aşiretinin Anamaslı tâifesine tabi olan kolu Latife'de kışlayıp, Pınarbaşı'nı yaylayan 18 hane ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bu bölüğün Dulkadirli aşiretlerinin

¹²³⁶ BOA TD, nr.402, s.211; BOA TD, nr.998, s.448.

¹²³⁷ BOA TD, nr.402, s.261.

¹²³⁸ KKA TD, nr.101, s.190.

¹²³⁹ KKA TD, nr.101, s.180/a.

¹²⁴⁰ KKA TD, nr.116, s.70/b.

¹²⁴¹ BOA TD, nr.402, s.930; BOA TD, nr.998, s.436.

¹²⁴² KKA TD, nr.168, s.300/a.

¹²⁴³ KKA TD, nr. 116, s.80/b.

¹²⁴⁴ BOA TD, nr.155, s.64; BOA TD, nr.998, s.599.

¹²⁴⁵ BOA TD, nr. 450, s.28,43.; KKA TD, nr.114, s.28/b, 43/b.

¹²⁴⁶ KKA TD, nr.150, s.58/a.

ödedikleri vergiler içerisinde müstesna bir vergi olarak *ruy-ı pare bahası* (üzüm vergisi) ödemeleri esasen büyük ölçüde yerleşik hale gelmeye başladıklarını göstermektedir¹²⁴⁷. Aynı tarihte yine Anamaslı tâifesine tabi olarak kaydedilmekle birlikte Diyarbakir’de olduklarına işaret edilen bir diğer Kara Halilli cemaati, 2 hane vergi nüfusundan ibaretti¹²⁴⁸. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Anamaslı boyuna tabi olan Kara Halilli bölüğünün 8 hane ve 9 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu görülmektedir¹²⁴⁹. Bununla birlikte Yeni İl Türkmenleri içerisinde Anamaslı’ya bağlı olarak kaydedilmiş olan bir Kara Halilli cemaati daha görülmektedir¹²⁵⁰.

Öte yandan ilk tahrîr de Kara Halilli aşiretinin bir şubesinin de Avcı tâifesine tabi olduğu tespit olunmaktadır. Karguluk’ta kışlayıp ziraat eden aşiret Sof Dağı’nı yaylayan birçok bölüğe ayrılmış durumdaydı. 1525 yılında Avcı tâifesine bağlı olan bu bölüklerin toplam 143 hane ve 23 mücerred vergi nüfusundan başka başlarında 1 kethüda bulunmaktaydı¹²⁵¹. Kara Halilli aşiretinin ilk tahrîrde Eymirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen şubesi ise Eymirli’ye tabi olan diğer cemaatlerle birlikte konargöçerlik etmekte olan 26 hane vergi nüfusuna sahipti¹²⁵².

Kara Halilli aşiretinin bazı şubeleri de Kars-ı Maraş Sancağını yurt tutmuştu. Bu sancakta müteferrik Yörükler arasında yer alan ve 1563 yılında 20 bennâk ve 3 mücerred nüfusa mâlik olan kol Çokak’ı yaylayıp Karsı kışlamaktaydı¹²⁵³. Aşiret, Karamanlı Yakası nahiyesinde Soyca Oluk, Bozkavak, Kızılca Öyük ve Eser Bey¹²⁵⁴, Huzuri, Ağca Çaylak, Akmeşhed, Ağca Taş Bucağı ve Toprak Depe mezralarında ziraat etmekteydiler.¹²⁵⁵ Aynı tarihte aşiretin Kars Kavurgalılarına tabi olan bölüğü Mağara’da yaylayıp Sunbas’ta kışlamakta olan 8 bennâk ve 17 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²⁵⁶.

---

¹²⁴⁷ BOA TD, nr.402, s.133; BOA TD, nr.998, s.445.

¹²⁴⁸ BOA TD, nr.402, s.151.

¹²⁴⁹ KKA TD, nr.116, s.62/a.

¹²⁵⁰ Şahin, (1980), 203.

¹²⁵¹ BOA TD, nr.402, s.723-727.

¹²⁵² BOA TD, nr.402, s.622.

¹²⁵³ KKA TD, nr.168, s.143/b.

¹²⁵⁴ KKA TD, nr.168, s.162/b ve 163/b.

¹²⁵⁵ KKA TD, nr.168, s.163/a., 164/a.

¹²⁵⁶ KKA TD, nr.168, s.82/b.

Kara Hamzalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kara Hamzalı aşiretinin Karacalı ve Osmanlı tâifeleri içerisinde bölüklerinin olduğu tespit olunmaktadır. Karacalı boyuna tabi olarak kaydedilen ve bu sırada kendi içerisinde üç şubeye bölünmüş bulunan aşiretin, 1525 yılında toplam 72 hane ve 2 mücerred vergi nüfusundan başka, 9 derviş ve 1 sipahiden oluşan muâf nüfusu da bulunmaktaydı. Anılan üç şube de Pazarcık nahiyesinde Değerli adlı köyde kışlayıp ziraat etmekteydi¹²⁵⁷. Aşiretin Osmanlı tâifesine tabi olan bölümü ise aynı tarihte 9 hane, 11 sipahi ve 1 imam nüfusla kaydedilmişti¹²⁵⁸.

Dulkadirliilerin son tahrîrinde Kara Hamzalı aşiretinin bütünüyle Eymirli tâifesine dâhil edildiği görülmektedir. Aşiretin daha önceki tahrîrde mezra olarak yazılmış olan Öğün Höyüğü'ne yerleşerek köy haline getirdiği ve burada hem ziraat etmeye hem de kışlamaya devam ettiği tespit olunmaktadır. Aşiretin 8 bennâk ve 10 mücerred nüfusa mâlik olan bölümünden¹²⁵⁹ başka aynı tarihte Eşkinciyan tâifesi içinde de Kara Hamzalı cemaati 14 hane ve 24 mücerred nüfusa sahip olan bir diğer bölümü daha tespit olunmaktadır¹²⁶⁰. İhtimâlen bu son bölük 1525 yılında Bertiz tâifesi içerisinde Kara Hamzalı veledi¹²⁶¹ adıyla kaydedilmiş olan sipahilerin devamıdır. Bertiz tâifesi içinde Eşkinciyan cemaatinden olan Kara Hamzalı veledi cemaati ilk tahrîr de 9 neferden müteşekkil eşkincilerdi. Tüm vergilerden muâf olmaları mukabilinde iki nefer kimseyle sefer eşen cemaatin bu muâfiyetlerinin Alaüddevle Bey, Ali Bey ve ümerâ-yı hakâniyye-i Dulkadiriyye'den temessükle verilmiş olduğu ve bunun Osmanlı idaresince de devam ettirildiği görülmektedir¹²⁶².

Öte yandan Kara Hamzalı aşiretinin bir diğer kolunun da Adana'da Kınık nahiyesinde yurt tutmuş olduğu tespit olunmaktadır¹²⁶³. Dulkadirliilerin Bozok kolunda bulunan aşiretler arasında Mesudlu tâifesine tabi olarak görülen Hamzalı aşiretinin de Adana

¹²⁵⁷ BOA TD, nr.402, s.937-938; BOA TD, nr.998, s.436.

¹²⁵⁸ BOA TD, nr.402, s.968-969

¹²⁵⁹ KKA TD, nr.116, s.259/b.

¹²⁶⁰ KKA TD, nr.116, s.230/a.

¹²⁶¹ BOA TD, nr.402, s.329.

¹²⁶² BOA TD, nr.402, s.329.

¹²⁶³ BOA TD, nr.450, s.179.; KKA TD, nr.114, s.179/b.

havalisinden gelmiş oldukları anlaşılmaktadır. Zira daha evvel ifade edildiği üzere Adana'da Mesudlu boyuna mensup aşiretlerin büyük bölümünün aynı adlarla Bozok Sancağında da var olduğu tespit olunmaktadır.

Bozok'ta Ağcalı, Karamanlı-yı Dinik ve Mesudlu kabileleri arasında temsil edilen aşiret, 1529 tarihinde Zakir Hacı, Öyük, Çöldek Ağıl mezralarında ziraat etmekte olup 55 hâne, 3 mücerred, 3 imam, 1 sipahi nüfusa sahipti. Bozok Sancağının son iki tahririnde aşiretin Karadere nahiyesinde Hamzalı (Zakir Hacı), Nusretli, Odullu, Yensiz ve Kanak-ı Zîr nahiyesinde Çınar Deresi¹²⁶⁴, Gedik nahiyesinde Küçük Til köylerinde yerleşmiş olduğu tespit olunmaktadır¹²⁶⁵. Aşiretin Bozok'ta Demircili tâifesine tabi olan şubesi ise 1529 tarihinde Hızır Bey, Göynüklü ve Keklice mezralarında eden 58 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti Müteakip tahrirlerde aşiretin Emlak nahiyesinde Göynüklü, Hızır Bey, Keklice ve Döğer (Körhâne) köylerini kurdukları görülmektedir¹²⁶⁶.

Kara Hasanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Cerid tâifesi içerisinde iki bölük halinde kaydedilmiş olan cemaat, Maraş tevabiinde Tumtuma, Kalandur, Kırhaben adlı yerlerde kışlamaktaydı. Bu ilk tahrirde 152 hane vergi nüfusu bulunan aşiret içerisinde 3 hanesi Ashab-ı Kehf Vakfına hizmet etmek karşılığında vergi muâfiyetlerine sahipti¹²⁶⁷. Aynı tarihte aşiretin 51 haneden müteşekkil olan bir diğer kolu ise Çukurabad'da kışlayıp Çıkrağı adlı mevkiye yaylamaktaydı¹²⁶⁸.

1563'te Camustil nahiyesinde Alıç, Hûdi-i Kebir ve Hûdi-i Sagir mezraları ile Kara Hayıt nahiyesinde Kalandur, Pazarcık nahiyesinde Gercayin ve Kızıl Bük, Çörmüşek'te Bücüş köylerinin Kara Hasanlı cemaatinin kışlak ve ziraat mahalleri olduğu ve bu sırada aşiretin 159 nefer nüfusunun bulunduğu tespit olunmaktadır¹²⁶⁹. 1580'de Adatepe'de ve

¹²⁶⁴ BOA TD, nr. 155, s.105.; BOA TD, nr. 315, s.66-69, 125.; KKA TD, nr. 31, s.38/b-39/b, 70/a.

¹²⁶⁵ BOA TD, nr. 315, s.524-525.; KKA TD, nr. 30, s.156/a.

¹²⁶⁶ BOA TD, nr. 155, s.190.; BOA TD, nr. 218, s.55-56.; BOA TD, nr. 315, s.449-451, 454.; KKA TD, nr. 30, s.114/a, 116/b.

¹²⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.364.; BOA TD, nr.998, s.452.

¹²⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.366.

¹²⁶⁹ KKA TD, nr.101, s.67, 104, 127, 136.; KKA TD, nr.108, s.495.

Aladinek'e tabi İğdecik ve Kurkendi mevkilerinde kışlayıp ziraat eden aşiretin bir bölüğünün de Antep'e tabi Ziya köyünde yerleşmiş olduğu görülmektedir. Dulkadirli Türkmenlerinin bu son tahrîrinde Kara Hasanlı aşiretinin toplam vergi nüfusu 378 nefer olup aşiretin geliri padişah haslarına dâhil durumdaydı¹²⁷⁰.

Öte yandan Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Karamanlı tâifesine tabi olarak yazılan bir diğer Kara Hasanlı şubesi ise yalnızca 11 haneden mürekkepti¹²⁷¹. Bu cemaatin 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Berendi'de bulunan Kireküs cemaatinin bölüğü olarak yazıldığı ve bu sırada 68 nefer nüfusa mâlik olduğu görülmektedir¹²⁷².

Kara Hasanlı aşiretinin Maraş Kavurgalıları içerisinde bulunan şubesi 1525'te Azir nahiyesinde kışlayıp Bayındır'da Sarvandı adlı yerde yaylayan 11 haneden ibaret olup diğer şubelerinden farklı olarak bu bölükte hane başına 9 akçe hane resmi alınmaktaydı¹²⁷³. Bu husus onların Dulkadir İline daha sonra dâhil olduklarına işaret etmektedir. İhtimâlen bu bölük Sis Kavurgalıları içerisinde görülen Kara Hasanlı aşiretinden kopmuştur. Zira Sis tahrîrlerindeki geçen aşiretin nüfus yekûnlarıyla Maraş tahrîrinde geçen bölüğün nüfus yekûnları birbirine uyduğu gibi Dulkadirliilerin son tahrîrinde Kavurgalı içerisinde ismine rastlanmayan aşiretin Sis'te varlığını sürdürdüğü tespit olunmaktadır¹²⁷⁴. Ayrıca Kara Hasanlı cemaatinin bir kolunun da Bozulus tâifesi içerisinde yer aldığı görülmektedir¹²⁷⁵.

Kara Hayıtlı

Anamaslı tâifesine tabi olan aşiret ilk tahrîrde Camustil yakınlarında Duşlak köyünde kışlayıp Çukurhisar adlı mevkii yaylayan 29 hane¹²⁷⁶, Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde 18 bennâk ve 17 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²⁷⁷.

¹²⁷⁰ *KKA TD*, nr.116, s.104/a.

¹²⁷¹ *BOA TD*, nr.402, s.415.

¹²⁷² *KKA TD*, nr.168, s.282/b.

¹²⁷³ *BOA TD*, nr.402, s.415.

¹²⁷⁴ *BOA TD*, nr.450, s.914. *KKA TD*, nr.150, s.50/b.

¹²⁷⁵ Gündüz, (2007), 149.

¹²⁷⁶ *BOA TD*, nr.402, s.182; *BOA TD*, nr.998, s.446.

¹²⁷⁷ *KKA TD*, nr.116, s.63/b.

Kara Hızırlı

Bir kolu Sis Sancağında Kavurgalı tâifesine tabi olarak bulunan aşiretin¹²⁷⁸ Dulkadirli topraklarındaki kolu 1563'te Karamanlı yakasında Ağca Burç köyünde ziraat edip kışlayan, 11 hane ve 20 mücerred vergi nüfusa sahipti¹²⁷⁹. Aşiretin bir kolunun da Yeni İl Türkmenlerine katıldıkları burada Şam Bayadı koluna tabi oldukları görülmektedir¹²⁸⁰.

Kara İbrahimli

Koyuncuyân tâifesine tabi olan aşiretin ilk tahrîrde 6 hane ve 1 mücerred¹²⁸¹ 1580'de 13 hane ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁸². Aşiretin yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmaktadır.

Kara İsalı

Demrek tâifesine tabi olan Kara İsalı aşireti, Berriye'yi kışlayıp Göksun'da Ağbâd adlı yerde yaylayan 5 hane vergi nüfusuna sahipti¹²⁸³. 1563'te Kavurgalı tâifesi içinde Kara Derili, Sarı İsalı ve Mafilli cemaatlerinin Sunbas'ta Kaya Pınar köyünü kurmuş oldukları tespit olunmaktadır¹²⁸⁴.

Kara Kocalı

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kara Kocalı aşireti 17 nefer nüfusa sahipti¹²⁸⁵. Aşiretin bir kolunun Adana Sancağında¹²⁸⁶ bir diğer kolunun ise Yeni il Türkmenleri arasında bulunduğu tespit olunmaktadır¹²⁸⁷.

---

¹²⁷⁸ *KKA TD*, nr.150, s.72/a.

¹²⁷⁹ *KKA TD*, nr.168, s.169/b.

¹²⁸⁰ Şahin, (1980), 203.

¹²⁸¹ *BOA TD*, nr.402, s.84.

¹²⁸² *KKA TD*, nr 116, s.27/b.

¹²⁸³ *BOA TD*, nr.402, s.527.

¹²⁸⁴ *KKA TD*, nr.168, s.187/b.

¹²⁸⁵ *KKA TD*, nr.116, s.78/a.

¹²⁸⁶ *KKA TD*, nr.114, s.11/b.

¹²⁸⁷ Şahin, (1980), 276.

Kara Mehmedli

Küşne tâifesine tabi olan ve Çöp Olcanlı adıyla da bilinen aşiret Kilis'te Ağca Kent adlı köyde kışlamakta olan 3 bennâk ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹²⁸⁸. Bununla birlikte Sis'te¹²⁸⁹ ve 1644'te Yeni İl Türkmenleri arasında Kara Mehmedli cemaatlerine rastlanmaktadır¹²⁹⁰.

Kara Mevsiyeli

Gurbet tâifesine tabi olan Kara Mevsiyeli aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde iki bölük halinde bulunmakta olup Behisni'de kışlayıp Malatya'da Akdağ'da yaylamaktaydı. 1525 yılında iki cemaatin 156 hane ve 14 mücerred vergi nüfusu bulunmakta olup, aşiret sahip oldukları 13000 koyuna nispeten salgun-ı sultani, vedele-yi boybeyi vergilerini de ödemekteydi¹²⁹¹.

Kara Musalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kara Musalı aşiretine mensup şubelerin Gurbet ve Osmanlı tâifeleri içerisinde temsil olunduğu görülmektedir. Bunlardan Gurbet tâifesi içerisinde iki bölük halinde bulunan Kara Musalı aşireti şubesinin toplam 156 hane ve 14 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁹². İlk tahrîrde Osmanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kara Musalı aşiretinin ise 17 hane ve 3 mücerred nüfusa sahip olduğu görülmektedir¹²⁹³. Bu aşiret, Andırın'da Cenligan mezrasını ziraat eden aşiret¹²⁹⁴, Maraş kazasında Kara Musa köyünün de kurucuları olmalıdırlar¹²⁹⁵.

Dulkadirliilerin son tahrîrinde Kara Musalı aşiretinin daha önce Osmanlı tâifesine bağlı olan şubesinin Eymir boyuna, Gurbet tâifesine tabi olan asıl kolunun ise Küşne boyuna dâhil edildiği anlaşılmaktadır. Bunlardan Eymirli'ye bağlı olarak kaydedilen Kara Musalı

¹²⁸⁸ *KKA TD*, nr.116, s.275/a.

¹²⁸⁹ *KKA TD*, nr. 150,s.18/b.

¹²⁹⁰ Şahin, (1980), 276.

¹²⁹¹ *BOA TD*, nr.402, s.519

¹²⁹² *BOA TD*, nr.402, s.519–521.

¹²⁹³ *BOA TD*, nr.998, s.439, *BOA TD*, nr.402, s.967.

¹²⁹⁴ *BOA TD*, nr.998, s.439.

¹²⁹⁵ *BOA TD*, nr.998, s.424.

cemaatinin Berriye'de kışlayıp Zamantı havalisinde yaylamakta olan 15 hane ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹²⁹⁶.

Kara Musalı aşiretinin Küşne boyuna tabi olan kolu ise yaylak ve kışlaklarının farklılığına göre yirmi iki bölük halinde toplam 629 nefer nüfusa sahip olup bunlardan 444 hane ve 183 mücerredi vergi mükellefiydi. Aşiretin kışlakları, daha çok Behisni ve Rumkale civarında bulunan köy ve mezralar olmakla birlikte içlerinden bazı bölüklerin Antep havalisinde de kışladığı da tespit olunmaktadır. Aşiretin yaylakları ise daha çok Akdağ çevresinde bulunmaktaydı¹²⁹⁷. Ayrıca aşiretin küçük bir kolu da Bozok Sancağını yurt tutmuştu. Süleymanlı tâifesine bağlı olarak Süleymanlı nahiyesinde kaydedilen cemaatin 1529 yılında 11 hane ve 4 mücerred vergi nüfusu vardı¹²⁹⁸.

Kara Ömerli

Maraş'ın ilk tahrirlerinde bulunmayan cemaat, Bozok'ta 1529'dan itibaren Şam Bayadı tâifesine dâhil olan 4 hane vergi nüfusundan müteşekkil küçük bir bölüktü¹²⁹⁹. Bozok'un 1555'te yapılan tahririnde Karaca Ömer cemaatinin, Bozok'ta yayladıkları, kışları ise sahile indikleri kaydedilmiş olup bu sırada 14 hanelik nüfusa mâlik oldukları tespit olunmaktadır¹³⁰⁰.

Maraş tahrirlerinde ilk olarak 1580'de kaydedilmiş olan Kara Ömerli cemaati, Ağca Koyunlu tâifesine tabi olup Karaçalı köyünde kışlayan 7 bennâk ve 12 mücerred vergi nüfusuna sahip küçük bir bölüktü¹³⁰¹. Öte yandan İçel'de Varsak Türkmenleri arasında¹³⁰² ve Ankara'da Haymâne tâifesi içerisinde de aynı ismi taşıyan cemaatlere tesadüf edilmektedir¹³⁰³.

---

¹²⁹⁶ *KKA TD*, nr 116, s.260/a.

¹²⁹⁷ *KKA TD*, nr 116, s.244/a.

¹²⁹⁸ *BOA TD*, nr.155, s.79; *BOA TD*, nr.998, s.600.

¹²⁹⁹ *BOA TD*, nr.155, s.235.

¹³⁰⁰ *KKA TD*, nr.315, s.507.

¹³⁰¹ *KKA TD*, nr.116, s.140/a.

¹³⁰² *KKA TD*, nr. 31, s.377

¹³⁰³ *BOA TD*, nr.117, s.584.

Kara Öyüklü

Eymir tâifesine tabi olan cemaat ilk tahrîrde Berriye'de ve Pazarcık'ta kışlayıp Ağ Suyu'nu yaylayan 14 hane vergi nüfusundan ibaretti¹³⁰⁴. 1563'te aşiretin Kemer nahiyesinde ziraat ettikleri kaydedilmiştir¹³⁰⁵.

Kara Yağmurlu

Gurbet tâifesi içinde yer alan Kara Yağmurlu (Mevdud) aşireti, 31 hane vergi nüfusuna sahipti¹³⁰⁶. 1580'de Andırın, Kars-ı Maraş, Adana, Antep ve Sis havalisinde bölükler halinde kışlayan ve dağınık halde yaylayan aşiretin 332 bennâk ve 70 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu görülmektedir¹³⁰⁷. Aynı tarihte aşiretin Maraş nefsinde kışlayan bölümünün 21 bennâk ve 16 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır¹³⁰⁸.

Kara Yahşili/Bahşili

Eymir tâifesi bağlı olan aşiret ilk tahrîrde Dere Boyu'nda kışlayıp, Göksun'da yaylayan 13 hane ve 4 mücerred, diğeri Pazarcık tevabiinde Meltis adlı köydeyerleşmiş olan 7 hane, Pazarcık'ta 7 hane ve 1 mücerred, bazen Halvan mezrasında bazen Karaca Davud adlı yerde kışlayıp Ahur Dağını yaylayan 9 hane ve 2 mücerred¹³⁰⁹ nüfuslara sahip bölüklerden oluşmaktaydı. Aşiretin Dulkadirliilerin son tahrîrinde Armağan Burnu adlı köyde kışlayıp Göksun'da yaylayan 13 bennâk ve 13 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³¹⁰.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrde Küşne tâifesine tabi olarak kaydedilen Kara Bahşili bölümü ise 6 aileden müteşekkil olup bu tarihte 6 bennâk ve 47 mücerred vergi

¹³⁰⁴ BOA TD, nr.402, s.636.

¹³⁰⁵ KKA TD, nr.101, s.81/b.

¹³⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.512.

¹³⁰⁷ KKA TD, nr 116, s.194/a.

¹³⁰⁸ KKA TD, nr 116, s.167/a.

¹³⁰⁹ BOA TD, nr.402, s.612-613.; BOA TD, nr.998, s.457.

¹³¹⁰ KKA TD, nr.116, s.266/a.

nüfusuna sahipti. Aşiret Maraş tevabiinde kışlayıp ziraat etmekte, Göksun'da ve Kayducak'da Köprü adlı yerde yaylamaktaydı¹³¹¹.

Kara Yahya

Kavurgalı tâifesi içinde bulunan aşiret, 1563'te Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlayan 18 bennâk ve 6 mücerred nüfusa sahipti¹³¹². Aşiretin Bozok Sancağında bulunan kolu ise Gedik nahiyesinde Şehir Kışla, Usul Hacı Öyüğü, Sağır Kışla ve Küçük Til mezralarında ziraat etmekte olup 1529'da 120 nefer, 102 hane ve 4 mücerred vergi nüfusu vardı¹³¹³. Sancağın müteakip tahrîrlerinde Usul Hacı Öyüğü ve Şehir Kışla'nın köy haline geldiği görülmektedir¹³¹⁴.

Kara Yakuplu

Kars-ı Maraş ve Sis'te Kavurgalı aşiretleri içerisinde bulunan Kara Yakuplu cemaatlerinden başka Halep Türkmenleri arasında da İnallı tâifesi içinde bu isimle anılan bir cemaat yaşamaktaydı¹³¹⁵. Aşiretin Kars Kavurgalisına bağlı olan bölüğü Mağara'da kışlayıp Torosların eteklerinde yaylamaktaydı. Bu cemaat 1525'te 14 hâne ve 5 mücerred, 1563'te 12 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³¹⁶. Sis Kavurgalısı içerisinde bulunan Kara Yakuplu bölüğü ise Savcı Hacılı tâifesine tabiydi¹³¹⁷.

Aşiretin bir diğer kolu ise Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde bulunmakta olup 1529'da iki bölük halinde 38 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³¹⁸. Meşhed Burnu, Yassı Geçit Bucağı ve Günce mezralarında ziraat eden cemaatin Süleymanlı nâhiyesinde kendi ismiyle anılan bir köy kurduğu görülmektedir¹³¹⁹.

---

¹³¹¹ *KKA TD*, nr.116, s.279/a.

¹³¹² *KKA TD*, nr.168, s.86/b.

¹³¹³ *BOA TD*, nr.155, s.242; *BOA TD*, nr.998, s.622.

¹³¹⁴ *KKA TD*, nr.30, s.165/b.

¹³¹⁵ Çakar, (2006), 194.

¹³¹⁶ *BOA TD*, nr.998, s.491.; *KKA TD*, nr.168, s.80/b.

¹³¹⁷ Halaçoğlu, (1979), 855.; *KKA TD*, nr.150, s.18/b.

¹³¹⁸ *BOA TD*, nr.155, s.49-50.; *BOA TD*, nr.998, s.598

¹³¹⁹ *BOA TD*, nr.155, s.49, 50.; *BOA TD*, nr.315, s.200.; *KKA TD*, nr.31, s.93/a.

Kara Yusuf Oğlu

Maraş Yörüklerinden olup Döngeli aşiretleri arasında bulunan Kara Yusuf Oğlu cemaati, 1525'te Kürsülü'de kışlayıp Söğüd Oluğu'nda yaylayan 7 hâne ve 7 mücerred nüfuslu küçük bir cemaati¹³²⁰. Aynı tahrîrde Veledân-ı Kara Yusuf adıyla yazılmış olan bir bölük daha bulunmaktaydı. Bunlar nâib-i kuzât olarak kaydedilmiş olan Kara Yusuf'un oğlu Mevlana Seydi Ali ve onun oğlundan oluşmaktaydı. Kendilerine Alâüddeve Bey tarafından tanınan vergi muâfiyetleri Osmanlı hükümeti tarafından da sürdürülmüştü¹³²¹. Ayrıca Dulkadirli Türkmenleriyle akrabalığı ortaya konulmasa da Adana Sancağında Küçük Kend mezasını ziraat eden ve Kara Yusuf adıyla kaydedilen bir cemaatin daha bulunduğunu ifade edelim¹³²².

Karaca Alili

Karaca Alili aşiretinin Maraş havalisinde yalnızca ilk tahrîrde bulunan cemaati Kars-ı Maraş'ta Kemalli cemaatine bağlı olarak kaydedilmişti. Afşarlardan oldukları belirtilen cemaat bu tarihte 36 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusa mâlikti¹³²³. Bununla birlikte aşiretin asıl yurtları Bozok Sancağıydı. 1529 tarihinde Bozok'ta Ağcalı'ya tâbi bir bölüğü bulunan aşiretin Söklen kabilesi arasında dokuz şubesi vardı. Şeyh Bahri, Göllü, Yenice Gök Öyük, Süleyman Fakih ekinliği, Örtülü Pınarı, Karaca Viran, Kızılca Kışla, İsa Fakih Kışlası Çubuk nâhiyesindeki mezarları olup, Boğazlıyan'da Yerkız Viranı, Bey Argı, Öküz İni ve Çakal Kışlası ile Bozok merkez nâhiyesinde Pir Veli Kışlası Karaca Alili tarafından ziraat edilmekteydi¹³²⁴. Aşiretin Gedik nâhiyesinde bulunan bölükleri ise Göynük Kışla, Cemal Kışla, Bozkuş, Ağca Ağıl, Hureyre, Yassıpınar, Mühenna, Hamza Fakih Viranı, Gücük ve Döllük mezarlarını etmekteydi¹³²⁵.

Karaca Alili bölüklerinin müteakip tahrîrlerde ettikleri bu mezarlarda yerleştikleri tespit olunmaktadır. Kanak-ı Bâlâ'da Baraklı (Pir Veli Kışlası), Çubuk'ta Göküyük,

¹³²⁰ BOA TD, nr.402, s.439.; BOA TD, nr.998, s.454.

¹³²¹ BOA TD, nr.402, s.438.

¹³²² BOA TD, nr.450, s.21.; KKA TD, nr.114, s.12/a, 15/b.

¹³²³ BOA TD, nr.998, s.509.

¹³²⁴ BOA TD, nr.998, s.601, 606.

¹³²⁵ BOA TD, nr.155, s.87-88.; BOA TD, nr.998, s.601.

Boğazlıyan'da Öküzini (Hamza Kethüdâ) ve Tuğcu (Çakmaklı), Karaca Alili aşiretlerinin meskûn olduğu köylerdi. 1529'da 176 hâne ve 21 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin kurdukları köylerde 1555'te toplam 216, 1575'da 292 nefer nüfus bulunmaktaydı¹³²⁶.

Karaca Arablı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Döngelili tâifesi içerisinde bulunan ve Maraş yürüklerinden oldukları kaydedilen cemaat, 98 hâne nüfusa sahipti¹³²⁷. 1580'de ise Küşne tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan cemaat, Behisni'de Beğdili ve Alişar köyleriyle Kızıoğlu adlı yerde kışlayıp, Burhan ve Çomak Pazarı adlı yerlerde yaylayan 231 bennâk ve 52 mücerred vergi nüfusuna mâlikti¹³²⁸. Aşiretin Bozulus'a dâhil edilen kolu ise 1540'da iki cemaat halinde 109 hâne ve 39 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³²⁹. II. Selim döneminde yapılan tahrîrde yine Bozulus içinde görülen cemaat Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelişiyile iki kola ayrılmış, bir kolu Keskin havalisinde Bozulus mandesi içinde yer almışken¹³³⁰ Yeni İl'e giden diğer kol ise 1630-31'de 10 hânelik daha küçük bir kısmını oluşturmaktaydı¹³³¹. Karaca Arablı cemaati Rakkâ iskânına tâbi tutulmuş¹³³² aşiretin bir kısmı ise Nevşehir'de yerleşmişti¹³³³.

Karaca Hasanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Karacalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve Hârûniye'de Hûdî-i Kebir ve Hûdî-i Sagir mezralarını eken Karaca Hasanlı cemaati 68 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti¹³³⁴. Dulkadirliilerin daha sonraki tahrîrlerinde aşiretin ismine tesadüf edilmemektedir.

¹³²⁶ BOA TD, nr.155, s.84, 85, 86, 112, 119, 120, 121.; BOA TD, nr.315, s.248, 385, 395, 425, 574, 580.; KKA TD, nr.30, s.81/a, 20/b, 100/b.

¹³²⁷ BOA TD, nr.402, s.454.; BOA TD, nr.998, s.455.

¹³²⁸ KKA TD, nr.116, s.282/b.

¹³²⁹ BOA TD, nr.200, s.983-984.

¹³³⁰ Gündüz, (2007),147.

¹³³¹ Şahin, (1980), 277.

¹³³² MAD, nr.8458, s.39, 62, 127, 147, 175.

¹³³³ Korkmaz, (1994), 16.; Gündüz, (2007), 148.; Halaçoğlu, Y. (1997). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi*, Ankara: TTK Yay., 75.

¹³³⁴ BOA TD, nr.402, s.931.; BOA TD, nr.998, s.436.

Karaca Koyunlu

Şam Bayadı tâifesi içerisinde bulunan Karaca Koyunlu aşireti, Bozok Sancağında Gedik nâhiyesinde Donuz Viranı, Ağca Meşhed, Tayılgalık, Karalı Bel, Yapracık mezralarını ekmekteydi. Burada Karaca Koyunlu olarak müstakil bir cemaat halinde yazılmaktan başka İlikli cemaati de Karaca Koyunlu'nun bölüğü olarak kaydedilmişti. Aşiret daha sonraki tahrîrlerde Yapracık ve Tayılgalık köyelerine yerleşmiş durumdaydı. Bu üç cemaatin, 1529 yılında toplam 46 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³³⁵.

Karaca Oruçlu

Ağca Koyunlu boyunda yer alan ve ilk tahrîrde 7 hâne vergi nüfusuna sahip olan cemaatin Hısn-ı Mansur'da yerleşik oldukları bildirilmekteydi¹³³⁶. Bu nedenle daha sonraki tahrîrlerde göçer ahali içerisinde ismine tesadüf edilememektedir. Öte yandan aralarındaki rabita ortaya konulmasa da Halep Türkmenleri içerisinde Oruçlu adında bir cemaatin bulunduğu da ifade edilmelidir¹³³⁷.

Karacalı

İsmi Dulkadirli Karaca Bey'den aldığı anlaşılan aşiret Dulkadirli Türkmenleri içerisinde mühim bir nüfus miktarına sahip olup aynı zamanda Dulkadirli sahasının neredeyse tamamına yayılmış durumdaydı. Bu itibarla aşiretin şubeleri ilk tahrîrde Karacalı, Anamaslı, Osmanlı, Maraş Varsakları, Kızıllı, Eymirli, Cerid tâifesi içerisinde görülmektedir. Aşiretin Bozok Sancağındaki kolu ise Kızılkocalı'ya tâbiydi. Kayseri Yörükleri içerisinde de Karacalı ve Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesi içerisinde Büyük Karacalı ve Küçük Karacalı adlarını taşıyan cemaatler de vardı¹³³⁸. Ayrıca Maraş merkez mahalleri arasında bulunan Karacalı Mahallesi de bu boyun ileri gelenleri tarafından

---

¹³³⁵ BOA TD, nr.155, s.237-238.; BOA TD, nr.998, s.621.; BOA TD, nr.218, s.27-28.; BOA TD, nr.315, s.517.; KKA TD, nr.30, s.153/a.

¹³³⁶ BOA TD, nr.402, s.584.

¹³³⁷ Çakar, (2006), 259.

¹³³⁸ Çakar, (2003), 176.

kurulmuştu. 1525 yılında Karaca'nın neslinden gelen Süleyman veledi Musa ve diğer akrabalarının bu mahallede sâkin oldukları tespit edilmektedir¹³³⁹.

1525'te Anamaslı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Karacalı cemaati Kara Hayıt yakınlarında Kara Öyük adlı mahalde kışlayıp Göksun nâhiyesinde Kuruca Abadı yaylamaktaydı. 1580'de yine Anamaslı içerisinde kaydedilen fakat bu kez Taslak'ta kışlayıp, Çukur Hisar'da yayladığı belirtilen aşiretin ilk tahrîrde 8 hâne olan nüfusu bu son tahrîrde, 9 bennâk ve 7 mücerreddi¹³⁴⁰.

İlk tahrîrde Maraş Varsaklarından Bostanlı aşiretine bağlı olan Karacalı cemaatinin yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmamaktadır. Ancak Kars-ı Maraş'ta Kardaş Kalesi, Günayca, Akkoca, Elirgi mezralarında ziraat edip kışladıkları anlaşılmaktadır. 1525'te Varsak içerisinde 14 hâne ve 1 mücerred nüfusu olan cemaat 1563'te 100 bennâk ve 44 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁴¹.

Yine XVI. yüzyıl başında, Kars-ı Maraş'ta Karacalı tâifesi içerisinde kaydedilen Karacalı cemaati 69 hâne, 1 imâm ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁴². Osmanlı tâifesi içerisinde iki bölük halinde kaydedilen Karacalı cemaati ise toplam 76 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁴³. Osmanlı tâifesinin dağılması üzerine bu cemaat 1580'de Cerid tâifesine dâhil edilmiş, bu tâife içerisinde 32 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹³⁴⁴.

Karacalı aşiretinin Andırın Eymirlişi tâifesine tâbî şubesi iki bölük halinde bulunmaktaydı. Bu bölükler Göksun'da Kanlı Kavak köyünde ziraat edip yaylayıp, yine aynı yerde Karacalı Argı ve Hamacık adlı yeri kışlamaktaydılar Bu tarihte aşiretin 77 hâne ve 5 mücerred 1563'te ise 45 bennâk ve 26 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³⁴⁵. Ayrıca Tâife-i Şeyh Leng içerisinde Kemalli cemaatine tâbi olarak kaydedilen Karacalı cemaati,

¹³³⁹ BOA TD, nr.402, s.760.

¹³⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.184.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.116, s.68/b.

¹³⁴¹ BOA TD, nr.402, s.514.; KKA TD, nr.168, s.28/a.

¹³⁴² BOA TD, nr.402, s.932.

¹³⁴³ BOA TD, nr.402, s.969.

¹³⁴⁴ KKA TD, nr.116, s.110/b.

¹³⁴⁵ BOA TD, nr.402, s.932.; BOA TD, nr.402, s.932.; KKA TD, nr.168, s.288/a.

Adana'ya tâbi yerleri kışlayıp Kayseri taraflarında yaylamaktaydı¹³⁴⁶. Kars-ı Maraş'ta kayıtlı olan bir diğer Karacalı cemaati ise Hârûniye Karacalısı adıyla iki bölük halinde kaydedilmişti. Bunlardan ilki aynı aileden olan 5 neferin teşkil ettiği sayyâd zümresiydi¹³⁴⁷. Diğer bölük ise 4 bennâk ve 5 mücerred nüfusuyla eşkinciler arasında yer almaktaydı¹³⁴⁸. 1580'de eşkinciyan tâifesi içerisinde 32 nefer sipahizâdegan-ı an ümerâ-yı Dulkadiriyye olarak yazılan ve Maraş yakınlarında Seki Yurt adlı yerde kışlayan bölük de Karacalı aşiretindendi¹³⁴⁹.

Bozok Sancağında Karacalı cemaati Kızılkocalı tâifesi içerisinde yer almaktaydı. 1529'da Akdağ nâhiyesinde İsa Bey, Gök Fatma, Neceb mezralarında ziraat ettikleri kaydedilen cemaat 15 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁵⁰. Daha sonraki tahrîrlerde Çubuk nâhiyesine dâhil edilen bu mezralardan İsa Bey, köy haline dönüşmüş Yağlıca ismiyle de bilinen bu köy 1555'te 58, 1572'de ise 112 nefer nüfusuyla büyük köylerden olmuştu¹³⁵¹. Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde de Dülgen Viran /Döllek Viran ve Köprü Ağzı köyleri Karacalı cemaati tarafından iskân olunan köylerdendi. 1572'de bu köylerde 151 nefer nüfus yaşamaktaydı¹³⁵².

Karakızlı

Küşne aşiretlerinden olan Karakızlı cemaati, Kara Hayıt yakınlarında Yarbaşı adlı yeri kışlayıp Göksun'da Kozcağız'ı yaylamaktaydı. İlk tahrîrde 32 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaat, 1580'de 20 bennâk ve 16 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁵³.

Karalı

Bozok Sancağında Karalı aşireti kendisine bağlı 16 ayrı Karalı cemaatiyle ayrı bir kabile oluşturmaktaydı. Bunların içerisinde Evlâd-ı Kara adıyla kaydedilen bölükler de

¹³⁴⁶ *KKA TD*, nr.168, s.125/b.

¹³⁴⁷ *KKA TD*, nr.168, s.10/a.

¹³⁴⁸ *KKA TD*, nr.168, s.44/a.

¹³⁴⁹ *KKA TD*, nr.116, s.233/b.

¹³⁵⁰ *BOA TD*, nr.155, s.16.

¹³⁵¹ *BOA TD*, nr.315, s.560.; *KKA TD*, nr.30, s.178/b.

¹³⁵² *KKA TD*, nr.31, s.71/b-72/a.

¹³⁵³ *BOA TD*, nr.998, s.527.; *KKA TD*, nr.116, s.298/a.

vardı. Bozok Sancağının ilk tahrîrine göre Karalı aşiretlerinin toplam 196 nefer nüfusunun 136 hâne ve 36 mücerred vergi mükellefiydi¹³⁵⁴. Bu aşiretlerin birçoğu Akdağ nâhiyesinde Kurucaöz, Karakötek (Menekşer), Sehelişinar, Tosuncuk (Turası) ve Elin Pınarı köylerine yerleşmiş durumdaydı¹³⁵⁵.

Maraş havalisinde bulunan Karalı cemaati ise Dokuz tâifesine bağlıydı. Karguluk nâhiyesinde Tozan ve Ağzı Göcek adlı yerleri kışlayıp Akkaya'yı yaylayan cemaat, ilk tahrîrde 18 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bu cemaat ziraatla meşgul durumda olup çift başına güz mevsiminde 50 ve baharda 25 akçe vedele-i boybeyi adıyla çift vergisi ödemekteydiler¹³⁵⁶. Ayrıca Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen bir diğer Karalı cemaati Andırın'da Kozak mezrasını ziraat etmekte olup 1525'te 5 hâne ve 1 mücerred, 1563'te 8 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁵⁷. Bunların haricinde Kayseri'de Çöplü tâifesi ve Kutlu Yörükleri¹³⁵⁸, Ankara Yörükleri¹³⁵⁹ Danişmendli Türkmenleri¹³⁶⁰ arasında ve Adana nâhiyesinde¹³⁶¹ Karalı ve Karacalı adlarında aşiretler bulunmaktaydı.

Karamanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Dokuz tâifesi içerisinde birçok şube ile mühim bir nüfusa mâlik olan Karamanlı aşiretinin Cerid, Eymir, Anamaslı, Gündeşli ve Karacalı boyları arasında da bölükleri vardı. Bunlardan Gündeşli boyunda bulunanı Tavşan Viranı kışlayıp ziraat etmekte olup 1525'te 16 hâne nüfusa sahipti¹³⁶². Cerid'e bağlı olan Karamanlı cemaatinin bir bölümü Aladinek nâhiyesinde Kogulca Burc mezrasında kışlayıp ziraat

¹³⁵⁴ Karalı cemaatleri tarafından ziraat edilen mezzralar şunlardı; Uğru Kızıl, Armud Alanı, Sulu Çimen, Durduhan (Ulu Kışla), Elde Pınar, Beydeli, Avcı Sevindik, Kilisecik, Çoban Hacı, Çayır Şeyhi, Göynük Kışla, Mansur Abdal Ekinliği, Kozca Kışla, Veled-i Bıyıklı, Ağca Kışla, Kuruca Öz, Amaz Viranı, Fakralı, Fakılı Kışlası, Kara Güllük, Zâkir Oğlu Meşhedi, Sarım Kışla, Yassı Öyük, Köse Oğlu, Tutuşçuk, Bey Pınarı, Kara Yılan, Okçu Oğlu, Kozan Hisarı, Bozan Deresi, Yortan, Kavak Alanı, Ovacık, Gündoğdu Viranı, Bacak Arki, Bayır Viranı, Yassı Kışla, Söğüt Alanı ve Kızık Kışla. bk. *BOA TD*, nr.155, s.157, 262–271.; *BOA TD*, nr.998, s.624–625.

¹³⁵⁵ *BOA TD*, nr.315, s.290, 291, 294, 299, 307, 309.; *KKA TD*, nr.30, s.38/b, 39/a, 42/a, 42/b.

¹³⁵⁶ *BOA TD*, nr.402, s.223.

¹³⁵⁷ *BOA TD*, nr.998, s.440-492.; *KKA TD*, nr.168, s.85/b.

¹³⁵⁸ *BOA TD*, nr.976, s.122, 192/b, 193/b.; *KKA TD*, nr.136, s.63/b.

¹³⁵⁹ Erdoğan, (2005), 121.

¹³⁶⁰ Gündüz, (2005), 103.

¹³⁶¹ *BOA TD*, nr.450, s.25.; *KKA TD*, nr.114, s.14/a.

¹³⁶² *BOA TD*, nr.402, s.104.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

ederken diğ er bölüğü Behisni'de Belen mezarını ziraat etmekteydi. Cerid içerisinde bulunan aşiretin ilk tahrîre göre 24 hâne, 1580'de ise 51 bennâk ve 31 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³⁶³. Dulkadir'in ilk tahrîrinde Eymir tâifesi içinde yazılan Karamanlı cemaati, Güvercinlik'i kışlayan 5 hâne nüfusa sahipken¹³⁶⁴, Karacalı tâifesi içerisinde Çanakcılı adıyla da anılan bölüğü ise 49 hâne ve 4 mücerred nüfusa sahipti¹³⁶⁵.

Dokuz tâifesi içerisinde Karamanlı, Karguluk Karamanlısı ve Karamanlı aşiretine mensup olan Çatallı ve Menkuse cemaatleri bulunmaktaydı. Bu aşiretlerin kışlakları Karguluk'ta bulunmakta, yaylakları da çoğunlukla Karguluk'ta olmakla birlikte aralarında Binboğa'yı yaylayanlar da bulunmaktaydı. Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde bu cemaatler toplam 327 hâne ve 49 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁶⁶.

Aladinek nâhiyesinde Arab mezarısı, Zeytun nâhiyesinde Yusuf Hacı mezarısı, Yenice Kala nâhiyesinde Mincekli mezarısı, Camustil yakınlarındaki Kızıl Viran mezarısı, Keferdiz nâhiyesinde Taşan Viran, Kusayin ve Yıllankoz köyleriyle Gelbulasın mezarısı, Kemer nâhiyesinde Kara Öyük köyü, Hârûniye'de Çoban mezarısı, Kars-ı Maraş'ta Karamanlı Yakasında Bodrum, Terazi, Tahtalı Meşhed köyler ve bu köyler yakınındaki Çeri Belanı, Toturganlıkca, Güneyce ve Üç Depe mezarları Karamanlı aşiretinin kışlak ve ekinlikleriydi¹³⁶⁷. 1580'de Küşne, Anamaslı, Dokuz ve Cerid tâifeleri içerisinde bulunan Karamanlı cemaatlerinin toplam 99 bennâk ve 77 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³⁶⁸.

Bununla birlikte Danişmendli¹³⁶⁹ Bozulus¹³⁷⁰ ve Hamid Sancağının Eğirdir kazâsında Karamanlı cemaatleri tespit olunmaktadır.

¹³⁶³ BOA TD, nr.402, s.350.; BOA TD, nr.998, s.452.; KKA TD, nr.116, s.118/a.

¹³⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.624.

¹³⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.929.; BOA TD, nr.998, s.436.

¹³⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.199, 205, 206, 218, 273, 228.; BOA TD, nr.998, s.447-449.

¹³⁶⁷ KKA TD, nr.101, s.77, 148, 80/b, 181, 193, 221, 92.; KKA TD, nr.168, s.168/a, 172/b, 176/b.; BOA TD, nr.998, s.427, 437.

¹³⁶⁸ KKA TD, nr.116, s.98/a, 100/b, 63/a, 301/b, 118/a.

¹³⁶⁹ Gündüz,(2005), 108.

¹³⁷⁰ Gündüz, (2007), 148.

Karbuş

Bozok Sancağında Çiçekli tâifesine bağılı olarak kaydedilen ve yüzdecilerden olan aşiret 1529'da 28 hâne, Karamanlı-yı Keskin içinde bulunan Karbuş cemaati ise 7 hâne vergi nüfusuna sahipti¹³⁷¹. Aşiretin Maraş havalisinde bulunan kolu ise Karamanlı Yakasında Göçün Viranı köyünde Kürekçi cemaatiyle birlikte kışlayıp ziraat etmekteydi 1563'te bu iki cemaat 23 nefer nüfusa mâlikti¹³⁷².

Karguluk

Dokuz tâifesine bağılı olan cemaat Karguluk nâhiyesinde bulduklarından bu ismi almışlardı. Cemaatin bir bölüğü Karguluk'ta Ağca Kale'de yaylarken diğeri bölüğü, Kızıl Viran'da kışlayıp Sof Dağı'nı yaylamaktaydı. Halep'te Bozüyük ve yine Halep'e bağılı Derbisak'ta Kızıl Viran köylerinde küçük bölükler halinde yerleşmeye başlamışlardı¹³⁷³.

Karı Kışlalı

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda Kızıllı tâifesi ve Bozok kolunda Kızılkocalı kabilesi içerisinde küçük gruplar halinde bulunan Karı Kışlalı cemaatleri, Adana'da Sarıçam nâhiyesini yurt tutmuş olan ve burada büyük nüfusa mâlik olan Karı Kışlalı aşiretinin kollarıydı. Bununla birlikte aşiretin bir şubesi de Kayseri Yörükleri arasında bulunmaktaydı¹³⁷⁴.

Sarıçam nâhiyesinde Burun, Turak, Kâfir Suyu, Düğünlü Viran, Cellad Viranı, Akviran, Masaran mezralarını ziraat eden aşiretinin bölükleri Runkuş, Sarı Halilli ve Musalı isimlerini de taşımaktaydı¹³⁷⁵. Karı Kışla aşireti Runkuş adı altında 200 hâne ve 68 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³⁷⁶.

¹³⁷¹ BOA TD, nr.155, s.156, 196.; BOA TD, nr.998, s.610.

¹³⁷² KKA TD, nr.168, s.171/a.

¹³⁷³ BOA TD, nr.402, s.224-225.; KKA TD, nr.193, s.47.

¹³⁷⁴ Afyoncu, (1998), 16.

¹³⁷⁵ KKA TD, nr.114, s.52/a.

¹³⁷⁶ BOA TD, nr.450, s.52, 145, 165, 189.; KKA TD, nr.114, s.51/b, 82/b, 84/a

Dulkadirliiler içerisinde Kızıllı tâifesi içerisinde bulunan Karı Kışlalı cemaati, yalnızca ilk tahrîrde 8 hâne nüfusa sahipken¹³⁷⁷, Kars kazâsında Kara Hisar nâhiyesinde yerleşik durumdaki kolun 51 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³⁷⁸. Kara Kilise cemaati, Zamantı kazâsında Karı Kışlalı cemaatine bağlı olarak kaydedilmiş olup 1525'te 57 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹³⁷⁹.

Bozok Sancağında Kızılkocalı tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Karı Kışlalı aşireti, Çubuk nâhiyesinde Medresun, Öküz Damı, Kara Kilise, Damlucak, Kavacık, İncegüz, Say Ağıl, Seydi Ahmed Viranı (Kusu Ağıl), Baldıran, Kara Kilise ve Alacalar mezralarını ziraat etmekteydi¹³⁸⁰. 1555 tarihinde ise Çubuk nâhiyesinde Medresun, İncegüz, Baldıran ve Kara Kilise köye dönüşmüştü¹³⁸¹.

Karı Kızıllı ve Divâne Alili

İlk tahrîrde Karı Kızıllı ve Divâne Alili adıyla tek cemaat halinde kaydedilmiş olan aşiret 1580'de Karı Kızıllı adını taşımaktaydı. Şam taraflarında kışlayan bu cemaatin 1525'te 10 hâne ve 3 mücerred olan nüfusu, 1580'de 25 bennâk ve 19 mücerrede ulaşmıştı¹³⁸². Öte yandan Maraş şehrinde Divâne Alili Mahallesi bulunmakta olup, bu sırada Dîvâne Ali'nin oğlu Haydar mahallede bulunan sipahi ve sipahizâdeler arasındaydı¹³⁸³.

Karıncıkoğlu

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Küşne boyu içerisinde kaydedilmiş olan Karıncık Veledânı cemaati, Pazarcık'ta kışlayıp yaylayan 11 hâne nüfusa sahipti. Aynı cemaatin Bertiz tâifesi içerisinde bulunan Araban nâhiyesinin Aydın köyünde meskûn olan 4 neferden müteşekkil bir bölüğü daha vardı. Bu sırada cemaatin başında Karıncık isimli kişinin oğlu bulunmaktaydı¹³⁸⁴.

¹³⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.665.

¹³⁷⁸ BOA TD, nr.998, s.494.

¹³⁷⁹ BOA TD, nr.998, s.548.

¹³⁸⁰ BOA TD, nr.155, s.18.; BOA TD, nr.998, s.594.

¹³⁸¹ BOA TD, nr.155, s.18.; BOA TD, nr.218, s.84.; BOA TD, nr.315, s.566, 567, 570.

¹³⁸² BOA TD, nr.402, s.297.; BOA TD, nr.998, s.450.; KKA TD, nr.116, s.168/a.

¹³⁸³ BOA TD, nr.402, s.759.

¹³⁸⁴ BOA TD, nr.402, s.328, 596.; BOA TD, nr.998, s.456.

Karırdıran

Cerid tâifesine bağlı olan cemaat ilk tahrırde 16 hâne, 1580’de 30 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁸⁵. 1597’de Yeni İl Türkmenleri içerisinde kaydedilen cemaat 18, 1630’da 7 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹³⁸⁶

Karkın

Reşiddüddin’in listesinde Bozoklu Oğuz boyları arasında yazılan Karkın¹³⁸⁷ Kaşgarlı’nın verdiği listede yer almamaktadır. XVI. yüzyıl kaynaklarına göre Karkın adını taşıyan aşiretler hemen tamamıyla Anadolu’nun doğu ve güney bölgelerinde yaşayan Türkmen ulusları arasında bulunmaktaydı¹³⁸⁸. Bu ismi taşıyan aşiretler Halep¹³⁸⁹, Dulkadir, Ramazanlı, Bozulus teşekkülleri arasındaydı¹³⁹⁰.

Dulkadirli Türkmenlerinin Küşne ve Eymirli tâifeleri arasında Karkın cemaatleri bulunmaktaydı. Eymirli tâifesi içerisinde bulunan cemaat Antep’te Güllüce köyünü kışlamaktaydı. Bu cemaat ilk tahrırde 29 hâne, 1580’de ise 21 bennâk ve 9 mücerred nüfusa sahipti¹³⁹¹. Aşiretin Küşne boyu içerisinde bulunan kolu ise Göksun’da bulunan Dede Karkın Zaviyesi’ne hizmet ettikleri için bu isimle anılmaktaydılar. Üç bölük halinde bulunmalarına rağmen toplam 12 hâne nüfustan ibaretti¹³⁹². 1563’te Karkın cemaati, Çakal-ı Kebir ve Çakal-ı Sagir köylerinde ziraat edip kışlamakta olan 26 hâne ve 34 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹³⁹³. 1580’de ise eşkinciler olarak kaydedilen Dede Karkın cemaati 22 nefer nüfusa sahipti. Bunlar arasında sipahi olarak kaydedilen Kara Kasım, Dede Karkın’ın torunuydu¹³⁹⁴. Bir Vefaî Türkmen Şeyhi olan Dede Garkın, XIII. yüzyıl Anadolu’sunda

¹³⁸⁵ BOA TD, nr.402, s.354–361.; BOA TD, nr.998, s.452.; KKA TD, nr.116, s.123/b.

¹³⁸⁶ Şahin, (1980), 205.

¹³⁸⁷ Togan, (1982), 51.

¹³⁸⁸ Karkın (Garkın) aşiretleri ve Dede Garkın hakkında geniş bilgi için bkz. Gülten, S.(2014). Tahrır defterlerinde Karkınlar. (Haz.Taşğın, A., Erpolat, M., Gülten S., *Ortaçağ Anadolu’unda bir Türkmen şeyhi Dede Garkın* (s.83–105). İstanbul: Önsöz Yay.

¹³⁸⁹ Halep Türkmenlerinin ilk tahrırlerinde Bayad tâifesi içerisinde daha sonra müstakilen yazılan büyük bir Karkın aşireti bulunmaktaydı. bk. Çakar, (2003), 183.

¹³⁹⁰ Sümer, (1953b), 86.

¹³⁹¹ BOA TD, nr.402, s.623.; KKA TD, nr.116, s.260/a.

¹³⁹² BOA TD, nr.402, s.536.

¹³⁹³ KKA TD, nr.101, s.37.

¹³⁹⁴ ...sipahi-Kara Kasım veled-i Yusuf-Balı veled-i Evliya an evlâd-ı Dede Karkın” bk. KKA TD, nr.116, s.234/a.

konargöçer aşiretler arasında bulunan şeyhlerdendi. Dede Garkın Ocağı Anadolu Aleviliğinin büyük kollarındandı¹³⁹⁵.

Bozulus içerisinde de üç cemaat halinde olarak 105 hânelik Karkın grubu bulunmaktaydı. Bu cemaatlerden ikisi Bozulus'a ait iken bir cemaat Dulkadirli'den Bozulus'a dâhil edilmişti¹³⁹⁶. Dulkadirli ulusunun Yeni İl'deki teşekkülleri arasında da Taklı Karkın adında küçük bir oymak vardı. Bununla birlikte Dulkadirli Türkmenlerinden olma ihtimâli olan iki cemaat Kırşehir Sancağına bağlı Çatal Meşhed ve Çetek İni köylerine yerleşmişlerdi¹³⁹⁷. Ayrıca Adana'da Dünderli nâhiyesinde de bir Karkın kolu bulunmaktaydı¹³⁹⁸.

Karlı Hacılı ve Karlılı

1563'te Karamanlı Yakasında Yücece Viran ve Berendi'de Adadepe'de kışlayıp, Yoğun Oluk'u yaylayan cemaat iki bölük halinde olup bu sırada 20 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹³⁹⁹. Cemaat burada Hemte köyünde ve Ataca mezrasında Fakihli ve Kulkal cemaatleriyle birlikte ziraat edip kışlamaktaydı¹⁴⁰⁰.

Bozok'ta da Karlılı adını taşıyan bir cemaat bulunmaktaydı. Zâkirli tâifesine bağlı olan cemaat Akbaş Özü, Arap Deresi, Karcak, Köpek Kaya Deresi, Ağca Saz ve Güz Alanı mezralarını ziraat etmekteydi. 1529'da cemaat 23 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁰¹.

¹³⁹⁵Ocak, A. Y. (2014). "Dede Garkın: Ortaçağ Anadolu'nun Büyük Vefâi-Garkînî Türkmen Şeyhi (13. Yüzyıl)", *Ortaçağ Anadolu'sunda Bir Türkmen Şeyhi Dede Garkın*, (Haz. Taşgın, A. vd.), İstanbul: Önsöz Yay., 38, 44.

¹³⁹⁶BOA TD, nr.448, s.20.; BOA TD, nr.200, s.999.; Gündüz, (2007), 149.

¹³⁹⁷Garkın adını taşıyan aşiretlerin Anadolu'da dağıldıkları sahalarda hakkında geniş bilgi için bk. Gülten, S.(2014), "Tahrîr defterlerinde Karkınlar", *Ortaçağ Anadolu'nun Büyük Vefâi-Garkînî Türkmen Şeyhi (13. Yüzyıl)*", *Ortaçağ Anadolu'sunda Bir Türkmen Şeyhi Dede Garkın*, (Haz. Taşgın, A. vd.) İstanbul 2014, s.83–95.

¹³⁹⁸BOA TD, nr.450, s.99.; KKA TD, nr.114, s.99/b.

¹³⁹⁹KKA TD, nr.168, s.66/a.

¹⁴⁰⁰KKA TD, nr.168, s.165/b.

¹⁴⁰¹BOA TD, nr.155, s.160, 162.; BOA TD, nr.218, s.157.

Karnı Büyüklü

Bozok'ta Kızılkocalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Baltı nâhiyesinde yerleşerek Karnı Büyüklü köyünü kurmuşlardı. 1529'da 18 hâne ve 4 mücerred nüfusu olan aşiretin Karnı Büyüklü köyünde 1555'te 38 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁰².

Kasım Çerçili

Döngelili boyu içinde Maraş yörüklerinden olarak kaydedilen cemaatin kışlakları Güvercinlik'te bulunmakta ve Sülüklü mezrasında ziraat edip yaylamaktaydılar. İlk tahrîrde 9 hâne olan cemaatin nüfusu 1580'de 16 bennâk ve 4 mücerreden oluşmaktaydı¹⁴⁰³. Bununla birlikte Dulkadirli aşiretleri arasında Çerçili ismini taşıyan bir bölük daha bulunmakta olup, 1563'te Çerçili cemaati Çokak'ta yaylamakta ve Kars'ta Çiriş Ovası'nda kışlamaktaydı. Cemaatin Çerçi adıyla kaydedilen bir bölümü de Karamanlı Yakasında Deliklice köyünde Uçurumtaş mezrasında ziraat etmekteydi. Cemaatin bu tarihte 41 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁰⁴.

Bozok Sancağının ilk tahrîrinde Süleymanlı tâifesi içerisinde yer alan Çerçili cemaati Büyük Tutak mezrasında ziraat etmekteydi. Aşiret içerisinde 1529'da 60 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusunun yanında, 1 imâm, 7 sipahi ve 3 müsellemler de bulunmaktaydı¹⁴⁰⁵. Ayrıca aynı tarihte Söklen kabilesi içerisinde Kara Çerçili adını taşıyan bir cemaat bulunmaktaydı. Cemaatin bu tarihte iki hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁰⁶.

Kasım Kethüdâ

Ağca Koyunlu boyuna tâbî olan ve ismini kethüdâsı Kasım'dan alan cemaatin, 1525'te 103 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı. Cemaat, Elbistan kazâsında Nurhak nâhiyesinde Kara

¹⁴⁰² BOA TD, nr.155, s.41.; BOA TD, nr.998, s.596.; BOA TD, nr.315, s.22.; KKA TD, nr.31, s.15/a.

¹⁴⁰³ BOA TD, nr.402, s.451.; BOA TD, nr.998, s.455.; KKA TD, nr.101, s.180.; KKA TD, nr.116, s.188/a.

¹⁴⁰⁴ KKA TD, nr.168, s.38/b, 135/b, 161/b, 170/a.

¹⁴⁰⁵ BOA TD, nr.155, s.74.; BOA TD, nr.315, s.93.

¹⁴⁰⁶ BOA TD, nr.155, s.287.; BOA TD, nr.998, s.629.

Şeyh mezrasında yaylayıp ziraat etmekteydi¹⁴⁰⁷. 1580’de ismine rastlanmayan cemaat, Ağca Koyunlu tâifesine bağlı birçok cemaatle birlikte Yeni İl Türkmenlerine katılmış olmalıdır.

Kassârcılar

Kassâr, yün yıkayıcısı ve çırpıcısı anlamlarına gelmektedir. Bu isim belki de adı geçen aşirete bu işle meşgul olmaları hasebiyle verilmişti. 1563 tahrîrine göre Kavurgalı tâifesi içinde bulunan cemaat Sis havalisinde kışlamakta ve Mağara’da yaylamaktaydı. Aşiretin bu tarihte 19 bennâk, 14 mücerred ve 7 sipahi nüfusu bulunan bu kolundan başka, Demircili tâifesi arasında 2 bennâk ve 2 mücerreden oluşan küçük bir bölüğü daha bulunmaktaydı¹⁴⁰⁸.

Kaşıkçı

Bozok’ta Selmanlı tâifesine bağlı olan cemaat Deliceözü nâhiyesinde kaydedilmiş olup 1529’da 43 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti¹⁴⁰⁹. 1555 tarihinde cemaate mensup 5 nefer Deliceözü nâhiyesine bağlı Öz Timur köyünde sâkindi¹⁴¹⁰.

Öte yandan Danişmendli Türkmenleri arasında¹⁴¹¹ ve Adana’da Kara İsalı nâhiyesinde Kaşıkçılar adlı cemaatlerin yanında¹⁴¹² Adana’da da bir Kaşıklı cemaati bulunmaktaydı¹⁴¹³.

Katib Oğlu

Cerid kabilesine bağlı olan Kâtip Oğlu cemaati ilk tahrîrde kışlakları Karguluk’ta bulunan 4 hâne vergi nüfusuna sahipti. Aynı sayımda Bertiz tâifesi içerisinde Kâtip Veledâni adıyla yazılmış olan, duâcı ve ehli ilm olarak 2 neferden oluşan bir bölük daha bulunmaktaydı¹⁴¹⁴. Son tahrîrde Kâtip Oğlu ve Kâtip Veledâni adında cemaatler

¹⁴⁰⁷ BOA TD, nr.402, s.553.; KKA TD, nr.108, s.371/a.

¹⁴⁰⁸ KKA TD, nr.168, s.77/b, 111/b.

¹⁴⁰⁹ BOA TD, nr.998, s.606.; BOA TD, nr.155, s.124

¹⁴¹⁰ BOA TD, nr.155, s.124.; BOA TD, nr.315, s.188.

¹⁴¹¹ Gündüz, (2005), 108.

¹⁴¹² BOA TD, nr.450, s.253.; KKA TD, nr.114, s.140/a.

¹⁴¹³ BOA TD, nr.450, s.19.; KKA TD, nr.114, s.19/a, 43/a.

¹⁴¹⁴ BOA TD, nr.402, s.372, 327.

bulunmamakla birlikte Küşne boyu içerisinde 9 nefer sipahi ve sipahizâdelerden oluşan Kâtip Hasan cemaati tespit edilmektedir¹⁴¹⁵.

Kavm-i Hud

Küşne aşiretleri arasında bulunan ve diğer adı Yakub Çelebi olan Kavm-i Hud cemaati 1580’de 47 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Dulkadirli Türkmenlerinin daha önceki tahrîrlerinde bu cemaate tesadüf edilmemektedir¹⁴¹⁶.

Kayacılı

Dulkadirliilerin Kars-ı Maraş’ta bulunan Zâkirli kabilesi aşiretlerinden olan Kayacılı cemaati Tahtalı’da yaylayıp Bozviran’da kışlamaktaydı. Aşiretin Sunbas’ta Bozviran mezrası da ekinlikleriydi. İlk tahrîrde 8 hâne ve 5 mücerred olan aşiretin vergi nüfusu, 1563’te 32 bennâk ve 28 mücerreddi¹⁴¹⁷. Kayacılı aşiretinin bölükleri Aralık ve bu Aralık cemaatinin bir bölüğü de Adanalı bölüğüdü¹⁴¹⁸.

Kayağlı

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Dokuz tâifesi aşiretlerinden olarak kaydedilen Kayağlı aşireti ilk tahrîrde üç cemaat halinde toplam 235 hâne nüfusla kaydedilmişti¹⁴¹⁹. Bu defterde aşiretin yaylak kışlakları hakkında bilgi bulunmamasına rağmen onların önceden beri Yeni İl’de buldukları anlaşılmaktadır. Nitekim Yeni İl’in müstakil hale gelmesi üzerine Kayağlı aşireti cemaatleri bu İl içerisinde Kayağlı Dokuzu adını almışlardı. Yeni İl içerisinde 1583’te 1 muâf, 1 imâm, 177 mücerred ve 207 bennâk nüfusa sahip¹⁴²⁰ olan aşiretin Maraş’ta kalan şubeleri ise “*gayr-ı ez Yeni İl*” olarak yine Dokuz tâifesi içerisinde bulunmaktaydılar. 1580’de Maraş’ta Karguluk’u yurt tutmuş olan üç cemaat, toplam 90 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusuna sahipti.¹⁴²¹

¹⁴¹⁵ *KKA TD*, nr.116, s.307/a.

¹⁴¹⁶ *KKA TD*, nr.116, s.294/b.

¹⁴¹⁷ *BOA TD*, nr.998, s.488.; *KKA TD*, nr.168, s.98/b, 185/b.

¹⁴¹⁸ *BOA TD*, nr.998, s.490.

¹⁴¹⁹ *BOA TD*, nr.402, s.235–239, 259.; *BOA TD*, nr.998, s.448

¹⁴²⁰ Şahin, (1980), 205.

¹⁴²¹ *KKA TD*, nr.116, s.82/a–83/b.

Kayalı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Koyuncuyân tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kayalı aşireti 30 hâne ve 1 mücerred, Çimeli'ye bağlı olarak kaydedilen kolu ise 29 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴²². 1563'te Hasan Kethüdâ adıyla da bilinen Kayalı aşireti, Kemer nâhiyesinde Pehlivan Çınarı köyünde ziraat edip kışlamaktaydı¹⁴²³. Daha sonra Yeni İl Türkmenlerine katılmış olan cemaate, Maraş'ın 1580 tarihli tahrîrinde rastlanmamaktadır¹⁴²⁴. Kayalı cemaatinin diğer kolu ise Adana'da Yüreğir Sancağında kayıtlıydı¹⁴²⁵.

Kaygısızlı

Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen iki Kaygısızlı şubesinden ilki Güvercinlik'te Kuzgun Öyüğü'nde kışlayıp Elbistan da Ağca Dereyi yaylarken, diğeri Karguluk'ta Dürek adlı yeri kışlayıp Söğüt'te yaylamaktaydı. 1525'te bu cemaatlerin toplam 97 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴²⁶. Aşiretin Bozok havalisinde bulunan kolu ise 1529'da 5 hâne nüfustan ibaretti¹⁴²⁷. Hem Bozok hem de Maraş havalisinde daha sonraki tahrîrlerde Kaygısızlı cemaatine rastlanmamaktadır. Ancak Yeni İl içerisinde 1583'te ismine rastlanan cemaatin muhtelif gruplara ayrılmış kalabalık bir nüfusa sahip olduğu görülmektedir¹⁴²⁸.

Kayırlı

Küşne boyuna mensup olan Kayırlı aşireti Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde altı cemaate ayrılmış durumdaydı. Bunlardan 79 hâne vergi nüfusuna sahip olan en büyük cemaatinin şark taraflarında olduğu kaydedilmişti. Diğer beş aşiret Maraş havalisinde bulunmakla birlikte özellikle kışlakları birbirinden farklı olduğundan ayrı cemaatler olarak kaydedilmişlerdi. Pazarcık'ta Kâfir Viranı, Bodrum, Şikâr Kaya yakınlarında Gökçayır adlı

¹⁴²² BOA TD, nr.998, s.422.

¹⁴²³ KKA TD, nr.101, s.83/b.

¹⁴²⁴ Şahin, (1980), 206.

¹⁴²⁵ BOA TD, nr.450, s.22, 49.; KKA TD, nr.114, s.17/b, 49/b.

¹⁴²⁶ BOA TD, nr.402, s.482, 484.

¹⁴²⁷ BOA TD, nr.155, s.318.; BOA TD, nr.998, s.631.

¹⁴²⁸ Şahin, (1980), 206–207.

yerler ile Özü köyünde kışlayan bu cemaatler Berit Dağı ve Timur Oluğu'nda yaylamaktaydılar. Maraş havalisinde bulunan bu cemaatler toplam 55 hâne ve 4 mücerreden oluşmaktaydı¹⁴²⁹. Kayırlı cemaatlerine Maraş'ın daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır. Ayrıca aşiretin Adana ve Sis Sancaklarında da şubeleri bulunmaktaydı¹⁴³⁰.

Kayışlı

İsmi Kayış isimli bir kimseden aldığı anlaşılan aşiretin başında 1525'te Kayış'ın oğlu bulunmaktaydı. Peçenek tâifesi aşiretleri arasında bulunan cemaat, Bayındır nâhiyesinde kışlayıp Göksun'da Nefakçin adlı yerde yaylamaktaydı. Bu tarihte cemaat Karguluk'ta bulunan 8 hâne ve ismini cemaat içinde bulunan Kara Köse adlı dervişten alan Kara Köse dervişlerinden başka 18 hâne de vergi nüfusuna sahipti¹⁴³¹. 1563'te yaylakları olan Göksun'dan dolayı Göksunlu tâifesi içerisinde yer alan cemaat Pazarcık'ta kışlamakta ve Göksun'u yaylamaktaydı. Bu tarihte cemaatin 16 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁴³². Cemaatin Adana Sancağında da bir kolu bulunmakta olup¹⁴³³, günümüzde Adana'da bulunan Kayışlı köyü bu cemaat tarafından kurulmuş olmalıdır¹⁴³⁴.

Kazancılar/Kazancılı

Sis, Maraş ve Bozok'ta Kazancı, Kazancılı ve Kazancılar adlarıyla kaydedilmiş olan cemaatler aynı aşiretin kollarından ibaretti. Maraş'ta Kazancılı aşiretine mensup cemaatler Anamaslı ve Küşne tâifeleri içerisinde bulunmaktaydı. Anamaslı tâifesine bağlı olarak kaydedilen iki cemaat Antakya'da Gelincik adlı mezrada kışlayıp, Çukur Hisar'da yaylamakta, bir bölümü Andırın'da, küçük bir bölümü ise Bakraz'da Şenbey köyünde yerleşik durumdaydı. Kazancılı aşiretinin Küşne tâifesi içerisinde yer alan kısmı ise Gündüzlü ve Çeşme'de kışlayıp Çomak Pazarı ve Malatya'da Siverek adlı mahalde yaylamaktaydı. Cemaatin 5 hânedan oluşan bir bölümü ise Gündüzlü'de yerleşmiş durumdaydı. 1563

¹⁴²⁹ BOA TD, nr.402, s.469–472.

¹⁴³⁰ BOA TD, nr.450, s.25.; KKA TD, nr.114, s.25/a,43/b, 28/a.; KKA TD, nr.150, s.20/a.

¹⁴³¹ BOA TD, nr.402, s.397.; BOA TD, nr.998, s.453.

¹⁴³² KKA TD, nr.168, s.148/a.

¹⁴³³ BOA TD, nr.450, s.29.; KKA TD, nr.114, s.16/b.

¹⁴³⁴ Kurt,(2005), III, XLVI.

tahrîrine göre Kars'ta Karamanlı tâifesi içerisinde Kazancılar diğeri adıyla Süleyman Tatalı olarak kaydedilen cemaat Berendi'de kışlayıp Çokak'ı yaylamaktaydı¹⁴³⁵. Yine aynı tarihte Kars'ta müteferrik cemaatler arasında yer alan Kazancı cemaati ise Yar Kala ve Yarımca'yı kışlayıp ve Çokak'ı yaylıyordu¹⁴³⁶. Kazancılar cemaati Üzeyir livâsında Karanı Kapı derbendinde derbentçi olarak kaydedilmişti¹⁴³⁷. Maraş havalisinde bulunan bu aşiretlerin 1525'te 62 hâne ve 6 mücerred, 1580'de ise 72 bennâk ve 43 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴³⁸.

Bozok Sancağında Demircili ve Kızılkocalı boyları arasında Kazancı, Demircili tâifesi içerisinde de Kazancı Hacılı adıyla küçük cemaatler bulunmaktaydı. Kızılkocalı tâifesine bağlı olarak Avcı Şah Şahrüh mezrasında ziraat ettiği kaydedilen cemaate ait nüfus bilgisi bulunmamaktadır. Demircili içerisinde bulunan cemaat ise Kara Çukur adlı mevrada ziraat etmekte olup 1529'da cemaatin 1 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı. Zâkirli tâifesine bağlı olan ve Kazancı Hacılı adıyla kaydedilen cemaat ise 4 hânedan ibaretti. Ayrıca Evladı Kazancı adıyla müstakil bir cemaat daha bulunmakta olup 1529'da 5 hâne ve 1 sipahi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴³⁹.

Keçelik

Keçelik aşireti Kars Yörükleri arasında kendisine bağlı cemaatleriyle bir tâife özelliği göstermekteydi. İcmal defterdeki kayıtlara göre Keçelik aşireti, Hasanlı, Karıcıklı, Sarı Selmanlı, Orcan, İdem, Kulacalı, Kurdluğad, Kamçılı, Güzel Beyli, Kara Sakallı, Sarı Danişmendli, Ulubeyli, Arslanlı, Ayrudamlı'dan Resul Fakihli, Sarılı, Köse Musa, Bahri, Kurlacalı, Üveys Hacılı, Yelcili, Dera-yı Hacılı, Keçilili, Ediği Kılı ve Vakalı cemaatleriyle (832 nefer) 685 hâne ve 107 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹⁴⁴⁰. Küşne tâifesine bağlı aşiretler arasında yer alan Keçelik cemaat ise Yüregir'de kışlayıp Ferik Sivrisi'nde

¹⁴³⁵ *KKA TD*, nr.168, s.38/a.

¹⁴³⁶ *KKA TD*, nr.168, s.142/a.

¹⁴³⁷ *KKA TD*, nr.168, s.266/b.

¹⁴³⁸ *BOA TD*, nr.402, s.135,172, 576-577.s172.; *BOA TD*, nr.998, s.446.; *KKA TD*, nr.116, s.52/b, 65/b.

¹⁴³⁹ *BOA TD*, nr.155, s.25, 164, 192, 310.; *BOA TD*, nr.998, s.594, 611, 615.; *BOA TD*, nr.322, s.31.

¹⁴⁴⁰ *BOA TD*, nr.998, s.506-508.

yaylamaktaydı. 1525'te 44 hâne vergi nüfusu olan aşiretin 1580'de 130 hâne ve 56 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁴¹.

Keçili

Halep Türkmenlerinin Köpekli Avşarı¹⁴⁴² ve Yeni İl Türkmenleri arasında da¹⁴⁴³ şubesi bulunan Keçili aşiretinin bir kolu da Adana'da bulunmaktaydı¹⁴⁴⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin Cerid boyu içinde yer alan Keçili cemaati, 1525'te Araban nâhiyesinde Gemerek adlı yeri kışlayıp Elbistan'da Çomdan'ı yaylayan 13 hâne vergi nüfusuna sahipken¹⁴⁴⁵ bu tarihte Kavurgalı-yı Kars tâifesi içerisindeki Keçili cemaati 17 hâne ve 2 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁴⁶. 1563'te Kars-ı Maraş'ta müteferrik cemaatler arasında kaydedilmiş olan Keçili cemaati Helvedi Dağı'nda Çağırğan adlı mezrada yaylayıp aynı mezrada ziraat etmekteydi. Cemaat bu sırada 18 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁴⁷. Aynı tarihte yine Kars-ı Maraş'ta Koç Hasanlı ismiyle de anılan Keçili cemaati ise İskefçe köyünde kışlayıp ziraat etmekteydi¹⁴⁴⁸. 1580'de Cerid içerisinde bulunan aşiret Araban'da Ağcakend yakınında kışlayıp Elbistan'ı yaylayan, 29 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁴⁹.

Kekceli

Maraş Varsak'ı içinde ismini kethüdâsı İsa Beyoğlu Kekce'den alan cemaat 4 hâne vergi mükellefinden başka sefer olduğunda katılan 4 muâf eşkinkiye sahipti¹⁴⁵⁰. Daha sonraki tahrîrlerde görülmemektedir.

¹⁴⁴¹ BOA TD, nr.402, s.589.; KKA TD, nr.116, s.255/b.

¹⁴⁴² Çakar, (2003), 188.

¹⁴⁴³ BOA TD, nr.262, s.56.

¹⁴⁴⁴ BOA TD, nr.450, s.91,301, 167.; KKA TD, nr.114, s.27/b, 161/a.

¹⁴⁴⁵ BOA TD, nr.402, s.342.; BOA TD, nr.998, s.451.

¹⁴⁴⁶ BOA TD, nr.998, s.491.

¹⁴⁴⁷ KKA TD, nr.168, s.297/b.

¹⁴⁴⁸ KKA TD, nr.168, s.330/b.

¹⁴⁴⁹ KKA TD, nr.116, s.120/a.

¹⁴⁵⁰ BOA TD, nr.402, s.517.

Keke

Kars kazâsında Karamanlı tâifesi içerisinde bulunan Keke cemaati, 1525'te 52 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁵¹. Aynı tarihte Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Keke cemaatinin 50 hânedan oluşan bölüğünden başka, sefer sırasında 11 kişi katılan 6 hânelik muâf bir zümre bulunmaktaydı¹⁴⁵².

Kelci

1563'te Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi içerisinde Kara Çobanlı aşiretinden olduğu bildirilen Kelci cemaati, 1580'de Maraş Yörükleri içerisinde müteferrik cemaatlerden biri olarak kaydedilmişti. Kars'ta kışlayıp, Sultan Beli'nde Hacı Dağı'nı ve Ağca Pınarı ziraat edip yaylayan cemaat 1563'te 42 nefer, 1580'de 154 nefer nüfusa mâlikti¹⁴⁵³.

Kemalli

Kemalli cemaati Kars kazâsında kendisine bağlı cemaatlerle birlikte büyük bir nüfusa sahipti. Aşiretin 1525'te toplam 316 hâne, 45 mücerred, 4 sayyâd, 5 derviş, 7 a'mâ nüfusu vardı¹⁴⁵⁴. Ayrıca aynı tarihte Bertiz tâifesi içerisinde 16 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan bir Kemalli bölüğü daha bulunmaktaydı¹⁴⁵⁵. Cemaatin küçük bir kolu ise Adana'da Dündarlı Bulgarlı nâhiyesinde Küpe (Kilisecik) mezrasında bulunmaktaydı¹⁴⁵⁶. 1563'te Kars-ı Maraş'ta Şeyh Leng tâifesine bağlı olarak Kemalli ve Avşar Kemalli adlarıyla kaydedilmiş olan iki büyük cemaat bulunmaktaydı. Avşar Kemalli cemaati, Kınık'ta kışlayıp Gücük adlı yerde yaylamakta olup cemaatin bu tahrîre göre 92 nefer nüfusunun 20 bennâk ve 67 mücerredi vergi mükellefiydi¹⁴⁵⁷. Kemalli cemaati ise Saruhanlı, Yeni Bey ve Karacalı adlarını da alan bölüklere ayrılmış durumdaydı. Adana havalisinde kışlayan bu cemaatlerin yaylakları Niğde ve Kayseri taraflarında bulunmaktaydı. 1563'te bu cemaat toplam 45

¹⁴⁵¹ BOA TD, nr.998, s.495.

¹⁴⁵² BOA TD, nr.402, s.114.; BOA TD, nr.998, s.444.

¹⁴⁵³ KKA TD, nr.168, s.51/a.; KKA TD, nr.116, s.222/b.

¹⁴⁵⁴ BOA TD, nr.998, s.509.

¹⁴⁵⁵ BOA TD, nr.402, s.319.

¹⁴⁵⁶ BOA TD, nr.450, s.87, 100.; KKA TD, nr.114, s.87/b, 100/b.

¹⁴⁵⁷ KKA TD, nr.168, s.126/a.

bennâk ve 183 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁵⁸. Ayrıca aynı tarihte Bertiz'i yurt tutmuş olan Kemalli cemaatleri de vardı. Bunlar Bertiz nâhiyesinde Koğalica, Kara Dut, Kemalli (Saydalı) ve Kara Hayıt'ta Karadut ve Arpa Alanı köylerinde ziraat etmekte olup bunların toplam 160 nefer nüfusu vardı¹⁴⁵⁹. Niğde Sancağında Ürgüp nâhiyesinde Kuruçay köyü bu aşiret tarafından ziraat edilmekteydi¹⁴⁶⁰.

Kesmezli

Şam Bayadı içinde yüzdecilerden olup perakende bir halde yaşamakta olan Kesmezli aşireti, her sürüden bir koyun ve her hâne başına 8 akçe vergi verirken salgundan muâf tutulmuşlardı. Cemaat kışın Akdeniz sahilinde kışlayıp Bozok'ta Beypınarı, Keşmirli Arkı, Sarı Seydi Viranı, Yassı Viran, Ağca Viran, Göklü Özü ve Kızıl Öyük'te yaylamaktaydı. 1529 tarihinde aşiret 67 hâne ve 6 mücerred, 1542 tarihinde 100 hâne ve 14 mücerred nüfusa sahip olan aşiretin 1575 tarihinde 133 nefer nüfusu vardı¹⁴⁶¹. Yeni İl Türkmenleri içerisinde 1583'te kaydedilmiş olan ancak bu tarihte nüfus bilgisi bulunmayan cemaat, Şam Bayadı'na bağlı olarak yazılmış olup, Köseli Gediği, Ağca Viran ve Savaş Gediği yurtlarını evvelden beri yaylamaktaydı¹⁴⁶².

Kestel

İlk tahrîrde Kavurgalı ve Dokuz tâifesi içerisinde cemaatleri bulunan Kestel aşiretinin son tahrîrde tamamı Dokuza bağlı olarak yazılmıştı. Aşiretin büyük bir kolu ise Adana'da Kara İsalı nâhiyesinde bulunmaktaydı¹⁴⁶³.

Kavurgalı tâifesine bağlı olan Kestel aşireti, 1525'te yaylak ve kışlakları farklı olduğundan iki cemaat halinde Maraş Yörükleri olarak yazılmıştı. Bu cemaatlerden biri Maraş tevabiinde Pir Murad adlı mezrada kışlarken bir kısmı Kemer'de kışlamakta Elmacığı yaylamaktaydı. İkinci bir cemaat Halep yakınlarında ve Şam nâhiyelerinde kışlarken,

¹⁴⁵⁸ *KKA TD*, nr.168, s.124/b.vd.

¹⁴⁵⁹ *KKA TD*, nr.101, s.106,163-165.

¹⁴⁶⁰ *KKA TD*, nr.135, s.207/a.

¹⁴⁶¹ *KKA TD*, nr.30, s.175/b.; *BOA TD*, nr.218, s.20, 22; *BOA TD*, nr.155, s.238.; *BOA TD*, nr.998, s.621.; *BOA TD*, nr.315, s.556.

¹⁴⁶² Şahin, (1980), 208.

¹⁴⁶³ *BOA TD*, nr.450, s.259.; *KKA TD*, nr.114, s.123/a.

yaylakları perakendeydi. Bu cemaat toplam 37 hâne, 4 mücerred ve 1 imâmdan müteşekkildi ve sefer sırasında 3 çeri verirlerdi¹⁴⁶⁴. Dokuz boyu içinde 1525'te Maraş'ta perakende Yörükler oldukları ve kışlakları gayrı mukarrer olduğu kaydedilen cemaatin Engizek'i ve Sof Dağını yaylayan yedi hâne vergi nüfusu vardı¹⁴⁶⁵. Kesten cemaatinin bir diğer bölümü daha önce Halep defterinde iken ihraç olunup buraya kaydedilmişti. Amik'te yerleşik durumda bulunan iki cemaat Beraya'da kışlarken yaylakları Sivas havalisinde bulunmakta olup toplam 28 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁴⁶⁶.

Kesten cemaati Kemer nâhiyesinde Til Pınar, Bertizat köyleriyle Uşacık Pınarı ve Til Pınar mezralarını ziraat etmekteydi¹⁴⁶⁷. 1580 tarihinde Kitmur tevabiinde Ağızlı ve Çay Ağılda bulunan cemaat iki bölük halinde 64 bennâk ve 24 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁶⁸.

Kılavuzlu

Kılavuzlu aşireti Adana, Maraş ve Bozok Sancaklarına dağılmış durumdaydı. Kars-ı Maraş'ta Kemalli aşiretine bağlı olarak kaydedilen Kılavuzlu cemaati, 1525'te 22 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁶⁹. 1563'te yine Kars-ı Maraş'ta Şeyh Leng tâifesi içerisinde bulunan cemaat Berriye'de ve Kınık'ta kışlayıp Turna Dağı'nda ve Meğelgin'de yaylamakta, Savrun'da Çukurağzı ve Büke Ağzı mezralarında ziraat etmedeydi. Bu tarihte 29 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahip oldukları tespit edilmektedir¹⁴⁷⁰. 1580'de ise Küşne tâifesine bağlı olan Kılavuzlu cemaati Kınık'ta kışlamakta ve müteferrik yaylamakta olup anılan tarihte 6 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusundan ibaretti¹⁴⁷¹.

Kılavuzlu aşiretinin Adana Sancağında bulunan kolu ise burada Sarıçam ve Adana nâhiyelerinde kaydedilmişti. 1525 tarihli tahrîr defterinde Sarıçam nâhiyesindeki cemaatin tahrîrde bulunmadıkları ve yerlerinin hali kaldığı kaydedilmişti. Adana nâhiyesinde Özbek

¹⁴⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.416.; BOA TD, nr.998, s.454. .

¹⁴⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.218.; BOA TD, nr.998, s.448.

¹⁴⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.214.

¹⁴⁶⁷ BOA TD, nr.998, s.427.; KKA TD, nr.101, s.76/b.

¹⁴⁶⁸ KKA TD, nr.116, s.56/b, 99/a.

¹⁴⁶⁹ BOA TD, nr.998, s.509.

¹⁴⁷⁰ KKA TD, nr.168, s.128/a,177/b.

¹⁴⁷¹ KKA TD, nr.116, s.255/a.

Bükü adlı mezrada bulunan cemaat ise 27 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bu bölüğün başında Kılavuz oğlu Kasım'ın olduğu tespit olunmaktadır¹⁴⁷². 1572 tarihli sayıma göre de Kılavuzlu aşiretinin Sarıçam'da kayıtlı bölüğünün geri dönmedikleri, Özbek Bükü mezrasında bulunanın ise 45 nefer nüfusla kaydedildiği görülmektedir¹⁴⁷³.

Kılavuzlu aşiretinin Bozok'ta bulunan şubesi ise Ağıl, Alp Pınarı, Çok Ağıl, Baş Horos, Öyük, Yayla Viran, İncügez, Eke Ağıl, Kaya Değirmeni (İki Yol Arası), Kavak Deresi, Karalık, Göllü Pınar, Karaca Viran ve Kışlak-ı Veled-i Hızır mezralarında ziraat etmekteydi. 1529'da cemaat 19 hâne, 4 mücerred, 1 imâm, 7 sipahi ve 1 müsellemler nüfusa sahipti¹⁴⁷⁴. 1555'te Çubuk nâhiyesinde Gök Fatma, Kara Hızır Kışlası (Saraçlar) ve Karaca Viran köylerinde yerleşmişlerdi¹⁴⁷⁵.

Kılıççılar

Maraş havalisinde Anamaslı, Bozok'ta ise Süleymanlı ve Ağcalı tâifeleri içerisinde Kılıççılar ve Kılıçcılı adlarıyla cemaatler bulunmaktaydı. Maraş bölgesinde Anamaslı tâifesi içerisinde biri Kılıçcılı, diğeri Kılıççılar olmak üzere iki cemaat halinde kaydedilmiş olan aşiret 1525'te toplam 66 hâne ve 11 mücerred¹⁴⁷⁶, 1580'de ise tek cemaat halinde toplam 26 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Son tahrîrde aşiretin Güvercinlik'te kışlayıp, Göksun'da Han Paşalı aşiretiyle yaylamaktaydı¹⁴⁷⁷.

Bozok'ta Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kılıçcılı cemaati, 1529 tarihinde 19 hâne ve 4 mücerred nüfusa sahipti¹⁴⁷⁸. Ağcalı tâifesi içerisinde yer alan Kılıççılar cemaati, Burnu Kır Çardağı, Koç Pınarı, Davalı Bahçe, Buğday Viranı ve Selim Viranı mezralarında ziraat eden cemaatin müteakip tahrîrlerde Karadere nâhiyesinin Kavacık Kışla köyünde sâkin oldukları görülmektedir. 1529 tarihinde cemaatin 22 nefer

¹⁴⁷² BOA TD, nr.450, s.12, 34, 51.

¹⁴⁷³ KKA TD, nr.114, s.11/b,12/a,51/b.

¹⁴⁷⁴ BOA TD, nr.155, s.294–296.; BOA TD, nr.998, s.630.; BOA TD, nr.218, s.124–125.

¹⁴⁷⁵ BOA TD, nr.315, s.572–573.; KKA TD, nr.30, s.184/b–185/a.

¹⁴⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.166.; BOA TD, nr.998, s.446

¹⁴⁷⁷ KKA TD, nr.116, s.56/b.

¹⁴⁷⁸ BOA TD, nr.155, s.56.; BOA TD, nr.998, s.599.; BOA TD, nr.315, s.587, 521, 587.

nüfusu bulunurken, 1555 tarihinde cemaat 41 nefer nüfusa sahipti¹⁴⁷⁹. Ayrıca 1563'te Sis'te kışlayıp Develi'de yaylayan Çomarlı diğer adıyla Kılıcîler adıyla bir cemaat bulunmaktaydı. Bu tarihte müteferrika eşkınciler olarak kaydedilen cemaat 17 nefer nüfusa sahipti¹⁴⁸⁰. Kayseri'de Karakaya nâhiyesinde Bölüncük (Dana Kıran) köyü de Kılıçlı cemaati tarafından kurulmuştu¹⁴⁸¹.

Kıllı

Cerid boyu aşiretleri arasında yer alan Kıllı cemaati 1525 tahrîrine göre Antep nâhiyesinde Kızıoğlu adlı yerde kışlamakta 30 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁸². 1580'de Kıllılı cemaati Antep tevabiinde ve Behisni'de kışlayan cemaat Malatya'da yaylamakta olan 245 bennâk ve 194 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁸³. Tarsus Türkmenleri içinde farklı tâifeler arasında Kıllı adında cemaatler vardı¹⁴⁸⁴.

Kıllı Hacılı

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca 1563 tarihli tahrîrinde Kars-ı Maraş'ta görülen Kıllı Hacılı aşireti perakende yaylayıp Kars-ı Maraş'ta kışlamaktaydı. Eşkinci olarak kaydedilen aşiretin bu tarihte 2 bennâk ve 3 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁸⁵.

Kınışlı

Dokuz boyuna tâbî olan cemaat Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Diyarbakir'de bulunmakta olup bu sırada 103 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁸⁶. Aşiretin Maraş'ta bulunan kolu Maraş'ta Pazarcık'ta kışlayıp Elbistan'da İkizce Dam'ı yaylamakta olan yalnızca 5 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusundan ibaretti¹⁴⁸⁷.

---

¹⁴⁷⁹ BOA TD, nr.155, s.106.; BOA TD, nr.998, s.604.; BOA TD, nr.218, s.13.; BOA TD, nr.315, s.91.; KKA TD, nr.31, s.51/b.

¹⁴⁸⁰ KKA TD, nr.168, s.42/a.

¹⁴⁸¹ KKA TD, nr.136, s.178/a.

¹⁴⁸² BOA TD, nr.402, s.347.; BOA TD, nr.998, s.451.

¹⁴⁸³ KKA TD, nr.116, s.101/b.

¹⁴⁸⁴ Bilgili, (2001), 211, 273, 311.

¹⁴⁸⁵ KKA TD, nr.168, s.38/b.

¹⁴⁸⁶ BOA TD, nr.402, s.250.; BOA TD, nr.998, s.448.

¹⁴⁸⁷ BOA TD, nr.402, s.263.; BOA TD, nr.998, s.449.

Kır Aşan

Küşne tâifesi içerisinde bulunan cemaatin 1529'da 101 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Aşiretin yaylakları Mancılık nâhiyesiydi¹⁴⁸⁸.

Kırgılı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Anamaslı¹⁴⁸⁹ ve Dokuz boylarına tâbî olan birer Kırgılı cemaatinden başka Sis Sancağında da Kavurgalı boyuna¹⁴⁹⁰ tâbî olan Kırgılı cemaati bulunmaktaydı. Anamaslı cemaati içerisinde Halidli cemaatiyle birlikte yazılan Kırgılı cemaati Çatal adlı yerde kışlamaktaydı. Ancak bu cemaatin ziraat etmedikleri ve yaylaklarının da mukarrer olmadığı kaydedilmişti¹⁴⁹¹.

Maraş Yörükleri içerisinde Kavurgalı-yı Maraş'a tâbî olarak kaydedilen Kırgılı cemaati 1525'te 24 hâne nüfusa sahip olup, Kara Hasanlı cemaatiyle yaylayıp kışlamaktaydı¹⁴⁹². 1563'te Kars-ı Maraş'ta Andırın nâhiyesinde yurt tutan cemaat, Berendi'de kışlamakta Bakça Yakası köyünü ziraat etmekteydi. Burada hem Kırgıl hem Veled-i Kırgıl olarak kaydedilmiş olan aşiret 51 bennâk ve 31 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁹³.

Öte yandan Kırgıl aşiretinin bir diğer şubesi de Dokuz aşiretleri arasındaydı. Okculu, Kara Gönçlü, Mihaloğlu, Bazlamaçlı gibi birkaç hânelik cemaatlerle birlikte yazılan Kırgıl cemaati Karguluk'ta kışlayıp Gök Deli'yi yaylamaktaydı. Bu cemaatler içerisinde Kırgıl'ın iki bölümü toplam 57 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁹⁴. Bu iki cemaat 1563'te Karguluk nâhiyesinde Ayn Zehep ve Karaca Ahmed köylerinde kışlayıp ziraat etmekteydi. Bu tarihte iki cemaatin toplam 20 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁴⁹⁵.

---

¹⁴⁸⁸ BOA TD, nr.402, s.539.

¹⁴⁸⁹ BOA TD, nr.402, s.177.; BOA TD, nr.998, s.446.

¹⁴⁹⁰ Halaçoğlu, (1979),857.; KKA TD, nr.150, s.17/b.

¹⁴⁹¹ BOA TD, nr.402, s.253.

¹⁴⁹² BOA TD, nr.402, s.415.; BOA TD, nr.998, s.454.

¹⁴⁹³ KKA TD, nr.168, s.285/b, 290/a.

¹⁴⁹⁴ BOA TD, nr.402, s.202, 216, 218; BOA TD, nr.998, s.447-448.

¹⁴⁹⁵ KKA TD, nr.101, s.224/a, 228/a.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Berriye, Antakya, Karguluk çevresinde kışlamakta olan aşiretin Zamantı ve Nurhak yaylaklarında yaylamaktaydılar. Bu tarihte aşiretin toplam 169 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁴⁹⁶.

Kısrılı

Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde bulunan aşiret, 1529 tarihinde iki şubeye ayrılmış durumdaydı. Cemaatin ilk şubesi Akarca mezrasında ziraat etmekteyken diğer şubesi Kızlar Meşhedi mezrasını ekmekteydi. Bozok Sancağının son tahrîrinde cemaat Çubuk nâhiyesinde Darı Viranı köyüne yerleşmiş durumdaydı. Aşiret, 1529'da 36 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁴⁹⁷.

Kışallı

Cerid boyuna bağlı olan cemaat Fırat kenarında kışlayıp Nurengi Dağı'nı yaylamakta olup 33 hâne nüfusa sahipti¹⁴⁹⁸. Kışallı cemaatine Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Kıtmirli

Bozok defterinde Şam Bayadı'na bağlı olarak kaydedilmiş olan Kıtmirli cemaati, kışları Akdeniz sahilinde geçirirken, Bozok havalisinde yaylamaktaydı. Bozok'ta Gedik nâhiyesinde Bin Pınar, Kıtmirliözü ve Sarı Seydi Viranı yaylakları Kıtmirli aşiretine aitti. XVI. yüzyılın ikinci yarısında aşiret 105 nefer nüfusa sahipti¹⁴⁹⁹.

Kız Kapanlı

Bir kolu Halep Türkmenlerinin Bayad tâifesi içerisinde bulunan Kız Kapanlı aşiretinin¹⁵⁰⁰ Dulkadirli Türkmenleri arasındaki kolu Kızıllı tâifesine tabiydi. 1525'te Sarıçam nâhiyesinde kışlayıp Sis'te Yıldırım mezrasında ziraat eden ve Kethüdâ Obası

¹⁴⁹⁶ *KKA TD*, nr.116, s.76/a.

¹⁴⁹⁷ *BOA TD*, nr.155, s.82, 83.; *BOA TD*, nr.998, s.600.; *BOA TD*, nr.315, s.571–572.; *KKA TD*, nr.30, s.184/a.

¹⁴⁹⁸ *BOA TD*, nr.402, s.350

¹⁴⁹⁹ *BOA TD*, nr.315, s.556.

¹⁵⁰⁰ Çakar, (2006), 247.

adıyla da bilinen Kız Kapanlı cemaati bölüğü bulunmaktaydı¹⁵⁰¹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Kızıllı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan Kız Kapanlı cemaati yalnızca 2 nefer nüfusa mâlikti¹⁵⁰².

Kızaklı/Kazıklı

İlk tahrîrde Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kızaklı Oğlu¹⁵⁰³ ve Andırın Eymirlisi tâifesi içerisinde Kızaklı adlı cemaatler bulunmaktaydı¹⁵⁰⁴. Bu cemaatler 1525'te Berriye'de kışlayıp Sivas taraflarında yaylamaktaydı¹⁵⁰⁵. Bozok'ta Demircili ve Karamanlı-yı Keskin tâifeleri arasında birer şube halinde bulunan Kazıklı cemaati şubelerinden biri Boğazlıyan nâhiyesinde Kazıklı mezrasında ziraat etmekteydi. Bu iki şubenin toplam 33 hâne ve 10 sipahi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁰⁶. Boğazlıyan nâhiyesinde bulunan Kazıklı isimli köyün ilk sâkinleri de Kazıklı aşireti olmalıdır¹⁵⁰⁷.

Kızıklı

Reşidüddin'in Oğuznamesi'nde¹⁵⁰⁸ ve ondan naklen Yazıcıoğlu Ali ve Ebül-Gazi tarafından Oğuz boyları arasında kaydedilen Kızık adının, Kaşgarlı'nın listesinde bulunmamaktadır¹⁵⁰⁹. XVI. yüzyılda Halep Türkmenleri arasında kalabalık nüfuslarıyla müstakil aşiretler arasında bulunan Kızık aşireti¹⁵¹⁰ Maraş havalisinde 1525'te Çimeli tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. Pazarcık'ta Kebreni, Çayırılık ve ona yakın yerlerde kışlayıp ziraat edip Pazarcık Özü'nde Kırk Pınar, Kara Yakuz ve bazısı Şark yerlerde yaylamakta olan aşiretin 77 hâne ve 1 kethüdâ nüfusu bulunmaktaydı¹⁵¹¹. 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Demircili tâifesi içinde eşkinciyan olarak kaydedilen cemaatin küçük bir bölüğü Sis'te kışlamakta ve Meğelgin'de yaylamakta olup 9 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna

¹⁵⁰¹ BOA TD, nr.450, s.136.; KKA TD, nr.114, s.77/b.

¹⁵⁰² KKA TD, nr.116, s.144/a.

¹⁵⁰³ BOA TD, nr.402, s.656.

¹⁵⁰⁴ Andırın Eymirlisine tâbî olan cemaat, 1525'da 12 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. bk. BOA TD, nr.402, s.956.

¹⁵⁰⁵ BOA TD, nr.402, s.656.

¹⁵⁰⁶ BOA TD, nr.155, s.202.; BOA TD, nr.315, s.363.

¹⁵⁰⁷ BOA TD, nr.155, s.188.; BOA TD, nr.998, s.615, BOA TD, nr.218, s.363.; KKA TD, nr.30, s.70/b.

¹⁵⁰⁸ Togan, (1982), 50.

¹⁵⁰⁹ Sümer, (1953b), 74.

¹⁵¹⁰ Çakar, (2006), 248.

¹⁵¹¹ BOA TD, nr.402, s.653.

sahipti¹⁵¹². Aynı tarihte Pazarcık nâhiyesinde Kızıllı tâifesine tâbi olarak kaydedilen Kızıklı cemaati Girni ve Saylıca köylerinde iki bölük halinde bulunmaktaydı¹⁵¹³.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Kızıklı aşiretinin Cerid, Küşne ve Eşkinciyan tâifeleri arasında şubeleri bulunmaktaydı. Cerid tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kızıklı cemaati Maraş havalisinde kışlayıp Kayseri taraflarında yaylarken¹⁵¹⁴ Eşkinciyan tâifesi içinde Veledân-ı İsmail veya Veledân-ı Kızık adıyla kaydedilen cemaat Kara Hayıt'ta Ağca Taş köyünde kışlayıp Keki cemaatiyle birlikte yürüyen 13 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁵¹⁵. Aşiretin Küşne tâifesi içinde bulunan 24 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusuyla yer alan şubesinin ise yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi verilmemişti¹⁵¹⁶.

Kızıklı aşiretinin Bozok Sancağında bulunan kolu ise iki bölük halinde Şam Bayadı kabilesine bağlıydı. Bu bölüklerden ilki Bel Viran ve Kuzgun mezralarında ziraat ederken diğeri İğdir, Oyum Kavak ve Kızılcı İn mezralarında ziraat etmekteydi. Bozok sancağının son iki tahrîrinde Akdağ nâhiyesinde Kayaslı ve Öyük Kışla; Emlâk nâhiyesinde Bel Viran köyleri Kızıklı aşireti tarafından kurulmuştu. Cemaat 1529'da toplam 52 nefer nüfusa sahip olan aşiretin 1555 tarihinde meskûn olduğu köylerde 115 nefer nüfusu vardı¹⁵¹⁷.

Öte yandan Adana Sancağının Dünderli ve Bulgarlı nâhiyelerinde birçok cemaat halinde kalabalık nüfusa sahip olan bir Kızıklı aşireti ve ona bağlı olan birçok kolu vardı¹⁵¹⁸. Niğde Sancağında Meligözü nâhiyesinde İlköy mezrasında¹⁵¹⁹, Ulu Yörük¹⁵²⁰ ve Yeni İl Türkmenleri içerisinde de Kızık veya Kızıklı adlarını taşıyan cemaatler bulunmaktaydı¹⁵²¹.

¹⁵¹² *KKA TD*, nr.168, s.40/a.

¹⁵¹³ *KKA TD*, nr.101, s.126,128.

¹⁵¹⁴ *KKA TD*, nr.116, s.125/b.

¹⁵¹⁵ *KKA TD*, nr.116, s.232/b.

¹⁵¹⁶ *KKA TD*, nr.116, s.274/b.

¹⁵¹⁷ *BOA TD*, nr.155, s.259.; *BOA TD*, nr.218, s.59, 67, 98.; *BOA TD*, nr.315, s.328, 330, 440.; *KKA TD*, nr.30, s.55/a, 56/a, 109/b.

¹⁵¹⁸ *BOA TD*, nr.450, s.87–89,103–107.

¹⁵¹⁹ *KKA TD*, nr.135, s.39/a.

¹⁵²⁰ Afyoncu, E. (2000). Ulu Yörük (1485–1574). *Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri*, Ankara: Yörtürk Vakfı Yay., 7.

¹⁵²¹ Şahin, (1980), 259–260.

Kızıl Ahmedli

Kavurgalı tâifesine tâbî olan Kızıl Ahmetli cemaatinin 1563'te Kars-ı Maraş'ın Karamanlı Yakası nâhiyesinde Halepli Çalı ve Yarımca mezralarında ziraat ettikleri kaydedilmişti¹⁵²². Varsakların Ulaş boyu içerisinde de Manaz'da kışlayıp, Kızıltepe'de yaylayan bir Kızıl Ahmedli cemaati görülmektedir¹⁵²³.

Kızıl Alili

Kavurgalı tâifesine mensup olup Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlayan aşiret 1525'te 6 hâne ve 4 mücerred, 1563'te 28 hâne 36 mücerred nüfusa sahipti¹⁵²⁴. 1580'de Dokuz tâifesi içerisinde kaydedilen Karamanlı adıyla da bilinen Kızıl Alili cemaatin 18 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵²⁵.

Kızıl Bağlıca

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde ismine rastlanmayan cemaat 1580'de Kızıllı tâifesine tâbî aşiretler arasında bulunmaktaydı. Azir'de kışlayıp Göksun'da yaylayan cemaat yine Azir'de Kavşut mezrasında ziraat etmekteydi. Cemaatin bu tarihte 37 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵²⁶.

Kızıl Beyli

Kızıl Beyli aşireti Maraş'ta Eymir ve Demrek boylarına, Bozok Sancağında ise Kızılkocalı boyuna bağlı olarak kaydedilmişti. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Eymir boyuna tâbî olan Kızıl Beyli şubesi Çomran'ı Kışlayıp Aylanlı'yı yaylayan 21 hânedен müteşekkildi¹⁵²⁷. Aynı tarihte aşiretin Demrek içinde bulunan kolu 8 hânedен mürekkep olup bunların Diyarbekir'de oldukları bildirilmişti¹⁵²⁸. Bu son bölüm Bozulus'a katılan aşiretlerde

¹⁵²² *KKA TD*, nr.168, s.175/b.

¹⁵²³ Bilgili, (2001), 42.

¹⁵²⁴ *BOA TD*, nr.998, s.492.; *KKA TD*, nr.168, s.79/a.

¹⁵²⁵ *KKA TD*, nr.116, s.100/b.

¹⁵²⁶ *KKA TD*, nr.116, s.143/a.

¹⁵²⁷ *BOA TD*, nr.402, s.611.

¹⁵²⁸ *BOA TD*, nr.402, s.522.

yer almasına¹⁵²⁹ rağmen bu İl'in 1540 tarihli tahrîrinde görülmemektedir. Dulkadirli Türkmenlerinin 1580 tarihli son tahrîrinde ise Maraş havalisindeki tek Kızıl Beyli bölüğünün Küşne tâifesine tâbî olduğu ve bu sırada 13 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna mâlik olduğu tespit olunmaktadır¹⁵³⁰.

Öte yandan aşiretin Bozok Sancağına gitmiş olan şubesi Kızılkocalı tâifesine bağlı olarak Boğazlıca, Yassı Pınar, Fakı Bey mezralarında kaydedilmişti. Sancağın ilk tahrîrinde aşiretin 39 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusa sahip olduğu tespit olunmaktadır¹⁵³¹. Ayrıca Niğde Sancağının Karahisar nâhiyesinde Ulu Viran ve Pir Süleyman mezralarında da kaydedilmiş olan Kızıl Beyli cemaatleri de Dulkadirli Türkmenleriyle irtibatlı olmalıdır¹⁵³².

Kızıl Donlu

Şam Bayad aşiretlerinden olan Kızıl Donlu cemaati Bozok'un Gedik nâhiyesinde kendi adlarını taşıyan mezrada ziraat etmekteydi. Sancağın son iki tahrîrinde Gedik nâhiyesinde Kızılca Donlu köyü ihtimâlen aşiret tarafından kurulmuştu. 1529 tarihinde 3 hâne 1542 tarihinde ise 14 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahip olan aşiretin 1555 tarihi itibariyle 32 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁵³³.

Öte yandan Yeni İl Türkmenleri içerisinde de Donlu adıyla kaydedilmiş ve Dulkadir tâifelerinden olduğu bildirilen bir cemaat bulunmaktaydı. Mancılık nâhiyesinde Kızıl Gedik'te yayladıkları kaydedilen cemaat eşkinci olduklarından muâf olarak kaydedilmişlerdi¹⁵³⁴.

Kızıl Hacılı

1525'te Adana Sancağında kaydedilen cemaat 18 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olup Yüreğir nâhiyesinde Toyca ve Gezeldi mezralarını ziraat etmekteydiler¹⁵³⁵. Maraş

¹⁵²⁹ BOA TD, nr.448, s.8.

¹⁵³⁰ KKA TD, nr.116, s.258/a.

¹⁵³¹ BOA TD, nr.155, s.43.

¹⁵³² KKA TD, nr.135, s.272/a, 273/a.

¹⁵³³ BOA TD, nr.155, s.236.; BOA TD, nr.218, s.21.; BOA TD, nr.315, s.516.; KKA TD, nr.30, s.152/a.

¹⁵³⁴ BOA TD, nr.262, s.59.

¹⁵³⁵ BOA TD, nr.450, s.93.; KKA TD, nr.114, s.41/b.

havalisinin daha önceki tahrîrlerinde bulunmayan Kızıl Hacılı cemaati, 1580'den itibaren Avcı tâifesi içinde bulunmaktaydı. Adana tevabiinde ve Sis'te kışlayıp Boyrak'ta yaylayan 41 bennâk ve 49 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilen cemaatin¹⁵³⁶ Adana havalisindeki cemaatin bölüğüydü.

Kızıl Hasanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kars kazâsında Karamanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat 49 hâne ve 10 mücerred nüfusa sahipti¹⁵³⁷. 1563'te Kızıl Hasanlı ve Kızıl Hasanlı cemaatinin başka adlarla da anılan bölükleriyle bu aşiret mühim nüfusa sahip durumdaydı. Güvençli ve Ali Hacılı adlarıyla da bilinen Kızıl Hasanlı cemaatlerinden başka Kızıl Hasanlı'ya bağlı olan Bozacı Halilli cemaati de Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. Bu cemaatlerden Kızıl Hasanlı adını taşıyanı Karakütük'te kışlayıp Çokak'ta Turna Dağını yaylamaktaydı. Karamanlı Yakasında Pazar Sekisi mezrası ve Nur Kavak köyü ekinlikleriydi. 1563'te 119 bennâk ve 51 mücerred vergi nüfusuyla en büyük cemaat durumundaydı¹⁵³⁸. Güvençli (Gökcenli) adıyla da bilinen cemaat Berendi'de kışlayıp Niğde taraflarında yaylamakta, Ali Hacılı adıyla da bilinen bir diğer Kızıl Hasanlı cemaati de Kara Pınar'da kışlayıp Kuş Oluğu'nu yaylamaktaydı. Bu iki cemaatin 1563'te 16 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵³⁹. Ayrıca yine Karamanlı tâifesi içerisinde bulunan Bozca Halilli cemaati de Kızıl Hasanlı aşiretinin bir bölüğü durumundaydı. Ayas yakınlarında kışlayıp, Yavaca Dağını yaylayan cemaatin eşkinciler içerisinde kaydedilmiş olan 11 neferlik kısmı ise Balabanlı Deresi'nde kışlamaktaydı. Bozca Halilli cemaati 1563'te 12 bennâk ve 14 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁴⁰.

Öte yandan Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde yer alan Kızıl Hasanlı aşireti 1529'da 13 hâne nüfusuyla kaydedilmişti¹⁵⁴¹. Bu cemaate Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır. Ayrıca 1570'de Kayseri'de İslamlı nâhiyesinde Kızıl

¹⁵³⁶ *KKA TD*, nr.116, s.175/b.

¹⁵³⁷ *BOA TD*, nr.998, s.501.

¹⁵³⁸ *KKA TD*, nr.168, s.56/b, 172/b, 163/b.

¹⁵³⁹ *KKA TD*, nr.168, s.68/a.

¹⁵⁴⁰ *KKA TD*, nr.168, s.38/a,61/a.

¹⁵⁴¹ *BOA TD*, nr.155, s.79.

Hasanlı Yörükleri, 1584'te ise Kızıl Hasanlı adlarıyla kaydedilmiş olan cemaat burada Kara Kilise köyünde meskûndü¹⁵⁴².

Kızıl Hızırlı

Dulkadirli Türkmenlerinin daha önceki tahrîrlerinde ismi bulunmayan cemaat 1580'de Küşne tâifesi içerisinde 4 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁴³.

Kızıl Sultan Oğlu

Yalnızca Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kızıllı tâifesine bağlı olarak görülen Kızıl Sultan Oğlu cemaati bu tarihte biri Karguluk'ta kışlayıp Elbistan'da yaylayan, diğeri ise Mancılık'ta yaylayan iki cemaat halindeydi. Aşiretin bu sırada toplam 103 hâne vergi nüfusu vardı¹⁵⁴⁴.

Kızılkocalı

Kızılkocalı kabilesinin de asıl cemaati olan Kızılkocalı aşireti Bozok Sancağında Karadere ve Akdağ nâhiyelerini yurt tutmuştu. 1529'da Karadere'de Erkekli, Keçeli, Gök Öyük, Kayar Pınar, Burun Viran, Deli Baş, Ali Beyli, Kavak Viran, Elin Pınarı, Serdemli, Kamışlık, Azizli, Kuşcu, İsa Hacılı, Sarı Hacılı, Yozgat, Kızıildepe, Sekilik, İbrahim Bey, Osman Sekisi, Yusuf Abdal, Elli Baş, Hıdır Viranı, Haşmetli ve Eke Kara mezarası Kızılkocalı aşiretleri tarafından ekilmekteydi. Aşiretin bu sırada 35 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır¹⁵⁴⁵.

Kızılkocalı aşireti Akdağ'da Karadere Ağılı, İğdelice, Ayciğün/İnceğiz, İn, Karı Deresi, Elbe Özü, Elin Pınarı, Öyük, İsmail Hacı, İncesu, Saray Pınarı, Gök İn ve Ala Kilise mezarlarını ekmekteydi. Aşiretin bu kolu ise 1529 yılında 151 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁴⁶.

¹⁵⁴² BOA TD, nr.976, s.98.; KKA TD, nr.136, s.204/b.

¹⁵⁴³ KKA TD, nr.116, s.286/a.

¹⁵⁴⁴ BOA TD, nr.402, s.685-686.

¹⁵⁴⁵ BOA TD, nr.155, s.24-27, 33, 43, 45.

¹⁵⁴⁶ BOA TD, nr.155, s.19-24.

Kızılkocalı aşiretinin Maraş'ta bulunan kolu ise ilk tahrîrde Kızıllı tâifesi içinde bulunmaktaydı. Bu tarihte 27 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaatin başında Sadık veled-i Kızılkoca bulunmaktaydı¹⁵⁴⁷. Aşirete Maraş'ın daha sonraki tahrîrlerinde tekrar rastlanmamaktadır.

Kızıllı

Kızıllı tâifesine de isim veren aşiret 1525'te 13 bölüğe ayrılmış durumdaydı. Kara Hayıt'ta Armağan Burcu ve Ali Bey Depesi, Pazarcık nâhiyesinde Adaca ve Depecik köyü, Keferdiz'de Şah Viran, Kuru Pınar'da Taş Depe, Çeşme ve Araban'da muhtelif mezralarda kışlayan aşiretin yaylakları Engizek Dağı çevresinde bulunmaktaydı. Bu bölüklerden biri ise bu tarihte Yeni İl'de bulunmaktaydı. Anılan tarihte aşiretin toplam 151 hâne ve 22 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁵⁴⁸. Çimeli boyu içerisindeki Sarı İsalı cemaati Kızıllı'ya tâbi olarak kaydedilmiş olup bu tarihte 29 hâne ve 4 mücerred, Küşne boyu içerisinde Yeğanlı cemaati de Kızıllı'ya bağlı olarak kaydedilmiş olup bu sırada 10 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁴⁹.

1563'te Kara Hayıt nâhiyesinde Çalı Öyüğü, Ağca Taş ve Yorgan Öyüğü mezralarında, Pazarcık nâhiyesinde Mizmiz mezrasında, Güvercinlik'te Arpalı Öyük, Kemerde Saçlı Burun ve Keferdiz'de Caba Öyüğü mezralarında kışlayan aşiret aynı mezraları da ekmekte olan 53 bennâk ve 36 mücerred nüfusa sahipti¹⁵⁵⁰. Bu tarihte Karamanlı boyu tâifesi içerisinde yer alan ve eşkinçiyân olarak kaydedilen bölük ise Sis'te kışlamaktaydı¹⁵⁵¹.

Kızıllı aşiretinin büyük bölümü XVI. Yüzyılın sonuna gelindiğinde yerleşik durumdaydı. Konargöçer olarak kaydedilen tek Kızıllı cemaati ise Karaca Viran, Gerçebel ve Zemin köyleriyle Üzeyir'de ve Antep'e tâbi Gökçe adlı mahalde bulunan 32 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusuna sahip küçük bir bölüktü¹⁵⁵².

¹⁵⁴⁷ BOA TD, nr.402, s.663.

¹⁵⁴⁸ BOA TD, nr.402, s.657–671.

¹⁵⁴⁹ BOA TD, nr.402, s.297, 588, 647.

¹⁵⁵⁰ KKA TD, nr.101, s.83/b, 86/b, 107, 110, 117, 135, 210.; KKA TD, nr.168, s.331/b.

¹⁵⁵¹ KKA TD, nr.168, s.37/a.; Halaçoğlu, (1979), 858.; KKA TD, nr.150, s.62/b.

¹⁵⁵² KKA TD, nr.116, s.146/a, 148/a.

Kızıylarlı

Bozok'ta Sekili aşiretleri arasında bulunan cemaat, Kışlak-ı Ahmed, Ilıca (İsrafilî), Kışlak-ı Veli ve Boyalı Viran mezralarında ziraat etmekteydi. 1529'da aşiret 95 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁵³. Kızıylarlı Tefar adlı cemaat de Adana'da Sarıçam nâhiyesinde kaydedilmişti¹⁵⁵⁴.

Kızlarlı

Çağırğan boyu içerisinde sayyâdân olarak kaydedilen Kızlarlı cemaati Behisni'de Birce adlı mezrada kışlamaktaydı. 1580'de cemaat 28 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁵⁵.

Kibruzî

Maraş'ta Kibruzlu Mahallesi bulunmakta ve buradaki sakinler arasında Mansur veledi-i Kibrûz hayattaydı¹⁵⁵⁶. Küşne tâifesi içerisinde bulunan Kibruzî cemaati iki bölük halinde toplam 52 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁵⁷.

Kireççili

Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde Bostancıyân tâifesi içerisinde kaydedilen Kireççili cemaatinin Ağcalı'ya tâbi olduğu kaydedilmişti. Nitekim Ağcalı'ya bağlı olan Kireççi cemaatlerinin Bozok havalisinde bulunmaktaydı.

1525'da Bostancıyân içerisinde yer alan 1525'da 9 nefer vergi nüfusu olan cemaat, Karguluk'ta kışlayıp Sof Dağı'nı yaylamaktaydı¹⁵⁵⁸. 1563'te Zâkirli tâifesi içinde kaydedilen cemaat, Kars-ı Maraş Sancağında Savrun nâhiyesinde Kal'a-yı Vennas'ta Balıklağı ve Tuz Kilisesi mezralarını ekmekteydi. Kireççi aşiretinin yaylakları Meğelgin kışlakları Sis havalisinde bulunmaktaydı. Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde 16 hâne ve 6

¹⁵⁵³ BOA TD, nr.155, s.219–220.; BOA TD, nr.998, s.592.

¹⁵⁵⁴ BOA TD, nr.450, s.85.; KKA TD, nr.114, s.85/b.

¹⁵⁵⁵ KKA TD, nr.116, s.9/b.

¹⁵⁵⁶ BOA TD, nr.402, s.763.

¹⁵⁵⁷ BOA TD, nr.402, s.532–533.

¹⁵⁵⁸ BOA TD, nr.402, s.196.; BOA TD, nr.998, s.447.

mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin 1563'te 18 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁵⁹. Aynı tarihte Kireçcili cemaatinin Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen şubesi Andırın nâhiyesinde bulunmakta olup Üzeyir'de kışlamaktaydı¹⁵⁶⁰.

Kireçcili aşiretinin Bozok Sancağında bulunan şubesi Ağalı tâifesine bağlıydı. Kireçci cemaati Sorgun nâhiyesinde Kara Mağara, Kara Pınar, Çardığın, Orta Viran, Boğa Viranı Başı, Kara Sûfi, Kara Koyun Ağılı, Kamışçık, Kalın Harman, Kara Pınar, İsmail Viranı, Yassı Viran ve Elli Argaç mezralarında ziraat eden cemaat 56 hâne, 4 mücerred, 2 imâm ve 2 müsellemler nüfusuna sahipti. Bu çerçevede Kara Fatma, Kara Pınar, Kanber Kadı, Dede Fakih (Hayat Kırmacı), İsmail Viranı ve Alibar Dede köyleri cemaat tarafından kurulmuştu. Ayrıca cemaat Başviran, Kamışçık, Samanlık Burnu, Boğa Viran ve Hacı Fakih mezralarında da ziraat etmekteydiler¹⁵⁶¹.

Kişi Beyli

1580'de Dokuz tâifesine bağlı olan Kişi Beyli cemaati Maraş yakınlarında, Antakya'da Karaburun adlı yerde, Berriye'de ve Maraş yakınlarında kışlayan 65 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁶².

Koçar

Kavurgalı-yı Maraş içerisinde yazılmış olan Koçar aşireti iki bölük halinde toplam 139 hâne ve 20 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁶³. Kavurgalı tâifesi içerisinde Andırın'da kaydedilen Koçar aşireti Geben yakınlarında yaylamakta, Kars'ta Tekneli köyünde ve Harami Sekisi'nde Yeşildere'de ve Türbend köyünde birkaç bölük halinde kışlamakta olup 45 nefer nüfusu vardı¹⁵⁶⁴. Sis'te Dulkadirli Türkmenlerinin Kavurgalı tâifesine mensup olarak kaydedilen Koçar cemaati Yurd-öreni mezrasında ziraat etmekteydi¹⁵⁶⁵.

¹⁵⁵⁹ *KKA TD*, nr.168, s.98/a, 181/b, 282/b.; *BOA TD*, nr.998, s.488.

¹⁵⁶⁰ *KKA TD*, nr.168, s.282/b.

¹⁵⁶¹ *BOA TD*, nr.155, s.112–113.; *BOA TD*, nr.998, s.605.; *BOA TD*, nr.218, s.151, 153–155, 172–173.; *BOA TD*, nr.315, s.154–159.; *KKA TD*, nr.31, s.80b- 82/a.

¹⁵⁶² *KKA TD*, nr.116, s.71/b.

¹⁵⁶³ *BOA TD*, nr.402, s.410–411.; *BOA TD*, nr.988, s.453.

¹⁵⁶⁴ *KKA TD*, nr.168, s.284/b.

¹⁵⁶⁵ Halaçoğlu, (1979), 858.; *KKA TD*, nr.150, s.47/a.

Koçu Baba Zaviyesi Dervişleri

Bozok'ta Koçu Baba'nın neslinden gelenlerin oluşturduğu bu cemaat 1529 tarihinde 22 nefer nüfusa sahipti. Bunlardan Derviş Musa Abdal, Kavacık mezrasında ziraat etmekteydi¹⁵⁶⁶.

Kodallı

1580'de Anamaslı tâifesi içerisinde bulunan cemaat Kınık yakınlarında kışlamakta olup, 3 bennâk ve 18 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁶⁷.

Kolu Karalı

Dokuz tâifesine bağlı aşiretlerden olan Kolu Karalı cemaati, Fırat kenarında kışlayıp Malatya dağlarını yaylayan 5 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁶⁸. 1580'de İl Eminli cemaatiyle birlikte kaydedilen Kolu Karalı cemaati, Behisni ve Siverek taraflarında yaylamakta ve Kıroğlu adlı mevzide kışlamaktaydı. Bu iki cemaat 20 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹⁵⁶⁹.

Korucu Veledânı

Kuru Pınar nâhiyesinde Kızıldağ mezrasında ziraat edip kışlayan ve 1563'te Koruculu adıyla kaydedilen cemaat 1580'de Küşne tâifesine bağlı olarak Veledân-ı Korucu olarak kaydedilmiş 11 neferden ibaretti¹⁵⁷⁰.

Koyuncuyân

Koyuncuyân tâifesine de isim veren cemaat Gündüzlü'de bulunduğundan daha sonraki tahrîrde Gündüzlü cemaati olarak isim almıştı. 1525'te Kömür Deresini yaylayan cemaat 5 hâne nüfusa sahipti¹⁵⁷¹. 1580'de Koyuncuyân aşireti, Gündüzlü'de kışlayıp Kömür Deresini

¹⁵⁶⁶ BOA TD, nr.155, s.311–312.; BOA TD, nr.998, s.634.

¹⁵⁶⁷ KKA TD, nr.116, s.61/b.

¹⁵⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.213.; BOA TD, nr.998, s.448.

¹⁵⁶⁹ KKA TD, nr.116, s.89/b.

¹⁵⁷⁰ KKA TD, nr.101, s.71/b.; KKA TD, nr.116, s.306/a.

¹⁵⁷¹ BOA TD, nr.402, s.86

yaylamakta olan 7 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁷². Koyuncu adıyla kaydedilen cemaat 1563'te Sunbas'ta Yatak ve Girgirdi mezzarlarını ziraat edip kışlamaktaydı¹⁵⁷³.

Koz Viranlı

Bozok Sancağında Zâkirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Koz Viranlı cemaati, Koz Viran, Yund Alanı, Sökün Gediği mezzarlarında ziraat eden cemaat 1529 tarihinde 72 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁷⁴.

Kozanlı

Aslında Halep Türkmenlerinin Harbendeli tâifesine bağlı olan Kozanlı cemaati Halep Türkmenleri içerisinde kalabalık bir nüfusa sahipti¹⁵⁷⁵. Bu cemaatin Adana¹⁵⁷⁶ Şam Vilâyetinde¹⁵⁷⁷, Maraş ve Yeni İl'de şubeleri bulunmaktaydı. Bir kolu Halep Türkmenlerinin Harbendeli tâifesine tâbî olan ve Şam vilâyetinde bulunan Kozanlı aşiretinin¹⁵⁷⁸ Dulkadirli Türkmenleri arasında bulunan kolu, Küşne tâifesi içinde üç bölük halinde bulunmaktaydı. İlk tahrîrde 36 hânedan müteşekkil olan aşiret Berriye'de kışlamaktaydı¹⁵⁷⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrde 3 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusuyla yazılan cemaat Kars tevabiinde Keser Bükü adlı köyde kışlamaktaydı¹⁵⁸⁰.

Ayrıca 1525'te Ağca Koyunlu boyu içinde 10 hâne¹⁵⁸¹ ve Kars kazâsında Karamanlı tâifesi içerisinde 12 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusuna sahip¹⁵⁸² iki bölük daha

¹⁵⁷² *KKA TD*, nr.116, s.28/a.

¹⁵⁷³ *KKA TD*, nr.168, s.189/a.

¹⁵⁷⁴ *BOA TD*, nr.155, s.163.

¹⁵⁷⁵ *397 Numaralı Halep Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I*, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay., 29.

¹⁵⁷⁶ *BOA TD*, nr.450, s.150.; *KKA TD*, nr.114, s.142/a.

¹⁵⁷⁷ *BOA TD*, nr.397, s.797-798.

¹⁵⁷⁸ Çakar, (2006), 197.

¹⁵⁷⁹ *BOA TD*, nr.402, s.576, 589, 593.

¹⁵⁸⁰ *KKA TD*, nr.116, s.284/a.

¹⁵⁸¹ *BOA TD*, nr.402, s.559.

¹⁵⁸² *BOA TD*, nr.998, s.495.

bulunmaktaydı. 1563'te Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi içerisinde yer alan Kozanlı cemaati, Alın Pınarı mezarını eken, 21 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁸³.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Maraş havalisinde Kozanlı aşireti bulunmazken, 1583'te Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolunda Kozanlı cemaati bulunmaktaydı. Ağca Koyunlu'ya tâbi olan birçok cemaat daha sonra Yeni İl'e katıldığından bu cemaatin Ağca Koyunlu ile birlikte Yeni İl'e dâhil edilmiş olduğu akla gelmektedir¹⁵⁸⁴.

Köçekli

İsmi Göcek/Köçek adlı aile reisinden alan¹⁵⁸⁵ Köçekli aşireti şubeleri Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş ve Bozok Sancaklarından başka Bozulus Türkmenleri arasında bulunmaktaydı.

İlk tahrîrde Kars kazâsında Karamanlı ve Kavurgalı boyları arasında Köçekli cemaatleri bulunmaktaydı¹⁵⁸⁶. Bu tarihte cemaatin yaylak kışlak mahalleri hakkında bilgi bulunmazken, 1580'de Avcı boyuna tâbi olan cemaat Adana'da kışlayıp Kezbin yakınında Alıca mevzide yaylamaktaydı. Bu sırada aşiretin 70 bennâk, 14 mücerred ve 1 pir nüfusu vardı¹⁵⁸⁷.

Öte yandan Dulkadir İl'inden Bozulus Türkmenlerine katılan cemaatlerin mukayyet olduğu tahrîr kayıtlarına göre Köçekli aşiretinden üç cemaat Bozulus'a katılmıştı. Bu defterde Köçek Oğlu Kulu ve Köse Veled-i Sarı Mehmed'in idaresinde bulunan iki cemaatinden ilki 99, ikincisi 37 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁸⁸. Nitekim Bozulus içinde iki cemaat yine aynı kimselerin idaresinde görülmektedir. Ancak 1540'ta Köçek'in oğlu Kulu kethüdâ idaresinde ki cemaatin 40 hâne ve 3 mücerred, Sarı Mehmed'in idaresindeki cemaatin ise 37 hâne olduğu görülmektedir¹⁵⁸⁹.

¹⁵⁸³ *KKA TD*, nr.168, s.51/b.

¹⁵⁸⁴ *KKA TD*, nr.604, s.189.; Şahin, (1980), 209.

¹⁵⁸⁵ *BOA TD*, nr.448, s.21.

¹⁵⁸⁶ *BOA TD*, nr.998, s.496, 491.

¹⁵⁸⁷ *KKA TD*, nr.116, s.179/b.

¹⁵⁸⁸ *BOA TD*, nr.448, s.21.

¹⁵⁸⁹ *BOA TD*, nr.200, s.972,973.

Köçekli aşiretinin bir diğer kolu da Bozok Sancağında Ağcalı aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Sancağın ilk tahririnde Karadere nâhiyesinde Öyük Kışla ve Kuyucak mezralarını tasarruf ettikleri kaydedilen cemaatin¹⁵⁹⁰ sonraki tahrirlerde Karadere nâhiyesinde Köçekli isimli bir köy kurarak yerleştikleri tespit olunmaktadır¹⁵⁹¹. Akdağ nâhiyesinde Kaya Pınar mezrasında bulunan Evlâd-ı Köçek cemaati burada Kayapınar (Köçek Kışlası) köyünde yerleşmişlerdi. 1529'da 5 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olan aşiretin Kayapınar (Köçek Kışlası) köyünde 1575'te 38 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁹².

Köçekli aşiretinden bazı cemaatlerin Kıbrıs ve Rakka'ya iskân olunmuşlardı. Rakka'da bulunan cemaatin bölükleri diğer aşiretlere zarar verince, aşiretler hükümetten Köçekli bölüklerinin de Kıbrıs'a sürülmelerini istemişler, onların vermekle mükellef oldukları vergiyi dahi üstlenmeyi kabul etmişlerdi¹⁵⁹³. Rakka'ya ilk iskânları hususunda ferman çıksa da sonradan affedilen aşiretin eşkıyalıklarının son bulmaması üzerine yeniden iskânlarına karar verilmişti¹⁵⁹⁴. Rakka'ya iskânları sırasında dağılan Köçekli aşiretlerinin bir kısmının Aydın Sancağına¹⁵⁹⁵ geriye kalanlarının da Çankırı¹⁵⁹⁶ gibi muhtelif sahalara dağılmış oldukları tespit olunmaktadır.

Köleli

Dokuz aşiretleri arasında bulunan Köleli cemaati, Güvercinlik'te Sûk Viranı adlı yerde kışlayıp yine kışlaklarına yakın yerleri yaylayan 12 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁵⁹⁷. Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrirlerinde Köleli cemaatine rastlanmamaktadır.

¹⁵⁹⁰ *BOA TD*, nr.155, s.96.

¹⁵⁹¹ *BOA TD*, nr.155, s.96.; *BOA TD*, nr.315, s.82.; *KKA TD*, nr.31, s.46/b.

¹⁵⁹² *BOA TD*, nr.155, s.262.; *BOA TD*, nr.998, s.624.; *BOA TD*, nr.315, s.298.; *KKA TD*, nr.30, s.41/b.

¹⁵⁹³ *MAD*, nr. 701, s.27.; *Cevdet, Dâhiliye*, nr.16856.

¹⁵⁹⁴ *MAD*, nr.701, s.9.; *MAD*, nr.8458, s.38.

¹⁵⁹⁵ *Cevdet, Dâhiliye*, nr. 12430.

¹⁵⁹⁶ *Cevdet, Dâhiliye*, nr.14238.

¹⁵⁹⁷ *BOA TD*, nr.402, s.250.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

Köpekli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Dokuz tâifesine tâbî olarak kaydedilen Köpekli cemaati Tekak'ı kışlayan ve tamamı duâcılardan oluşan 6 hânedan ibaretti¹⁵⁹⁸. 1563'te aşiret, Pazarcık nâhiyesinde Derbent Ağzı köyünde ziraat edip kışlayan ve Çörmüşek nâhiyesinde Girgin köyünde kışlayıp Huni Viranı (Celeb Aşıranı) mezralarında ziraat eden iki bölüğün toplam 98 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁵⁹⁹.

1525'te Kars kazâsında 101 hâne vergi nüfusu ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁰⁰. 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Köpekli aşireti ihtimâlen daha önce Kars-ı Maraş'ta Köpek Oğlu adıyla yazılmış cemaatti. Aşiret bu tarihte 10 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahip olup, Mağara'da yaylamakta Karamanlı Yakası'nda Burnu Yassı ve Tapu Deresi mezralarında ve Sunbas'ta kışlayıp ziraat etmekteydi¹⁶⁰¹. Ayrıca aynı tarihte aşiretin küçük bir bölümü de Karamanlı tâifesi içerisinde sayyâd olarak kaydedilmişti. Karamanlı Yakası'nda Elmalı aşiyânesinin kayacıları ve didebânları olan bu bölük 6 bennâk ve 3 mücerred nüfusa sahipti¹⁶⁰².

Öte yandan Adana Sancağında Hacılı nâhiyesinde Esir ve Burak mezralarını ziraat eden iki bölük halindeki Köpekli aşiretinden başka¹⁶⁰³, Sis Sancağında Dulkadirliilerin Kavurgalı aşiretlerinden olarak kaydedilen Köpek Oğlu adında bir cemaat daha bulunmaktaydı¹⁶⁰⁴.

Köprülü

Ağca Koyunlu içerisinde 1525'te Hısn-ı Mansur yakınlarında kışlayıp ziraat edip yaylayan cemaat yedi hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁰⁵. Bu cemaate daha sonraki tahrirlerde rastlanmaması Maraş kazâsında Köprülü köyüne yerleştikleri akla gelmektedir¹⁶⁰⁶. Öte

¹⁵⁹⁸ BOA TD, nr.402, s.212.; BOA TD, nr.998, s.448.

¹⁵⁹⁹ KKA TD, nr.101, s.138.; KKA TD, nr.108, s.476,487.

¹⁶⁰⁰ BOA TD, nr.998, s.488.

¹⁶⁰¹ KKA TD, nr.168, s.80/a, 174/a, 191/a.

¹⁶⁰² KKA TD, nr.168, s.11/b.

¹⁶⁰³ BOA TD, nr.450, s.115, 275, 279.; KKA TD, nr.114, s.109/a, 115/b.

¹⁶⁰⁴ Halaçoğlu, (1979), 859.; KKA TD, nr.150, s.60/b.

¹⁶⁰⁵ BOA TD, nr.402, s.584.

¹⁶⁰⁶ BOA TD, nr.998, s.424.

yandan Adana'da adını ziraat ettikleri mezradan alan Köprücükü veya Köprücük olarak kaydedilen bir cemaat bulunmakta¹⁶⁰⁷ olup Dulkadirli ile ilgisini ortaya koymak mümkün değildir.

Körpeli

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolu içinde Küreciyân, Bozok kolu içerisinde de Selmanlı tâifeleri arasında Körpeli şubeleri bulunmaktaydı. 1525'te Küreciyân tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat 11 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁰⁸. 1563'te Körpeli ve Körpelioğlu adıyla iki bölük halinde kaydedilen aşiret Hınzırî nâhiyesinde Kunduz ve Yüzerlik köylerinde 23 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilmişti¹⁶⁰⁹.

Bozok Sancağında Selmanlı tâifesine bağlı olan cemaat 1529'da Deliceözü nâhiyesinde Körpeli mezrasında 24 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹⁶¹⁰. Körpeli mezrası zamanla aşiretin yerleştiği bir köye dönüşmüştü. 1555 tarihinde köyde 63 nefer nüfus bulunmaktaydı¹⁶¹¹.

Köse Bekirli

İlk tahrîrde Cerid tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan ve Berriye'de kışlayıp Boğalca adlı yeri yaylayan Köse Bekirli cemaati 7 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁶¹². Müteakip tahrîrlerde Küşne boyuna dâhil edilen Köse Bekirli cemaati iki bölük halinde bulunmaktaydı. Antep tevabiinde Dulkadir adlı köyde kışlayan aşiretin toplam 26 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶¹³. 1583'ten itibaren Yeni İl içerisinde de görülen Köse Bekirli cemaati bu İl'de 25 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶¹⁴.

¹⁶⁰⁷ BOA TD, nr.450, s.66.; KKA TD, nr.114, s.24/a, 34/b.

¹⁶⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.310.; BOA TD, nr.998, s.450.

¹⁶⁰⁹ KKA TD, nr.108, s.508–509.

¹⁶¹⁰ BOA TD, nr.155, s.128.; BOA TD, nr.998, s.607.

¹⁶¹¹ BOA TD, nr.155, s.128.; BOA TD, nr.315, s.187.

¹⁶¹² BOA TD, nr.402, s.372.; BOA TD, nr.998, s.452.

¹⁶¹³ KKA TD, nr.116, s.289/a.

¹⁶¹⁴ Şahin, (1980), 210.

Öte yandan Gündeşli içinde yazılmış olan Köse Bekirli cemaatinin 13 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuyla Bozulus'a katıldığı anlaşılmaktadır¹⁶¹⁵.

Köse Hacı

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Köse Hacı aşireti Sunbas'ta kışlayan Mağara'da yaylamaktaydı. 1525'da 69 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusuna sahipti. 1563'te iki bölük olarak 56 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶¹⁶. Aşiret, Dere Otalı ve Çakmak cemaatleri ile birlikte Karamanlı yakasında Sakincik Adası köyünde ziraat etmekteydi¹⁶¹⁷. Aynı tarihte cemaatin diğer bir bölüğü Hınzırî nâhiyesinde Aydoğmuş Viranı mezrasında ziraat etmekte olup 15 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶¹⁸. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde iki şube halinde Cerid tâifesine tâbî olarak kaydedilen aşiretin bölüklerinden ilki Antep taraflarında kışlamaktayken, diğer bölüğü Yeni İl Türkmenlerinden ifraz edilerek tekrar Dulkadir İl'ine katılmıştı. Bu tarihte Köse Hacı aşireti Maraş havalisinde farklı köylerde ve farklı cemaatler içerisinde yerleşmiş olduğundan tamamına yakını dağılmış durumdaydı. Bu sırada aşiretin 22 bennâk ve 17 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁶¹⁹.

Köse Hasanlı

İlk tahrîrde Göksun nâhiyesinde Göksun yörüklerinden olarak kaydedilmiş olan cemaatin, 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Selmanlı ve Göksunlu tâifeleri içerisinde şubeleri bulunmaktaydı. Bunlardan Selmanlı'ya bağlı olan cemaat Kilisecik mezrasında kışlayıp, Mağara'da yaylarken, Göksunlu boyuna bağlı olan cemaat ise Kınık'ta kışlayıp Göksun'u yaylamaktaydı. 1580'de Köse Hasanlı cemaati Küfçü aşiretine bağlı olarak kaydedilmişti. Kınık'ta kışlamakta olan cemaatler Kenger Çukuru, Katran adlı yerlerde ve Azir'de yaylamaktayken küçük bir bölüğü ise Niğde'de yaylamaktaydı. 1525'te 16 hâne

¹⁶¹⁵ BOA TD, nr.448, s.11.

¹⁶¹⁶ BOA TD, nr.998, s.492.; KKA TD, nr.168, s.85/a, 87/a.

¹⁶¹⁷ KKA TD, nr.168, s.164/a.

¹⁶¹⁸ KKA TD, nr.108, s.512.

¹⁶¹⁹ KKA TD, nr.116, s.113/a.; KKA TD, nr.116, s.198/a.

vergi nüfusuna sahip olan cemaatin 1563'te 10 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. 1580'de toplam 95 bennâk ve 29 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶²⁰.

Köse Mustafalı

Ağcalı içinde 1529 tarihinde Karadere'de Yassı Ağıl ve Gölcügez mezralarında ziraat eden cemaat 7 hâne, 1 mücerred, 9 sipahi ve 2 müselleme nüfusa sahipti. Daha sonraki tahrîrlerde cemaatin Karadere nâhiyesindeki Gölgügez'e (Yenicek) yerleştiği anlaşılmaktadır. Ayrıca yine aynı nâhiyede Ağcalı kabilesinin yaşadığı belirtilen Köse Mustafa isimli köyün de bu aşiret tarafından kurulduğuna şüphe yoktur. Adı geçen köylerde 1555 tarihi itibarıyla toplam 41 nefer yaşamaktaydı.¹⁶²¹

Köse Oğlanları

Bozok'ta Şam Bayadı tâifesi içerisinde Evlâd-ı Köse adıyla kaydedilen cemaat 1529 tarihinde İkiz Viran mezrasında ziraat etmekte olan yalnızca 3 nefer nüfusa sahipti¹⁶²². Sancağın daha sonraki tahrîrlerde ismine rastlanmayan aşiretin 1580'de Küşne boyu içerisinde yer alması tekrar Maraş havalisine dönmüş olduklarına işaret etmektedir. Bu son tahrîrde Köse Oğlanları aşireti, Anamaslı, Şıbtacı ve Ağca Kayır aşiretleriyle birlikte ile Seyhun nehri yakınlarındaki Keremende adlı mevrada kışlayıp Yarma Burnu adlı yerde yaylamakta olup anılan cemaatlerle birlikte toplam 15 bennâk ve 34 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶²³.

Kösecili

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kösecili aşiretinin küçük bölükleri Dokuz ve Küşne boyları arasında bulunmaktaydı Dokuz boyuna bağlı olan 5 hâne ve 1 mücerredten müteşekkil cemaatin yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmazken¹⁶²⁴ Küşne

¹⁶²⁰ BOA TD, nr.998, s.528.; KKA TD, nr.168, s.74/b, 148/a.; KKA TD, nr.116, s.251/b.

¹⁶²¹ BOA TD, nr.155, s.107.; BOA TD, nr.315, s.94, 95.; KKA TD, nr.31, s.53/a, 53/b.

¹⁶²² BOA TD, nr.155, s.260.; BOA TD, nr.998, s.624.

¹⁶²³ KKA TD, nr.116, s.268/a.

¹⁶²⁴ BOA TD, nr.998, s.449.

boyuna mensup olan bölüğü Azir'de kışlayıp Elbistan'da yaylamaktaydı. Aşiretin, 1525'te 33 hâne, 1580'de ise 112 bennâk ve 68 mücerred nüfusa sahipti¹⁶²⁵.

Köseli

Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Karaburun ve Kaldırım mezarlarında bulunan aşiretin bir kolu da Maraş Sancağında bulunmaktaydı¹⁶²⁶. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Köseli cemaatinin şubeleri Anamaslı ve Eymir boyları arasında bulunmaktaydı. Eymir'e bağlı olan şubenin yaylak ve kışlakları hakkında bilgi verilmemişken, Anamaslı içerisinde bulunan şube Sof Dağı'nda yaylamaktaydı. Bu tarihte Eymir'e bağlı olan 24 hâne, Anamaslı içerisinde bulunan şube ise 7 hâne nüfusa sahipti¹⁶²⁷. Son sayımda Anamaslı kolundan başka¹⁶²⁸, Küşne içerisinde de bir kolu bulunmaktaydı. Bu bölük Kınık'ta kışlayıp müteferrika yerlerde yaylamaktaydı. Aşiret 1580'de 4 bennâk ve 7 mücerred nüfusa sahipti¹⁶²⁹.

Köseli aşiretinin bir kol da Kars-ı Maraş'ta Demircili tâifesi içinde bulunmaktaydı. Aşiret Mağara'yı yaylamakta ve Sakız Öyüğü'nü kışlamakta olup 7 bennâk ve 2 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁶³⁰. Aşiretin Alınlı adını da taşıyan Köseli şubesi Selmanlı boyu eşkincileri arasında yer almakta olup Niğde taraflarında yaylamakta ve Adana'da kışlamakta olup 18 hâne ve 7 mücerredten müteşekkildi¹⁶³¹. 1563'te Camustil nâhiyesinde Seyir Deresi köyünün Sarı Sirt mezarında ziraat etmekte olan 11 mücerred ve 11 bennâktan müteşekkil küçük bir bölüğü daha bulunmaktaydı¹⁶³².

Ayrıca Kars-ı Maraş'ta Meğelgin Köseli adıyla yazılmış olan bir cemaat bulunmaktaydı. Bu cemaatin büyük bir bölümü sayyâd olarak Akbeyli cemaatiyle birlikte yazılmışlardı. Cemaat 38 nefer, 19 hâne ve 18 mücerred vergi nüfusuna sahipken. Akbeyli

¹⁶²⁵ BOA TD, nr.402, s.590.; KKA TD, nr.116, s.286/a.

¹⁶²⁶ BOA TD, nr.450, s.61.; KKA TD, nr.114, s.29/b, 36/a, 46/a.

¹⁶²⁷ BOA TD, nr.402, s.184, 633.; BOA TD, nr.998, s.446.

¹⁶²⁸ 1580'de Anamaslı içerisinde Köseli cemaati 30 bennâk ve 32 mücerred nüfusa mâlikti. bk. KKA TD, nr.116, s.40/a.

¹⁶²⁹ KKA TD, nr.116, s.288/b.

¹⁶³⁰ KKA TD, nr.168, s.120/b.

¹⁶³¹ KKA TD, nr.168, s.36/b.

¹⁶³² KKA TD, nr.101, s.68/b.

cemaatiyle birlikte sayyâd olarak kaydedilenler 56 hâne ve 21 mücerreddi¹⁶³³. Kars-ı Maraş'ta sorumlu oldukları yuvalar Gelin, Bademli, Toy Alanı, Çağırğan ve Parmaksız âşiyâneleriydi.

Bozok'ta Süleymanlı boyuna bağlı olan aşiret Deliceli ve Köseli adıyla iki bölüğe ayrılmıştı. Sancağın ilk tahrîrinde ziraat ettikleri mezzarlar hakkında bilgi verilmeyen cemaatin müteakip tahrîrlerde Akdağ nâhiyesinde Kilisecik mezzarasını ettikleri tespit olunmaktadır. Sancağın son tahrîrlerinde Kilisecik mezzarası köy olarak kaydedilmiştir. Ayrıca Köseli aşireti tarafından kurulmuş olması muhtemel olan, Köseli (Kulağı Kızıl) ve Köseliler adıyla Kanak-ı Zîrin ve Kanak-ı Bâlâ nâhiyelerinde de birer köy mevcuttu. Aşiret, 1529 tarihinde 11 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶³⁴.

Köşger Hacılı veya Köşkerli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesi içerisinde Köşger, Demrek tâifesi içerisinde Köşger Hacılı ve Tahirli tâifesi içerisinde Köşgerli'den Yaya Oğlanları adlarıyla kaydedilen cemaatlerin birbiriyle irtibatlı oldukları anlaşılmaktadır. Bunlardan Köşger cemaati içerisinde 20 hâne ve 3 mücerred nüfusuyla en büyük olanı Güvercinlik'te kışlamakta ve Göksun Depesi'ni yaylamaktaydı¹⁶³⁵. Tahirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Köşgerli'den Yaya Oğlanları cemaati ise şark vilâyetinden gelerek Dulkadirliler arasına katılmıştı. Bozok havalisinde yaylayan cemaat 14 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti¹⁶³⁶. İlk tahrîrde Demrek boyu aşiretleri arasında bulunan 4 hâne vergi nüfusuna sahip olan Köşger Hacılı cemaatinin ise yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmamaktaydı¹⁶³⁷.

1563 tahrîrinde Göksunlu, Karamanlı tâifeleri ile eşkinciler arasında Köşgerli, Köşger Oğlanları ve Köşgerli (İslamlı) adlarıyla kaydedilmiş cemaatler bulunmaktaydı. Bunlardan İslamlı¹⁶³⁸ adıyla da bilinen Köşkerli cemaati Karamanlı Yakasında kışlayıp Çokak'ta yaylamaktaydı. Cemaatin 52 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusundan başka eşkinciler

¹⁶³³ *KKA TD*, nr.168, s.11/b-13/a, 142/b.

¹⁶³⁴ *BOA TD*, nr.155, s.68.; *BOA TD*, nr.998, s.599.; *BOA TD*, nr.218, s.93.; *BOA TD*, nr.315, s.119, 226, 334.; *KKA TD*, nr.30, s.9/b, 59/b.; *KKA TD*, nr.31, s.66/b.

¹⁶³⁵ *BOA TD*, nr.402, s.609.

¹⁶³⁶ *BOA TD*, nr.402, s.88

¹⁶³⁷ *BOA TD*, nr.402, s.527.

¹⁶³⁸ Halep Türkmenlerinin Beğlikli tâifesi arasında İslamlı aşireti bulunmaktaydı. Çakar, (2003),191.

içerisinde de 6 neferi bulunmaktaydı¹⁶³⁹. Köşger Oğulları cemaatinden sekiz nefer sipahi ve sipahizâdegândan oluşan bir bölüğü Kars-ı Maraş'ta bulunurken, Pınarbaşı nâhiyesinde bulunan ve Yarımca Han ve Arslan Bükü köylerinde oldukları kaydedilen bir diğer bölüğü daha vardı¹⁶⁴⁰. Köşkerli adıyla kaydedilen cemaat ise Karamanlı Yakası'nda Göктаş mezarası ve Pınarbaşı nâhiyesinde Köşgerli köyünde ziraat etmekte olup aşiretin yine Köşgerli olarak kaydedilmiş olan ancak Karaçoban'a tâbi olduğu kaydedilen bir diğer bölüğü ise Antakya'da kışlamaktaydı. Bu iki şubenin toplam 107 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁴¹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Küşne tâifesi içerisinde yalnızca 8 nefer sipahiden oluşan bir Köşkerli cemaati bulunmaktaydı¹⁶⁴².

Köşgerli aşiretinin Bozok kolunda bulunan kolu Çiçekli tâifesine bağlı yüzdeciyân cemaatlerindendi. Baltı nâhiyesinde Kara Kaşık, Çardak Alanı, Elmalıca, Kâfir Deresi mezarlarını eken cemaat 1555'te Baltı nâhiyesinde Köşker ve Şeyh Musa köylerinde yerleşmiş bulunmaktaydılar. 1529'da 10 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat yerleştiği köylerin 1555'te 43 nefer nüfusu vardı ve bu köyler Emirci Sultan Vakfına dâhildi¹⁶⁴³.

Yeni İl'de 1583'te itibaren görülen Köşgerli şubesi Kürt Mihmadlı cemaatine tâbi olarak kaydedilmişti¹⁶⁴⁴. Bozulus Türkmenleri içerisinde ki Köşgerli aşiretine ise bu İl'in ilk tahrîrinden itibaren rastlanılmaktaydı¹⁶⁴⁵. Adana'da Yahyalı ve Uç Eri tâifelerine bağlı olarak¹⁶⁴⁶ Sis Sancağında Eğlenoğlu tâifesi içerisinde Ayrıdamlı aşiretine bağlı olarak kaydedilen Köşgerli cemaatleri de vardı¹⁶⁴⁷.

---

¹⁶³⁹ *KKA TD*, nr.168, s.42/b, 138/b.

¹⁶⁴⁰ *KKA TD*, nr.168, s.150/a.; *KKA TD*, nr.108, s.449.

¹⁶⁴¹ *KKA TD*, nr.168, s.53/a, 164/a.; *KKA TD*, nr.108, s.449.

¹⁶⁴² *KKA TD*, nr.116, s.306/b.

¹⁶⁴³ *BOA TD*, nr.155, s.157.; *BOA TD*, nr.998, s.610.; *BOA TD*, nr.315, s.59.

¹⁶⁴⁴ Şahin, (1980), 211.

¹⁶⁴⁵ *BOA TD*, nr.200, s.972.

¹⁶⁴⁶ *BOA TD*, nr.450, s131, 108, 273.; *KKA TD*, nr.114, s.131/a, 108/b, 110/b.

¹⁶⁴⁷ Halaçoğlu, (1979), 859.; *KKA TD*, nr.150, s.38/a.

Kubadlu

Dulkadirli Türkmenlerinin 1525 ve 1563 tarihli sayımlarında adına rastlanmayan cemaat 1580 tahrîrine göre Küreciyân tâifesine bağlı cemaatlerdendi. Bu tarihte 63 bennâk ve 29 mücerred vergi nüfusuyla büyük bir aşiret durumunda olan Kubadlı'nın konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi verilmemiştir¹⁶⁴⁸.

Kulak

Cerid boyu içerisinde bulunan aşiret 1525'te üç bölüğe ayrılmıştı. Hısn-ı Mansur'da Kuyucuk, Narlıca, Tudluca ve Kuzgun köylerinde küçük gruplar halinde yerleşmiş durumda olan aşiretin, 10 hânedan müteşekkil olan bir bölümü ise Behisni'de Bulud adlı yerde kışlayıp yaylayarak konargöçerliği sürdürmekteydi. Anılan tarihte aşiret toplam 27 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁴⁹. 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Demircili tâifesine bağlı olarak kaydedilen bu bölümün Yüreğir'de kışlayıp Niğde'de yaylayan 6 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁵⁰. Daha sonra Yeni İl Türkmenlerinin Cerid boyuna dâhil edilmiş olduğu anlaşılan cemaat, bu İl'de 1583 tahrîrine göre Üç Alan yurdunda yaylayıp ve Yılanlı'da çiftçilik yapmaktaydı¹⁶⁵¹.

Kumarlı

İlk tahrîrde Anamaslı boyuna mensup olan Kumarlı aşireti Antakya, Göksun ve Bertiz'de Boyalı adlı yerde kışlayan, Engizek ve Elbistan'ı yaylayan bölüklere ayrılmıştı. Küçük bir Kumarlı cemaati ise Gündüzlü'de Kıranca adlı yerde yerleşik durumdaydı¹⁶⁵². Bu cemaatler 1525'te toplam 50 hâne nüfusa sahipti. 1580'de aşiret Antakya kazâsında Bakraz nâhiyesinde kışlamakta olup bu sırada 55 bennâk ve 33 mücerred vergi nüfusu bulunuyordu¹⁶⁵³.

¹⁶⁴⁸ *KKA TD*, nr.116, s.168/b.

¹⁶⁴⁹ *BOA TD*, nr.402, s.346.; *BOA TD*, nr.998, s.451.

¹⁶⁵⁰ *KKA TD*, nr.168, s.121/a.

¹⁶⁵¹ Şahin, (1980), 211.

¹⁶⁵² *BOA TD*, nr.402, s.147, 151, 174; *BOA TD*, nr.998, s.445- 446.

¹⁶⁵³ *KKA TD*, nr.116, s.60/a, 41/b.

Aşiretin Yeni İl Türkmenlerine tâbî olan kolu 1548'de Kara Seki ve Oluk Başı yurdunu yaylamakta, Köprü Ağzı ve Gökce Viran mezarlarında da ziraat etmekteydi¹⁶⁵⁴. Ayrıca Kayseri Sancağında¹⁶⁵⁵, Halep Türkmenleri ve Ankara Yörükleri¹⁶⁵⁶ arasında da Kumarlı adında cemaatler bulunmaktaydı.

Kurd Bekâr

Bertiz tâifesi içinde bulunan ve 1525'te Kuru Pınar'da kışlayan cemaat tamamı eşkinci olan 10 nefer nüfustan ibaretti. Daha sonraki tahrîrlerde ismine rastlanmamaktadır¹⁶⁵⁷.

Kurd Hasanlı

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Gündeşli'ye bağlı olarak kaydedilen Kurd Hasanlı cemaati 1525'te Kâhta kazâsında Bozdiş/Tuduş köyünde 4 hâne, Behisni kazâsında Kellüm köyünde bir hâne ve Budun köyünde bir hâne vergi nüfusuyla iskân olmuşlardı¹⁶⁵⁸. Aşirete müteakip tahrîrlerde ismine rastlanmamaktadır.

Kurd Oğlu

İlk tahrîrde Küşne boyuna bağlı olan cemaat Alaüddevle ve Ali Bey tarafından kendilerine tanınan muâfiyetler karşılığında sefer eşen 5 hânedan müteşekkildi. Kurd Oğlu cemaatinin 7 hânelik bir diğer bölümü ise Alemlî cemaati içerisinde bulunmaktaydı. Bu şubeler Berendi'de ve Berriye'de kışlamaktaydı¹⁶⁵⁹. Maraş Sancağının müteakip tahrîrlerinde ismine rastlanmayan cemaatin Bozok'a gitmiş olduğu tespit olunmaktadır. Kars Sancağında kışlayan cemaat yazları Çubuk nâhiyesinde yaylamaktaydı. Aşirete Bozok Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmasa da son iki tahrîrde Çubuk nâhiyesinde Kürtler Viranı (Çalış Kışlası) isimli bir köye rastlanması aşiretin anılan köyde iskân

¹⁶⁵⁴ *KKA TD*, nr.604, s.63.

¹⁶⁵⁵ *KKA TD*, nr.136, s.220/a, 65/b.

¹⁶⁵⁶ *BOA TD*, nr.117, s.452–453.

¹⁶⁵⁷ *BOA TD*, nr.402, s.329.

¹⁶⁵⁸ *BOA TD*, nr.402, s.102.

¹⁶⁵⁹ *BOA TD*, nr.402, s.545.

olabileceğini akla getirmektedir. 1529 tarihinde 3 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahip olan cemaat 1542 tarihinde ise 7 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti¹⁶⁶⁰.

Kurtlu

1525'te Anamaslı tâifesinin büyük aşiretlerinden biri olan Orcanlı aşiretinin kolu olarak kaydedilen Kurtlu cemaati daha sonraki tahrîrlerde müstakilen yazılmıştı. İlk tahrîre göre 35 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu olan bu cemaat, Güvercinlik'te kışlamakta, burada Hunut mezrasını ziraat etmekte ve kışlakları yakınlarında yaylamaktaydı¹⁶⁶¹. 1580'de nüfusu büyük ölçüde artmış olan aşirete mensup cemaatlerden bazıları eski yaylak ve kışlakları arasında konergöçerlik ederken, cemaatlerden Bakraz yakınlarında Hal Kayası'nda kışlayıp Nurhak Dağı'nda yaylayanlar da vardı. Bu tarihte aşiretin 100 bennâk ve 32 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁶². Üzeyir Sancağında Malkaya köyünde ziraat eden Kurtlu cemaati de ihtimâlen Dulkadir ilinden ayrılmıştı¹⁶⁶³.

Kuş Karalı

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Kuş Karalı, Kara Kuşcu, Dere Kuşcu, Kuşcu ve Kuşcular adlarını taşıyan ve birbiriyle ilişkisi bulunan cemaatler vardı. Bunlardan Kuş Karalı aşireti Maraş havalisinde Cerid tâifesi cemaatlerindendi. İlk tahrîrde Behisni'ye tâbi olan Erşeyh de kışlayıp Sürgi adlı yeri yaylayan, 1580'de de Behisni'de Karaca Türbesi yakınlarında kışlayıp Gündüzlü'de yaylayan cemaatin Hısn-ı Mansur'da Doğancı köyü ziraat mahalleriydi. Aşiretin 1525'te 4 hâne olan nüfusu 1580'de 17 bennâk ve 9 mücerreddi¹⁶⁶⁴.

Aşiretin Bozok havalisinde bulunan kolu ise Kızılkocalı tâifesi içerisinde Kara Kuşcu adıyla kaydedilmişti. Baltı nâhiyesini yurt tutmuş olan cemaat Bozok'un ilk tahrîrine göre Karaca Viran mezrasını ziraat etmekteydi. 1555'te Kara Kuşcu cemaati Baltı nâhiyesinde Sorguncuk, Kamuşcuk ve Ömercik köylerini kurmuşlardı. Aynı zamanda Kara Kuşcu'dan

¹⁶⁶⁰ BOA TD, nr.155, s.252.; BOA TD, nr.218, s.3.; BOA TD, nr.315, s.583.

¹⁶⁶¹ BOA TD, nr.402, s.178.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.101, s.214.

¹⁶⁶² KKA TD, nr.116, s.35/a.

¹⁶⁶³ KKA TD, nr.193, s.67/b.

¹⁶⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.349.; BOA TD, nr.988, s.452.; KKA TD, nr.101, s.287.; KKA TD, nr.116, s.122/a.

ayrılarak Dere Kuşcu köyünü kuran ve Dere Kuşcu adını alan bir bölüğü de bulunmaktaydı. 1529 tarihinde 52 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna olan aşiretin 1555'te kurdukları bu köylerde 63 nefer nüfusu vardı. Ayrıca, Alın Pınarı mezarası da cemaatin tasarrufundaydı. 1575'te ise bu dört köyün nüfusunda büyük artış gözlenmektedir. Özellikle bu tarihte Bozok Livâsı kadısı Mevlana Hacı Mustafa'nın ikâmet ettiği Kara Kuşcu köyü 267 neferlik vergi nüfusuyla büyük bir köy olmuştu. Diğer üç köyün nüfusu da bu tarihte 170 nefere ulaşmıştı¹⁶⁶⁵.

Bozok Sancağında Kuşcu adıyla kaydedilmiş olan bir diğer aşiret. Kızılkocalı tâifesine bağlıydı. 1529'da Çubuk nâhiyesinde Kurdini, İkizce, Ağca Ağıl, Örtülü, Gök Fatma ve Karacık Ağıl mezralarında ziraat eden cemaat daha sonra Kurdini köyüne yerleşmişti¹⁶⁶⁶.

Öte yandan Sis Sancağında Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Kuşcular cemaati bulunmaktaydı. 1525'te Bennâkyâ cemaatiyle birlikte toplam 25 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaat¹⁶⁶⁷, 1572'de Bennâkyalı cemaatine bağlı olarak kaydedilmiş olup bu sırada 34 hâne ve 9 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁶⁸. Ayrıca Niğde Sancağında Karahisar nâhiyesinde Salavat¹⁶⁶⁹ köyü Kuşcu aşireti tarafından kurulmuştu¹⁶⁷⁰.

Kuş Kıran

Kızıllı tâifesine bağlı aşiretler arasında yalnızca 1525'te görülen Kuş Kıran cemaati bu tarihte 5 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusundan ibaretti¹⁶⁷¹.

¹⁶⁶⁵ BOA TD, nr.155, s.33–34.; BOA TD, nr.315, s.30, 63.; KKA TD, nr.31, s.19/b, 20/a.

¹⁶⁶⁶ BOA TD, nr.155, s.17.; BOA TD, nr.315, s.562.; 1575'te Kızılkocalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve Akdağ'da Kurdini, İkizce, Ağca Ağıl, Örtüler, Gök Fatma, Karacık Ağıl mezralarını ettikleri belirtilen cemaatle ilgili nüfus kaydı bulunmamaktadır. Adı geçen mezralar 1555'te Çubuk nâhiyesine dâhil edilmişti. 1555'te 44 nefer nüfusu varken 1572'de hızla nüfusu artarak 95 nefere ulaşmıştı. bk. KKA TD, nr.30, s.179/b.

¹⁶⁶⁷ Halaçoğlu, (1979), 859

¹⁶⁶⁸ KKA TD, nr.150, s.62/a.

¹⁶⁶⁹ Halep Türkmenlerinin Bayad boyu aşiretleri arasında Salavatlı aşireti bulunmaktaydı. bk. Çakar, (2003), 185.

¹⁶⁷⁰ KKA TD, nr.135, s.253/b.

¹⁶⁷¹ BOA TD, nr.402, s.682.

Kuş Timurlu

Bozok Sancağında Çiçekli tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat 1529'da Budaközü nâhiyesinde Emrud Çayı, Kavacık Kışla, Oyuk Kaya, Boğa Alanı, Kantara, Yokuş Yol Başı mezzaralarında ziraat etmekteydi. Bu tarihte 16 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu olan aşirete daha sonraki Bozok tahrîrlerinde rastlanmamaktadır¹⁶⁷².

Kutlu Beyli

Kars-ı Maraş kazâsında Zâkirli tâifesine bağlı olan Kutlu Beyli aşireti Avşarların kollarındandı. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 20 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin 1563'te 27 bennâk ve 26 mücerred vergi nüfusu vardı. Aşiretin kışlakları Teknetaş adlı mevkide bulunmaktaydı¹⁶⁷³.

Kutuculu

Bozok Sancağında Süleymanlı tâifesi içerisinde bulunan Kutuculu cemaati 1529 tarihinde Ağcain mezzarında ziraat eden 13 hâne, 6 sipahi ve 2 müselleme nüfusa sahipti¹⁶⁷⁴. Adı geçen cemaate Bozok Sancağının müteakip tahrîrlerinde rastlanılmamaktadır.

Kuyumculu

Halep Türkmenlerinin Köpekli Avşarı tâifesine tâbî olan Kuyumculu aşireti 1526 yılında A'zaz nâhiyesinin İki Dam köyüne yerleşmiş durumdaydı¹⁶⁷⁵. Aşiretin Dulkadirli Türkmenlerine tâbî olan kolunun Peçenek tâifesi içerisinde 6 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁷⁶. Bu sırada Ali Beyli aşiretinin bölüğü olan Kuyumculu cemaati daha sonraki tahrirlerde Zâkirli tâifesi içerisinde Ali Kuyumculu adıyla yazılmıştı. 1563'te Ali Kuyumculu cemaati Göksun'da yaylayıp Kars'ta kışlamakta olup bu sırada 14 bennâk

¹⁶⁷² BOA TD, nr.155, s.154–155.

¹⁶⁷³ BOA TD, nr.998, s.489.; KKA TD, nr.168, s.99/a.

¹⁶⁷⁴ BOA TD, nr.155, s.81.; BOA TD, nr.998, s.600.

¹⁶⁷⁵ Çakar, (2003), 188.

¹⁶⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.400.; BOA TD, nr.998, s.453.

ve 8 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁶⁷⁷. Cemaatin Savrun'da İncirli Viran (Ağca Kuyuluk) mezralarında ziraat etmekteydiler¹⁶⁷⁸.

Küçeli

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde yalnızca 1580 tahrîrinde Küreciyân tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Güvercinlik'te kışlayan ve Berit Dağı'nda yaylayan 32 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusundan müteşekkildi¹⁶⁷⁹.

Kürd Mihmadlı

Kürt Mihmadlı aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dokuz boyuna mensup üç şube olarak bulunmaktaydı. Bu bölüklerden biri Şam nâhiyelerinde kışlayıp Sivas'ta yaylamaktayken, diğerinin ise Şark Vilâyetinde buldukları kaydedilmişti. Aşiretin son bölüğünün yaylak ve kışlak sahaları hakkında ise izahat verilmemişti. Bu tahrîre göre 113 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁸⁰. Maraş Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde adına rastlanmayan aşiretin Bozulus¹⁶⁸¹ ve Yeni İl Türkmenlerine¹⁶⁸² katılmışlardı. Bir başka Kürd Mihmadlı aşireti de Kayseri Yörükleri arasında da tespit edilmektedir. XVI. yüzyıl sonunda bu aşiret Kayseri yüzdecilerinden olarak Danişmendli Türkmenlerine katılmıştı¹⁶⁸³.

Kürdenküre

İlk tahrîrde Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Kürdenküre cemaati Güvercinlik'te kışlayıp Hamurlu'yu yaylayan 6 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁸⁴. 1580'de Küşne tâifesine bağlı olarak Tahirli adıyla da kaydedilen cemaat 5 bennâk ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁸⁵.

¹⁶⁷⁷ *KKA TD*, nr.168, s.96/a.

¹⁶⁷⁸ *KKA TD*, nr.168, s.181/b.

¹⁶⁷⁹ *KKA TD*, nr.116, s.170/a.

¹⁶⁸⁰ *BOA TD*, nr.402, s.219, 220, 274.; *BOA TD*, nr.998, s.448, 449.

¹⁶⁸¹ *BOA TD*, nr.448, s.13.; Gündüz, (2007), 154–155.

¹⁶⁸² Şahin, (1980), 213.

¹⁶⁸³ Gündüz, (2005), 113–114.

¹⁶⁸⁴ *BOA TD*, nr.402, s.395.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

¹⁶⁸⁵ *KKA TD*, nr.116, s.303/a.

Küre Sevli

İlk tahrîrde Avcı tâifesi içerisinde iki bölük halinde kaydedilen Küre Sevli cemaati toplam 28 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahipti¹⁶⁸⁶. 1580'de Tekak'ta kışladıkları belirtilen cemaat Sorkun adlı yeri yaylayıp ziraat etmekteydi. Bu tarihte aşiret 27 bennâk ve 33 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁸⁷.

Küreciyân (İmadlı)

Küreciyân boyuna mensup olan cemaat Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Karguluk'ta kışlayıp, Elbistan'da Çiftlik adlı yerde yaylayan Küreciyân diğer ismiyle İmadlı cemaati yirmi hâne ve iç mücerredten müteşekkil nüfusuyla küçük bir bölüktü¹⁶⁸⁸. Adı geçen cemaate müteakip tahrîrlerde rastlanılmamaktadır.

Küregenli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yaylak ve kışlak alanları hakkında bilgi bulunmayan cemaat iki bölük halinde toplam 14 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuyla Avcı tâifesine tâbî olarak kaydedilmişti¹⁶⁸⁹. Aşiretin 1563'te Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesi içerisinde görülen bölümü bu tarihte 16 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁹⁰. Daha sonraki tahrîrde Dulkadirli sahasında ismine rastlanmamaktadır.

Kürekçi

Bozok'ta bulunan Dulkadirli aşiretleri içerisinde Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Kürekçi cemaati Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde içinde Kanak-ı Bâlâ 1529 tarihinde cemaat yirmi hâne, iki mücerred, 1 imâm ve 1 müselleme nüfusa sahipti. 1555 tarihinde cemaat Taf tâifesine tâbî olarak kaydedilmiştir. Sorgun nâhiyesinde tahrîr edilen cemaat Dikili Taş ve Uzun Kuyu Toprak Pınarı isimli mezralarda ziraat etmekteydi¹⁶⁹¹. Maraş'ta

¹⁶⁸⁶ BOA TD, nr.402, s.730–731.; BOA TD, nr.998, s.461.

¹⁶⁸⁷ KKA TD, nr.116, s.176/b.

¹⁶⁸⁸ BOA TD, nr.402, s.296.; BOA TD, nr.998, s.450.

¹⁶⁸⁹ BOA TD, nr.402, s.731.; BOA TD, nr.998, s.461.

¹⁶⁹⁰ KKA TD, nr.168, s.81/b.

¹⁶⁹¹ BOA TD, nr.155, s.71.; BOA TD, nr.998, s.599.; BOA TD, nr.315, s.145.

bulunan aşiretler içerisinde 1563'ta Kars-ı Maraş'ta Demircili tâifesine bağlı olarak kaydedilen iki Kürekci cemaati bulunmaktaydı. Bunlardan ilki Ağanlı cemaatiyle birlikte kaydedilmişti. Bir diğer bölüğü ise Karpuz cemaatiyle birlikte Karamanlı Yakası'nda Göçün Viranı köyünde ziraat edip kışlamaktaydı¹⁶⁹². Ayrıca Yeni-il Türkmenleri arasında da Kürekçiler isimli bir cemaat yaşamaktaydı.¹⁶⁹³

Kürklü

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Anamaslı tâifesi içerisinde Kürklü aşiretine ve buna bağlı olarak kaydedilen Ulaşlı adında bir bölük bulunmaktaydı. 1580'de ise Dokuz tâifesi içerisinde Kürklü olarak kaydedilen Pazacık nâhiyesinde bulunmaktaydı. Aşiret, 1525'te 18 hâne ve 4 mücerred, 1580'de 17 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁶⁹⁴.

Bozok Sancağında ise Hisar Beyli tâifesi içerisinde yer alan Kürklüceli adında bir aşiret bulunmaktaydı. Boğazlıyan'da Güzelce Köprü mezrasında ziraat eden cemaat Böğrüdilik köyünde iskân olmuşlardı. Aşiret, 1529'da 12 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusuna sahipken, yerleştikleri Boğazlıyan nâhiyesinde Böğrüdilik köyü 1555'te 44 nefer, 1572'de ise 80 neferlik bir köy durumundaydı¹⁶⁹⁵.

Kürtün

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Döngelili tâifesi aşiretleri arasında bulunan Kürtün aşireti müteferrik yerlerde kışlayıp Sof Dağı'nı yaylamakta olan iki bölükten oluşmaktaydı. İki bölük halinde bulunan aşiretin 1525 tarihinde toplam 76 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁹⁶. 1563'te Andırın Yörükleri içerisinde yazılan cemaatin bölüklerin ilki Hârûniye'de kışlayıp ziraat etmekteyken, diğer bölüğü Elbistan Yörükleri arasında bulunmakta olup Ahsen Dere nâhiyesinde kışlamakta ve burada Katrancık mezrasını da ekmekteydiler. Aşiretin bu tarihte 140 bennâk ve 98 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁹⁷.

¹⁶⁹² *KKA TD*, nr.168, s.113/a, 171/a.

¹⁶⁹³ Şahin, (1980), 214.

¹⁶⁹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.142.; *BOA TD*, nr.998, s.445.; *KKA TD*, nr.116, s.99/b.

¹⁶⁹⁵ *BOA TD*, nr.155, s.283.; *BOA TD*, nr.998, s.628.; *BOA TD*, nr.315, s.421.; *KKA TD*, nr.30, s.98/b.

¹⁶⁹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.449.; *BOA TD*, nr.998, s.455.

¹⁶⁹⁷ *KKA TD*, nr.168, s.269/b–270/b.; *KKA TD*, nr.108, s.335, 325.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Maraş havalisinde ismine rastlanılmayan aşiretin Yeni İl Türkmenlerine katıldıkları anlaşılmaktadır. Yeni İl içerisinde ilk olarak 1583 yılında görülen aşirete bu ilin daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır¹⁶⁹⁸.

Küşne

Küşne tâifesine de isim veren Küşne aşireti, Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde on dört ayrı bölükten oluşmaktaydı. Bu bölüklerin büyük kısmı konargöçerlik ederlerken bazı bölükler erken dönemlerden itibaren Hısn-ı Mansur nâhiyesinin muhtelif köylerine yerleşmiş durumuydu. Hısn-ı Mansur'da Köprülü, Çiçek, Ortalı, Beşmil, Kavkurdulu, Karaburç, Mensur ve Toros nâhiyesinin Sarı köyünde Küşne bölükleri meskûndü. Esasen nüfus bakımından son derece küçük olan bu bölüklerin müstakil olarak yazılmaları da iskân ve vergi keyfiyetiyle ilgilidir. Zira Dulkadirli Sancağı dışında olmakla birlikte, Dulkadirli Türkmenlerinden olan bu bölükler yerleştikleri köylerde ettikleri arazilerin öşrünü sahibi arza verirken sâir vergilerini halen Dulkadirli tarafına ödemekteydiler. Öte yandan halen konar-göçer olarak yaşamaya devam eden Küşne cemaatleri ise Camustil ve Elbistan yakınlarında kışlayıp yine Elbistan havalisinde yaylamaktaydılar. Yalnızca 2 hânedan müteşekkil olan bir diğer bölük ise Andırın'da kışlamaktaydı. Mufassal tahrîr defterine göre 1525'te 14 ayrı Küşne cemaatinin toplam 183 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. İcmal defterinde ise bunların 313 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁶⁹⁹.

1563'te Camustil nâhiyesinde Kızıl Viran ve Yar Başı, Güvercinlik'te Evhamce ve Elbistan Öyüğü, Keferdiz'de Belen Yüz ve Gerardı, Pazarcık'ta Tolhum ve Özive Aynü'l Arûs'te Ağce Şehir köyleri Küşne aşiretinin kışlak ve ziraat mahalleriydi¹⁷⁰⁰. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde ise Maraş Yörüklerinden olarak kaydedilen Küşne cemaatleri Hârûniye'de Çukurviran, Berendi'de, Amik'te Selefê adlı yerde, Toros nâhiyesinde Sarı köyü, Antep'de Salyanlı, Aynı Hulu, Vaslı ve Erdebil köylerinde, Boyalı, Sehlit ve Büzürk adlı yerlerde kışlamaktaydılar. Bu tarihte 183 bennâk ve 41 mücerred vergi nüfusu

¹⁶⁹⁸ Şahin, (1980), 214.

¹⁶⁹⁹ BOA TD, nr.402, s.462-469.; BOA TD, nr.998, s.455.

¹⁷⁰⁰ KKA TD, nr.101, s.59, 205, 210, 87, 132, 139.; KKA TD, nr.108, s.369.

bulunmaktaydı¹⁷⁰¹. Aynı tarihte cemaatin sayyâdlar arasında da 17 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁰².

Küşne cemaatlerinden bir diğeri de Diyarbakir havalisinde bulunduğundan 1540 tarihinden itibaren Bozulus Türkmenlerine katılmış durumdaydı¹⁷⁰³.

Kütüklü/Kötekli

Anamaslı tâifesi aşiretleri arasında kaydedilmiş olan Kütüklü cemaatinden yalnızca 2 hânedan oluşan küçük bir bölüğü Kars'ta İkizce adlı yerde kışlayıp Çokak ve Zamantı taraflarında yaylarken, aşiretin toplam 25 hâne ve 7 mücerreden oluşan diğeri üç bölüğü ise Şam nâhiyelerinde kışlayıp Zamantı'da yaylamaktaydı¹⁷⁰⁴. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kütüklü aşiretinin bir kolu da Kars kazâsında Zâkirli tâifesi içerisinde yer almaktaydı. Mağara'da ve Sis havalisinde yaylayan aşiretin 1525'te 101 hâne ve 230 mücerred, 1563'te 56 bennâk ve 208 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁷⁰⁵. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Berriye'de kışlamakta olan aşiretin bu tarihte 47 bennâk ve 32 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁰⁶.

Dulkadir İl'inden ayrılan Kütüklü aşireti bölüklerinden birinin de Bozulus Türkmenlerine dâhil edildikleri anlaşılmaktadır¹⁷⁰⁷. Öte yandan Yeni İl Türkmenleri arasında ilk olarak 1583'de yine Anamaslı boyu cemaatleri arasında kaydedilmiş olan Kütüklü cemaatine tesadüf edilmektedir¹⁷⁰⁸. Bununla birlikte Danişmendli Türkmenleri arasında bulunandan başka¹⁷⁰⁹ Nevşehir'de 35 ev halinde iskân olan bir diğeri Kütüklü cemaati de bulunmaktaydı¹⁷¹⁰.

¹⁷⁰¹ *KKA TD*, nr.116, s.236/a–239/a.

¹⁷⁰² *KKA TD*, nr.116, s.11/a.

¹⁷⁰³ *BOA TD*, nr.448, s.14.; *BOA TD*, nr.200, s.974.

¹⁷⁰⁴ *BOA TD*, nr.402, s.180–181.; *BOA TD*, nr.998, s.446

¹⁷⁰⁵ *BOA TD*, nr.998, s.488.; *KKA TD*, nr.168, s.89/b, 104/b.

¹⁷⁰⁶ *KKA TD*, nr.116, s.66/b.

¹⁷⁰⁷ *BOA TD*, nr.448, s.13.

¹⁷⁰⁸ Şahin, (1980), 214.

¹⁷⁰⁹ *KKA TD*, nr.136, s.236/b.

¹⁷¹⁰ Gündüz, (2005), 116.

5.12. L- Lalalı

Lalalı

Dulkadirli Türkmenlerinin Küşne boyuna bağlı olarak kaydedilen Lalalı cemaati ilk tahrîrde 10 hâne nüfusuyla Behisni nâhiyesinde yerleşik durumda oldukları tespit olunmaktadır¹⁷¹¹. Aşiretin Adana'da Kara İsalı nâhiyesinde Çökmen mezrasında "Sürhser şodend (Kızılbaş oldu)" kaydıyla yazılan bir bölümü daha bulunmaktaydı¹⁷¹². Ayrıca Halep Türkmenleri arasında Lalalı Deveciyân adında bir aşiret bulunmakla birlikte Dulkadirli Türkmenleriyle ilgisini ortaya koymak mümkün değildir¹⁷¹³.

5.13. M- Ma'ruflu- Müslim Hacı

Ma'ruflu (Muarrifli)

Kars Kavurgalı'sına mensup olan cemaat Sunbas'ta kışlayıp Mağara'da yaylamaktaydı. 1525'te 12 hâne ve 3 mücerred, 1563'te ise 14 bennâk ve 2 mücerred nüfusu bulunan aşirete Dulkadirliilerin son tahrîrinde rastlanmamaktadır¹⁷¹⁴.

Mahal

Bozok'ta Demircili boyuna tâbî olan Mahal aşireti, 1529'da 57 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti. İlk tahrîrde Ataoğlu mezrasında ziraat eden cemaat, 1542'de Kozaklı Ekinliği, Ada Tepe Pınarı, Kızılca Viran, Yeğen Koca Kışlası, Köpek Viranı, Ahmedli Viranı, Sinci Kışlası, Kara Kuzu Viranı, Çim Öyüğü ve Bağdad Çukuru'nda ziraat etmekteydi. Günümüzde Yozgat merkez kazâsına bağlı olan Büyük Mahal ve Dere Mahal köyleri bu aşiret tarafından kurulmuş olmalıdır¹⁷¹⁵.

¹⁷¹¹ BOA TD, nr.402, s.576.

¹⁷¹² BOA TD, nr.450, s.238.; KKA TD, nr.114, s.134/b.

¹⁷¹³ Çakar, (2003),185.

¹⁷¹⁴ BOA TD, nr.998, s.492.; KKA TD, nr.168, s.87/b.

¹⁷¹⁵ BOA TD, nr.155, s.184.; BOA TD, nr.998, s.614.; BOA TD, nr.218, s.173, 175.

Mahmud Abdalli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bertiz tâifesi içinde kaydedilen aşiret, Berit'i yaylayıp Çokak'ta kışlayan 6 hânedan müteşekkildi. 1563'te Affânlı olarak kaydedilmiş olan aşiret Kars-ı Maraş'ta müteferrik eşkinciler arasında bulunmaktaydı. Üzeyir'de kışlayıp Çokak'ta yaylamakta olan aşiretin anılan tarihte 2 hâne ve 5 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁷¹⁶.

Mahmud Fakihli

Dışarıcıyân boyuna tâbî olan aşiret, Kuru Pınar yakınlarında kışlayan Ördekli'de Kusukçı adlı yerde yaylamaktaydı. Bu aşiret Kuru Pınar'da bulunan köprüye hizmet etmeleri karşılığında emval-i çift ve nüzulden resimlerinden muâf olarak kaydedilmiş ancak mutad vergileri vermeye devam etmişti. İlk tahrîrde 11 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1580'de müteferrik cemaatler içerisinde kaydedilen 34 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁷¹⁷.

Mahmud Kethüdâlı

Ağca Koyunlu tâifesi içerisinde ilk tahrîrde iki bölük halinde kaydedilen aşiret Maraş yakınlarında kışlamakta, Ahır Dağı'nı yaylamaktaydı. 1563'te aşiretin Maraş çevresinde Yaylu-yı Sagir köyü ve bu köyün çevresinde bulunan Karaca Viran ve İkiz Depe mezralarında hem kışlamakta hem de ziraat etmekte olduğu görülmektedir. Son tahrîrde kışlaklarına göre üç şubeye ayrılmış olan aşiretin bu bölükleri Güvercinlik, Eymirli yakınlarında ve Berriye'de kışlamakta ve Engizek'te yaylamaktaydı. İlk tahrîrde 82 hâne ve 7 mücerred olan aşiretin vergi nüfusu, 1580'de ise 22 bennâk ve 31 mücerreddi¹⁷¹⁸.

---

¹⁷¹⁶ BOA TD, nr.402, s.331.; KKA TD, nr.168, s.42/b.

¹⁷¹⁷ BOA TD, nr.402, s.505.; BOA TD, nr.998, s.459.; KKA TD, nr.101, s.117/a.; KKA TD, nr.116, s.225/b.

¹⁷¹⁸ BOA TD, nr.402, s.568, 579.; KKA TD, nr.101, s.41/b.; KKA TD, nr.116, s.135/a.

Mahmuzcalı

İlk tahrîrde Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat, 1580’de ise Küşne boyuna dâhil edilmişti. Suriye çöllerinde kışlayan cemaat, 1525’te 12 hâne, son tahrîre göre ise 17 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna mâlikti¹⁷¹⁹.

Mamalı

Cerid tâifesine bağlı olan Mamalı cemaati ismini Mamâre adlı kimseden almıştı. Nüfuzlu bir kimse olduğu anlaşılan Mamâre’nin oğlu Kıyâs, 1525’te aşiretin kethüdâsıydı. Birecik’te kışlayıp Bey Dağı’nı yaylayan cemaat, ihtimâlen aynı tarihte Maraş nâhiyesinde görülen Mamalı köyünün de kurucularıydı. Aşiretin ilk tahrîrde 14 hâne, 1580’de ise 56 nefer vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷²⁰. Mamalı’nın, XVII yüzyılda Kars-ı Maraş’ta büyük bir aşiret olarak varlığını sürdürdüğünü, “*Evliya Çelebi “burada bulunan Türkmen halkı genellikle Mamalı Türkmenidir”* diyerek ifade etmektedir¹⁷²¹.

Mamalı aşiretinin Dulkadirîlilerin Bozok kolunda bir şubesi bulunmaktaydı. Bozok’un ilk tahrîrde Ağcain mezrasında ziraat ettikleri bildirilen aşiretin nüfusları hakkında bilgi verilmemiştir¹⁷²². Bununla birlikte Bozok havalisinde görülen Mamalıların, Halep Türkmenlerinden oldukları ve XIX. asırdan itibaren sancakta mühim bir mevkie gelecek olan Çapanoğullarının da bu aşiretten geldiklerine dâir görüşler de bulunmaktadır¹⁷²³. Çapanoğulları, Bozok’ta giderek nüfuz kazanmışlar, hattâ Yeni İl ve Çorum gibi çevre eyâlet ve sancaklarda voyvodalıklar elde ettikten sonra bölgeye tamamen hâkim olmuşlardır¹⁷²⁴.

¹⁷¹⁹ BOA TD, nr.402, s.112.; BOA TD, nr.998, s.444.; KKA TD, nr.116, s.274/a.

¹⁷²⁰ BOA TD, nr.402, s.347.; BOA TD, nr.998, s.452, 424.; KKA TD, nr.116, s.109/a.

¹⁷²¹ Evliya Çelebi, (1999), 102

¹⁷²² BOA TD, nr.155, s.31.

¹⁷²³ “XVIII. Yüzyılın ortalarına doğru Halep Türkmenleri’nden Mamalı aşiretine mensup Çapanoğullarının bugünkü Yozgat şehrini kurarak bölgede nüfuz kazanıp bir ayanlık yönetimi meydana getirmeleriyle bu göçebe karakter değişmeye ve sancak gerek sosyal gerekse ekonomik yönden yapısını geliştirmeye başladı. Çapanoğulları Tanzimat’a kadar yönetimi ellerinde tuttular.” bk. Ocak, A. Y.(1992). Bozok. *DİA*, VI, 321–322.

¹⁷²⁴ Bozok’ta Çapanoğullarına Mamalı Türkmenlerinin voyvodalığı da verilmişti. Çapanoğlu Ahmet Bey’e Bozok Mutasarrıflığının verilerek ayrıca kapıcıbaşılık ile ödüllendirilmesi, daha sonraları Tokat, Niğde, Yeni İl (Sivas)’de voyvodalık ve mütesellimlik verilmesi Çapanoğulları’nın Bozok ve tüm Orta Anadolu’da kazandıkları nüfuzu göstermektedir. bk.Uzunçarşılı, (2011), 216

XVI. yüzyılda Mamalı aşiretinin bir kolu Kayseri bulunduğu tespit edilmekle¹⁷²⁵ birlikte Kocaeli Sancağında da Mamalılar adında bir cemaate rastlanmaktadır¹⁷²⁶.

Manenvârlı

Yalnızca ilk tahrîrde Cerid tâifesine bağlı olarak kaydedilen ve 3 hâne vergi nüfusundan oluşan cemaatin yaylak ve kışlakları tespit olunamamaktadır¹⁷²⁷.

Mar'aşlı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Çimeli ve 1580 tahrîrinde Küşne tâifesine tâbî olan Mar'aşlı aşireti, Dulkadirliilerin soylu ailelerinden oluşmaktaydı. Dulkadirli Beyi Süleyman Bey tarafından dedeleri olan Maraş'ın oğlu Gündeş ve Şeyh Ali tımara mutasarrıf olup yine onun neslinden gelenler de resm-i ganem, arûsane, salgun ve diğer avâriz-ı divâniyye ve tekâlifî örfiyyeden muâf kaydedilmişlerdi. Süleyman Bey tarafından aşirete tanınan bu muâfiyetler daha sonraki Dulkadir Beyleri ve Osmanlı hâkimiyeti zamanında da sürmüştür. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 27 hâne vergi nüfusu olan aşiretin 1580'de 46 neferdî. Her iki tahrîrde de aşiretin Berriye'de kışlayıp Bozok havalisinde Öyükce adlı dağı yayladığı kaydedilmişti¹⁷²⁸. Adı geçen yaylak Bozok ve Sivas arasında bulunmakta olup gelirleri Yeni İl vakfına aitti. Nitekim Yeni İl Türkmenleri arasında 1548'de rastlanan Maraşlı cemaati de bölgeye yaylamak üzere gelen aşiretin bir bölüğü olmalıdır. Anılan tarihte Öyükce yurdunda yayladıkları ve yerleşik durumda oldukları görülen aşiret yaylaklarına müteallik koru ve yaylak resmini vakfa vermekle mükellefti¹⁷²⁹. Ayrıca Danişmendli Türkmenleri içerisinde de Maraşlı adını taşıyan bir aşiret bulunmakla birlikte bunların Dulkadirliilerden olduklarına dâir bilgi yoktur¹⁷³⁰.

¹⁷²⁵ İnbâşı, M. (1998). XVI. Yüzyılda Kayseri ve Civarında Yörük ve Türkmen Cemaatleri. *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16–17 Nisan 1998)* (s.219–237). Kayseri: Erciyes Üniv. Yay., 226.

¹⁷²⁶ Halaçoğlu, (2009), IV, 1620.

¹⁷²⁷ *BOA TD*, nr.402, s.373

¹⁷²⁸ *BOA TD*, nr.402, s.649.; *KKA TD*, nr.116, s.307/b.

¹⁷²⁹ *BOA TD*, nr.262, s.50.

¹⁷³⁰ Gündüz, (2005),110.

Mazıclı

Anamaslı aşiretlerinden olan Mazıclı cemaatinin kışlakları Hârûniye’de Ördekli mezrası olup yaylakları Sof Dağı’nda bulunmaktaydı. Aşiretin 1525’te 17 hâne, 1580’de 35 hâne ve 61 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷³¹. Ayrıca Ankara’da Haymâne tâifesi içerisinde Tacirli aşiretine¹⁷³² ve Tarsus Sancağında Kosun tâifesine tâbi olarak kaydedilmiş Mazıclı adında cemaatler bulunmaktaydı¹⁷³³.

Mazlumlu

Bozok Sancağında Süleymanlı kabilesine mensup olarak kaydedilen cemaatin tamamı sipahi ve sipahizâdelerden oluşmaktaydı. Aşiretin, 1529 tarihinde 18 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁷³⁴.

Mekelenli

Adı geçen cemaatin Dulkadir Türkmenlerinden Küşne tâifesine tâbi Mekelen¹⁷³⁵ ile Yeni İl Türkmenleri arasında bulunan Melekanlı¹⁷³⁶ cemaatleriyle irtibatlı olduğu akla gelmektedir. Yara Pusan ve Kadı Kışlası mezralarında ziraat etmekte olan Mekelenli aşiretinin 1529 tarihinde 26 hâne ve 3 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁷³⁷.

Mekresenli

Bozok’ta Şam Bayadı tâifesi içerisinde bulunan cemaat Gedik nâhiyesinde Tuna Kışla, Göçmen ve Damlalıca mezralarında ziraat etmekteydi. Bunlardan Göçmen mezrası, cemaatin yerleştiği köylerdendi. 1529’da 8 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin, 1555’te Göçmen köyündeki nüfusu 48 neferdi¹⁷³⁸.

---

¹⁷³¹ BOA TD, nr.402, s.177.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.116, s.61/a.

¹⁷³² KKA TD, nr.76, s.120/a.; BOA TD, nr.117, s.630-632

¹⁷³³ Bilgili, (2000), 41.

¹⁷³⁴ BOA TD, nr.155, s.81.; BOA TD, nr.998, s.600.

¹⁷³⁵ Solak, (2002), 152.

¹⁷³⁶ Şahin, (1980), 215.

¹⁷³⁷ BOA TD, nr.155, s.317.

¹⁷³⁸ BOA TD, nr.155, s.250.; BOA TD, nr.218, s.15.; BOA TD, nr.315, s.546, 547.; KKA TD, nr.30, s.170/a.

Melik Duran

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilen Melik Duran cemaati, Mirbey adlı mezrada kışlayan iki bölük halinde toplam 24 hâne vergi nüfusuna sahipti. Aşirete Dulkadirli sahasında yapılan daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır¹⁷³⁹.

Memedli

Cerid aşiretleri içerisinde bulunan Memedli cemaatine yalnızca 1525 tarihli tahrîrde rastlanmaktadır. Elmalı cemaatiyle birlikte yaylayıp kışladığı belirtilen cemaatin bu tarihte 8 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁴⁰.

Menteş Hacılı

Dulkadirli aşiretlerinin yayıldığı Maraş, Bozok, Adana ve Sis Sancaklarında şubeleri bulunan Mentеш Hacılı ve Mentешli aşireti önemli bir nüfusa sahipti. Maraş havalisinde Anamaslı, Varsak, Küşne; Sis Sancağında Eğlenli tâifeleri içerisinde bulunan aşiretin Bozok'taki kolu ise Kızılkocalı tâifesine tâbiydi.

Küşne tâifesine bağlı olan aşiretin ilk tahrîrde yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmazken, Anamaslı'ya bağlı olan cemaatin Üzeyir'de bulunduğu kaydedilmişti. Bu bölüklerin 1525 yılında toplam 92 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁴¹. 1563'te Kars-ı Maraş'ta Varsaklara tâbi olarak kaydedilen aşiretin kışlakları Belviran, yaylakları ise Meğelgin'di¹⁷⁴². 1580'de ise Anamaslı boyu içerisinde kaydedilen aşiret Hârûniye'de Ecel Bükü mezrasında ziraat edip kışlamakta ve Çukur Hisar taraflarında yaylamaktaydı¹⁷⁴³. 1563'te 48 bennâk ve 27 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1580'de Anamaslı boyu arasındaki şubesinin 24 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusu vardı.

Bozok Sancağında yazılan Mentешeli aşireti, Kızılkocalı tâifesine tabiydi. Sancağın ilk tahrîrinde Boğazlıyan'da İblis Kilisesi ve Ağaroğlu Pınarı mezralarının ziraat ettiği

¹⁷³⁹ BOA TD, nr.402, s.392.

¹⁷⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.370.

¹⁷⁴¹ BOA TD, nr.402, s.134, 533.; BOA TD, nr.998, s.445.

¹⁷⁴² KKA TD, nr.168, s.32/b

¹⁷⁴³ KKA TD, nr.116, s.53/b.

kaydedilen aşiretin, 1555'te aynı nâhiyede Ali Kışlası (Ağcakışla) mezralarını ziraat ettiği, bu mezranın sancağın son tahrîrinde köy olarak yazıldığı görülmektedir. 1529'da 12 hâne ve 1 mücerred, 1555'te 13 hâne ve 7 mücerred nüfusu olan aşiretin yerleştikleri Ali Kışlası köyünde 1575'de 13 neferdi¹⁷⁴⁴.

Sis'te Eğlenli tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan Mentешeli adında bir cemaat bulunmakta olup cemaat Akseki mezrasında ziraat etmekteydi¹⁷⁴⁵. Ayrıca Ankara Sancağında da Mentеш Hacılı adında bir aşiret bulunmaktaydı¹⁷⁴⁶.

Merbe Veledânı

Küşne boyu içerisinde tamamıyla sipahi ve sipahi oğullarından müteşekkil olan cemaat, 1580'de 10 nefer nüfustan oluşmaktaydı¹⁷⁴⁷.

Merduren/Merdüzen

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahrîrinde bulunan ve 1525 yılında 8 hâne vergi nüfusu olan aşiret, Döngелеli boyuna tabiydi¹⁷⁴⁸. Maraş çevresinde Merduzen adlı bir yer bulunduğu anlaşılmaktadır¹⁷⁴⁹.

Merzikli

Bozok Sancağında Selmanlı tâifesine bağlı aşiretlerden olan Merzikli cemaati, Deliceözü nâhiyesinde Eski Kışla mezrası üzerinde kaydedilmişti. Anılan mezraa müteakip tahrîrlerde aşiretin iskân oldukları Eski Kışla köyüne dönüşmüştür. Aşiretin 1529 yılında 20 hâne vergi nüfusu bulunmakta olup 1575 tahrîrine göre anılan Eski Kışla köyünde 83 nefer yaşamaktaydı¹⁷⁵⁰.

¹⁷⁴⁴ BOA TD, nr.998, s.630.; BOA TD, nr.315, s.383.; KKA TD, nr.30, s.80/a.

¹⁷⁴⁵ Halaçoğlu, (1979), 860.; KKA TD, nr.150, s.73/b.

¹⁷⁴⁶ BOA TD, nr.117, s.452–453.

¹⁷⁴⁷ KKA TD, nr.116, s.305/a.

¹⁷⁴⁸ BOA TD, nr.402, s.459.; BOA TD, nr.998, s.455.

¹⁷⁴⁹ Gökhan, İ. (2008). Memlûklar devrinde Maraş. *İlkçağdan Dulkadirlilere kadar Maraş*. Kahramanmaraş: Ukde Yayınevi, 158.

¹⁷⁵⁰ BOA TD, nr.155, s.134, 135.; BOA TD, nr.998, s.607.; BOA TD, nr.315, s.190.; KKA TD, nr.31. 88/b.

Mesudoğlu/ Mesudlu

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Mesudoğlu cemaati 2 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁷⁵¹. 1563'te Karamanlı tâifesine bağlı olan Mesudlu aşiretinin bir bölüğü Sis'te kışlamaktayken, diğer kolu ise Karamanlı Yakası'nda Til İbrahim köyünde kışlayıp ziraat etmekteydi¹⁷⁵². Bu sırada 47 bennâk ve 13 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiret Andırın'da Çomaklı mezzasını da ekmekteydi¹⁷⁵³.

Mesudlu aşiretinin asıl kolu Kars kazâsını yurt tutmuştu. İlk tahrîrde Mesudlu aşireti Mesudlu, Kara Döğerli, Sancaklı, Pirseli/Birseli bölüklerine ayrılmıştı. 1525'da Kars kazâsında Mesudlu cemaati 149 hâne, 17 mücerred, 4 muâf, 1 imâm 6 kethüdâ nüfusla yazılmıştı¹⁷⁵⁴. Mesudlu cemaatinin bir kolu da Adana'da Sarıçam nâhiyesinde bulunmaktaydı¹⁷⁵⁵.

Mesudlu aşiretinin bazı şubeleri Bozok sancağına yayılmış olan Dulkadirli Türkmenleri arasında bulunmaktaydı. Kars-ı Maraş'tan gelmiş oldukları şerhi düşülmüş olan cemaat¹⁷⁵⁶ sancağın ilk tahrîrinde Ağca Koyunlu boyuna bağlı olarak iki şube halindeydi. Aşiret Karataş nâhiyesinde Alın Pınar, Güdül Kavak, Viran Şehir, Mağara Kaya ve İki Yol Arası mezzalarında ziraat etmekte olup bunlardan Alın Pınarı mezzasının mâlikâne geliri Can Abdal zaviyesine yazılmıştı¹⁷⁵⁷. Ağca Koyunlu'dan başka kendi adıyla kaydedilmiş olan Mesudlu aşireti yüzdeciyândan olarak toplam 51 nefer nüfuslu 6 cemaatten müteşekkil¹⁷⁵⁸. Adı geçen aşiretlerden bir bölüğün sancağın son tahrîrine göre Emlâk nâhiyesinde Minarekaya köyünde yerleşmişlerdi¹⁷⁵⁹.

¹⁷⁵¹ BOA TD, nr.402, s.97.

¹⁷⁵² KKA TD, nr.168, s.60/a, 165/a.

¹⁷⁵³ BOA TD, nr.998, s.440.

¹⁷⁵⁴ BOA TD, nr.998, s.505.

¹⁷⁵⁵ BOA TD, nr.450, s.141,173, 85.; KKA TD, nr.114, s.74/a, 84/b, 31/a.

¹⁷⁵⁶ BOA TD, nr.155, s.169.

¹⁷⁵⁷ BOA TD, nr.155, s.180-181.; BOA TD, nr.218, s.34.

¹⁷⁵⁸ BOA TD, nr.155, s.167-169.

¹⁷⁵⁹ KKA TD, nr.30, s.128/a.

Meşad

Bozok Sancağının ilk tahrîrinde yer alan aşiretin yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi verilmemiştir. 1529 yılında aşiretin 19 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusundan başka içlerinde 9 nefer sipahi yazılmıştı¹⁷⁶⁰.

Mevdud

Gurbet tâifesine bağlı olan Mevdud aşireti, Mevdud, Gürgenli, Kara Muradlı, Kara Yağmurlu ve Mezikli adlarında cemaatlere ayrılmıştı. Bunlardan Maraş Varsakı'ndan olan Mevdud cemaati 19 hânelik nüfusa sahipti¹⁷⁶¹. Gürgenli cemaati ise Kars kazâsında kışlamakta Menağı ve Kara Yunus adlı yerleri yaylamakta olan 42 hâne nüfusa mâlikti. Bu cemaatin bir şubesi olan ve Bertiz tâifesi içinde yer alan Gürgen Veledânı bölüğü Pazarcık'ta bulunmakta olup tamamı sipahi ve sipahizâdelerden oluşan 8 nefer nüfusa sahipti¹⁷⁶². İlk tahrîrde müteferrik yerlerde yaylayan Kara Muradlı cemaatinin 29 hâne ve 3 mücerred¹⁷⁶³, Mezikli cemaatinin ise 17 hâne vergi nüfusu olduğu görülmektedir¹⁷⁶⁴. 1525 yılında aşiretin tüm cemaatlerinin 138 hâne ve 32 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı.

Son tahrîrde Mezikli cemaati hariç olmak üzere Mevdud aşiretine bağlı olan cemaatler Kara Yağmurlu (Mevdud) adında tek aşiret halinde toplanmıştı. Bu tarihte Mezikli cemaati Güvercinlik'te kışlayıp Sultan Korusu'nu yaylamaktaydı. Kara Yağmurlu aşiretinin cemaatleri, Andırın, Kars, Göksu kenarında, Adana yakınlarında, Sis'te Kömlü Kalası adlı yerde, Antep'te Til-i Pir adlı yerde, Behisni'de, Erdebil köyünde ve Maraş nefsinde kışlamakta ve müteferrik yerlerde yaylamaktaydı. Anılan tarihte Kara Yağmurlu aşiretinin toplam nüfusu 353 hâne ve 86 mücerreddi.¹⁷⁶⁵

---

¹⁷⁶⁰ BOA TD, nr.155, s.307.

¹⁷⁶¹ BOA TD, nr.402, s.512.

¹⁷⁶² BOA TD, nr.402, s.328, 510.

¹⁷⁶³ BOA TD, nr.402, s.510.

¹⁷⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.517.

¹⁷⁶⁵ KKA TD, nr.116, s.193/a, 194/a, 167/a

Mihmadlı- Kürd Mihmadlı

Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Mihmadlı, Kürd Mihmadlı, Şeyh Mihmadlı, Sarı Mihmadlı ve Kara Mihmadlı adlarıyla anılan cemaatler bulunmaktadır. Her ne kadar isim benzerlikleri bulunsa da bu cemaatler ayrı aşiretlerin parçalarıdır. Bunlardan Mihmadlı adını taşıyan aşiret, Dulkadirli Türkmenlerin Maraş kolunda ilk tahrîrde Eymir son sayımda ise Anamaslı koluna; Bozok'ta bulunan şubesi ise Ağca Koyunlu ve Karamanlı-yı Keskin kabilelerine tâbî yazılmıştı.

Maraş havalisinde Eymir tâifesi içerisinde bulunan Mihmadlı aşireti üç bölük halindeydi. Bu bölüklerden ilki Şam nâhiyelerinde kışlayıp Sekili'de Oğlan Fakih Yolunu yaylamakta iken ikinci bölük Güvercinlik'te kışlayıp yine aynı nâhiye dâhilinde yaylamaktaydı. Aşiretin üçüncü bölüğü ise Bertut köyünde yerleşmiş durumdaydı. Bu cemaatlerin anılan tarihte toplam 50 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁶⁶. Dulkadirliilerin müteakip tahrîrlerinde Eymir tâifesine bağlı olarak kaydedilen Mihmadlı aşireti bulunmamaktadır.

Mihmadlı aşiretinin Anamaslı tâifesine bağlı olan kolunun iki cemaati vardı. Bu cemaatler Mihmad ve Mihmad Oğlu adlarıyla kaydedilmiş olup, Hârûniye'de kışlayıp aynı nâhiyede Sakız ve Berke mezralarını ziraat etmekteydi. Bu tarihte Mihmad cemaati 143 hâne ve 41 mücerred, Mihmadoğlu cemaati 46 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁷⁶⁷. 1580'de yine Anamaslı boyu içerisinde bulunan Mihmadlı aşireti iki bölük halinde olup cemaatin toplam 133 bennâk ve 42 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁶⁸.

Mihmadlı aşiretinden bir kolu da XVI. başında Malatya Sancağı 'da yerleşik halde bulunmaktaydı. Sancağın 1519 tarihli tahrîrine göre Fecennik, Ilıcak, Orucgi, Şeyhler, Zâviye, Han-ı Sultan, Kara Küçük, Dolanlı, Hacı Köy, Uzun Kuyu ve Karacalı köyleri Mihmadlı aşireti tarafından iskân edilmişti¹⁷⁶⁹.

¹⁷⁶⁶ BOA TD, nr.402, s.615–616.

¹⁷⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.123, 125, 155.; BOA TD, nr.998, s.445, 446, 437.

¹⁷⁶⁸ KKA TD, nr.116, s.34/b, 38/b.

¹⁷⁶⁹ Gülsoy, (2009), 18–19.

Mihmadlı aşiretinin büyük kolu ise Bozok havalisinde bulunmakta ve burada Ağca Koyunlu ve Karamanlı-yı Keskin tâifeleri içerisinde yer almaktaydı. Karamanlı-yı Keskin tâifesi içerisinde bulunan aşiret Kara Öyük, Şeyh Balı Zaviyesi yakınında Gök Pınar mezralarında ziraat etmekteydi. Sancağın ilk sayımında bu bölük 85 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuyla yazılmıştı¹⁷⁷⁰. Ağca Koyunlu tâifesi içerisinde yer alan cemaat ise büyük nüfus ve vergi geliri nedeniyle padişah haslarına dâhil edilmişti. Bu cemaatin 1529'da 177 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁷¹. 1555 tarihli defterde ise cemaatin Bozok'taki herhangi bir yerleşim yerine yazılmamış olmasına karşılık, onların Amasya kazâsının Altınabad nâhiyesine tâbi Köke/Göge köyünde yaşadığı belirtilmiştir. Karadere nâhiyesinde tespit edilen cemaat Bozok'a yayılmak için gelmiş olmalıdır¹⁷⁷². Bununla birlikte 1560 tarihinde Sorgun nâhiyesinde Mihmadlı ve Daş Pınar köylerinin Mihmadlı aşiretlerince iskân olduğu tespit olunmaktadır¹⁷⁷³.

Minkiserli

Minkiserli aşireti, Karamanlı tâifesine bağlı olmakla birlikte Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde kışlakları nedeniyle Dokuz boyu içerisinde yer almaktaydı. Tekak nâhiyesinde kışlayıp Çatal Pınarı yaylayıp ziraat eden cemaatin 1525'te 26 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁷⁴. Maraş havalisinde daha sonraki tahrîrlerde görülmeyen cemaat, Bozok Sancağının 1542 tarihli tahrîrinde Kara Kötek, Sumrul ve Bel mezarlarında ziraat etmekte olup anılan tarihte 21 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahipti. Bozok Sancağının son iki tahrîrinde aşiretin ismine rastlanmamakla birlikte Karalı tâifesinin yaşadığı belirtilen Kara Kötek (Minkiser) adlı bir köyün bulunması aşiretin anılan köye yerleşmiş olduklarını düşündürmektedir¹⁷⁷⁵.

---

¹⁷⁷⁰ BOA TD, nr.155, s.194.; BOA TD, nr.998, s.616.

¹⁷⁷¹ BOA TD, nr.155, s.177.; BOA TD, nr.998, s.592.

¹⁷⁷² BOA TD, nr.155, s.177.; BOA TD, nr.315, s.106.

¹⁷⁷³ BOA TD, nr.322, s.166, 225.

¹⁷⁷⁴ BOA TD, nr.402, s.207.; BOA TD, nr.998, s.447.

¹⁷⁷⁵ BOA TD, nr.218, s.91.; BOA TD, nr.315, s.290.; KKA TD, nr.30, s.38/b.

Mirli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesi içerisinde iki bölük halinde kaydedilmiş olan cemaat toplam 7 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁷⁷⁶.

Mirzalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesi aşiretlerinden olarak Mirza Veledâni adıyla kaydedilen cemaat, Bayındır'da 3 nefer muâf nüfusla yazılmıştı¹⁷⁷⁷. 1563'te İmirzalı adıyla kaydedilen aşiret ihtimâlen ilk tahrîrde yazılan Mirza Veledâni cemaatinin devamıydı. Andırın'da müteferrik cemaatler arasında bulunan İmirzalı cemaati, anılan tarihte 18 bennâk ve 3 mücerred nüfusa sahip olup içlerinde Mirza oğlu Ali ve oğullarının da bulunduğu muâflardan oluşmaktaydı¹⁷⁷⁸.

Miskimli

Bir kolu Maraş'ta Küreciyân tâifesi içerisinde bulunan Miskimli aşiretin diğer kolu ise Adana'da Sarıçam nâhiyesini yurt tutmuştu. Küreciyân'a tâbi olan aşiret Miskimli, Giceli ve Değirmencili adlı bölüklere ayrılmaktaydı. Bunlar Karguluk'ta Gümüşin ve Yeni Gedik adlı yerlerle Güvercinlik'te Tanbaş adlı yerde kışlayıp Berit Dağı'nı yaylamaktaydı. 1580 tahrîrinde anılan bölükler Miskimli adıyla tek cemaat halinde aynı yaylak kışlaklar üzerinde yazılmıştır. Miskimli aşiretinin 1525'te toplam 145 hâne ve 48 mücerred olan vergi nüfusu son tahrîrde 34 bennâk ve 43 mücerreddi¹⁷⁷⁹.

Adana'da Sarıçam nâhiyesinde bir şubesi bulunan Miskimli aşireti, Sis'te Çuvaldırlık mezrasında ziraat edip kışlamaktaydı. Aşiretin 1525'te 50 hâne ve 30 mücerred¹⁷⁸⁰, 1572'de iki bölük halinde toplam 151 hâne ve 65 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁸¹.

---

¹⁷⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.399.

¹⁷⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.391.

¹⁷⁷⁸ KKA TD, nr.168, s.300/b.

¹⁷⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.298, 301-302.; BOA TD, nr.998, s.450.; KKA TD, nr.116, s.169/b.

¹⁷⁸⁰ BOA TD, nr.450, s.172.

¹⁷⁸¹ KKA TD, nr.114, s.69/b, 71/a.

Moğol İsalı/Muğnisalı

Anamaslı boyuna bağlı olan cemaat Bayındır'da kışlayıp Helvedî'yi yaylamaktaydı. 1563'te Üzeyir livâsında Bakraz'da Han-ı Cedid derbentçilerinden olarak yazılan cemaat, 47 neferden oluşmaktaydı. Cemaatin 1525'te 29 hâne ve 16 mücerred, 1580'de 29 bennâk ve 29 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁸².

Muhsinli

Andırın Eymirlisi boyuna bağlı olan Muhsinli aşireti, 1525'te dört bölük halinde 91 hâne ve 9 mücerred nüfusa sahipti. Bunlardan 56 hâne ve 6 mücerredten oluşan eşkinci kısmı 1563'te de Andırın eşkincileri arasında yer almaktaydı¹⁷⁸³. Aynı tarihte Adana'ya bağlı Sarı Ağaç adlı yerde kışlayıp Geben yakınlarında Çardak mezrasında yaylayan ve Katrancılı adıyla da bilinen bir bölümü daha olan Muhsinli cemaatinin, bu tarihte toplam 50 hâne ve 70 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁷⁸⁴.

Muhsinli aşiretinin bir kolu ise Bozok havalisine giderek burada Süleymanlı tâifesi aşiretleri arasına katılmıştı. 1529'da 13 hâne vergi nüfusuyla kaydedilen cemaate Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır¹⁷⁸⁵. Öte yandan 1584'te Niğde Sancağında kaydedilen ve Geben nâhiyesinde Çardak ve Karagöl mezralarında yaylayıp ziraat ettikleri bildirilen cemaat, Bozok'un ilk tahrîrinde yer alan Miskimli cemaati olmalıdır¹⁷⁸⁶.

Muhyiddinli/ Muhyi'd-dinli

Demrek tâifesine bağlı olan Pazarcık'ta Uzun Kubad'ı kışlayıp Sakar Kayasını yaylayan cemaat ilk tahrîrde 20 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Aşirete Maraş havalisinde daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır¹⁷⁸⁷.

---

¹⁷⁸² BOA TD, nr.402, s.139.; BOA TD, nr.998, s.445.; KKA TD, nr.168, s.265/a.; KKA TD, nr.116, s.59/a.

¹⁷⁸³ BOA TD, nr.402, s.955–957.

¹⁷⁸⁴ KKA TD, nr.168, s.43/a, 287/a.

¹⁷⁸⁵ BOA TD, nr.155, s.57.; BOA TD, nr.998, s.599.

¹⁷⁸⁶ KKA TD, nr.135, s.216/b.

¹⁷⁸⁷ BOA TD, nr.402, s.700.

Mukaddemli

Bozok Sancağında Ağcalı kabilesine bağlı olan aşiret, Karadere nâhiyesini yurt tutmuş ve burada köyler kurarak iskân olmuştu. Cemaate ismini veren Mukaddem boybeyi Ağca'nın neslinden gelmekte olup ilk tahrîrde onun oğulları sipahi ve sipahizâdegan olarak kaydedilmişti. 7 neferden oluşan bu sipahiler Karadere nâhiyesinde Çok Ağıl, Ağca Dünder, Uzun Kuyu mezralarında ziraat ediyordu¹⁷⁸⁸. Bununla birlikte Gökışla, Bey Kışlası (Mukaddemli) ve Öyökkışla köylerinde Mukaddemli aşiretince kurulmuştu¹⁷⁸⁹.

Musa Bey Nökerânı

Bozok'ta Kızılkocalı kabilesi içerisinde yer alan cemaat Baltı nâhiyesini yurt tutmuştu. Burada Recep Avcı ve Bey Melik mezralarında ziraat eden cemaat Anbarlı ve Halil Beyli diğer adıyla Musa Beyli köyünü kurarak yerleşmişlerdi. 1529'da tarihinde 9 hâne ve 1 mücerred nüfusu olan cemaatin kurduğu Anbarlı köyünün 1555'te 11 nefer, 1575'te ise 28 nefer nüfusu bulunmaktaydı. Bu son tahrîre göre Musa Beyli köyü 134 nefer nüfusuyla büyük bir köy durumundaydı¹⁷⁹⁰. Öte yandan Niğde'de Develi nâhiyesinin Dikecik köyü, Musa Beyli aşireti tarafından kurulmuştu¹⁷⁹¹.

Musa Fakihli

Tahirli tâifesine bağlı olan ve ismini kethüdâları Halil veledi Musa'dan alan cemaat ilk tahrîrde 84 hâne ve 29 mücerred nüfusa sahipti¹⁷⁹². Keferdiz'de Karaman Dede köyü ve Çeri Öyüğü mezraları Musa Fakihli tarafından ziraat edilmekteydi¹⁷⁹³. 1563'te Bertiz nâhiyesinde Erücek, Güvercinlik'te Kızılca Söğüd ve Mazı ile Pazarcık'ta Bağlı Kara Öyük köylerinde ziraat edip kışlayan cemaat¹⁷⁹⁴, Tahirli tâifesinin dağılması üzerine son tahrîrde Eymirli boyuna dâhil edilmişti. Gündüzlü'de Derbisak ve Sarı Deresi, Antep'te Şahna adlı

¹⁷⁸⁸ BOA TD, nr.155, s.99.

¹⁷⁸⁹ BOA TD, nr.315, s.92-94.; KKA TD, nr.31, s.52/a-53/a.

¹⁷⁹⁰ BOA TD, nr.155, s.42.; BOA TD, nr.998, s.597.; BOA TD, nr.315, s.26.; KKA TD, nr.31, s.17/b, 10/a.

¹⁷⁹¹ KKA TD, nr.135, s.311/a.

¹⁷⁹² BOA TD, nr.402, s.93.

¹⁷⁹³ BOA TD, nr.998, s.428.

¹⁷⁹⁴ KKA TD, nr.101, s.159, 200-201, 140.

yerde ve müteferrik olarak kışlamaktaydılar¹⁷⁹⁵. 1563'te 177 nefer olan aşiretin nüfusu 1580'de 129 nefere gerilemişti.

Musacalı/ Musa Hacılı

Dulkadirli aşiretleri içerisinde mühim bir güce sahip olan Musacalı aşireti, Ağca Koyunlu'ya tâbi olmakla birlikte Döngelili içerisinde de küçük bir bölükle temsil olunmaktaydı. Bozulus ve Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolları arasında da şubeleri bulunan aşiret, Adana, Niğde ve Kayseri havalisine de yayılmış ve buralarda köyler kurmuştu. Musa Hacılı'nın batıya göç eden bir kolu da Afyonkarahisar'ın Emirdağ kazâsına yerleşmişti¹⁷⁹⁶.

Maraş havalisinde Döngelili içerisinde bulunan Musacalı cemaati 54 hânedan ibaret olup konargöçerlik ettikleri saha hakkında bilgi verilmemiştir¹⁷⁹⁷. Ağca Koyunlu içerisinde Musacalı veya Musa Hacılı şeklinde kaydedilen cemaat, tâifenin büyük aşiretlerindendi. Musacalı şubelerinin bazıları Maraş Vilâyeti dâhilinde yaylayıp kışlarken bu bölüklerin çoğu Sivas ve Erzurum havalisinde bulunan yaylaklarda yaylamaktaydı. Musacalı aşiretinin Maraş'ta bulunan kolu için ilk tahrîrde Maraş yörüklerinden oldukları kaydı düşülmüşken diğer kolunun muayyen yaylaklarının olmadığı bildirilmekteydi. Ağca Koyunlu tâifesine tâbi olan Musacalı aşireti ilk tahrîrde Timurhan Oğlu Başlamış'ın kethüdâlığında bulunan 315 hâne ve 17 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bu aşiretin 24000 vergiye tâbi koyunları bulunmaktaydı¹⁷⁹⁸. Aşiretin Maraş Yörükleri olarak kaydedilen kolu ise 147 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁷⁹⁹.

Musa Hacılı aşiretlerinin Maraş'ta bulunan şubeleri Kara Hayıt nâhiyesini yurt tutmuşlardı. Burada Kırca, Çekil, Belenmiş, Curcuga, Yosuncak köyleri ya Musa Hacılı cemaatlerinin müstakilen ya da diğer Ağca Koyunlu cemaatleriyle birlikte ziraat ettikleri köylerdendi¹⁸⁰⁰. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrde Musacalı aşiretinin Akdereli adını

¹⁷⁹⁵ *KKA TD*, nr.116, s.262/b.

¹⁷⁹⁶ Sümer, (2007), 202

¹⁷⁹⁷ *BOA TD*, nr.402, s.67.

¹⁷⁹⁸ *BOA TD*, nr.402, s.562.

¹⁷⁹⁹ *BOA TD*, nr.402, s.551.

¹⁸⁰⁰ *KKA TD*, nr.101, s.130, 108, 109, 119, 120.

da taşıyan bölüğünün Akdere köyünde, Küçük Yaylı ve Büyük Yaylı'da kışlamaktaydı. Aynı tarihte Yeni İl Türkmenlerinden ayrılarak tekrar Dulkadir aşiretleri arasına dönen Musacalı aşiretinin bölüğü ise Küşne boyuna bağlıydı. Bu bölük Rumkale'ye tâbi Yağbasan, Karacaviran, Araban'da Sakır, Antep'e bağlı Nallıca köyleriyle Antep'in Hacı Baba Mahallesi'nde kışlamaktaydı.1580'de 105 hâne ve 120 mücerred vergi nüfusuna ek olarak 10 kişi de muâf olarak kaydedilmişti¹⁸⁰¹.

Aşiretin Sivas yaylaklarına çıkan şubeleri Yeni İl, Erzurum'da yaylayan şubeleriye Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmişlerdi. Hem Bozulus hem de Yeni İl'in ilk teşkil edildikleri tarihlerde bu teşekküller içerisinde yer alan Musa Hacı cemaatlerinin daha sonra da bu illere katılımlarının sürdüğü bu nedenle iki teşekkülün daha sonraki tahrirlerinde de hızla nüfuslarının arttığı görülmektedir.

Dulkadir'den Bozulus'a dâhil edilen cemaatlerin kaydedilmiş olduğu tahrir kayıtlarında 13 hâne vergi nüfusu olan cemaatin¹⁸⁰² 1540'ta bu teşekkül içerisinde iki bölük halinde 12 hâne vergi nüfusu vardı. II. Selim döneminde cemaatin 74 hâneye yükseldiği görülmektedir¹⁸⁰³. Daha sonraki dönemlerde adına Bozulus içinde tesadüf edilemeyen cemaat Orta Anadolu'ya dağılmış olabileceği gibi Yeni İl veya Dulkadir içindeki Ağca Koyunlu cemaatlerinin arasına da katılmış olabilir.

Yeni İl Türkmenleri arasında bulunan Musacalı şubesi 1548'de Ağca Koyunlu kabilesinden olarak kaydedilmişti. Aşiret, Yeni İl kazâsında Yellice yakınındaki Kızılca Pınar mevkiinde yaylamaktaydı. Daha sonraki tahrirlerde nüfus olarak artmış olan cemaatin 1690'de Avusturya seferine katılan cemaatler arasındaydı¹⁸⁰⁴.

Rakkâ iskânına tâbi tutulan cemaat Rakka'da Fırat nehrine karışan Belic nehri kenarında Akça Kal'a ve Ayn-ı Rîz'den Rakka'ya kadar olan yerlere iskâna memur olduğu¹⁸⁰⁵ ancak bunların iskân mahallerinde Beğdili cemaatinin saldırıları ve tecavüzlerine maruz kalmışlardı. İskân mahallerini terk ederek Aydın ve Sarıhan sancaklarına dağılmış

¹⁸⁰¹ *KKA TD*, nr.116, s.253/a, 138/b, 141/a, 140/a.

¹⁸⁰² *BOA TD*, nr.448, s.26.

¹⁸⁰³ Gündüz, (2007), 156–157.

¹⁸⁰⁴ Şahin, (1980), 215–221

¹⁸⁰⁵ Orhonlu, (1987), 58–60.

olan aşiretlerin¹⁸⁰⁶ tekrar Rakka'ya gönderilmesinden vaz geçilmiş buldukları mahallerde iskânları için çalışılmasını istemiştir.¹⁸⁰⁷

Mustafalı

Sis Sancağında Kavurgalı tâifesi aşiretleri arasında yer alan Mustafalı aşiretinin¹⁸⁰⁸ bir kolu da Dulkadirli Türkmenlerinin Kars-ı Maraş'ta bulunan Kavurgalı aşiretleri arasındaydı. Mağara'da yaylayan aşiretin kışlakları ise Sunbas'ta bulunmaktaydı. Yalnızca 1563'te adına rastlanan cemaat bu tarihte 11 bennâk ve 4 mücerred nüfusa sahipti¹⁸⁰⁹.

Muzafferli

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Muzaffer Veledânı adıyla kaydedilen cemaat, Bertiz tâifesi içerisindeki Kara Hamzalı aşiretinin bölüklerindendi. Bu tarihte nöker ve eşkinci olarak kaydedilen cemaat 4 neferden ibaretti. Bunlar Alaüddeve ve Ali Bey tarafından verilen temessükleri mucibince sefere iştirak etmek karşılığında ağnâm, arûsâne ve salgun vergilerinden muâf tutulmuşlardı. 1580'de yine eşkinciyan içerisinde kaydedilen Muzafferoğulları diğer adıyla Bostancıyan cemaati 7 bennâk ve 11 mücerred nüfusa sahipti¹⁸¹⁰. Aşiretin Muzafferli adıyla Bozok'ta Süleymanlı tâifesine tâbî olan kolu ise Koz Ağıl ve Kuyucak mezralarında ziraat etmekteydi. Sancağın ilk tahrîrinde bu bölüğün 32 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸¹¹.

Mülkhorân

İlk tahrîrde Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Avretli'yi kışlamakta ve aynı yeri yaylamaktaydı. Bu tahrîrde yalnızca 4 hâne vergi nüfusundan müteşekkil olan cemaate Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde tesadüf edilmemektedir¹⁸¹².

¹⁸⁰⁶ Gündüz, (2007),157.

¹⁸⁰⁷ MAD, nr.8458, s.8, 19, 29, 50.

¹⁸⁰⁸ Halaçoğlu, (1979),860.; KKA TD, nr.150, s.61/b

¹⁸⁰⁹ KKA TD, nr.168, s.83/b.

¹⁸¹⁰ BOA TD, nr.402, s.329.; KKA TD, nr.116, s.230/a.

¹⁸¹¹ BOA TD, nr.155, s.75.; BOA TD, nr.998, s.600.

¹⁸¹² BOA TD, nr.402, s.394.

Mülûkanlı

Küşne boyuna tâbî olan Mülûkanlı cemaati Berriye'yi kışlayıp Karabulus'ı yaylayan 17 hâne nüfusa sahipti¹⁸¹³. Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde cemaate rastlanmamaktadır.

Müminli

Küçük bir kolu Adana'da Dünderli ve Bulgarlı nâhiyesinde bulunan aşiretin büyük bir bölümü Bozok'ta Dulkadirli aşiretleri içerisinde yer almaktaydı. Bozok havalisinin ilk tahrîrinde Karamanlı-yı Keskin kabilesi içerisinde yer alan cemaat, İğdelice mezrasında ziraat eden 98 nefer nüfustan oluşmaktaydı. Aşiretin Şam Bayadı içerisinde yer alan bölümü ise Kuruca Öz mezrasını ziraat eden 77 nefer nüfusa sahipti. 1555'te Baltı nâhiyesinde Güllük ve Dere Mü'minli köylerine yerleşmiş olan cemaatin anılan tarihte bu iki köyde 87 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁸¹⁴. Günümüzde de Güllük ve Deremumlu köyleri Yozgat'ın merkez köyleri arasında bulunmaktadır.

Öte yandan Müminli aşiretinin bir kolu da Adana'da Dünderli nâhiyesinde Sığır Viranı mezrasını yurt tutmuştu¹⁸¹⁵. Bununla birlikte Danişmendli Türkmenlerine içerisinde de Müminli adında bir cemaat bulunmaktaydı¹⁸¹⁶.

Mürsel Fakihli ve Mürselli

Döngelili boyuna bağlı olan ve Maraş Yörüklerinden olan Mürsel Fakihli cemaati, Revandi nâhiyesinde Ağcakend mezrasında kışlayıp aynı yerde ziraat edip yaylamaktaydı. 1525'te 13 hâne ve 1 mücerred olan cemaatin vergi nüfusu, 1580'de 15 bennâk ve 10 mücerredden ibaretti¹⁸¹⁷. Bu son tahrîrde Cerid tâifesi içerisinde de Mürselli adıyla bir cemaat kaydedilmişti. Sof Dağı sayyâdları olan cemaat 13 hânedan oluşmaktaydı¹⁸¹⁸.

---

¹⁸¹³ BOA TD, nr.402, s.546.; BOA TD, nr.998, s.456.

¹⁸¹⁴ BOA TD, nr.155, s.300, 199.; BOA TD, nr.315, s.55, 56.

¹⁸¹⁵ BOA TD, nr.450, s.87-88.; KKA TD, nr.114, s.87/b-88/b.

¹⁸¹⁶ KKA TD, nr.136, s.244/a.

¹⁸¹⁷ BOA TD, nr.402, s.442.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.116, s.188/b.

¹⁸¹⁸ KKA TD, nr.116, s.9/b.

Müslim Hacılı

Koyuncuyân aşiretlerinden olan ve ismini Kethüdâ Mehmed veledi Müslim Hacı'dan alan Müslim Hacılı cemaati ilk tahrîrde 8 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁸¹⁹ 1580'de ise aşiret 17 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu ile kaydedilmişti¹⁸²⁰.

5.14. N- Nacak- Nezaret Başı

Nacak

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Küşne boyu içerisinde 22 hâne vergi nüfusuyla kaydedilen cemaat¹⁸²¹, 1563'te Kars-ı Maraş'ta müteferrik cemaatler arasında bulunmaktaydı. Nacak cemaatinin kollarından biri Kars'ta kışlamakta ve Çokak'ta yaylamaktaydı. Aşiretin Karamanlı tâifesine mensup olan diğer bir bölüğü ise Nacaklı adıyla kaydedilmişti. Bu cemaat Kıraç Sekisi mezrasında kışlamakta olup, Nacak Pınar'ında yaylamaktaydı¹⁸²². 1563'te bu iki cemaatin 21 bennâk ve 28 mücerred vergi nüfusu bulunmakta olup, aşirete Dulkadirliilerin son tahrîrinde rastlanmamaktadır.

Nasırî

Nasırî aşiretine mensup cemaatler Döngелеli ve Anamaslı boyları içerisinde bulunmaktaydı. Bunlardan Döngелеli tâifesine tâbi olan aşiretin yaylak ve kışlakları hakkında bilgi bulunmazken Anamaslı boyuna tâbi olan bölük Boyalı'yı kışlayıp Engizek'i yaylamaktaydı. Keferdiz'de Böğürtlenli köyü aşiretin ekinliği durumundaydı. Maraş havalisindeki aşiretler arasında yalnızca ilk tahrîrde bulunan ve bu sırada 18 hâne vergi nüfusu olan aşiretin¹⁸²³ Bozok havalisine gittiği anlaşılmaktadır. Nitekim, 1555'te Bozok'ta Süleymanlı nâhiyesinde Kanlıca köyünde yerleşmiş olan cemaatin bu köyde 96 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁸²⁴.

¹⁸¹⁹ BOA TD, nr.402, s.86.

¹⁸²⁰ KKA TD, nr.116, s.26/b.

¹⁸²¹ BOA TD, nr.402, s.532.

¹⁸²² KKA TD, nr.168, s.65/a, 140/a.

¹⁸²³ BOA TD, nr.998, s.427, 455.; BOA TD, nr.402, s.150, 448.

¹⁸²⁴ BOA TD, nr.315, s.194.

Nasrullah

Bozok'ta Süleymanlı tâifesine mensup olan aşiret Kaplıca Bey, Kanlıca ve Yalnız Ağıl isimli mezralarda ziraat etmekteydi. Aşiret 1555 tarihli tahrîre göre Süleymanlı nâhiyesinin Kanlıca köyünde yerleşmişti.1529'da 19 hâne nüfusa sahip olan aşiretin yerleştiği Kanlıca köyünün 1555 tarihinde 104 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁸²⁵.

Nayibli

Bozok ve Kars-ı Maraş Sancaklarında bölükleri bulunan Nayibli aşiretine Halep Türkmenlerinin Beğdili tâifesine tâbi aşiretler arasında da rastlanmaktaydı¹⁸²⁶. Bozok'ta Kara Kuyu mezrasında ziraat eden aşiretin 1529 tarihinde yalnızca 6 hâne ve bir mücerred vergi nüfusa vardı¹⁸²⁷. Bozok Sancağında yeniden görülmeyen aşiret ihtimâlen Kars-ı Maraş Sancağına dönmüştü. Kars-ı Maraş'ta ilk olarak 1563'te görülen ve Demircili tâifesine bağlı olan aşiret Sunbas'ı kışlayıp ve Mağara'da yaylamaktaydı. Bu tarihte 8 hâne ve iki mücerred vergi nüfusuna mâlik olan aşiret Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde yer almamaktaydı¹⁸²⁸.

Nazar Beyli

Bozok'ta Ağcalı aşiretleri arasında bulunan cemaat Karadere nâhiyesinde Akarca (Hasbek) ve Kurtlu Kuyu mezralarını ziraat etmekteydi. Karadere nâhiyesinde Pirbeyli ve Çubuk nâhiyesinde Seyrek Ağıl köyleri bu aşiret tarafından kurulmuştu. Aşiretin 1529'da 22 hâne ve 1 mücerred nüfusu varken 1555'te Pirbeyli Köyü 74 nefer, 1575'de 94 nefer ve 1575'de Seyrek Ağıl köyü 14 nefer nüfusa sahipti¹⁸²⁹.

---

¹⁸²⁵ *BOA TD*, nr.155, s.48.; *BOA TD*, nr.998, s.598.; *BOA TD*, nr.315, s.194.

¹⁸²⁶ Çakar, (2003), 177.; Çakar, (2006), 258.

¹⁸²⁷ *BOA TD*, nr.155, s.306.

¹⁸²⁸ *KKA TD*, nr.168, s.112/b.

¹⁸²⁹ *BOA TD*, nr.155, s.91-92.; *BOA TD*, nr.998, s.601.; *BOA TD*, nr.315, s.90.; *KKA TD*, nr.31, s.51/a.; *KKA TD*, nr.30, s.194/a.

Nazır Fakihli

Küşne boyuna mensup olan Nazır Fakihli ilk tahrîrde 4 hâne, 1580’de iki bölük halinde toplam 30 nefer nüfusa sahipti¹⁸³⁰. Bertiz tâifesi içerisinde Nazır Fakih veledi adıyla kaydedilen bir cemaat daha bulunmaktaydı. Bostancı tâifesiyle kışlayıp Gökşun’u yaylayan bu cemaat sefer oldukça eşmek kaydıyla Alaüddevle ve Ali Bey zamanından itibaren muâf kaydedilen 4 neferden oluşmaktaydı¹⁸³¹.

Bununla birlikte Cerid ve Küreciyân tâifeleri arasında Nâzırlı aşiretler de bulunmaktaydı. Cerid tâifesi tâbi olan aşiret kuşcuyan olarak kaydedilen yirmi hâne ve iki mücerreden mürekkepti¹⁸³². Aşiretin Küreciyân’a tâbi olan bölüğünün ilk sayımında on 3 hâne, 1580’de on bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸³³. Anılan cemaatlerin yaylak ve kışlak mahallerinin yanında iskânları hakkında da bilgi bulunmamaktadır.

Nebili

Dulkadirlilerin Kars-ı Maraş’ta bulunan Zâkirli kabilesine bağlı olan Nebili aşireti, Çokak’ta kışlayıp Bayındır havalisinde yaylamaktaydı. Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde 15 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin 1563’te 14 bennâk ve 9 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸³⁴.

Neccarlı

Küşne boyu arasında yer alan Neccarlı aşireti, Maraş Yörükleri olarak kaydedilmişti. Kınık ve Berendi’de kışlayan aşiretin yaylakları Esir Pınar’ında bulunmaktaydı. Üç bölük halinde yazılmış olan aşiret, 1580’de Neccar Oğlanları adıyla Elbistan’da Kaya Pınarı adlı yerde yaylayıp Tekak’ta kışlamaktaydı. Aşiretin 1525’te toplam 77 hâne, 1580’de 5 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸³⁵.

---

¹⁸³⁰ BOA TD, nr.402, s.597.; KKA TD, nr.116, s.280/b, 307/a.

¹⁸³¹ BOA TD, nr.402, s.329.

¹⁸³² BOA TD, nr.402, s.373.

¹⁸³³ BOA TD, nr.402, s.296.; KKA TD, nr.116, s.165/b.

¹⁸³⁴ BOA TD, nr.998, s.488.; KKA TD, nr.168, s.102/a.

¹⁸³⁵ BOA TD, nr.402, s.490, 494–495.; BOA TD, nr.998, s.455.; KKA TD, nr.116, s.299/b.

Dokuz boyuna mensup olan Neccarlı cemaatlerinin yanında yine Neccarlı cemaatinden olmalarına rağmen Hasan Hacı (Kerimeddinli), Bestanlı ve İsmail Sevli isimleriyle de anılan iki cemaat daha bulunmaktaydı. Yaylak ve kışlakları farklı olduğundan ayrı ayrı kaydedilmiş olan cemaatler, Tarsus, Adana, Kınık, Berriye bölgelerinde kışlamakta Elbistan, Göksun, Zamantı, Gödeli civarında yaylamaktaydı. 1580’de Neccarlı, Garip Neccarlı ve Şahbazlı adlarıyla kaydedilen aşiret Latife, Yüregir, Adana, Ahsen Dere’de Karaca Viran’da kışlayan aşiretler Niğde ve Zamantı havalisinde yaylamaktaydı. 1525’te Dokuz’a tâbi olan Neccarlı aşiretlerinin toplam 158 hâne ve 14 mücerred, son tahrîrde 332 bennâk ve 168 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸³⁶. Bu tahrîre göre eşkinciyan tâifesi içinde Kilci adını da taşıyan 3 bennâk ve 4 mücerredten oluşan bir bölük bulunmaktaydı¹⁸³⁷.

Bozok’ta yalnızca 1529 tarihinde Şam Bayadı’na bağlı olarak kaydedilen Neccarlı aşireti Bey Argı mezrasında yazılmıştı. Bu tarihte 9 hâne ve iki mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin¹⁸³⁸son iki tahrîrde Boğazlıyan nâhiyesinde görülen Neccarlı köyüne yerleşmiş olduğu akla gelmektedir¹⁸³⁹.

Öte yandan Yeni İl Türkmenleri arasında 1583’te farklı gruplar halinde kaydedilen aşiret burada toplam 352 bennâk ve 211 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁴⁰.

Nezaret Başı

İsmine yalnızca Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde rastlanan aşiret, biri Çimeli diğeri Eymir tâifesine tâbi olmak üzere iki şube halindeydi. Bunlardan Eymir tâifesine tâbi olan bölük Karaca Argı adlı mevkide kışlamaktaydı. Aşiretin Çimeli boyuna mensup olan bölüğünün ise yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmamaktadır¹⁸⁴¹. İlk tahrîrde 27 hâne ve 1 mücerred nüfusu bulunana aşirete Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde tesadüf edilmemektedir.

¹⁸³⁶ *BOA TD*, nr.402, s.234, 213, 239, 246, 272, 275; *BOA TD*, nr.998, s.448-449.; *KKA TD*, nr.116, s.92/a–94/b.

¹⁸³⁷ *KKA TD*, nr.116, s.232/b.

¹⁸³⁸ *BOA TD*, nr.155, s.301.; *BOA TD*, nr.998, s.633.

¹⁸³⁹ *BOA TD*, nr.155, s.301.; *BOA TD*, nr.218, s.127.; *BOA TD*, nr.315, s.315.; *KKA TD*, nr.30, s.93/b.

¹⁸⁴⁰ Şahin, (1980), 221–222.

¹⁸⁴¹ *BOA TD*, nr.402, s.619, 648.

5.15. O- Obalı- Ozanlı

Obalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kars kazâsında Zâkirli tâifesine bağlı kaydedilen Obalı cemaatinin, 60 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmakta olup¹⁸⁴², 1563'te 4 cemaat halinde toplam 14 bennâk ve 36 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁴³. 1580'de ise Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen aşiretin bu sırada 54 bennâk ve 36 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁸⁴⁴.

Ocakcı

Gündeşli içinde üç farklı cemaat halinde yazılmış olan Ocakcı aşireti 1525 yılında 35 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁴⁵.

Odalı

Bozok'ta Mesudlu tâifesi içerisinde bulunan ve yüzdecilerden olan cemaat Sarı Ahmedli, Çayır Ağaç, Yere Pusan, Hoca Bey, Kara Köse, Kabaca Oğlu, Sinan Abdal, Eymirli, Kışlak-1 Kara Süleyman, Darıcı, Saca Bey Kışlası, Söğütcük ve Sarı Kılı mezralarını ekmekteydi. Aşiretin 1529'da 85 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁸⁴⁶. Aşiretin Adana'da Sarıçam nâhiyesinde bulunan kolu ise Otalı şeklinde kaydedilmişti¹⁸⁴⁷. Kars-1 Maraş'ta Karamanlı Yakası'nda Sakincik Adası köyünde Dere Otalı adıyla kaydedilmiş olan küçük bir bölük bulunmaktaydı¹⁸⁴⁸.

Odullu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne boyu içerisinde bulunan Odullu aşiretinin bir kolu da Ali Hacı adıyla kaydedilmişti. Bölgenin son tahrîrinde bu iki cemaat

¹⁸⁴² BOA TD, nr.998, s.489.

¹⁸⁴³ KKA TD, nr.168, s.96/b, 100/a, 101/b, 103/a.

¹⁸⁴⁴ KKA TD, nr.116, s.98/a.

¹⁸⁴⁵ BOA TD, nr.998, s.444.

¹⁸⁴⁶ BOA TD, nr.155, s.169-170.; BOA TD, nr.998, s.612.

¹⁸⁴⁷ BOA TD, nr.450, s.153.; KKA TD, nr.114, s.76/a.

¹⁸⁴⁸ KKA TD, nr.168, s.164/a.

müteferrika cemaatler arasında yer almaktaydı. Sultan Beli ve Çavdar Oluğu aşiretin yaylağı iken kışlakları Berriye çevresiydi. 1525'te toplam 62 hâne olan aşiret nüfusu 1580 sayımına göre 168 nefer, 107 hâne ve 58 mücerreddi¹⁸⁴⁹.

Odullu cemaatinin Gündeşli tâifesine bağlı olan şubesi Kars kazâsında Bodrum adlı yerde kışlayıp, Göksun'da Arslanlı adlı yeri yaylamakta ve yine yaylaklarında ziraat etmekteydi. 1525 yılında 18 hânedan müteşekkil olan cemaate Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde tesadüf edilmemektedir¹⁸⁵⁰. Yeni İl Türkmenleri içerisinde ismine yalnızca 1597'de rastlanan cemaat bu tarihte 40 nefer nüfus ile kaydedilmişti¹⁸⁵¹.

Oflazlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Küreciyân tâifesi içerisinde kaydedilen aşiret, Karguluk'ta Gümüşler nam mahalde kışlamakta ve Elbistan'da yaylamaktaydı. Aşiret, 1525'te 19 hâne ve 1 kethüdâ, 1580'de 22 bennâk ve 62 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁵². Oflazlı aşiretinin bir diğer bölüğü de Dulkadir İl'inden ayrılarak Bozulus Türkmenlerine katılmıştı. Çimeli adıyla da bilinen bu cemaat 23 hâne nüfusa sahip iken, Bozulus'un 1540 tarihli defterinde Oflazlı adıyla bir cemaat bulunmamakla birlikte Çimeli cemaati bulunmaktaydı.

Oğlan Şalı

Anamas boyu içerisinde yer alan Oğlan Şalı cemaati, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre Revandi nâhiyesinde ve Çeki adlı mevrada kışlamaktaydı. Daha sonra Kilis havalisini yurt tutmuş olan cemaat burada Akça Pınar mevrasında ziraat etmekteydi. Ayrıca Camustil nâhiyesinde Yoğun Oluk, Kabak Alanı ve Çınar Alanı mevraları da aşiretin ekinlikleri arasındaydı. 1525'te 25 hâne olan aşiretin nüfusu 1580'de 15 hâne ve 19 mücerreddi¹⁸⁵³.

¹⁸⁴⁹ BOA TD, nr.402, s.577.; BOA TD, nr.998, s.456.; KKA TD, nr.116, s.221/b, 222/a.

¹⁸⁵⁰ BOA TD, nr.402, s.107.; BOA TD, nr.998, s.444.

¹⁸⁵¹ Şahin, (1980), 237.

¹⁸⁵² BOA TD, nr.402, s.297.; BOA TD, nr.998, s.450.; KKA TD, nr.116, s.166/b.

¹⁸⁵³ BOA TD, nr.402, s.149, 185.; BOA TD, nr.998, s.446.; KKA TD, nr.116, s.60/b.; KKA TD, nr.101, s.67/b.

Okculu

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Dokuz tâifesi içerisinde yer almasına rağmen Tacirli boyuna mensup olduğu kaydedilen Okçulu cemaatleri Uzun Kiriş ve Meçin Oluk adlı mahallerde kışlayıp yine bunlara yakın Ağoluk adlı yerde kışlamaktaydı. 1580’de doğrudan Tacirli boyuna bağlı olarak kaydedilen bu cemaatlerin Behisni’de Dağlığacı ve Bağdirkeni köylerinde kışlamaktaydılar. Üç bölük halinde bulunan cemaatlerin ilk tahrîrde 29 hâne, 1580’de 38 bennâk ve 30 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁵⁴. Dokuz’a bağlı olan diğer iki Okculu cemaati ise Karguluk’ta Girdeli’yi yaylayan ve Pazarcık’ta Hıdır Öyük adlı yerde kışlamakta olup bu sırada 27 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁸⁵⁵. Bu tarihte Gündeşli tâifesi içerisinde Araban’da Venk Kayalar mezarında sakin olan 4 hâne ve Zamantı nâhiyesinde bulunan 19 hâne nüfuslu iki cemaat daha bulunmaktaydı¹⁸⁵⁶. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Cerid tâifesi içerisinde Okçular adında 6 bennâk, 8 mücerredten müteşekkil bir cemaat bulunmaktaydı¹⁸⁵⁷.

Okculu aşiretinin Bozok’u yurt tutmuş olan bölükleri Kızılkoca, Demircili ve Karamanlı-yı Keskin tâifelerine tabiydi. Bozok’ta Demircili tâifesi içerisinde Okculu cemaati, Sarı Kışlası’nda; Karamanlı-yı Keskin boyuna tâbî olanı Keskin nâhiyesinde Koyun Suyu (Diken Burnu), Uzun Kuyu, Okçu mezarlarında, Kızılkocalı tâifesi içerisindeki ise Akdağ mezarında ziraat etmekteydi. 1529’da Bozok’ta buluna Okçulu aşiretlerinin toplam 72 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁵⁸. Akdağ nâhiyesindeki Okçuoğlu köyü muhtemelen bu aşiret tarafından kurulmuştu¹⁸⁵⁹.

Öte yandan Okçulu cemaatinin Adana ve Sis sancaklarında da bölükleri vardı. Okçulu aşiretinin Adana’da Derzi Viranı ve Baba Viranı mezarlarını ekmekteydi¹⁸⁶⁰. Sis Sancağında

¹⁸⁵⁴ *BOA TD*, nr.402, s.270-271.; *BOA TD*, nr.998, s.449.; *KKA TD*, nr.116, s.219/b.

¹⁸⁵⁵ *BOA TD*, nr.402, s.215, 255.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

¹⁸⁵⁶ *BOA TD*, nr.402, s.96.; *BOA TD*, nr.998, s.444, 555.

¹⁸⁵⁷ *KKA TD*, nr.116, s.124/a.

¹⁸⁵⁸ *BOA TD*, nr.155, s.17, 188, 195.; *BOA TD*, nr.998, s.593, 614, 616.

¹⁸⁵⁹ *BOA TD*, nr.155, s.195-196.; *BOA TD*, nr.315, s.300.

¹⁸⁶⁰ *BOA TD*, nr.450, s.31.; *KKA TD*, nr.114, s.11/b-12/a, 19/b.

bulunan ve Sarı Okculu adını da taşıyan ve Ayrıdamlı tâifesine bağlı olan cemaat Dulkadirli Sancağında Keşiş Deresi mezrasını ziraat etmekteydi¹⁸⁶¹.

Okçu Karacalı

Kızıllı tâifesine tâbî olan Okçu Karacalı cemaati, Güvercinlik nâhiyesinde İğde ve Kara Heyik köyünü ziraat edip kışlayıp Kara Tud adlı yerde yaylamaktaydı. Aşiret 1525'te 37 hâne vergi nüfusuna sahipti. Maraş havalisinde daha sonraki tahrîrlerde rastlanmayan cemaat, ihtimâlen Bozok'ta "*Karacalı ve Okçulu*" adıyla kaydedilen şubedir. Bozok'ta ilk olarak 1555'te tesadüf edilen cemaat burada Kızılkocalı tâifesine tâbî olarak bulunmakta ve İsa Bey (Yağlıca) köyüne yerleşmiş durumdaydı¹⁸⁶².

Bununla birlikte ilk tahrîrde Küşne boyuna tâbî olan Okçu Kazılı¹⁸⁶³ ve Küreciyân boyuna tâbî olan Okçu Oğlu¹⁸⁶⁴ adıyla cemaatler de bulunmaktaydı.

Okurcalı

Andırın Eymirlişi içerisinde kaydedilen cemaat Andırın'da Burun Viran mezrasında kışlamaktaydı. İlk sayımda 17 hâne ve 3 mücerred olan cemaatin vergi nüfusu 1563'te 9 bennâk ve 5 mücerreddi¹⁸⁶⁵. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde aşirete tesadüf edilmemektedir.

Onarlı

Bozok'ta Zâkirli boyuna bağlı olan aşiret, 1529 tarihinde Kara Bayır, Medine Viranı, Kayaklı, Pıtıraklı, Deli Deresi ve Kaçak mezralarında ziraat etmekteydi. Aşiretin 1529'da 38 hâne ve 2 mücerred, 1542 tarihinde 42 hâne ve 11 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁶⁶.

¹⁸⁶¹ Halaçoğlu, (1979),861.; *KKA TD*, nr.150, s.82/a.

¹⁸⁶² *BOA TD*, nr.402, s.681.; *KKA TD*, nr.101, s.211.; *BOA TD*, nr.315, s.560.

¹⁸⁶³ Küşne içerisinde bulunan bu cemaat 1525 yılında 6 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti. bk. *BOA TD*, nr.402, s.544.

¹⁸⁶⁴ İlk tahrîrde Küreciyân içerisinde bulunan bu cemaat 13 hâne, 1 imâm ve 1 kethüdâ nüfusuyla yazılmıştı. bk. *BOA TD*, nr.402, s.313.

¹⁸⁶⁵ *BOA TD*, nr.402, s.950.; *KKA TD*, nr.168, s.289/b.; *KKA TD*, nr.168, s.315/b.

¹⁸⁶⁶ *BOA TD*, nr.155, s.160, 161.; *BOA TD*, nr.998, s.610.; *BOA TD*, nr.218, s.158-159.

Onduklu

Döngелеli tâifesine tâbi aşiretler arasında bulunan Onduklu cemaati, Andırın'da kışlayıp Firlos yakınında Meşhed'i yayılmaktaydı. 1525'te 20 hâne ve 1 mücerred nüfusu bulunan cemaatin 1580'de 50 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁸⁶⁷.

Orçanlı

En büyüğü Anamaslı tâifesi içerisinde olmak üzere Döngелеli ve Peçenek tâifeleri içerisinde bulunan bölükleriyle Orçanlı, Dulkadirli Türkmenlerinin büyük aşiretlerindendi. Büyük ölçüde Maraş havalisini yurt tutmuş olan aşiretin bir kolu da Bozok Sancağında bulunmaktaydı.

İlk tahrîrde Anamaslı tâifesi içerisinde kaydedilen Orçanlı aşireti, Orçanlı, Çakal, Karaçoban, Arablı, Ceridler, Cevherünlü, Avşarlı, Adilli, Kurtlu, Sukatanlı, Çomdanlı, Ayışeli cemaatlerinden oluşmaktaydı. İlk tahrîre göre bu cemaatlerin toplam vergi nüfusu 259 hâne ve 43 mücerreddi¹⁸⁶⁸.

Bunlardan Karaçoban cemaati Maraş'ta Karaçoban adlı yerde kışlayıp Kız Kaçağını yaylarken diğer bir bölümü Gündüzlü'de kışlayıp Binboğa'yı ve son bölümü ise Gökçedepe'yi yaylamaktaydı¹⁸⁶⁹. Karaçoban cemaati 1563'te Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi içerisinde kendisinden ayrılan cemaatleriyle büyük bir aşiret durumundaydı¹⁸⁷⁰.

Ceridler cemaatinin Anamaslı tâifesi içerisinde bulunan kolu Orçanlı aşiretine tâbi iken aşiretin Maraş'ta Cerid ve Bozok'ta Ağcalı tâifeleri içerisinde kolları bulunmaktaydı. Orçanlı'ya bağlı olan Ceridli cemaati Gündüzlü'de kışlayıp Şerkum'u yaylayan ve yine Gündüzlü'de kışlayıp Binboğa'yı yaylayan iki şubeye ayrılmış durumdaydı. Bu tahrîre göre toplam 52 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁷¹. 1580'de Anamaslı içerisinde bulunan bu cemaat bu kez Orçanlı aşiretine bağlı olarak kaydedilmemişti. Azir'de kışlayıp Göksun'da

¹⁸⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.440.; KKA TD, nr.116, s.185/a.

¹⁸⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.139, 147, 152, 173, 175, 177, 178, 179, 180, 189.

¹⁸⁶⁹ BOA TD, nr.402, s.152, 173.; BOA TD, nr.998, s.445-446.

¹⁸⁷⁰ KKA TD, nr.168, s.50/b-52/b.

¹⁸⁷¹ BOA TD, nr.402, s.139,173.; BOA TD, nr.998, s.445.

Kömür Deresi'nde kışlayıp ziraat eden ve Antakya'da kışlayan iki şube halinde olan cemaat 56 bennâk ve 62 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁸⁷².

Çakal cemaati ise Maraş'ta Dokuz ve Döngeli, Bozok'ta Demircili ve Ali Beyli tâifeleri içerisinde de bulunmaktaydı. Orçanlı aşiretine bağlı olarak kaydedilen Çakal cemaati ise Anamaslı tâifesine bağlı olan şubesiydi. Pazarcık'ta Kayaağaç adlı yerde kışlayıp kışlaklarına yakın olan yerde yaylayan cemaatin bir bölümü ise Elbistan'ta yaylamakta ve burada ziraat etmekteydi. Cemaatin 2 hânesi ise Behisni'de Öztalı Özü köyüne yerleşmiş durumdaydı. Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Orçanlı'ya tâbi olarak kaydedilen bu cemaatin toplam 18 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁷³. 1580'de yapılan tahrîre göre Anamaslı içerisinde kaydedilmiş olan Çakal cemaati bulunmuyordu.

Adilli cemaati de Orçanlı'ya bağlı cemaatlardendi. Maraş'ta Anamaslı tâifesi içerisinde bulunan cemaatin bir kolu da Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde diğer adı Balganlı olarak kaydedilmişti. Maraş havalisindeki Dulkadirli aşiretlerinin ilk tahrîrinde yalnızca Anamaslı içerisinde bulunan ve Orçanlı'ya tâbi olarak kaydedilen cemaatin bu tahrîrde yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1525'te cemaat 8 hâne ve 3 mücerredden müteşekkil küçük bir bölüktü. 1563'te ise Kars-ı Maraş'ta Demircili tâifesinde ve yine Anamaslı tâbi olarak iki Adilli cemaati bulunmaktadır. Demircili'ye tâbi olanı Kınık'ta yurt tutmuş 16 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahip bir bölüktü. Daha sonraki tahrîrde Demircili tâifesi ve Kars-ı Maraş'ta Adilli cemaati kaydedilmemişti. Aynı tarihte Anamaslı içerisinde yer alan Pazarcık nâhiyesinde Bir Ağıl köyünü ziraat eden 6 hâne ve 1 mücerred nüfusla kaydedilmiş olan aşiret Güvercinlik nâhiyesinde de Pınar Depesi ve Küçük alanı mezralarını ziraat etmekteydi. 1580'de ise Güvercinlik'te Dut Alanı köyünde kışlayıp yine aynı nâhiyede Meydan adlı yerde yaylayan Adilli cemaatinin 20 bennâk ve 17 mücerred nüfus vardı¹⁸⁷⁴.

Arablı aşiretine mensup aşiretler Anamaslı tâifesinden başka Cerid ve Andırın müteferrikası, Bozok Sancağında Şam Bayadı ve Süleymanlı tâifeleri içerisinde de

¹⁸⁷² *KKA TD*, nr.116, s.44/b

¹⁸⁷³ *BOA TD*, nr.402, s.147, 150.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

¹⁸⁷⁴ *BOA TD*, nr.402, s.178.; *BOA TD*, nr.998, s.446.; *KKA TD*, nr.101, s.131/a, 199/b.; *KKA TD*, nr.168, s.114/b.; *KKA TD*, nr.116, s.57/b.

bulunmaktaydı. Dulkadirliilerden kopan Araplı cemaatlerinin bir diğeri de Bozulus'a dâhil edilmişti¹⁸⁷⁵.

Anamaslı içerisinde bulunan ve Orçanlı aşiretine bağı olarak kaydedilen Arablı cemaati Gökçedepe'yi yaylayan 5 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahipti¹⁸⁷⁶. 1548 tahririnde Cerid kabilesine bağı olarak gösterilen Arablı cemaati ise Yeni İl Türkmenlerine katılmıştı¹⁸⁷⁷. Bozok'ta iki Arablı cemaati toplamda 19 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti.¹⁸⁷⁸

Dulkadirliilerin Küşne boyu içerisinde Ayişe Veledâni, Dokuz ve Anamaslı tâifeleri içerisinde Ayişeli adlı cemaatler bulunmaktaydı. Anamaslı içerisinde bulunan ve 1525'te Orçanlı'ya tâbi olduğu kaydedilen cemaatin 6 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁷⁹. Daha sonraki tahrirlerde bu cemaate tesadüf edilmemektedir.

Çomdanlı aşiretine mensup cemaatler ilk tahrirde Dokuz ve Anamaslı tâifeleri içerisinde bulunurken, Kars-ı Maraş'ta Çumran adını taşıyan cemaatler de vardı. Anamaslı içerisinde Orçanlıya tâbi olarak kaydedilen Çumdanlı cemaati 18 hâne ve 2 mücerred nüfusla kaydedilmişti. Bu cemaatlerin Yenice Kale'de Çevni köyü ile Ceyhan nehri kenarındaki Harami Sekisi mezralarından başka Zeyrun nâhiyesinde bulunan Sorgun diğeri adıyla Gâvur Sorgunu ve Kılıçlar Deresi mezralarını da ekmekteydi. Müteferrika Kars Yörükleri arasında bulunan Çomdan cemaatleri ise Yüreğir'de kışlayıp Beydağı'nda ve Berendi'de kışlayıp Göksun taraflarında yaylamaktaydılar. 1563'te Kars Yörükleri arasında 44 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna ek olarak eşkinici olarak kaydedilen 2 hânesi bulunmaktaydı. 1580'de Dulkadirli sahasında yalnızca Anamaslı içerisinde bulunan ve bu sırada Musa Balcı cemaatiyle birlikte kaydedilen Çumdanlı aşiretinin bu sırada 11 bennâk ve 1 mücerred nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁸⁰.

---

¹⁸⁷⁵ Gündüz, (2007), 113.

¹⁸⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.173.

¹⁸⁷⁷ Şahin, (1980), 165.

¹⁸⁷⁸ BOA TD, nr.448, s.20, 24.

¹⁸⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.180.; BOA TD, nr.998, s.446.

¹⁸⁸⁰ BOA TD, nr.402, s.179, 277.; KKA TD, nr.168, s.41/b, 137/b, 142/b.; KKA TD, nr.101, s.179, 190.; KKA TD, nr.116, s.39/a.

Orçanlı'ya tâbi olan aşiretler arasında en büyük olanı Cevherünlü cemaatiydi. 1525'te 47 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1580'de 94 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Bu son tahrîrde cemaatin Azir'de kışlayıp Mevdide'de yayladığı belirtilmektedir¹⁸⁸¹.

Orçanlı'ya tâbi aşiretlerden olan Kurtlu aşireti, 1525'te 35 hâne ve 5 mücerred, 1580'de ise 100 bennâk ve 32 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Güvercinlik'te Hunut mezrasını eken aşiretin, bir bölümü Güvercinlik'te kışlarken daha büyük olan kısmı Bakraz yakınlarında Hal Kayası adlı mahalde kışlamaktaydı. Aşiretin bir bölümü Nurhak Dağı çevresinde yaylamaktaydılar¹⁸⁸².

Dulkadirli bölgesinde Avşar, İmanlı Avşarı, Bidil Avşarı cemaatleri dağınık halde bulunmakla beraber bunlar içerisinde Avşarlı adını taşıyan tek cemaat 1525 tahrîrine göre Anamaslı tâifesi içinde Orçanlı'ya bağlı olarak kaydedilmişti. Bu tarihte 9 hâne vergi nüfusun sahip olan aşirete müteakip tahrîrlerde tesadüf edilmemektedir¹⁸⁸³.

Orçanlı'ya bağlı Sukatanlı cemaati ise 1525'te yalnızca 4 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahip olup daha sonraki tahrîrlerde ismine rastlanmamaktadır¹⁸⁸⁴.

Orçanlı adını taşıyan cemaatler Maraş bölgesinde Anamaslı tâifesinden başka, Peçenek, Döngелеli, Karamanlı, Demircili, Osmanlı ve Andırın müteferrikaları içerisinde, Bozok bölgesinde ise Süleymanlı ve Karamanlı-yı Keskin tâifesi arasında bulunmaktaydı. Anamaslı içerisinde üç bölük halinde bulunan Orçanlı cemaati toplam 12 hâne ve 10 mücerred nüfusa sahip olup bunlardan iki hânesi Behisni'ye tâbi Öztalu Özü karyesine yerleşmiş durumdaydı. Döngелеli ve Peçenek içerisinde kaydedilen cemaatler toplam 69 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Peçenek boyuna bağlı olan cemaat Bayındır nâhiyesinde Dedes adlı mezrada kışlarken, Geben ve Gökçe Bel adlı yaylakları

---

¹⁸⁸¹ BOA TD, nr.402, s.175.; KKA TD, nr.116, s.36/a.

¹⁸⁸² BOA TD, nr.402, s.178.; KKA TD, nr.101, s.214.; KKA TD, nr.116, s.35/a.

¹⁸⁸³ BOA TD, nr.402, s.177.

¹⁸⁸⁴ BOA TD, nr.402, s.178.; BOA TD, nr.998, s.446.

yaylamaktaydı. Döngelili içinde Maraş Yörükânından Hârûniye'de harabe-yi Hârûniye'ye yakın yerde kışlayıp Cudi Dağını yaylamaktaydı¹⁸⁸⁵,

1563'te Orcanlı aşiretleri Anamaslı, Döngelili, Karamanlı, Demircili ve Andırın'da müteferrika aşiretler arasında bulunmaktaydı. Bu aşiretler, Antakya, Sis, Amik, Güvercinlik'te Kilisecik köyü, Camustil'de Bedresi Deresi köyü ve Yoğun Oluk, Kabak Alanı ve Çınar Alanı mezarları, Hârûniye'de Mecingerd-i Büzürk ve Mecingerd-i Küçük köyleri, Pınarbaşı'nda Dikili Taş köyü, Kars-ı Maraş'ta Hums Çatı mezarası, Karamanlı Yakasında Bodrum köyü ve Tekne Taş, Bozok, Göde Belen, Yarsekisi, Bilencik Alanı, Özücek burnu bu aşiretlerin kışlak mahalleriydi. Orcanlı cemaatleri daha çok kışlaklarına yakın mahallerde yaylamaktayken Elbistan, Zamantı havalisinde de yaylamaktaydılar. Bu cemaatlerin 1563'te toplam 338 nefer, 147 bennâk ve 155 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁸⁶.

1580'de Orcanlı aşireti iki cemaat halinde yalnızca Anamaslı boyuna bağlı olarak kaydedilmişti. Bu tahrîre göre aşiretin toplam 95 hâne ve 30 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁸⁷.

Öte yandan Bozok Sancağında Süleymanlı ve Karamanlı-yı Keskin tâifeleri içerisinde kaydedilmiş iki Orçanlı cemaati bulunmaktaydı. Burada Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Orcanlı ve Dayıllı cemaatleri birlikte kaydedilmiş olup 51 nefer, 38 hâne¹⁸⁸⁸, Karamanlı-yı Keskin tâifesi içerisinde kaydedilen cemaat 10 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁸⁹.

---

¹⁸⁸⁵ *BOA TD*, nr.402, s.150,189, 190, 387-388, 435.; *BOA TD*, nr.998, s.447, 453-454.

¹⁸⁸⁶ *KKA TD*, nr.101, s.65, 67/b, 204.; *KKA TD*, nr.108, s.467.; *KKA TD*, nr.168, s.270/a, 47/a, 59/b, 118/a, 167/a, 293/b.; *KKA TD*, nr.101, s.65/a, 204/b.

¹⁸⁸⁷ *KKA TD*, nr.116, s.36/b, 69/a.

¹⁸⁸⁸ *BOA TD*, nr.155, s.71.; *BOA TD*, nr.998, s.599.

¹⁸⁸⁹ *BOA TD*, nr.155, s.204.; *BOA TD*, nr.998, s.616.

Orhan Hacı

Bozok'ta Zâkirli kabilesi aşiretleri arasında bulunan cemaat Sorgun nâhiyesinde Koca Alan, Arpalık, Ulus Özü, Kıran Özü mezzalarında ziraat etmekteydi. 1529'da 13 hâne olan cemaatin vergi nüfusu 1542'de 15 hâne ve 4 mücerreddi¹⁸⁹⁰.

Oruç Beyli ve Oruç Gazili

1525'te Anamashlı tâifesi içerisinde iki cemaat halinde bulunan Oruç Beyli aşireti 46 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁸⁹¹. 1563'te Kemer nâhiyesinde Yarıkça ve Sunguruz köyleri ile Kara Hayıt'ta Topçalı köyünde üç bölük halinde bulunan Oruç Beyli aşireti bu tarihte toplam 74 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁸⁹². Kekeçli adıyla da bilinen bir diğer Oruç Beyli cemaati de Kars-ı Maraş'ta Varsaklar arasında kaydedilmişti. Bu cemaatin bölükleri Adana ve Taşköprü'de kışlayıp Meğelgin'de ve perakende olarak yaylamaktaydı¹⁸⁹³. Oruç Gazili cemaatinin Adana'da Kara İsalı nâhiyesinde de bir kolu bulunmaktaydı. Burada Şam Köyü ve Dikili Taş mezzalarını ziraat eden cemaat 1525'te 25, 1572'de ise 9 nefer nüfusa mâlikti¹⁸⁹⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin 1580'de yapılan tahrîrine göre, Oruç Beyli adıyla bir cemaat bulunmamakla birlikte daha önceki tahrîrlerde Maraş havalisinde ismine rastlanmayan Oruç Gazili cemaati vardı. Bu son tahrîrde Cerid tâifesi içerisinde kaydedilen Oruç Gazili diğer adıyla Çakır İsa Oğulları cemaati, Antep tevabiinde Göçmen'de kışlayıp Engizek'i yaylayan 150 nefer nüfusa sahipti¹⁸⁹⁵. Cemaatin Sis Sancağında bulunan kolu ise Kavurgalı tâifesine tâbi olup Maktalaç mezzasında ekiyordu¹⁸⁹⁶.

---

¹⁸⁹⁰ *BOA TD*, nr.155, s.162.; *BOA TD*, nr.998, s.610.; *BOA TD*, nr.218, s.159.

¹⁸⁹¹ *BOA TD*, nr.402, s.131, 170.

¹⁸⁹² *KKA TD*, nr.101, s.78/b–79/b, 114/a.

¹⁸⁹³ *KKA TD*, nr.168, s.33/a.

¹⁸⁹⁴ *BOA TD*, nr.450, s.242.; *KKA TD*, nr.114, s.163/a.

¹⁸⁹⁵ *KKA TD*, nr.116, s.107/a.

¹⁸⁹⁶ Halaçoğlu, (1979), 861.; *KKA TD*, nr.150, s.50/b.

Oruç Hacı

1563'te Karamanlı Yakasında Hindiye köyünde Hasekili, Çörek, Ağviranlı aşiretleri ile birlikte kışlayan Oruç Hacı cemaati toplam 51 nefer nüfuslar vardı. İçlerinde Oruç Hacı'nın nüfusu 26 neferdi¹⁸⁹⁷.

Osmanlı-Osman Veledâni Nökeranı

Tâifenin daha önce Dulkadirli Beyi Halil Bey'in kardeşi Osman Bey'in¹⁸⁹⁸ idaresinde olması hasebiyle Osmanlı adını aldığı anlaşılmaktadır. Osman Veledâni Nökeranı cemaati de Osmanlı tâifesi içerisinde 6 neferden oluşmaktaydı. Bu nökerler sefer olduğunda katılır onlarla birlikte hizmet edip kimseye raiyyet değillerdi¹⁸⁹⁹. Ayrıca Kızıllı tâifesi içinde Antep nâhiyesinde Zembiyye köyünde mütemekkin olan 3 hânelik Osmancılı cemaati¹⁹⁰⁰ ve Pazarcık'ta Kara İbrahim mezrasında ziraat eden Osman Dedeli cemaatine rastlanmaktadır¹⁹⁰¹. 1583'te iki grup halinde Yeni İl Türkmenleri arasında kaydedilmiş olan Osman Dedeli aşireti toplam 36 bennâk ve 27 mücerred vergi nüfusun sahipti¹⁹⁰².

Öte yandan Bozok'ta da Osmanlı adında bir cemaat bulunmaktaydı. İhtimâlen Maraş havalisindeki Osmanlı tâifesinden koparak Bozok'a gelmiş olan cemaat, 1529 tarihinde Çanakçı ve Uruz mezralarında ziraat etmekteydi. 1542 tarihinde iki şube olarak görülen cemaatin bölüklerinden biri Niğde Sancağının Ürgüp merkezinde bulunan Kara Yahyalı isimli mevkide kışlayıp Bozok Sancağında Tutumlu isimli yerde yaylamaktaydı. Son iki tahrîrde cemaatin Alıki nâhiyesinin Evciler (Şehirli Kethüdâ) ile Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinin Çanakçı, Emlâk nâhiyesinde tesadüf edilen Osmanlı (Çanakçı) adlı köylerde sâkin olduğu anlaşılmaktadır. Aşiretin 1529'da 70 hâne ve 7 mücerred, 1542'de toplam 125 hâne ve 8

---

¹⁸⁹⁷ *KKA TD*, nr.168, s.166/a.

¹⁸⁹⁸ Yinanç, (1989), 25.

¹⁸⁹⁹ *BOA TD*, nr.402, s.966.

¹⁹⁰⁰ *BOA TD*, nr.402, s655.

¹⁹⁰¹ *BOA TD*, nr.998, s.431.

¹⁹⁰² Şahin, (1980), 223.

mücerred, 1555 tarihi itibarıyla yerleştikleri köylerde toplam 83 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁰³.

Oynadanlı

Oynadanlı cemaatine adını veren Oynadan'ın soyundan geldikleri için Oynadan veledânı olarak kaydedilen sipahi ve sipahizâdelerden oluşan cemaat, Bertiz tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. 6 neferden ibaret olan cemaat içinde Bozdivan soyundan gelenler de bulunmaktaydı. Oynadan cemaati ise 1525'te Kars kazâsında Karamanlı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olup 33 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusu vardı. Bunlar Hurman nâhiyesinde Öyücek ve Ördekli mezralarını ziraat ediyorlardı¹⁹⁰⁴.

Aşiretin bir kolu ise Bozok havalisinde Demircili tâifesi arasında bulunmaktaydı. Karadere nâhiyesinde Dikilitaş, Küçük Yılan Öyüğü ve Yılanlıca Öyük mezralarında ziraat eden cemaatin daha sonraki tahrîrlere göre Karadere nâhiyesinde kendi adlarıyla kurdukları köyde yerleştikleri anlaşılmaktadır. Bozok'un ilk tahrîrinde 10 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaatin 1555'te Oynadanlı köyünde 27 nefer nüfusu vardı¹⁹⁰⁵.

Ozan ve Ozanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrde Küşne tâifesi içerisinde Ozan ve Ozancılı adıyla iki cemaat bulunmaktaydı. Ozan cemaati berriyelerde kışlayıp Elbistan'ta Sultan Korusu'nu yaylayan 22 hâne nüfusa sahipken¹⁹⁰⁶, Ozancılı cemaati de yine aynı yerde kışlayıp Mancılık'ta Mihir Kulak adlı yeri yaylayan 43 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁰⁷.

Ozanlı cemaatinin bir kolu da 1525'te Kars kazâsında Zâkirli tâifesine bağlı olarak 37 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmişti¹⁹⁰⁸. Ozanlı cemaatleri Keferdiz nâhiyesinde Mezraa (Bekişli), Güvercinlik'te Kara Çorun, Yenice Kale nâhiyesinde Süsük köylerinde ziraat edip

¹⁹⁰³ BOA TD, nr.155, s.295-296.; BOA TD, nr.218, s.65.; BOA TD, nr.315, s.243, 281, 455.; KKA TD, nr.30, s.6/b, 34/b, 117/a.

¹⁹⁰⁴ BOA TD, nr.402, s.329.; BOA TD, nr.998, s.500.; KKA TD, nr.108, s.426.

¹⁹⁰⁵ BOA TD, nr.155, s.193.; BOA TD, nr.998, s.615.; BOA TD, nr.315, s.100.; KKA TD, nr.30, s.56/b.

¹⁹⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.484

¹⁹⁰⁷ BOA TD, nr.402, s.575.; BOA TD, nr.998, s.456.

¹⁹⁰⁸ BOA TD, nr.998, s.488.

kışlamaktaydı. 1563'te bu köylerde 52 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁰⁹. Ozanlı cemaati 1580'de Küşne boyu içerisinde tek cemaat halinde bulunmaktaydı. Kesten Köprü ve Süphan Köprü adlı yerleri kışlayıp müteferrika yerlerde yaylayan cemaatin 19 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹¹⁰.

1555'te Bozok Sancağında Alikî nâhiyesinde görülen cemaat burada Ozan, Kuzucaklı ve Benli Abdal köylerine yerleşmişti. Anılan tarihte bu köylerde 119 nefer kaydedilmişti¹⁹¹¹.

5.16. Ö- Ökle-Ömerli

Ökle

Ökle cemaati, Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahririnde Küşne tâifesi içerisinde Neccarlı aşiretinin bölüğü olarak kaydedilmişti. Bu tahrirde 24 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin Diyarbekir vilâyetinde olduğu bildirilmektedir¹⁹¹². Aşiret Bozulus Türkmenlerine dâhil edildiğinden Maraş Sancağının daha sonraki tahrirlerinde görülmemektedir.

Öksüz Deli

Bozok Sancağında Selmanlı tâifesi aşiretleri arasında yer alan Öksüz Deli aşireti, Delice Özü nâhiyesini yurt tutmuştu. Bu nâhiye dâhilinde Şeyh Bey Kışlası, Kale Deresi, Göllüce, Aygırlı ve Buser Ekinliği mezzaralarını ziraat eden cemaat bu mezzarlardan bazılarını köye dönüştürmüştü. 1555'te Aygırlı, Dam Basan ve Yenice birer köy durumundaydı. 1529'da üç cemaat halinde bulunan Öksüz Deli oymağı toplam 100 nefer nüfusa sahipken, 1555'te yerleştikleri köylerde 109 nefer nüfusları bulunmaktaydı¹⁹¹³. Bu köylerden Yeniceli, Aygırlı, Hisar Bey Kışlası hem Bozok hem Rum defterine kaydedilmiş, iki taraftan tasarruf edilmesi üzerine 1560'da Sivas'a yazılmıştı¹⁹¹⁴.

¹⁹⁰⁹ *KKA TD*, nr.101, s.91,194, 210.

¹⁹¹⁰ *KKA TD*, nr.116, s.301/a.

¹⁹¹¹ *BOA TD*, nr.315, s.276-279.

¹⁹¹² *BOA TD*, nr.402, s.490.

¹⁹¹³ *BOA TD*, nr.155, s.125, 131.; *BOA TD*, nr.998, s.606.; *BOA TD*, nr.315, s.184-185.

¹⁹¹⁴ *BOA TD*, nr.322, s.25, 26, 54.

Öksüz ve Öksüzlü

Maraş'ta bulunan Dulkadirli aşiretleri arasında Öksüz ve Öksüzlü adlarını taşıyan aşiretlere Küreciyân, Eymir ve Anamaslı boyları arasında rastlanmaktadır. Bunlardan Küreciyân boyuna mensup olan Öksüz aşiretinin 1525'te 5 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹¹⁵. Konargöçerlik sahaları hakkında bilgi verilmeyen aşiret, müteakip tahrîrlerde Küreciyân tâifesi içerisinde görülmemektedir. Aynı tarihte Eymir tâifesi içinde Öksüzlü adıyla iki bölük halinde kaydedilen aşiretin 7 hânedan oluşan kısmı Karguluk nâhiyesinde kışlayıp, Sekiler Dağı'nda Tanburacık Deresi'ni yayılmaktaydı. Aşiretin 6 hânelik diğer kolunun ise Bozok nâhiyelerinde bulunduğu kaydedilmiş olmakla birlikte Bozok Sancağı tahrîrlerinde aşiretin ismine tesadüf edilmemektedir¹⁹¹⁶.

1563'te Cüllahlı adıyla da bilindiği kaydedilen Öksüzlü aşireti, Kars-ı Maraş Sancağının Hârûniye nâhiyesinde Kara Kilise yakınlarındaki İne Gazi köyünde ve Aydınlı aşiretiyle birlikte Sunbas'ta Selhacer Köprüsü (Derbent Ağzı) mezrasında ziraat edip kışlamaktaydı¹⁹¹⁷. Dulkadirli Yörüklerinin son tahrîrinde Ağca Koyunlu boyu içerisinde yazılmış olan Öksüzlü aşireti Aslanlı köyünde kışlayan ve Ahır Dağı'nı yaylayan 18 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁹¹⁸.

Ökülü Oğlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesi aşiretleri arasında yer alan cemaat, Berriye'de kışlamakta ve berayada yaylamakta olan 16 hâne vergi nüfusundan mürekkepti. Aşirete Dulkadirliilerin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır¹⁹¹⁹.

Ömerli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Eymir tâifesi içerisinde yer almasına rağmen Diyarbakir'de oldukları kaydedilen Ömerli aşiretinin 48 hâne vergi nüfusu

¹⁹¹⁵ BOA TD, nr.402, s.310.

¹⁹¹⁶ BOA TD, nr.402, s.609.

¹⁹¹⁷ KKA TD, nr.168, s.187/a, 335/a.

¹⁹¹⁸ KKA TD, nr.116, s.135/b.

¹⁹¹⁹ BOA TD, nr.402, s.391.; BOA TD, nr.998, s.453.

bulunmaktaydı¹⁹²⁰. Eski yurtlarına dönmedikleri anlaşılan aşiretin Diyarbekir’de bulunan diğer Eymirli aşiretleriyle birlikte Bozulus’a dâhil edildikleri anlaşılmaktadır. Ayrıca Maraş Kavurgalıları içinde Köycü cemaatine mensup olarak 5 hâne nüfusa mâlik Ömerli adında bir cemaatten başka¹⁹²¹Anamaslı tâifesi içerisinde de Ömer veledi Halil adıyla 2 neferden müteşekkil bir cemaatin daha bulunduğunu ifade etmek gerekir¹⁹²². Rakka’da Beliç nehri iskânına tâbî tutulan Bozulus aşiretleri içerisinde de Ömerli cemaati bulunmaktaydı¹⁹²³.

5.17. P- Palas Arşunî- Poladlı

Palas Arşuni

1525’te Bertiz tâifesi içinde yer alan ve tamamı üç nefer sipahizâde nüfusu bulunan aşirete¹⁹²⁴Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Palutlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilen Palutlu Oğlu cemaati Bayındır’ın Yürek Dağı’nda kışlayıp yine kışlakları yakınında yaylamaktaydı. 1563’te Palutlu adıyla kaydedilmiş olan aşiret, Kars-ı Maraş’ta müteferrik cemaatler arasında bulunmaktaydı. 1525’te 32 hâne olan cemaatin nüfusu 1563’te 37 bennâk ve 16 mücerreden ibaretti¹⁹²⁵.

Parlı

Bozok’ta Süleymanlı tâifesine bağlı olarak yalnızca 1529 tahrîrinde görülen Parlı aşireti, 52 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Cemaatin ziraat ettiği mezzarlar hakkında bilgi bulunmamaktadır¹⁹²⁶.

¹⁹²⁰ BOA TD, nr.402, s.625.; BOA TD, nr.998, s.457.

¹⁹²¹ BOA TD, nr.402, s.419.

¹⁹²² BOA TD, nr.402, s.137.; BOA TD, nr.998, s.445.

¹⁹²³ MAD, nr.8458, s.38.

¹⁹²⁴ BOA TD, nr.402, s.327.

¹⁹²⁵ BOA TD, nr.402, s.390.; BOA TD, nr.998, s.453.; KKA TD, nr.168, s.302/b.

¹⁹²⁶ BOA TD, nr.155, s.55.

Parmaklı

Kuşne tâifesine bağlı olan aşiretin ilk tahrîrde iki bölük halinde Kars'ta ve Amik Abad'ta kışladıkları kaydedilmiştir. 1580'de Kars'a tâbi Dikilice köyü ile Gündüzlü'de Göce adlı yerde kışlayıp müteferrika yerlerde yaylayan aşiretten bazı hânelerin Kınık'ta yerleşmeye başladıkları da tespit olunmaktadır. 1525'te 12 hâne vergi nüfusuna sahip olan aşiret, son tahrîrde 18 bennâk ve 1 mücerred nüfusa mâlikti¹⁹²⁷.

Pazarlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Cerid tâifesine bağlı aşiretlerinden olan Pazarlı cemaatinin ilk tahrîrde konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi bulunmamaktadır. 1580 tarihli sayımda aşiretin Rumkale nâhiyesinde Buzlu Oluğu yaylayıp, yine aynı nâhiyenin Bakırhan köyünde kışladıkları bildirilmiştir. Aşiretin 1525'te 45 hâne olan vergi nüfusu¹⁹²⁸ 1580'de 37 hâne ve 37 mücerreden oluşmaktaydı¹⁹²⁹.

Peçeli

Halep Türkmenlerinin Bayad tâifesine tâbî olan Peçeli aşiretinin¹⁹³⁰ Dulkadirli Türkmenleri arasına bu İl'den koparak katıldıkları anlaşılmaktadır. Liceli adıyla da bilinen Peçeli cemaati, Cerid tâifesi aşiretleri içerisinde yalnızca son tahrîrde yer almaktaydı. Bu sayıma göre Hızır adlı yerde kışlayan cemaatin yaylakları Sivas taraflarında bulunmaktaydı. Aşiretin ilk sayımda 25 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunuyordu¹⁹³¹. 1563'te ise Karamanlı tâifesi içerisinde Mesudlu aşiretinin bir bölüğü olarak kaydedilen Peçeli cemaati, Terazi'de kışlamakta ve Çokak'ta yaylamaktaydı. Aşiretin bu tarihte 6 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu olduğu tespit olunmaktadır¹⁹³².

¹⁹²⁷ BOA TD, nr.402, s.596.; KKA TD, nr.116, s.294/b.

¹⁹²⁸ BOA TD, nr.402, s.374.; BOA TD, nr.402, s.348.

¹⁹²⁹ KKA TD, nr.116, s.121/a.

¹⁹³⁰ Çakar, (2003), 181.

¹⁹³¹ KKA TD, nr.116, s.110/b.

¹⁹³² KKA TD, nr.168, s.60/a.

Pehlivanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Pehlivanlı Veledânı adıyla kaydedilen cemaat, 37 nefer sipahi ve sipahizâdeden oluşmaktaydı. Bu cemaat arûsâne ve ağnâm vergisinden başka, avâriz ve diğer örfi vergilerden muâf tutulmaları karşılığında, uzak sefer olduğunda iki nefer müsellağ ve kemandarla yakın yere sefer halinde ise tümüyle sefer eşmekteydiler. Cemaat Aladinek nâhiyesinde Urba mezrasında kışlamakta yine Aladinek'te Aladinek mezrasında ziraat etmekteydi¹⁹³³. 1563'te aynı nâhiyede cemaatin kışlağı olarak kaydedilen Çakırca Ağıl köyü, Pehlivanlı cemaati tarafından kurulmuştu¹⁹³⁴.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Pehlivanlı Veledânı yerine Ovacık Pehlivanlı adıyla kaydedilen cemaat, yukarıda zikr olunan Çukur Ağıl köyünden başka Araban'da Salur köyünde ve Bakır Han ile Kuzkend adlı yerlerde kışlamaktaydı. Aşiretin bu tarihte 81 bennâk ve 41 mücerred vergi nüfusuna ek olarak içlerinde veledân-ı Pehlivan sıfatıyla yazılan sipahi ve sipahizâdegan 22 nefer muâf da vardı¹⁹³⁵. Maraş'ta 6 nefer sipahinin yaşadığı Pehlivanlı Mahallesi de bu aşiret tarafından kurulmuştu¹⁹³⁶. Evliya Çelebi Maraş'ta bulunan Türkmen kabileleri hakkında bilgi verirken belli başlı aşiretler olarak Zulkadiroğlu, Karakeçili, Develi, Akkoyunlu, Mamalı ve Pehlivanlı aşiretini sayıp Pehlivanlı'nın hepsinin başı olduğunun da aktarmaktadır¹⁹³⁷.

Perakende

Dulkadirliilerin hem Maraş hem de Bozok havalisine dağılmış aşiretleri arasında hangi aşirete mensup oldukları hakkında bilgi verilmeksizin perakende olarak kaydedilen aşiretlere rastlanmaktadır. İhtimâlen bu cemaatler asıl aşiretlerinden bağımsız hareket eden hânelerin bir araya getirilmesiyle hükümet tarafından tanzim edilmiş, böylece bir vergi birimi tesis oluşturulmuştu. Bunlarda Maraş'ta bulunan ve Çağırğan tâifesi arasında yer alan

---

¹⁹³³ *BOA TD*, nr.402, s.338.; *BOA TD*, nr.998, s.429–430.

¹⁹³⁴ *KKA TD*, nr.101, s.148.

¹⁹³⁵ *KKA TD*, nr.116, s.127/a.

¹⁹³⁶ *KKA TD*, nr.101, s.19/a.

¹⁹³⁷ Evliya Çelebi, (1999), 101.

perakende cemaati 1525 yılında 42 hâne¹⁹³⁸Bozok'ta Şam Bayadı tâifesi içerisinde yer alan perakende cemaati ise 1529'da 6 hâne nüfusa sahipti¹⁹³⁹.

Perde Şalı/ Pirde Şalı

Bozok Sancağında Süleymanlı tâifesi içerisinde bulunan cemaat 1529 tarihinde 52 hâne nüfusa sahipti¹⁹⁴⁰. Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde cemaatin ismine rastlanmamaktadır.

Peykli

Bozok Sancağında Demircili tâifesi aşiretleri arasında kaydedilmiş olan Peykli cemaati Alikî nâhiyesinde Boyalık ve Sorgun Hacısı mezarlarında ziraat etmekteydi. 1555 tahrîrine göre Boyalık, aşiretin meskûn olduğu bir köye dönüşmüştü. 1529'da 13 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin, 1555'te Boyalık köyündeki nüfusu 93 nefer, 60 hâne ve 33 mücerreddi¹⁹⁴¹. Günümüzde de Sorgun ilçesine bağlı olan Peykî adlı bir köy bulunmaktadır.

Öte yandan Oruç Bey Bayat'ın, Safevî hizmetinde bulunan Türkmen aşiretleri hakkında bilgi verirken Peykli aşiretinden de bahsetmesi¹⁹⁴², aşiretin bir kolunun da İran'a gitmiş olabileceğini göstermektedir.

Pir Ömer Kethüdâ

Dulkadirli Türkmenlerinin Ağca Koyunlu tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan cemaat ismini kethüdâlarından almaktaydı. Kışlak ve ekinlikleri Hısn-ı Mansur yakınlarında Gülcek adlı yerde bulunan cemaat Dulkadirli Yörükleriyle yaylamaktaydı. 1525'te 13 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır¹⁹⁴³.

---

¹⁹³⁸ BOA TD, nr.402, s.719.

¹⁹³⁹ BOA TD, nr.155, s.260.

¹⁹⁴⁰ BOA TD, nr.155, s.59.

¹⁹⁴¹ BOA TD, nr.155, s.189.; BOA TD, nr.998, s.615.; BOA TD, nr.315, s.284.

¹⁹⁴² Oruç Bey Bayat (İranlı Don Juan), (2014), 33.

¹⁹⁴³ BOA TD, nr.402, s.584.

Pirdam (Ekinli Bey)

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Bertiz tâifesinde kaydedilen ve diğer adı Ekinli Bey olan cemaatin bu sırada 27 hâne ve 1 imâm nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁴⁴. Dulkadir Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde aynı isimle bir cemaat bulunmamakla birlikte 1548 tahrîrine göre Yeni İl'de Pir Dam/ Bir Dam adını taşıyan bir köyün bulunduğu tespit olunmaktadır. Bu köy 1583'te Ali Gürân/ Ali Gören adını almasına rağmen eski adını da korumaktaydı¹⁹⁴⁵. Öte yandan 1580'de Anamaslı boyu içerisinde Ekinli diğer ismi Hacılı olan bir cemaat kaydedilmişti. Ekinli Bey cemaatinin devamı olabileceği akla gelen aşiret, Düden'de kışlayıp Sakar Köprü (Sakız-ı Kebir)'de yaylayan 19 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁴⁶. Ayrıca Dulkadirli aşiretlerinin yayıldığı sahalar arasında yer alan Kayseri Sancağının Kenar-ı Irmak nâhiyesinde Kalye, Kaşın ve Karacain köylerinde yerleşik durumda olan Ekinli adında bir aşirete daha tesadüf edilmektedir¹⁹⁴⁷.

Poladlı

İsmi kethüdâlarından alan Polatlı aşiretine mensup cemaatler, Dulkadirliilerin Bozok kolunda Çiçekli ve Süleymanlı boyları arasında bulunmaktaydı. Asıl kütlesi 43 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuyla Çiçekli tâifesi içerisinde bulunan aşiretin, 4 hânedan oluşan küçük bir bölüğü de Süleymanlı tâifesi içerisinde yer almaktaydı. Bu cemaat Erikli, Çin Timur ve Yoğun Pelid mezralarını ziraat etmekteydi¹⁹⁴⁸. Aşiretin Maraş havalisinde bulunan kolu ise Demircili tâifesi içerisindeydi. Bayındır nâhiyesinde Hams mezrasını kışlayıp ziraat etmekte¹⁹⁴⁹ olan cemaatte 1563'te 6 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusundan başka 5 nefer sipahi de vardı¹⁹⁵⁰. Bozulus'un Orta Anadolu'ya gelmesinden sonra ona dâhil olan Poladlı

---

¹⁹⁴⁴ BOA TD, nr.402, s.334.

¹⁹⁴⁵ Şahin, (1980), 106.

¹⁹⁴⁶ KKA TD, nr.116, s.67/a.

¹⁹⁴⁷ BOA TD, nr.976, s.132.

¹⁹⁴⁸ BOA TD, nr.155, s.76, 153–154. 1529'da Çiçekli tâifesi içerisinde bulunan cemaatin kethüdâsı Polad'ın oğlu Hızır'dı.

¹⁹⁴⁹ BOA TD, nr.998, s.442.

¹⁹⁵⁰ KKA TD, nr.168, s.117/b.

adında bir cemaate rastlanmaktadır. Bunlar, Bozulus'tan ayrılarak Hamid iline giderek burada perakende olmuşlardı¹⁹⁵¹.

5.18. R- Ramazan Hacılı -Resullü

Ramazan Hacılı

Ağca Koyunlu aşiretlerinden olan Ramazan Hacılı aşireti, Şam Vilâyetinde Berriye'de kışlarken, Maraş havalisinde Binboğa'da yaylamaktaydı. Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde 27 hâne ve 14 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin, 1580 tarihli Yörük defterine göre 50 bennâk ve 49 mücerred nüfusu vardı¹⁹⁵².

Öte yandan Bozok'ta Zâkirli kabilesi içinde kaydedilmiş olan Ramazanlı adında bir aşiret daha bulunmaktaydı¹⁹⁵³. Ancak Ramazan Hacılı aşiretiyle ilişkisinin kesin olarak ortaya koymak şimdilik mümkün görünmemektedir. Ramazanlı aşireti, Sorgun nâhiyesinde Gök Öz Ayağı, Veli Deresi, Sarı Çiçek, Yalnız Armud, Büyük Oluk, Beydili, Tuti Mehmed Ekinliği ve Çam Alanı mezralarında ziraat etmekteydi. Aşiret, 1529'da 16 hâne ve 2 mücerred, 1542 tarihinde 31 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁵⁴.

Rebi'li / Rabialı¹⁹⁵⁵

Demrek tâifesine tâbi olan aşiret, Kıraç adlı yerde kışlamakta ve Bertiz'de yaylamaktaydı. Aşiret ilk tahrîrde 7 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusundan mürekkepti¹⁹⁵⁶. Kara Hayıt nâhiyesinde Reb'i (Kazancılı), Örek ve Kıracı köyleri aşiretin ziraat mahallerindendi¹⁹⁵⁷. Sancağın ilk tahrîrinde Rebi'li köyünün 29 hâne nüfusu vardı¹⁹⁵⁸.

¹⁹⁵¹ MAD, nr.10163, s.69.

¹⁹⁵² BOA TD, nr.402, s.583.; KKA TD, nr.116, s.133/b. Maraş merkez kazâsında Ramazan köyü ihtimâlen bu aşiret tarafından kurulmuştu. İlk tahrîre göre bu köy 17 nefer nüfusa sahipti. bk. BOA TD, nr.998, s.424.

¹⁹⁵³ BOA TD, nr.155, s.161.

¹⁹⁵⁴ BOA TD, nr.155, s.161.; BOA TD, nr.998, s.610.; BOA TD, nr.218, s.159, 173.; BOA TD, nr.315, s.149.

¹⁹⁵⁵ Halaçoğlu, (2009), s.1895.

¹⁹⁵⁶ BOA TD, nr.402, s.695.

¹⁹⁵⁷ BOA TD, nr.998, s.430.

¹⁹⁵⁸ BOA TD, nr.998, s.424.

Anılan köylerde yerleştikleri anlaşılan aşiretin 1563'te Kara Hayıt'ta Hurmancık köyünde ziraat edip kışlayan 18 nefer nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁵⁹.

Reisli

İlk olarak 1580 tarihli tahrîr defterinde ismine rastlanan Reisli aşireti, Kızıllı boyuna tâbi olarak kaydedilmişti. Antakya'da kışlayıp yine kışlaklarına yakın yeri yaylayan aşiretin bu sırada 56 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁶⁰.

Resullü

Resullü aşireti Anamaslı tâifesine bağlı aşiretler arasındaydı. Andırın havalisinde kışlayan aşiret, Yenice Kale nahiyesinde yaylamakta ve İlkadin, On Ordu ve Meydan mezralarını ekmekteydi. İlk tahrîrde 16 hâne ve 1 mücerreden ibaret olan aşiretin vergi nüfusunun, 1580'de 26 bennâk ve 20 mücerrede ulaştığı görülmektedir¹⁹⁶¹. Kars kazâsında Selmanlı tâifesi içerisinde yer alan Resullü aşiretinin bir diğer bölüğü ise 3 hâne vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁶².

Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretler arasında Resullü adında bir aşirete rastlanmamakla birlikte bu adı taşıyan mezraa ve köyler bulunmaktaydı¹⁹⁶³. Öte yandan Tarsus Türkmenlerinin Ulaşlı boyuna mensup olan bir Resullü bölümünün varlığını da ifade etmek gerekir¹⁹⁶⁴.

5.19. S- Saçlı Hacı-Sürtülü

Saçlı Hacı

Cerid tâifesine tâbi olan Saçlı Hacı aşireti, Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde 15 hâne vergi nüfusuna sahip olup vergileri icmal defterinde Burnazlı cemaati ile birlikte kaydedilmişti¹⁹⁶⁵.

¹⁹⁵⁹ KKA TD, nr.101, s.116/b, 29/b, 39/a.

¹⁹⁶⁰ KKA TD, nr.116, s.143/b.

¹⁹⁶¹ BOA TD, nr.402, s.119.; BOA TD, nr.998, s.445.; KKA TD, nr.101, s.194/b.; KKA TD, nr.116, s.54/a.

¹⁹⁶² BOA TD, nr.998, s.502.

¹⁹⁶³ BOA TD, nr.155, s.135.

¹⁹⁶⁴ Bilgili, (2000), 43.

¹⁹⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.369.; BOA TD, nr.998, s.452.

Maraş Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde ismine rastlanamayan cemaatin Yeni İl Türkmenlerine Saçlı aşireti adıyla kaydedildiği anlaşılmaktadır. Bu İl'in 1548'de tarihli tahrîrinde yine Cerid tâifesi aşiretlerinden olarak yazılan aşiret yalnızca 2 nefer nüfusa mâlikti. 1583'te Saçlı Ceridi yine Dulkadirli'den Yeni İl'e dâhil edilmiş olan Küçük Hacılı, Çankaralı ve Göce Hacılı ile birlikte vergilerini vermekte olup bu sırada 13 mücerred ve 32 bennâk vergi nüfusuna sahipti. Yeni İl'de Hacik yaylağında yaylayan aşiretin Koyuncu mezrasında da ekinlikleri bulunmaktaydı¹⁹⁶⁶. Günümüzde Yozgat ilinin Şefaati ilçesine bağlı olan Saçlı köyü de bu aşiret tarafından kurulmuş olmalıdır.

Saçma Rub'

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Kars-ı Maraş'ta Osmanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Saçma Rub' cemaati, 1563'te Andırın'da Arıcık ve Arab Ağca mezralarını ekmekte aynı zamanda kışlamaktaydı. Aşiretin büyük kısmı Geben yakınlarında yaylarken bir bölük ise Sis çevresinde kışlayıp müteferrika yaylamaktaydı. Aşiretin 1525'te 83 hâne, 1563'te 38 bennâk ve 30 mücerred vergi nüfusu bulunduğu tespit olunmaktadır¹⁹⁶⁷. Aşiretin eşkınciler arasında bulunan 2 bennâk ve 3 mücerredten müteşekkil küçük bir bölüğünden başka¹⁹⁶⁸ sayyâdlar arasında Gevherli adıyla da bilinen bir bölüğü daha bulunmaktaydı¹⁹⁶⁹.

Sadaka Demircili

Dulkadirli emirlerinden Sadaka Bey'den¹⁹⁷⁰ dolayı bu isimle anıldığı anlaşılan aşiret ilk tahrîrde Kızıllı tâifesine tâbî olup 52 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁷¹. Konargöçerlik ettikleri sahalar hakkında bilgi verilmeyen aşiret, daha sonra Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmiş, XVI. yüzyıl sonunda bu İl'den koparak geri eski aşiretleri arasına dönmüştü. Avşarlardan oldukları bildirilen Sadaka Demircili'nin bu şubesi 1580 tahrîrinde 30 bennâk ve 42 mücerred vergi nüfusuyla yazılmıştı¹⁹⁷².

¹⁹⁶⁶ Şahin, (1980), 225.

¹⁹⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.962.; BOA TD, nr.998, s.438.; KKA TD, nr.168, s.292/a.

¹⁹⁶⁸ KKA TD, nr.168, s.43/b.

¹⁹⁶⁹ KKA TD, nr.168, s.10/b.

¹⁹⁷⁰ Yinanç, (1989), 34.

¹⁹⁷¹ BOA TD, nr.998, s.459

¹⁹⁷² KKA TD, nr.116, s.197/b.

Sadık Hacılı

Bir kolu da Adana Sancağında bulunan aşiretin Maraş kolu Koyuncuyân tâifesine tabiydi. Antakya nâhiyesinde kışlayan aşiret, Zamantı'da Gökçe Tepe'yi yaylamaktaydı. 1525' yılında 25 hâne olan cemaatin vergi nüfusu 1580'de 66 hâne ve 22 mücerredden ibaretti¹⁹⁷³. Aşiretin Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Varsak Öyüğü mezrasında ziraat eden ve Eşekli cemaatine bağlı olan şubesinin ise 1525'te 36 hâne ve 23 mücerred,¹⁹⁷⁴ 1572'de 31 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁹⁷⁵.

Öte yandan Bozok'ta Süleymanlı tâifesine bağlı Sadık¹⁹⁷⁶ Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Sadıklı ve Bekir Sadıklı¹⁹⁷⁷ adlarında cemaatler de bulunmaktaydı.

Sahih İsalı

Selmanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat, Bozok'ta Kanak-ı Zîr ve Sorgun nâhiyelerinde; Kargalı, Tatar Ekinliği, Budak Fakih Viranı, Şah Murad Ağılı, Kavgalıca, Karaca Viran, Budak Fakih Kışlası, Şah Murad Ağılı, Numan Ekinliği, Kalecik Kale mezralarını ziraat etmekteydi. Kanak-ı Zîr nâhiyesinde Şah Murad Ağılı (Şirin Kışlası), Sorgun nâhiyesinde Karaca Viran köyleri cemaat tarafından kurulmuştu. 1529'da 55 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1555 tarihinde kurdukları köylerde 50 nefer nüfus vardı¹⁹⁷⁸.

Saka Mehmedli

Peçenek tâifesi içerisinde bulunan ve ismini aile reisi Saka Mehmed'den alan cemaat iki bölük halinde toplam 20 hâne vergi nüfusuyla yazılmıştı¹⁹⁷⁹. Yalnızca ilk tahrîrde adı geçen cemaate müteakip tahrîrlerde tesadüf edilmemektedir.

¹⁹⁷³ BOA TD, nr.402, s.85.; KKA TD, nr.116, s.25/b.

¹⁹⁷⁴ BOA TD, nr.450, s.69.

¹⁹⁷⁵ KKA TD, nr.114, s.40/a.

¹⁹⁷⁶ 1529 tarihinde aşiret, 40 hâne, 2 mücerred, 1 imâm ve 1 müselleme nüfusa sahipti. bk. BOA TD, nr.155, s.66.

¹⁹⁷⁷ BOA TD, nr.450, s.90, 86.; KKA TD, nr.114, s.27/b, 33/b.

¹⁹⁷⁸ BOA TD, nr.155, s.126-127.; BOA TD, nr.998, s.606.; BOA TD, nr.315, s.129, 163.

¹⁹⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.396.

Sakallı

Sakallı ve Sakaloğlu adlarını taşıyan aşiretler Maraş'ta Demircili, Dokuz ve Küşne tâifeleri içerisinde yer almakta, aşiretin bir kolu da Adana Sancağında bulunmaktaydı. Dulkadirliilerin ilk tahririnde Demircili tâifesine tâbî olarak Kars kazâsında bulunan Sakallı cemaati, yalnızca 6 hâne nüfusa mâlikken¹⁹⁸⁰, aynı tarihte Dokuz tâifesi içerisinde yer alan Sakaloğlu cemaatinin 13 hâne vergi nüfusu vardı¹⁹⁸¹. 1563'te Kars'ta 6 hâne ve 3 mücerred olarak yazılan Sakallı cemaatinin Bayraktepe'de kışlamakta ve Mağara'da yaylamakta oldukları anlaşılmaktadır¹⁹⁸². 1580'de ise Küşne'ye tâbî olarak kaydedilen ve 9 hâne ve 6 mücerreden müteşekkil olan aşiretin kışlakları Adana Sancağında Sarıçam nâhiyesinde bulunmaktaydı¹⁹⁸³. Bu aşiret Adana'da bulunan Sakallı aşiretinin bir parçası olmalıdır. Nitekim Adana'da Yüreğir nâhiyesinde Şeyh Depe yakınlarında Küçük Hurma ve Billur mezralarını ziraat etmekte olan Sakallı aşiretinin 1525'te 43 hâne ve 22 mücerred, 1572'de ise 35 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu vardı¹⁹⁸⁴.

Salavatlı

Bozok'ta Süleymanlı tâifesi aşiretleri arasında bulunan Salavatlı cemaati, Süleymanlı nâhiyesinde Yassı Geçit mezrasında ziraat etmekte olup, 1529'da 2 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Sonraki tahrirlerde Süleymanlı nâhiyesindeki Salavatlı köyü muhtemelen bu aşiret tarafından iskân olunmuştu¹⁹⁸⁵. Öte yandan Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda Salavatlı aşireti ise Kars-ı Maraş Sancağında Karamanlı bağlı olan Mesudlu aşiretinin bir bölümüydü. 1563 tarihinde Salavatlı aşireti "*raiyyet ve raiyyet oğulları olmayıp duâcılar*" oldukları bildirilerek tümüyle muâf kaydedilmiş olan 13 neferden müteşekkildi¹⁹⁸⁶.

¹⁹⁸⁰ BOA TD, nr.998, s.501.

¹⁹⁸¹ BOA TD, nr.402, s.263.; BOA TD, nr.998, s.449.

¹⁹⁸² KKA TD, nr.168, s.113/a.

¹⁹⁸³ KKA TD, nr.116, s.299/b.

¹⁹⁸⁴ BOA TD, nr.450, s.87,108.;KKA TD, nr.114, s.26/b, 40/b, 49/b.

¹⁹⁸⁵ BOA TD, nr.155, s.49, 50.; BOA TD, nr.218, s.123.; BOA TD, nr.315, s.217.; KKA TD, nr.31, s.102/a.

¹⁹⁸⁶ KKA TD, nr.168, s.69/a.

Salih Dinli

Bozok'ta Süleymanlı tâifesine bağlı olarak Süleymanlı nâhiyesinde kaydedilen cemaat 1529 tarihinde 53 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti¹⁹⁸⁷. Aşirete Sancağın müteakip tahrîrlerinde rastlanmamakla birlikte Dulkadirli aşiretlerinin yayıldıkları sahalar arasında yer alan Zamantı kazâsının 1525 tarihli tahrîrinde, 4 hânedan müteşekkil Dinli adında bir cemaatin bulunduğunu ifade etmek gerekir¹⁹⁸⁸.

Salihli

Bozok'ta Süleymanlı tâifesine tâbî olarak kaydedilen aşiret Süleymanlı nâhiyesini yurt tutmuştu. Burada Kurdini mezrasını ziraat eden cemaatin 1529 yılında 13 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁸⁹. Aşirete sancağın daha sonraki tahrîrlerinde tekrar rastlanmamaktadır. Ancak Süleymanlı nâhiyesinde Kurdini adında bir köyün varlığını sürdürdüğü tespit olunmaktadır.

Sallı

Gündeşli'ye tâbî, olan cemaat 1525'te Araban'da Melik, Saycık ve Erid köylerinde yerleşmiş durumda olup bu sırada 34 hâne vergi nüfusuna mâlikti¹⁹⁹⁰. İhtimâlen Maraş'ta Sallı Mahallesi de bu aşiretin ileri gelenleri tarafından kurulmuştu¹⁹⁹¹.

Öte yandan aşiretin konargöçerliği sürdürmekte olan bir bölüğü daha bulunmaktaydı. İlk tahrîrde Maraş Varsakı'nın Bostancı tâifesinde Varsaklardan olarak kaydedilen cemaat, 1568'de ise Üzeyir nâhiyesinde kışlayan iki bölük halinde bulunmaktaydı. İçlerinden münferit olarak Berendi ve Kızılkaya'da kışlayanlar da vardı. Aşiretin 1525'te 13 hâne ve 6 mücerred, 1563'te 96 hâne ve 57 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁹².

---

¹⁹⁸⁷ *BOA TD*, nr.155, s.60.; *BOA TD*, nr.998, s.599.

¹⁹⁸⁸ *BOA TD*, nr.998, s.568.

¹⁹⁸⁹ *BOA TD*, nr.155, s.62.; *BOA TD*, nr.998, s.599.

¹⁹⁹⁰ *BOA TD*, nr.402, s.97.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

¹⁹⁹¹ Anılan mahallede 13 nefer sipahi ve sipahizâde kaydedilmişti. bk. *BOA TD*, nr.998, s.419.

¹⁹⁹² *BOA TD*, nr.402, s.513.; *KKA TD*, nr.168, s.27/b,29/a.

Zamantı Yörükleri arasında Tatar'dan oldukları bildirilen Sallı cemaati¹⁹⁹³ve Niğde Sancağında Şam Ardı nâhiyesinde Sallılar isminde bir cemaat daha bulunmaktaydı¹⁹⁹⁴.

Salur

Bozok'ta Söklen boyuna mensup olan cemaat 1529 tarihinde Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde Çanak Depesi, Dere Kışla, Çomak Depesi, Değirmenci Kışlası, Bağırgan Kışlası, Künbed Kışlası, Karacılar, Gözde Pınar Viranı, Koğalıca, Emirce Fakih Kışlası, Ferhad Kendi ve İnciğiz (Mağara) mezralarını ekmekteydi. 1555'te Kanak-ı Bâlâ'da Derekışla ve Gündekışla köylerinde meskûnlardı. Aşiretin 1529'da 10 hâne ve 1 mücerred, 1542 tarihinde 13 hâne nüfusa vardı¹⁹⁹⁵.

1563'te Kars-ı Maraş'ta Üzeyir nâhiyesinde Varsaklara bağlı olarak 39 neferden ibaret Salurlu (Çörmük) cemaatinden başka¹⁹⁹⁶ Adana'da Kara İsalı'da Aktaş mezrasında kaydedilen bir Salur cemaati daha bulunmaktaydı¹⁹⁹⁷.

Saraycıklı

Göksun nâhiyesinde Göksun Yörükleri arasında kaydedilmiş olan cemaat Göksunlu tâifesine bağlıydı. Bayındır'da kışlayıp Göksun'da yaylayan cemaatin, 1525'te 8 hâne, 1563'te 51 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı¹⁹⁹⁸.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunda Selmanlı boyuna bağlı olarak kaydedilen Saraycıklı cemaati ise Budaközü nâhiyesinde Kışlak-ı Dulkadir Kethüdâ, Kızılca Kışla ve Kışlak-ı Kızıl Hamza mezrasını ekmekteydi. Bozok Sancağının ilk tahrîrinde 87 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu olan¹⁹⁹⁹ cemaate sancağın müteakip tahrîrlerinde rastlanılmamakla birlikte Danişmendli Türkmenleri arasında da Saraycıklı aşiretine tesadüf edilmektedir²⁰⁰⁰.

¹⁹⁹³ BOA TD, nr.998, s.568.

¹⁹⁹⁴ KKA TD, nr.135, s.71/a.

¹⁹⁹⁵ BOA TD, nr.155, s.291.; BOA TD, nr.218, s.75-76, 84.; BOA TD, nr.315, s.221.

¹⁹⁹⁶ KKA TD, nr.168, s.29/b.

¹⁹⁹⁷ BOA TD, nr.450, s.249.; KKA TD, nr.114, s.139/b.

¹⁹⁹⁸ BOA TD, nr.998, s.527.; KKA TD, nr.168, s.146/b.

¹⁹⁹⁹ BOA TD, nr.155, s.129.

²⁰⁰⁰ KKA TD, nr.136, s.245/b.

Sarbanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Çağırğan boyuna tâbî olan aşiret Behisni'de Şeyhkız adlı yeri kışlayıp yaylamakta ve ziraat etmekteydi. 1525'te 4 hâne vergi nüfusu olan aşiretin 1580'de 11 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰⁰¹.

Sarı

Kavurgalı, Zâkirli, Şeyh Leng tâifeleri içerisinde sarı aşiretine mensup şubeler bulunmaktaydı. Bunlardan Kavurgalı tâifesine tâbî olanlar Sunbas ve Sis'te kışlayan iki bölük halinde bulunmaktaydı. Bu bölüklerin yaylaklarıysa Mağara'da bulunmaktaydı. Sarılar aşiretinin Kavurgalı içerisinde bulunan bir diğer şubesi ise Andırın ve Üzeyir'de kışlamakta ve Geben taraflarında yaylamaktaydı. Aşiretin 1563 yılında 117 bennâk ve 103 mücerred nüfusu vardı²⁰⁰².

İlk tahrîrde Anamaslı ve Gündeşli boyları arasında Sarıcalı cemaatleri vardı. Anamaslı'ya bağlı olan cemaat Karguluk'ta Karataş'ta kışlayıp Yoğun Ağacı yaylayan 16 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁰³. Aşiretin Gündeşli boyuna bağlı olan kolu ise aynı tarihte 35 hâne ve bundan ayrılan Mesudlu cemaatinin 2 hâne vergi nüfusu vardı²⁰⁰⁴.

Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesinde Veledân-ı Sarı adıyla kaydedilen ve 1525'te 5 hâne, 1563'te 6 bennâk ve 5 mücerred nüfusa sahip olan cemaat Kırk Göl'de yaylayıp, Alın Pınarı mezrasında kışlamakta²⁰⁰⁵, Şeyh Leng tâifesine tâbî olan 36 bennâk ve 25 mücerred nüfusa sahip bölüğünün kışlakları da Kars'ta iken yaylakları Köstere'de havalisinde bulunmaktaydı²⁰⁰⁶. Aşiretin Sis'te Eğlenli tâifesinin Ayrıdamlı aşiretine bağlı olan bölüğü ise Dulkadir Sancağında Viran mezrasını ekmekteydi²⁰⁰⁷.

²⁰⁰¹ *BOA TD*, nr.402, s.716.; *KKA TD*, nr.116, s.208/a. Göynük nâhiyesinde Meydancık mezrasında ziraat etmekteydiler. bk. *BOA TD*, nr.998, s.434

²⁰⁰² *KKA TD*, nr.168, s.83/b, 81/a, 284/b.

²⁰⁰³ *BOA TD*, nr.402, s141.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

²⁰⁰⁴ *BOA TD*, nr.402, s.97.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

²⁰⁰⁵ *BOA TD*, nr.998, s.489.; *KKA TD*, nr.168, s.98/a.

²⁰⁰⁶ *KKA TD*, nr.168, s.130/b.

²⁰⁰⁷ *KKA TD*, nr.150, s.59/a.

Öte yandan Dulkadirli Türkmenleri arasında Sarıçalı adını taşıyan aşiretler de bulunmaktaydı. İlk tahrîrde Küşne, Dokuz, Demircili tâifeleri arasında bölükleri bulunan Sarıçalı aşireti son tahrîrde Cerid boyuna dâhil edilmişti.

Bunlardan Dokuz boyuna tâbî olan aşiret Binboğa'yı yaylayan 8 hânedan oluşurken²⁰⁰⁸ Küşne boyuna tâbî olan bölüğün 47 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰⁰⁹. Aşiretin asıl kolu ise Demircili boyuna mensuptu. Sis, Yüreğir ve Berendi çevresinde kışlayan Sarıçalı cemaatinden bazı bölükler Kars-ı Maraş'ta bazılarıysa Kayseri taraflarında yaylamaktaydı²⁰¹⁰. 1580'de Cerid içerisinde kaydedilen cemaat 27 bennâk ve 10 mücerred nüfusa sahipti²⁰¹¹.

Sarı Atmacık

Küşne boyuna mensup olan bu küçük cemaat Ayas yakınlarında kışlayıp Göksun'da Kömür deresini yaylayan 9 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰¹². Sarı Atmacık cemaatine müteakip tahrîrlerde tesadüf edilmemektedir.

Sarı Bekirli

Dokuz tâifesine bağlı olan Sarı Bekirli aşireti, Tekak'ta yerleşik durumdaydı. Burada Kavkurdulu mezrası aşiret üzerine yazılmış olup, ziraat ettiklerinde her çift başına güz mevsiminde 50 akça ve bahar mevsiminde 25 akçe olmak üzere çift vergisi vermekteydiler. İlk tahrîrde 24 hâne vergi nüfusu bulunan aşiretin 8 çift ettikleri görülmektedir²⁰¹³.

Sarı Danişmendli

Dulkadirliilerin Kavurgalı ve Küreciyân boyları arasında Sarı Danişmendli aşiretinin şubeleri bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küreciyân kabilesine bağlı olan aşiret birkaç bölük halinde 130 hâne ve 42 mücerred²⁰¹⁴, 1563'te 194 bennâk ve 126

²⁰⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.255.; BOA TD, nr.998, s.448.

²⁰⁰⁹ BOA TD, nr.402, s.535.

²⁰¹⁰ KKA TD, nr.168, s.109/b.

²⁰¹¹ KKA TD, nr.116, s.113/b.

²⁰¹² BOA TD, nr.402, s.599.

²⁰¹³ BOA TD, nr.402, s.209.; BOA TD, nr.998, s.447, 435.

²⁰¹⁴ BOA TD, nr.402, s.283-285, 293.; BOA TD, nr.998, s.449.

mücerred vergi nüfusuyla yazılmıştı. Aşiretin büyük bölümü Göksun'da yaylayıp Kars'ta Balıklağı mezrasında kışlamakta ve aynı zamanda bu mezrayı ekmekteydi. Ayrıca Karamanlı Yakası'nda Kıroğlu yakınındaki Yortan ve Karakütük mezralarıyla, Sunbas'ta Çakraz, Yanalan Pınarı, Falcı Deresi, Sahrınc, Henik Deresi mezraları da ekinlikleri arasındaydı²⁰¹⁵.

Sarı Danişmendli aşiretinin Kavurgalı'ya tâbi olarak kaydedilen bölümü ise Sunbas'ta kışlayıp Mağara'da yaylayan iki bölükten oluşmaktaydı. 1563 yılında bu iki bölümün 52 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰¹⁶. Ayrıca Adana'da Sarıçam nâhiyesinde²⁰¹⁷ ve Kayseri'de Karakaya nâhiyesinde²⁰¹⁸ Sarı Danişmendli şubeleri bulunmaktaydı.

Sarı Emirhanlı

İlk tahrîrde Dokuz boyuna bağlı olarak kaydedilen cemaat, 9 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁰¹⁹. 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında *müteferrika-i yörükân-ı Kars* olarak kaydedilen Sarı Emir cemaatinin 22 bennâk ve 5 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²⁰²⁰. Aşirete Dulkadirli Türkmenlerinin 1580 tarihli tahrîrinde rastlanılmamaktadır.

Sarı Fakihli ve Şuayibli

Andırın Eymirlişi içerisinde olan Sarı Fakihli cemaati, Camustil nâhiyesinde Ağca Kuyucak mezrasında ziraat etmekte olup 1525'te 80 hâne ve 12 mücerred, 1563'te 98 nefer nüfusa sahipti²⁰²¹. Sis Sancağında Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat 1519 yılında 11 hâne, 2 mücerred, 1523–24 tarihli defterde de 16 hâne, 9 mücerred nüfusu bulunmakta, Körpe mezrasını ekmekteydi. Sis'in müteakip tahrîrlerinde bulunmayan cemaatin²⁰²² Kars Kavurgalısi içinde görülmesi Dulkadirli aşiretleriyle birlikte tahrîr

²⁰¹⁵ *KKA TD*, nr.168, s.152/b, 172/b, 175/b, 185/a.

²⁰¹⁶ *KKA TD*, nr.168, s.83/b, 85/b.

²⁰¹⁷ *BOA TD*, nr.450, s.138. *KKA TD*, nr.114, s.77/a.

²⁰¹⁸ Karakaya nâhiyesinde Tokuş köyünü kuran aşiretin, bu köyde 1584'te 38 nefer nüfusu bulunmaktaydı. bk. *KKA TD*, nr.136, s.175/b.

²⁰¹⁹ *BOA TD*, nr.402, s.281.; *BOA TD*, nr.998, s.449.

²⁰²⁰ *KKA TD*, nr.168, s.139/a.

²⁰²¹ *BOA TD*, nr.998, s.438.; *KKA TD*, nr.101, s.60.

²⁰²² Halaçoğlu, (1979), 862.

edildiklerini göstermektedir. Bu bölük 1563'te Berendi'de kışlayıp Mağara'da yaylamakta olup, 1525'te 6 hâne ve 1 mücerred, 1563'te 23 bennâk ve 30 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰²³.

Sarı Hacılı

Maraş'ta Kızıllı ve Varsak, Kars-ı Maraş'ta Kemalli ve Karamanlı, Bozok Sancağında Kızılkocalı boyları arasında şubeleri bulunan Sarı Hacılı cemaatinin Adana, Niğde, Kayseri sancaklarıyla Yeni İl kazâsına dağılmış olan şubeleri de vardı.

İlk tahrîrde Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Sarı Hacılı aşireti, toplu olarak berriyelerde kışlayıp yazları farklı aşiretlerle birlikte dağınık halde yaylayan 24 hâne ve 3 mücerred nüfustan müteşekkildi²⁰²⁴. Aynı tarihte Bostancıyân boyunun Eksalı aşiretiyle birlikte Kınık'ta kışlayan diğer bir Sarı Hacılı bölüğü daha bulunmakta olup bu sırada 7 hâne vergi nüfusuna mâlikti²⁰²⁵. Kars-ı Maraş'ta Kemalli cemaatine bağlı olan 10 hâne ve 3 mücerredden mürekkep bölük de kışları Kuzey Suriye'ye inmekteydi²⁰²⁶. 1563'te Karamanlı tâifesi içerisinde bulunan Sarı Hacılı aşireti Kara Alıncalı cemaatiyle birlikte Kara Hüyük'te kışlayıp Kozcağız'ı yaylamakta olup toplam 22 bennâk ve 10 mücerred nüfusla yazılmıştı²⁰²⁷.

Sarı Hacılı aşiretinin Bozok Sancağında bulunan kolu ise Kızılkocalı kabilesine bağlıydı. Baltı nâhiyesinde Sarı Çiçek, Kaba Bey Kışlası ve Pöhrenkli mezarlarını eken cemaatin daha sonra aynı nâhiyede Sarı Hacılı köyüne yerleşmiş oldukları tespit olunmaktadır. 1529'da 23 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin 1575'te Sarı Hacılı köyünde 119 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁰²⁸. Anılan köy günümüzde Yozgat'ın merkez köyleri arasındadır. Aynı dönemde Niğde Sancağında Develi nâhiyesinde Derecik köyünün de Sarı Hacılı aşireti tarafından kurulduğu görülmektedir²⁰²⁹.

²⁰²³ BOA TD, nr.998, s.491.; KKA TD, nr.168, s.83/a.

²⁰²⁴ BOA TD, nr.402, s.682.

²⁰²⁵ BOA TD, nr.402, s.195.

²⁰²⁶ BOA TD, nr.998, s.509.

²⁰²⁷ KKA TD, nr.168, s.52/b.

²⁰²⁸ BOA TD, nr.155, s.32.; KKA TD, nr.31, s.28/b.

²⁰²⁹ KKA TD, nr.135, s.300/b.

Adana'da Kara İsalı nâhiyesinde Çömlek aşiretine bağlı olarak kaydedilmiş olan bir Sarı Hacılı bölüğü daha bulunmaktaydı. Aksu, Eğrek, Kızıldağ ve Döşbudak adlı yerlerde yaylayan bu bölük 1572'de 76 hâne ve 8 mücerred nüfusa sahipti²⁰³⁰. Yeni İl Türkmenleri arasında Sarı Hacılı Avşarı adıyla görülen ve Kayseri'nin Karataş nâhiyesinde Sarı Hacılı adlarıyla kaydedilmiş olan cemaatlerde aynı aşiretin parçaları olmalıdır.

Sarı Halilli

Bozok'ta Söklen ve Selmanlı kabileleri arasında görülen Sarı Halilli aşireti Karaca Kısık, İnkışla ve Hozman mezarlarında ziraat etmekteydi. Sancağın ilk tahrîrinde 15 hâne vergi nüfusu olan aşiretin Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde Güllüce Viran, Hozman, Gölcügez, İnkışla, Karaca Öyük ve Ecek köylerine yerleştikleri tespit olunmaktadır²⁰³¹.

Sarı Hasanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne tâifesine bağlı olan cemaat iki bölük halinde bulunmakta ve bunlar Pazarcık nâhiyesinde Kızıl Bük adlı yerde kışlayıp Çokak'ta yaylamakta olup cemaatin bu sırada 64 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu vardı²⁰³². 1580'de Sarı Hasanlı cemaati 40 bennâk ve 33 mücerred vergi nüfusundan başka Veledân-ı Sarı Hasan adıyla kaydedilen 12 neferden oluşmaktaydı. Sarı Hasan'ın neslinden gelen ve aynı aileden olan bu 12 nefer Ayas yakınlarında kışlayıp Göksun'da Kiçi Pınar'da ziraat etmekteydi. Ayrıca cemaatin eşkinçiyân içerisinde bulunan bir diğer bölüğü ise 14 neferden oluşmaktaydı²⁰³³.

²⁰³⁰ *KKA TD*, nr.114, s.124/a.

²⁰³¹ *BOA TD*, nr.155, s.284, 290.; *BOA TD*, nr.218, s.78-80, 89, 100-101.; *BOA TD*, nr.315, s.219-220, 222-224.; *KKA TD*, nr.30, s.7/b, 8/b.; *KKA TD*, nr.31, s.89/a. Kızılcıca Kışla, Kuruca Öz ekerler. Peynir yemez, Kavakcaözü, Buğurlu Mahmud, Alişarlı, Yaprak Baş, Gölcügez, Dana Deresi, Ark-ı Haydar Bey, Ballık, Ark-ı Söklen, Ark-ı Zekeriya, Öyük, Hacı Fakih Arkı, Sarı Halilli, Eski Kışla, Bekir Bey Veled-i Dulkadir, Orta Karaca Viran, Eşek Demirci Viranı, Elma, Tacir Ekinliği, Hacı Fakih Arkı, diğer Orta Viran, Körpınar ve Çuvalcık Viranı isimli mezarlarda ziraat etmekteydi. bk. *BOA TD*, nr.322, s.72.

²⁰³² *BOA TD*, nr.402, s.590.; *BOA TD*, nr.998, s.456.

²⁰³³ *KKA TD*, nr.116, s.234/b, 269/a, 304/a.

Sarı İsalı

Sarı İsalı aşiretine mensup cemaatler Kızıllı, Küşne ve Kavurgalı tâifeleri içerisinde temsil olunmaktaydı. Bunlardan Kızıllı tâifesine mensup olan cemaatlerden iki hânedan müteşekkil küçük bir bölüğü 1525'te Derbisak nâhiyesinde Kötel köyüne yerleşmiş durumdaydı²⁰³⁴. Yine Kızıllı tâifesine mensup olmakla birlikte Küşne içerisinde yazılmış olan bir diğer Sarı İsalı cemaati ise aynı tarihte 29 hâne ve 4 mücerred nüfusa sahipti²⁰³⁵. Küşne tâifesine mensup olan cemaat ise Berriye'yi kışlayan Mancılık ve Alaca Çayırı yaylayan 14 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahipti²⁰³⁶. 1563'te tamamıyla Kavurgalı tâifesine dâhil edilen cemaat, Sunbas'ta kışlayıp Mağara'da yaylamaktaydı. Cemaatin 12 hânedan oluşan bir bölüğü ise Sunbas'ta Kaya Pınar köyüne yerleşmişti. Konargöçerliğe devam eden aşiretin bu tarihte 23 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁰³⁷.

Aşiretin Yeni İl Türkmenlerine dâhil edilmiş olan bölüğü, Dutmuş Yurdunda yaylamakta ve Damlalica mezrasında ziraat etmekteydi. Sarı İsalı aşiretinin 1548'de 21 nefer, 1583'te ise 35 mücerred ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı²⁰³⁸.

Sarı İsmaili

Dokuz boyuna tâbî aşiret berayada kışlayıp Gödeli'yi yaylamaktaydı. 1525'te 8 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu olan cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır²⁰³⁹. Ancak 1563'te Kancıyân cemaatleri arasında İsmaili adıyla bir cemaat bulunmakta olup bu sırada 29 bennâk ve 21 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁴⁰. 1580'de ise İsmail Veledâni adıyla eşkinciyan tâifesi içerisinde bir cemaat bulunmaktaydı. Anılan tarihte Kara Hayıt'ta Ağca Taş köyünde kışlayan cemaat Kızık Veledâni cemaatiyle birlikte yürüyen 13 neferden ibaretti²⁰⁴¹.

²⁰³⁴ *BOA TD*, nr.402, s.655.

²⁰³⁵ *BOA TD*, nr.402, s.588.

²⁰³⁶ *BOA TD*, nr.402, s.587.

²⁰³⁷ *KKA TD*, nr.168, s.88/a, 187/b.

²⁰³⁸ Şahin, (1980), 225–226.

²⁰³⁹ *BOA TD*, nr.402, s.214.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

²⁰⁴⁰ *KKA TD*, nr.168, s.26/b.

²⁰⁴¹ *KKA TD*, nr.116, s.232/b.

Sarı Kayalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Zamantı kazâsında Karı Kışlalı aşiretinin bir kolu olarak kaydedilmiş olan Sarı Kayalı cemaati, 61 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna mâlikti²⁰⁴². Dulkadirliilerin Maraş kolunda tekrar adına rastlanmayan cemaatin Bozok havalisine gitmiş olduğu anlaşılmaktadır. Zira Bozok'ta Sekili kabilesine bağlı olarak yazılan Sarıkayalı cemaati bulunmaktaydı. 1529 tarihinde Sarı Kayalı mezrasında ziraat eden bölük 14 hâne nüfusa sahipti. Kendi adlarını taşıyan mezrayı eken cemaat daha sonra Emin Beyli cemaatiyle bu köye yerleşmişlerdi²⁰⁴³.

Sarı Kızlı

Bozok Sancağında Karamanlı-yı Keskin boyuna tâbî olan cemaat, Kırk Kavak mezrasında ziraat etmekteydi 1529 tarihinde 10 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan ve galip ihtimâl mezralarına iskan olan cemaate sancağın sonraki sayımlarında tesadüf edilmemektedir²⁰⁴⁴.

Sarı Mehmed Kethüdâ

Adını kethüdâsından alan cemaat, Dışarıcıyân tâifesine tâbî olup Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 18 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁴⁵. Aşiretin bir kolu erken dönemde Zamantı havalisinde Bulamasın köyüne Kal'acı Karamanlı cemaatiyle birlikte yerleşmişti²⁰⁴⁶. XVI. yüzyılın sonunda Kayseri'nin Köstere nâhiyesinde Çöreğin ve Şelmer köylerinin de Sarı Mehmedli aşiretleri tarafından kurulduğu görülmektedir²⁰⁴⁷. Aşiretin Adana'nın Sarıçam nâhiyesinde bulunan göçerler arasında da bir şubesi bulunmaktaydı²⁰⁴⁸.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde ise konargöçerlik etmeye devam ettikleri tespit olunan ve bu sırada Sarı Mehmedli adıyla anılan aşiretin diğer bölümü Küşne tâifesine

²⁰⁴² BOA TD, nr.998, s.548.

²⁰⁴³ BOA TD, nr.155, s.221.; BOA TD, nr.998, s.592.

²⁰⁴⁴ BOA TD, nr.155, s.205–206.

²⁰⁴⁵ BOA TD, nr.402, s.506.

²⁰⁴⁶ BOA TD, nr.998, s.534.

²⁰⁴⁷ BOA TD, nr.976, s.105.; KKA TD, nr.136, s.222/b.

²⁰⁴⁸ KKA TD, nr.114, s.65/a.

dâhil edilmişti. Sarı Mehmedli cemaati bu sırada Sultan Beli'nde yaylayıp Üzeyir'de kışlamaktaydı. Bu tarihte aşiretin 10 bennâk ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰⁴⁹.

Son tahrîrde aşiretin asıl büyük kısmı sayyâd olarak kaydedilmiş olup bunlar Zamantı'da Havdegil, Yahya Pınarı, Ağcain, İkişce, Kurdini ve Çayşak köylerinde yerleşik durumdaydı. Zamantı'da Yund Dağı'nda Sarı Pınarı, Viranşehir, Çekerağılı, Doğmuş, Elkendin, Beşdepe, Ağca Geçid, Kuşçu Pınarı, Meyalih, Devan, Kırk Pınar, Doğancı, Kara Selvi, Dokuzin, Akköme, Yarhisar, Kızılcasu, Boğurözü, Beşikdepe, Yenice Köme yuvalarının Sarı Mehmedli aşiretinin uhdesindeydi. 1580'de Zamantı'da bulunan tüm kömelerden sorumlu olan bu büyük sayyâd grubunun 283 hâne ve 146 mücerred nüfusu vardı²⁰⁵⁰.

Sarı Mihmadlı, Sevindikli, Yortan, Ömerli

Kavurgalı tâifesi içinde Maraş yöreklerinden olarak birlikte yazılmış olan bu cemaatlerin ilk tahrîrde toplam 11 hâne vergi nüfusları vardı. Bunlardan Sarı Mihmadlı 3 hâne, Sevindikli 1 hâne, Yortan 2 hâne ve Ömerli cemaati 5 hânedan müteşekkildi. Yortan cemaati Güvercinlikte kışlayıp Elbistan'ı yaylarken; Ömerli cemaati Bakraz'da kışlayıp, Hümayun yakınında Gökçe Depe'yi yaylamaktaydı²⁰⁵¹. Bu cemaatlere Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamakla birlikte Halep Türkmenlerinin İnallı tâifesi içerisinde Sevindik Obası adında bir cemaatin olduğunu ve isminin yalnızca 1536 tahrîrinde bulunduğunu eklemek gerekir²⁰⁵².

Sarı Oğlu

Tarsus Türkmenleri içerisinde bulunan Sarı Oğlu cemaati²⁰⁵³, bu ana kütlede koparak Dulkadirli arasına katılmış olmalıdır. Dulkadirli Türkmenleri arasında Cerid tâifesine tâbî olan aşiret ilk tahrîrde Sof Dağı'nı kışlayıp Sivas yakınında Baysal'ı yaylayan 8 hâne ve 3

²⁰⁴⁹ KKA TD, nr.116, s.299/a.

²⁰⁵⁰ KKA TD, nr.116, s.14/a-17/a.

²⁰⁵¹ BOA TD, nr.402, s.419.; BOA TD, nr.998, s.454.

²⁰⁵² Çakar, (2003),195.

²⁰⁵³ Bilgili, (2001), 323.

mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁵⁴. Aşirete Dulkadirlielerin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Sarı Ömerli

Adını kethüdâsından alan Sarı Ömerli cemaati Gündeşli boyuna tabiydi. 1525'te içinde 33 hâne nüfusa sahip olan cemaatin “*Yörüklerdir, kışlakları nâ mâlumdur*” denilerek yaylacılık yaptıkları sahalar hakkında bilgi verilmemiştir²⁰⁵⁵. Aynı tarihte Sarı Ömerli cemaatinin 14 hânedan mürekkep bir diğer bölüğü de Diyarbekir’de bulunmaktaydı²⁰⁵⁶.

Sarıca Ömerli aşiretinin iki kola ayrıldığı bunlardan bir bölüğünün Maraş havalisinde kalırken diğer kolunun Yeni İl Türkmenlerine katıldığı anlaşılmaktadır. Yeni İl’de Sarıca Ömerli olarak kaydedilmiş olan aşiret, Boğaz Hisarı mezarında ziraat etmekte olup 1548’de 10 nefer, 1583’te 42 bennâk ve 42 mücerred nüfusa sahipti²⁰⁵⁷. Kayseri’de Yahyalı kabilesi içerisinde bulunan Sarı Ömerli cemaati de muhtemelen Yeni Türkmenlerinden ayrılmıştı²⁰⁵⁸.

1580’de Sarı Ömerli aşiretinin Yeni İl Türkmenlerinden ayrılarak tekrar eski aşiretleri arasına dönen bölükleri Küşne tâifesi dâhil edilmişlerdi. Sultan Korusu’nda yaylayıp Gündüzlü’de kışlayan, Antep’te Göksüncük, Şam, Saylıca, Yaylacık, Marlıca köyleri ve Antep’in Menbik mezarında bölükler halinde kışlayan aşiretin, bu tarihte 43 hâne ve 33 mücerred vergi nüfusu vardı²⁰⁵⁹.

Sarı Süleymanlı

1563’te Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Sarı Süleymanlı aşireti, Sis’te kışlayıp Mağara’da yaylayan 24 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁶⁰. Kars kazâsında Karamanlı Yakası’nda Pulur köyü de aşiretin ziraat ve kışlak alanlarıydı²⁰⁶¹. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Cerid boyuna tâbî olan ve Behisni’de kışlayıp

²⁰⁵⁴ BOA TD, nr.402, s.349.; BOA TD, nr.998, s.452.

²⁰⁵⁵ BOA TD, nr.402, s.108.

²⁰⁵⁶ BOA TD, nr.402, s.108.; BOA TD, nr.998, s.444.

²⁰⁵⁷ Şahin, (1980), 226.

²⁰⁵⁸ BOA TD, nr.976, s.86.

²⁰⁵⁹ KKA TD, nr.116, s.252/b.

²⁰⁶⁰ KKA TD, nr.168, s.81/a.

²⁰⁶¹ KKA TD, nr.168, s.164/a.

Ağcadağ'ı yayladığı kaydedilen aşiretin, 37 bennâk ve 14 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁰⁶².

Sarı Tanburacı Oğulları

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Anamaslı boyuna bağlı olarak kaydedilen cemaat Antep havalisinde yerleşmiş durumda olup bu sırada 7 bennâk ve 5 mücerred nüfusa sahipti²⁰⁶³.

Sarıca Mesudlu

Andırın Eymirlişi tâifesi içerisinde Sarıca Mesudlu ve Bertiz tâifesi içerisinde de Sarı Mesudlu Veledâni²⁰⁶⁴ adlı cemaatler bulunmaktaydı. Eymirli içinde bulunan bölük Kürtülü mezrasını ziraat etmekte olup ilk tahrîrde 77 hâne ve 12 mücerred nüfusa sahipti²⁰⁶⁵. 1563'te Andırın'da Yoğun Burç, Kuzguncuk, Merte, Kızılca Abad mezralarında ziraat edip kışlayan cemaat 80 hâne ve 71 mücerred nüfusa sahipti²⁰⁶⁶. Bu cemaat içerisinden 14 nefer ise Andırın'da Şeyh adlı şahin yuvasında görevlendirilmiş olan sayyâdlardı²⁰⁶⁷.

Sarıca Osmanlı

Kars-1 Maraş'ta Zâkirli tâifesi aşiretlerinden olan Sarıca Osmanlı aşireti Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 14 hâne vergi nüfusuna sahipken, 1563'te 13 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti²⁰⁶⁸.

Sarım Beyli

Kars kazâsında Karamanlı tâifesinden olan Sarım Beyli cemaati, Mağara'da yaylarken büyük bölümü Yüreğir'de kışlamaktaydı. Aşiretin bir kısmı da Amik'te Kabak Depe ve

²⁰⁶² *KKA TD*, nr.116, s.120/a.

²⁰⁶³ *KKA TD*, nr.116, s.43/b.

²⁰⁶⁴ *BOA TD*, nr.402, s.328.

²⁰⁶⁵ *BOA TD*, nr.402, s.953.

²⁰⁶⁶ *KKA TD*, nr.168, s.309/b.

²⁰⁶⁷ *KKA TD*, nr.168, s.15/b.

²⁰⁶⁸ *BOA TD*, nr.998, s.488.; *KKA TD*, nr.168, s.104/a.

Delikli Taş adlı yerde yaylamaktaydı. Aşiret 1525'te 55 hâne ve 17 mücerred, 1563'te 46 bennâk ve 29 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti²⁰⁶⁹.

Sarım Beyli aşiretinin Bozok kolu ise Demircili ve Karamanlı-yı Keskin tâifeleri arasında bulunmaktaydı. Demircili tâifesine mensup olan cemaat, İsa Fakih ve Beşkız mezralarında ziraat etmekteydi. Karamanlı tâifesine dâhil olan cemaat ise Eşme, Ali Şeyh, Kavacık, Acı Kuyu mezralarında ziraat etmekte olup 24 hâne, 1 mücerred ve 1 imâm nüfusuna sahipti²⁰⁷⁰. Sonraki tahrîrlerde cemaatle ilgili bilgi yer almazken, Akdağ nâhiyesindeki Sarım Bey Kışlası isimli köyün aşiret tarafından kurulduğu düşünülebilir²⁰⁷¹. Sorgun'da Zâkirli tarafından kurulmuş olan Sarımbey köyü²⁰⁷² günümüzde Yozgat merkeze bağlı olarak varlığını sürdürmektedir.

Sarsal

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Eymir tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat, 1580'de Küşne boyu aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Antakya'da kışlayıp Göksun'da Salıncak Kaya adlı yerde yaylayan Sarsal cemaatinin 1525'te 35 hâne olan nüfusu, 1580'de 97 bennâk ve 45 mücerreddi²⁰⁷³.

Sarsal aşiretin bir diğer kolu ise Bozok Sancağında Şam Bayadı aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Akdağ nâhiyesinde ziraat ettikleri Tutak Kilise mezrasına yerleşen cemaat aynı adlı köyün kurucusu olmuşlardır. 1529'da 7 nefer olan cemaatin nüfusu Tutak kilise köyünde 1555'te 22, 1575'da ise 41 neferdi²⁰⁷⁴. Ayrıca cemaatin Danişmendli Türkmenleri arasında da bir bölüğü bulunmaktaydı²⁰⁷⁵

²⁰⁶⁹ BOA TD, nr.998, s.500.; KKA TD, nr.168, s.119/b.

²⁰⁷⁰ BOA TD, nr.155, s.206.

²⁰⁷¹ BOA TD, nr.155, s.185.; BOA TD, nr.315, s.294.; KKA TD, nr.30, s.39/b.

²⁰⁷² BOA TD, nr.322, s.173.

²⁰⁷³ BOA TD, nr.402, s.634.; KKA TD, nr.116, s.279/b.

²⁰⁷⁴ BOA TD, nr.155, s.262.; BOA TD, nr.218, s.63, 67.; BOA TD, nr.315, s.297.; KKA TD, nr.30, s.41/a.

²⁰⁷⁵ Solak, (2002), 148.; Gündüz, (2005), 119.

Satılı

Maraş Varsakı içinde yer alan ve ismine yalnızca 1525'te rastlanan cemaat 11 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁰⁷⁶. Sis Sancağında Savcı Hacılı tâifesi içerisinde Satı Oğlu adıyla kaydedilen cemaat ihtimâlen bu cemaatin parçasıydı. 1525'te 42 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusu olan bu cemaat Döğen Viranı adlı mezrada ziraat etmekteydi²⁰⁷⁷.

Satılmışlı

Bozok'ta Süleymanlı tâifesine bağlı olan Satılmışlı cemaati Boğazlıyan nâhiyesini yurt tutmuştu. İlk tahrîrde Koğalica, İkizin, Kızılca Kışla, Merkeb öldüren mezzaralarında ziraat eden cemaat Kızılca Kışla ve İkizin mezzaralarına yerleşerek aynı adlı köyleri kurmuşlardı. 1529'da 20 nefer olan cemaatin nüfusu, 1555'te Kızılca Kışla (Satılmışlı) ve İkizin köylerinde toplam 29 nefer, 1575'te ise 95 neferdi²⁰⁷⁸.

Savcılı

Karacalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Savcılı cemaati ilk tahrîrde Azir'de kışlamaktaydı.1563'te Andırın'da müteferrik aşiretler içerisinde kaydedilen cemaatin kışlakları değişmemişti. Aşiret, 1525'te 29 hâne ve 4 mücerred, 1563'te 60 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁷⁹. Sis Sancağında Savcı Hacılı adıyla kaydedilen ve Dulkadirli aşiretlerinden de mühim miktarda aşireti bünyesinde bulunduran tâife vardı. Bu ikisi arasında ilgi olduğu anlaşılmaktadır. Sis'te cemaat ahalileri Ulıca-burç, Alevli ve Camusluk mezzaralarını ekmekteydi²⁰⁸⁰.

Savruk Oğlu Aydın Hacı

İlk tahrîrde Peçenek tâifesi içerisinde 3 hâne olarak kaydedilen cemaat Savruk'un oğlu Aydın ve diğer iki oğlundan oluşmaktaydı²⁰⁸¹.

²⁰⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.513.

²⁰⁷⁷ Halaçoğlu, (1979), 863.

²⁰⁷⁸ BOA TD, nr.155, s.82.; BOA TD, nr.998, s.600.; BOA TD, nr.315, s.423.; KKA TD, nr.30, s.99/a-99/b.

²⁰⁷⁹ BOA TD, nr.402, s.935.; BOA TD, nr.998, s.436.; KKA TD, nr.168, s.300/b.

²⁰⁸⁰ Halaçoğlu, (1979), 864.; KKA TD, nr.150, s.42/b.

²⁰⁸¹ BOA TD, nr.402, s.394.; BOA TD, nr.998, s.453.

Saylaklı

İlk tahrîrde Kara Hayıt nâhiyesinde kışlayıp ziraat eden ve Engizek'te yaylayan Saylaklı cemaati Kızıllı boyuna tâbî olup 5 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna mâlikti²⁰⁸². Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde anılan cemaate rastlanmasa da Halep Türkmenleri içerisinde Saylak Bayadı adıyla bir cemaatin daha sonraki dönemlerde de varlığını sürdürdüğü görülmektedir²⁰⁸³.

Sazaklı

İsmi Adana'da ettikleri Sazak mezrasından aldıkları anlaşıl原因 Sazaklı aşiretinin²⁰⁸⁴ bir kolu da Dulkadirli Türkmenlerinin Küreciyân aşiretleri arasında bulunmaktaydı. Bu cemaat Kars-ı Maraş'ta Suyruk adlı mahalde kışlayıp Kömür Deresi'nde ve Andırın'da yaylamaktaydı. 1525'da 61 hâne ve 29 mücerred nüfusu bulunan aşiretin 1580'de toplam 207 nefer nüfusunun 78 bennâk ve 127 mücerredi vergi mükellefiydi²⁰⁸⁵.

Sazyapan

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Anamaslı boyuna mensup olan Sazyapan cemaati Ravendi nâhiyesinde kışlayıp yaylayan yalnızca 5 hâne vergi nüfusundan ibaret küçük bir cemaatti²⁰⁸⁶. Anılan cemaat Dulkadirliilerin sonraki tahrîrlerinde bulunmamaktadır.

Sekili

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kars kazâsında Karamanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Sekili aşiretinin 86 hâne ve 43 mücerred vergi nüfusundan oluşan asıl kolu Bozok'ta Kızılkocalı kabilesi aşiretleri arasında yer almaktaydı²⁰⁸⁷. Bozok sancağının ilk tahrîrinde ziraat ettikleri mezzalar hakkında bilgi verilmeyen Sekili aşiretinin yurtları Baltı

²⁰⁸² BOA TD, nr.402, s.657.

²⁰⁸³ Çakar, (2006), 266.

²⁰⁸⁴ BOA TD, nr.450, s.89.; KKA TD, nr.114, s.41/a.

²⁰⁸⁵ BOA TD, nr.402, s.289.; BOA TD, nr.998, s.450.; KKA TD, nr.116, s.163/a.

²⁰⁸⁶ BOA TD, nr.402, s.137.; İcmâl defterinde aşiretin nüfusu 7 hâne olarak kaydedilmiştir. bk. BOA TD, nr.998, s.445.

²⁰⁸⁷ BOA TD, nr.998, s.496.

nâhiyesiydi. Sancağın müteakip tahrîrlerinde aynı nâhiyede Sekili aşiretinin İğde Kışla, Köse Yusufu, Pir Kulu Kışlası, Dere Kışla (Elsiz İbrahim), Yassı Kışla Köycülü (Ağcasaz), Yozkışlası ve Baltı Sarayı; Delice Özün'de Veli Kışlası köylerine yerleştikleri tespit olunmaktadır. 1529 tarihinde 167 hâne, 6 mücerred, 5 imâm ve 4 müsellemler nüfusa sahip olan cemaat, 1555 tarihinde bahsedilen köylerde 313 nefer, 1575'te toplam 904 nefer olarak kaydedilmişti²⁰⁸⁸.

Selamlı

Bozok'ta Söklen tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat Selamlı ve Ağsak Fakı mezralarında ziraat etmekteydi. 1529'da 9 hâne ve bir mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaate Dulkadirli sahasında yapılan daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır. Ancak 1555 ve 1575 tarihli tahrîr defterlerinde Söklen tâifesi tarafından iskân edilmiş olan Selam Kavağı adında bir köyün bulunduğu nazara alınırsa bu köyün Selamlı cemaatinin yerleştiği düşünülebilir²⁰⁸⁹.

Selman Fakihli

1525'te Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen Selman Fakihli diğer adıyla İsa Hanlı cemaati 18 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipken²⁰⁹⁰ aynı tarihte Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesi içerisinde yer alan Selman Fakihli cemaati 13 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna mâlikti²⁰⁹¹. Bu cemaatin 1563'te 11 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunuyordu. Bu tahrîre göre Adana'da kışlayan cemaatin yaylakları ise Aksaray taraflarında bulunmaktaydı²⁰⁹².

1580'de Cerid tâifesine bağlı olan Selman Fakihli cemaati 45 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁹³. Öte yandan Bozok havalisinde XVI. yüzyıl tahrîrlerinde Selman

²⁰⁸⁸ BOA TD, nr.155, s.29.; BOA TD, nr.315, s.10, 40, 41, 44, 46.; KKA TD, nr.31, s.8/b, 25/b-30/b, 86/a.

²⁰⁸⁹ BOA TD, nr.155, s.306.; BOA TD, nr.315, s.247.; KKA TD, nr.30, s.19/a.

²⁰⁹⁰ BOA TD, nr.402, s.481.

²⁰⁹¹ BOA TD, nr.998, s.489.

²⁰⁹² KKA TD, nr.168, s.104/a.

²⁰⁹³ KKA TD, nr.116, s.111/a.

Fakihli adıyla bir cemaat olmamakla birlikte günümüzde Yozgat merkeze bağlı olarak Salman Fakılı köyü bulunmaktadır.

Selmanlı

Maraş havalisinde bulunan Dulkadirli aşiretleri içerisinde Gündeşli, Küşne, Selmanlı tâifeleri arasında yer alan Selmanlı aşireti Bozok havalisinde ayrı bir tâifeye de isim vermişti. Maraş'ta Küşne boyu içerisinde yalnızca ilk tahrîrde rastlanan cemaat Selmanlı aşiretine bağlı bir kol olan yalnızca 8 hânedan müteşekkil Sofıyanlı cemaatıydı²⁰⁹⁴. Gündeşli tâifesine bağlı olan Selmanlı aşireti ise Antep'te İkizce köyünde sakin olmakla birlikte, Göksun kenarında kışlayıp Pazarcı adlı mahalde yaylamaya devam etmekte olan 48 hâne ve 1 imâm nüfustan mürekkepti²⁰⁹⁵. Aynı tarihte Gündeşli boyu içerisinde bulunan Selmanlı aşiretinin Başlı bölümü 16 hâne, Selmanlı ile birlikte yaylayıp kışlayan Dedeşli bölümü ise 10 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁰⁹⁶.

1580'de Gündeşli içerisinde Başlı adıyla da bilinen Selmanlı aşireti 326 nefer, 277 bennâk ve 44 mücerred vergi nüfusuyla büyük bir aşiret durumundaydı. Behisni'de Keklice ve Cami Öyüğü köyleri ile Fırat kenarında Çandarlı (Sağır) köyünde ve Göksun'da bölükler halinde kışlayan Selmanlı cemaatleri kışlakları çevresinde ve Bey Dağı taraflarında yaylamaktaydılar²⁰⁹⁷.

Öte yandan 1563'te Kars-ı Maraş Sancağında Selmanlı adıyla bir tâife bulunmakta olup Selmanlı cemaati bu tâifeye isim vermiş durumdaydı. Bu cemaatler içerisinde Selmanlı veledânı olarak kaydedilen 10'u sipahiden oluşan toplam 18 nefer, ihtimâlen tâifeye isim veren boybeyinin neslinden gelmekteydi. Sunbas'ta Kilisecik yakınlarında Reşit isimli köyde kışlayan Selmanlı cemaatleri Mağara'da yaylamaktaydılar. Bunun yanında Şeyh Kendi mevki ve Sis çevresi Selmanlı cemaatlerinin kışladıkları alanlardandı. Bununla birlikte Sunbas'ta Dink Burnu ve Yumru Kilise havalisinde de yaylayan bölükler bulunmaktaydı. Cemaatin Kars-ı Maraş'ta Selmanlı tâifesi içerisinde 105 nefer nüfusu tespit

²⁰⁹⁴ *BOA TD*, nr.402, s.480–481. Sufıyanlı cemaatinin bir şubesi de Halep Türkmenleri arasında bulunmaktaydı. bk. Çakar, (2006), 206.

²⁰⁹⁵ *BOA TD*, nr.402, s.98.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

²⁰⁹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.98.; *BOA TD*, nr.402, s.99.; *BOA TD*, nr.998, s.444.

²⁰⁹⁷ *KKA TD*, nr.116, s.210/b.

edilmektedir²⁰⁹⁸. Ayrıca Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesi içerisinde Sarı Selmanlı adında bir cemaat daha bulunmaktaydı. Mağara'da yaylayıp Sis'te kışlayan bu cemaat, 1525'te 34 hâne ve 8 mücerred, 1563'te 24 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁰⁹⁹.

1529'da Bozok Sancağında ayrı bir tâife olarak kaydedilen Selmanlı aşiretinin, sipahizâdegan-ı evlâd-ı Selman olarak kaydedilen 4 bölüğünde toplam 66 nefer bulunmaktaydı²¹⁰⁰. Selmanlı cemaati 1555'te Sorgun nâhiyesinde Karıcak (Kimgeldi), Kırkpınar ve Eyinarkacı köylerinde, Deliceözü nâhiyesinde Körpeli köyünde ve Emlâk nâhiyesinde Naga köyünde yerleşmiş olan 5 bölük halindeki 161 nefer nüfusla yazılmıştı²¹⁰¹. Ayrıca Niğde Sancağının Bor nâhiyesinde Medazi köyü²¹⁰² ve Kayseri'nin kenar Irmak nâhiyesinde Seyyidler köyü de Selmanlı aşireti tarafından kurulmuştu²¹⁰³.

Senalı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Osmanlı tâifesine bağlı olan Senalı aşireti 9 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmişti²¹⁰⁴. Anılan cemaate Dulkadirlilerin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Sevinçli

Sevinçli aşiretine mensup olan şubeler, Dulkadirlilerin Anamaslı, Gurbet²¹⁰⁵ ve Küşne boyları arasına dağılmış durumdaydı. Bunlardan Anamaslı tâifesinde bulunan bölüklerden küçük gruplar halinde Güvercinlik'te ve Sevinçli'nin Demircioğulları obası Behisni'ye bağlı Matin köyünde yerleşik durumdaydılar. Aşiretin Fakıcıklı adlı obası Şam taraflarında kışlayıp Maraş dâhilinde yaylarken, konargöçerliği sürdüren diğer küçük gruplar Maraş dâhilinde yaylayıp kışlamaktaydı. Anamaslı boyuna tâbî olan üç cemaatin 1525 yılında 58

²⁰⁹⁸ *KKA TD*, nr.168, s.75/a-76/b, 179/a, 180/b, 186/a-b.

²⁰⁹⁹ *BOA TD*, nr.998, s.491.; *KKA TD*, nr.168, s.81/a.

²¹⁰⁰ *BOA TD*, nr.155, s.122, 127, 134, 138.

²¹⁰¹ *BOA TD*, nr.315, s.153, 154, 187, 439.

²¹⁰² *KKA TD*, nr.135, s.117/b.

²¹⁰³ *BOA TD*, nr.976, s.134.; *KKA TD*, nr.136, s.167/b.

²¹⁰⁴ *BOA TD*, nr.402, s.967.

²¹⁰⁵ Gurbet tâifesine bağlı olan birkaç hânedan müteşekkil Sevinçli bölüğünün yaylak kışlak sahası hakkında bilgi bulunmamaktadır. bk. *BOA TD*, nr.402, s.545.

hâne ve 27 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁰⁶. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahririnde Anamaslı içerisinde bulunan Sevinçli bölüklerinin Andırın'da kışlayıp Üzeyir ve Amik'te kışlamaya devam ettikleri tespit olunmaktadır. Bu sırada üç cemaat halindeki aşiretin 154 hâne ve 155 mücerred vergi nüfusundan başa 11 muâf nüfusu vardı²¹⁰⁷.

Sevinçli'nin Küşne boyuna tâbî olan kolu ilk tahrirde Hârûniye'de Kara Dere Ağzını kışlamakta ve Elbistan havalisinde yaylamaktaydı. Kışlaklarında ziraatla da uğraşan cemaatin 1580'de de konargöçerlik ettikleri sahanın değişmediği görülmektedir. Bu şubenin 1525'te 7 hâne, 1580'de 8 bennâk ve 2 mücerred nüfusu tespit olunmaktadır²¹⁰⁸.

Öte yandan 1570'de Kayseri'de Köstere nâhiyesinin Kelken mezrasını ettikleri kaydedilen 33 neferden müteşekkil Sevinçli cemaatinin de Dulkadir İlinden kopmuş oldukları akla gelmektedir²¹⁰⁹.

Sevindikli

Dulkadirli Türkmenlerinin yalnızca ilk tahririnde ismine rastlanan ve yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi verilmeyen Sevindikli cemaatlerinin Küşne ve Maraş Kavurgalı boyuları arasında küçük bölükleri vardı²¹¹⁰. 1525'te Küşne içerisinde 5 hâne ve 1 mücerred, Maraş Kavurgalı içerisinde 1 hâne vergi nüfusuyla bulunan bu cemaatler, Adana'da Kara İsalı nâhiyesinde büyük bir nüfusa sahip olan Orduyu Sevindik Beyli aşiretinden koparak Dulkadirli aşiretleri arasına karışmış olmalıdır²¹¹¹.

Seydi Ali

Dulkadirli Türkmenlerinin Elci boyu aşiretlerinden olan Seydi Ali cemaati, 1525'te iki cemaat halinde 93 hâne ve 22 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Müteakip tahrirlerde aşirete tesadüf edilmemektedir²¹¹².

²¹⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.120-123.; BOA TD, nr.998, s.445.

²¹⁰⁷ KKA TD, nr.116, s.45/b, 47/a, 50/b.

²¹⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.545.; KKA TD, nr.116, s.289/a.

²¹⁰⁹ BOA TD, nr.976, s.104.

²¹¹⁰ BOA TD, nr.402, s.419, 575.; BOA TD, nr.998, s.456.

²¹¹¹ BOA TD, nr.450, s.213.; KKA TD, nr.114, s.129/b.

²¹¹² BOA TD, nr.402, s.422.; BOA TD, nr.998, s.454.

Seydi Hacı

Zâkirli aşiretlerinden olan Seydi Hacı ilk tahrîrde Kars-ı Maraş'ta Firuzlu cemaatinin bölüklerinden biri olarak kaydedilmişti olup bu sırada 64 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti²¹¹³. 1563'te aynı tâife içerisinde ancak bu kez müstakil olarak yazılan cemaat, Adana'da kışlayıp ve Kars-ı Maraş'ta Mağara'da yaylamaktaydı. Aşiretin 71 bennâk ve 45 mücerred vergi mükellefi bulunan toplam 118 nefer nüfusu arasında²¹¹⁴ 15 neferlik bir bölük Çağşındı köprüsünün tamir ve termimiyle görevli olan meremmâtçılardı. Bu cemaat, Karamanlı Yakasında Çağşındı mezrasını da ekmekteydi²¹¹⁵. Ayrıca Kayseri'de Karahisar nâhiyesinde Mescidli köyüne yerleşmiş olan bir Seydi Hacı aşireti bölüğü daha tespit olunmaktadır²¹¹⁶. Kati olarak ortaya koymak mümkün olmasa da aşiret Dulkadir ilinden kopmuş olmalıdır.

Seydiler

Küreciyân boyuna mensup olan Seydiler cemaati ilk tahrîrde iki bölük halinde kaydedilmişti. Bunlardan ilki Hârûniye'de kışlayıp Ahsen Dere yakınlarında Olduran/Öldüren adlı mezrada hem yaylayıp hem de ziraat ederken, Rabilli adıyla da bilinen bir diğer bölüğü Turud adlı mezrada kışlayıp yine Ahsen Dere yakınlarında yaylamaktaydı. 1525'te 71 hâne ve 12 mücerred ve 2 imâm olan cemaat nüfusu, 1580'de 84 bennâk ve 90 mücerredten oluşmaktaydı²¹¹⁷. Aşiretin Adana'nın Sarıçam nâhiyesinde bulunan kolu ise Sis'te Gürce Viran mezrasında ziraat etmekte olup Yıvalı aşiretinin obalarından biri olarak tahrîr edilmişti²¹¹⁸.

Sincarlı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küreciyân aşiretleri arasında bulunan Sincarlı cemaati, Karguluk'ta kışlayıp Elbistan'da Çiftlik adlı yerde yaylayan yalnızca 8 hâne ve 3

²¹¹³ BOA TD, nr.998, s.488.

²¹¹⁴ KKA TD, nr.168, s.94/a.

²¹¹⁵ KKA TD, nr.168, s.94/a, 177/b.

²¹¹⁶ BOA TD, nr.976, s.137.; KKA TD, nr.136, s.178/b.; KKA TD, nr.135, s.272/b.

²¹¹⁷ BOA TD, nr.402, s.291.; BOA TD, nr.998, s.450. KKA TD, nr.116, s.171/a.

²¹¹⁸ BOA TD, nr.450, s.169.; KKA TD, nr.114, s.80/a.

mücerred vergi nüfusuna sahip küçük bir cemaatti²¹¹⁹. Dulkadirli Türkmenlerinin müteakip tahrîrlerinde Sincarlı cemaati bulunmamakla birlikte Yeni İl Türkmenlerinin Yabaneri aşiretleri arasında Sincarlı Eymiri²¹²⁰ adıyla bir cemaatten başka Halep Türkmenlerinin Eymir tâifesinde Dünderli Eymiri aşiretinin Sincarlı ve Sincarlı Eymiri adıyla iki cemaatinin bulunduğu görülmektedir²¹²¹. Bu itibarla Dulkadir İline de Halep Türkmenlerinden koparak katılan cemaat yerleşik hale gelmiş olabileceği gibi eski aşiretleri arasına da dönmüş olabilir.

Sofi ve Sofıyanlı

Halep Türkmenleri arasında da bir kolu bulunan Sofıyanlı aşiretinin²¹²², Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Kızıllı tâifesi içerisinde 6 hânedan oluşan Sofi adında bir bölüğünden başka²¹²³, Küşne tâifesi içerisinde biri Selmanlı diğeri Dibaceli aşiretinden olduğu kaydedilen Sofıyanlı adında iki bölüğü daha bulunmaktaydı. Bunlardan Selmanlı aşiretine mensup olan cemaat Kara Hayıt nâhiyesinde Sofıyan adlı köyde kışlayıp ziraat etmekte ve Elbistan'da Cece Öyüğü'nü yaylamaktaydı. Dibaceli aşiretine mensup olanla birlikte Sofıyanlı bölüğünün toplam 13 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı. 1580'de ise tamamıyla Eymirli tâifesi içerisinde yer alan cemaat, Antakya'da kışlayıp Binboğa'yı yaylayan 15 bennâk ve 16 mücerred vergi nüfusundan mürekkepti²¹²⁴.

Soysalı

Küreciyân boyundan olan Soysalı aşireti, ilk tahrîrde üç bölük halinde toplam 60 hâne ve 28 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Aynı tarihte Adana'da Sarıçam nâhiyesinde defter harici olarak kaydedilen ve sancağın daha sonraki tahrîrlerinde bulunmayan²¹²⁵ Soysalı şubelerinin de Dulkadirli aşiretlerine katıldığı anlaşılmaktadır. Bu katılımlarla büyük bir nüfus varlığına mâlik olan Soysalı aşireti, 1580'de Güvercinlik, Berendi, Hârûniye, Karamanlı Yakası ve Andırın'da kışlayan Göksun'da Sügelen ve Kabaktepe'de yaylayan aşiret, Bağdatlı ve Yakup Kethüdâ adlarını da alan bölükleriyle toplam 670 nefer

²¹¹⁹ BOA TD, nr.402, s.297.

²¹²⁰ Şahin, (1980), 265.

²¹²¹ Çakar, (2006), 190, 268.

²¹²² Çakar, (2006), 206.

²¹²³ BOA TD, nr.402, s.664.

²¹²⁴ BOA TD, nr.402, s.480, 482.; KKA TD, nr.116, s.264/b.; BOA TD, nr.998, s.428.

²¹²⁵ BOA TD, nr.450, s.151.

nüfusuna ulaşmıştı. Aşiretin içerisinde bulunan Şeyh İbrahim Dervişleri, Alaüddevle ve Ali Bey'den tarafından meşâyih hizmetleri mukabilinde avâriz-ı divâniyye ve tekâlifi örfiyyeden muâf tutulmuşlardı²¹²⁶.

Ayrıca Soysalı aşiretinin bir kolu da Yeni İl Türkmenlerine dâhil olmuştu. Bu İl'de 1583'te 25 bennâk ve 3 mücerred nüfusu bulunan cemaat, Malatya'da kışlamakta ve Aşudi nâhiyesine bağlı Ağca Kala mezrasında ziraatçilik yapmaktaydı²¹²⁷.

Sökmenli

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda Dokuz boyu aşiretleri arasında yer alan Sökmenli aşireti, Zeytun nâhiyesinde Öz mezrasını ziraat edip kışlamaktaydı²¹²⁸. 1580'de aşiretin bölükler halinde Azir, Adana, Yüreğir ve Üzeyir'de topraklarında kışladıkları ve bu sırada toplam 78 bennâk ve 62 mücerred vergi nüfusuna sahip oldukları tespit olunmaktadır²¹²⁹.

Öte yandan Sökmen aşiretinin Bozok Sancağında da kalabalık bir kolu bulunmaktaydı. Sancağın ilk tahririnde Söklen aşireti kendisine bağlı Sarı Halilli ve Kara Çerçili cemaatleriyle birlikte 15 ayrı küçük şubeye ayrılmıştı. Bazıları birkaç hânedan oluşan bu bölüklerin ayrı ayrı cemaatler gibi yazılmasının nedeni ziraat ettikleri müstakil mezralara sahip olmalarıdır²¹³⁰. 1555'te Söklen aşiretinin büyük ölçüde yerleşik halde oldukları görülmektedir. Kanak-ı Bâlâ'da Yahya Sarayı, Beşdepe, Bircepınar, Selam Kavağı ve Baraklı (Pirvelikışlası) köyleri Söklen cemaatleriyle meskûn durumdaydı. 1529'da 69 nefer olan aşiretin nüfusu, yerleşmiş oldukları köylerde 1555 yılında 205 nefer, 1575'te 374 nefer olarak tespit olunmaktadır²¹³¹.

²¹²⁶ BOA TD, nr.402, s.287-288, 304.; BOA TD, nr.998, s.449, 450.; KKA TD, nr.168, s.171/a.; KKA TD, nr.116, s.158/a.

²¹²⁷ KKA TD, nr.604, s.318-319.

²¹²⁸ KKA TD, nr.101, s.180.

²¹²⁹ KKA TD, nr.116, s.87/a.

²¹³⁰ Söklen cemaatlerinin ziraat ettikleri mezralar, Birce Pınar, Beş Depe, Bağçecik, Çukur Viran, Bayrak Başı, Selam Kavağı, Bağçecik, Şehirli Kethüdâ, Arpalık ve İncesu, Kozcuğuz, Ağın Öyük, Karçak mezralarıydı. BOA TD, nr.155, s.283-290.; BOA TD, nr.998, s.628-629.

²¹³¹ BOA TD, nr.315, s.228, 238, 239, 247, 248.; KKA TD, nr.30, s.15/a, 15/b, 19/a, 10/a, 20/a.

Söylemezli

Dulkadirli Türkmenlerinin Anamaslı ve Cerid tâifeleri arasında bölükleri bulunan Söylemezli aşireti, 1525'te toplam 66 hâne ve 10 mücerred, 1580'de ise 57 bennâk ve 51 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Anamaslı boyuna mensup olan cemaat Andırın'da kışlayıp Mencik'i yaylarken, Cerid'e bağlı olan bölük Behisni'de Arklıca adlı yerde kışlayıp, Akdağ'da yaylamaktaydı²¹³².

Sözeli/Sonlu

Dulkadirliilerin yalnızca ilk tahrîrinde Demrek aşiretleri arasında görülen Sözeli aşireti, 15 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti²¹³³. Aşiretin daha sonra Yeni İl Türkmenlerine katıldığı tespit olunmaktadır. Yeni İl'in 1583 tarihli tahrîrinde 11 bennâk vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan aşiretin yine kışlamak üzere Kars kazâsına geldikleri anlaşılmaktadır²¹³⁴.

Subaşı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat 1525'te Bayındır nâhiyesinde kışlayıp Göksun'da Kara Çay'ı yaylamakta ve yaylaklarında açtıkları arazileri ekmekteydiler. 1525'te 22 hâne nüfustan oluşan bu cemaate müteakip tahrîrlerde rastlanmamaktadır²¹³⁵.

Sultan Divitdârı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Bertiz tâifesi içerisinde Sultan Divitdârı Veledânı adıyla kaydedilen cemaat, içinde Sultan Divitdârı ve onun oğlu Estimur'un da bulunduğu 6 nefer sipahiden oluşmaktaydı²¹³⁶. Cemaatin Küreciyân içerisinde bulunan bölümü ise 69 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Anılan cemaat Güvercinlik'te gümüş madeninden kazanç

---

²¹³² BOA TD, nr.402, s.119, 349.; BOA TD, nr.998, s.452, 445. KKA TD, nr.116, s.54/a, 118/b, 120/b.

²¹³³ BOA TD, nr.402, s.694.

²¹³⁴ KKA TD, nr.604, s.230.

²¹³⁵ BOA TD, nr.402, s.111.; BOA TD, nr.998, s.444.

²¹³⁶ BOA TD, nr.402, s.326.

elde ettiklerinden küre vergisi de ödemekteydiler²¹³⁷. 1580’de cemaatin 144 nefer nüfusu bulunmaktaydı²¹³⁸.

Sultan Hacı

Cerid boyuna mensup olan cemaat ismini kethüdâları Sultan Hacı’dan almakta olup 1525’te aşiretin başında Sultan Hacı’nın oğlu Hüseyin Fakih bulunmaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Diyarbakir’de oldukları kaydedilen cemaatin 39 hâne nüfusu bulunmaktaydı²¹³⁹. Bu cemaat aynıyla Bozulus’a kaydedilmiş orada diğer Sultan Hacı cemaatlerinden ayrılmak için Cerid Sultan Hacı adıyla kaydedilmişti. Bozulus’ta 1540’da 33 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuyla yazılan cemaat Dulkadirli defterinde ismi kayıtlı olan kethüdâ Sultan Hüseyin Fakih tarafından idare edilmekteydi²¹⁴⁰. Bozulus’un II. Selim döneminde yapılan tahrîrinde 98 hâne ve 22 mücerred vergi nüfusuna ulaşan Sultan Hacı cemaatine Bozulus’un Orta Anadolu’ya göçü sırasında rastlanmamaktadır. Bu durum cemaatin Bozulus’un göçüne katılmadığı veya Dulkadir iline tekrar döndüğünü düşündürmektedir²¹⁴¹.

Sülemişli

Sis Sancağını yurt tutmuş olan Sülemişli cemaati, Savcı Hacı’ya bağlı olarak Kızılca Kilise ve Narlıca mezralarında ziraat etmekteydi. Bugün Feke kazâsına tâbi Sülemişli ismini taşıyan bir köyün mevcut olması aşiretin aynı bölgede iskân olduklarını akla getirmektedir²¹⁴². Öte yandan Bozok havalisinde ilk tahrîrlerde bulunmayan ve ilk olarak 1555’te Karadere nâhiyesinde Ağcataş (Kubat Beyli) köyünde yerleşmiş olarak kaydedilen Sülemişli cemaatinden bir bölük bulunmaktadır. Bu cemaat de ihtimâlen bölgeye Sis Sancağından gelmişti²¹⁴³.

²¹³⁷ BOA TD, nr.402, s.305.; BOA TD, nr.998, s.450.

²¹³⁸ KKA TD, nr.116, s.165/b.

²¹³⁹ BOA TD, nr.402, s.344.; BOA TD, nr.998, s.451.

²¹⁴⁰ BOA TD, nr.200, s.967.

²¹⁴¹ Gündüz, (2007), 123.

²¹⁴² Halaçoğlu, (1979),865.; KKA TD, nr.150, s.38/b.

²¹⁴³ BOA TD, nr.315, s.84.; KKA TD, nr.31, s.47/b.

Süleyman Dedeli

Şam Bayadı'na tâbi olan cemaat Bozok'ta Akdağ nâhiyesini yurt tutmuştu. 1529'da perakende oldukları kaydedilen cemaatin Sakarca Kara mezrasında ziraat ettikleri, 1555'te de Yayıcı Oğlu Kışlası köyüne yerleştikleri anlaşılmaktadır. 1529'da 48 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin, 1575'te anılan köyde 15 nefer nüfusu bulunmaktaydı²¹⁴⁴.

Süleymanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunda Peçenek tâifesine tâbî olarak kaydedilen Süleymanlı cemaati, Keke aşiretinin bir bölüğü olarak yazılmıştı²¹⁴⁵. 1563'te Çörmüşek nâhiyesinde Güney, Zerezek, Kozcuğaz ve Bacalıca Viran köylerinde kışlayıp ziraat eden cemaat 219 nefer vergi nüfusuyla büyük aşiretler arasında yer almaktaydı²¹⁴⁶. Maraş'ın son tahrîrinde ise aşiretin büyük ölçüde yerleşik hale geldiği anlaşılmaktadır²¹⁴⁷. Bununla birlikte Adana'da Dündarlı ve Bulgarlı nâhiyesinde Boynuz Cengi mezrasında ziraat eden büyük kollarının kısa mesafeli yaylak kışlak hayatını sürdürdükleri tespit olunmaktadır²¹⁴⁸.

Kayseri'de Köstere nâhiyesinde Melemek²¹⁴⁹ve Mescik köyünde²¹⁵⁰, Kenar Irmak nâhiyesinde Seyyidler/Beğdil²¹⁵¹ köyleri de bu bölgeyi yurt tutmuş olan Süleymanlı aşiretlerince iskân olunmuştu.

Öte yandan Bozok'ta bulunan Dulkadirli Türkmenleri arasında Süleymanlı adında bir kabile ve buna mensup aşiretlerin yayılmış oldukları Süleymanlı adıyla bir nâhiye bulunmaktaydı. Süleymanlı tâifesi içerisinde Evlâd-ı Süleyman adıyla kaydedilenler de tâifeye muhtemel isim Dulkadirli Süleyman Bey ile rabitası olanlardı²¹⁵².

²¹⁴⁴ BOA TD, nr.155, s.261.; BOA TD, nr.998, s.624.; BOA TD, nr.315, s.315-316.; KKA TD, nr.30, s.49/a.

²¹⁴⁵ BOA TD, nr.402, s.398.; BOA TD, nr.998, s.453.

²¹⁴⁶ KKA TD, nr.108, s.486, 488, 496.

²¹⁴⁷ KKA TD, nr.116, s.120/b.

²¹⁴⁸ BOA TD, nr.450, s.100, 104.;KKA TD, nr.114, s.100/a, 104/b.

²¹⁴⁹ BOA TD, nr.976, s.111.

²¹⁵⁰ KKA TD, nr.136, s.218/b.

²¹⁵¹ KKA TD, nr.136, s.167/b.

²¹⁵² BOA TD, nr.155, s.73.

Sürtülü

1580’de Küşne içerisinde yer alan cemaat, 12 bennâk ve 2 mücerred nüfusa sahipken eşkinçiyân içerisinde yer alan ve Eymirli tâifesinden olduğu kaydedilen Sürtülü cemaati 6 bennâk ve 8 mücerred nüfustan ibaretti²¹⁵³.

5.20. Ş- Şabtalı-Şuayibli

Şabtalı

Şabtalı aşiretinin, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Dokuz ve Peçenek tâifeleri içerisinde bölükleri bulunmaktaydı. Dokuz tâifesi içerisinde 1525’da 29 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaatin²¹⁵⁴, aynı tarihte Peçenek tâifesine bağlı olarak kaydedilen şubesinin 12 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁵⁵. 1563’te aşiret Kars-ı Maraş’ta Karamanlı tâifesi içerisinde tahrîr edilmişti. Aşiretin Turna Dağı’nda yaylayıp Berendi’de kışlayan bölüğünden başka Çokak’ta yaylayıp yine Berendi’de yaylayan ve bu sırada Turudlu adıyla da anılan toplamda 61 nefer nüfuslu iki şubesi bulunmaktaydı²¹⁵⁶. Dulkadir Yörüklerinin son tahrîrinde Dokuz tâifesine dâhil edilmiş olan aşiret bu tarihte 73 bennâk ve 41 mücerred vergi nüfusuna ulaşmıştı²¹⁵⁷.

Şâdili

Kars kazâsında Kavurgalı tâifesine tâbî olan Şâdili aşireti, Mağara’da yaylayıp Sunbas’ta kışlamaktaydı. Aşiret, Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde iki bölük halinde 24 hâne, 1563’te 16 bennâk ve 36 mücerred vergi nüfusuna sahipti²¹⁵⁸.

²¹⁵³ *KKA TD*, nr.116, s.233/b, 258/a.

²¹⁵⁴ *BOA TD*, nr.402, s.233.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

²¹⁵⁵ *BOA TD*, nr.402, s.389.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

²¹⁵⁶ *KKA TD*, nr.168, s.61/b, 64/b

²¹⁵⁷ *KKA TD*, nr.116, s.80/b.

²¹⁵⁸ *BOA TD*, nr.998, s.492.; *KKA TD*, nr.168, s.82/b.

Şah Ali Kavmi

Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde yer alan Kavm-i Şah Ali cemaati 1529 tarihinde 8 nefer nüfusa sahipti²¹⁵⁹. Cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır.

Şah Melik

Peçenek tâifesi içerisinde bulunan ve birisi kethüdâlarından dolayı Ali Kethüdâ adıyla da anılan iki bölük halindeki Şah Melik aşireti, Bayındır'da kışlamakta ve Sarvendi Dağı'nda yaylamaktaydı. 1525'te 56 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahip olan aşiret, Güvercinlik nâhiyesinde Aşağı Değirmenlik ve Ağca Taş mezralarıyla Bayındır nâhiyesinde Pürnek, Sisce ve Uşacık Pınarı mezralarını da ekmekteydi²¹⁶⁰. Şah Melikli aşiretine, Maraş havalisinde yapılan müteakip tahrîrlerde rastlanmamaktadır. Ancak 1570 yılında Kayseri Sancağının Köstere nâhiyesinde Güzgüden mezrasında kışlayan “*Evlad-ı Sarı Fakih maa Evlad-ı Şah Melik*” adıyla kaydedilmiş olan bir cemaat bulunmaktadır²¹⁶¹. 1584'de ise Sarı Fakihli'den evlâdı Şah Melik olarak aynı yerde kaydedilmiş olan cemaat burada Sufan/Sokan köyüne yerleşmişlerdi²¹⁶².

Şam Bayadı

Oğuzların mühim boylarından olan Bayad, Kaşgarlı'nın sıralamasında dokuzuncu sırada yer almaktadır²¹⁶³. Dulkadirli Türkmenlerine mensup olan Şam Bayadı aşiretleri Maraş ve Bozok Sancaklarındaki konargöçerlerden başka Bozulus Türkmenleri arasında da temsil olunmaktaydı. Maraş havalisinde bulunan Şam Bayadı aşiretlerinden iki cemaat Bozulus'un ilk tahrîr defterine göre bu teşekküle katılmıştı. Toplam 47 hâne vergi nüfusuna²¹⁶⁴ sahip olan bu iki cemaatle asıl Bozulus'a tâbi olan diğer iki Şam Bayadı şubesinin 1540'da toplam nüfusu 170 hâne ve 13 mücerrede yükselmişti²¹⁶⁵. Maraş havalisinde kalan Şam Bayadı aşireti ise 1580'de 36 hâne ve 4 mücerreden mürekkepti. Bu

²¹⁵⁹ BOA TD, nr.155, s.75.

²¹⁶⁰ BOA TD, nr.998, s.432, 442, 453.; BOA TD, nr.402, s.380.

²¹⁶¹ BOA TD, nr.976, s.108.

²¹⁶² KKA TD, nr.136, s.224/b.

²¹⁶³ Kaşgarlı Mahmud, (2014), 27.

²¹⁶⁴ BOA TD, nr.448, s.18,28.

²¹⁶⁵ Gündüz, (2007), 118–119.

cemaat Behisni'de Korucu köyünde, Antakya'da Döllük ve Yaslı köylerinde ve Karaçay kenarında kışlamaktaydı.

Bozok havalisinde ise Şam Bayadı büyük bir tâifeye isim vermişti. Ancak Bozok'un ilk tahrîrinde Şam Bayadı adıyla bir cemaat bulunmamaktaydı. 1555'te ise Emlâk nâhiyesinde Günler²¹⁶⁶, Gedik nâhiyesinde Eynesili köylerinin Şam Bayadı tarafından iskân olduğu kaydedilmektedir²¹⁶⁷. Şam Bayadı cemaatinin Yeni İl Türkmenleri içerisinde bulunan kolu ise 1583'te 34 mücerred ve 150 bennâk vergi nüfusuna sahipti²¹⁶⁸.

Şarklı

Şarklı ve Şarklıyân adlı cemaatlere Dulkadirli Türkmenlerinin Maraş kolunu oluşturan Eymir, Peçenek, Cerid ve Kavurgalı, Bozok'ta ise Çiçekli ve Şam Bayadı tâifeleri arasında rastlanmaktadır. Bununla birlikte Küşne tâifesi içerisinde yer alan ve yalnızca ilk tahrîrde görülen üç hânelik Şark Beyli aşiretinin ise bu büyük aşiretlerle ilgisini ortaya koymak mümkün değildir²¹⁶⁹.

Şarklı cemaatlerinden Peçenek boyuna bağlı olanı Bayındır'da kışlayıp Elbistan ve Gökşun'da yaylayan 10 hâne vergi nüfusuna sahipti²¹⁷⁰. Bu şubenin Karakoyunlu aşiretinden²¹⁷¹ olduklarına işaret edilmişti. Peçenek boyuna bağlı olan Şarklı cemaatinin bu kolu Maraş havalisinde daha sonraki tahrîrlerde görülmemekle birlikte Bozok'ta Karakoyunlu²¹⁷² aşiretinin bulunduğunu ifade etmek gerekir²¹⁷³.

²¹⁶⁶ Halep Türkmenlerinin 1526 ve 1536 tarihli tahrîrlerinde Beğdili tâifesi içerisinde Günler adında bir cemaatin bulunduğu görülmektedir. bk. Çakar, (2003), 175.

²¹⁶⁷ *KKA TD*, nr.30, s.106/b, 146/b.

²¹⁶⁸ Şahin, (1980), 228.

²¹⁶⁹ *BOA TD*, nr.402, s531.

²¹⁷⁰ *BOA TD*, nr.402, s.393.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

²¹⁷¹ Kara Koyunlu aşireti Halep Türkmenlerinin büyük aşiretlerinden biriydi. Çakar, (2006), 237.

²¹⁷² Halep Türkmenlerinin Bayad boyuna mensup olan Kara Koyunlu adından bir aşiret bulunmaktaydı. Çakar, (2003), 182.

²¹⁷³ 1529 tarihinde herhangi bir mezraya yazılmayan Karakoyunlu cemaat 35 hâne ve 2 mücerred, 1 imâm, 2 sipahi ve 4 müsellemler nüfusuna sahipti. 1555 tarihinde cemaat Deliceözü nahiyesinde nahiyesindeki Buğurlu Mahmud ile Boğazlıyan nahiyesindeki Gügercinlik Deresi, Kozan Deresi ve Kethüdâ Arki mezralarında ziraat etmekteydi. Bu tahrîrde de cemaatin nüfusu kaydedilmemişti. bk. *BOA TD*, nr.155, s.133.; *BOA TD*, nr.315, s.184, 373.

Maraş'ta Eymir tâifesi içerisinde yer alan Şarklı cemaat ise kışları Berriye'de geçirip yazları Maraş'ta Dönlek Kayayı yaylayan 4 hânedan müteşekkildi²¹⁷⁴. 1580'de ise aynı tâife içerisinde Veledân-ı Şarklı Hasan adıyla kaydedilmiş olan ve yalnızca 2 hânedan oluşan bir cemaat bulunmaktaydı²¹⁷⁵.

Kavurgalı-yı Maraş içerisinde yazılmış olan cemaat 26 hânedan oluşmakta ve Berriye taraflarında kışlayıp Ballica'yı yaylamaktaydı²¹⁷⁶. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Kavurgalı boyuna mensup olarak kaydedilmiş olan Şarklı cemaati bulunmamaktaydı.

Cerid tâifesi içerisinde bulunan ve ilk tahrîrde Şarklı Veledânı adıyla kaydedilen cemaat son tahrîrde Şarklı adıyla tahrîr edilmişti. Sof Dağı'nda Gözbir adlı yerde kışlayıp yaylayan cemaat 1525'te 22 hâne, son tahrîrde ise 20 bennâk ve 34 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Deftere sonradan eklenen derkenardan bu cemaatin XIX. yüzyıl başında Ankara Sancağının Kasaba nâhiyesine göç ederek Pirenay, Akçaova ve Yaylıca mezzarlarında ziraat ettikleri anlaşılmaktadır²¹⁷⁷.

Öte yandan, Dulkadirli Türkmenleri arasında Şarklıyân ismini alan ve ihtimâlen bu İl'e sonradan dâhil olmuş cemaatler de bulunmaktaydı. Bunlardan Maraş merkez nâhiyesinin Toroscuk (Taşağıl) köyüne yerleşmiş olan Şarklıyân cemaati 1563 yılında 23 hâne ve 17 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Bu cemaat Maraş nâhiyesinde Çakal-i Sagır, Toroscuk (Taş Ağıl), Kuru Pınar nâhiyesinde Yıllankoz Viranı mezzarlarında ziraat edip kışlamaktaydı²¹⁷⁸. Ayrıca aşiretin bir bölüğü de Maraş'ın Hazinesdarlı mahallesinde kışlamaktaydı²¹⁷⁹. Kars'ta müteferrik eşkinciler içerisinde yer alan Şarklıyân cemaati ise Kars ve Kınık'ta kışlayıp Çokak'ta yaylamakta olan 11 nefer nüfustan oluşmaktaydı²¹⁸⁰.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Şarklıyân aşiretleri müteferrik cemaatler arasında yazılmıştı. Hamza Hacılı, Koca Hacılı ve Küfürlü adlarıyla üç bölüğe ayrılmış olan Şarklıyân aşireti bu tarihte 248 neferlik nüfusuyla büyük aşiretler arasında yer almaktaydı.

²¹⁷⁴ BOA TD, nr.402, s.615.

²¹⁷⁵ KKA TD, nr.116, s.265/a.

²¹⁷⁶ BOA TD, nr.402, s.417.; BOA TD, nr.998, s.454.

²¹⁷⁷ BOA TD, nr.402, s.344.; BOA TD, nr.998, s.451.; KKA TD, nr.116, s.124/b.

²¹⁷⁸ KKA TD, nr.101, s.48/a.

²¹⁷⁹ KKA TD, nr.101, s.37, 48, 23/b, 72/b.

²¹⁸⁰ KKA TD, nr.168, s.42/a.

Güvercinlik ve Gündüzlü'de kışlayan Şarkıyân bölüklerinin yaylaklarıysa Elbistan'da bulunmaktaydı²¹⁸¹. Şarkıyân aşiretinden yaylamak üzere Yeni İl kazâsına çıkan küçük bir bölük de Yeni İl Türkmenlerine katılmıştı²¹⁸².

Öte yandan Şarklı ve Şarklılar adını taşıyan bazı cemaatler de Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretleri arasında yer almaktaydı. Bozok'ta Çiçekli tâifesine bağlı olarak yazılan Şarklı cemaati yüzdecilerden olup 1529 tarihinde Kışlak-ı Ali Kethüdâ, Çamlı Saray, Ak Pınar, Armud Alanı ve Seydi Kavağı mezrasında ziraat eden 1 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Son iki tahrîrde ise Akdağ nâhiyesinde Halife Kışlası köyünde sâkin olan ve Şarklıyân şeklinde yazılan cemaat de muhtemelen aynıydı²¹⁸³.

Şam Bayadı boyuna bağlı olan Şarklılar cemaati ise Gedik nâhiyesinde Acı Pınar, Koğalica ve Akkaya mezzaralarında ziraat etmekte olup 1529'da 39 nefer nüfusa sahipti²¹⁸⁴. Şarklılar cemaati Akdağ nâhiyesinde Yünlü Viran (Şarklılar) köyüne yerleşmişler²¹⁸⁵, ayrıca Kayseri'de Köstere nâhiyesinde Sakal Tutan köyü de Şarklı ve Deli Budaklı cemaatlerince iskân olunmuştu²¹⁸⁶.

Şaş Oğlu (Şaş Ali ve Taciroğlu)

Çimeli tâifesine bağlı olan Şaş Oğlu (Taciroğlu) cemaati ismini kethüdâları olan Şaş'tan almakta olup 1525'te cemaatin başında Şaş'ın oğlu Kara bulunmaktaydı. İki bölük halinde bulunan cemaatlerden ilki 57 hâne, diğeri ise Diyarbakır'da olduğu bildirilen 7 hânedan müteşekkildi²¹⁸⁷. Bu cemaat Bozulus Türkmenlerine dâhil edilmiştir²¹⁸⁸.

²¹⁸¹ *KKA TD*, nr.116, s.226/a.

²¹⁸² *BOA TD*, nr.262, s.49.

²¹⁸³ *BOA TD*, nr.155, s.158.; *BOA TD*, nr.998, s.610.; *BOA TD*, nr.218, s.83.; *BOA TD*, nr.315, s.326.; *KKA TD*, nr.31, s.54/b.

²¹⁸⁴ *BOA TD*, nr.155, s.2354.; *BOA TD*, nr.998, s.621.

²¹⁸⁵ *KKA TD*, nr.30, s.45/a.

²¹⁸⁶ *KKA TD*, nr.136, s.222/a.

²¹⁸⁷ *BOA TD*, nr.402, s.645,647.

²¹⁸⁸ *BOA TD*, nr.448, s.7.

Şehirli Deniz Hacı Oğulları

İsmi önemli bir aile lideri olduğu anlaşılan Hacı Şehirli İbrahim'den almış olan cemaat Dışarıcıyân tâifesine tabiydi. 1525'te cemaatin başında Şehirli İbrahim'in oğlu Budak bulunmaktaydı. Kınık'ta kışlayan cemaat Elbistan'da Dolu Deresi'ni yaylamaktaydı. İlk tahrîrde 11 hânedan müteşekkil olan bu cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır²¹⁸⁹.

Şeker Beyli

İlk tahrîrde Dokuz tâifesi içerisinde bulunan ve bu sırada 4 hânedan müteşekkil olan Şeker Beyli aşiretinin bir diğer şubesi de Bozok Sancağında Süleymanlı tâifesi içerisinde Kireççi cemaatine tâbi olarak Şekerli adıyla kaydedilmişti. Bu şubenin 1529'da 4 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁹⁰. Bu iki cemaate Maraş ve Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Öte yandan Cerid tâifesine bağlı olarak Şeker Bey Oğlanları adıyla kaydedilen ve Maraş havalisinde müteferrik yerlerde kışladıkları bildirilen bir cemaat daha bulunmaktaydı. 1525'te anılan cemaat, 15 hâne vergi nüfusundan oluşmaktaydı²¹⁹¹. Maraş havalisinin müteakip tahrîrlerinde bu cemaatin ismine de rastlanmamakla birlikte 1584'te Danişmendli Türkmenleri arasında bulunan Şeker Oğlan cemaatinin bu cemaatle ilgisinin bulunabileceği düşünülebilir²¹⁹².

Şelekli

Dulkadirlilerin son tahrîrinde Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen 44 bennâk ve 5 mücerred nüfustan mürekkep bu cemaat, Andırın'da Sarı Ağaç'ta kışlamakta olup Muhsinli ile birlikte yürümekteydi. Maraş tahrîr defterinde cemaatin yaylağı hakkında bilgi bulunmamaktadır²¹⁹³, ancak 1584 tarihli Niğde defterinde Muhsinli ve Şelekli cemaatlerinin

²¹⁸⁹ BOA TD, nr.402, s.507.

²¹⁹⁰ BOA TD, nr.402, s.275.; BOA TD, nr.998, s.449, 599.; BOA TD, nr.155, s.72.

²¹⁹¹ BOA TD, nr.402, s.376.

²¹⁹² KKA TD, nr.136, s.240/b

²¹⁹³ KKA TD, nr.116, s.143/b.

Geben nâhiyesinde Çardak ve Karagöl mezralarında yaylayıp aynı yerlerde ziraat ettikleri kaydedilmiştir²¹⁹⁴.

Şemseddinli

Şemseddinli aşiretine mensup şubeler Eymir, Küşne, Zâkirli ve Bertiz tâifeleri arasında yer almaktaydı. Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre Eymir tâifesine bağlı olan Şemseddinli cemaati üç bölük halindeydi. Bu bölükler, Maraş'ta Eynebey Öyüğü, Göynük köyü ve Bayındır'da kışlamakta, Kara Dut ve Şikâr Kayası adlı yerlerde yaylamaktaydılar. Eymir boyuna bağlı olan cemaatlerin 1525'te toplam 42 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁹⁵. Daha sonraki tahrîrlerde Eymir tâifesi içerisinde Şemseddinli cemaati yer almamıştır.

Küşne boyuna mensup olan Şemseddinli cemaati de üç bölük halindeydi. Kınık'ta kışlayan cemaat, Kabaktepe ve Sarıçiçek adlı yerlerde yaylamaktaydı. 1525'te 186 hâne ve 32 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin, 1580'de 97 bennâk ve 40 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. Bunlardan başka Bertiz tâifesi içerisinde Şemseddin Veledânı adıyla Kesrelik adlı yerde kaydedilen 7 nefer muâftan başka, Küşne tâifesi içerisindeki cemaat arasında Evlâdı Şemseddin adıyla kaydedilen ve kimseye raiyyet olmadıkları ancak sefer olduğunda iştirak edecekleri kaydedilen kimseler bulunmaktaydı. Bunlar Küşne içerisinde ilk tahrîrde 8, 1580'de ise 5 kişiydi²¹⁹⁶.

Aşiretin Kars-ı Maraş'ta kaydedilen kolu ise Zâkirli tâifesine bağlıydı. Bozüyük'te kışlayıp, Meğelgin'de yaylayan cemaat, Sunbas'ta Yarbaşı mezrasında ziraat etmekteydi. 1525'te 55 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaatin, 1563'te 98 bennâk ve 52 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²¹⁹⁷.

---

²¹⁹⁴ *KKA TD*, nr.135, s.216/b.

²¹⁹⁵ *BOA TD*, nr.402, s.608.

²¹⁹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.327.; *BOA TD*, nr.402, s.485.; *KKA TD*, nr.116, s.248/b-249/b.

²¹⁹⁷ *BOA TD*, nr.998, s.488.; *KKA TD*, nr.168, s.97/a, 185/b.

Şeyh Abdi

Adana'da Sıradnos yakınında Kenzürge mezrasını ziraat eden Abdi Şeyhli (Çizme) adında bir cemaat bulunmaktaydı²¹⁹⁸. 1563'te Maraş'ta Kavurgalı tâifesi içerisinde Şeyh Abdi adıyla kaydedilen cemaat ile Abdi Şeyhli irtibatlı olduğu akla gelmektedir. Kavurgalı'ya bağlı olan cemaat 10 neferi derviş olmak üzere toplam 12 neferden ibaretti²¹⁹⁹.

Şeyh Alili

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrine göre, Maraş havalisinde Bertiz ve Çağrgan tâifeleri içerisinde ihtimâlen aynı aşiretin kolları olan Şeyh Ali Kethüdâlı, Şeyh Ali Oğlu Ahmed Kethüdâ, Şeyh Alili ve Ali Şeyhli adlarıyla kaydedilmiş cemaatler bulunmaktaydı. Bunlardan Bertiz tâifesi içerisinde yer alan Şeyh Ali Kethüdâlı (İsalı) cemaati 13 nefer nüfusa sahipti²²⁰⁰. Çağrgan tâifesine bağlı olan Şeyh Ali Oğlu Ahmed Kethüdâ cemaati ise 19 hânedan müteşekkil olup, Sof Dağı'nı yaylamaktaydı²²⁰¹. Aynı tâife içerisinde Şeyh Alili cemaati ise yalnızca 1 hânedan nüfusa sahipti²²⁰². 1563'te 46 nefer nüfusa sahip olan Şeyh Ali Oğlu cemaati Keferdiz nâhiyesinde Harvan köyünde kışlayıp ziraat etmekte ve Pınarbaşı nâhiyesinde Cafer Viranı'nı ekmekteydi²²⁰³. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde anılan aşiretlere rastlanılmamaktadır.

Şeyh Bekirli

Küşne tâifesine bağlı olan Şeyh Bekirli cemaati 1525 tahrîrine göre Güvercinliği kışlayıp Engizek'te Kızılca Ziyaret ve Av Deresi mevkiini yaylamaktaydı. 1563'te Karguluk'ta Hacılar Koyağı ve Karakoca Özü mezralarını ziraat eden cemaat, 1580'de Tekak nâhiyesinde Hacılar Konağı'nı kışlamakta ve Engizek'te Darı Dersini yaylamaktaydı.

---

²¹⁹⁸ BOA TD, nr.450, s.14.

²¹⁹⁹ KKA TD, nr.168, s.88/a.

²²⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.335.

²²⁰¹ BOA TD, nr.402, s.720.

²²⁰² BOA TD, nr.402, s.717.

²²⁰³ KKA TD, nr.101, s.89/b.; KKA TD, nr.108, s.446.

Cemaatin küçük bir bölümü ise Antakya'da Narlıca adlı yerde kışlamaktaydı. Aşiret, 1525'te 18 hâne, 1563'te 6 nefer, 1580'de ise 29 bennâk ve 6 mücerredden oluşmaktaydı²²⁰⁴.

Şeyh İsmail

Şeyh İsmail cemaati Bozok Sancağının ilk tahririnde Çiçekli tâifesine bağlı olarak kaydedilmişken 1555'te Taf aşiretleri arasında yer almaktaydı. Boğazlıyan nâhiyesini yurt tutmuş olan cemaat, 1529'da Kale Özü, İncili, Kışlak-ı Rum Bey Oğlu, Larende, Kırşeyh Kışlası, Kızılca Kışla, Çerik oğlu, Çoban Kaya, Erikli, Gökçe Kışla mezralarında ziraat eden 63 nefer nüfusa sahipti. 1555'te Pirköy adıyla kurdukları köye yerleşmiş olan cemaatin anılan köyde 28 nefer nüfusu bulunmaktaydı²²⁰⁵.

Şeyh Mihmadlı

Maraş havalisinde bulunan Şeyh Mihmadlı aşireti, Cerid tâifesi içerisinde bulunurken aşiretin bir kolu Adana'da bir diğer kolu ise Bozulus Türkmenleri arasında bulunmaktaydı. Cerid içerisindeki Şeyh Mihmadlı cemaati ilk tahrirde 67 hâne vergi nüfusuna sahipken 1580'de iki bölük halinde toplam 40 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu vardı²²⁰⁶. Aşiretin Adana Sancağında bulunan kısmı ise Kara İsalı nâhiyesinde Pelid Kandağı ve Çiriş Alanı mezralarında ziraat etmekteydi. Bu cemaat 1525'te 13 hâne ve 3 mücerred, 1572'de ise 17 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu ile kayıtlıydı²²⁰⁷.

Şeyh Mihmadlı aşiretinin Bozulus Türkmenleri içerisinde yer alan cemaati çok daha büyük bir aşiret görünümündeydi. Bu teşekkül içerisinde 1540'da iki bölük halinde toplam 143 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusuna sahip olan cemaat, II. Selim döneminde yine iki cemaat halinde 69 hâne ve 31 mücerred nüfusa sahipti. Orta Anadolu'ya gelen Bozulus Türkmenleri arasında yer almayan cemaat, ihtimâlen Dulkadirli Türkmenleri arasına dönmüştür²²⁰⁸.

²²⁰⁴ BOA TD, nr.402, s.549.; BOA TD, nr.998, s.456.; KKA TD, nr.101, s., s.227.; KKA TD, nr.116, s.294/a.

²²⁰⁵ BOA TD, nr.155, s.155–156.; BOA TD, nr.998, s.609.; BOA TD, nr.315, s.378.; KKA TD, nr.30, s.78/a.

²²⁰⁶ BOA TD, nr.402, s.354.; BOA TD, nr.998, s.452.; KKA TD, nr.116, s.122/a, 128/a.

²²⁰⁷ BOA TD, nr.450, s.214.; KKA TD, nr.114, s.130/a.

²²⁰⁸ BOA TD, nr.200, s.978, 979.; Gündüz, (2007), 168

Şeyh Muslihiddin Veledânı ve Şeyh Ömer Dervişleri

Peçenek tâifesi içerisinde yer alan Şeyh Muslihiddin cemaati, Şeyh Ömer Rûşeni dervişlerindendi. Cemaat Çalı Öyük ve Kara Öyük yerde kışlayıp Göksun'da Kızılcık adlı yerde yaylayan 5 hânedan müteşekkil olup başlarında Şeyh Muslihiddin'in oğlu Musa bulunmaktaydı²²⁰⁹. Dokuz tâifesi içerisinde de Şeyh Ömer Rûşenî'nin dervişleri olmaları hasebiyle Şeyh Ömer Dervişânı adıyla kaydedilen bir cemaat bulunmaktaydı. Dokuz'a bağlı Uldızlı cemaatiyle birlikte yaylayıp kışlayan 6 hânedan mürekkep bu cemaat Dulkadir Beyliği zamanından beri salgundan ve çeri vermekten muâf tutulmuş, ancak ağnâm ve diğer vergileri vermekle mükellefi²²¹⁰.

Şeyh Şâmi Dervişleri

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Zamantı kazâsında Karı Kışlalı cemaati arasında bulunan cemaat Şeyh Şami'nin dervişlerinden olan 9 neferden oluşmaktaydı. Bozok Sancağının 1529 tarihindeki tahrîrinde de 12 nefer Şeyh Şami dervişinin bulunduğu görülmektedir. İhtimâlen Bozok'a yine Karı Kışlalı cemaatiyle birlikte gitmiş olan dervişlere Bozok'un daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır. Karı Kışlalı aşiretinin de ilk tahrîrden sonra Bozok'ta görülmediği dikkate alındığında dervişlerin de bu aşiretle birlikte Maraş'a dönmüş oldukları anlaşılmaktadır. Nitekim 1563'te Zâkirli tâifesi içerisinde müstakil bir cemaat olarak yazılan Şeyh Şami dervişleri 21 bennâk ve 10 mücerred nüfusa ulaşmışlardı. Bu dervişler ilk tahrîrden itibaren avârızı-ı divâniyye ve tekâlif-i örfiyyeden muâf durumdaydılar. 1525'te Zamantı kazâsındaki Karı Kışlalı cemaati içinde 9 nefer Şeyh Sami dervişi bulunmaktaydı²²¹¹.

Şeyhli

Şeyhli adını taşıyan cemaatler Maraş havalisinde Dokuz, Küşne, Gündeşli ve Demircili; Bozok'ta Şam Bayadı tâifesi içerisinde yer almaktaydı. Ayrıca Bozulus ve Yeni

²²⁰⁹ BOA TD, nr.402, s.396.; BOA TD, nr.998, s.453

²²¹⁰ BOA TD, nr.402, s.225.; BOA TD, nr.998, s.447.

²²¹¹ BOA TD, nr.998, s.490, 551, 634; BOA TD, nr.155, s.306.; KKA TD, nr.168, s.104/b.

İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolunu oluşturan aşiretleri arasında ve Safevî Devletine katılan Dulkadirliiler içerisinde de Şeyhli adını taşıyan cemaatler bulunmaktaydı.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Dokuz tâifesine bağlı olan Şeyhli cemaati Kavacık adlı yerde kışlamaktaydı. Kışlaklarında ziraat etmeleri halinde her çift başına boybeyine güz mevsiminde 25 ve baharda 10 akçe olmak üzere çift vergisi ödemekteydiler. Bu cemaat 6 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusundan oluşmaktaydı²²¹². Yine aynı tarihte Dokuz tâifesi içerisinde Şeyhli aşiretine bağlı olarak Şeyh Aydoğmuş Veledânı adıyla kaydedilen 7 nefer bulunmaktaydı. 1525'te Şeyh Aydoğmuş'un oğullarından İbrahim ve Abdi'nin başında olduğu cemaat duâcı olduklarından Dulkadirli beylerinden beri avâriz-ı divâniyye ve tekâlîf-i örfiyyeden muâf tutulmuşlar bu usul Osmanlı idaresinde de devam etmişti²²¹³.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Gündeşli boyuna bağlı olan Şeyhli cemaati 14 hâne, Küşne tâifesine bağlı olan ise 13 hâne nüfusa sahipti²²¹⁴. 1563'te ise Kars-ı Maraş Sancağında Demircili tâifesine bağlı olarak kaydedilen Şeyhli cemaati, Topraktepe mezrasında bulunmaktaydı. Bu cemaat 18 bennâk, 2 mücerred ve 8 sipahiden oluşmaktaydı²²¹⁵.

Maraş Yörüklerinin 1580'de yapılan tahrîrine göre Şeyli adını taşıyan cemaatler yalnızca Küşne tâifesi içerisindeydi Bu tarihte üç bölük halindeki cemaat, 64 bennâk ve 52 mücerred vergi nüfusundan ibaretti. Birecik'te kışlayıp Sivas'ta yaylayan cemaatin bir bölümü ise Ayas yakınlarında kışlayıp Göksun'da Hütütaş adlı mahalli yaylamaktaydı²²¹⁶.

Bozok'ta Şam Bayadı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Şeyhli cemaati 1529'da Sağır Kışla ve Küçük Til mezralarında ziraat eden 8 hâne ve 1 mücerred nüfusa sahipti²²¹⁷. 1555'te 10 nefer nüfusu olan cemaatin yazın Bozok'un Gedik nâhiyesine gelerek Bey Pınarı, Kıtımlı Argı, Cacık Viranı ve Sarı Seydi Viranı mezralarında yayladıkları, güzle zamanında

²²¹² BOA TD, nr.402, s.207.; BOA TD, nr.998, s.447.

²²¹³ BOA TD, nr.402, s.207.; BOA TD, nr.998, s.447.

²²¹⁴ BOA TD, nr.402, s.111, 531.

²²¹⁵ KKA TD, nr.168, s.112/a.

²²¹⁶ KKA TD, nr.116, s.255/b, 282/a, 293/b.

²²¹⁷ BOA TD, nr.155, s.243.; BOA TD, nr.998, s.621.

temekkin idüb resm-i güzle verdikleri kaydedilmiştir²²¹⁸. Son tahrîrde Bozok'ta yaylayıp sahilde kışladıkları bildirilen cemaatin 17 hâne nüfusu bulunmaktaydı²²¹⁹.

Şeyhli Tatar

Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde Çobanlı cemaatiyle birlikte Zamantı kazâsında buldukları kaydedilen Şeyhli Tatar aşiretinin bu sırada 86 hâne nüfusu bulunmaktaydı²²²⁰. 1563'te ise Pınarbaşı nâhiyesinde Saraycık mezrasında ziraat edip yayladıkları kaydedilen cemaat 117 bennâk ve 36 mücerred nüfusa sahipti²²²¹. Bozok Sancağı'nda 1529'da 19 hâne vergi nüfusuyla kaydedilen ancak daha sonraki tahrîrlerde ismine rastlanmayan cemaat de bu ana kütleden ayrı olarak Bozok havalisinde yaylayan bir bölük olmalıdır²²²².

Şihneli

Bostancıyân'a bağlı olarak Berriye'de kışlayıp Sultan Korusu'nu yaylayan cemaat bir aileden oluşmakta ve ismini aile reis olan Şihne'den almaktaydı. Bu sırada 5 hâne vergi nüfusu bulunan cemaate daha sonraki tahrîrlerde tesadüf edilmemektedir²²²³.

Şirvan Şahlı ve Kalkancılı

Bozok Sancağında bulunan ve Gurbetân tâifesinden olduğu belirtilen cemaat, 1529 tarihinde 20 hâne nüfusa sahipti. Son iki tahrîrde Çubuk nâhiyesinde 13 nefer nüfusa sahip olarak görülen cemaat XVI. yüzyıl sonunda Bozok'ta konargöçer hayatı sürdüren ender aşiretlerdendi²²²⁴.

Safevî hükümdarı şah Tahmasb'ın vefat ettiği sıralarda hayatta olan tabl ve alem sahibi beyler arasında Dulkadirli tâifesinden Kalkancı oğlu Veli Sultan'ın isminden bahsedilmekte

²²¹⁸ BOA TD, nr.315, s.558.

²²¹⁹ KKA TD, nr.30, s.176/b.

²²²⁰ BOA TD, nr.998, s.568.

²²²¹ KKA TD, nr.108, s.472,

²²²² BOA TD, nr.155, s.315.; BOA TD, nr.218, s.601.; KKA TD, nr.30, s.198/a.

²²²³ BOA TD, nr.402, s.197.

²²²⁴ BOA TD, nr.155, s.313.; BOA TD, nr.218, s.599.; KKA TD, nr.30, s.197/b.

olup ihtimâlen bu aşiret Kalkanlı aşireti olmalıdır. Şiraz Hâkimi ve Nevvab-ı Sultan Muhammed Mirza'nın lalası Veli Sultan da Kalkancı aşiretindendi²²²⁵.

Şuayibli

Kızıllı tâifesi aşiretleri arasında yalnızca 1525'te rastlanan cemaatin 72 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı. Şark ve Diyarbekir vilâyetinde buldukları kaydedilmiş olan cemaat²²²⁶ ihtimâlen Bozulus'a dâhil edilmiştir.

5.21. T- Tabanlı-Tüylü

Tabanlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Cerid ve Anamaslı boylarına tâbî olan Tabanlı aşiretinin bazı şubeleri de Halep ve Bozulus Türkmenleri arasında yer almaktaydı. Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde Cerid tâifesine bağlı olan Tabanlı cemaati, Araban'da Ceni adlı yerde kışlayıp yaylamaktaydı. 1563'te ise aşiretin Pınarbaşı nâhiyesinde Arslan Bey köyü ve Kara Yusuf mezrasında ziraat edip kışladığı kaydedilmiştir. İlk tahrîrde 15 hâne olan cemaatin nüfusu, 1563'te 45 nefere yükselmişti²²²⁷. Anamaslı boyu içerisindeki Tabanlı cemaati ise Kemer nâhiyesinde Köselik köyünde kışlayıp yaylamaktaydı. Anılan köye yerleştiği anlaşılan cemaate müteakip tahrîrlerde rastlanılmamaktadır. 1525'te 20 hânedan oluşan cemaat 1563'te 63 nefer nüfusa mâlikti²²²⁸.

Bozulus tâifesi içerisinde asıl Bozulus'u oluşturan cemaatlerden olarak kaydedilen Tabanlı aşireti, bu teşekkül içerisinde mühim bir nüfus gücüne sahipti. Tufan Gündüz, Tabanlı cemaatinin Akkoyunlu Devleti'nin siyasi faaliyetleri içerisinde ismine tesadüf edilmemesine dikkat çekmektedir²²²⁹. Bu durum aşiretin Akkoyunlu federasyonuna sonra katılmış oldukları kanaatini uyandırmaktadır. Bozulus içerisinde yer alan Tabanlı cemaatleri ile Dulkadir ve Yeni İl içerisinde yer alanların akraba cemaatler olduklarını savunmak mümkündür. Nitekim Bozulus'un Ankara havalisine gelmesinden sonra Tabanlı aşireti

²²²⁵ İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999), I., 222–228.

²²²⁶ BOA TD, nr.402, s.678.

²²²⁷ BOA TD, nr.402, s.342.; BOA TD, nr.998, s.451.; KKA TD, nr.108, s.453/b,466/b.

²²²⁸ BOA TD, nr.402, s.169.; BOA TD, nr.402, s.169.; BOA TD, nr.998, s.446 KKA TD, nr.101, s.82/b.

²²²⁹ Gündüz, (2007), 169.

bünyesinde toplanan ve Tabanlı mukataası adı verilen vergi dairesindeki cemaatlerin tamamı Dulkadirli Türkmenlerindendir²²³⁰. Bu mukataanın bir müddet sonra Tabanlı kazâsı veya Bozulus nam-ı diğer Tabanlı kazâsı adını aldığı görülmektedir²²³¹. Yeni İl Türkmenleri içerisinde yalnızca 1641'den itibaren ve Tabanlı Ceridi olarak kaydedilen 17 hâne vergi nüfusuna sahip bir cemaat de ihtimâlen Dulkadirli Türkmenlerindendir²²³².

Tabyalı

Kavurgalı tâifesine tâbî olup Ahır Dağında yaylayıp Sis'te kışlamakta olan cemaat 1563'te 13 bennâk ve 6 mücerred nüfusa sahipti²²³³. Cemaate son tahrîrde rastlanmamaktadır.

Taceddinli

1580'de Kara Yuvalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat, biri Bakraz'da Maraş adlı köyde diğeri Hisarcık adlı mezrada kışlayan iki bölükte toplam 15 bennâk ve 10 mücerred nüfusa sahipti²²³⁴.

Tacirli

Dulkadirli Türkmenlerinin büyük aşiretlerinden biri olan Tacirli aşiretinin kendi adıyla anılan tâifeden başka Maraş havalisinde Eymir, Anamaslı, Gündeşli, Çimeli ve Bozok'ta Sekili tâifesi içerisinde de şubeleri bulunmaktaydı. Ayrıca Tacirli aşiretinden kopan cemaatler, Danişmendli²²³⁵, Yeni İl ve Bozulus Türkmenleri içerisinde de karıştığı gibi Adana, Kayseri ve Niğde'de yurt tutanlar da vardı.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Anamas boyuna mensup olarak kaydedilen Tacirli cemaati Bertiz'de Boyalı adlı yeri kışlayıp, Engizek'i yaylayan iki cemaat halinde 27 hâne nüfusla kaydedilmişti. Anamaslı içerisinde bulunan cemaatten 5 hânesi ise Gündüzlü'de Kır

---

²²³⁰ Bu cemaatler hakkında bkz. Gündüz, (2007), 169.

²²³¹ Gündüz, (2007), 169.

²²³² Şahin, (1980), 231.

²²³³ *KKA TD*, nr.168, s.84/a.

²²³⁴ *KKA TD*, nr.116, s.155/a.

²²³⁵ Gündüz, (2005), 126.

Akça adlı yerde yerleşmişlerdi²²³⁶. Bunlardan Demrek tâifesine tâbî olan ve Hârûniye’de kışladıkları kaydedilen bölük ise 1525 yılında yalnızca 4 handen oluşmaktaydı²²³⁷. Aynı tarihte Dokuz boyuna tâbî olan Tacirli şubesi Okçulu ve Zekeriyalı adlarıyla iki oba halinde toplam 54 hâne vergi nüfusuyla bulunmaktaydı. Bu cemaatler arasında Behisni çevresinde Torbalı ve Kilim gibi köylere yerleşmeye başlayan bazı aileler de vardı²²³⁸. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde de Dokuz boyu içerisinde Tacirli cemaatleri varlığını sürdürmekteydi. Bu tarihte toplam 54 nefer nüfusu bulunan cemaatten 3 hânesi Göksun’da Cumhur Dede adlı bir kimsenin Göksun Irmağı üzerinde inşa ettirdiği köprünün merammetçileriydi²²³⁹.

Eymir tâifesi içinde Maraş Yörükânından olarak kaydedilen iki Tacirli cemaati bulunmaktaydı. Bunlardan Benekli adıyla da bilinen bölük Revendi’yi kışlayıp Burçağı yaylamaktayken, Dünderlı adıyla bilinen bölüğü diğer Tacirli aşiretleriyle kışlayıp yaylamaktaydı. Bu iki cemaat 1525’te 83 hâne vergi nüfusuna sahipti²²⁴⁰. Gündeşli tâifesi içerisinde bulunan Tacirli cemaatinin yaylakları Malatya yakınlarında Nubâris adlı yerde, kışlakları ise Hısn-ı Mansur’da bulunmaktaydı. Bu cemaat Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde 53 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmişti²²⁴¹. Çimeli tâifesi içerisinde ise Taciroğlu adıyla kaydedilen cemaat de ihtimâlen Tacirli aşiretinin parçasıydı. 1525’te iki bölük halinde bulunan cemaat toplam 78 hâne ve 5 mücerrede vergi nüfusuna sahipti²²⁴².

1580 tarihinde daha önce dağılık olarak birçok boy içerisinde bulunan Tacirli cemaatlerinin bir araya getirilip Tacirli adıyla bir tâife oluşturulduğu görülmektedir. Bu tâife içerisinde genel olarak Tacirli adıyla kaydedilen oymaklar, Dünderlı ve Bıyıklı cemaatleri altında toplanmıştı. Ravendi, Akırın kenarı, Revan’da Arşın köyü, Kara Söğüd yakınında Köş adlı yer, Gündüzlü’de Alakilise Köyü, Keferdiz’de Salkale köyü, Aladinek Köyü, Göynük’te Kaldırım köyü, Kilis köyü, Behisni’de Tomalı köyü, Erdebil Köyü, Araban’da Pirtürek adlı yer, Toy Alanı Köyü, Cem Köyü, Tacirli cemaatlerinin kışlak mahalleriydi. Bu

²²³⁶ BOA TD, nr.402, s.150-151.; BOA TD, nr.998, s.445.

²²³⁷ BOA TD, nr.402, s.529.

²²³⁸ BOA TD, nr.402, s.270–271, 276.; BOA TD, nr.998, s.449.

²²³⁹ KKA TD, nr.116, s.89/b.

²²⁴⁰ BOA TD, nr.402, s.636.; BOA TD, nr.998, s.457.

²²⁴¹ BOA TD, nr.402, s.106.; BOA TD, nr.998, s.444.

²²⁴² BOA TD, nr.402, s.645.

tahrîrde cemaatlerin yaylakları hakkında bilgi verilmemesi ve kışlaklarının büyük ölçüde köy olarak kaydedilmiş olması onların yerleşik hale geldiklerini düşündürmektedir. 1580’de Tacirli cemaatleri Maraş havalisinde 846 nefer, 377 bennâk ve 462 mücerred nüfusa mâlikti²²⁴³.

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küşne aşiretleri arasında da Tacirli cemaatleri bulunmaktaydı. Bu bölükler 1563’de Yüreğir bölgesinde kışlarken yazları Niğde taraflarına çıkmaktaydı²²⁴⁴. Niğde Sancağında Karahisar nâhiyesinde Yenice Karaca Viran köyünü kurarak yerleşen Bıyıklı cemaatinin Tacirli içinde kaydedilen cemaatin kolu olduğu söylenebilir²²⁴⁵. Niğde’de Karahisar nâhiyesinde Ağın köyü²²⁴⁶, yine Kayseri’de Karataş nâhiyesinde Dulkadir (Viranşehir) köyü de Tacirli tarafından iskân olunmuştu²²⁴⁷.

Dulkadirli Bozok kolunda bulunan Tacirli aşiretleri ise burada kendi adlarıyla ayrı bir tâife oluşturdukları gibi Sekili ve Şam Bayadı aşiretleri arasına dağılmış olan bazı şubeleri de bulunmaktaydı. Bozok’un ilk tahrîrinde Emlâk, Çubuk, Karadere nâhiyelerine dağılmış ve burada birçok ekinliklerde ziraat eden Tacirli bölüklerinin kısa süre sonra yerleşik hale geldikleri tespit olunmaktadır. Bu anlamda Emlâk nâhiyesinde Pınarbaşı ve İn köyleri, Çubuk nâhiyesinde Karkın ve Kozkışla, Karadere’de Boyalı Viran köyü Tacirlilerce iskân olunmuş köyler arasındaydı.

Bozok sancağının ilk tahrîrinde Tacirli tâifesi 5 cemaat halinde 164 nefer nüfusa mâlikken²²⁴⁸, 1555’te Emlâk nâhiyesinde Pınarbaşı ve İn karyelerinde 180 nefer²²⁴⁹, Çubuk nâhiyesinde Karkın ve Kozkışla köylerinde 108 nefer²²⁵⁰, bu sırada Sekili boyuna tâbî olarak kaydedilen ve Karadere nâhiyesinde Boyalı Viran köyünde yerleşik olan bölüğü 96 nefer²²⁵¹ nüfusla kaydedilmişti. 1575’te adı geçen bu köylerin 512 nefer nüfusu vardı²²⁵².

²²⁴³ *KKA TD*, nr.116, s.214/b.

²²⁴⁴ *KKA TD*, nr.168, s.257/b.

²²⁴⁵ *KKA TD*, nr.135, s.254/a.

²²⁴⁶ *KKA TD*, nr.135, s.256/a.

²²⁴⁷ *BOA TD*, nr.976, s.124.; *KKA TD*, nr.136, s.194/b, 234/a.

²²⁴⁸ *BOA TD*, nr.155, s.222-224.; *BOA TD*, nr.998, s.619.

²²⁴⁹ *BOA TD*, nr.315, s.448-453.

²²⁵⁰ *BOA TD*, nr.315, s.565,580.

²²⁵¹ *BOA TD*, nr.315, s.70.

²²⁵² *KKA TD*, nr.30, s.115/b, 113/a, 180/b, 40/a.

Dulkadirden ayrılarak Bozulus'a dâhil edilen 57 hânelik bir Tacirli bölüğünün bulunduğu tespit edilmekle birlikte²²⁵³ Bozulus Türkmenlerinin ilk müstakil tahririnde Tacirli aşiretine rastlanılmamaktadır. Bu husus onların başka bir ad altında bu İl'e katıldıklarını akla getirmektedir. Orta Anadolu'ya gelmesini müteakip Bozulus içerisinde görülen cemaatin Keskin bölgesindeki bulunduğu tespit olunmaktadır. Bu aşiretler, Bozulus aşiretleri ile birlikte Rakka iskânına tâbi tutulmuşlar ancak iskân mahallini terk ettikten sonra bir kısmı Çıldır ve Erzurum taraflarına dağılmışlardır²²⁵⁴.

Taf

Maraş Sancağında Pınarbaşı nâhiyesi ile Bozok'un Boğazlıyan nâhiyesi Taf aşiretinin yurtlarıydı. Maraş havalisinde müteferrika cemaatler arasında kaydedilmiş olan aşiret, 1563'te Pınarbaşı nâhiyesinde Şehir Görsün, Madrasun, Gelirge, Kızılca İn ve Mirsavi köyleri ile Karşılıca ve Gün Burun (Köhne) mezralarında ziraat etmekte ve kışlamaktaydı. Maraş'ın son tahririnde adı geçen cemaatlere rastlanmaması bunların yerleşik hale geldiği izlemine doğurmaktadır. Pınarbaşı'nda yazılan cemaatler 1563'te toplam 202 nefer nüfusa mâlikti. Aynı tarihte Kars-ı Maraş'ta bulunan ve müteferrik yörüklerden olarak kaydedilen Taf cemaati ise Elbistan'da Tezekli'yi kışlamakta ve Çokak'ı yaylamakta olan 11 neferden oluşmaktaydı²²⁵⁵.

Taf aşiretinin asıl kolu ise Bozok Sancağında Çiçekli tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. 1529'da altı cemaate bölünmüş olan aşiret 119 nefer nüfusa sahipti²²⁵⁶. 1555'te Boğazlıyan'da Gönçlü, İkiyüzlü, Mescidli ve Göynük Viranı köylerine yerleşmiş olan aşiretin bu köylerdeki nüfusu 177 nefer, 1575'te ise önceki köylere ek olarak Pirköy/ Yerköy köyünün de eklenmesiyle toplam 5 köyde 307 nefere ulaşmıştı. Bunlardan başka yine Aydınlı, Şeyh İsmaili ve Aynal cemaatleri de Taf'a tâbi idi. Bunlardan Aydınlı

²²⁵³ BOA TD, nr.448, s.15.

²²⁵⁴ Gündüz, (2007), 169-170.

²²⁵⁵ KKA TD, nr.108, s.458-463.; KKA TD, nr.168, s.143/a.

²²⁵⁶ 1529 tarihli tahrir defterine göre Taf aşiretinin Boğazlıyan nâhiyesinde ziraat ettikleri mezralar.; İğdecik, Kara koca, Uzun İn, Göcek Ark, İççe Kışla, Çatal Viran, Ağca Viran, Boğaz Ağıl, Avcı, Tatar Argı, Kethüdâ Argı mezralarıydı. BOA TD, nr.155, s.147-152.; BOA TD, nr.998, s.608.

Boğazlıyan'a tâbi Kıtımirce, Şeyh İsmaili Pirköy ve Ayal ise Kuşaklı Öyük köylerinde sâkindi.²²⁵⁷

Tağar

İlk tahrîrde Küreciyân tâifesi içerisinde 7 hâne vergi nüfusuyla kaydedilen cemaate daha sonraki tahrîrlerde rastlanmamaktadır²²⁵⁸. Ancak XVI. yüzyıl sonunda Tağar cemaatinin ana kütesinin Develi, Kenar Irmak, Ürgüp ve Uçhisar nâhiyelerinde bulunduğu tespit olunmaktadır. Aşiret XVI. yüzyılın ikinci yarısında Niğde ve Kayseri Sancaklarına bağlı olan bu nâhiyelerde kurdukları köylerde meskûndu²²⁵⁹.

Tahirli ve Tahir Hacı

Tahirli aşireti, Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrde Tahirli tâifesine isim veren en büyük aşiretti. 1525'te Tahirli adıyla üç cemaat halinde toplam 180 hâne ve 19 mücerred vergi nüfusuna mâlik olan aşiret, Berriye'yi kışlayıp Elbistan'da yaylamaktaydı²²⁶⁰. Ayrıca aynı tâife içerisinde 11 hânedan müteşekkil Tahir Hacı adıyla kaydedilen bir diğer cemaat daha bulunmakta olup yaylak kışlakları hakkında tahrîr defterinde bilgi verilmemiştir²²⁶¹.

Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde Tahirli tâifesi dağılmış, bu boyun en büyük cemaati olan Tahirli, 1580'de Küşne tâifesine dâhil edilmişti. Bu tarihte de cemaatin ana kütesi Berriye ve Elbistan arasında konargöçerliği sürdürmekte olup bazı bölükleri Gündüzlü'de Berriyeli mezrasında, Rumkale'de Marzıman köyünde ve Pazarcık'ta kışlamakta ve kışlaklarına yakın yerlerde yaylamaktaydılar. Aşiretin bu tarihte 159 bennâk ve 87 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²²⁶². Yine aynı tâife içerisinde Kürden Küre adıyla da bilinen bir diğer Tahir Hacı cemaati ise bu sırada 5 bennâk ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁶³.

²²⁵⁷ BOA TD, nr.315, s.368, 377, 379, 380.; KKA TD, nr.30, s.73/a, 77/a, 78/a, 78/b.

²²⁵⁸ BOA TD, nr.402, s.295.; BOA TD, nr.998, s.450.

²²⁵⁹ KKA TD, nr.136, s.168/b.; KKA TD, nr.135, s.191/a, 211/a, 258/a-258/b.

²²⁶⁰ BOA TD, nr.402, s.89.

²²⁶¹ BOA TD, nr.402, s.95.

²²⁶² KKA TD, nr.116, s.280/b. KKA TD, nr.116, s.303/a.

²²⁶³ KKA TD, nr.116, s.303/a.

Tahtalı

Tahtalı aşireti, Adana'da Sarıçam ve Dünderlı nâhiyelerinde, Sis Sancağında Savcı Hacılı tâifesi arasında ve Maraş'ta Küşne boyu içerisinde yer almaktaydı. Küşne tâifesine mensup olan cemaat 1525'te 11 hâne, 1580'de 33 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusuna sahipken²²⁶⁴, Sis'te Savcı Hacılı tâifesine mensup olan kolu 1572'de 76 hâne ve 15 mücerred vergi nüfusu bulunmakta ve cemaat Keyfandere mezrasında ziraat etmekteydi²²⁶⁵. Adana'da Sarıçam nâhiyesinde Ağzı Karaca mezrası da Tahtalı cemaatinin ekinlikleriydi²²⁶⁶.

Talib Hacı Oğlu/ Talibli

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Talipli ve Talip Hacı Oğlu adıyla iki cemaat bulunmaktaydı. Bunlardan Talip Hacı Oğlu cemaati Dulkadirli aşiretleri içerisinde eskiden beri konargöçerlik ederken, Talipli cemaati daha önce Adana'da bulunup sonradan Dulkadirli aşiretleri arasına dâhil edilmişti. Dulkadirliilerin son tahrîrinde ise Talibli adıyla tek cemaat kaydedilmiş, önceki iki cemaat birleştirilmiştir. 1525'te aşiretin toplam 56 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu varken, 1580'de 64 hâne ve 46 mücerred nüfusu bulunmaktaydı. Bu tahrîre göre aşiret Andırın'da Keklik Burnu mezrasında ziraat edip yaylamaktaydı²²⁶⁷.

Taşlı

Karacalı tâifesi içerisinde kaydedilen Taşlı cemaati, Güvercinlik nâhiyesinde Kızıl Hacı ve Çokrak köylerinde ziraat edip kışlamaktaydı. 1525'te 37 hâne ve 4 mücerred olan cemaat nüfusu²²⁶⁸ 1563'te iki bölük halinde toplam 21 hâne ve 5 mücerreddi²²⁶⁹. 1563'te Kars-ı Maraş'ta müteferrika cemaatler arasında kaydedilmiş olan bir diğer Taşlı cemaati ise 27 bennâk ve 27 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁷⁰.

²²⁶⁴ BOA TD, nr.402, s.545.; KKA TD, nr.116, s.289/b.

²²⁶⁵ KKA TD, nr.150, s.80/b.

²²⁶⁶ BOA TD, nr.450, s.84.; KKA TD, nr.114, s.84/b.

²²⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.122, 159.; BOA TD, nr.998, s.445-446.; KKA TD, nr.116, s.48/a.

²²⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.938.; BOA TD, nr.998, s.436.

²²⁶⁹ KKA TD, nr.101, s.202.

²²⁷⁰ KKA TD, nr.168, s.299/a.

Dulkadirliilerin son tahrîrinde Küşne tâifesi içerisinde Taşçılı ve Taşçı (Küfçü) adlarıyla iki cemaat bulunmaktaydı. Taşçılı cemaati Kara Hayıt'ta Kalender mezrasını kışlayıp Elbistan'da Dillihan adlı yerde yaylarken, Taşçı (Küfçü) cemaati Kınık'ta kışlayıp Yalak'da Tayoğlu mezrasında yaylamaktaydı. Bu iki cemaatin 45 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²²⁷¹.

Taşçılı aşiretinin Adana'da Yüreğir nâhiyesinde²²⁷², Taşlı aşiretinin ise Sis Sancağında Eğlenli tâifesi içerisinde kaydedilen ve Dulkadirli Sancağında ziraat ettikleri bildirilen birer şubesi bulunmaktaydı²²⁷³. Ayrıca 1584 tarihinde Taşlı cemaatinin bir bölümü de Develi'de Mal Deresi köyünde yerleşmiş durumdaydı²²⁷⁴.

Tatar Alili

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Döngelili tâifesi aşiretleri içerisinde yazılmış olan cemaat, 1580'de Küşne boyuna dâhil edilmişti. İlk tahrîrde kışlaklarının bildirilmeyen ancak Maraş Yörükânından oldukları kaydedilen cemaatin Yellice'de yayladıkları kaydedilmiştir. 1580'de ise cemaatin Antep'te Baba Mahallesi'ne yerleştikleri fakat yaylamak için Maraş havalisine geldikleri anlaşılmaktadır. İlk tahrîrde 15 hânedan mürekkep olan cemaat 1580'de 14 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁷⁵. Yeni İl Türkmenleri içerisinde de ilk olarak 1583'de rastlanan Tatar Alili cemaati Şam Bayadı tâifesine bağlı olarak kaydedilmiş olan iki grup halindeydi. Bu ilin 1630 tarihli kayıtlarına göre aşiret Yeni İl'de bulunmaya devam etmekteydi²²⁷⁶.

Tatar Halilli Veledânı

Kızıllı tâifesine bağlı olarak yalnızca 1580 tarihli sayımda görülen aşiret, Gündüzlü'de kışlayıp müteferrik yerlerde yaylan 32 nefer nüfusa mâlikti²²⁷⁷.

²²⁷¹ *KKA TD*, nr.116, s.250/b, 269/b.

²²⁷² *BOA TD*, nr.450, s.57.; *KKA TD*, nr.114, s.41/b.

²²⁷³ Halaçoğlu, (1979),866.

²²⁷⁴ *KKA TD*, nr.135, s.298/b.

²²⁷⁵ *BOA TD*, nr.402, s.450.; *BOA TD*, nr.998, s.455. *TKA, TD*, nr.116, 276/b.

²²⁷⁶ Şahin, (1980), 232–233.

²²⁷⁷ *KKA TD*, nr.116, s.148/a.

Tatar İlyashı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde 71 hâne nüfusuyla Döngeli boyuna mensup olarak kaydedilen aşiretin yaylak kışlak sahaları hakkında bilgi verilmemişti. Bu tahrirde iki bölük halinde görülen aşiretin daha sonra bütünüyle Yeni İl Türkmenlerine katıldıkları anlaşılmaktadır²²⁷⁸. 1548'de Yeni İl yer alan ancak nüfus bilgisi bulunmayan aşiretin 1583'te birkaç mahalle halinde büyük bir nüfusa ulaştığı tespit olunmaktadır²²⁷⁹.

Tatar ve Tatarlı

Bozok Sancağında Demircili tâifesine bağlı olarak kaydedilen Tatar cemaatlerinin Moğol bakiyelerinden oldukları anlaşılmaktadır. Zira 1555 tarihli tahrir defterinde Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinin Akarca köyünün Çungar Yörükleri tarafından iskân edildikleri kaydedilmiştir. Bozok Sancağının ilk tahririnde 48 nefer nüfusla kaydedilen bu Tatar cemaatleri, Kanak-ı Bâlâ nâhiyesinde birçok mevrada ziraat etmekteydiler. 1555 tarihinde Altılar Çarşısı, Akarca, Kangallı, Sarı Kaya (Yund Kışla), Danacı Kışla (Çalabverdi) ve Gökçeli köylerinde yerleşik halde bulunmaktaydılar²²⁸⁰.

Maraş bölgesinde de Tatar ve Tatarlı isimleriyle cemaatler bulunmaktaydı. Ancak bunların Bozok'taki Moğol bakiyesi olan aşiretlerle ilgisinin ne derece olduğunu tespit etmek güç görünmektedir. Tatar adını taşıyan cemaatlerin Selmanlı tâifesi içerisinde yer alması ve bu tâifeye bağlı cemaatlerin Bozok havalisinde bulunuyor olması bunlar arasında akrabalık olabileceği kanaatini doğurmaktadır. Kars-ı Maraş havalisinde bulunan bu Tatar cemaatleri Savrun ve Karamanlı Yakası'nda kışlamaktaydılar. 1563'te iki bölük halinde toplam 113 nefer nüfusa mâlik olan bu cemaatten başka Sis'te Kavurgalı tâifesi içerisinde de Tatarlı adıyla kaydedilen bir cemaat daha bulunmaktaydı. Sayyâdlar arasında kaydedilen ve Kars-ı Maraş'ta Bahadır, Yeni Yuva ve Gök İn adlarını taşıyan şahin yuvalarının kayacı ve gözcüleri olan cemaat 1563'te 60 nefer nüfusa mâlikti. Bu itibarla Maraş havalisinde

²²⁷⁸ BOA TD, nr.402, s.452.; BOA TD, nr.998, s.455.

²²⁷⁹ Şahin, (1980), 233.

²²⁸⁰ BOA TD, nr.155, s.186.; BOA TD, nr.998, s.614.; BOA TD, nr.218, s.98.; BOA TD, nr.315, s.251, 252, 255, 256, 259, 260, 425.; KKA TD, nr.30, s.21/b, 22/b, 24/a, 25/b.

Tatar ve Tatarlı adlarıyla kaydedilen cemaatlerin tamamı Mağara'da yaylayıp Sunbas ve Savrun'da kışladıklarından aynı aşiretin parçaları olmalıdır²²⁸¹.

Tatıklı

Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde yalnızca ilk tahrîrde görülen cemaat Adana'da Dünderli nâhiyesinde bulunan Tatıklı aşiretinin parçası olmalıdır. Bozok'ta 1529'da 14 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusundan başka 6 sipahi nüfusu vardı²²⁸².

Tayfurlu

Bozok'ta Baltı nâhiyesinde Tayfur Bendi, Tayfur Viranı ve Viran Şehir adlı mezralarda ziraat eden cemaat 1529'da 28 nefer, 14 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁸³. Günümüzde Yozgat merkez kazâsının Tayfur köyü ihtimâlen bu cemaat tarafından kurulmuştur.

Teberrük Fakihli

Bozok'ta Süleymanlı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan Teberrük Fakihli cemaati, galip ihtimâl Moğol bakiyesi cemaatlere dendi. Moğol oymakları arasında Teberrük isimli bir bölük bulunmakla birlikte²²⁸⁴ Timur, Tatarların eski yurtlarına dönmelerini bu sırada Kara Tatarların ileri gelenlerinden olan Ahi Teberrük'ten istemişti²²⁸⁵. Bozok'un 1529 tarihli sayımına göre 5 hâne vergi nüfusuna sahip olan cemaate sancağın daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır²²⁸⁶. Ancak 1584 tarihli Kayseri tahrîr defterinde, Malya nâhiyesinde Sarı Ağıl ve Sarı Danişmendli adlı köylerde meskûn olan Teberrük Hacılı cemaatine tesadüf edilmektedir²²⁸⁷.

²²⁸¹ *KKA TD*, nr.168, s.85/a, 178/b, 72/a-b, 9/b, 12/b, 173/a.; *KKA TD*, nr.150, s.48/b.; *KKA TD*, nr.116, s.9/b,12/b.; Halaçoğlu, (1979), 866.

²²⁸² *BOA TD*, nr.155, s.76.; *BOA TD*, nr.998, s.600.; *BOA TD*, nr.450, s.90,104,87.;

²²⁸³ *BOA TD*, nr.155, s.292.; *BOA TD*, nr.998, s.630.; *BOA TD*, nr.218, s.62.; *BOA TD*, nr.315, s.54.

²²⁸⁴ Sümer, (1970), 117.

²²⁸⁵ Ca'ferî b. Muhammed el- Hüseyinî. (2011). *Târih-i Kebîr*. (Aka, İ. Çev.), Ankara: TTK Yay., 37.

²²⁸⁶ *BOA TD*, nr.155, s.73.

²²⁸⁷ *KKA TD*, nr.136, s.199/b.

Teferrüclü

Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesi içerisinde yer alan ve aynı aileden 5 bennâk nüfustan oluşan cemaat Mağara'da yaylayıp ve Sunbas'ta kışlamaktaydı. İsmine ilk olarak 1563 tarihli kayıtlarda rastlanan cemaat, daha sonraki tahrîrlerde bulunmamaktadır²²⁸⁸.

Teke Hacı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde üç şube halinde Anamaslı boyuna mensup olarak kaydedilen Yeni Hacı cemaati, toplam 33 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁸⁹. Kars-ı Maraş'ta Karamanlı Yakası'nda Kütüğü köyü yakınlarındaki Kırmıt mezrası cemaatin ziraat mahalleriydi²²⁹⁰. 1580'de iki şube halinde kaydedilen cemaatin bu sırada Kazâ-ı Harim'de Dikilitaş adlı yerde kışlayan kısmı 10 bennâk ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipken²²⁹¹ Karı Keşiş Suyu kenarında Fertemun mezraasını hem ekip hem de kışlayan bölümü 47 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahipti²²⁹². Adana'da Teke Türkmenlerinin bir kolu olarak kaydedilmiş olan Teke Hacı aşireti ise Hacı, Berendi ve Kara İsalı nâhiyelerinde bulunmaktaydı²²⁹³.

Tekeli

Küşne boyuna mensup olan cemaat, ilk tahrîrde Camustil yakınlarında Tekeli deresinde kışlayıp Göksun'da Saraycık ve Ziyaret adlı yerlerde yaylamakta olup tahrîr esnasında toplam 269 hâne ve 48 mücerred nüfustan oluşmaktaydı. Bu aşiretten ayrılan 5 hânedan mürekkep küçük bir bölük ise aynı tarihte Antep'te İncirli köyüne yerleşmiş durumdaydı. Ayrıca ilk tahrîrde Kars kazâsında Zâkirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen bir Tekeli şubesi de Firuzlu cemaatinin bölükleri arasında tahrîr edilmiş olup 27 hâne ve 1

---

²²⁸⁸ *KKA TD*, nr.168, s.88/a.

²²⁸⁹ *BOA TD*, nr.402, s.179.; *BOA TD*, nr.998, s.446.

²²⁹⁰ *KKA TD*, nr.168, s.176/a.

²²⁹¹ *KKA TD*, nr.116, s.40/a.

²²⁹² *KKA TD*, nr.116, s.49/b.

²²⁹³ *BOA TD*, nr.450, s.274, Halaçoğlu,(2009), 2188.

mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁹⁴. Tekeli aşiretinin Adana'da bulunan kolu ise Hacılı nâhiyesini yurt tutmuştu²²⁹⁵.

Tenalımlı

Dulkadirli Türkmenlerinin daha önceki tahrîrlerinde bulunmayan cemaat 1580'de Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Şikâr adlı köyde kışlayan cemaatin bu tarihte 13 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²²⁹⁶.

Terseli

1563'te Karamanlı tâifesinde Mesudlu aşiretinin bir bölüğü olarak kaydedilen cemaat Kınık'ta kışlamakta olup 30 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusuna sahipti²²⁹⁷. Tersenikli adıyla kaydedilen ve Sunbas'ta Doksan Viranı ve Komşulu Viran mezralarında ziraat edip kışlayan cemaatin ise bu tarihte nüfus bilgisi bulunmamaktaydı²²⁹⁸.

Terzili

Peçenek tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan cemaat, Berriye'yi kışlayıp Elbistan'ı yaylayan 6 hânedan müteşekkildi²²⁹⁹. İlk tahrîrde Kızıllı tâifesine bağlı olarak kaydedilen 8 hânedan oluşan Terzili aşireti ise Diyarbakir'de bulunmaktaydı²³⁰⁰.

Öte yandan aşiretin bir kolu da Bozok Sancağını yurt tutmuş durumdaydı. Burada Ağçalı tâifesi içerisinde kaydedilen Terzili cemaati Devalı Kışla mezarını²³⁰¹, Süleymanlı tâifesine tabi olan Terzi (Derzi) cemaati ise Kurdini ve Çatal Öyük mezralarını ekmekteydi. Aşiretin 1529'da 32 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁰². Günümüzde Yozgat'ın Yerköy ilçesine bağlı olan Terzili köyünün de kurucuları ihtimâlen bu aşiretlerdi.

²²⁹⁴ BOA TD, nr.402, s.473, 482, 495.; BOA TD, nr.998, s.455, 456.

²²⁹⁵ BOA TD, nr.450, s.111.; KKA TD, nr.114, s.111/a.

²²⁹⁶ KKA TD, nr.116, s.271/a.

²²⁹⁷ KKA TD, nr.168, s.59/a.

²²⁹⁸ KKA TD, nr.168, s.189/a.

²²⁹⁹ BOA TD, nr.402, s.395.; BOA TD, nr.998, s.453.

²³⁰⁰ BOA TD, nr.402, s.689.

²³⁰¹ BOA TD, nr.155, s.92.; BOA TD, nr.998, s.602.

²³⁰² BOA TD, nr.155, s.63.; BOA TD, nr.998, s.599.

Ayrıca 1584'te Niğde Sancağında Yahyalı tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan bir diğer Terzili cemaati de Develi nâhiyesinde Vadi-i Derzili köyünde yerleşmişlerdi²³⁰³.

Bununla birlikte, Terzili aşiretiyle ilgilerini kesin olarak ortaya koymak mümkün olmasa da Kayseri Sancağının Kenar-ı Irmak nâhiyesinde Avşar Viranı mezrasında kaydedilmiş olan Derzi Turhanlı cemaati²³⁰⁴ ve 1563'te Kars-ı Maraş'ta Şeyh Leng tâifesi içerisinde kaydedilen Terzi Hacılı cemaatlerine işaret etmek gerekmektedir. Yüreğir'de kışlayıp, Tekir'i yaylayan Terzi Hacılı cemaatinin, mezkûr tarihte 30 nefer nüfusu bulunmaktaydı²³⁰⁵.

Tevekkeli

Dulkadirlilerin son tahrîrinde Cerid boyu içerisinde yer alan aşiret, Burak Depe ağzında yaylayıp Behisni taraflarında kışlamaktaydı. Bu yazımda 32 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahip olan aşiretin²³⁰⁶ aynı tarihte Küşne tâifesi içerisinde Kazancılı adını da alan bölüğünün diğer adı da Tevekkel Oğlanları olarak kaydedilmişti²³⁰⁷.

Timurlu

Bozok havalisinde Şam Bayadı aşiretleriyle birlikte Gedik nâhiyesini yurt tutmuş olan cemaat Topaç, Yassı Pınar ve Benli Viran mezralarını ziraat etmekteydi. Bunlardan Topaç mezrasına yerleşen aşiret Topaç-ı Temirli köyünü kurmuşlardır. 1529'da 13 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaatin mezkûr köyde 1575'te 195 nefer nüfusu vardı²³⁰⁸.

Maraş Sancağında Dokuz tâifesi içerisinde bulunan Timurlu aşireti, Tekak nâhiyesinde Kertik Ağacı ve Ağcacık Kuyu'da kışlayıp ve yine ona yakın yerde yaylamaktaydı. 1563'te Kertik Ağaç Karguluk nâhiyesinde cemaatin kışlağı olan bir köy durumundaydı. İlk tahrîre göre 56 hâne ve 11 mücerred vergi nüfusu bulunan cemaatin

²³⁰³ *KKA TD*, nr.135, s.312/a.

²³⁰⁴ *BOA TD*, nr.976, s.138.

²³⁰⁵ *KKA TD*, nr.168, s.131/a.

²³⁰⁶ *KKA TD*, nr.116, s.122/b.

²³⁰⁷ *KKA TD*, nr.116, s.295/a.

²³⁰⁸ *BOA TD*, nr.155, s.240.; *BOA TD*, nr.998, s.621.; *BOA TD*, nr.218, s.28.; *KKA TD*, nr.30, s.154/b.

1563'te 99 nefer nüfusu bulunmaktaydı²³⁰⁹. Aşirete 1580 tarihli aşiret defterinde tesadüf edilmemektedir.

Timurtaş

Dulkadirli aşiretleri içerisinde yalnızca 1525 tahrîrinde ismine rastlanan cemaat 7 hâne nüfustan müteşekkildi²³¹⁰. Adana Sancağının ilk tahrîrinde bulunmayan ancak 1572'de Ayas nâhiyesinde kaydedilmiş olan Taş Timurlu adıyla 20 nefer nüfuslu bir cemaat da görülmektedir. Bu iki cemaatin aynı aşiretin parçaları olduğu akla gelmektedir²³¹¹.

Tirkeşli

Döngelili tâifesine mensup aşiretlerden olan Tirkeşli cemaatinin küçük bir şubesi de Çağıranlı tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. Döngelili içerisinde yer alan asıl cemaat 1525'te 47 hâne ve 12 mücerred vergi nüfusuna sahipken, aşiretin Çağıranlı boyuna bağlı olan şubesi yalnızca 5 hâne nüfustan mürekkepti²³¹². Aşiretin büyük kolu Andırın'da Hacı Bayad yaylağına çıkıp Yenice Kale'de Anabat köyünde ve küçük bir kısmı ise Kınık'ta kışlamaktaydı. 1563 tarihinde anılan tüm bölükleriyle birlikte aşiretin toplam 108 bennâk ve 52 mücerred vergi nüfusunu vardı²³¹³.

Toğanlı

Kars kazâsında Kavurgalı tâifesi aşiretleri arasında yer alan Toğanlı cemaati, birlikte tahrîr edildikleri Kethüdâlı, Şâdili, Firuzlu cemaatleriyle birlikte 78 hâne vergi nüfusuna sahipti. 1563'te müstakil yazılan Toğanlı cemaati, Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlamakta olup bu sırada 7 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³¹⁴.

---

²³⁰⁹ BOA TD, nr.402, s.208.; KKA TD, nr.101, s.225.

²³¹⁰ BOA TD, nr.402, s.693.

²³¹¹ KKA TD, nr.114, s.160/b.

²³¹² BOA TD, nr.402, s.718.; BOA TD, nr.402, s.446.; BOA TD, nr.998, s.454.

²³¹³ KKA TD, nr.168, s.193/a,275/b. 275/b-276/b

²³¹⁴ BOA TD, nr.998, s.491.; KKA TD, nr.168, s.78/b.

Toklulu

Kars-ı Maraş'ta Zâkirli tâifesi aşiretleri arasında yer alan Toklulu cemaati Gezid'de kışlayıp, Anavarza taraflarında yaylamaktaydı. Aşiretin nüfusu Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde 29 hâne ve 6 mücerred, 1563'te 27 bennâk ve 7 mücerredden ibaretti²³¹⁵. Son tahrîrde aşirete tesadüf edilmemektedir.

Tomalıoğlu ve Tomalı Hacı

Elci tâifesi bağlı olan Tomalıoğlu cemaati 1525'te 219 hâne ve 22 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³¹⁶. Bu tahrîrde aşiretin yaylak kışlak sahası hakkında bilgi verilmemiştir. Öte yandan Tomalıoğlu aşiretiyle irtibatlı olduğunu düşündüğümüz Tomalı Hacı cemaati ise aynı tarihte, 31 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuyla Hısn-ı Mansur'da kurdukları Badıkcı ve Çekçek adlı iki köyde yerleşmiş durumdaydı²³¹⁷.

1563 tahrîrinde Tomalı Hacı cemaati Zâkirli tâifesine bağlı olarak Kars-ı Maraş Sancağında sayyâdlar arasında bulunuyordu. Armud Alanı ve Elmalı adlı yuvalarının kayacı ve dîdebânı olarak görev yapan bu bölük, 16 hâne ve 5 mücerred nüfusa sahipti²³¹⁸. Aşiretin sayyâdlar dışında bulunan kısmı ise 7 bennâk ve 21 mücerred nüfusa sahip olup Sunbas nâhiyesinde kışlayıp ziraat etmekteydi²³¹⁹.

Tonbul

Bozok'ta Boğazlıyan nâhiyesinde İğdecik mezrasını eken cemaat 1529'da 10 hâne ve 2 mücerred nüfusa sahipti. 1542 tarihinde ise cemaat İğdecik, Uzun Kuyu, Katır Ağıl ve Çorak mezralarında ziraat etmeye başlamış olup bu tarihte nüfusları 32 hâne ve 4 mücerrede ulaşmıştı²³²⁰.

²³¹⁵ *BOA TD*, nr.998, s.489.; *KKA TD*, nr.168, s.101/a, 180/a.

²³¹⁶ *BOA TD*, nr.402, s.424.; *BOA TD*, nr.998, s.454.

²³¹⁷ *BOA TD*, nr.402, s.431.; *BOA TD*, nr.998, s.454.

²³¹⁸ *KKA TD*, nr.168, s.11/a-b.

²³¹⁹ *KKA TD*, nr.168, s.102/b. *KKA TD*, nr.168, s.185/a.

²³²⁰ *BOA TD*, nr.155, s.292.; *BOA TD*, nr.998, s.630.; *BOA TD*, nr.218, s.64.

Topaç

Bozok Sancağında Ali Beyli tâifesi içerisinde bulunan Topaç aşireti Gedik nâhiyesinde Külahlıca, Kavacık ve Kılıç Çardağı mezralarını ekmekte olan aşiretin 1529'da 13 hâne nüfusu bulunmaktaydı²³²¹. Günümüzde Yozgat'ın merkez köyleri arasında Topaçlı köyünün bulunması aşiretin bu bölgede yerleşmiş olduğunu akla getirmektedir. Öte yandan Kayseri'de Malya nâhiyesinde 1584'te Kuruca (Akkürtler Kışlası) köyünde yerleşmiş olan bir Topaçlı bölüğü daha tespit olunmaktadır²³²².

Toroman

Bozok'ta yurt tutmuş olan Toroman aşiretinin bölükleri, Sorgun ve Akdağ nâhiyelerine dağılmıştı. Tahrîr kayıtlarından aşiretin Çerçi Ali, Koyun Viranı, Sarı Koz Viranı, Söğüt Viranı, Ala Kilise, İshak Hacı Viranı, Elmacık Ağıllı Viran, Köseli Viranı, Halaç Öldü Viranı ve Çuval Viranı gibi birçok mezrayı ekmeye başladıkları ve zamanla ettikleri bu mezralara yerleştikleri tespit olunmaktadır. Nitekim, Sorgun nâhiyesinde Kavak Viranı ile Akdağ nâhiyesinde Kuyulu Viran, İğdelice (Halil Abdal), Söğüt Alanı (Yeni Yapan), Yassı Kışla köyleri aşiret tarafından kurulmuştur. Günümüz Yozgat'ın Aydıncık ilçesinde Büyük Toraman ve Küçük Toraman adlı iki köy bulunmaktadır. 1529'da 27 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin, 1555 tarihi itibariyle bahsedilen köylerde 320 nefer²³²³, 1572'de aynı köylerde toplam 529 nefer nüfusu bulunduğu tespit olunmaktadır²³²⁴.

Toruklu/Koruklu

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Dokuz boyu içerisinde bulunan Toruklu aşireti, Gündüzlü'de Kilim adlı yerde kışlamakta ve kışlaklarında Bağtaş ve Karakütük mezralarda ekincilik yapmaktaydı. Aşiretin bu sırada 31 bennâk ve 20 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³²⁵.

²³²¹ BOA TD, nr.155, s.214.; BOA TD, nr.998, s.618.; BOA TD, nr.218, s.15, 20.; BOA TD, nr.315, s.522, 523.

²³²² KKA TD, nr.136, s.200/a.

²³²³ BOA TD, nr.155, s.25-26.; BOA TD, nr.218, s.92, 94.; BOA TD, nr.315, s.147, 320, 322, 325-328.; KKA TD, nr.30, s.51/b, 54/a, 54/b.

²³²⁴ KKA TD, nr.30, s.51/b-54/b.

²³²⁵ KKA TD, nr.116, s.77/a.

Tosunlu

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Küreciyân boyuna mensup olarak Maraş Sancağında kaydedilen cemaat içinde 25 hâne ve 20 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³²⁶. Aşiretin bu tarihte konargöçerlik ettiği sahalar hakkında bilgi verilmemişti.

Toy Ali Oğlu ve Gök Ali

1525’da Peçenek tâifesi içerisinde kaydedilen Toy Ali cemaatinin bu tarihte 12 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²³²⁷. 1580’de ise Küşne tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaat, Toy Ali ve Gök Ali olmak üzere iki bölükten oluşmaktaydı. Bu cemaat Kara Hayıt yakınında İncili köyünde kışlamakta olan 11 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³²⁸. Ayrıca Kars-ı Maraş’ta Zâkirli tâifesi içerisinde yer alan Toy Oğlu adıyla bir aşirete daha tesadüf edilmektedir. Meğelgin’de yaylayıp Kars ve Sis taraflarında yaylayan aşiretin ilk tahrîre göre 57 hâne ve 17 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı. 1563’te Toylu adıyla kaydedilen cemaat, Evliyalı ve Halidli adlarını taşıyan iki bölüğe ayrılmıştı. Bu tarihte 34 bennâk ve 99 mücerred vergi nüfusa ulaşan aşiret Savrun nâhiyesinde Nazır adlı köyde de ziraatla uğraşmaktaydılar²³²⁹.

Töhmerikli

Töhmerikli aşireti hem Maraş hem de Bozok’taki Dulkadirli aşiretleri içerisinde yer almaktaydı. Aşiretin Maraş’taki kolu Küşne ve Cerid boyları arasında temsil olunmaktaydı. Bunlardan Cerid boyuna mensup olanı Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Berriye’yi kışlayıp Sarvendi adlı mevkide yalayan 10 hânedan müteşekkilen²³³⁰ aynı tarihte Küşne içerisinde yazılan şubesinin 17 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³³¹.

Son tahrîrde Töhmerikli aşiretinin yalnızca Küşne boyu içerisinde varlığını sürdürdüğü görülmektedir. İlk tahrîre göre nüfusu hızla artarak toplam 140 nefer nüfusa

²³²⁶ *KKA TD*, nr.116, s.167/b.

²³²⁷ *BOA TD*, nr.402, s.396.; *BOA TD*, nr.998, s.453.

²³²⁸ *KKA TD*, nr.116, s.270/b.

²³²⁹ *BOA TD*, nr.998, s.488.; *KKA TD*, nr.168, s.91/b, 181/a.

²³³⁰ *BOA TD*, nr.402, s.371.; *BOA TD*, nr.998, s.452.

²³³¹ *BOA TD*, nr.402, s.541.

ulaşan aşiretin bir bölümü Berriye’de kışlayıp Sarız’ı yaylarken diğer bölümü ise Adana’da kışlayıp Niğde sahrasında yaylamaktaydı. Aynı tarihte aşiretin küçük bir bölümü ise eşkinciyan aşiretleri arasında bulunmaktaydı²³³².

Töhmerikli aşiretinin Bozok’ta bulunan şubesi ise Kavurgalı kabilesine tabiydi. Boğazlıyan nâhiyesinde Kerez/Giriz köyüne yerleşmiş olan cemaatin, Bozok’un ilk tahrîrinde 10 hâne ve 8 mücerred vergi nüfusu varken, 1555 sayımında adı geçen köyde nüfusları 65, 1575’te ise 78 nefere ulaşmıştı²³³³.

Tur Ali Hacı

Cerid tâifesinin Bayır Cerid aşiretine bağlı olarak kaydedilen cemaat 1525’te Diyarbakir’de bulunmakta olup 5 hâne vergi nüfusundan müteşekkildi²³³⁴. Müteakip tahrîrlerde Cerid boyuna mensup olarak kaydedilen Tur Ali Hacı aşireti bulunmamaktadır. Bununla birlikte Bozulus içerisinde de bu isimle bir cemaat olmayıp Cerid adı altında kaydedilen yazılmış olduğu akla gelmektedir.

Öte yandan ilk tahrîrdan itibaren Andırın Eymirlisine bağlı olan Tur Ali Hacı bölümü ise yalnızca 4 hânedan müteşekkildi²³³⁵. 1563’te bu cemaat Andırın’da eşkinciler arasında 3 hâne ve 4 mücerred nüfusa sahip bir bölük olarak bulunmaktaydı²³³⁶. Dulkadirli aşiretleri arasında görülen bu cemaatlerin Sis’te bulunan asıl aşiretlerinden koparak Maraş havalisine geldikleri anlaşılmaktadır. Nitekim, 1572’de Sis Sancağında Avşar tâifesinden olduğu kaydedilen iki bölük Tur Ali Hacı aşireti bu sırada 222 neferlik nüfusuyla büyük aşiretler arasında yer aldığı görülmektedir²³³⁷.

Tur Ali Taylı

Bozok Sancağının ilk tahrîrinde ziraat ettikleri mezzarlar hakkında bilgi verilmeyen aşiret 21 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti. 1542 tahrîrinde Kozca, Timurhan Viranı

²³³² *KKA TD*, nr.116, s.232/b. *KKA TD*, nr.116, s.249/b.

²³³³ *BOA TD*, nr.155, s.181.; *BOA TD*, nr.998, s.614.;*BOA TD*, nr.315, s.401.; *KKA TD*, nr.30, s.88/b.

²³³⁴ *BOA TD*, nr.402, s.361.

²³³⁵ *BOA TD*, nr.402, s.958.

²³³⁶ *KKA TD*, nr.168, s.44/b.

²³³⁷ *KKA TD*, nr.150, s.41/b-42/a.

ve Kuru Öyük mezralarında ziraat eden cemaatin 50 hâne ve 11 mücerred nüfusu bulunmaktaydı. Aynı tarihte Akdağ nâhiyesinin Dikilice, Karadoğan ve Karaca Viran mezralarında eken ve Rum Yörüklerinden olduğu bildirilen Ali Taylı adlı bir cemaate daha görülmektedir. Tur Ali Taylı ile muhtemel irtibatlı olan cemaat, Selmanlı kabilesine tâbi olarak Tatar Arkı mezrasında ziraat etmekteydi²³³⁸.

Tura Beyli

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Dokuz tâifesine tâbî olan aşiret, 1563'te Kars-ı Maraş'ta Karamanlı tâifesi aşiretleriyle birlikte tahrîr edilmişti. Aşiretin kışlakları Latife'de bulunmakta iken yaylakları Maraş dâhilindeki Bozüyük'tü. 1525'te 10 hâne ve 3 mücerred nüfusu olduğu tespit edilen aşiretin 1563'te 11 bennâk ve 10 mücerred, son tahrîrde ise 37 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³³⁹.

Aşiretin bir kolu da Bozok'ta Kızılkocalı aşiretleri arasında yer almaktaydı. Sancağın ilk tahrîrinde Baltı nâhiyesinde Anbarlı, Kızıl Deli Viranı, Hamza Fakih Kışlası ve Laleli mezralarını ziraat eden Tura Beyli cemaatinin Kamışcık ve Çatalca Kışla mezralarına yerleştikleri tespit olunmaktadır. Aşiret 1529 yılında 27 hâne ve 8 mücerred, 1555 tarihinde ise 4 nefer nüfusa sahipti²³⁴⁰.

Turasanlı

Kars-ı Maraş'ı yurt tutmuş olan Turasan cemaatinin asıl kolu Eymirli tâifesi içerisinde bulunmakla birlikte 11 hânedan müteşekkil Turasan Veledânı adındaki diğer bölüğü Bostancıyân boyuna tabiydi²³⁴¹. Bostancıyân'a tâbî olan bölük Sultan Korusunda yaylayıp, Berriye'de kışlamaktayken, Eymirli'ye bağlı olan aşiret Andırın'da Keser Bükü adlı mevrada kışlayıp aynı zamanda ziraatla de meşguldü. İlk tahrîrde 23 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin 1563'te 21 bennâk ve 10 mücerred vergi nüfusu vardı²³⁴². Aynı tarihte Demircili boyuna mensup olan bir diğer Turasanlı cemaati ise Sunbas nâhiyesinde

²³³⁸ *BOA TD*, nr.155, s.21.; *BOA TD*, nr.998, s.594.; *BOA TD*, nr.218, s.164, 105-107, 123.

²³³⁹ *BOA TD*, nr.402, s.232.; *KKA TD*, nr.168, s.50/a.; *KKA TD*, nr.116, s.84/a.

²³⁴⁰ *BOA TD*, nr.155, s.34.; *BOA TD*, nr.998, s.596.; *BOA TD*, nr.155, s.34-35.; *BOA TD*, nr.315, s.63.; *KKA TD*, nr. 31, s.35/b.

²³⁴¹ *BOA TD*, nr.402, s.197.

²³⁴² *BOA TD*, nr.402, s.951.; *KKA TD*, nr.168, s.289/a.

Kal'a-i Sunbas köyü civarında kışlamakta ve ziraat etmekte olan 10 nefer nüfustan oluşmaktaydı²³⁴³.

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Turasan aşiretinden yalnızca bir cemaatin Çeşme'de kışlayıp Elbistan taraflarında yaylamakta olduğu tespit edilmektedir²³⁴⁴. Aşiretin diğer bölükleri bu tarihe kadar iskân olmuş olabilecekleri gibi başka konargöçer teşekküllere de dâhil edilmiş olabilirler. Zira Yeni İl ve Danişmendli Türkmenleri arasında Turasan adlı aşiretlere rastlanmaktadır. Bunlardan Yeni İl'e dâhil edilenler Dulkadir ilinden gelmiş olan Musa Hacı cemaatine bağlı Dünderli ve Hamidli aşiretlerinin kolları arasında yazılmışken²³⁴⁵, Danişmendli içerisinde yer alan Turasan bölüğü de Tacirli aşiretinin bölüklerinden biri olarak kaydedilmişti²³⁴⁶.

Öte yandan Dulkadirli Türkmenlerinin Kars-ı Maraş'ta bulunan birçok aşiretinde olduğu gibi Turasan aşiretinin de bir kolu Bozok Sancağını yurt tutmuştu. Bozok'un ilk tahrîrinde Süleymanlı kabilesi içerisinde iki bölük halinde kaydedilen aşiretin bu sırada 97 hâne ve 21 mücerred vergi nüfusu vardı²³⁴⁷. XVI. yüzyılın sonunda aşiret, Süleymanlı nâhiyesinin Koz Kışla köyüne yerleşmişti. Öte yandan Baltı nâhiyesinde Turasan adlı bir köy daha bulunmakta olup bu köyün de aynı aşiret tarafından kurulduğu akla gelmektedir²³⁴⁸.

Turdu Hacı

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Anamaslı tâifesi içerisinde Turdu Hacı ve Turdu adıyla iki cemaat bulunmaktaydı. 1525'te Kemer'de kışladığı belirtilen cemaatlerin, 1563'te Kars Karamanlısına tâbî olarak Hamamcık-ı Sagir mezrasında ziraat ettikleri kaydedilmiştir. Son tahrîrde Turdu Hacı cemaatinin Kınık nâhiyesinde Dölek ve Döksem köylerine yerleştikleri ve aşiretin kalanının da Kars'ta Turum Bükü adlı mevrada ziraat ettiği görülmektedir. 1525'te Turdu Hacı bölüğünün 17 hâne ve 5 mücerred, Veledân-ı Turdu

²³⁴³ *KKA TD*, nr.168, s.190/a.

²³⁴⁴ *KKA TD*, nr.116, s.136/a.

²³⁴⁵ Şahin, (1980), 236.

²³⁴⁶ Gündüz, (2005),127.

²³⁴⁷ *BOA TD*, nr.155, s.78.

²³⁴⁸ *BOA TD*, nr.155, s.60, 78.; *BOA TD*, nr.315, s.25, 215.; *KKA TD*, nr.31, s.17/a, 101/a.

bölüğünün 3 hâne nüfusa sahip olduğu, 1580’de ise Turdu Hacı cemaatinin 26 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusuyla yazıldığı görülmektedir²³⁴⁹.

Turgay Adilli

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Maraş’ta Ağca Koyunlu boyuna tâbî olarak kaydedilen Turgay Adilli aşiretinin dört ayrı bölümü bulunmaktaydı. Bu bölüklerden yalnızca bir tanesi anılan tarihte konargöçer olarak yaşamaktayken diğer bölükleri Hısn-ı Mansur’da Kuyucak, İkiz Viran ve Burç köylerinde sâkindi. Anılan sayımda aşiretin toplam 47 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁵⁰.

Göçer halde bulunan Turgay Adilli cemaati 1548’den itibaren Yeni İl Türkmenleri arasında görülmektedir. Yeni İl’de Mamalı Köşk adlı yurdu tasarruf eden aşiretin 25 neferlik nüfusunun 1583’te 54 nefere yükseldiği tespit olunmaktadır²³⁵¹.

Turhamunlu

Dulkadirlilerin ilk tahrîrinde 26 hâne vergi nüfusuyla Küşne tâifesine tâbî olan aşiretin²³⁵² Bozulus’un ilk tahrîr defterinde 24 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmiş olması²³⁵³ onların Bozulus’a dâhil edildiklerini akla getirirse de bu teşekkülün 1540’da yapılan tahrîrinde aşiretin ismi yer almamaktadır. Bu durum cemaatin Bozulus’a farklı bir isim altında dâhil edildiğini göstermektedir. Bununla birlikte, 1580’de Turhamunlu cemaatinden 25 bennâk ve 25 mücerreden oluşan bir bölümün eşkinciyan arasında bulunduğu tespit olunmaktadır²³⁵⁴.

Aşiretin asıl bölümü ise Bozok Sancağında Şam Bayadı tâifesi içerisinde bulunmaktaydı. Sancağın ilk tahrîrinde 5 bölük halinde yazılan aşiret, 140 hâne ve 28 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Gedik nâhiyesini yurt tutmuş olan aşiret Çayırşeyh, Kaya Pınar, Veli Hacı Çardağı, Karaca Viran, Şema Dağı, Boğası, Evirice ve Kaya Pınar

²³⁴⁹ BOA TD, nr.402, s.189.; BOA TD, nr.998, s.447.; BOA TD, nr.402, s190.; BOA TD, nr.998, s.447.; KKA TD, nr.168, s.173/b.; KKA TD, nr.116, s.48/a.

²³⁵⁰ BOA TD, nr.402, s.585,586.

²³⁵¹ BOA TD, nr.262, s.47.; Şahin, (1980), 236-237.

²³⁵² BOA TD, nr.402, s.487.

²³⁵³ BOA TD, nr.448, s.29

²³⁵⁴ KKA TD, nr.116, s.231/b.

mezralarını ekmekteydi. Son iki tahrîrde Kara Yahyalı cemaati ile birlikte kaydedilen cemaat Gedik nâhiyesinin Toklu Oğlu isimli köyünde sâkindi²³⁵⁵.

Tuş ve Tuşlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Çağırğan boyuna mensup ve galip ihtimâl aynı aşiretin bölükleri olan Tuş ve Tuşlu adlı iki cemaat bulunmaktaydı. Bunlardan Tuşlu cemaati için müteferrik yerlerde kışladıkları bilgisi varken, Tuş cemaatinin Diyarbekir havalisinden Elbistan'a geldikleri bildirilmektedir. Bu tarihte Tuşlu cemaati 22 hâne, Tuş cemaati ise 4 hânelik vergi nüfusuna sahipti²³⁵⁶.

Tutlu

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde yalnızca Dokuz aşiretleri arasında 34 hâne vergi nüfusuyla kaydedilmiş olan Tutlu aşireti²³⁵⁷, 1580 yılında birer bölükle Evcî ve Anamaslı boyları arasında temsil edilmekteydi. Avcî cemaatine bağlı olarak kaydedilen 11 bennâk ve 14 mücerredden müteşekkîl bölüğün konargöçerlik ettikleri mahal hakkında bilgi verilmemişken²³⁵⁸, aynı tarihte Anamaslı'ya bağlı olan 7 bennâk ve 2 mücerred nüfuslu bölüğün Andırın'da kışladığı tespit olunmaktadır²³⁵⁹.

Öte yandan XVI. yüzyıl sonunda Tutlu adını taşıyan aşiretlere Adana'da Kara İsalı²³⁶⁰ ve Kayseri'de Karataş nâhiyesini²³⁶¹ yurt tutmuş aşiretler arasında da rastlanmaktadır.

Tükrüklü

İsmine yalnızca Dulkadirliilerin son tahrîrinde rastlanılan cemaat, Eymir tâifesine bağlıydı. 1580'de Gündüzlü'de Sevdin adlı köyde kışladıkları bildirilen cemaatin bu sırada 8 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁶².

²³⁵⁵ BOA TD, nr.155, s.244-247.; BOA TD, nr.218, s.4-5.; BOA TD, nr.315, s.496, 510.; KKA TD, nr.30, s.160/b.

²³⁵⁶ BOA TD, nr.402, s.715.; BOA TD, nr.402, s.717.

²³⁵⁷ BOA TD, nr.402, s.279.

²³⁵⁸ KKA TD, nr.116, s.177/b.

²³⁵⁹ KKA TD, nr.116, s.45/b.

²³⁶⁰ KKA TD, nr.114, s.122/b.

²³⁶¹ KKA TD, nr.136, s.197/a.

²³⁶² KKA TD, nr.116, s.267/b.

Türkanca

Bozok'ta Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen cemaatin 1529'da 3 hâne ve 12 müsellemler nüfusu bulunmaktaydı. Aynı tarihte Uşak Türkanlı adıyla yazılan cemaat ise 48 hâne, 4 mücerred, 1 imâm, 6 sipahi ve 4 müsellemler nüfusla tahrîr edilmişti. Son iki tahrîrde Boğazlıyan nâhiyesinde Türkan isimli bir köy tespit edilmektedir. 1555 tarihinde 31 neferin yaşadığı köy muhtemelen adı geçen cemaatler tarafından iskâna açılmıştı²³⁶³.

Tüylü

Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde kaydedilmiş olan aşiret Avcı tâifesine tabiydi. Yaylak kışlakları hakkında bilgi verilmeyen aşiret 1580'de 25 nefer nüfusa sahipti²³⁶⁴.

5.22. U- Uç Beyli-Uzunlu

Uç Beyli

Uç Beyli adlı aşiretlere Maraş, Bozok ve Adana sancaklarında rastlanmaktadır. Bunlardan Maraş havalisinde bulunan aşiretler Anamaslı boyuna bağlıydı. Kemer nâhiyesinde Senturus ve Yarımca adlı köylerde kışlayan ve yine bu köylerin yakınlarında yaylayan aşiretin Kara Hayıt'ta Tahtalı köyünü de ziraat ettikleri tespit olunmaktadır. Aşiretin 1525'te 46 hâne ve 3 mücerred, 1563'te 47 hâne ve 27 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁶⁵. Aşiretin bir kolu Adana'da Kınık nâhiyesinde bulunmakta olup 1525'te 23 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³⁶⁶.

Uç Beyli aşiretinin Bozok kolu ise Boğazlıyan nâhiyesinde Bel Pınar köyünde yazılmış, aşiretin bu köy çevresinde ziraat ettikleri mezraların mâlikâne gelirleri Bel Pınar köyünde bulunan Yol Kulu Zaviyesi'ne tahsis edilmişti. Aynı zamanda zaviyenin şeyhi de

²³⁶³ BOA TD, nr.155, s.53, 65.; BOA TD, nr.315, s.366.; KKA TD, nr.30, s.72/b.

²³⁶⁴ KKA TD, nr.116, s.180/a.

²³⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.131, 170.; BOA TD, nr.998, s.427- 428, 445-446. KKA TD, nr.101, s.78/b, 79/b, 114/a.

²³⁶⁶ BOA TD, nr.450, s.179.

bu aşirettendi. 1529'da 2 hâne nüfusu bulunan aşiret, 1555'te Menekşeli adıyla ve 8 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusuyla yazılmıştı²³⁶⁷.

Uçarlı

Dulkadirliilerin yalnızca ilk tahrîrinde görülen cemaat Eymir tâifesine tâbiydi. Maraş yöruklerinden olarak kaydedilen cemaatin 1525'te 23 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁶⁸.

Uğurlu

Dulkadirli Türkmenlerinin farklı tâifeleri arasında Uğurlu, Uğurlu Hacılı, Uğurculu ve Uğurlu Veledâni adıyla kaydedilen cemaatler bulunmaktaydı. Bunlardan Bertiz tâifesine bağlı olan Uğurculu aşireti, Sarsab nâhiyesinde yaylayan iki bölük halinde toplam 41 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³⁶⁹. Demrek tâifesi içerisinde bulunan Uğurlu Veledâni cemaati ise yalnızca 2 hânedan müteşekkildi²³⁷⁰.

1580'de Küşne tâifesi içerisinde kaydedilmiş olan Uğurlu Hacılı aşireti, Sultan Korusu yakınlarında Berkar adlı mezrayı ziraat etmekteydi. Cemaatin bu tarihte 15 bennâk ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁷¹. Aynı tarihte yine Küşne boyuna tâbi olan Uğurcalı aşireti ise 7 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusuna sahipti²³⁷².

Uğurlu adını taşıyan bir diğer aşiretin de Bozok Sancağında Sekili tâifesine dâhil olduğu tespit olunmaktadır. Aşiretin 1529'da 35 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁷³. Budaközü nâhiyesinde 1560 yılında görülen Uğurlu köyü anılan cemaat tarafından kurulmuş olmalıdır²³⁷⁴.

²³⁶⁷ BOA TD, nr.155, s.293.; BOA TD, nr.998, s.630.; BOA TD, nr.315, s.358.

²³⁶⁸ BOA TD, nr.402, s.628.; BOA TD, nr.998, s.457.

²³⁶⁹ BOA TD, nr.402, s.336.

²³⁷⁰ BOA TD, nr.402, s.529.

²³⁷¹ KKA TD, nr.116, s.274/b.

²³⁷² KKA TD, nr.116, s.284/b.

²³⁷³ BOA TD, nr.155, s.218.; BOA TD, nr.998, s.592.

²³⁷⁴ BOA TD, nr.322,s.99.

Ulaklı

Yalnızca Bozok Sancağının 1529 tarihli tahrîrinde ismine rastlanan cemaat, Kadı Kavağı mezrasında ziraat etmekteydi. Cemaatin bu tarihte 4 hâne ve 6 sipahi nüfusu bulunmaktaydı²³⁷⁵.

Ulaşlı

Ulaşlı aşiretleri Dulkadirîlilerin Maraş ve Bozok kollarından başka, Tarsus, Halep, At Çeken, Yeni İl ve Bozulus Türkmenleri arasında da temsil olunmaktaydı²³⁷⁶. Maraş Sancağında Ulaşlı aşiretini oluşturan cemaatler Anamaslı tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Bu cemaatler, Pazarcık'ta Sımrılıca Öyüğü kışlayıp aynı yeri yaylayan, Çatal adlı yerde kışlayıp Elbistan'ı yaylayan ve Kilis ve Rafizi toprağında kışlayıp, Engizek'i yaylayan üç bölük halindeki aşiretin toplam 31 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁷⁷. Yine Anamaslı boyuna bağlı olan Körüklü cemaatinin²³⁷⁸ kolu olan Ulaşlı cemaatinin 18 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁷⁹. 1580 tarihli Maraş yörük defterine göre Antep'te Görenur köyünde, Üzeyir'de ve Kilis yakınlarında kışlayıp Engizek'i yaylayan Ulaşlı aşiretinin bu tarihte 74 bennâk ve 23 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁸⁰.

Yeni İl Türkmenleri arasında bulunan Ulaşlı aşiretlerinden biri Yabaneri tâifesinden diğeri ise Dulkadirli Türkmenlerinden bu ile dâhil edilmişti. 1583'te Dulkadirli kolundan Yeni İl'e dâhil edilen Ulaşlı cemaatinin 7 bennâk ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁸¹. Bozok'ta Gedik nâhiyesinin Kırkgünlük (Ömerli) köyü²³⁸² ve Budak Özün'de Ulaşlı köyünü de bu cemaat kurmuştu²³⁸³.

²³⁷⁵ *BOA TD*, nr.155, s.306.; *BOA TD*, nr.998, s.634.

²³⁷⁶ Çakar, (2003),178.; Faruk Sümer, Ulaşlı obasının son yüzyıllarda mühim bir roller üstlendiklerini ve Osmanîye halkının kalabalık bir kısmının Ulaşlılardan olduklarını söylemektedir. bk. Sümer, (2007), 199-206.

²³⁷⁷ *BOA TD*, nr.402, s.134,137,142.; *BOA TD*, nr.998, s.445.

²³⁷⁸ Halep Türkmenlerinin Bayad boyuna mensup olan aşiretlerdendi. Çakar, (2003),183.

²³⁷⁹ *BOA TD*, nr.402, s.142.; *BOA TD*, nr.998, s.445.; *KKA TD*, nr.101, s.157/b, 209/a, 164/b-165/a.

²³⁸⁰ *KKA TD*, nr.116, s.66/a-b.

²³⁸¹ Şahin, (1980), 238.Yeni İl'de Yabaneri tâifesi içinde Beydili boyuna mensup olarak kaydedilmişti. bk. Şahin, (1980), 266.

²³⁸² *KKA TD*, nr.30, s.157/a.

²³⁸³ *BOA TD*, nr.322,s.86.

Uldızlı

Dokuz tâifesine tâbi olan Uldızlı aşireti, ilk tahrîrde Tekak nâhiyesinde İlyeri adlı yerde kışlayıp yaylarken, 1563'te yine aynı nâhiyede Seyrek ve Ekiz köyünde kışlayıp ziraat etmekteydi. 1525'te 30 hâne ve 5 mücerredden oluşan aşiretin vergi nüfusu, 1563'te 33 bennâk ve 17 mücerreddi²³⁸⁴.

Ulubey Demircili

Anamaslı tâifesine bağlı olan aşiret ilk tahrîrde Karguluk'ta Karataş'ı kışlayıp İnce Kuyuyu yaylamakta olan 15 hâne ve 2 mücerred nüfusundan oluşmaktaydı²³⁸⁵. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrde Gündüzlü'de Göde köyünde kışladığı tespit olunan aşiretin bu sırada 2 bennâk ve 8 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²³⁸⁶.

Yeni İl Türkmenlerine katılmış olan aşiret bu teşekkül içerisinde Anamaslı tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti²³⁸⁷. Bozulus'a katılan Dulkadirli aşiretleri arasında da Ulubeyli adıyla 4 hânelik bir cemaat bulunmaktaydı²³⁸⁸.

Unvanlı

Bozok Sancağında Ali Beyli boyuna bağlı olarak kaydedilen cemaat 1529 tarihinde Kışlak-ı Unvan Oğlu mezrasında ziraat etmekteydi. Bu tarihte 81 hâne ve 24 mücerred²³⁸⁹ vergi nüfusuna sahip olan cemaate Bozok Sancağının daha sonraki tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Ursuzlu

Dokuz tâifesine bağlı olan Ursuzlu aşireti, Güvercinlik'te Karapınar'ı kışlayıp yine buna yakın yerlerde yaylayan ve Karguluk'ta Kara Kilise'yi kışlayıp Ahsen Dere'de yaylayan iki bölük halinde bulunmaktaydı. Aşiretin 1525'te toplam 46 hâne ve 4 mücerred

²³⁸⁴ BOA TD, nr.402, s.210.; BOA TD, nr.998, s.435, 447.;KKA TD, nr.101, s.218, 220.

²³⁸⁵ BOA TD, nr.402, s.141.; BOA TD, nr.998, s.445.

²³⁸⁶ KKA TD, nr.116, s.52/b.

²³⁸⁷ Şahin, (1980), 238.

²³⁸⁸ BOA TD, nr.448, s.13

²³⁸⁹ BOA TD, nr.155, s.212-213.; BOA TD, nr.998, s.618.

vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁹⁰. 1580’de Güvercinlik’te Karaca Viran’da kışlayıp ve Antep’te Kekesin adlı yerde yaylayan Ursuzlu aşiretinin bu tarihte 59 bennâk ve 24 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²³⁹¹.

Uslanlı

Döngелеli tâifesine bağlı aşiretler arasında bulunan Uslanlı aşireti, Maraş Yörükânından olarak kaydedilmişti. Dulkadirîlilerin ilk tahrîrinde yaylak ve kışlak sahaları hakkında bilgi bulunmayan aşiretin son tahrîrde iki bölük halinde Behisni’de Karaburun ve Kilis’te Üç Pınar köylerde kışladıkları tespit olunmaktaydı. 1525’te 36 hâne olan cemaatin nüfusu, 1580’de 43 bennâk ve 45 mücerred olarak tespit olunmaktadır²³⁹².

Uzun Ahmedli

Bozok’ta Ağcalı boyuna bağlı olan Uzun Ahmedli aşireti Karadere ve Kanak-ı Zirîn nâhiyelerini yurt tutmuştu. Aşiretin bu iki nâhiyede Gerekoğlu, Çay Kışla, Kadı (Dere Kışla), Güney Kışla, Âşıklı, Kara Kaya (Availi) ve Âşıklı köylerini kurarak yerleştikleri tespit olunmaktadır. Bozok’un ilk tahrîrinde 62 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1555’te adı geçen köylerde 209, 1575’te ise 404 nefer nüfusu bulunmaktaydı²³⁹³.

Uzun İsalı

Uzun İsalı aşiretinin bir kolu Sis Sancağında bulunurken bir diğer kolu Bozok’u yurt tutmuştu. Sis’te Avşar aşiretleri arasında bulunan aşiret, Çelebi Kilise mezrasında ziraat etmekteydi²³⁹⁴. Aşiretin Bozok’ta bulunan kolu Selmanlı tâifesine bağlı aşiretler arasında yer almaktaydı. Gedik nâhiyesinde yerleşmiş oldukları görülen aşiretin Yenice Kışla (Mengen) ve Kılınç Deresi (Uzun İsalı) köylerini kurdukları görülmektedir. Sancağın ilk tahrîrinde 1529 tarihinde 16 hâne ve 3 mücerred olan vergi nüfusu, 1555’te iskân oldukları

²³⁹⁰ BOA TD, nr.402, s.262.; BOA TD, nr.998, s.449.; BOA TD, nr.402, s.202.

²³⁹¹ KKA TD, nr.116, s.79/b.

²³⁹² BOA TD, nr.402, s.445.; BOA TD, nr.998, s.454. KKA TD, nr.116, s.186/b-187/a.

²³⁹³ BOA TD, nr.155, s.98.; BOA TD, nr.315, s.101, 103, 105, 124, 125.; KKA TD, nr.31, s.57a-58/b, 69/b. Ayrıca aşiret, Çağsak Başı, Tuğcı, Çay Kışla, Çağsakbaşı, Yutak Kışla, Kuyucak, Ağca Beşik, Kuruca Alan, Kulak mezralarında da ziraat etmekteydi.

²³⁹⁴ Halaçoğlu, (1979), 867.; KKA TD, nr.150, s.68/a.

Yenice Kışla köyünde 41 nefer, 1575'te ise Yenice Kışla ve Kılınç Deresi köylerinde toplam 273 nefer olarak tespit olunmaktadır²³⁹⁵.

Uzun Yusuf Oğlu (Uzun Yusuf)

Uzun Yusuf aşireti Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahririnde Çağırğan, 1580'de ise Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. Behisni'de Göksu kenarında bulunan Elne köyünde kışlayıp yaylayan yine aynı köyde ziraat eden aşiret, Dulkadir Yörükleri olarak tavsif edilmişti. İlk tahrirde 8 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuna sahip olan aşiretin²³⁹⁶ 1580 tarihinde 2 bennâk ve 4 mücerred nüfustan müteşekkildi²³⁹⁷. Aşiretin Adana Sancağının Yüreğir nâhiyesinde bulunan diğer kolu ise 4 nefer nüfusa sahip olan küçük bir bölüktü²³⁹⁸.

Uzunlu

Uzunlu adını taşıyan aşiretlere Maraş, Bozok ve Adana Sancağına dağılmış olan konargöçer aşiretlerden başka, Bozulus Türkmenleri arasında da rastlanmaktadır. Bunlardan Maraş havalisinde bulunanlar Uzunlu ve Uzunlar adlarıyla Döngeli ve Avcı tâifeleri içerisinde yer almaktaydı. Döngeli'ye tâbi olan Uzunlu aşireti, Maraş yörüklerinden olup Andırın'da kışlamakta Fırlos yakınındaki Mescid adlı mevki yaylamaktaydı. Aşiret 1563'te biri Kara Hayıt nâhiyesinde Öküz Alanı köyünü diğeri Yenice Kale nâhiyesinde Süsülü mezrasını ziraat edip yaylayan iki bölük halindeydi. Aşiretin ilk tahririnde 15 hâne ve 2 mücerred, 1563'te 43 nefer ve son sayımda ise 56 bennâk ve 14 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²³⁹⁹.

Uzunlu aşiretinin Bozok havalisine gitmiş olan ve Selmanlı tâifesine tâbi bulunan kolunun Göğüm Öyüğü ve Kala-i Yeni mezralarında yazılmış olan şubesi 1529'da 56 hâne

²³⁹⁵ BOA TD, nr.155, s.136.; BOA TD, nr.218, s.5-6.; BOA TD, nr.315, s.491, 492.; KKA TD, nr.30, s.138/b, 139/b.

²³⁹⁶ BOA TD, nr.402, s.716.

²³⁹⁷ KKA TD, nr.116, s.76/a.

²³⁹⁸ KKA TD, nr.114, s.49/b.; BOA TD, nr.450, s.49.

²³⁹⁹ BOA TD, nr.402, s.440.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.101, s.110/a, 194/b.; KKA TD, nr.116, s.185/b.

ve 1 mücerreden mürekkepti²⁴⁰⁰. Adana'nın Sarıçam nâhiyesinde bulunan ve Oynaklı adıyla da bilinen cemaat ise 1525 ve 1572'de 33 hâne ve 6 mücerred nüfusa sahipti²⁴⁰¹.

Öte yandan Uzunlar adıyla Avcı tâifesine tâbi aşiretler arasında kaydedilen bir cemaat daha bulunmaktaydı. Güvercinlik'te kışlayan ve Gökçayır mezrasında ziraat eden aşiret Koca Dağı'nda yaylamaktaydı. 1580'de aşiretin 174 hâne ve 50 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁰². Bozulus'a dâhil edilen cemaatler içerisinde de yer alan Uzunlar cemaati bu teşekkül içerisinde 1540'da 48 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipken²⁴⁰³, Bozulus içerisinde bir daha ismine rastlanmamaktadır²⁴⁰⁴.

5.23. Ü- Ümran- Üstadoğlu

Ümran

Bozok'ta Süleymanlı kabilesi içerisinde yalnızca 1529 tarihinde görülen cemaat 5 hâne, 2 mücerred ve 1 müselleme nüfusa sahipti²⁴⁰⁵. Halep Türkmenleri arasında İnallı tâifesine tâbî olan İmrânî cemaati ilk olarak 1550'de ismi ve vergi miktarı yazılmış ancak vergi nüfusu yazılmamıştı²⁴⁰⁶.

Ürkeyli

Bozok Sancağını yurt tutmuş aşiretlerden olan Ürkeyli aşireti Ürkey, Kuzucu, Seklib ve Deve Kuyusu mezralarında ziraat etmekteydi. Anılan bu mezraların mâlikâne gelirleri Seydi Fethüddin Gazi vakfına tahsis edilmişti. Sancağın ilk tahririnde 33 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1542 tarihinde iki şube halinde toplam 72 hâne ve 15 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁰⁷.

²⁴⁰⁰ BOA TD, nr.155, s.123.

²⁴⁰¹ KKA TD, nr.114, s.75/b.

²⁴⁰² KKA TD, nr.116, s.180/b.

²⁴⁰³ BOA TD, nr.200, s.1001.

²⁴⁰⁴ Gündüz, (2007), 171.

²⁴⁰⁵ BOA TD, nr.155, s.63.; BOA TD, nr.998, s.599.

²⁴⁰⁶ Çakar, (2003),194.

²⁴⁰⁷ BOA TD, nr.155, s.301.; BOA TD, nr.218, s.128–129.

Ürküdoğlu

Maraş'ta Eymir tâifesine bağlı aşiretler arasında kaydedilen Ürküdoğlu aşiretinin kışlakları Güvercinlik'te Şam Beyi (Mağaracık) adlı mevki olup, yaylakları Düğün adlı yerdi. İlk tahrîrde 14 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin içerisinde Köleli cemaatinden 2 nefer de kaydedilmişti²⁴⁰⁸. 1563'te anılan kışlaklarında ziraat eden aşiretin 17 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁰⁹. Ayrıca Hamid Sancağının Eğirdir kazâsında da Ürküdoğlu adında bir aşirete tesadüf edilmektedir. Dulkadirli aşiretlerinin Hamid Sancağında da bulunduğu göz önüne alındığında iki aşiret arasında bir rabıtan bahsedilebilir²⁴¹⁰.

Üstadoğlu

Peçenek tâifesine tâbi olan Üstadoğlu aşiretinin Kınık nâhiyesinde kışlayıp yine buna yakın İğde Beli'nde yaylayan 7 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusu vardı²⁴¹¹. Aşiretin Bertiz tâifesi arasında yazılmış olan 7 neferden mürekkep bölüğünün kışlakları malum olmamakla birlikte yaylakları Mancılık'taydı²⁴¹². Peçenek tâifesinin dağılmasından sonra Kars-ı Maraş'ta müteferrika yörükler arasında kaydedilen cemaat, 1563'te 16 bennâk ve 1 mücerred vergi nüfusuna mâlikti²⁴¹³. 1580'de de yine müteferrik cemaatler arasında Maraş Yörükleri olarak yazılan cemaatin nüfuslarının hızla aratarak 37 bennâk ve 24 mücerrede ulaştığı görülmektedir²⁴¹⁴.

5.24. Y- Yabaltınlı- Yüreğir

Yabaltınlı

Maraş ve Bozok havalisinde bulunan aşiretin bir kolu da Bozulus Türkmenleri arasında temsil olunmaktaydı. Maraş'ta Eymir tâifesi boylarından olan Yabaltınlı cemaati iki bölük halinde olup ilk tahrîrden cemaatin yaylak kışlak sahaları tespit olunamamaktadır.

²⁴⁰⁸ BOA TD, nr.402, s.610.; BOA TD, nr.998, s.457.

²⁴⁰⁹ KKA TD, nr.101, s.211.

²⁴¹⁰ BOA TD, nr.30, s.40.

²⁴¹¹ BOA TD, nr.402, s.387.; BOA TD, nr.998, s.453.

²⁴¹² BOA TD, nr.402, s.328.

²⁴¹³ KKA TD, nr.168, s.144/b.

²⁴¹⁴ KKA TD, nr.116, s.223/b.

Ancak 1580’de Eymirli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Yabaltınlı cemaati, Rakka tevabiinde kışlayıp yaylamaktaydı. 1525’te 24 hâne ve 1 mücerred olan aşiretin nüfusu, 1580’de 15 hâne ve 1 mücerredden ibaretti²⁴¹⁵.

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunu oluşturan aşiretler arasında Çiçekli tâifesine bağlı olan Yabaltınlı cemaati 1529 tarihinde üç şubeye ayrılmıştı. Cemaat Yava Hacı ve Kaldırım (Kara Koç Ağılı) ve Tatar Arkı mezzaralarında ziraat etmekteydi. Diğer bir kol ise Gedik nâhiyesine tâbi İki Yol Arası mezzarında Şehir Kışla ve Çayır Şeyhi isimli cemaatlerle birlikte ziraat etmekteydi. Üçüncü şube ise yine Tatar Arkı mezzarasını ekiyordu. Son iki tahrîrde cemaate rastlanmazken Boğazlıyan ve Gedik nâhiyelerinde Yabaltınlı isimli iki köy tespit olunmaktadır. Aşiretin her iki köyü de iskâna açtığı anlaşılmaktadır. 1529’da aşiret 82 hâne, 33 mücerred, 3 imâm, 2 sipahi, 1 hatip ve 1 hizmetkâr-ı zaviyeden oluşan nüfusa sahipken, 1542 yılında 73 hâne ve 2 mücerred nüfusa mâlikti²⁴¹⁶.

Bozulus’un teşkili sırasında kaydedilen Yabaltınlı cemaati 47 hâne ve 8 mücerred nüfusa sahipti²⁴¹⁷. Bozulus içerisinde 1540’da 68 hâne ve 4 mücerred, II. Selim döneminde 66 hâne ve 40 mücerred nüfusa sahip olan Yabaltınlı cemaati, Bozulus’un Orta Anadolu’ya gelmesiyle birlikte Keskin havalisinde kalmıştı²⁴¹⁸.

Yağcı Basdı

Maraş Varsakı’na tâbî olan aşiret, ilk tahrîrde 28 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁴¹⁹. 1563’te Yağbasan adıyla kaydedilen cemaat, 91 hâne ve 47 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Aşiret, Adana ve Antakya kazâsında Baldıran mezzarında ziraat edip kışlarken, Develi Dağı’nda yaylamaktaydı. Cemaatin bir bölümü ise Sis Sancağında

²⁴¹⁵ BOA TD, nr.402, s.625.; BOA TD, nr.998, s.457.; KKA TD, nr.116, s.260/b.

²⁴¹⁶ BOA TD, nr.155, s.143, 144, 152.; BOA TD, nr.218, s.3, 11, 123.; BOA TD, nr.315, s.398, 544.; KKA TD, nr.30, s.87/b, 168/b.

²⁴¹⁷ BOA TD, nr.448, s.23.

²⁴¹⁸ Gündüz, (2007), 171.

²⁴¹⁹ BOA TD, nr.402, s.516.

bulunmaktaydı²⁴²⁰. Yeni İl Türkmenleri arasında 1583'te Yağbasan adıyla kaydedilen cemaatin bu sırada 15 bennâk ve 11 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴²¹.

Yağdılı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Cerid tâifesi içerisinde kaydedilen Yağdılı cemaati üç bölük halinde toplam 42 hâne ve 9 mücerred vergi nüfusuyla bulunmaktaydı. Yağdılı aşireti, Pazarcık nâhiyesinde Haydar Oluğu adlı yerde kışlayıp aynı yerde ziraat etmekte ve kışlaklarına yakın olan Ahsenli Oluğu'nu yaylamaktaydı²⁴²². 1580'de ise Musa adlı köyde kışladıkları kaydedilen cemaat bu tarihte 29 hâne ve 19 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁴²³

Yeni İl Türkmenleri arasında Sivas yürüklerinden olarak kaydedilmiş olan cemaat, 1583'te 7 nefer vergi nüfusuna sahipti. Evvelden beri raiyyet olarak vakıf mülkleri arasında Ayvalı Deresi mevkiinde sakin olan cemaat Kapı Kayası yurdunda yaylamaktaydı²⁴²⁴.

Yağlı

Dulkadirli Türkmenlerinin Dokuz ve Cerid tâifeleri içerisinde bulunan Yağlı aşiretinin bir şubesi de Bozok havalisinde Süleymanlı tâifesi arasındaydı. Ayrıca Yeni İl Türkmenleri ve Halep Türkmenlerinin Harbendeli tâifesi arasında da bu isimli aşiretler bulunmaktaydı.

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Dokuz tâifesine bağlı olan aşiret iki bölük halindeydi. Bunlardan biri Yağlı Kara Öyüğü'nde, diğeri Pazarcık'ta Kara Öyük adlı yerde kaydedilmiş olup toplam 34 hânelik vergi nüfusları vardı²⁴²⁵. Aşiretin Cerid içinde bulunan kolu ise Güvercinlik tevabiinde Lice adlı yerde Çağlığan köyünü yaylamakta olan 8 hâne ve 1 mücerredden mürekkepti²⁴²⁶. Bozok'ta Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen Yağlı cemaati ise 1529'da 25 hâne ve 2 müsellemler, 1 imâm ve 1 sipahi nüfusa sahipti²⁴²⁷.

²⁴²⁰ *KKA TD*, nr.168, s.31/a.

²⁴²¹ Şahin, (1980), 240.

²⁴²² *BOA TD*, nr.402, s.362,363.; *BOA TD*, nr.998, s.452.; *BOA TD*, nr.998, s.431.

²⁴²³ *KKA TD*, nr.116, s.123/a.

²⁴²⁴ Şahin, (1980), 241.

²⁴²⁵ *BOA TD*, nr.402, s.200.; *BOA TD*, nr.998, s.447.; *BOA TD*, nr.402, s.252.

²⁴²⁶ *BOA TD*, nr.402, s.340.; *BOA TD*, nr.998, s.451.

²⁴²⁷ *BOA TD*, nr.155, s.52.; *BOA TD*, nr.998, s.598.

Dulkadirliilerin son tahririnde Maraş'ın Güvercinlik nâhiyesinde kışlayıp Bertiz'de yayladıkları kaydedilen Yağlı cemaati, bu sırada 12 bennâk ve 25 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁴²⁸. Yeni İl Türkmenleri arasında Yağlı Ceridi olarak kaydedilen cemaat 1630'da 9 nefer vergi nüfusu ile kaydedilmişti²⁴²⁹.

Yağmurlu

Gurbet boyundan olan Yağmurlu cemaati, Maraş'ta kışlamakta ve Elbistan'da yaylamakta olup 1525 yılında 11 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁴³⁰. Aşiret Tekak'ta Karaca Viran mezrasında ziraat etmekteydi²⁴³¹. 1563'te Demircili tâifesi içerisinde kaydedilen Yağmurlu aşireti Sunbas'ta kışlayıp Mağara'da yaylamakta olup bu sırada 7 bennâk ve 1 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴³².

Yahşi Beyli

Dokuz tâifesine bağlı olan Yahşi Beyli aşireti, 1525'te iki bölük halinde toplam 74 hâne ve 13 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti. Aşiretin Çamlıbel'i kışlayıp Berendi'de yaylamakta olan 11 hâne ve 2 mücerred nüfuslu bölüğü için demirci olduklarından ziraat etmedikleri kaydı düşülmüştür²⁴³³. Aşiretin diğer bölüğü Maraş yakınında kışlayıp Berit Dağı'nda Kabak Depesi adlı yerde yaylamakta, son bölük Camusbel yakınında Kavacık adlı yeri kışlayıp Kınık yakınında yaylamakta olup 63 hâne ve 11 mücerred nüfusa sahipti²⁴³⁴. Son tahrirde Karguluk'ta Berit Dağı'nda yaylayan cemaat 38 bennâk ve 16 mücerred nüfusa sahipti²⁴³⁵.

²⁴²⁸ *KKA TD*, nr.116, s.125/b.

²⁴²⁹ Şahin, (1980), 241.

²⁴³⁰ *BOA TD*, nr.402, s.511.; *BOA TD*, nr.998, s.459.

²⁴³¹ *BOA TD*, nr.998, s.435.

²⁴³² *KKA TD*, nr.168, s.112/b.

²⁴³³ *BOA TD*, nr.402, s.252.; *BOA TD*, nr.998, s.448.

²⁴³⁴ *BOA TD*, nr.402, s.253.

²⁴³⁵ *KKA TD*, nr.116, s.83/b.

Yahşi Hanlı

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde Küşne tâifesine bağlı olmasına rağmen Yıvalı aşiretinin bir kolu olarak yazılan Yahşi Hanlı cemaati Gündüzlü'de kışlayıp Kıyı Şeyh adlı yeri yaylamakta olan 8 hâne, 2 mücerred ve 3 imâm nüfusundan mürekkepti²⁴³⁶. 1580'de Yahşi Hanlı cemaatinin Küşne içerisinde bulunan kolu 22 bennâk ve 13 mücerred vergi nüfusuna sahipken Kara Yuvalı tâifesine bağlı olan Yahşi Hanlı cemaati Gündüzlü'de kışlayıp Göksun tevabiinde Karaçam ve Kızılca adlı mahalli ziraat edip yaylayan 134 bennâk ve 175 mücerred vergi nüfusu vardı²⁴³⁷.

Öte yandan, Adana Sancağında Dünderli ve Bulgarlı nâhiyelerinde bulunan cemaatin²⁴³⁸ bir kolu da Adana nâhiyesindeydi²⁴³⁹. Kara İsalı nâhiyesinde Kuzgun Depesi mezrasını ziraat etmekte olan cemaat, Yahyalı tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti²⁴⁴⁰.

Yahyalı

Şehsuvar Bey'in kardeşi Yahya'dan²⁴⁴¹ isim almış olabileceği akla gelen Yahyalı aşiretleri yoğunluk olarak Kayseri Sancağında yaşamaktaydı²⁴⁴². Bozok Sancağında Ali Beyli tâifesi içerisinde görülen ve Kayseri Sancağına komşu olan Emlak nahiyesini yurt tutmuş olan Yahyalı cemaatlerinin de bölgeye Kayseri'den gelmiş olmaları ihtimal dâhilindedir.

Yahyalı aşiretinin Bozok'ta Karataş, Akdağ ve Boğazlıyan nâhiyelerinde bulunan üç şubesi vardı. Bunlardan Karataş nâhiyesinde bulunan cemaat 1529 tarihinde Viran Şehir mezrasında ziraat etmekte olup 11 hâne, 7 mücerred ve 1 sipahi nüfusuna sahipti. 1542 tarihinde de aynı mezrada ziraat etmekte olan bu şubenin anılan tarihte 11 hâne nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁴³. Aşiretin Akdağ nâhiyesinde yaşayan şubesi Viran Şehir, Bozla ve

²⁴³⁶ BOA TD, nr.402, s.478.

²⁴³⁷ KKA TD, nr.116, s.284/b, 153/a.

²⁴³⁸ BOA TD, nr.450, s.89.

²⁴³⁹ BOA TD, nr.450, s.32.

²⁴⁴⁰ BOA TD, nr.450, s.133.

²⁴⁴¹ Yinanç, (1989),69.

²⁴⁴² İnbaşı, (1998), 229.

²⁴⁴³ BOA TD, nr.155, s.215.; BOA TD, nr.218, s.38.

Yancık Sûfi mezralarında ziraat etmekte olup 1529 yılında 12 hâne ve 1 mücerreden oluşmaktaydı. Bu şubenin daha sonra Yancık Sûfi mezrasında yerleştikleri espit olunmaktadır. Yahyalı aşiretinin Boğazlıyan nâhiyesinde görülen son şubesi ise Sarı Mehmed Kışlası, Yahyalı Kışlası, Acıca Göl ve Kul Benam mezralarında ziraat etmekteydi. Sarı Mehmed Kışlası mezrası esasen eskiden Dulkadirli toprağı olup, burada yaşayan Yahyalı cemaati Kayseri Sancağında bulunan Yahyalı cemaatinden koparak bölgeye gelmiş ve Sarı Mehmed Kışlası'na yerleşmişti. Bozok Sancağının ilk tahrîrinde 17 hâne ve 3 mücerred nüfusa sahip olan cemaatin sonraki tahrîrlerde Gedik nâhiyesi köylerinden Derecik'te mütemekkin olduğu anlaşılmaktadır. Anılan köyde 1555 tarihinde aşiret 30 nefer nüfusa sahipti.²⁴⁴⁴

Adana'da Kara İsalı ve Sarıçam nahiyelerindeki konargöçerler içerisinde de Yahyalı (Tefar) ve Yahya Oğlu adlarını taşıyan cemaatlere rastlanmakta olup bunların Dulkadir sahasındaki aşiretlerle irtibatlı oldukları anlaşılmaktadır.²⁴⁴⁵

Yakası Kızıl (Eycek)

Kavurgalı-yı Maraş içerisinde yazılmış olan Yakası Kızıl aşireti, 1525'te 206 hâne, 70 mücerred ve 4 imândan müteşekkildi. Ayrıca Yakası Kızıl'a 19 hâne Kovan cemaati de dâhil edilmişti²⁴⁴⁶. 1563'te Yakası Kızıl cemaati yine Karamanlı Yakası'nda Deliklice köyüne Avcı ve Çerçi cemaatleriyle birlikte yerleşmiş olan aşiret 49 neferi Yakası Kızıl'dandı²⁴⁴⁷. 1563'te Andırın'da Darbaz köyü, Berendi ve Adana tevabiinde kışlayan ve Gediz'de yaylayan Yakası Kızıl aşiretinden bölüklerin toplam 194 hâne ve 142 mücerred vergi nüfusu vardı²⁴⁴⁸.

Yaman

Bozok Sancağında Süleymanlı tâifesine bağlı olarak kaydedilen iki şube halindeki Yaman aşiretinin 1529 yılında toplam 105 hâne ve 3 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı.

²⁴⁴⁴ BOA TD, nr.218, s.64, 75, 106, 124, 144.; BOA TD, nr.315, s.551.; KKA TD, nr.30, s.173/a.

²⁴⁴⁵ BOA TD, nr.450, s.224, 192.; KKA TD, nr.114, s.130/a.

²⁴⁴⁶ BOA TD, nr.402, s.403.; BOA TD, nr.998, s.453.

²⁴⁴⁷ KKA TD, nr.168, s.280/b.

²⁴⁴⁸ KKA TD, nr.168, s.280/b, 315/a.

Sancağın son iki tahrîrinde Yaman cemaatlerinin Süleymanlı nahiyesinde birçok köyü iskâna açtığı görülmektedir. Bunlar içerisinde Kemal Fakihli, Demirci Pınarı, Seklib (İnce) ve Kalelice köyleri ile Boğazlıyan nâhiyesinin Fakih Pınarı, Tenbel ve Deve Kuyusu Yaman cemaati bölüklerince kurulmuştu. 1555 tarihi itibarıyla köylerde 236 nefer nüfus yaşamakta olup, Boğazlıyan'da bulunan köylerin mâlikâne gelirleri Sırçalı zaviyesine aitti²⁴⁴⁹.

Yaycılar

Ağca Koyunlu boyuna tabi olmakla birlikte yaylak ve kışlakları Maraş vilâyeti dâhilinde olduğundan Maraş Yörükleri olarak kaydedilen cemaat, ilk tahrîrde iki bölük halindeydi. Kışlakları Behisni yakınlarında Sekiz isimli mezra olan cemaatin yaylağı da aynı yerin yakınlarındaydı. 1525'te cemaatin toplam vergi nüfusu 14 hânedan ibaretti²⁴⁵⁰. 1580'de de aynı yaylak ve kışlak üzerine kaydedilen cemaatin Maraş kalesinin ihtiyacı olan dört kabza yayı yaparak teslim etmeleri karşılığında muâf olarak kaydedilmiş olan 28 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁵¹.

Yaycılı aşiretinin Bozok'ta bulunan kolu ise Akdağ nâhiyesinin Çamurlu, Kozcugaz, Çongar, Yellice, İnan Abdal, Sahra, Bucak Harfe, Yaka Viran, Kargalı Viran, Kızılca Emin ve Yaycıoğlu Kışlası isimli mezralarda ziraat etmekteydi. Müteakip tahrîrlerde aşiretin Kozluca Kışla, Yellice Kışla ve Çamurlu köylerine yerleşmiş olduğu tespit olunmaktadır. 1529 tarihinde 35 hâne, 2 mücerred ve 8 sipahi nüfusa sahip olan Yaycılı aşiretinin, 1555 tarihinde adı geçen köylerde 128 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁵².

Yayla Hacılı

Bozok'ta Zâkirli tâifesine bağlı olan cemaat Eşek Meydanı, İncesu, Dedik Viranı, Kara Kız Kavağı ve Göl Yeri mezralarında ziraat etmekteydi. Eşek Meydanı mezrasının gelirlerinin yarısı Rum, yarısı Dulkadir canibine verilmekteyken, Kara Kız Kavağı mezrasının geliri ise iki baştan Dulkadir tarafından tasarruf edilmekteydi. Aşiretin 1529

²⁴⁴⁹ BOA TD, nr.155, s.46, 50.; BOA TD, nr.315, s.201, 208, 209, 212, 393, 427, 428.; KKA TD, nr.30, s.85/a, 102/a, 102/b.; KKA TD, nr.31, s.93/b, 97/a, 97/b, 98/a.

²⁴⁵⁰ BOA TD, nr.402, s.586.

²⁴⁵¹ KKA TD, nr.116, s.236/a.

²⁴⁵² BOA TD, nr.155, s.272–283.; BOA TD, nr.218, s.86–88, 91.; BOA TD, nr.315, s.317, 318, 331.; KKA TD, nr.30, s.50/a, 50/b, 56/a.

tarihinde 29 hâne, 4 mücerred, 1 imâm, 7 hâne, 1 kethüdâ ve 3 müsellemin nüfusa sahip olduğu görülmektedir²⁴⁵³.

Aşiretin Maraş havalisinde bulunan kolu ise Demircili tâifesine bağlı olarak kaydedilmişti. 1563'te Yayla Hacılı aşireti Adana'da kışlamakta ve Niğde yakınlarında yaylamaktaydı. Bu tarihte 15 bennâk ve 35 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁴⁵⁴.

Yazır

Kaşgarlı'nın listesinde onuncu sırada yer alan Yazır boyu²⁴⁵⁵ XVI. asırda, Dulkadirli Türkmenlerinden başka Teke, Hamid ve Ankara mıntıkasındaki Yörüklerin arasında da bulunmaktaydı²⁴⁵⁶.

Dulkadirli Türkmenleri arasında Anamas boyuna tâbî olarak yazılmış olan ve 1525'te 70 hâne ve 25 mücerredten oluşan Yazır cemaati, Halep Türkmenlerinden ayrılarak bu İl'e dâhil edilmişlerdi²⁴⁵⁷. 1563'te Üzeyr livâsında Bakraz'da Han-ı Cedid derbentçisi olan Dulkadirli Yörükleri arasında yazılan cemaatlerden biri olan Yazır cemaatinde 80 nefer derbentçi bulunmaktaydı²⁴⁵⁸. 1580'de Maraş Yörükleri içerisinde Bakraz'dakilerden ayrı olarak iki bölük halinde toplam 57 bennâk ve 84 mücerred vergi nüfusuyla kaydedilmişti²⁴⁵⁹. Aynı tarihte Küşne içerisinde bulunan cemaat ise Birecik'te Mazıdağı'nda kışlayıp Elbistan'da yaylamakta olup 53 bennâk ve 46 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁴⁶⁰. Ayrıca Dulkadirli Türkmenlerinden ayrılan Yazır ve Yazır Türkmen Alili cemaatinin Bozulus'a katıldığı anlaşılmaktadır²⁴⁶¹.

²⁴⁵³ BOA TD, nr.155, s.160, 163.; BOA TD, nr.218, s.156.; BOA TD, nr.315, 474.; KKA TD, nr.30, s.128/a.

²⁴⁵⁴ KKA TD, nr.168, s.110/a.

²⁴⁵⁵ Kaşgarlı Mahmud, (2014), 27.

²⁴⁵⁶ Sümer, (1953b), 68.

²⁴⁵⁷ BOA TD, nr.402, s.128.; BOA TD, nr.998, s.445.

²⁴⁵⁸ KKA TD, nr.168, s.264/b.

²⁴⁵⁹ KKA TD, nr.116, s.38/a–38–39/a.

²⁴⁶⁰ KKA TD, nr.116, s.271/b.

²⁴⁶¹ BOA TD, nr.448, s.1, 3.

Yeğanlı

Kızıllı'nın Çöte koluna bağlı olan Yeğanlı cemaati bu sırada 10 hâne vergi nüfusuna sahipti²⁴⁶². Aşirete Dulkadirlielerin müteakip tahrîrlerinde rastlanmamaktadır.

Yeğen Alili

Döngелеli tâifesine bağlı olan cemaat Antakya'yı yurt tutmuş olup 1525'te 53 hâne ve 1 mücerred, 1580'de 135 bennâk ve 56 mücerred nüfusa mâlikti²⁴⁶³. Dulkadirli Türkmenlerinin son tahrîrinde Anamaslı kabilesi aşiretleri arasında da 10 hâne ve 4 mücerredten müteşekkil küçük bir bölüğü bulunan Yeğen Alili cemaati, Kazâ-i Harim'de Dikilitaş adlı yeri kışlamaktaydı²⁴⁶⁴.

Yeğenli

Demrek tâifesine tâbî olan ve Dulkadirlielerin ilk tahrîrinde 22 hâne ve 2 mücerred vergi nüfusundan oluşan cemaat²⁴⁶⁵, Camustil nâhiyesinde Tuşlani köyü yakınında Küçük Sakız mezrasında ziraat edip kışlamaktaydı²⁴⁶⁶. Aynı tarihte Anamaslı boyu içerisinde Yeğenli cemaati İncili ve Beçili cemaatiyle birlikte Karaçoban'da kışlayıp Sof Dağı'nı yaylamaktaydı. Bu bölüğün ilk tahrîrde 82 hâne ve 19 mücerred vergi nüfusu olduğu tespit olunmaktadır²⁴⁶⁷.

Yek Elli

Kars-ı Maraş'ta Kavurgalı tâifesine bağlı olarak kaydedilen aşiret Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlamaktaydı. Sancağın 1563 tarihli tahrîr defterinden aşiretin 7 bennâk ve 8 mücerred vergi nüfusunun olduğu tespit olunmaktadır²⁴⁶⁸.

²⁴⁶² BOA TD, nr.402, s.647.

²⁴⁶³ BOA TD, nr.402, s.444.; BOA TD, nr.998, s.454.; KKA TD, nr.116, s.182/b.

²⁴⁶⁴ KKA TD, nr.116, s.40/a.

²⁴⁶⁵ BOA TD, nr.402, s.697.

²⁴⁶⁶ KKA TD, nr.101, s.66/b.

²⁴⁶⁷ BOA TD, nr.402, s.129-131.; BOA TD, nr.998, s.445.

²⁴⁶⁸ KKA TD, nr.168, s.81/b.

Yelmedir Hacılı

Bozok Sancağında Süleymanlı kabilesine bağlı olan Yelmedir Hacılı cemaatine yalnızca 1529 yılında tesadüf edilmektedir. İğdecik mezrasında ziraat eden cemaatin bu tarihte 4 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusundan başka 1 sipahi ve 2 müsellemden oluşan muâf nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁶⁹.

Yeni Geldikli/ Bey Geldikli

Eymir tâifesi içinde Hısn-ı Mansur'da Göksu'yu kışlayıp Sivas yakınlarında yaylayan cemaat 47 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahipti. Aşiret hakkında göçer halktır kaydı düşülmüştü²⁴⁷⁰. 1580'de Küşne tâifesine bağlı olan cemaat, Göksu adlı mevzide ve Azir'de Sarı Ağaç köyünde kışlamakta olan 64 hâne ve 75 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁴⁷¹.

Yeniceli

Yenice ve Yeniceli adını taşıyan aşiretler Sis, Maraş ve Bozok Sancaklarından başka Yeni İl Türkmenlerinin Dulkadirli kolu içerisinde de yer almaktaydı. Sis Sancağında Yenice aşiretine 1519 yılından itibaren rastlanmakta olup 1523–24 tarihli defterde 8 hâne ve 2 mücerred nüfusla kaydedilmişti. Sancağın daha sonraki tahrîrlerinde ise aşiretin ismi bulunmamaktadır²⁴⁷².

Maraş'taki Dulkadirli Türkmenleri arasında 1525'te Peçenek tâifesine tâbi olarak kaydedilmiş olan aşiret Berendi'de Ceyhan Nehri kenarında kışlamakta ve İğde Beli'nde yaylamaktaydı. Peçenek tâifesinin dağılması üzerine 1563'te müteferrik cemaatlerden olarak kaydedilen Yeniceli aşireti iki bölük halinde Kars-ı Maraş'ta bulunmaktaydı. Bu bölüklerden ilki Şeyh Arducu ve Burun Kesen mezralarını yaylayıp ziraat ederken diğer bölüğün Hinzırî nâhiyesinde Arpalı Öyük mezrasında ziraat ettiği kaydedilmişti. 1525'te 17 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusu olan aşiretin 1563'te toplam 35 bennâk ve 19 mücerred vergi nüfusundan başka 8 nefer de eşkincileri vardı²⁴⁷³. Yine 1563'te Kars-ı Maraş

²⁴⁶⁹ BOA TD, nr.155, s.83.; BOA TD, nr.998, s.600.

²⁴⁷⁰ BOA TD, nr.402, s.628.; BOA TD, nr.998, s.457.; BOA TD, nr.402, s.632.

²⁴⁷¹ KKA TD, nr.116, s.272/b.

²⁴⁷² bk. BOA TD, nr. 69, s.731–735., BOA TD, nr. 450. s.909.

²⁴⁷³ BOA TD, nr.402, s.386. KKA TD, nr.168, s.145/a. KKA TD, nr.108, s.510.

Sancağında Kavurgalı tâifesine bağlı olması hasebiyle Yenice Kavurgalı adıyla kaydedilen bir diğer cemaat daha bulunmaktaydı. Meğelgin’de yaylayıp Sunbas’ta kışlayan bu cemaatin anılan tarihte 18 bennâk ve 12 mücerred vergi nüfusu vardı²⁴⁷⁴.

Yeniceli aşiretinin Bozok Sancağını yurt tutmuş olan kolu ise iki şube halindeydi. Bunlardan sahip olduğu 50 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusuyla daha büyük olanı Süleymanlı tâifesine bağlıydı²⁴⁷⁵. Bu cemaatin ziraat ettikleri mezralar hakkında bilgi verilmemişken, 6 hâne ve bir mücerred nüfustan ibaret olan diğer cemaatin Yeniceli, Mehdi Şeyh ve Zekeriya Hacı Kışlası mezralarını ettikleri kaydedilmişti²⁴⁷⁶. Yeniceli aşiretine Bozok Sancağının sonraki tahrîrlerinde tesadüf edilmemektedir. Bu durum, Bozok’ta Yenice veya Yeniceli adıyla köylerin bulunması dikkate alındığında, onların tamamıyla iskân olduklarını akla getirmektedir. Ayrıca aşiretin diğer konargöçer teşekküllere katılmış olmaları veya eski yurtlarına dönmüş olmaları da ihtimâller arasındadır. Nitekim Yeni İl Türkmenleri içerisinde 1583’te 5 hânelik de olsa Yeniceli isminde bir aşirete tesadüf edilmesi²⁴⁷⁷ bunların Bozok havalisinden gelmiş olabileceklerini düşündürmektedir.

Öte yandan Adana Sancağında daha evvel bulunmayan ve 1572’de Adana nâhiyesinde Karaman Yenicelisi diğer adıyla Aşağı Paşalı adıyla kaydedilen bir aşiretin bulunduğunu da ifade etmek gerekir. Adana’da tespit olunan bu aşiretin anılan tarihte 10 hâne ve 4 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁷⁸.

Yer Köylü

Dulkadirli Türkmenlerinin Bozok kolunu oluşturan aşiretler arasında yer alan Yer Köylü cemaati, Ağcalı tâifesine bağlıydı. Bozok Sancağının ilk tahrîrine göre Deliceözü nâhiyesini yurt tutan aşiretin burada birçok mezrada ziraat ettikleri, yine müteakip sayımlara göre de bu mezralar üzerinde kurdukları köylerde meskûn oldukları anlaşılmaktadır. 1529

²⁴⁷⁴ *KKA TD*, nr.168, s.80/b.

²⁴⁷⁵ *BOA TD*, nr.155, s.72.; *BOA TD*, nr.998, s.600.

²⁴⁷⁶ *BOA TD*, nr.155, s.305.; *BOA TD*, nr.998, s.633.

²⁴⁷⁷ Şahin, (1980), 241.

²⁴⁷⁸ *KKA TD*, nr.114, s.16/b.; *BOA TD*, nr.450, s.16.

yılında 180 hâne ve 10 mücerred vergi nüfusu bulunan aşiretin 1555 yılında kurdukları Çay Kışla, Susuz Kışla ve Çıradan Kışla köylerinde 149 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁷⁹.

Yeşilli

Dulkadirli Türkmenlerinin önceki tahrirlerinde bulunmayan Yeşilli aşireti, 1580 tarihli Yörük defterine göre Küşne tâifesine tâbi aşiretler arasındaydı. Behisni'de Göksun adlı köyde kaydedilen aşiretin vergi nüfusu 14 bennâk ve 6 mücerreden oluşmaktaydı²⁴⁸⁰.

Yılanlıca

Yılanlıca aşiretinin Maraş'ta Cerid ve Sis'te Kavurgalı²⁴⁸¹, tâifeleri içerisinde bulunan cemaatlerinden başka Adana'da Adana nâhiyesinde yurt tutmuş olan bölükleri de vardı²⁴⁸². İlk tahrirde Cerid tâifesi içerisinde kaydedilen Yılanlıca cemaatinin bazısı Kemer'de bazısı Berriye'de müteferrik kışlayıp Fırunculuk'da yaylayan 12 hâne vergi nüfusundan ibaretti²⁴⁸³.

Yıva/ Yuva

Dulkadirliilerin ilk tahririnde Yıva aşireti Küşne tâifesine tabiydi. Pazarcık'ta Alözü köyünde kışlayıp Elbistan'da Sazak köyünde yaylayan aşiretin 1525'te 35 hâne, 1580'de ise 35 bennâk ve 22 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁸⁴. Ayrıca Bertiz tâifesi içerisinde yazılmış olsa da Yeni İl havalisinde buldukları bildirilen üç Yıva aşireti şubesi daha bulunmakta olup ilk tahrir de bunların 58 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu tespit olunmaktadır²⁴⁸⁵. 1583 yılında Yeni İl Türkmenleri içerisinde varlığını sürdüren aşiretin bu sırada 123 bennâk ve 31 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu görülmektedir²⁴⁸⁶.

²⁴⁷⁹ BOA TD, nr.155, s.113, 116.; BOA TD, nr.315, s.168, 171, 172.; KKA TD, nr.31, s.84/b.

²⁴⁸⁰ KKA TD, nr.116, s.238/b.

²⁴⁸¹ Halaçoğlu, (1979), 869

²⁴⁸² BOA TD, nr.450, s.23.

²⁴⁸³ BOA TD, nr.402, s.376.

²⁴⁸⁴ BOA TD, nr.402, s.591.; KKA TD, nr.116, s.273/b.

²⁴⁸⁵ BOA TD, nr.402, s.336–337.

²⁴⁸⁶ Şahin, (1980), 242.

Öte yandan Dulkadirli Türkmenleri içerisinde Kara Yuvalı adında bir aşiret daha görülmektedir. 1563'te Kara Yuvalı cemaati, Tekak nâhiyesinde Hisarcık ve Ak Mağara köyü, Kemer'de Dede Öyüğü mezrasında ve Yenice kala nâhiyesinde Tuşlani mezrasında kışlayıp ziraat etmekteydi. Burada kaydedilen cemaatin toplam 11 bennâk ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁸⁷. Dulkadirliilerin son tahrîrinde ise Kara Yuvalı aşiretinin Gündüzlü ve Hârûniye çevresiyle Ceyhun yakınlarında Gökçe Mağara adlı köyde buldukları tespit olunmaktadır. Aşiretin bu bölümünün 1580 yılında 37 bennâk ve 77 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁸⁸.

Ayrıca Küşne tâifesi içerisinde Kara Ayışeli adıyla da bilinen bir diğer Kara Yuvalı şubesi görülmektedir. Gündüzlü ve Adatepe yakınlarında kışlamakta olan aşiretin son tahrîrde 18 bennâk ve 10 mücerred nüfusa mâlik olduğu tespit olunmaktadır²⁴⁸⁹.

Yoğun İsalı

Yoğun İsalı aşireti, Bozok Sancağına yayılmış olan Dulkadirli Türkmenleri arasında yer almaktaydı. Bozok'ta Boğazlıyan nâhiyesinde Alacalar, Tuğcu, Seklib, Kaya Pınar, Fakih Pınarı, Kuzucu, Deve Kuyusu ve Taş Pınar mezzalarında ziraat eden cemaatin 1529'da 13 hâne vergi nüfusu bulunmaktaydı. Ayrıca cemaat içerisinde yine aynı nâhiyede bulunan Sırçalı Zaviyesi'ne hizmet etmekte olan 5 hizmetkâr ve 1 şeyhzade vardı. Esasen aşiret tarafından ziraat edilen mezzaların da gelirleri Sırçalı Zaviyesi'ne tahsis edilmiş durumdaydı. Bozok Sancağının 1542 tarihli tahrîrinde de Yoğun İsalı ve Sırçalı mezzalarında mütemekkin olduğu görülen aşiretin bu tarihte vergi nüfusu 26 hâne ve 3 mücerreddi. Sancağın müteakip tahrîrlerinde aşiretin ismi yer almamakla birlikte Boğazlıyan'a bağlı olan Yoğun İsalı köyü tespit olunmaktadır²⁴⁹⁰.

²⁴⁸⁷ *KKA TD*, nr.101, s.81, 191, 218.

²⁴⁸⁸ *KKA TD*, nr.116, s.155/b.

²⁴⁸⁹ *KKA TD*, nr.116, s.155/a.

²⁴⁹⁰ *BOA TD*, nr.155, s.302.; *BOA TD*, nr.998, s.633.; *BOA TD*, nr.218, s.128.; *BOA TD*, nr.315, s.412.; *KKA TD*, nr.30, s.94a.

Yoğunlu

Yoğunlu adını taşıyan aşiretlere hem Bozok hem de Maraş'ta bulunan Dulkadirli Türkmenleri arasında rastlanmaktadır. Bozok'ta Sekili tâifesine bağlı olan Yoğunlu aşireti, sancağın yalnızca 1529 tarihli tahrîrinde yer almaktadır. Konargöçerlik sahaları hakkında bilgi verilmeyen aşiretin ziraat ettiklerine dâir bilgi de bulunmamaktadır. Aşiretin bu tarihteki nüfusu ise 16 hâne ve 4 mücerreden oluşmaktadır²⁴⁹¹.

Maraş'ta bulunan Yoğunlu cemaati ise Göynük merkezinde kaydedilmiş olup “*kara ekinciler*” olarak tavsif edilip ziraatla meşgul oldukları ifade edilmiştir²⁴⁹². Aşirete Maraş'ın müteakip tahrîrlerinde tesadüf edilmemektedir.

Yol Basanlı

Anamashlı boyuna tâbi olan Yol Basanlı aşiretinin Dulkadirliilerin ilk tahrîrine göre kışlakları Antakya taraflarında, yaylakları ise Kıbrıs Yolu adlı mevkide bulunmaktaydı. 1580 tarihli Yörük defterinde ise aşiretin Hâruniye'de kışlayıp Çukur Hisar'da yayladıkları kaydedilmiştir. Yine aynı tarihte Çehli aşiretinin cemaatlerinden olarak yazılan bir diğer Yol Basanlı aşiretinin bir bölümünün Hâruniye'de Elmalı köyünde ziraat edip kışladığı, bir diğer bölümünün de aynı nâhiyede Karaviran ve Mescidli mezralarıyla Cevher köyünde kışladığı tespit olunmaktadır. 1525'te 7 hâne olan aşiretin vergi nüfusunun 1580'de 9 hâne ve 5 mücerred olduğu bu son tahrîrde Çehli aşiretine bağlı olan Yol Basanlı'nın ise 55 bennâk ve 61 mücerred vergi nüfusuna sahip olduğu görülmektedir²⁴⁹³.

Yortan

Dulkadirliilerin ilk tahrîrinde en büyüğü Eymir tâifesinde olmak üzere Bertiz ve Kavurgalı-yı Maraş tâifeleri arasında da bölükleri bulunan Yortan aşireti, 1580'de yalnızca Küşne boyuna mensup olarak kaydedilmiştir. Aşiret içerisinde Yortan veledânı nökerleri

²⁴⁹¹ BOA TD, nr.155, s.217.; BOA TD, nr.998, s.592.

²⁴⁹² BOA TD, nr.402, s.910.

²⁴⁹³ BOA TD, nr.402, s.134.; BOA TD, nr.998, s.445. KKA TD, nr.116, s.42/a, 49/b.

adıyla muâfların bulunması, Yortan'ın Dulkadir Beyliği'nde mühim bir görev almış bulunduğunu, nökerlerin de onun kapı halkı olduklarını düşündürmektedir.

1525'te Yortan aşiretinin Eymir tâifesi içinde bulunan bölükleri Güvercinlik ve Kara Hayıt nâhiyelerinde kışlayıp, Elbistan, Sultan Korusu ve Ahsen Dere'de yaylamaktaydı. Eymir tâifesi içerisinde cemaatin 93 hâne ve 6 mücerred nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁹⁴. Aşiretin Maraş Kavurgalıları içerisindeki kısmı ise yalnızca 2 hânedan oluşmaktaydı²⁴⁹⁵. Yortan Veledânı adıyla Bertiz tâifesi içerisinde yer alan bölük ise Karguluk'ta kışlayıp, İncesu'yu yaylayan 4 nefer nökerden mürekkepti²⁴⁹⁶.

1580 tarihli Yörük defterine göre Yortan aşireti iki cemaat halinde bu kez Küşne tâifesine dâhil edilmişti. Bu cemaatlerden ilki Kara Hayıt'ta kışlayıp Bolca yakınlarında Söğüt Oyuğu mezrasını ziraat edip yaylarken diğer cemaat Elbistan'da Gündüzek adlı mezrada ziraat edip Mağara'da yaylamakta bazı kışları da sahile inmekteydi. Yortan aşiretinin bu son tahrîre göre 169 bennâk ve 72 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁴⁹⁷.

Yulargu Oğlu (Yulargılı)

Adana'da Sarıçam nâhiyesinde büyük bir aşiret²⁴⁹⁸ olan Yulargılı'nın küçük bir kolu Dulkadirliilerin Küşne tâifesi içerisinde yer almakta olup cemaat 1525 yılında yalnızca 17 hânedan müteşekkildi²⁴⁹⁹. 1563'te Kars-ı Maraş'ta bu kez Varsaklara tâbi olarak kaydedilmiş olan cemaat Habibli adıyla da bilinmekteydi. Bu tarihte 67 nefer nüfusa mâlik olan cemaatin büyük kısmı Sis'te kışlayıp perakende yaylayan konargöçerlerden oluşurken cemaatten birer veya ikişer hâne halinde Boğa Çatağı, Kuruçay ve Kardeş Kalesi mezralarına yerleşmeye başlayanlar da bulunmaktaydı²⁵⁰⁰.

²⁴⁹⁴ BOA TD, nr.402, s.638–640.

²⁴⁹⁵ BOA TD, nr.402, s.419.

²⁴⁹⁶ BOA TD, nr.402, s.327.

²⁴⁹⁷ KKA TD, nr.116, s.269/b,297/a.

²⁴⁹⁸ BOA TD, nr.450, s.182.; KKA TD, nr.114, s.52/a,65/b,83/a.

²⁴⁹⁹ BOA TD, nr.402, s.534.

²⁵⁰⁰ KKA TD, nr.168, s.33/b.

Yusuf Hacı

Halep Türkmenleri içerisinde Bayad tâifesi aşiretleri arasında bulunan Yusuf Hacı cemaatinin²⁵⁰¹ Dulkadirliye tâbî olan şubesi Dokuz tâifesine bağlıydı. Yusuf Hacı aşireti 1525 yılında 202 hâne ve 44 mücerred vergi nüfusuna sahip olan büyük bir aşiretti. Kışlakları Maraş merkez nâhiyesiyle, Güvercinlik nâhiyesi ve Ravendi nâhiyesinde Çomra Viran adlı mevki olan aşiretin bazı küçük bölüklerinin de müteferrik olarak kışladıkları tespit olunmaktadır. Aşiretin tamamının yaylaklarıysa Engizek ve Ahır Dağı'ndaki yaylalardı²⁵⁰². Aynı tarihte Hocalı adıyla da bilinen Yusuf Hacı aşiretinin bir diğer bölümü 150 hâne ve 10 mücerred nüfusa sahipti²⁵⁰³. 1563'te Bademlice, Kerhan, Delgirdi, Göçgü ve Üngüd köylerinde ziraat edip kışlayan Yusuf Hacı aşiretine bağlı cemaatlerin toplam 217 nefer nüfusu bulunmaktaydı²⁵⁰⁴.

1580 tarihli tahrîr defterine göre daha önce Dokuz tâifesine bağlı olan Yusuf Hacı aşireti bu kez Küşne tâifesine dâhil edilmişti. Recebli²⁵⁰⁵, Karabaşlı, Hoca Fakihli, Hızır Hacı, Öksünlü ve Çoğullar adlarını taşıyan şubelere ayrılmış olan Yusuf Hacı aşireti, sahip olduğu toplam 455 bennâk ve 217 mücerred nüfusla Küşne boyunun en büyük aşireti durumundaydı. Sis, Kilis yakınlarında Mağaralı, Gündüzlü'de Viranşehir ve Güllüce köyleri, Karguluk'ta Gerger köyü ile Çamlıbel ve Kızıldağı köylerinde kışlayan Yusuf Hacı aşiretine bağlı cemaatlerin yaylakları Ahır Dağı ve Köstere'de bulunmaktaydı²⁵⁰⁶.

Yüğürlü

Dulkadirli Türkmenlerinin ilk tahrîrinde Küreciyân boyuna mensup olan Yüğürlü aşireti, 1525'te 8 hâne vergi nüfusuyla küçük bir cemaatti²⁵⁰⁷. 1563'te aşiretin Kars

²⁵⁰¹ Çakar, (2003),185.

²⁵⁰² BOA TD, nr.402, s.264.

²⁵⁰³ BOA TD, nr.402, s.268.

²⁵⁰⁴ KKA TD, nr.101, s.28, 29, 31/b, 33/b, 46.

²⁵⁰⁵ Recepli, Halep Türkmenlerinin aşiretleri arasında bulunmakta olup Kara Avşar olarak da bilinmekteydi. Çakar, (2006), 233.

²⁵⁰⁶ KKA TD, nr.116, s.240/a-244/b.

²⁵⁰⁷ BOA TD, nr.402, s.298.; BOA TD, nr.998, s.450

Kavurgalı'sı'na tâbî olarak tahrîr edildiği tespit olunmaktadır. Mağara'da yaylayıp Sunbas'ta kışlayan aşiretin anılan tarihte 17 bennâk ve 23 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁵⁰⁸.

Yüreğir

Oğuzların, Üçok koluna bağlı olan Yüreğir boyu²⁵⁰⁹ Dulkadirli Türkmenlerinin yayıldıkları sahalarda içerisinde ilk olarak 1580 tarihinde Eymir boyuna bağlı olarak görülmektedir. Berriye'de kışlayıp Bin Boğa'da yaylayan aşiretin anılan tarihte 28 bennâk ve 5 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁵¹⁰.

5.25. Z- Zağl Oğlanları- Zeynebli

Zağl Oğlanları

Maraş havalisinde Küşne boyuna tâbî olan Zağl Oğlanları aşiretine 1580 tarihli sayımda rastlanmaktadır. Bayındır'da kışlayıp Göksun'da yaylayan aşiretin vergi nüfusunun ilk tahrîrde 12 hâne ve 3 mücerredden oluştuğu görülmektedir²⁵¹¹.

Zâkirli

Aşirete isim veren Zâkir'in Dulkadir Beyliği içerisinde mühim bir mevkide bulunmuş olduğu anlaşılmaktadır. Zira onun neslinden gelenlerin hepsinin sipahi veya eşkinci olarak askeri görevlerinin bulunduğu görülmektedir. Ayrıca evlâd-ı Zâkir nökerânı adıyla beylerin kapı halkı olan bir grubun varlığı da bu görüşü doğrulamaktadır. Bununla birlikte sayyâd zümresinden olarak bazı muâfiyetlere sahip olan Zâkirli bölükleri de görülmektedir.

Zâkirli adını taşıyan aşiretlere Dulkadirliilerin yayılmış oldukları hemen her bölgede rastlanmaktadır. Bunlardan Maraş, Bozok ve Kayseri Sancaklarında bulunanlar başka boylar içerisinde yer alırken, Kars-ı Maraş'ta bulunan Zâkirli aşireti müstakil bir boy teşkil etmiştir.

²⁵⁰⁸ *KKA TD*, nr.168, s.79/b.

²⁵⁰⁹ Togan, (1982), 52.

²⁵¹⁰ *KKA TD*, nr.116, s.260/b.

²⁵¹¹ *KKA TD*, nr.116, s.254/b.

Maraş'ın ilk tahrîrinde Dokuz tâifesi içerisinde yer alan Zâkirli aşireti bu sırada 50 hâne ve 6 mücerred vergi nüfusundan mürekkepti²⁵¹². Konargöçerlik sahası bildirilmeyen aşiret, ihtimâlen Kars-ı Maraş'taki Zâkirli tâifesi içerisinde tahrîr edilmiş olduğundan Dulkadirli Türkmenlerinin daha sonraki tahrîrlerinde ne Dokuz ne başka bir tâife içerisinde yazılmamıştı.

Kars-ı Maraş'ı yurt tutmuş olan Zâkirli aşiretinin 1563 tarihli tahrîre göre bünyesinde barındırdığı farklı isimlerdeki aşiretlerle ayrı bir boyu oluşturduğu görülmektedir. Bu sancakta daha çok Sunbas ve Savrun nâhiyelerine yayılmış olan Zâkirli aşiretlerinin bu nâhiyelerde Armud, Kala-i Vennas, Meydan, Aygır Öyüğü, Dikenli, Kızılyar (Turunclu), Çınar Alanı, Boz Tahta, Kefe Çınar, Erçeni gibi mezralardan başka Hurman nâhiyesinde Kurdini ve İncecik ile Karamanlı Yakasında Elçi Geçidi mezralarını ziraat edip kışladıkları tespit olunmaktadır. Zâkirli aşiretleri içerisinde Veleddân-ı Zâkirli olarak kaydedilenlerin tamamı sipahi, Hızır Hacılı adıyla da bilinen ve yine veledân-ı Zâkirli olarak kaydedilenler ise eşkincilerdi. Sipahi olanlar 8 kişi iken Zâkirli aşiretinden eşkinci yazılanların sayısı 190 kişiydi. Zâkirli aşiretinin Tomalı Hacılı adıyla kaydedilen cemaati içerisinde Kars Sancağında Elmalı ve Armud Alanı'ndaki şahin yuvalarına hizmet eden 21 kişi muâf bulunmaktaydı. Aynı cemaatin vergi mükellefi olanları ise 32 neferd²⁵¹³.

Aşiretin Bozok kolu ise Kızılkocalı tâifesi içerisinde yer almaktaydı. Bunların içerisinde de boybeyinin akrabalarının bulunduğu anlaşılmaktadır. Nitekim 1529'da nökerân-ı evlâd-ı Zâkir adıyla kaydedilen 18 neferden oluşan muâf bir grup bulunmakta ve ziraat ettiklerine dâir bilgi yer almamaktadır²⁵¹⁴. Bozok'taki Zâkirli aşiretinin asıl kolunun ise Sorgun nâhiyesinde olduğu ve burada önceleri ziraat ettikleri İncesu, Eski Meydan (Eşe Meydanı) ve Ömer'in Deresi mezralarını yerleşerek köye dönüştürdükleri tespit olunmaktadır. 1555'te Zâkirli aşiretinin bu üç köydeki nüfusu 139 neferd²⁵¹⁵.

²⁵¹² *BOA TD*, nr.402, s.249.

²⁵¹³ *KKA TD*, nr.168, s.11/a-b,13/b, 34/b, 102/b-105/a, 181/a-186/b.; *KKA TD*, nr.108, s.428

²⁵¹⁴ *BOA TD*, nr.155, s.164.; *BOA TD*, nr.998, s.611

²⁵¹⁵ *BOA TD*, nr.315, s.142-144,151.

Zâkirli aşiretinden bir kolun da Kayseri havalisi yurt tutmuştu. Koramaz nâhiyesinde aşiret tarafından kurulan Fadlasın köyü 1584'te 79 nefer nüfusa sahipti²⁵¹⁶.

Zekeriya Fakihli

Zekeriya Fakihli aşiretinin asıl kütlesi Adana'da Sarıçam nâhiyesinde Soysalı boyuna bağlıydı. Dulkadirli Türkmenleri içerisinde bulunan aşiret de Sarıçam nâhiyesindeki asıl aşiretten koparak Maraş havalisine gelmiştir. Bu itibarla Zekeriya Fakihli aşiretinin Sarıçam'da bulunan kısmı ile tefrik edilmek maksadıyla Maraş'ta bulunan bölük Küreciyân-ı Maraş olarak tavsif edilmişti. Aşiretin 1525'te Sarıçam'da bulunan bölümü 58 hâne ve 53 mücerredden oluşmaktayken²⁵¹⁷, Maraş kolunun nüfusu 22 hâneydi²⁵¹⁸. Maraş havalisinde daha sonraki tahrîrlerde rastlanmayan aşiretin Adana kolunun varlığını sürdürdüğü görülmektedir. 1572'de Sarıçam nâhiyesinde Yıkıkcı mezrasında ziraat ettikleri kaydedilen aşiretin bu sırada 66 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁵¹⁹.

Zekeriyalı

Maraş Sancağında Cerid ve Dokuz boyları içerisinde yer alan Zekeriyalı aşiretinin, Sis ve Bozok Sancaklarında da kolları bulunmaktaydı. Dulkadirlielerin Maraş kolunda Dokuz tâifesine bağlı olarak kaydedilen ancak Tacirli'den oldukları bildirilen Zekeriyalı cemaati 8 hâne vergi nüfusuyla küçük bir bölüktü²⁵²⁰. 1580'de Dokuz boyuna mensup aşiretler arasında Zekeriyalı adıyla bir cemaate tesadüf edilmemekle birlikte Cerid tâifesi içerisinde yine Tacirli'den oldukları kaydedilen Zekeriyalı aşiretinden bir bölümün bulunduğu görülmektedir. İhtimâlen daha önce Dokuz tâifesi içerisinde bulunan ve son tahrîrde Cerid boyuna dâhil edilen bu cemaat, anılan tarihte Behisni'de Eymirlice köyünde kışlamakta olup toplam 47 bennâk ve 32 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁵²¹.

İlk tahrîrden itibaren Cerid boyu içerisinde yazılan Zekeriyalı aşireti ise yaylak ve kışlak mahalleri farklı olduğundan beş bölük halinde kaydedilmişlerdi. Bu bölüklerden biri

²⁵¹⁶ *KKA TD*, nr.136, s.143/b.

²⁵¹⁷ *BOA TD*, nr.450, s.151.

²⁵¹⁸ *BOA TD*, nr.402, s.294.

²⁵¹⁹ *KKA TD*, nr.114, s.80/a.

²⁵²⁰ *BOA TD*, nr.402, s.276.

²⁵²¹ *KKA TD*, nr.116, s.219/a.

Güvercinlik'te kışlayıp Gökçayır'ı yaylarken, iki bölümü Aladinek ve Araban'da ayrı ayrı kışlayıp Yılankoz'da birlikte yaylamaktaydı. Geriye kalan bölükler ise Yılankoz ve Yağdın adlı yerlerde yerleşmiş durumdaydılar. 1525'te Cerid tâifesi içerisinde yer alan Zekeriyalı aşiretinin toplam vergi nüfusu 65 hâne ve 1 mücerred olarak tespit olunmaktadır²⁵²². 1580'de Cerid tâifesine bağlı olarak kaydedilen Zekeriyalı aşireti iki bölük halinde tahrîr edilmişlerdi. Tabiatıyla bunlar tam yerleşik hale gelmeyip konargöçerliği sürdüren bölüklerdi. Bunlardan biri Sof Dağı'na yakın Kartal Sırtı mevkiinde ve Güvercinlik'te kışlayıp ziraat ederlerken Gök Çayırı yaylamaktaydılar. Diğer bölümün ise Kilis'e bağlı Haydar köyünde bulunduğu kaydedilmişti. Bu iki cemaat toplam 50 bennâk ve 23 mücerred vergi nüfusuna sahipti²⁵²³.

Sis Sancağında da Avşar boyu içerisinde Zekeriyalı aşireti bulunmaktaydı. Sis'te Örtülüce (Sarı Mut) mezrasında ziraat eden cemaatin 1525'te 25 hâne ve 5 mücerred olan vergi nüfusunun 1572'de 30 hâne ve 11 mücerrede yükselmiş olduğu görülmektedir²⁵²⁴.

Zekeriyalı aşiretinin bir kolunun da diğer Dulkadirli aşiretleriyle birlikte Bozok havalisine gittikleri tespit olunmaktadır. Bozok Sancağında ismine ilk olarak 1555 tarihinde rastlanan aşiretin Kanak-ı Zirîn nâhiyesinde Beğmiş köyüne yerleşmiş oldukları ve bu köyün çevresinde yer alan Deve Deresi, Kamışcık ve Bayırkuş mezralarını da ettikleri görülmektedir. 1555'te Beğmiş köyünün nüfusunun 68 nefer iken 1575'te 86 nefere yükselmiş olduğu tespit olunmaktadır²⁵²⁵.

Zemheri

Dulkadirlilerin Bozok Sancağına dağılmış olan aşiretleri arasında yer alan Zemheri cemaati, Ağcalı tâifesine bağlıydı. Bozok'un ilk tahrîrinde Kıyamet Ağılı adlı mezrada ziraat ettikleri kaydedilen cemaatin vergi nüfusu, 61 hâne ve 9 mücerreddi. Sancağın daha sonraki tahrîrlerinde Karadere nâhiyesinde Girce (Zemheri Kışlası), Köşkerli ve Kara Bayır

²⁵²² BOA TD, nr.402, s.341–342, 351.; BOA TD, nr.998, s.451-452.

²⁵²³ KKA TD, nr.116, s.121/b, 122/b.; Halaçoğlu, (1979), 870.

²⁵²⁴ Halaçoğlu, (1979), 870. KKA TD, nr.150, s.70/a.

²⁵²⁵ BOA TD, nr.315, s.112.; KKA TD, nr.31, s.62/b.

(Pervazlık) köylerinde yerleşmiş oldukları görülen aşiretin bu köylerdeki toplam nüfusları 1555 yılında 143 nefer iken²⁵²⁶, 1575'te ise 277 nefere yükselmişti²⁵²⁷.

Zenkli

İlk tahrîrde Gündeşli tâifesine bağlı olarak kaydedilen Zenkli aşireti, biri Maraş havalisinde diğeri ise Kınık'ta kışlayan iki bölükten oluşmaktaydı. 1525'te aşiretin toplam 44 hâne ve 16 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁵²⁸. 1563'te Sunbas'ta Delikli Taş köyünde, Ayvacık, Kara Güvendikli, Körüğü Büyük aşiretleri ile birlikte kışlayıp ziraat eden Zenkli cemaatinin nüfusunun son derece azalmış olduğu tespit edilmektedir²⁵²⁹. Nitekim Dulkadirli Türkmenlerinin 1580 tarihli tahrîrinde aşiretin ismine rastlanmaması onların nüfus kayıplarıyla bağlantılı olarak başka cemaatlere dâhil edilmiş oldukları zannını kuvvetlendirmektedir. Öte yandan aşiretin bir diğerkolunun ise Sis Sancağını yurt tutmuş olduğu tespit olunmaktadır. Burada Savcı Hacılı tâifesi aşiretleri arasında kaydedilen Zenkli aşireti, bugün Kozan kazâsının köyü olan, Dikilitaş mezrasında ziraat etmekteydi. 1525'te 15 hâne ve 5 mücerred vergi nüfusu olan cemaatin, 1572'de 15 hâne ve 7 mücerred vergi nüfusu bulunmaktaydı²⁵³⁰.

Zerke Oğulları

Cerid tâifesi içerisinde kaydedilen bu küçük aşiret ismini aile reisi olan Zerke'den almıştı. İlk tahrîr sırasında Zerke'nin oğlu Ali, akraba ailelerden ve tamamı sipahi ya da sipahi neslinden gelenlerden oluşan bu cemaatin lideri durumundaydı. Eşkinici olduklarından, ettikleri araziden elde ettiklerinin öşrünü vermekten başa vergi mükellefiyetleri bulunmayan cemaat, diğergelirleri karşılığında sefer eşmekle yükümlüydü. 1525'te 4 hânelik nüfusu olan cemaate²⁵³¹ Dulkadirliilerin daha sonraki tahrîrlerinde tesadüf edilmemektedir.

²⁵²⁶ BOA TD, nr.155, s.90, 92.; BOA TD, nr.998, s.601.; BOA TD, nr.315, s.98–99.; KKA TD, nr.31, s.55a-56/a.

²⁵²⁷ KKA TD, nr.31, s.55/a–57/a.

²⁵²⁸ BOA TD, nr.402, s.113.; BOA TD, nr.998, s.444.

²⁵²⁹ KKA TD, nr.168, s.188/b.

²⁵³⁰ Halaçoğlu, (1979), 870.; KKA TD, nr.150, s.80/a.

²⁵³¹ BOA TD, nr.402, s.377.; BOA TD, nr.998, s.452.

Zeynebli

Maraş Sancağının ilk tahrîrine göre, Zeynebli aşiretinin Kızıllı ve Cerid tâifeleri içerisinde birer şubesi bulunmaktaydı. Aşiretin Kızıllı'ya tâbi olan bölüğünün kışlak ve ziraat mahalleri Kara Hayıt'ta Dumancık adlı yer olup, yaylakları Engizek'te Yahyalı Pınarı'ydı. Aşiretin bu bölüğünün vergi nüfusu 28 hâne ve 8 mücerreden oluşmaktaydı²⁵³². Zeynebli aşiretinin Cerid tâifesi içerisinde bulunan bölüğü ise 3 hâne ve 1 mücerred vergi nüfusuyla daha küçük bir cemaatti. Bu cemaat kışları Halep taraflarına inerlerken yazları Maraş'ta Kabak Depe havalisine gelmekteydi²⁵³³. Dulkadirîlilerin 1580 tarihli tahrîrinde Zeynebli aşiretinin yalnızca Cerid tâifesi içerisinde bulunduğu görülmektedir. Konargöçerlik ettikleri sahalarda değişiklik olmayan aşiretin vergi nüfusu bu tarihte 25 bennâk ve 10 mücerredde ulaşmış olup vergileri padişah haslarına dâhil edilmişti²⁵³⁴.

---

²⁵³² *BOA TD*, nr.402, s.654.

²⁵³³ *BOA TD*, nr.402, s.343.; *BOA TD*, nr.998, s.451.

²⁵³⁴ *KKA TD*, nr.116, s.108/a.

SONUÇ

Dulkadir Beyliği'nin bakiyesi olan Dulkadirli Türkmenleri, nüfusları bakımından XVI. yüzyıl itibariyle, Osmanlı idaresindeki en büyük konargöçer teşekküldü. Her ne kadar Dulkadirliilerin, Oğuzların Bozok kolundan olduklarına dair görüşler bulunsa da, XVI. yüzyıla ait kaynaklardan bu büyük İl'in hem Bozok hem de Üçok kollarına mensup Oğuz boylarınca müştereken vücuda getirildiği tespit olunmaktadır. Esasen bu keyfiyet yalnızca Dulkadir Türkmenlerine mahsus olmayıp, Yeni İl, Bozulus, Tarsus, Halep Türkmenleri hatta Batı Anadolu Yörük gruplarıyla bunların kuruluşunda âmil oldukları beylik ve devletler için de geçerlidir. Bu itibarla Anadolu'da bulunan Türk unsurun, Bozok-Üçok ve Yörük-Türkmen vasıflarıyla birbirinden kesin çizgilerle ayrılması mümkün olmadığı gibi, Oğuzların destanî mahiyetteki Oğuznâmelere istinaden 24 boy sistematiğine göre tasnif edilip hiyerarşik bir sıralamaya tabi tutulması da kati doğru olmaktan uzak görünmektedir. Boyların siyasi alanda oynadıkları roller, onların tarihi kaynaklara farklı ehemmiyet sırasıyla geçmesine neden olmuştur. XVI. yüzyılda Dulkadirli Türkmenleri içerisinde küçük birer cemaatten müteşekkil olan Pehlivanlı ve Mamalı aşiretlerinin, Osmanlı hükümeti tarafından idari görevlerle donatılmaları üzerine XVII. yüzyıl ortalarında büyük bir güce erişmeleri bu hususta birer örnektir. Aynı dönemde Bozok ve Maraş bölgesini dolaşan Evliya Çelebi'nin de bu havalide gördüğü cümle Türkmen'in başının Pehlivanlı veya Mamalı'dan olduklarını aktarması da bu keyfiyetle ilgilidir.

Türkmenlerde cemaat veya eş anlamlı olmak üzere aşiretlerin üst idare birimini boylar oluşturmaktadır. Aşiretler, çoğunlukla yakın akraba ailelerden meydana gelmekle birlikte, boyların bütünüyle aralarında ırsî bağlar bulunan aşiretlerden oluşmadığı, boyların idari ve ekonomik kaygılarla hükümetler tarafından tesis edildiği görülmektedir. Aşiretlerin müteakip tahrirlerde farklı boylar arasında yer değiştirmiş, küçük aşiretlerin daha büyük aşiretlere dâhil edilmiş olarak görülmesi de bu nedenle ilgilidir. Bununla birlikte Dulkadirli Türkmenleri söz konusu olduğunda boyların tesis edilmesinde, aşiret idaresinin kolaylaştırılması için müşterek kışlaklar ve yurtların temel alındığı tespit olunmaktadır. Dulkadirli aşiretlerinin Çukurova'da Ramazanlı ulusuyla karışık olmaları, Şamlı adı verilen Halep Türkmenlerinden kopan aşiretlerin Dulkadirli sahasında yer almaları, Halep Türkmenleri ile Dulkadirliilerin Yeni İl'de birleştirilmeleri, Akkoyunlu bakiyesi aşiretlerinin

yine Dulkadirten kopan bazı bölüklerle birlikte Bozulus adıyla teşkilatlandırılmalarında yine idari ve ekonomik nedenler etkili olmuştur.

Türkmenler, temel iktisadi uğraşlarından dolayı daha çok koyunculukla meşgul olmakla birlikte, taşımacılık, madencilik, dericilik, dokumacılık gibi sair sanayi kollarının hem ham madde saylayıcısı hem de üreticileri olarak mühim bir mevki işgal etmişlerdir. Buldukları bölgelerde asayişin temini, vakıfların ihya edilmesi, köprü, medrese, cami gibi eserlerin inşa ve tamiri gibi hususlarda da aşiretler görev yapmışlardır. Hatta, kendi imkânlarıyla ormanlardan tarla açarak, tarımsal faaliyetlerde bulunan aşiretler de sıklıkla rastlanmaktadır. Bu itibarla konargöçerlerin, özellikle Osmanlı Devleti'nde iktisadi hayatın önemli unsuru olduğu ortadır.

Dulkadirli Türkmenlerinin yayıldıkları asli saha Dulkadir Beyliği'nin hâkim olduğu bölgeydi. Bu anlamda Maraş, Kars-ı Maraş (Osmaniye), Sis (Kadirli) ve Bozok (Yozgat) çevresi Dulkadirli aşiretlerinin ana yurtları olup, bu bölgelere komşu vilayetlere dağılmış olan bazı aşiretler de bulunmaktaydı. Bu sahada daha XVI. yüzyıl başında yerleşik olmaya başlayan aşiretler günümüze kadar varlığını sürdüren etnik-sosyal-kültürel yapının şekillendiricisi olmuşlardır. Bununla birlikte Dulkadirli aşiretlerinden özellikle Bozulus, Yeni İl ve Halep Türkmenleri arasında bulunan şubelerinin XVI. ve XVII. yüzyılda da konargöçerliği sürdürmekte olduğu ve nihayetinde Rakka iskânına tabi tutuldukları görülmektedir.

KAYNAKLAR

I. ARŞİV VESİKALAR

A. Başbakanlık Osmanlı Arşivi (BOA)

a. Tahrîr Defterleri

BOA TD, nr.117. (Ankara).

BOA TD, nr.155. (Bozok).

BOA TD, nr.200. (Bozulus).

BOA TD, nr.218. (Bozok).

BOA TD, nr.262. (Yeni İl).

BOA TD, nr.315. (Bozok).

BOA TD, nr.322. (Bozok).

BOA TD, nr.389. (Bozok).

BOA TD, nr.397. (Şam).

BOA TD, nr.402. (Dulkadir).

BOA TD, nr.448. (Dulkadir/Bozulus).

BOA TD, nr.450. (Adana).

BOA TD, nr.604. (Yeni İl).

BOA TD, nr.976. (Kayseri).

BOA TD. nr.38. (Kayseri).

b. Maliyeden Müdevver Defterler (MAD)

MAD, nr.679. (Sene: 1130).

MAD, nr.701. (Sene: 1120).

MAD, nr.2931. (Sene:1094–1096).

MAD, nr.3472. (Sene: 1106–1127).

MAD, nr.6159. (Sene: 1051–1063).

MAD, nr.6415. (Sene: 1052).

MAD, nr.7275.

MAD, nr.8458. (Sene: 1102–1134).

MAD, nr.9517. (Sene: 1132).

MAD, nr.10163. (Sene: 1131–1134).

MAD, nr.10187. (Sene: 1156–1184).

c. Mühimme Defterleri (MD)

BOA MD, nr. 3, 6, 7, 9, 10, 12, 32, 34, 39, 51, 55, 59, 80, 101 134.

d. Cevdet Tasnifi

Dâhiliye, nr.16856, 12430, 14238, 16856.

B. Tapu ve Kadastro Genel Müdürlüğü Kuyûd-ı Kadime Arşivi

Tahrîr Defterleri (KKA)

KKA TD, nr.101. (Maraş).

KKA TD, nr.114. (Adana).

KKA TD, nr.116. (Dulkadir).

KKA TD, nr.135. (Niğde).

KKA TD, nr.136. (Kayseri).

KKA TD, nr.139. (Kırşehir).

KKA TD, nr.150. (Sis).

KKA TD, nr.168. (Kars-ı Maraş).

KKA TD, nr.193. (Üzeyir).

KKA TD, nr.30. (Bozok).

KKA TD, nr.302. (Bozok).

KKA TD, nr.305. (Kırşehir).

KKA TD, nr.31. (Bozok).

KKA TD, nr.604. (Yeni İl).

KKA TD, nr.76. (Ankara).

II. YAYINLANMIŞ VESİKALAR

998 *Numaralı Muhâsebe-i Vilâyet-i Diyar-i Bekr ve Arab ve Zü'l-kadriyye Defteri (937/1530) I: Âmid, Mardin, Sincar, Musul, Arapkir, Ergani, Çirmük, Siverek, Kiğı, Çemişkezek, Harput, Ruha, Ana-Hit ve Deyr-Rahbe Livâları ile Hısn-ı Keyf ve Siird Kazaları: Dizin ve Tıpkıbasım.- Ankara 1998.-XIV, Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay.*

- 397 Numaralı Haleb Livâsı Mufassal Tahrîr Defteri (943/1536), I, (2010), Ankara: Devlet Arşivleri GM. Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı Yay.
- Akgündüz, A. (1990-1996). *Osmanlı Kânunnâmeleri ve Hukukî Tahlilleri, c.I-IX*. İstanbul: FEY Vakfı Yayınları.
- Altınay, A. (2000). *Onuncu Asr-ı Hicrîde İstanbul Hayatı*. (Haz. Uysal, A.) Ankara: Kültür Bakanlığı.
- Altınay, A. R. (1989). *Anadolu'da Türk Aşiretleri (966-1200) (2. b.)*. İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Barkan, Ö. L. (1943). *XV ve XVI ıncı Asırlarda Osmanlı İmparatorluğunda Zirai Ekonominin Hukukî ve Malî Esasları, I, Kanunlar*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü.
- Kurt, Y. (2004). *Çukurova Tarihinin Kaynakları, 1525 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri, c.I.*, Ankara: TTK.
- Kurt, Y. (2005). *Çukurova Tarihinin Kaynakları, 1572 Tarihli Adana Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri, c.III.*, Ankara: TTK.
- Kurt, Y. (2011). *Çukurova Tarihinin Kaynakları, 1563 Tarihli Kars-ı Mar'aş Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri, c.V.*, Ankara: TTK.
- Su, K. (1938). *Balıkesir ve civarında Yürük ve Türkmenler*. İstanbul: Balıkesir Halkevi.
- Yinanç, R., Elibüyük, M. (1988). *Maraş Tahrîr Defteri (1563), c.I/III*. Ankara: Ankara Üniversitesi OTAM Yayınları.
- Yinanç, R., Elibüyük, M. (2009). *Kayseri İli Tahrîr Defterleri, c.I.*, Kayseri: Kayseri Büyükşehir Belediyesi Kültür Yayınları.

III. SEYAHATNAMELER

- Blocqueville, H. (1986). *Türkmenler Arasında*. (R. Akdemir, Çev.) Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları.
- Busbecq, O. (1985). *Türkiye'yi Böyle Gördüm*. (A. Kurutluoğlu, Çev.) İstanbul: Tercüman Yayınları.
- De la Broquière, B. (2000). *Bertrandon De La Broquière'nin Denizaşırı Seyahati, Ed. Ch. Schefer, Sunuş Semâvi Eyice, Çev. İlhan Arda.* (Ed. Ch. Schefer, Haz., & İ. Arda, Çev.) İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Dernschwam, H. (1992). *İstanbul ve Anadolu'ya Seyahat Günlüğü*. (Y. Önen, Çev.) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Evliya Çelebi, H. (2005). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi, IX*, (Y. Dağlı, S., Kahraman, R. Dankoff, Haz.) İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.

- Evliyâ Çelebi, H. M. (1999). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi*, c.III, (S. Kahraman, Y. Dağlı, Haz.) İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
- Eyice, S. (1975). Bertrandon de la Broqu ere ve Seyahatnamesi (1432–1433). * . .EF. İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, VI (1-2), 88–126.
- Tavernier, J.-B. (2006). *Tavernier Seyahatnamesi*. (S. Yerasimos, D ., & T. Tunçdoğan,  ev.) İstanbul: Kitap Yayınevi.

IV. KAYNAK ESERLER

- Arifi Paşa. (1915). Maraş ve Elbistan'da Dulkadiroğulları H kumeti. *TOEM (Tarih-i Osmani Encümeni Mecmuası)*, V (30), 359-360.
- Aşıkpaşaoğlu. (1947). *Tev r h-i  l-i Osman, Osmanlı Tarihleri I*. (N. Atsız, Haz.) İstanbul: Türkiye Yayınevi.
- Aziz B. Erdeşir-i Esterâbâdî. (2014). *Bezm u Rezm*. (M. Öztürk,  ev.) Ankara: TTK Yayınları
- Ca'fer  b. Muhammed el- H sey n . (2011). *T r h-i Kebîr*. (Aka,  .  ev.), Ankara: TTK Yayınları.
- Cel l-zâde Mustafa. (1990). *Selim-nâme*. (A. Uğur, & M. Çuhadar, D ) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Hasan-ı Rumlu. (2006). *Ahsen' t-Tev r h*. (M. Öztürk,  ev.) Ankara: TTK.
-  bn Kemal. (1991). *Tev r h-i  l-i Osman VII. Defter* (2 b.). (Ş. Turan, Haz.) Ankara: TTK Yayınları.
-  bn Kemâl. (1997). *Tev r h-i  l-i Osman VIII. Defter*. (A. Uğur, Haz.) Ankara: TTK.
-  dris-i Bidlîsî. (2001). *Selim Şah-nâme*. (H. K rlanđı, D .) Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- İskender Bey-i Münşî-Türkmen. (1377/1999). *Tarih-i âlem- r -y  Abbas * (Cilt I). (M. R zv n , D .) Tahran.
- Kâşgarlı Mahmud. (2014). *D v nu Lugâti't-Türk*, (Haz. Ercilasun,A., Akkoyunlu, Z.) Ankara: TDK.
- Kızılbaşlar Tarihi/ Tarih-i Kızılbaş n*, (2015), ( eviri ve Notlar: Gündüz, T.), İstanbul: Yeditepe Yayınları.
- Mehmed Neşr . (1995). *Kitâb-ı Cihan-n m  (Neşr  Tarihi)*, c.I, 3.b., (R. Unat, & M. A. Köymen, Haz.) Ankara: TTK Yayınları.
- Oruç Bey Bayat/ İranlı Don Juan. (2014). *İlişkililer, Bir Ş i/Katolik*. ( ev. Gündüz, T.) İstanbul: Yeditepe.

Rumlu Hasan. (2004). *Şah İsmail Tarihi (Ahsenü't Tevârih)*. (Çev. Cesan, C.) Ankara: Ardıç Yayınları.

Şah Tahmasb-ı Safevî. (2001). *Tezkire*. (Çev.Kırlangıç, H.) İstanbul: Anka Yayınları.

V. ARAŞTIRMALAR VE İNCELEMELER

Afyoncu, E. (1998). Kayseri Sancağı'nda Yörükler (1483-1584). *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998, s.1-17)*, Kayseri: Erciyes Ün. Yay.

Afyoncu, E. (2000). Ulu Yörük (1485-1574). *Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri (s. 1-7)*. Ankara: Yörtürk Vakfı Yay.

Akgündüz, A. (2005). Zül-kadriye kanunnameleri ve şer'i tahlilleri. *I.Kahramanmaraş Sempozyumu*, s.473-481. İstanbul: Kahramanmaraş Belediyesi.

Akis, M. Tahrîr defterlerine göre 16. yüzyılda Kilis sancağındaki aşietlerin idareleri ve yaşam tarzları. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi, XXII (35)*, 9-35.

Allouche, A. (2001). *Osmanlı-Safevî İlişkileri Kökenleri ve Gelişimi*. (Çev. Dağ, A.) İstanbul: Anka Yayınları.

Altınöz, İ. (2009). *Dulkadir Eyaletinin Kuruluşu ve Gelişimi*. Kahramanmaraş: Ukde Yayınları.

Atalay, B. (2008). *Maraş Tarihi ve Coğrafyası*. (Haz. Gökhan, İ., Karataş, M.) Kahramanmaraş: Ukde Yayınevi.

Azamat, N. (2000). İbrâhim Gülşenî. *DİA*, c.XXI, Ankara: TDV, s. 301-304.

Barkan, Ö. L. (1953). Tarihî demografi araştırmaları ve Osmanlı tarihi. *Türkiyat Mecmuası*, X, 1-26.

Barkan, Ö. L. (2001). Osmanlı mali sayımları üzerine araştırma. (Çev. Özdeğer, M.), *İktisat Fakültesi Mecmuası*, LI (1), 13-24.

Bilge, R. (1945). İstanbul kütüphanelerinde bulunan bâznâmeler. *İÜ. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Türkiyat Mecmuası*, VIII, 169-182.

Bilgili, A. S. (2000). Tarsus Türkmenleri (Varsaklar). *Anadolu'da ve Rumeli'de Yörükler ve Türkmenler Sempozyumu Bildirileri*. Ankara: Yörtürk Vakfı, s. 9-49.

Bilgili, A. S. (2001). *Osmanlı Döneminde Tarsus Sancağı ve Tarsus Türkmenleri*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.

Bulduk, Ü. (2013). *XVI. Asırda Karahisar-ı Sahib (Afyonkarahisar) Sancağı*. Ankara: TTK.

Çağatay, N. (1947). Osmanlı İmparatorluğunda Reayadan Alınan Vergi ve Resimler. *Ankara*

Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, V (5), 483-512.

Çakar, E. (2003). *XVI. Yüzyılda Haleb Sancağı (1516-1566)*. Elazığ: Fırat Üniv. Orta-Doğu Araştırmaları Merkezi Yay.

Çakar, E. (2006). *17. Yüzyılda Haleb Eyaleti ve Türkmenleri*. Elazığ: Fırat Üniv. Orta-Doğu Araştırmaları Merkezi Yay.

Çayırdağ, M. (2012). Fatih devrinde Kayseri'de Osmanlı-Dulkadirli Sınırı. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu. c. I*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi. s. 255-264.

Çetin, A. (2009). Memlûkler devrinde Oğuzlar/Türkmenlere bir bakış. *Osmanlı Araştırmaları, XXXIII* (Prof.Dr. Muammer Kemal Özergin Hatıra Sayısı I), s.23-34.

Egawa, H., Şahin, İ. (2007). *Bir Yörük Gurubu ve Hayat Tarzı Yağcı Bedir Yörükleri*. İstanbul: Eren Yayıncılık.

Elibüyük, M. (2012). Tarihî Coğrafya Bakımından XVI. Yüzyılda Elbistan Kazası. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan-1 Mayıs 2011. c. I/III*, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları. s.93-123.

Emecen, F. (1988). Ağnam resmi. *DİA, c.I*, 478-479.

Emecen, F. (2001). *İlk Osmanlılar ve Batı Anadolu Beylikler Dünyası*. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Emecen, F. (2011). *Osmanlı Klasik Çağında Hanedan, Devlet, Toplum*. İstanbul: Timaş Yayınları.

Emecen, F. (2013). Yaya ve müsellemler. *DİA, c.XLIII*, Ankara: TDV. s. 354-356.

Erdoğan, E. (2005). Ankara Yörükleri (1463,1523/30 ve 1571 Tahrîrlerine Göre). *AÜ. OTAM* (18), 120-135.

Eröz, M. (1991). *Yörükler*. İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.

Eyice, S. (1975). Bertrand de la Broquère ve seyahatnamesi (1432–1433). *İÜ.EF. İslam Tetkikleri Enstitüsü Dergisi*, VI (1-2), 88–126.

Eyicil, A. (2005), Afşin Ashab-ı Kehf, I. *Kahramanmaraş Sempozyumu Bildirileri (6-8 Mayıs 2004), c.I*, İstanbul: Maraşder Yay., 271-302.

Faroqhi, S. (1982). Camels, wagon, and the Ottoman State in the sixteenth and seventeenth centuries . *International Journal Middle East Study* (14), 523-539.

Gökhan, İ. (2008). Memluklar devrinde Maraş. *İlkçağdan Dulkadirli'lere Kadar Maraş* Kahramanmaraş: Ukde Yayınevi, s. 157-177.

Gülsoy, E. (2009). *Malatya, Divriği ve Darende Sancaklarının İlk Tahrîri (1519)*. Erzurum: Fenomen Yayıncılık.

- Gülten, S. (2013). *XVI. Yüzyılda Bozok Türkmenleri*. Ordu.
- Gülten, S. (2014). Tahrır defterlerinde Karkınlar. , *Ortaçağ Anadolu'unda bir Türkmen şeyhi Dede Garkın* (A. Taşgın, M. Erpolat, S. Gülten Haz.) İstanbul: Önsöz Yayıncılık. s. 83-105.
- Günel, Z. (2007). Nöker. *DİA*, c.XXXIII, Ankara: TDV. s. 215-216.
- Gündoğdu, A. (1990). Çorum'da bir Türk aşireti: Dedeşli. *AÜ.OTAM* (3), s.211-222.
- Gündoğdu, H. (1986). *Dulkadirli Beyliğı Mimarisi*. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Gündüz, T. (2002). Konargöçer. *DİA*, c.XXVI, Ankara: TDV. s.161-163
- Gündüz, T. (2005). Dulkadirli Türkmenleri. *I.Kahramanmaraş Sempozyumu Bildirileri, I*, s. 451-455. İstanbul.
- Gündüz, T. (2005). *XVII. ve XVIII. Yüzyıllarda Danişmendli Türkmenleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gündüz, T. (2007). *Anadolu'da Türkmen Aşiretleri Bozulus Türkmenleri 1540–1640*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gündüz, T. (2009). *Bozkırın Efendileri, Türkmenler Üzerine Makaleler*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gündüz, T. (2010). Safevî Şeyhleri ve Anadolu Türkmenleri. *XV. Türk Tarih Kongresi Bildirileri 11-15 Eylül 2006. c.IV/ Kısım II Ayrı Basım*, s. 1-3. Ankara: TTK Yayınları.
- Gündüz, T. (2010). *Son Kızılbaş Şah İsmail* (1. b.). İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Güngör, K. (1941). *Cenubi Anadolu Yörüklerinin Etno-Antropolojik Tedkiki*. Ankara: İdeal Yayıncılık.
- Halaçoğlu, Y. (1979). Tapu tahrır defterlerine göre XVI. yüzyılın ilk yarısında Sis (Kozan) Sancağı. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi* (32), s. 819-892.
- Halaçoğlu, Y. (1997). *XVIII. Yüzyılda Osmanlı İmparatorluğu'nun İskân Siyaseti ve Aşiretlerin Yerleştirilmesi* (3 b.). Ankara: TTK Yayınları.
- Halaçoğlu, Y. (2009). *Anadolu'da Aşiretler Cemaatler, Oymaklar (1453–1650)*. (Cilt I-VI). Ankara: TTK.
- Heyd, U. (1973). *Studies in old Ottoman criminal law*. (V. Ménage, Haz.) London: Oxford University Press.
- Hinz, W. (1948). *Uzun Hasan ve Şeyh Cüneyd, XVI. Yüzyılda İran'ın Milli Bir Devlet Haline Yükselişi*. (T. Bıyıklıoğlu, Çev.) Ankara: TTK.
- İnalcık, H. (1959). Osmanlılarda raiyyet rüsumu. *Belleten*, XXIII, 575-610.
- İnalcık, H. (1965). Adaletnâmeler. *Belgeler*, II(3-4), 49-142.

- İnalcık, H. (1986). The Yürüks: their origins, expansion and economic role. (Haz. R. Pinner, W. Denny) *Oriental Carpet and Texile Studies I*, 45.
- İnalcık, H. (1999). *Osmanlı İmparatorluğu: Toplum ve Ekonomi Üzerinde Arşiv Çalışmaları, İncelemeler*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- İnalcık, H. (2000). *Osmanlı İmparatorluğu'nun Ekonomik ve Sosyal Tarihi 1300-1600, c.I*, (Çev. Berktaş, H.) İstanbul: Eren Yayıncılık.
- İnalcık, H. (2010). *Devlet-i 'Aliyye, Osmanlı İmparatorluğu Üzerine Araştırmalar, c.I*, (46 b.), İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları.
- İnbaşı, M. (1998). XVI. Yüzyılda Kayseri ve Civarında Yörük ve Türkmen Cemaatleri. *II. Kayseri ve Yöresi Tarih Sempozyumu Bildirileri (16-17 Nisan 1998)* Kayseri: Erciyes Üniv. Yayınları, s.219-237.
- İpşirli, M. (1992). Buk'a. *DİA, c.VI*, Ankara: TDV. s.386-387.
- Javanshir, B. (2007). *İran'daki Türk Boyları ve Boy Mensubu Kişiler (Safevî dönemi-I.Şah Tahmasb Hâkimiyetinin Sonuna Kadar/1576)*. İstanbul: Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- Kafesoğlu, İ. (1987). *Türk Bozkır Kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.
- Kanat, C. (1999). Memlükler'in Baybars Zamanındaki (1260–1277) Suriye-Çukurova Siyaseti ve Bu Siyasetin Çukurova'nın Türkleşmesindeki Rolü. *III. Uluslar Arası Çukurova Halk Kültürü Bilgi Şöleni (Sempozyumu) Bildiriler*, Adana. s. 428-432.
- Kanlıdere, A. (2012). XVI. Asır Başında Dulkadirli Türkmenleri Hakkında Önemli Bir Kaynak: Maraş'ın İlk Mufassal Tahrir Defteri. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan-1 Mayıs 2011. c. I/III*, s.79-92. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları.
- Kara, M. (1996). Gülşeniyye. *DİA, c.XIV*, Ankara: TDV., s.256-259
- Kasaba, R. (2012). *Bir Konargöçer İmparatorluk Osmanlıda Göçebeler, Göçmenler ve Sığınmacılar*. (A. Ortaç, Çev.) İstanbul: Kitap Yayınevi.
- Kaymakçı, M. (2002). *Koyun Yetiştiriciliği El Kitabı*. İzmir.
- Koç, Y. (1989). XVI. Yüzyılda Bir Osmanlı Sancağının İskân ve Nüfus Yapısı . Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Koç, Y. (1999). Osmanlı İmparatorluğu'nun Nüfus Yapısı: 1300-1900. (Haz. Güler Eren), *Osmanlı, IV*, 535-550.
- Koç, Y. (2000). Dulkadirli'den Osmanlı'ya Bozok. *Osmanlı İmparatorluğu ve Bozok Sancağı*, Yozgat., s. 483-497.
- Koprman, K..Y. (2005). Memlukler. *Makaleler*, (Haz. Yalçın, S., Çetin, A.), Ankara., Berikan Yayınevi. s.572-586.

- Koprman, K. Y. (2002). Osmanlı-Memlûk İlişkileri. *Türkler*, c.IX, 470-485.
- Korkmaz, Z. (1994). *Nevşehir Yöresi ve Ağızları* (2.b.). Ankara: TDK.
- Kurt, Y. (1990). Sis (Kozan) Sancağı Mufassal Tahrîr Defteri Tanıtımı ve Değerlendirmesi I. *AÜ. OTAM Dergisi* (1), s.271-298.
- Kurt, Y. (1991). Sis Sancağı (Feke-Kozan) Mufassal Tahrîr Defteri Tanıtımı ve Değerlendirilmesi II; Ekonomik Yapı. *AÜ. OTAM Dergisi*, s.151-200.
- Lindner, R. (2000). *Ortaçağ Anadolu'sunda Göçebeler ve Osmanlılar*. (M. Günay, Çev.) Ankara: İmge Kitabevi.
- Mete, Z. (2006). Muhassıl. *DİA*, c. XXXI, Ankara: TDV, s.20-21.
- Ocak, A. Y. (1992). Bozok. *DİA*, c. VI, Ankara: TDV. s.321-322.
- Ocak, A. Y. (1995). Emirci Sultan. *DİA*, c. XI, Ankara: TDV. s.153-155.
- Ocak, A. Y. (2009). *Babaîler İsyanı*. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Ocak, A. Y. (2014). “Dede Garkın: Ortaçağ Anadolu'nun Büyük Vefâî-Garkînî Türkmen Şeyhi (13. Yüzyıl). A. Taşgın, M. Erpolat, & S. Gülten (Dü) içinde, *Ortaçağ Anadolu'sunda Bir Türkmen Şeyhi Dede Garkın* (s. 17-53). İstanbul: Önsöz Yayıncılık.
- Orhonlu, C. (1973). Köprücülük. *VII. Türk Tarih Kongresi Ankara 25-29 Eylül 1970, Kongreye Sunulan Bildiriler*. c.II, Ankara: TTK. s. 701-708
- Orhonlu, C. (1987). *Osmanlı İmparatorluğu'nda Aaşiretlerin İskânı*. İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Öngören, R. (2008). Rûşeniyye. *DİA*, c.XXXV, Ankara: TDV. s.271-272
- Öngören, R. (2008). Safevîyye. *DİA*, c.XXXV, Ankara: TDV. s.460-462.
- Özdeğer, H. (1987). Halep bölgesi Türkmenleri. *İstanbul Üniversitesi Türk İktisat Tarihi Yıllığı* (1), s.177-224.
- Özdeğer, M. (2007). Vize kazası vakıfları-XVI. yüzyıl arşiv kayıtlarına göre. *Maramara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, c.XII (1), s.165-185.
- Özkan, A. R. (2012). Dulkadirliilerin Bozok-Çandır'daki İzleri ve Eserleri. *Uluslararası Dulkadir Beyliği Sempozyumu 29 Nisan-1 Mayıs 2011*. c.I/III, s. 131-149. Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Belediyesi Yayınları.
- Özkaya, Y., Akyıldız, A. (2006). Muhassıl. *DİA*, c.XXXI, Ankara: TDV. s.18-20.
- Öztürk, M. (2004). *16. yüzyılda Kilis Urfa Adıyaman ve Çevresinde Cemaatler-Oymaklar*. Elazığ: Farıt Üniv. Orta-Doğru Araştırmaları Merkezi.
- Polat, S. (2011). *IV. Murat'ın Revan Seferi Organizasyonu ve Stratejisi*. Ankara: Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.

- Sahillioğlu, H. (1985). 1524-1525 Osmanlı Bütçesi. *İktisat Fakültesi Mecmuası*, 41 (1-4), s.415-449.
- Sahillioğlu, H. (1989). Akçe. *DİA*, c.II, Ankara: TDV. s. 224-227
- Sahillioğlu, H. (1991). Askerî. *DİA*, c.III, Ankara: TDV. s. 448-449
- Sahillioğlu, H. (1991a). Arûs Resmi. *DİA*, c.III, Ankara: TDV. s. 422-423
- Sahillioğlu, H. (1991b). Bâd-ı Hevâ. *DİA*, c.IV, Ankara: TDV. s. 416-418.
- Sakin, O. (2010). *16.YY. Osmanlı Arşiv Kayıtlarına Göre Anadolu'da Türkmenler ve Yörükler (Boylar-Kabileler-Cemaatler)* (2 b.). İstanbul: Ekim.
- Sarı, S. (2008). *XV-XVI. Yüzyıllarda Menteşe, Hamid ve Teke Sancağı Yörükleri*. Isparta: SDÜ. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi.
- Savaş, S. (2013). *XVI. Asırda Anadolu'da Alevilik*. Ankara: TTK.
- Saydam, A. (2009, Aralık). Sultanın Özel Statüye Sahip Tebaası: Konar-Göçerler. *SDÜ.FEF. Sosyal Bilimler Dergisi* (20), s.9-31.
- Saydam, A. (2005). Tanzimat ilkelerinin aşiretlere uygulanmasına bir örnek: Boynuincelü aşireti. *Türk Kültürü* c.XLIII, Mart-Nisan 2005, 78-92.
- Sevim, S. (2000). Tahrîr Defterlerinde Muhassıl Deyimi Üzerine Bazı Bilgiler . *Uluslararası Kuruluşunun 700. Yıldönümünde Bütün Yönleriyle Osmanlı Devleti Kongresi (7-9 Nisan 1999), Tebliğleri*, (s. 219-226). Konya.
- Seyirci, M. (1996). Batı Akdenizde Yörükler. *I. Akdeniz Yöresi Türk Topulukları Sosyo-Kültürel Yapısı (Yörükler) Sempozyumu Bildirileri 25-26 Nisan 1994 Antalya* Ankara: Kültür Bakanlığı Kongre Bildirileri. s. 191-202.
- Solak, İ. (2002). XVI. yüzyılda Maraş ve çevresinde Dulkadirli Türkmenleri. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(12), s.109-154.
- Solak, İ. (2004). *XVI. Asırda Maraş Kazası (1525–1563)*. Ankara: Akçağ Yayınevi.
- Solak, İ. (2005). XVI. Yüzyılda Güvercinlik Kazası. *AÜ. OTAM Dergisi* (18), 359-377.
- Solak, İ. (2007). *XVI. yüzyılda Zamantu Kazâsı'nın sosyal ve iktisâdî yapısı*. Konya: Tablet Yayınları.
- Söylemez, F. (2004/2). Anadolu'da Sahte Şah İsmail İsyanı. *Erciyes Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* (17).
- Sümer, F. (1949). Bozulus hakkında. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi*, VII (2), s.29-60.
- Sümer, F. (1952). XVI. asırda Anadolu, Suriye ve Irak'ta yaşayan Türk aşiretlerine umumî bir bakış. *İÜ. İktisat Fakültesi Mecmuası*, c.IX (1-4), 509-523.
- Sümer, F. (1953a). Bayındır, Peçeneke ve Yüreğirler. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-*

- Coğrafya Fakültesi Dergisi, XI(2-4), 317-344.*
- Sümer, F. (1953b). Bozoklu Oğuz boylarına dâir. *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, XI(1), 65-103.*
- Sümer, F. (1962). Ağaç-Eriler. *Belleten, c.XXVI (103), 521-528.*
- Sümer, F. (1963). Çukurova tarihine dair araştırmalar (Fetihten XVI. yüzyılın ikinci yarısına kadar). *Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırmaları Dergisi(1), 1-98.*
- Sümer, F. (1970). Anadolu'da Moğollar. *Selçuklu Araştırmaları Dergisi (1), 1-147.*
- Sümer, F. (1974). Bozok tarihine dâir araştırmalar. *Cumhuriyetin 50. Yıldönümüne Armağan Kitabı, Ankara: Ankara Üniversitesi Yayınları. s. 318-339.*
- Sümer, F. (1983). *Türklerde Atçılık ve Binicilik.* Ankara: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı.
- Sümer, F. (1999a). *Oğuzlar (Türkmenler), Tarihleri, Boy Teşkilatı, Destanları.* İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Yayınları.
- Sümer, F. (1999b). *Safevî Devletinin Kuruluşu ve Gelişmesinde Anadolu Türklerinin Rolü.* Ankara: TTK.
- Sümer, F. (2007). Ceridler, Bir Türk Oymağının Tarihi. *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları I, (Haz. Alparslan, Y., Karataş, M., Yakar, S.) Kahramanmaraş: Ukde Yayınları. s.199-206.*
- Sümer, F. (2008). Dulkadir Elini Meydana Getiren Oymaklar. (Haz. Alparslan, Y.) *Maraş Tarihinden Bir Kesit Dulkadir Beyliği Araştırmaları, c. II, s.13-17.*
- Şahin, İ. (1980). *Yeni-İl Kazâsı ve Yeni-İl Türkmenleri (1548-1653).* İstanbul: Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Ün. Edebiyat Fakültesi.
- Şahin, İ. (1994). Dulkadir Eyaleti. *DİA, c.IX, Ankara: TDV. s. 552-553.*
- Şahin, İ. (2006). *Osmanlı Döneminde Konar-Göçerler.* İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Şahin, İ. (2011). *Tarih İçinde Kırşehir.* İstanbul: Eren Yayıncılık.
- Tekindağ, Ş. (1967). II. Bayezid Devrinde Çukurova'da Nüfûz Mücadelesi. *Belleten, c.XXXI, 347-350.*
- Togan, Z. V. (1982). *Oğuz Destanı, Reşideddin Oğuznâmesi, Tercüme ve Tahlili (2 b.).* İstanbul: Enderun Kitabevi.
- Turan, O. (1958). *Türkiye Selçukluları Hakkında Resmî Vesikalar; Metin, Tercüme ve Araştırmalar.* Ankara: TTK.
- Turan, O. (1971). *Selçuklular Zamanında Türkiye.* İstanbul: Turan Neşriyat.
- Turan, O. (2008). *Selçuklular Tarihi ve Türk-İslam Medeniyeti (10. b.).* İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Uludağ, S. (1997). Halvetiyye. *DİA*, c.XV, Ankara: TDV. s. 393-394.
- Uzun, M. (1994). Dede Ömer Rüşenî. *DİA*, c.IX, Ankara: TDV. s. 82-83.
- Uzunçarşılı, İ. H. (2011). *Anadolu Beylikleri ve Akkoyunlu Karakoyunlu Devletleri*. Ankara: TTK.
- Witteck, P. (1963). Osmanlı İmparatorluğunda Türk Aşiretlerin Rolü. (E. Kuran, Haz.) *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, c.XIII (17-18), s.257-268.
- Witteck, P. (1986). *Menteşe Beyliği*. (O. Ş. Gökyay, Çev.) Ankara: TTK.
- Woods, J. E. (1999). *The Aqqayunlu: Clan, Confederation, Empire*. University of Utah Press.
- Xavier de Plonhal. (1959). Geography Politics and Nomadism in Anatolia. *International Social Science Journal*, c. XI (4), 525-531.
- Yinanç, R. (1989). Dulkadir Beyliği. Ankara: TTK Yay.
- Yinanç, R. (1994). Dulkadiroğulları. *DİA*, c.IX, Ankara: TDV. s. 553-557
- Yörük, D. (2005). *16. Yüzyılda Aksaray Sancağı (1500 - 1584)*. Konya: Tablet Yayınları.
- Yücer, H. M. (2010a). Sünbül Sinan. *DİA*, c. XXXVIII, Ankara: TDV. s. 135-136
- Yücer, H. M. (2010b). Sünbülüyye. *DİA*, c.XXXVIII, Ankara: TDV. s. 136-140.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler

Soyadı, adı : Sarı, Arif
Uyruğu : TC.
Doğum tarihi ve yeri : 1979/ Şefaati
Medeni hali : Evli
Telefon : 505 375 45 80
e-mail : arif.sari@gazi.edu.tr

Eğitim

Derece	Eğitim Birimi	Mezuniyet tarihi
Yüksek lisans	Gazi Üniv. Sosyal Bilimler Enst.	2009
Lisans	Ankara Üniv. DTCF. Tarih Böl.	2001

İş Deneyimi

Yıl	Yer	Görev
2011	Gazi Üniv. Rektörlük	Okutman

Yabancı Dil

İngilizce

GAZİ GELECEKTİR..

"Parsi wale kahi"

